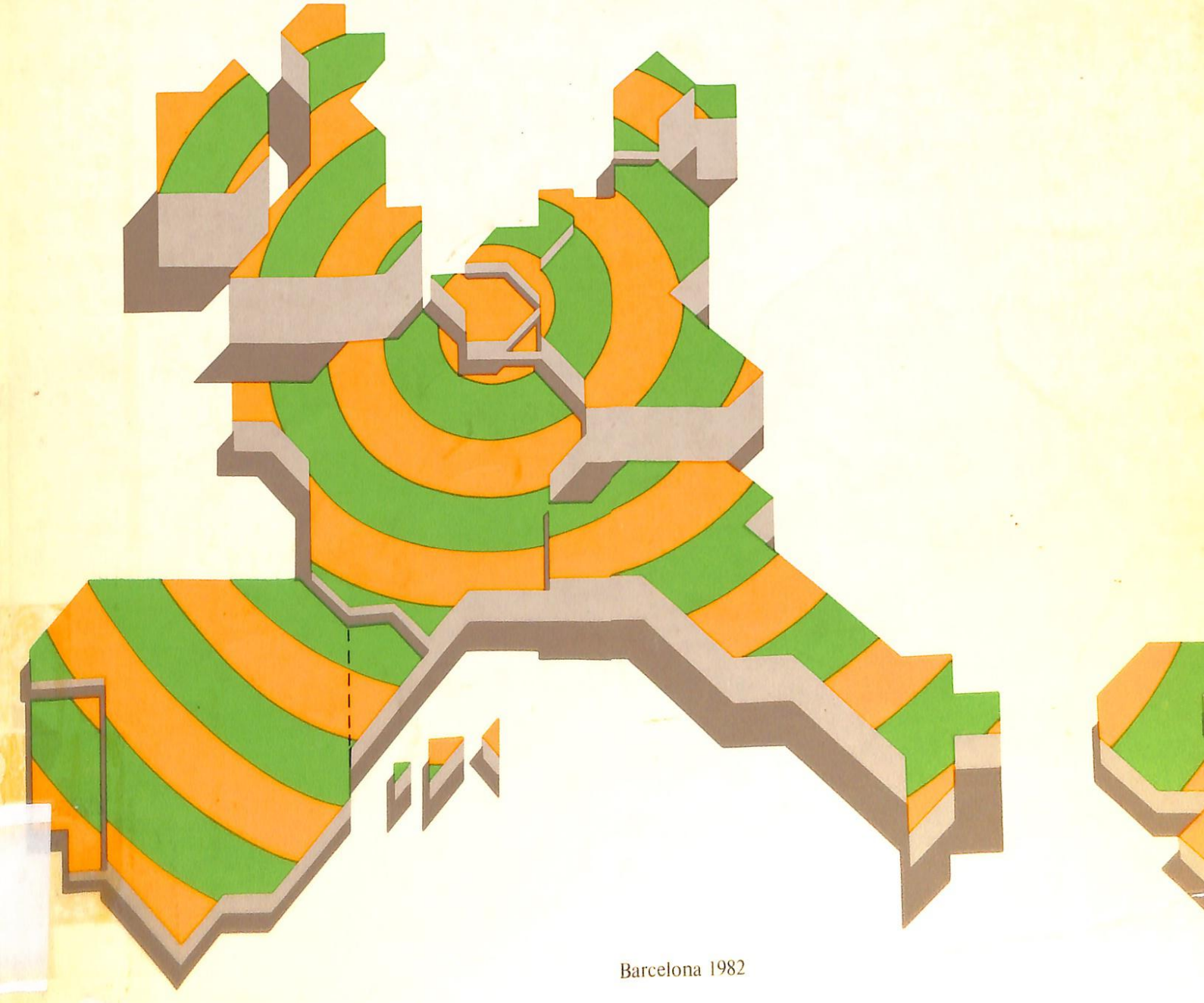
CATALUNYA I LA COMUNITAT ECONÒMICA EUROPEA

GENERALITAT DE CATALUNYA
Institut d'Investigacions Econòmiques

Llibre blanc sobre la repercussió a Catalunya de l'adhesió d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea

Barcelona 1982

CATALUNYA I LA COMUNITAT ECONÒMICA EUROPEA

GENERALITAT DE CATALUNYA
Institut d'Investigacions Econòmiques

16.687

Llibre blanc sobre la repercussió a Catalunya de l'adhesió d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea

Servei Central de Publicacions
Departament de la Presidència

Barcelona 1982

© GENERALITAT DE CATALUNYA
Departament de la Presidència

I.S.B.N.: 84-500-5490-7
Dipòsit Legal: B-18159 - 1982
Disseny: Pere Ariño
Fotocomposició: Euro-Text
Imprès a Cosmos I.G.

INSTITUT D'INVESTIGACIONS ECONÒMIQUES

DE LA

GENERALITAT DE CATALUNYA

(Departament de la Presidència de la Generalitat)

JOAN SARDÀ i DEXEUS

President

JOSEP LLUÍS SUREDA i CARRION

Vice-president

JAUME CARNER i SUÑOL

FABIÀ ESTAPÉ i RODRÍGUEZ

JORDI NADAL i OLLER

EDUARD BONET i GUINÓ

PERE DURAN i FARELL

JOSEP M. FIGUERAS i BASSOLS

ANTONI SERRA i RAMONEDA

LLUÍS PRENAFETA i GARRUSTA

Secretari: Carles Camps i Garcia

CONSELL DE REDACCIÓ

Antoni Serra i Ramoneda

Carles Camps i Garcia

Antoni Lladó i Gomà-Camps

Josep Piqué i Camps

Secretària: Anna Lladó i Gomà-Camps

COL.LABORADORS

Anton Gasol i Magrinyà

Anna M.ª Garriga i Tarré

Alexandre Checchi i Lang

Pere A. Fàbregas i Vidal

Joaquim Vergés i Jaime

PRESENTACIÓ

La situació present exigeix un gran esforç a tots els nivells per superar els problemes que s'acumulen en les societats industrials desenvolupades. Problemes a tots els nivells, polítics, socials, econòmics. La nostra problemàtica no es diferencia excessivament de la que experimenten els pobles europeus. El nostre sistema polític ja no és sortosament un element diferenciador; les nostres relacions exteriors es fan principalment amb els països que integren la Comunitat. À més, en el cas català, sempre hem reivindicat les nostres profundes arrels europees, que són a la base mateixa del naixement de Catalunya. No ha d'estranyar, en conseqüència, la voluntat europeista de l'actual Govern de la Generalitat.

El Govern de la Generalitat ha tingut un interès especial a conèixer el procés que ens ha de portar a la integració amb les Comunitats Europees i participar-hi. En aquest sentit cal destacar la creació del Grup de Treball Generalitat-Secretaria d'Estat per a les relacions amb la CEE, i també el positiu acolliment que ha donat a la iniciativa del Parlament de Catalunya per a l'establiment de la Comissió de Seguiment de les Negociacions per a l'entrada d'Espanya a la CEE. Però no n'hi ha prou de conèixer de prop el procés integrador i fins i tot exposar les nostres preocupacions i criteris respecte a aquest. El procés d'incorporació a la CEE ens ha de portar molt més enllà: exigeix més de nosaltres, perquè, de fet, és un procés que implica canvis molt profunds en la nostra realitat actual.

Aquesta preparació és impulsada pel Govern de la Generalitat mitjançant un procés de sensibilització, informació i formació a tots els nivells. En aquest àmbit cal destacar els cursos sobre les Comunitats Europees que patrocinem, realitzats amb la col.laboració de la Cambra de Comerç i del Ministerio de Asuntos Exteriores. Aquesta actuació va adquirint darrerament una nova dinàmica, basada en les jornades i cursets que sobre àmbits específics relatius a temes comunitaris es fan a la Generalitat o amb el suport d'aquesta.

Necessitem tècnics, experts, administratius, gent formada i coneixedora a fons dels temes comunitaris per afavorir la integració, per esdevenir funcionaris a la Comunitat, per assessorar o per participar en la gestió i la direcció de les empreses que s'han d'encarar amb el desafiament que representarà la nostra integració a les Comunitats.

En la base de tot això calia tenir una diagnosi prèvia, que amb tot rigor i profunditat escatís els efectes que a Catalunya, i amb més detall sobre l'economia catalana, tindria l'adhesió de l'Estat espanyol a les Comunitats Europees. En aquesta línia, es feia necessari un instrument que servís de fonament per basar-hi les nostres actuacions de formació, d'informació, de negociació en determinades qüestions relatives al tema comunitari, i també per bastir unes línies d'actuació de l'Administració catalana respecte a l'àmbit que ens ocupa. Tot plegat ha de fornir-nos una eina útil que ajudi a sensibilitzar els sectors més afectats per tal d'endegar un procés d'adaptació i de cavi adient al nou marc, i sigui, a més, l'incentiu per promoure estudis detallats sobre aspectes i temes que s'apunten com a vitals per assolir una integració realment positiva.

És a totes aquestes finalitats i objectius que respon la nostra decisió de confiar a l'Institut d'Investigacions Econòmiques de la Presidència de la Generalitat de Catalunya l'elaboració d'un informe sobre els efectes a Catalunya de l'adhesió d'Espanya a les Comunitats Europees. El prestigi d'aquesta institució, presidida pel Dr. Joan Sardà i Dexeus, i l'alt nivell acadèmic i professional de tots els seus membres n'asseguren la bondat i el rigor.

Mercès a la tasca de l'Institut, basada en els resultats del treball realitzat per l'equip del Dr. Antoni Serra i Ramoneda, ara ja tenim l'eina cercada per poder treballar en propunditat en la munió d'àmbits i d'expectatives que es destrien en l'estudi present, estudi que ens porta a destacar la complexitat de les realitats que s'interrelacionaran amb la integració, i la dificultat de definir aprioríticament els resultats que se n'obtindrà d'ací a uns anys.

De l'estudi, se'n desprèn que l'èxit o el fracàs sempre serà relatiu, perquè mai no se sabrà si l'alternativa a l'adhesió hauria donat uns altres fruits. Però sí que sembla que dues coses queden prou clares. La primera, que per mantenir el nostre nivell actual de desenvolupament i per continuar en la nostra línia d'evolució d'un país industrial madur, s'ha de fer un esforç de modernització, de canvi i de renovació de la nostra base econòmica, de tal envergadura que la millor opció per fer-ho d'una forma ordenada és la nostra integració a Europa. La segona, que els efectes de l'adhesió seran bons o dolents segons en quins termes es faci l'adaptació, però sobretot segons la capacitat que tinguem i l'esforç intern que fem per adaptar-nos. Esforç i capacitat d'adaptació als quals esperem haver contribuït amb l'edició del present llibre i amb totes les iniciatives que la Generalitat ha pres i pensa continuar prenent en el camp del procés de la nostra integració a Europa.

JORDI PUJOL

President de la Generalitat de Catalunya

S U M A R I

INTRODUCCIÓ 1

CAPÍTOL I: **CATALUNYA DINS LES REGIONS ECONÒMIQUES EUROPEES** . . . 5

1. La divisió territorial de la Comunitat Econòmica Europea 5

1.1. Les Unitats Administratives de Base 5
1.2. Les Regions Comunitàries Europees 7
1.3. La divisió territorial de la CEE i Catalunya 13

2. Catalunya dins les Regions Comunitàries Europees 14

2.1. Població 14
2.2. Activitat de la població 19
2.3. Producció 23
2.4. Regions més homogènies amb Catalunya 32

3. Els problemes regionals de la Comunitat. La política regional dels Estats membres 33

3.1. Els problemes regionals i de la política regional dins la Comunitat . . . 33
3.2. Les polítiques regionals dels Estats membres 37

4. La política regional de la Comunitat 40

4.1. Antecedents 40
4.2. Els instruments: El FEDER i el Comitè de Política Regional 41
4.3. Un balanç de les intervencions del FEDER 45

5. Catalunya i la política regional comunitària 46

CAPÍTOL II: **EL CANVI DE MARC EXTERIOR (I): LA LLIBERTAT DE CIRCULACIÓ DE MERCADERIES I LA UNIÓ DUANERA** 49

1. Els processos d'integració econòmica 49

2. Els efectes de la integració sobre la política comercial de l'Estat espanyol . 51

3. Els efectes sobre la política aranzelària. La supressió de les barreres aranzelàries amb la CEE. L'adopció de la Tarifa Exterior Comuna 53

3.1. Les estructures aranzelàries de la CEE i Espanya 53
3.2. Anàlisi de les modificacions aranzelàries per al comerç amb la CEE . . 59

3.3. Anàlisi de les modificacions aranzelàries per al comerç amb Estats Tercers . . . 61
3.4. El procés d'adaptació de la Tarifa Exterior Comuna i de supressió d'aranzels amb la Comunitat . . . 62

4. Els efectes sobre la política comercial. La garantía del principi de lliure circulació de mercaderies: les normes de comerç interior. El règim de comerç exterior . . . 65

4.1. La garantia del principi de lliure circulació de mercaderies. El règim de comerç interior . . . 65
4.1.1. Les normes de defensa de la lliure competència . . . 66
4.1.2. Les normes de control dels ajuts financers i de les pràctiques discriminatòries dels Estats . . . 67
4.1.3. Els mercats públics . . . 67
4.1.4. Les normes tècniques o sanitàries reguladores del comerç . . . 67
4.1.5. Conclusió . . . 68
4.2. El règim general de comerç exterior . . . 68
4.2.1. La política d'importació . . . 68
4.2.2. La política d'exportació . . . 70
4.3. El procés d'adaptació a la política comercial comunitària . . . 70

5. La política convencional de la Comunitat. Les relacions comercials privilegiades . . . 71

5.1. Els acords multilaterals . . . 72
5.2. Els acords bilaterals . . . 72
5.2.1. Els acords preferencials . . . 72
5.2.2. Els acords no preferencials . . . 77

CAPÍTOL III: **EL CANVI DE MARC EXTERIOR (II): ELS EFECTES DE LA UNIÓ DUANERA SOBRE ELS FLUXOS COMERCIALS I ELS SECTORS INDUSTRIALS CATALANS** . . . 79

1. El comerç català: visió de conjunt . . . 79

1.1. Dades bàsiques. Evolució . . . 81
1.2. Distribució geogràfica. Evolució . . . 87

2. El comerç català: estructura sectorial . . . 87

2.1. El comerç amb l'estranger . . . 87
2.1.1. Importància i evolució quantitativa de les diferents seccions de l'aranzel . . . 87
2.1.2. Importància quantitativa dels principals capítols i partides de l'aranzel . . . 114
2.2. El comerç amb la resta d'Espanya . . . 117

3. La distribució espacial i sectorial del comerç català . . . 120

3.1. El comerç amb l'estranger . . . 120
3.2. El comerç amb la resta d'Espanya . . . 129

4. Efectes dels canvis aranzelaris sobre els fluxos de comerç català i llur impacte sectorial . . . 134

4.1. Productes minerals . . . 137
4.2. Tèxtil i confecció . . . 137
4.3. Cuiro, pell, calçat i cautxú . . . 142

4.4. Fusta, suro i llurs manufactures. La indústria del moble 144
4.5. Paper, cartró i arts gràfiques 145
4.6. Química 147
4.7. Ceràmica i vidre; ciment; d'altres materials de la construcció 155
4.8. Metal.lúrgia 156
4.9. Maquinària mecànica i elèctrica 159
4.10. Material de transport 171
4.11. Altres manufactures: esports i joguines 173

CAPÍTOL IV: **EL CANVI DE MARC EXTERIOR (III): LES LLIBERTATS DE CIRCULACIÓ DE TREBALLADORS, D'ESTABLIMENT I PRESTACIÓ DE SERVEIS I DE MOVIMENTS DE CAPITALS** 175

1. El principi de la llibertat de circulació de treballadors 175
1.1. El marc jurídic 175
1.2. Les conseqüències de l'establiment de la lliure circulació de treballadors: la preferència comunitària 178
1.3. Els efectes sobre Catalunya 180

2. La llibertat d'establiment i de prestació de serveis 181

3. Unió Monetària i llibertat de circulació de capitals 183
3.1. Unió Econòmica i Unió Monetària 183
3.2. Unió Monetària i el Sistema Monetari Europeu 185
3.3. El Mercat Comú i la circulació de capitals 190
3.3.1. La llibertat de moviments de capitals 190
3.3.2. El grau de penetració del capital estranger a Catalunya 192
3.3.3. El procés d'adaptació d'Espanya a la llibertat de moviments de capitals: l'experiència de la primera ampliació i de l'adhesió de Grècia 196
3.3.4. Valoració 199

4. L'harmonització del sistema financer i creditici 199
4.1. Estructures financeres a la CEE 199
4.2. El sistema bancari 200
4.3. La integració del sistema creditici a l'Europa comunitària: evolucions previsibles 215
4.4. Les Borses de Valors 216

CAPÍTOL V: **LA POLÍTICA AGRÀRIA COMUNITÀRIA I L'AGRICULTURA CATALANA** 219

1. Posició del sector agrari català davant l'adhesió 219
1.1. El marc global 219
1.2. Característiques de la demanda alimentària a Catalunya 222
1.3. Les agricultures a Catalunya 227
1.3.1. El sistema mediterrani 228
1.3.2. El sistema cerealístic 229
1.3.3. El sistema farratger-ramader 229

2. L'agricultura de la CEE i la Política Agrària Comunitària 230

2.1. L'agricultura comunitària 230
2.2. El balanç alimentari de la CEE 238
2.3. Situació actual de la Política Agrària Comunitària 241
2.4. Perspectives de la Política Agrària Comunitària 244
2.5. Avaluació provisional de la Política Agrària Comunitària 247
2.6. Perspectives de canvi de la Política Agrària Comunitària 248

3. Els productes agraris davant l'adhesió 252

3.1. Els aranzels 252
3.2. La comparació de preus i el problema monetari 254
3.3. Els rendiments unitaris 257
3.4. Punts forts i punts febles del sector agrari català 258
3.5. El procés d'adhesió amb referència a l'agricultura 259
3.6. Els efectes de l'aplicació de la Política Agrària Comunitària 260
3.6.1. Efectes sobre la producció, la renda i els consumidors 260
3.6.2. Anàlisi per sectors 262

CAPÍTOL VI: **LA POLÍTICA ECONÒMICA COMUNITÀRIA** 269

1. La política econòmica general de la Comunitat 269

1.1. La política econòmica a termini mitjà 269
1.2. La política econòmica a curt termini 272

2. La Banca Europea d'Inversions com a organisme de finançament en el context de la política econòmica comunitària 273

3. La política industrial 286

3.1. Els intents de formulació d'una política industrial comunitària 287
3.2. Les accions sectorials de la CEE 290
3.3. Catalunya i la política industrial comunitària 293

4. La política energètica comunitària i Catalunya 294

4.1. La política energètica de la CEE 294
4.1.1. Institucions inicials de la política energètica comunitària 294
4.1.2. Els intents de formulació d'una política energètica comuna i la reacció a la crisi de 1973 295
4.1.3. Política energètica per a la dècada dels vuitanta i noves perspectives 299
4.1.4. Els instruments comunitaris de suport financer 302
4.2. Situació energètica a Catalunya 304
4.2.1. Estructura energètica 304
4.2.2. Peculiaritats energètiques 306
4.3. Problemàtica de l'adhesió a la CEE 307

5. La política comunitària de recerca i desenvolupament tecnològic 308

5.1. Política tecnològica i política industrial 308
5.2. La política de recerca i desenvolupament tecnològic a la Comunitat 310
5.3. Les despeses de recerca i desenvolupament tecnològic: anàlisi comparativa 312

6. La política de transports 319

6.1. El tractament legal 319
6.2. La política comunitària de transports: consecucions i objectius 320
6.3. Catalunya i la política comunitària de transports 323

CAPÍTOL VII: **LA INDÚSTRIA CATALANA I LA INTEGRACIÓ EN LES COMUNITATS ECONÒMIQUES EUROPEES** 325

1. Les modificacions de l'estructura industrial des de la perspectiva del valor de la producció 325

1.1. El grau de dinamisme dels sectors industrials. 329
1.2. Les contribucions sectorials al creixement industrial 342

2. L'evolució de l'ocupació industrial 346

2.1. Les mutacions sectorials a la Comunitat i Catalunya, abans i després de la crisi econòmica 354
2.2. Les contribucions sectorials a les variacions en l'ocupació industrial . 358

3. Transformacions sectorials a la Comunitat i a Catalunya 361

4. Alguns factors que afecten la competitivitat dels sectors industrials catalans 371

4.1. La productivitat aparent del treball 371
4.2. Dimensió empresarial 377
4.2.1. Dimensió de l'empresa industrial a la Comunitat i a Catalunya 377
4.2.2. La dimensió de l'empresa industrial a Catalunya i a la resta d'Espanya 379
4.2.3. La dimensió de l'empresa industrial a Catalunya: anàlisi sectorial 380
4.3. Les inversions estrangeres 390

5. Conclusions per als principals sectors industrials catalans 394

5.1. El sector tèxtil 395
5.2. El sector químic 396
5.3. El sector agroalimentari 397
5.4. El sector del metall 397

CAPÍTOL VIII: **LA POLÍTICA SOCIAL COMUNITÀRIA** 399

1. La situació social a Catalunya prèvia a l'adhesió (I): 399

1.1. Evolució recent 399
1.1.1. Ocupació, població activa i atur 399
1.1.2. La tendència regional de l'atur a Espanya i a la CEE 401
1.1.3. L'estructura de l'atur 404
1.2. Alguns factors que incidiran en el futur en el problema de l'atur . . . 408
1.2.1. L'impacte del creixement demogràfic català en el mercat de treball . . 409
1.2.2. Reserves potencials interiors de mà d'obra 412
1.2.3. L'evolució de la població activa i de l'oferta de treball 416

2. La situació social a Catalunya prèvia a l'adhesió (II): 417

2.1. La renda per habitant 417
2.2. La distribució personal de la renda 419
2.3. La distribució funcional de la renda 420
2.3.1. Evolució recent 420
2.3.2. Les rendes de treball 422
2.3.3. Les rendes dels empresaris individuals i els treballadors per compte propi 425
2.4. Valoració final 426

3. La política social a la CEE 427

3.1. Introducció 427
3.2. El Fons Social Europeu 428
3.2.1. Introducció 428
3.2.2. Funcionament actual 429
3.2.3. Balanç de l'actuació del Fons Social Europeu 431
3.2.4. Conclusions 433
3.3. La coordinació de les polítiques socials dels Estats membres 433
3.3.1. Les realitzacions en matèria d'una plena i millor ocupació 434
3.3.2. El millorament i equiparació en el progrés de les condicions de vida i treball. La Seguretat Social 439
3.3.3. La participació de les forces socials en la vida comunitària 442
4. La política social comunitària i Catalunya 444

CAPÍTOL IX: **EL SECTOR PÚBLIC A CATALUNYA: ALGUNS EFECTES DE LA INTEGRACIÓ** 445

1. L'harmonització dels sistemes fiscals 445

1.1. Mercat comú i harmonització fiscal 445
1.2. Base jurídica, evolució, situació actual i perspectiva de l'harmonització fiscal comunitària 446
1.3. La imposició sobre el Valor Afegit (IVA) 447
1.4. L'harmonització fiscal i l'adhesió d'Espanya: efectes globals 453
1.5. Impacte de l'aplicació de l'IVA sobre la pressió fiscal indirecta a la producció en els diferents sectors económics 456

2. Les empreses públiques a Catalunya i l'entrada d'Espanya a la CEE 463

2.1. Les repercussions sobre l'economia catalana 463
2.2. Les empreses públiques a Catalunya 463
2.3. Les repercussions de la integració per a les empreses públiques a nivell estatal 467
2.4. Algunes conclusions sobre la incidència de la integració sobre les empreses públiques a Catalunya 470

3. Les competències econòmiques de la Generalitat i els efectes de la integració 474

3.1. Integració econòmica supraestatal i autonomies regionals: el cas de Catalunya 474
3.2. Els efectes de la integració sobre les competències concretes de la Generalitat: una aproximació 477
3.2.1. Competències econòmiques a curt termini 477
3.2.2. Competències a mitjà i a llarg termini 477

CAPÍTOL X: **RESUM I CONCLUSIONS** 487

1. Les Comunitats Econòmiques Europees: una opció històrica 487

2. Catalunya dins les regions econòmiques europees 489

3. El canvi de marc exterior (I): la Unió Duanera 493

4. El canvi de marc exterior (II): els efectes de la Unió Duanera sobre els fluxos comercials i els sectors industrials catalans 500

4.1. Els fluxos comercials catalans 500
4.2. Efectes dels canvis aranzelaris sobre els fluxos de comerç català i llur impacte sectorial 508

5. El canvi de marc exterior (III): les llibertats de circulació de treballadors, d'establiment i prestació de serveis i de moviments de capitals 516

6. La Política Agrària de la Comunitat i el sector agrari català davant l'adhesió 522

7. La política econòmica comunitària 528

8. La indústria catalana i la integració en les Comunitats europees 534

9. La política social comunitària 546

10. El sector públic a Catalunya: alguns efectes de la integració 549

11. Els efectes globals de la integració 554

BIBLIOGRAFIA 557

SIGLES MÉS UTILITZADES (*)

AC	Drets aranzelaris rebaixats de forma conjuntural (RD 18 d'abril de 1980). Aranzel espanyol.
ACP	Estats de l'Àfrica, Caribi Pacífic participants en les Convencions de Lomé.
ACR	Drets aranzelaris rebaixats de forma conjuntural (RD 18 d'abril de 1980) i per l'Acord Preferencial de l'any 1970. Aranzel espanyol.
AMF	Acord Multifibres.
AN	Drets aranzelaris normals. Aranzel espanyol.
AR	Drets aranzelaris rebaixats per l'Acord Preferencial de l'any 1970. Aranzel espanyol.
BEI	Banca Europea d'Inversions.
BOCE	Butlletí Oficial de les Comunitats Europees.
BVI	Barreres variables a la importació.
CCAA	Comunitats Autònomes.
CCR	Centre Comú de Recerques.
CECA	Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer.
CECE	Participació del capital estranger en les empreses catalanes en el total de capital estranger a les empreses espanyoles.
CEDFP	Centre Europeu de Desenvolupament de la Formació Professional.
CEE	Comunitat Econòmica Europea. Seguida d'un número assenyala el nombre d'Estats membres o aspirants a l'adhesió que es consideren.
CEEA	Comunitat Europea de l'Energia Atòmica.
CEEC	Capital estranger en les empreses catalanes.
CEEE	Capital estranger en les empreses espanyoles.
CES	Confederació Europea de Sindicats.
CNAE	Classificació Nacional d'Activitats Econòmiques.
COCIN	Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació.
COM	Comissió de les Comunitats Europees.
COMITEXTIL	Comitè de Coordinació de les Indústries Tèxtils.
CPR	Comitè de Política Regional.
CREST	Comitè de la Recerca Científica i Tècnica.
CSTE	Classificació de les mercaderies per les estadístiques de transport a Europa.
CTEC	Capital total de les empreses catalanes.
CTEE	Capital total de les empreses espanyoles.
CV	Coeficient de variació.
DGTE	Direcció General de Transaccions Exteriors.
E	Establiment.
ECE	Fluxos de sortida de mercaderies de Catalunya a la resta d'Espanya.
ECE-O	Participació dels establiments catalans en el total d'establiments espanyols en matèria d'ocupació.
ECM	Exportacions catalanes a l'estranger.
ECU	Unitat Monetària Europea.
EFTA	Associació Europea de Lliure Comerç.
ESA	Sistema Europeu de Comptes Econòmics Integrants.
EURATOM	Comunitat Europea de l'Energia Atòmica.
EURCO	Unitat de Compte de la Banca Europea d'Inversions.
EURONET	Xarxa Europea de Telecomunicacions.
EUROSTAT	Oficina Estadística de les Comunitats Europees.

(*) Versió catalana de les sigles utilitzades. Algunes d'elles corresponen a la seva expressió en llengua anglesa, francesa o castellana.

EXIMBANK	Banc de Crèdit Oficial dels Estats Units dedicat al finançament del comerç exterior.
FECOM	Fons Europeu de Cooperació Monetària.
FED	Fons Europeu de Desenvolupament.
FEDER	Fons Europeu de Desenvolupament Regional.
FEOGA	Fons Europeu d'Orientació i Garantia Agrària.
FME	Fons Monetari Europeu.
FMI	Fons Monetari Internacional.
FSE	Fons Social Europeu.
GATT	Acord General sobre el Comerç i les Tarifes.
GE	Grans empreses.
GWE	Gigavats elèctrics.
ICE	Fluxos d'entrada de mercaderies de la resta d'Espanya a Catalunya.
IGGI	Impost de Compensació de Gravàmens Interiors.
ICM	Importacions catalanes de l'estranger.
IGTE	Impost General sobre Tràfic d'Empreses.
INE	Institut Nacional d'Estadística.
INH	Institut Nacional d'Hidrocarburs.
INI	Institut Nacional d'Indústria.
IVA	Impost sobre el Valor Afegit.
KEC	Quilos equivalents de carbó.
LOFCA	Llei Orgànica de Finançament de les Comunitats Autònomes.
M	Mitjana.
MCA	Muntants Compensatoris de l'Adhesió.
MCM	Muntants Compensatoris Monetaris.
ME	Mitjana empresa.
M_2H	Massa monetària harmonitzada.
MPTEC	Mitjana de participació de les exportacions catalanes a la C Ē E d'una partida aranzelària, sobre el total d'exportacions.
MPTEM	Mitjana de participació de les exportacions catalanes a tot el món d'una partida aranzelària sobre el total d'exportacions.
MPTIC	Mitjana de participació de les importaciones catalanes de la C E E d'una partida aranzelària sobre el total d'importacions.
MPTIE	Mitjana de participació de les importacions catalanes de l'E F T A d'una partida aranzelària sobre el total d'importacions.
MPTIM	Mitjana de participació de les importacions catalanes de tot el món d'una partida aranzelària sobre el total d'importacions.
MTEP	Milions de tones equivalents de petroli.
NC	Participació de les empreses en què no consta la dimensió sobre el total d'empreses de l'agrupació de la C N A E.
NDA	No definits anteriorment.
NIC	Nou Instrument Comunitari.
NUTS	Nomenclatura d'Unitats Territorials Estadístiques.
O	Ocupació.
OCDE	Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic.
OCE	Participació de l'ocupació catalana sobre l'espanyola.
OCM	Organització Comuna de Mercat.
OGE	Ocupació en grans empreses.
OME	Ocupació en mitjanes empreses.
ONU	Organització de les Nacions Unides.
OPE	Ocupació en petites empreses.
OPEP	Organització de Països Exportadors de Petroli.
OPME	Ocupació en petites i mitjanes empreses.
OSC	Participació de l'ocupació catalana de l'agrupació sobre l'ocupació total del sector.
P	Producció.
PA	Productivitat aparent del treball.
PAC	Política Agrària Comunitària.
PCE	Participació de les exportaciones catalanes sobre les exportacions espanyoles del sector.
PCI	Participació de les importaciones catalanes sobre les importaciones espanyoles del sector.
PE	Petites empreses.

PEE	Participació sectorial de les exportacions espanyoles sobre el total de totes les exportacions.
PFA	Producció Final Agrària.
PIE	Participació sectorial de les importacions espanyoles sobre el total de les importacions.
PIB	Producte Interior Brut.
PME	Petites i mitjanes empreses.
PNB	Producte Nacional Brut.
PTE	Participació sectorial en el total de les sortides de mercaderies catalanes a l'exterior.
PTI	Participació sectorial en el total d'entrada de mercaderies a Catalunya.
RCE	Regió Comunitària Europea.
R + D	Recerca i Desenvolupament tecnològic.
RD	Reial Decret.
SAU	Superfície Agrària Utilitzada.
SEDOC	Sistema Europeu de Difusió d'Ofertes i Demandes de treball per a llur compensació internacional.
SME	Sistema Monetari Europeu.
SPA	Paritats de poder de compra.
SPG	Sistema de Preferències Generalitzades.
STABEX	Sistema per a l'estabilització d'ingressos per exportació.
TEC	Tarifa Exterior Comuna. Drets normals.
TECR	Tarifa Exterior Comuna. Drets rebaixats a Espanya segons Acord Preferencial de 1970.
TEP	Tones equivalents de petroli.
UA	Unitats Animals.
UAB	Unitat Administrativa de Base.
UCE	Unitat de Compte Europea.
UDE	Unitat de Dimensió Europea.
UNCTAD	Conferència de les Nacions Unides per al Comerç i el Desenvolupament.
UTA	Unitat de Treball per Any.
VAB	Valor Afegit Brut.

INTRODUCCIÓ

Quan el Molt Honorable President de la Generalitat de Catalunya, senyor Jordi Pujol, li proposà la redacció d'un Llibre Blanc sobre les conseqüències per a Catalunya de l'ingrés d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea, l'Institut d'Investigacions Econòmiques no dubtà a respondre afirmativament. Car, si la proposta s'adeia plenament amb les funcions que l'Institut té encomanades, ja havia fet palesa el 14 de desembre de 1979 la necessitat d'examinar objectivament els efectes sobre l'economia catalana dels anys vuitanta del procés d'integració d'Espanya al Mercat Comú Europeu.

L'elaboració: enfocament i dificultats

Es veié, doncs, la necessitat de redactar aquest Llibre Blanc amb l'exclusiva intenció de reflexionar sobre la relació entre l'economia catalana, l'espanyola, en la qual està integrada, i l'europea comunitària que hauria d'ésser la conclusió del procés endegat. Davant de l'allau d'estudis i publicacions, la justificació del projecte eren les clares diferències d'estructura econòmica i social de Catalunya amb la de la resta d'Espanya o les de les altres nacionalitats o regions. El fet que l'abast territorial delimitador de la nostra reflexió no constituís un mercat únic, sinó una peça d'un mercat més ampli, l'espanyol, sense barreres a la lliure circulació de mercaderies o de factors de producció, tingué efectes enriquidors i innovadors. No era, per exemple, suficient analitzar l'impacte del desarmament aranzelari vers els països de la Comunitat sobre els fluxos comercials amb Europa, sinó que també era rellevant l'examen dels efectes sobre els fluxos comercials de Catalunya amb la resta d'Espanya.

El Consell de l'Institut considerà que la complexitat del tema, les nombroses implicacions de la integració i el termini lògic de la comesa exigien limitar l'atenció de l'estudi als aspectes més significatius i rellevants en el marc de l'estructura econòmica i social catalana i de les competències de la Generalitat de Catalunya. La selecció d'aquests aspectes no fou sempre fàcil, car el problema és complicat i les preferències subjectives inevitablement es reflecteixen sobre la selecció dels temes i els aspectes importants.

En d'altres publicacions s'han realitzat valuoses anàlisis que poden completar la que aquí s'efectua. Sense desmerèixer d'altres aportacions, cal esmentar l'efectuada pel "Consejo de Cámaras de Comercio, Industria y Navegación" intitulat *Libro Blanco sobre el grado actual de integración de la Comunidad Europea y sus implicaciones para España*, i la realitzada pel Cercle d'Economia amb el títol *La opción europea para la economía española. Libro Blanco sobre las repercusiones económicas de la integración de España en las Comunidades Económicas Europeas*, l'elaborada per l'ESADE per encàrrec del "Instituto de Estudios Económicos" intitulada *La industria española ante las Comunidades Económicas Europeas* i la, darrerament publicada, per la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona –pionera en l'anàlisi dels efectes de la integració i impulsadora decidida d'aquest procés– *Los sectores industriales ante la integración de España en las Comunidades Europeas.*

A un nivell diferent poden situar-se els precedents més immediats d'aquest tipus d'anàlisi i de reflexió que avui ens ocupa. Recordem així el llibre capdavanter de Joaquim Nadal i Caparà *Catalunya i el Mercat Comú* i els més propers referits a d'altres nacionalitats com el publicat per la Lankide Aurrezkia *La economía vasca y el mercado común europeo.*

Les raons suara dites i les de tipus estadístic que

que tot seguit esmentaré fan que l'anàlisi efectuada hagi de ser considerada com un pas més en el camí del coneixement dels efectes sobre l'economia catalana del procés d'integració espanyola a les Comunitats Econòmiques Europees. Evidentment, les principals dificultats que s'han hagut d'afrontar són les de disponibilitat i fiabilitat estadístiques que, si sovint presenten problemes a nivell espanyol, aquests creixen a nivell de les nacionalitats, especialment si l'anàlisi requereix, com és el cas, un nivell de desagregació sectorial notable, necessari si no es vol caure en els paranys de les generalitzacions excessives, de poca utilitat dins l'anàlisi que ens ocupa.

Aquesta situació ha exigit especificar en cada moment les fonts estadístiques utilitzades, l'abast de l'anàlisi efectuada i el grau de significació que s'ha d'atribuir a les conclusions extretes. Una d'aquestes dificultats, que no s'ha pogut superar per factors aliens sobrerament coneguts, ha estat l'homogeneïtzació sectorial de les diferentes fonts estadístiques, encara que sempre s'ha procurat agrupar-les seguint una mateixa sistemàtica.

Precisament, l'enfocament adoptat s'ha basat en el criteri que l'anàlisi dels efectes del procés d'integració a les Comunitats Econòmiques Europees seria plenament significativa si es realitzés a nivell de productes que tinguessin un elevat grau d'homogeneïtzació. És evident que com més gran és el grau de desagregació sectorial, més ens aproximem a aquest objectiu i, a l'inrevés, com més petit és el nombre de sectors considerats, menys significatives i aproximades són les conclusions a què s'arriba. Precisament per això, s'ha tingut cura d'utilitzar, sempre que s'ha pogut, el major grau de desagregació, sense que això pugui arribar a substituir les anàlisis específiques que cada sector econòmic (o, a d'altres nivells, els agents econòmics i socials, les professions, etc.) necessàriament haurà d'efectuar si encara no ho ha fet.

Una altra característica del treball efectuat ha estat recórrer, sempre que ha estat possible, a documentació interior i a fonts originals i directes procedents de les Comunitats Econòmiques Europees, sense oblidar aquelles publicacions i treballs més significatius en cada tema. De la mateixa manera s'ha volgut consultar diverses institucions catalanes per saber de forma directa llur opinió sobre els efectes de la integració en l'economia catalana. Se'ls adreçà una lletra, on a part de demanar llur opinió, es sol·licitava la informació i documentació que tinguessin disponible sobre el tema. No han estat aquestes les úniques fonts d'informació; l'equip de treball efectuà diverses visites, entre les quals cal destacar la realitzada a l'antic "Ministerio de Relaciones con las Comunidades Económicas Europeas" a Madrid, i les realitzades a Brussel.les a la Comissió de les Comunitats Econòmiques Europees, a la Missió Espanyola i als diversos representants dels interessos econòmics i socials prop de les Comunitats.

Encàrrec i equip de treball

Concretament, l'elaboració del Llibre Blanc, com s'ha dit, s'inicià amb la lletra datada el 26 de setembre de 1980 que el Molt Honorable President de la Generalitat de Catalunya, senyor Jordi Pujol i Soley, adreçà al President del Consell de Direcció de l'Institut d'Investigacions Econòmiques, senyor Joan Sardà i Dexeus, on s'encarregava a l'Institut l'elaboració del Llibre Blanc sobre els efectes que la integració d'Espanya a les Comunitats Econòmiques Europees ha de tenir sobre l'economia catalana. El Consell de Direcció de l'Institut, en la seva reunió del 7 d'octubre de 1980, acordà per unanimitat dels assistents:

a) Acceptar l'encàrrec efectuat pel Molt Honorable President de la Generalitat de Catalunya.

b) Encarregar al senyor Antoni Serra i Ramoneda la direcció de l'elaboració del Llibre Blanc.

c) Aprovar la memòria i el pressupost corresponent per a la seva elaboració, assenyalant-ne el caràcter provisional.

El fet de recaure la responsabilitat de l'encàrrec en la meva persona m'obligà seguidament a formar un equip que dugués el pes de l'elaboració. Aquest queda constituït pel secretari de l'Institut, senyor Carles Camps i Garcia, que assumí les responsabilitats de la direcció tècnica i administrativa, el senyor Antoni Lladó i Gomà-Camps, professor d'Economia de l'Empresa de la Facultat de Ciències Econòmiques i Empresarials de la Universitat Autònoma de Barcelona, i el senyor Josep Piqué i Camps, professor de Teoria Econòmica de la Facultat del mateix nom de la Universitat de Barcelona. Tots tres constituïren un cohesionat equip que treballà amb eficàcia, il.lusió i professionalitat en l'elaboració i redacció del Llibre Blanc. En Carles Camps ha tornat a demostrar la seva competència com a economista i la seva eficàcia com a Secretari de l'Institut. Ha guiat, coordinat, revisat el treball, n'ha escrit algunes de les parts, i ha administrat el pressupost. Antoni Lladó i Josep Piqué no han estalviat els esforços per tal d'aconseguir que l'estudi tingués el nivell qualitatiu propi de la tradició de l'Institut i han fet palès que, malgrat llur joventut, tenen una preparació i una professionalitat prometedores d'un brillant futur. Si no hagués comptat amb els tres economistes esmentats, mal hauria pogut complir la comanda que m'adreçaven els meus companys del Consell de l'Institut. El meu paper, ho he de reconèixer, ha estat molt secundari; sóc, però, responsable dels defectes i errors que pugui tenir el treball que ara es presenta. Completava l'equip la senyora Anna Lladó, que, com a secretària i amb la seva discreció i competència, facilità en tot moment el funcionament òptim de les feines de mecanografia i administració. L'encert

en la formació d'un equip on la bona entesa, capacitat de treball i dedicació ultrapassava el que és corrent en aquests casos, ajudà a l'èxit de la nostra comesa i possibilità de disposar de la redacció final del Llibre Blanc en un temps que, donada la complexitat del tema abordat, ha de considerar-se mínim.

A mesura que avançà el treball, i donada la voluntat de complir amb els terminis fixats, s'encarregà l'elaboració i redacció d'aspectes específics del Llibre Blanc a les persones que, per llur especialitat i bon ofici, els poguessin assumir amb eficàcia. Així, el senyor Anton Gasol i Magrinyà elaborà i redactà l'anàlisi de l'impacte de la integració sobre el sistema financer i comptà amb la col·laboració del senyor Josep M. Carrau i Ramon, Cap del Departament d'Estudis de la Caixa de Pensions, en el si del qual es realitzà l'anàlisi (vegeu apartat 4 del capítol IV). El senyor Pere A. Fàbregas i Vidal, important i competent executiu de Catalana de Gas i Electricitat, S.A. elaborà i redactà la part corresponent a la política energètica comunitària i els efectes de la integració en el sector energètic català (vegeu apartat 4 del capítol VI). El senyor Joaquim Vergés i Jaime, Vice-rector de la Universitat Autònoma de Barcelona, s'ocupà de la redacció i elaboració de l'anàlisi sobre els efectes probables de la integració en les empreses públiques a Catalunya (vegeu apartat 2 del capítol IX). Aquestes aportacions constituïren un ajut valuós per a l'equip, que integrà i adaptà aquests treballs a la redacció final del Llibre Blanc. Finalment, el senyor Alexandre Checchi i Lang, adjudat per la senyora Anna Maria Garriga, assumí la responsabilitat d'elaborar i redactar íntegrament el capítol corresponent a la política agrària comunitària i els seus efectes sobre l'agricultura catalana.

L'equip de treball comptà tostemps amb la col.laboració i estímul del Consell de Direcció de l'Institut d'Investigacions Econòmiques; en el transcurs de l'elaboració del Llibre Blanc es reuní diverses vegades i finalment en la reunió del dia 10 de setembre de 1981 donà el vist-i-plau al contingut del Llibre Blanc i a la seva tramesa al molt Honorable President de la Generalitat de Catalunya, aprovant-ne per unanimitat les conclusions.

3. Nota d'agraïment

El pocés d'elaboració del Llibre Blanc s'ha beneficiat de diverses col.laboracions de tot ordre. En primer lloc, cal esmentar les nombroses respostes rebudes a les lletres que l'Institut envià demanant opinió, informació i documentació sobre els efectes que el procés d'integració d'Espanya a les Comunitats Econòmiques Europees ha de tenir sobre l'economia catalana, els seus agents econòmics i socials, i els diversos sectors en els quals s'estructura. Les lletres foren enviades als partits polítics amb grup parlamentaris, sindicats, associacions patronals, conselleries, institucions dependents de la Generalitat, cambres i confraries, col.legis i associacions professionals, universitats i centres d'ensenyament superior, entitats i associacions empresarials de tipus sectorial, i a d'altres importants institucions catalanes. Les respostes rebudes han estat nombroses i valuoses per a la redacció final del Llibre Blanc, fet que ens ha impulsat a agrupar-les en un volum a part que s'ha lliurat a la Generalitat de Catalunya. En nom de l'Institut d'Investigacions Econòmiques, agraeixo llur col.laboració, la qual esperem tornar a comptar en altres treballs que emprengui l'Institut o que se li encomanin. També s'han d'agrair les nombroses ofertes de col.laboració rebudes, que a voltes, donades les característiques del treball i els recursos de tot tipus (econòmics, de temps, etc.) de què s'ha pogut disposar, no s'han pogut fer efectives.

En segon lloc cal agrair la invitació que realitzà la Comissió de les Comunitats Econòmiques Europees, a través de la seva oficina a Madrid, i l'acollida que ens dispensaren els seus funcionaris, ja que la visita realitzada a Brussel.les durant la primera setmana de juliol complí plenament els objectius que l'equip de treball s'havia proposat. Voldria esmentar aquí, tot agraint llurs esforços i les facilitats proporcionades, el senyor Gian Paolo Papa, Director de l'Oficina a Madrid, i el senyor Eduardo Lechuga que, amb eficàcia i bon ofici, s'ocupà que la visita a Brussel.les assolís els seus objectius; també cal agrair a la Cap del Servei de Documentació de l'Oficina, Margarita Sáenz de la Calzada, la seva amabilitat i el seu esforç per tal de servir puntualment tota aquella documentació que se li demanà al llarg del treball.

En el viatge a Brussel.les, s'inclogué una visita a la Missió Espanyola. L'equip de treball, acompanyat del diputat senyor Carles Gasòliba i Böhm, mantingué una reunió especialment fructuosa amb l'encarregat de negocis, senyor Camilo Barcia, i els consellers de la Missió, on es passà revista als diferents aspectes de les negociacions i del procés d'adhesió espanyola a les Comunitats Econòmiques Europees. A tots ells, el nostre agraïment, que cal fer extensiu als senyors Juan Antonio Rivière, Fernando Puerto i Leandre Mercadè, i a les institucions per ells representades, per la seva acollida i amabilitat. També s'ha d'esmentar aquí el senyor José Aurelio Blázquez, Conseller econòmic del President de la Junta d'Extremadura, que acompanyà l'equip de treball en la seva visita a la Comissió i que fou un excel.lent company de viatge. Finalment, cal agrair els bons oficis de Miquel A. Argimon.

Dins d'aquestes notes d'agraïment, cal incloure també l'adrecada a la senyora Mercedes Puelles i als senyors Juan Manuel Santos i Juan A. Peredo, pel seu acollimennt i viu interès pel nostre treball demostrats en la visita que es realitzà a l'antic Ministeri de Relacions amb la C E E i a la senyora Paloma Sánchez Muñoz, de la Direcció General de Transaccions

Exteriors, per la informació que facilità sobre el cens d'inversió estrangera.

La Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona prestà un suport informàtic a l'estudi del fluxos comercials catalans i n'assumí el finançament. El seu secretari, senyor Josep M. Calpe, ens facilità els mitjans i el senyor Girbau, Cap del Servei del Centre d'Ordinadors de la Cambra, s'encarregà de la tasca informàtica amb tota eficàcia, puntualitat i exactitud. Igualment, cal agrair al senyor José Cristóbal Ponce Cordones, administrador de la Duana de Barcelona, haver-nos facilitat la llista de les mitjanes aranzelàries.

S'ha d'esmentar també aquí l'ajut que ens proporcionaren el senyor Martí Parellada, professor d'Estructura Econòmica, arran de l'elaboració de la seva tesi doctoral, el senyor Josep Roig, professor d'Economia Regional, i els estudiants que col.laboraren en els càlculs complementaris, senyors Joaquim Martí, Jordi Mercader i Josep Milà.

He deixat per al final, perquè ha estat el més decisiu, l'acolliment que ens proporcionà l'ESADE en facilitar-nos el despatx per realitzar el treball i obrir-nos de bat a bat tots els seus serveis. El nostre reconeixement és més palès per tal com sense ell, l'equip de treball no hauria pogut enllestir l'elaboració del Llibre Blanc en els deu mesos de treball que s'hi esmerçaren. El fet que la seva Biblioteca sigui dipositària de les publicacions comunitàries, el treball realitzat prèviament sobre la indústria espanyola davant la integració a les Comunitats Econòmiques Europees i les possibilitats de col.laboració amb el seu professorat ens oferia el marc idoni per a l'elaboració del Llibre Blanc. Fem extensiu el nostre agraïment a la Direcció i a tot el professorat de l'Escola, i, en especial, als professors Josep M. Surís, Francesc Melo i Lluís Riera.

A totes les persones esmentades i a totes aquelles que estigueren al nostre costat, oferint-nos llur col.laboració, llur opinió i llurs respostes a les nostres preguntes, vagi el nostre agraïment.

I finalment, al Consell de l'Institut d'Investigacions Econòmiques, vull fer palesa la meva ferma esperança que el treball ara presentat no traeeixi la confiança que en mi varen dipositar.

ANTONI SERRA i RAMONEDA

CAPÍTOL I

CATALUNYA DINS LES REGIONS ECONÒMIQUES EUROPEES

1. La divisió territorial de la Comunitat Econòmica Europea

L'acual delimitació territorial de les regions de la Comunitat prové de les proposicions fetes per la Conferència sobre les Economies Regionals, celebrada a Brussel.les l'any 1961.

En aquesta conferència es proposaren dos tipus d'unitats territorials: les Unitats Administratives de Base (UAB) i les Regions Comunitàries Europees (RCE).

1.1. Les Unitats Administratives de Base

Segons la definició donada per la Conferència, les UAB "constitueixen a escala nacional el marc utilitzat pels Estats membres per a l'aplicació de llurs respectives polítiques regionals" i "s'utilitzen com a base que permeti una coordinació d'aquestes polítiques i una millor apreciació dels diversos graus de desenvolupament".

Les UAB en els països de l'Europa dels sis, es delimitaren en funció de criteris propis de cada Estat, i no gaire coincidents. En canvi, el Regne Unit, Dinamarca i Irlanda no estabiren una divisió específica en UAB, sinó tan sols en regions.

a. Alemanya

Hi ha trenta-quatre UAB, i es corresponen a les *Regierungsbezirke* o circumscripcions administratives. Cal assenyalar la variabilitat territorial d'aquestes unitats al llarg del temps en funció de diverses reformes municipals. L'extensió mitjana d'aquestes UAB és al voltant dels 7.300 km^2; dins l'interval 6.000-10.500 km^2, trobem vint-i-una unitats. Com a excepció, cal citar les UAB d'Hamburg, Bremen i Berlín-Oest, amb extensions inferiors als 1.000 km^2, que es constitueixen com a ciutats-regió.

La població d'aquestes unitats, l'any 1977, ateny un valor mitjà d'un milió vuit-cents mil habitants, i es d'un mínim de quatre-cents mil habitants a Aurich (Baixa Saxònia) i un màxim de cinc milions a Düsseldorf, dins la regió de Rin del Nord-Westfàlia, regió que concentra el 28% de la població de la República Federal Alemanya.

b. França

Hi ha vint-i-dues UAB que es corresponen a les anomenades *Régions de programme*. Llur superfície és molt heterogènia, ja que varia entre els 8.000 km^2 d'Alsàcia i els 45.000 km^2 de Midi-Pyrénées; el mode de superfície és dins l'interval comprès entre 25.000 i 37.000 km^2, que comprèn vuit regions.

La poblacio mitjana d'aquestes unitats és de dos milions quatre-cents mil habitants, quantitat lleugerament superior a la majoria d'UAB, (força homogènies, d'altra banda) provocada per la gran concentració de població existent a l'Illa de França que engloba aproximadament el 19% de la població del país. França compta, a més, amb els departaments d'Ultramar, que són Guadelupe, Martinica, Reunió i Guaiana.

c. Itàlia

Hi ha vint UAB que es corresponen a les "Regioni" italianes. Sis d'elles, Llombardia, Piemont, Toscana, Emília-Romanya, Sicília i Sardenya, amb extensions

QUADRE NÚM. 1

ENTITAT TERRITORIAL I DEMOGRÀFICA DE LES UNITATS ADMINISTRATIVES DE BASE (1977)

Km²	TERRITORI	
	Nombre	Participació
Menys de 1.000	3	3,1
De 1.000 a 5.000	26	26,8
De 5.000 a 10.000	29	29,9
De 10.000 a 20.000	20	20,6
De 20.000 a 40.000	16	16,5
Més de 40.000	3	3,1
TOTAL	97	100,0

Mitjana comunitària: 12.043 km²
Mínima: Bremen 404 km²
Màxima: Midi-Pyrenées 45.348 km²

Milers d'habitants	POBLACIÓ	
	Nombre	Participació
Menys de 500	10	10,3
De 500 a 1.000	18	18,6
De 1.000 a 2.000	36	37,1
De 2.000 a 5.000	29	29,9
De 5.000 a 10.000	4	4,1
TOTAL	97	100,0

Mitjana comunitària: 2.010.000 habitants.
Mínima: 114.000 habitants a la Vall d'Aosta.
Màxima: 9.966.000 habitants a l'Illa de França.

FONT: EUROSTAT. Regional Statistics. 1977

compreses entre els 22.000 i 25.000 km², se situen per sobre de la mitjana italiana, (15.000 km²). La resta ofereix un conjunt poc homogeni, que oscil.la entre la Vall d'Aosta (3.200 km²) i la Pulla (19.000 Km²).

La població mitjana arriba als dos milions vuit-cents mil habitants, amb elevades concentracions de població a les regions del Nord i centre d'Itàlia, que contrasta vivament amb l'escassa població d'alguna de les unitats del Sud i Sud-Est italià.

d. Països Baixos

Hi ha onze UAB que es corresponen a les províncies de l'Estat. Excepte tres, la resta oscil.la entre unes extensions de 2.000 i 4.000 km².

Quant a població es refereix, la mitjana se situa entorn al milió tres-cents mil habitants, mitjana superada fortament per les UAB Holanda del Sud, Holanda del Nord, Brabant Nord, que concentren el 53% de la població en el 31% del territori dels Països Baixos.

e. Bèlgica

Hi ha nou UAB que es corresponen amb les províncies belgues. Són molt homogènies quant a superfície (entre 2.800 i 4.400 km²) La població mitjana se situa entorn al milió cent mil habitants, i és un bon reflex de les poblacions de les diverses UAB, fora de Brabant (dos milions dos-cents mil habitants) i de les UAB de Namur, Limburg i Luxemburg, que no arriben als set-cents mil habitants.

f. Luxemburg

Constitueix una sola UAB, que es correspon amb el Gran Ducat. Una extensió de 2.500 km² i una població de tres-cents seixanta mil habitants, la configuren d'una manera molt similar a les UAB que la limiten.

1.2. Les Regions Comunitàries Europees.

Segons la Conferència de Brussel.les, les Regions Comunitàries Europees (RCE) són "agrupacions a escala comunitària de les UAB, delimitades amb la finalitat d'estudiar les conseqüències de la unió duanera i de la integració econòmica sobre espais immediatament inferiors als nacionals".

Tanmateix, però, la delimitació d'aquests espais ha estat força complicada, i les reagrupacions d'UAB no sempre han obeït als criteris exposats; més aviat s'han fonamentat en les estructures territorials que cada país considera per a l'aplicació de les pròpies polítiques regionals, criteri que havia de regir principalment per a les UAB.

Dins la Comunitat dels Nou, hi ha seixanta-una regions, amb una extensió i població mitjana de 25.000 km², i 4.250.000 habitants. Cal assenyalar, però, que a efectes estadístics l'Oficina d'Estadística de la Comunitat considera 54 regions, amb la qual cosa les dades anteriors passarien a ésser de 28.250 km² i 4.800.000 habitants. L'Oficina d'Estadística de la Comunitat establí l'any 1975 la Nomenclatura d'Unitats Territorials Estadístiques (NUTS), que coincideix amb les regions comunitàries europees, exceptuant el cas d'Holanda, en què en comptes de quatre en considera cinc, i el cas d'Irlanda en què en comptes de nou en considera una.

Segons els Estats membres, les regions econòmiques es distribueixen de la següent manera:

a. Alemanya

Hi ha onze RCE que coincideixen amb els "Länder", unitats territorials alemanyes, que segons la Constitució formen el marc d'aplicació de la política regional. El grau d'homogeneïtat dels "Länder" és bastant baix, tant respecte a l'extensió com a la població. Així, per exemple, Bremen té 404 km² i set-cents mil habitants, Baviera, 70.500 km² i gairebé onze milions d'habitants, i Rin del Nord-Westfàlia 34.000 km² i disset milions d'habitants.

b. França

Hi ha vuit RCE que es corresponen amb les "zones d'étude et aménagement du territoire" definides conjuntament per l'Institut National de Statistique et Études Economiques i la Comissaria del Pla, en funció dels programes de desenvolupament a llarg termini. Concretament, l'agrupació d'UAB s'ha fet en funció de les relacions existents entre les diferents regions de programa d'acord amb criteris de polarització.

L'extensió de les diverses regions és molt diferenciada, car davant dels 145.000 km² de la Conca Parisenca trobem la regió Nord-Pas de Calais amb una superfície de 12.000 km², valors molt dispersos respecte a la mitjana, 68.000 Km²

Respecte a la població, val a dir que està més uniformement distribuïda que l'extensió, amb densitats de població entre els 50 i 100 habitants per km², a excepció de la regió de l'Illa de França, que amb 830 habitants per km², concentra el 19% de la població del país, i la regió de Nord-Pas de Calais, amb 316 habitants per km².

És d'assenyalar, també, que les regions de l'Illa de França i la de Nord-Pas de Calais coincideixen amb les UAB.

c. Itàlia

Hi ha onze RCE definides per la Comunitat a petició de les autoritats italianes. Les UAB italianes foren reagrupades en funció de criteris econòmics i socials que donessin espais el més homogenis possibles, des d'una perspectiva comunitària. D'altra banda, cal assenyalar també que certes RCE italianes coincideixen amb les "Regioni": Llombardia, Emília-Romanya, Laci, Campània, Sicília i Sardenya.

L'extensió d'aquestes regions oscil.la entre els 13.000 km² de Campània i els 44.000 de la Regió Sud, amb una extensió mitjana de 27.400 km². La població és bastant homogènia, entre quatre i sis milions d'habitants; es destaca en l'extrem superior la regió de Llombardia, amb quasi nou milions d'habitants, i en l'extrem inferior Sardenya amb un milió i mig.

d. Països Baixos

Hi ha quatre RCE, delimitades en funció de criteris geogràfics, ja que el reagrupament de les UAB en quatre conjunts determinats pels quatre punts cardinals és tradicional en aquest país. Cal, tanmateix, assenyalar que l'Oficina d'Estadístiques de les Comunitats Europees, en establir la Nomenclatura d'Unitats Territorials Estadístiques l'any 1975, ha dividit aquest país en cinc regions. Es divideix la regió Sud en les regions del Sud dels Països Baixos i Sud-Oest dels Països Baixos.

En la divisió tradicional, hi ha una homogeneïtat molt elevada quant a extensió, mentre que respecte a la població es produeix una polarització a l'Oest dels Països Baixos (45% de la població, en un 21% del territori).

e. Bèlgica

Hi ha tres RCE delimitades a base de criteris lin-

QUADRE NÚM. 2

ENTITAT TERRITORIAL I DEMOGRÀFICA DE LES REGIONS COMUNITÀRIES EUROPEES (1977)

Km²	TERRITORI	
	Nombre de regions	Participació
Menys de 1.000	4	7,7
De 1.000 a 5.000	3	5,8
De 5.000 a 10.000	4	7,7
De 10.000 a 20.000	17	32,7
De 20.000 a 40.000	13	25,0
Més de 40.000	11	21,1
TOTAL	52*	100,0

Mitjana comunitària: 25.000 km²
Mínima: Brussel.lesa 162 km²
Màxima: Conca parisenca 145.645 km²

Milers d'habitants	POBLACIÓ	
	Nombre de regions	Participació
Menys de 500	1	1,9
De 500 a 1.000	2	3,8
De 1.000 a 2.000	10	19,2
De 2.000 a 5.000	16	30,8
De 5.000 a 10.000	20	38,5
Més de 10.000	3	5,8
TOTAL	52*	100,0

Mitjana comunitària: 4.249.000 habitants
Mínima: 355.000 habitants a Luxemburg
Màxima: 17.050.000 habitants a Rin del Nord-Westfàlia

Nota (*): No s'ha tingut en compte Irlanda en ésser considerada a efectes estadístics com una sola regió, malgrat la definició de 9 regions. A les mitjanes sí que s'hi considera.

FONT: EUROSTAT. Regional Statistics. 1977.

güístics: la regió flamenca, la regió valona i, com a nucli especial, la regió de Brussel.les. Es dóna, també, la particularitat que una UAB (Brabant) inclou tota una regió (Brussel.les), i de fet es reparteix entre les tres regions del país. Cal destacar que la densitat de població de la regió flamenca dobla la de la regió valona.

f. Luxemburg

Constitueix una sola regió. És de les regions més petites de la Comunitat, exceptuant les ciutats-regió com Bremen, Hamburg, Berlín o Brussel.les, i també amb una densitat de població bastant inferior a la mitjana de la Comunitat.

g. Regne Unit

Hi ha onze regions, definides com a regions de programa. L'extensió d'aquestes regions no és gaire homogènia, car Escòcia, per exemple, ultrapassa els

78.000 km^2, mentre que el North West no arriba a 8.000 km^2. La mitjana se situa entorn de 22.000 km^2, sensiblement infuenciada per Escòcia (mitjana sense Escòcia: 16.500 km^2).

La població es concentra fortament en el South-East (disset milions d'habitants; 30% del total), mentre hi ha regions sensiblement poc poblades, com és el cas d'Irlanda del Nord, amb poc més d'un milió i mig d'habitants.

h. Irlanda

Hi ha nou regions, constituïdes de manera similar al Regne Unit, caracteritzades per l'escassa població que es concentra sobretot al voltant de Dublín. Cal assenyalar, en aquest cas, que la NUTS considera Irlanda com una sola regió a efectes estadístics.

i. Dinamarca

Hi ha tres RCE (a més cal tenir en compte que l'illa de Grenlàndia també en forma part), definides en funció de les necessitats d'anàlisi econòmica i estadística de la Comunitat. Quant a extensió, són molt heterogènies (33.250 km^2 de Vest for Storebaelt contra 2.850 de Hovedstadregionen). La població també varia molt entre la de Vest for Storebaelt, amb 2.750.000 habitants, i la d'Ost for Storebaelt amb només 570.000. La densitat més important és la de Hovedstadsregionen amb 615 habitants per km^2.

j. Espanya

Si partim del futur mapa de les comunitats autònomes, podríem delimitar setze regions: Andalusia, Aragó, Astúries, les Canàries, Cantàbria, Castella-Lleó, Catalunya, Extremadura, Galícia, les Illes Balears i Pitiüses, Madrid, Castella-la Mancha, Múrcia, País Basc-Navarra, País Valencià i Rioja.

L'extensió mitjana de les regions seria de 31.500 km^2, quasi idèntica a la de Catalunya, i molt similar a la de les regions italianes, la meitat de les franceses, o ostensiblement superior a les del Regne Unit, amb uns valors extrems de 94.147 km^2 per a Castella-Lleó i de 5.014 i 5.034 km^2 per a les Illes i Rioja, respectivament.

Quant a la població els desequilibris serien més accentuats encara. Enfront d'una mitjana de població de dos milions tres-cents mil habitants, Andalusia i Catalunya serien les regions més poblades, a l'entorn de sis milions d'habitants, i Madrid la regió amb una concentració de població més important (560 h/km^2). A més, cal tenir en compte que la mitjana de població de les regions econòmiques europees es troba per sobre de quatre milions d'habitants, mentre que el nivell de dos milions és assolit en termini mitjà per les UAB.

QUADRE NÚM. 3

EXTENSIÓ I POBLACIÓ DE LES REGIONS I UNITATS ADMINISTRATIVES DE BASE A LA COMUNITAT ECONÒMICA EUROPEA (1977)

Regions	Unitats Administratives de Base	Extensió Km²	Població milers	Densitat Habitants/Km²
ALEMANYA		248.620	61.396	247
Schleswig Holstein		15.678	2.587	165
Hamburg		753	1.688	2.240
Baixa Saxònia		47.430	7.226	152
	Hannover	7.353	1.698	231
	Hildesheim	4.764	857	180
	Lüneburg	10.162	989	97
	Stade	6.942	683	98
	Osnabrück	6.101	795	130
	Aurich	3.130	414	132
	Braunschweig	3.471	915	264
	Oldenburg	5.507	875	159
Bremen		404	707	1.751
Rin del Nord-Westfàlia		34.057	17.049	501
	Düsseldorf	5.287	5.263	995
	Colònia	7.364	3.869	525
	Münster	6.895	2.403	349
	Detmold	6.514	1.799	276
	Arnsberg	7.997	3.715	465
Hessen		21.112	5.538	262
	Darmstadt	11.562	4.116	356
	Kassel	9.550	1.423	149
Renània Palatinat		19.837	3.645	184
	Coblença	8.090	1.364	169
	Trèveris	4.924	474	96
	Rheinhessen-Palatinat	6.823	1.808	265
Baden-Württemberg		35.751	9.121	255
	Stuttgart	10.558	3.429	325
	Karlsruhe	6.920	2.368	342
	Tübingen	8.917	1.480	166
	Friburg	9.356	1.844	197
Baviera		70.547	10.812	153
	Alta Baviera	17.530	3.585	205
	Baixa Baviera	10.374	990	95
	Alt Palanitat	9.628	967	100
	Francònia Superior	7.176	1.058	147
	Francònia Mitjana	7.287	1.512	207
	Francònia Inferior	8.536	1.190	139
	Suàbia	10.016	1.510	151
Saarland		2.569	1.086	423
Berlin (Oest)		480	1.937	4.035

(Continua)

(Continuació quadre núm. 3)

Regions	Unitats Administratives de Base	Extensió Km²	Població milers	Densitat habitants/Km²
ITÀLIA		301.262	56.462	187
Nord-Oest		34.078	6.518	191
	Piemont	25.399	4.542	179
	Vall d'Aosta	3.262	114	35
	Ligúria	5.416	1.862	344
Llombardia		23.851	8.888	373
Nord-Est		39.822	6.426	161
	Trentino-Alto Adige	13.613	871	64
	Vèneto	18.364	4.311	235
	Friül - Venècia Júlia	7.845	1.245	159
Emília-Romanya		22.123	3.952	179
Centre		41.141	5.784	141
	Toscana	22.992	3.583	156
	Úmbria	8.456	801	95
	Marques	9.694	1.400	144
Laci		17.203	4.978	289
Campània		13.595	5.357	394
Abruzzi-Molise		15.232	1.555	102
	Abruzzi	10.794	1.224	113
	Molise	4.438	331	75
Sud		44.420	6.509	147
	Pulla	19.348	3.837	198
	Basilicata	9.992	618	62
	Calàbria	15.080	2.053	136
Sicília		25.708	4.919	191
Sardenya		24.090	1.575	65
BÈLGICA		30.541	9.830	322
Flandes		13.539	5.575	412
	Anvers	2.889	1.568	543
	Limburg	2.422	695	287
	Flandes Oriental	2.982	1.326	445
	Flandes Occidental	3.132	1.075	343
	Brabant	3.372	2.218	658
Valònia		16.840	3.219	191
	Hainaut	3.789	1.318	348
	Lieja	3.874	1.010	261
	Luxemburg	4.418	221	50
	Namur	3.660	400	109
	Brabant	3.372	2.218	658
Regió brussel.lesa		162	1.036	6.404
	Brabant	3.372	2.218	658
REGNE UNIT		244.103	55.919	229
	North	15.402	3.116	202
	Yorkshire Humberside	15.420	4.876	316
	North West	7.330	6.519	889
	East Midlands	15.630	3.747	240
	West Midlands	13.013	5.154	396
	East Anglia	12.576	1.827	145
	South East	27.223	16.834	618
	South West	23.849	4.279	179
	Gal.les	20.768	2.768	133
	Escòcia	78.774	5.196	66
	Irlanda del Nord	14.122	1.537	109

(Continua)

(Continuació quadre núm. 3)

Regions	Unitats Administratives de Base	Extensió Km²	Població milers	Densitat habitants/Km²
FRANÇA		543.965	53.078	98
Illa de França		12.012	9.966	830
Conca parisenca		145.645	9.732	67
	Xampanya-Ardenes	25.606	1.342	52
	Picardia	19.399	1.697	87
	Alta Normandia	12.317	1.616	131
	Centre	39.151	2.188	56
	Baixa Normandia	17.589	1.309	74
	Borgonya	31.582	1.580	50
Nord-Pas de Calais		12.414	3.917	316
Est		48.030	4.931	103
	Lorena	23.547	2.321	99
	Alsàcia	8.280	1.538	186
	Franc Comtat	16.202	1.072	66
Oest		85.099	6.965	82
	País del Loira	32.082	2.813	88
	Bretanya	27.208	2.621	96
	Poitou-Charentes	25.810	1.531	59
Sud-Oest		103.599	5.574	54
	Aquitània	41.308	2.564	62
	Migdia-Pirineus	45.348	2.273	50
	Llemosí	16.942	737	44
Centre-Est		69.711	6.179	89
	Roine-Alps	43.698	4.855	111
	Alvèrnia	26.013	1.324	51
Mediterrània		67.455	5.816	86
	Llenguadoc-Rosselló	27.376	1.808	66
	Provença-Alps-Costa Blava	31.400	3.780	120
	Còrsega	8.680	228	26
PAÏSOS BAIXOS		36.948	13.856	375
Nord		9.045	1.527	169
	Groningen	2.499	546	218
	Frísia	3.865	569	147
	Drenthe	2.681	411	153
Est		10.211	2.703	265
	Overijssel	3.928	997	254
	Gelderland	6.283	1.706	272
Oest		7.633	6.227	816
	Utrecht	1.395	876	628
	Holanda Septentrional	2.912	2.299	789
	Holanda Meridional	3.326	3.051	917
Sud-Oest*		2.745	338	123
Sud*		7.315	3.060	418
	Brabant Septentrional	5.106	2.001	392
	Limburg	2.209	1.058	479
LUXEMBURG		2.586	359	139
IRLANDA*		70.285	3.192	45
DINAMARCA		43.075	5.088	118
	Hovedstadsregionen	2.852	1.756	616
	Ost for Storebaelt	6.971	577	83
	Vest for Storebaelt	33.252	2.755	83

(Continua)

(Continuació quadre núm. 3)

Regions	Unitats Administratives de Base	Extensió Km²	Població milers	Densitat habitants/Km²
ESPANYA		504.750	36.255	71,9
Andalusia		87.268	6.127	70,2
Aragó		47.669	1.161	24,3
Astúries		10.565	1.109	105,0
Les Illes		5.014	612	122,2
Canàries		7.273	1.350	185,6
Cantàbria		5.289	493	93,4
Castella-Lleó		94.147	2.514	26,7
Catalunya		31.930	5.791	181,4
Extremadura		41.602	1.048	25,2
Galícia		29.434	2.752	93,5
Madrid		7.995	4.466	558,6
Castella-La Mancha		79.226	1.617	20,4
Múrcia		11.317	889	78,6
País Basc-Navarra		17.682	2.607	147,5
País Valencià		23.305	3.472	149,0
Rioja		5.034	241	48,0

NOTA: (*) A nivells estadístics, Irlanda es considera com una sola regió i Holanda es divideix en cinc, en comptes de quatre regions.

FONT:
EUROSTAT. Regional Statistics. Main indicators 1970-78
BANCO DE BILBAO. La Renta Nacional y su distribución provincial. 1977.
INE. Anuario Estadístico de España 1979.

1.3. La divisió territorial de la CEE i Catalunya

Com s'ha fet evident en els dos apartats anteriors, els criteris seguits per fixar tant les UAB com les RCE han estat diferents en la pràctica per a cadascun dels Estats, que les han definit ells mateixos, a excepció del cas d'Itàlia en què fou directament la Comunitat la que fixà les regions italianes. Correspondria, doncs, a les institucions de l'Estat espanyol fixar les RCE, i, si escau, també les UAB.

De cara a aquesta delimitació territorial, ens hem de plantejar les següents qüestions:

1) Té Catalunya entitat territorial i demogràfica suficient per esdevenir ella sola RCE?

2) És aconsellable per a Catalunya que s'arribin a definir les unitats administratives de base?

La primera pregunta té una resposta clarament positiva. Catalunya per si sola té entitat suficient per convertir-se en regió comunitària europea i això és el que creiem que lògicament succeirà. Així, té una superfície de 31.980 km², superior a la mitjana regional de la Comunitat (25.000 km²) i una població de 5.791.000 habitants l'any 1977, per sobre també de la mitjana regional de la CEE, que és de 4.250.000 habitants. Nogensmenys, cal considerar la possibilitat que a Catalunya, si bé assolirà sens dubte la categoria de regió comunitària europea, li sigui agregada alguna de les Comunitats Autònomes veïnes en el cas que aquestes darreres no siguin acceptades per si mateixes com a regions europees; de totes formes la definició aniria a càrrec de l'Administració central de l'Estat i, naturalment, caldria comptar amb el parer i conformitat de les Comunitats Autònomes afectades.

Quant a la segona pregunta, sobre la conveniència, un cop definida Catalunya com a RCE, de definir les UAB dins de Catalunya, cal tenir en compte, en primer lloc, que els països que s'incorporaren a la CEE en la primera ampliació no les definiren i que la decisió final dependrà de les institucions polítiques de l'Estat. La conveniència residiria en el fet que l'accés a les subvencions del Fons Europeu de Desenvolupament Regional pogués ésser facilitada, encara que això no és segur.

Resumint, el fet més important que cal tenir en

compte és que la divisió espanyola en RCE es decidirà a nivell de les institucions polítiques de l'Estat i el més probable és que en correspongui una a cada Comunitat Autònoma, a excepció d'aquelles amb menor entitat demogràfica i territorial. D'altra banda, que no s'arribin a definir les UAB, com va succeir a la primera ampliació, o que si es defineixen s'agafin segons com les províncies, encara que algunes d'elles no tindrien suficient entitat demogràfica per a justificar-ho. Aquesta possibilitat caldria tenir-la present en les discussions sobre la divisió territorial de Catalunya, per plantejar alternatives catalanes en el cas que s'arribés a pensar a crear les UAB a Espanya, encara que no l'han de condicionar.

De totes formes, seria convenient una ràpida definició de les regions comunitàries europees a l'interior d'Espanya, i s'aclarís si és convenient definir o no les unitats administratives de base per part de les diverses institucions de l'Estat.

2. Catalunya dins les Regions Comunitàries Europees

La present anàlisi pretén afaiçonar la situació de Catalunya en el context de les regions comunitàries europees, caracteritzant-la, fonamentalment, a base d'uns criteris generals: població, activitat de la població i producció.

2.1 Població

a. La distribució de la població

La CEE, amb una població de 259 milions d'habitants el 1977, presenta una molt desigual distribució del seu contingent humà, en el milió i mig de km² que ocupa.

Aquesta desigual concentració de la població en la CEE no es dóna únicament en considerar la Comunitat com un conjunt d'Estats, sinó també en analitzar separadament cadascun dels Estats membres.

Així, a nivell d'Estats, podem constatar que la densitat de població oscil.la entre uns valors màxim i mínim de 375 habitants/km² per als Països Baixos i 45 habitants/km² a Irlanda, presentant un valor mitjà per a la Comunitat de 170 habitants/km².

En canvi, si considerem la CEE com un conjunt de regions, la desigual distribució de la població es posa de manifest en uns altres termes: enfront d'una zona central de la Comunitat, integrada per les tres regions dels Països Baixos, la regió flamenca i part de la regió valona a Bèlgica, les regions del Rin del Nord-Westfàlia, Hessen i Baden-Württemberg a la República Federal Alemanya, les regions del Nord-Pas de Calais i Illa de França a França, i el North West, South East, West Midlands i Yorkshire & Humberside al Regne Unit, amb una densitat superior a 250 habitants/km², i en algunes de les esmentades regions superior a 350 habitants/km², trobem una sèrie de regions perifèriques, la densitat de les quals no arriba a 105 habitants/km². Entre aquestes, la majoria de regions franceses, Irlanda, Escòcia, Dinamarca, (llevat la regió de Copenhaguen), Sardenya, i la regió d'Abruzzi-Molise a Itàlia. Tot i així, cal esmentar les regions de Llombardia, Laci i Campània, que malgrat ésser llunyanes de les regions de la zona central, presenten densitats molt similars a aquestes (vegeu quadre núm. 3 i mapa núm. 1).

Quant a les disparitats regionals dins els Estats membres, es repeteix el mateix fenomen de concentració entorn de les zones més desenvolupades. Els casos més extrems es donen a França, on la regió de l'Illa de França té una densitat de població quinze vegades superior a la del Sud-Oest, i en el Regne Unit, on la regió del North West té un grau de concentració tretze vegades superior a Escòcia (vegeu quadre núm. 4).

En aquest context, Catalunya se situa amb una població de 5,8 milions d'habitants, una extensió de 31.980 km² i una densidat de 181 habitants/km², una mica per sobre de les mitjanes de les regions estadístiques europees de població absoluta (4,2 milions), extensió (25.000 km²) i densitat (170 habitants km²).

Tal situació, cal entendre-la veritablement en el sentit de situació intermèdia entre les regions més subdesenvolupades de la Comunitat, notablement regions perifèriques, i la gran megalòpolis europea integrada al voltant d'un suposat eix Londres-Nord d'Itàlia, que creués Europa pels Països Baixos, les zones industrials alemanyes i abracés les regions del Nord de França.

Des del punt de vista aquí tractat, podríem afaiçonar certes regions europees com certament homogènies amb Catalunya. Concretament el Nord-Oest italià, Llombardia, Renània-Palatinat, Baviera o la regió valona.

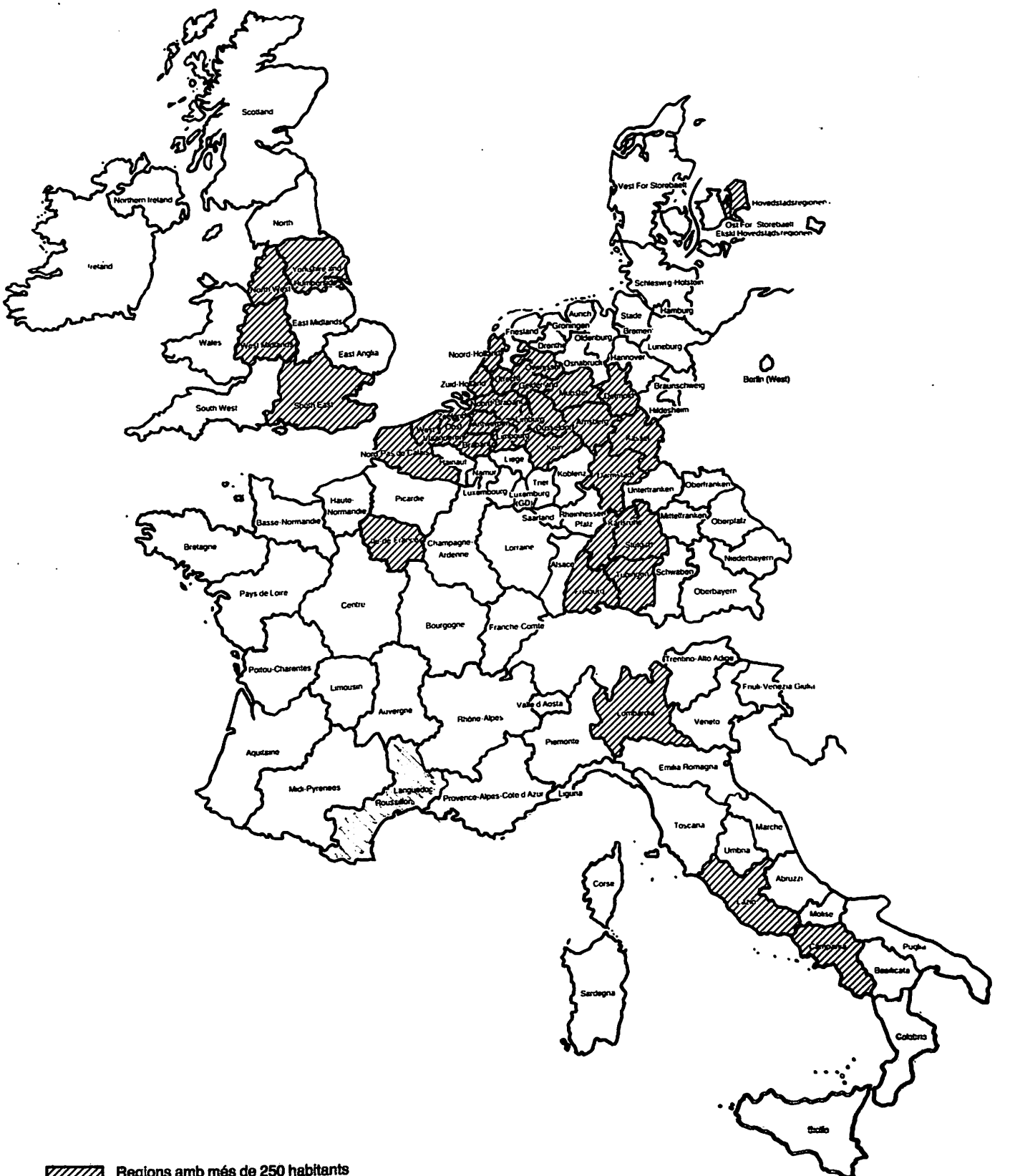
b. Evolució de la població

En el curs dels darrers anys l'evolució de la població de la CEE ha estat marcada per un alentiment dels ritmes de creixement. Tal situació ha estat provocada, d'una banda, per un moviment generalitzat de baixa de la taxa de natalitat i, d'altra, per la disminució molt important de les immigracions provinents d'altres països.

Al nivell dels Estats membres de la Comunitat podríem distinguir tres grups de països en funció del creixement de la població:

–Els països on la població, a hores d'ara, està ja en fort declivi o en estancament: República Federal Alemanya, Luxemburg, Regne Unit, Bèlgica.

MAPA NÚM. 1
CONCENTRACIÓ DE LA POBLACIÓ A LA CEE (1977)

Regions amb més de 250 habitants per quilòmetre quadrat de mitjana

QUADRE NÚM. 4

CONCENTRACIÓ DE LA POBLACIÓ A LA CEE I ESPANYA

	Nombre de regions a efectes estadíst.	Densitat regional màxima Habitants/Km²	Densitat regional mínima Habitants/Km²	Relació entre valors extrems	Coeficient de variació
Alemanya	11 8*	4.035 501*	152 —	26,5 3,3*	1,36 0,51*
França	8	830	54	15,3	1,31
Itàlia	11	373	65	5,7	0.52
Països Baixos	5	816	123	6,6	0,78
Bèlgica	3 2**	6.404 412**	191 —	33,5 2,2**	1,51 0,52**
Luxemburg	1	139	139	—	—
Regne Unit	11	889	66	13,5	0,84
Dinamarca	3	616	83	7,4	1,18
Irlanda	1	45	45	—	—
Espanya	16	559	20	27,9	1,07
CEE 9	54 50***	6.404 889***	45 —	142,3 19,7***	2,07 0,81***

NOTES:
(*) No s'inclouen les ciutats-regions de Berlín-Oest, Bremen i Hamburg.
(**) S'exclou la regió brussel.lesa.
(***) Queden excloses les regions esmentades.

FONT:
EUROSTAT. Regional Statistics. Main Indicators, 1970-1977.
INE. Anuario Estadístico de España, 1979 i elaboració pròpia.

—Els països on la població continua creixent, encara que a uns ritmes cada cop més lents: França, Itàlia, Dinamarca, Països Baixos.

—Irlanda, on la població creix a un ritme sostingut gràcies a una elevada taxa de natalitat i a una millora en el saldo migratori.

A nivell regional, i d'una manera molt general, es pot afirmar que les diferents regions segueixen les tendències globals del propi país, sense oblidar, però, unes particularitats degudes a les característiques pròpies de cada una de les regions.

En aquest sentit, i donat que el moviment natural de població, excepte en comptades ocasions, no

QUADRE NÚM. 5

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ A L'EUROPA DELS DOTZE (‰)

Països	Creixement total		Creixement natural		Saldo migratori		Taxa de natalitat		Taxa de mortalitat	
	1970	1978	1970	1978	1970	1978	1970	1978	1970	1978
Alemanya	10,5	–0,5	1,3	–2,4	9,2	1,9	13,4	9,4	12,1	11,8
França	9,6	3,6	6,1	3,6	3,5	0,0	16,8	13,8	10,7	10,3
Itàlia	6,4	4,0	7,3	3,2	–0,9	0,8	16,5	12,6	9,6	9,5
Països Baixos	12,4	6,3	9,9	4,4	2,6	2,0	18,3	12,6	8,4	8,2
Bèlgica	2,7	0,4	2,3	0,7	0,4	–0,3	14,8	12,5	12,3	11,9
Luxemburg	3,9	–0,3	0,7	–0,3	3,2	0,0	13,0	11,4	12,2	11,7
Regne Unit	3,0	0,4	4,5	0,4	–1,5	0,1	16,3	12,3	11,8	12,0
Irlanda	9,3	15,3	10,4	11,1	–1,2	4,2	21,9	21,1	11,4	10,0
Dinamarca	6,9	2,8	4,6	1,8	2,3	1,0	14,4	12,2	9,8	10,4
Grècia	2,8	10,9	8,1	7,2	–5,3	3,8	16,5	15,9	8,4	8,8
Portugal	–6,7	4,8	9,7	7,3	–7,6	–2,5	20,0	17,1	10,3	9,8
Espanya	10,5	10,6	11,1	9,3	0,7	1,3	19,5	17,2	8,3	7,9
Catalunya	21,6	10,2	11,0	9,1	10,6	1,0	19,3	16,3	8,3	7,1
CEE 9	7,5	2,2	4,9	1,4	2,6	0,8	15,9	12,1	11,0	10,8

FONT:
EUROSTAT. Estadistiques démographiques 1980.
INE. Anuario Estadístico de España 1979.

representa un veritable fet diferencial en l'evolució de la població de les RCE, cal centrar l'atenció en les resultants del moviment migratori.

Partint d'aquesta base, es poden constatar, a nivell de les RCE:

–Pèrdues progressives de població en les ciutats-regió, en benefici de les regions més properes. És el cas de Berlín, Hamburg, Bremen, Brussel.les o Copenhaguen.

–Guanys relatius de població en les regions més desenvolupades dels països en més alt grau de desequilibri econòmic interregional. És el cas de l'Illa de França, Llombardia i Laci.

–Estancaments o lleus recessions de població en algunes de les regions més desenvolupades de la Comunitat. Es el cas de Rin del Nord-Westfàlia, i Saarland a Alemanya, o del South East i North West al Regne Unit.

–Augments de població en les regions que presenten un entorn climàtic i ecològic favorable. És el cas de Baviera o de la Mediterrània francesa.

En aquest marc regional, cal situar Catalunya. Pel que fa referència al creixement global de la població, s'ha d'assenyalar, d'una banda, que la població catalana, amb una taxa de creixement global de 10,2 habitants per miler el 1978, se situa capdavantera de les regions europees conjuntament amb algunes regions d'Itàlia (Sud i Campània), dels Països Baixos (Nord, Est i Sud-Oest), o del Regne Unit (East Anglia) i, d'altra banda, que Catalunya no s'ha sostret a la tendència general europea d'alentiment de les taxes de creixement de la població.

Quant als moviments migratoris, Catalunya continua actuant com a absorbidora neta de població de la resta de l'Estat Espanyol, bé que amb molta menys intensitat que en èpoques passades. La component migratòria del creixement poblacional explicava el 50% del moviment de la població a Catalunya l'any 1970, mentre que l'any 1978 aquesta component, no arribava al 12%. En aquest sentit, Catalunya s'insereix en el conjunt de regions europees, molt paral.lelament a les regions del Nord d'Itàlia, i encara que per altres raons molt a prop de Baviera. (vegeu quadre núm. 6)

QUADRE NÚM. 6

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ EN ALGUNES DE LES REGIONS COMUNITÀRIES EUROPEES

	Població absoluta milers de persones		Participació regional en el total de l'Estat		Densitat Habitants/ Km²		Densitat relativa Densitat regional/ Densitat CEE 9	
	1970	1977	1970	1977	1970	1977	1970	1977
CEE 9	251.500	259.260	—	—	165	170	100	100
ALEMANYA	60.651	61.400	100,0	100,0	244	247	148	145
Rin del Nord-Westfàlia	16.861	17.049	27,8	27,7	496	501	301	295
Baden-Württemberg	8.794	9.121	14,5	14,8	249	255	151	150
Baviera	10.553	10.812	17,4	17,6	148	153	90	90
FRANÇA	50.772	53.078	100,0	100,0	94	98	57	58
Illa de França	9.545	9.966	18,8	18,8	780	830	478	488
Sud-Oest	5.534	5.574	10,9	10,5	53	54	32	32
Mediterrània	5.280	5.816	10,4	10,9	79	86	48	50
ITÀLIA	53.661	56.167	100,0	100,0	178	187	108	110
Nord-Oest	6.278	6.518	11,7	11,6	185	191	112	112
Llombardia	8.317	8.888	15,5	15,8	351	373	213	219
Laci	4.507	4.978	8,4	8,8	267	289	162	170
PAÏSOS BAIXOS	13.058	13.856	100,0	100,0	353	375	214	220
Oest	6.019	6.227	46,1	44,9	792	816	480	480
BÈLGICA	9.638	9.830	100,0	100,0	315	322	191	189
Rg. flamenca	5.320	5.575	55,2	56,7	399	412	242	242
LUXEMBURG	340	357	100,0	100,0	132	139	80	82
REGNE UNIT	55.522	55.918	100,0	100,0	228	229	138	135
North West	6.496	6.519	11,7	11,6	899	889	527	523
West-Midland	4.997	5.154	9,0	9,2	391	396	234	233
South-East	16.823	16.834	30,3	30,1	623	618	366	363
DINAMARCA	4.929	5.088	100,0	100,0	114	118	69	69
Hovedstads	1.725	1.756	35,0	34,5	615	616	373	362
IRLANDA	2.950	3.269	100,0	100,0	41	45	25	26
ESPANYA	33.582	36.566	100,0	100,0	66	72	40	42
Catalunya	5.043	5.791	15,0	15,8	158	181	96	106

FONT: EUROSTAT. Statistiques démografiques. 1980

QUADRE NÚM. 7

DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL PER GRUPS D'EDATS DE LA POBLACIÓ DE LA CEE (1973-1977)

GRUPS D'EDATS / ANYS	1973	1975	1977
0-14	23,9	23,3	22,5
15-44	41,4	41,4	41,9
45-64	22,0	21,9	21,8
+65	13,0	13,4	13,8

FONT: EUROSTAT. Demografic Statistics. 1977

c. L'estructura d'edats de la població

En una Europa dels 9, marcada fonamentalment pel declivi progressiu de la seva població, l'estructura d'edats d'aquesta apareix com a element força significatiu.

A nivell regional, però, l'esmentada tendència no es manifesta uniformement arreu. Així, en funció de les diferents classes d'edats es podrien assenyalar certes característiques:

–Igualtats molt importants del pes relatiu del grup de població comprès entre 15 i 64 anys, per a cadascuna de les regions. La importància d'aquest grup oscil.la entre el 62 i 64%. Tal igualtat suposa evidentment un paral.lelisme molt elevat entre les forces potencials de treball de cadascuna de les regions en el moment de l'anàlisi.

–Disparitats molt elevades quant als grups d'edats extremes. Tals disparitats afaiçonen molt diferentment, segons les regions, el panorama del futur mercat de treball. Evidentment, un país o regió amb una elevada proporció de població jove veurà en els propers anys incrementada la demanda de llocs de treball, més intensament que aquell país on el grau d'envelliment de la població és més notable. (vegeu el quadre núm. 8).

En aquest marc, Catalunya presenta una població relativament més jove que la de la mitjana de regions europees, així com també una de les proporcions més baixes de població de més de 65 anys, estructura que correspon evidentment a una regió en expansió demogràfica, molt diferent de la majoria de regions desenvolupades d'Europa.

2.2. Activitat de la població

a. Nivell d'activitat

Les dades fonamentals corresponents a l'activitat de la població a nivell dels Estats membres de la CEE, figuren en el quadre 9. L'indicador general d'activitat expressa la relació entre el conjunt de població activa (ocupats+aturats) i la població del país en la data de referència. La taxa d'activitat expressa la relació entre la poblacio activa i el conjunt de població en edat laboral (15 a 64 anys). Finalment, la taxa de dependència indica el nombre d'habitants no actius per persona activa.

Observeu que, pel que fa referència a la taxa d'activitat, Espanya s'insereix completament en la tendència quasi generalitzada de disminució d'aquesta taxa, i figurat, per altra banda, gairebé molt per dessota dels Estats membres de la CEE.

A nivell regional, i ja només considerant dades de la taxa d'activitat el 1977, es pot parlar d'un cert equilibri per tots els Estats de la CEE, a excepció de França i Itàlia on les disparitats regionals són molt marcades. Així, mentre Sicília té una taxa d'activitat del 42%, la regió de Llombardia arriba al 57,4%. Igualment, mentre la regió parisenca (Illa de França), ofereix un valor del 70,7%, la regió del Nord-Pas de Calais només arriba al 59%. En general, aquestes fortes disparitats són produïdes per la baixa taxa d'activitat femenina registrada en les regions de què es tracta. És molt significatiu el cas del Mezzogiorno italià, on la taxa d'activitat femenina no arriba al 25%, mentre que en la regió de Llombardia supera el 36%.

En aquest marc, Catalunya presenta una taxa d'activitat del 58%, per dessota de les regions d'Ale-

QUADRE NÚM. 8

ESTRUCTURA D'EDATS EN ALGUNES DE LES REGIONS COMUNITÀRIES EUROPEES (1975)

	Participació				Regió / CEE 9			
	0-14	15-44	45-64	+65	0-14	15-44	45-64	+65
CEE 9	23,0	41,4	22,0	13,5	100	100	100	100
ALEMANYA	21,2	42,2	21,9	14,6	92	102	100	108
Rin del Nord-Westfàlia	21,2	42,5	22,5	13,8	92	102	103	102
Baden-Württemberg	22,3	43,5	20,9	13,3	97	105	95	98
Berlín	15,9	40,3	21,3	22,6	69	97	97	166
Baviera	21,4	42,6	21,7	14,3	93	103	99	106
FRANÇA	22,6	42,2	20,9	14,3	98	102	95	105
Illa de França	21,0	46,1	20,8	12,1	91	111	95	105
Sud-Oest	20,2	39,2	22,8	17,7	88	95	104	131
Mediterrània	19,9	40,1	23,0	17,0	86	97	105	126
ITÀLIA	24,2	41,5	22,3	12,0	105	100	101	89
Nord-Oest	20,0	40,5	24,5	15,0	87	98	112	111
Llombardia	23,1	43,0	22,5	11,4	100	104	102	84
Laci	24,8	42,8	22,2	10,1	108	103	101	75
PAÏSOS BAIXOS	25,6	43,9	19,8	10,7	111	106	90	79
Oest	23,9	43,7	20,7	11,7	104	105	94	86
BÈLGICA	22,0	41,5	22,5	14,0	96	100	102	103
Reg. flamenca	22,7	42,7	21,6	12,9	99	103	98	96
LUXEMBURG	20,2	43,9	22,9	13,0	88	106	104	96
REGNE UNIT	23,4	39,4	23,3	14,0	101	95	106	103
North West	23,9	38,8	23,4	13,9	104	94	106	103
West Midlands	24,3	40,3	23,2	12,2	106	97	105	90
South East	22,3	39,9	23,5	14,3	97	96	107	106
DINAMARCA	22,7	41,7	22,3	13,3	98	101	102	98
Hovedstads	20,8	43,0	23,0	13,2	90	104	105	98
IRLANDA	31,1	38,4	19,3	11,1	135	93	88	82
ESPANYA	27,2	41,4	21,1	10,3	118	100	96	76
Catalunya	25,6	42,3	21,9	10,2	111	102	99	75

FONT:

EUROSTAT. Regional Statistics. Main Regionals Indicators 1970-77.

EUROSTAT. Demographic Statistics 1978.

CONSORCI D'INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ DE CATALUNYA. Evolució, moviment natural i estructura de la població a Catalunya. Octubre 1979.

QUADRE NÚM. 9

ACTIVITAT DE LA POBLACIÓ A L'EUROPA DELS DOTZE

	Indicador general d'activitat		Taxa d'activitat		Taxa de depèndencia	
	1970	1978	1970	1978	1970	1978
CEE 9	42,3	42,4	66,7	65,9	1,36	1,36
Alemanya	44,2	42,8	69,5	65,6	1,26	1,34
França	42,2	42,6	67,8	67,3	1,37	1,35
Itàlia	38,5	38,6	58,8	59,2	1,60	1,59
Països Baixos	36,5	35,1	58,3	53,8	1,74	1,85
Bèlgica	39,7	41,4	63,0	63,8	1,52	1,41
Luxemburg	40,6	42,3	62,2	63,1	1,46	1,37
Regne Unit	45,6	47,1	72,4	74,1	1,19	1,12
Irlanda	37,9	34,7	65,8	61,7	1,64	1,88
Dinamarca	48,3	51,8	74,9	80,7	1,07	0,93
Grècia	37,2	34,4	57,8	54,0	1,69	1,90
Portugal	40,1	42,5	64,7	68,4	1,50	1,35
Espanya	38,8	37,1	62,1	59,1	1,58	1,70

FONT: Labour Force Statistics. OCDE 1980.

manya, França, Regne Unit o Dinamarca, molt semblant a les regions del Nord i Centre d'Itàlia, Bèlgica, i Irlanda, i sensiblement per sobre dels Països Baixos, o les regions del Sud d'Itàlia.

b. L'estructura sectorial de l'ocupació

En el marc de la CEE i a nivell dels Estats membres, l'estructura de l'ocupació per sectors ha evolucionat en el curs dels darrers anys, cap al model típic de les economies desenvolupades, caracteritzat, a grans trets, per la disminució de la importància relativa de l'ocupació en l'agricultura, i, en menor grau, en la indústria, i per l'augment relatiu de la població ocupada en el sector serveis.

D'altra banda, per l'any 1978, cal assenyalar que només Irlanda i Itàlia es destaquen del perfil general comunitari, amb un pes relatiu, molt important, de la població ocupada en l'agricultura. Així mateix, Espanya ofereix una estructura d'ocupació fortament diferenciada de la mitjana de la CEE, fonamentalment amb referència a agricultura i serveis. Noteu, també, la diferent evolució d'aquesta estructura en el curs dels darrers anys, pel que fa a la tendència de disminució relativa de la població ocupada en la indústria per la CEE. (Vegeu quadre núm. 10).

Ara bé, l'estructura de l'ocupació per sectors, l'any 1977, presenta unes profundes disparitats regionals en el si dels Estats membres, especialment respecte a l'agricultura. Així, a Alemanya, mentre a certes regions l'ocupació agrícola és pràcticament inexistent (Bremen 0,7%), a d'altres, com Baviera, arriba al 10%; aquesta disparitat es veuria augmentada si consideréssim UAB en lloc de regions (Baixa Baviera 22%). Igualment, a França trobem que la població ocupada en l'agricultura no arriba al 1% en la regió parisenca (Illa de França), mentre que al Sud-Oest i a l'Oest ultrapassa el 18%. A Itàlia, com a últim cas extremadament significatiu, trobarem a l'extrem oposat de Llombardia (4,1%) el cas del Mezzogiorno (25%). Aquestes disparitats es reprodueixen amb intensitat desmesurada a l'Estat Espanyol. L'any 1977, davant d'un 2% de població ocupada en l'agricultura a la regió de Madrid, Galícia presenta un 48,6%.

L'any 1977, el pes dels sectors quant a ocupació a Catalunya era el següent: agricultura i pesca, 6,8%; indústria i construcció, 51,6%; serveis, 41,6%. Aquesta estructura ofereix divergències en diversos sentits respecte a la mitjana europea. Així, Catalunya es troba per dessota de la mitjana en agricultura i serveis, i per sobre en la indústria. Això situa Catalunya entre les regions industrials europees.

Es podrien considerar com regions més homogènies a Catalunya des d'aquest punt de vista Baden-Württemberg, Nord-Oest italià, Llombardia, Est francès, Nord-Pas de Calais, West Midlands, etc. (vegeu quadre núm. 11).

QUADRE NÚM. 10

EVOLUCIÓ DE L'ESTRUCTURA DE L'OCUPACIÓ PER SECTORS D'ACTIVITAT A L'EUROPA DELS DOTZE

	Agricultura		Indústria		Serveis	
	1970	1978	1970	1978	1970	1978
CEE 9	10,6	8,0	43,1	39,4	46,3	52,7
Alemanya	8,6	6,5	48,5	45,0	42,9	48,5
França	13,9	9,2	39,7	37,1	46,4	53,8
Itàlia	20,3	15,5	39,7	38,3	40,1	46,2
Països Baixos	7,2	6,2	38,6	32,5	54,2	61,3
Bèlgica	4,7	3,2	43,2	36,6	52,0	60,2
Luxemburg	8,5	5,7	44,6	43,1	46,8	51,2
Regne Unit	3,2	2,7	44,8	39,6	52,0	57,8
Irlanda	27,1	22,2	29,9	30,9	43,1	47,0
Dinamarca	11,5	8,7	37,8	30,2	50,7	61,0
Grècia	40,8	27,3	25,0	30,7	34,2	42,0
Portugal	29,9	31,3	32,7	34,8	37,4	33,9
Espanya	27,2	20,2	35,6	37,3	37,2	42,5

FONT: OCDE. Labour Force Statistics 1980.

QUADRE NÚM. 11

DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ OCUPADA PER SECTORS D'ACTIVITAT EN ALGUNES REGIONS EUROPEES (1977)

	Participació			Regió / CEE 9 x 100		
	Agricultura	Indústria	Serveis	Agricultura	Indústria	Serveis
CEE 9	7,3	40,5	52,1	100	100	100
ALEMANYA	5,7	45,0	49,3	77	111	95
Rin del Nord-Westfàlia	2,6	49,3	48,2	35	122	92
Baden-Württemberg	6,0	50,8	43,1	82	125	83
Baviera	10,0	44,3	45,8	136	109	88
FRANÇA	9,7	37,6	52,6	133	93	101
Illa de França	0,9	35,3	63,8	12	87	122
Nord-Pas de Calais	5,8	48,5	45,7	79	120	88
Est	8,0	46,5	45,5	109	115	87
ITÀLIA	12,9	39,5	47,6	176	97	91
Nord-Oest	8,9	47,0	44,1	122	116	85
Llombardia	4,1	55,2	40,7	55	136	78
REGNE UNIT	2,9	41,5	55,5	40	102	107
West Midlands	2,2	53,2	44,6	30	131	86
ESPANYA*	21,3	37,0	41,7	292	91	80
Catalunya*	6,8	51,6	41,6	93	127	80

FONT: EUROSTAT. Regional Statistics. Main regional indicators. 1978
BANCO DE BILBAO. La renta Nacional de España y su distribución provincial. 1977.

NOTA: (*) Distribució segons el nombre de llocs de treball.

QUADRE NÚM. 12

EVOLUCIÓ DE LA PARTICIPACIÓ DELS ESTATS DE L'EUROPA DELS DOTZE EN EL PRODUCTE INTERIOR BRUT*

	1970	1973	1976	1978
Alemanya	27,3	29,4	28,6	29,4
França	20,7	21,4	22,4	21,7
Itàlia	14,8	13,2	12,1	12,0
Països Baixos	4,7	5,3	5,8	6,0
Bèlgica	3,7	3,9	4,3	4,3
Luxemburg	0,2	0,2	0,2	0,2
Regne Unit	17,9	15,2	14,2	14,2
Irlanda	0,6	0,6	0,5	0,6
Dinamarca	2,3	2,5	2,6	2,6
Espanya	5,4	6,1	6,9	6,8
Grècia	1,5	1,4	1,4	1,4
Portugal	0,9	1,0	1,0	0,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0

NOTA: (*) Preus i taxes de canvi corrents.
FONT: EUROSTAT.National accounts. ESA Aggregates. 1960-1978.

2.3. Producció

La present anàlisi es basarà en dades corresponents a la producció i el seu origen per sectors d'activitat. Cal tenir en compte, en tot cas, que en treballar amb el producte interior brut (PIB) a preus corrents les comparacions en el temps entre les diverses unitats territorials no sempre proporcionaran una idea exacta de la realitat, donades les diferentes evolucions del nivell de preus a cadascun del Estats i regions.

a. Valor global de producció

La distribució de la producció total entre els dotze Estats de la potencial Comunitat ampliada resulta extremadament desigual, circumstància logica, donada la gran diferència en potencial humà, recursos econòmics i grau de desenvolupament existent entre cadascun d'ells. (vegeu quadre núm. 12).

Aquesta desigual distribució de la producció a nivell d'Estats es manté en considerar la CEE-12 com un conjunt de regions.*.

Així, (vegeu el quadre núm.13), vuit regions concentren a 1977 el 38,4% del PIB total de la CEE-12. Són aquestes regions: Rin del Nord-Westfàlia, Baden-Württemberg, Baviera i Baixa Saxònia a la RFA, l'Illa de França i la Conca parisenca a França, els Països Baixos de l'Oest i el South-East del Regne Unit. Catalunya, amb una participació en el PIB total d'un 1,29%, ocupa el lloc vint-i-sis entre les regions europees, i figura com a primera regió econòmica dels Estats que formen part de la segona ampliació. Amb participacions similars a Catalunya es troben les regions del Centre i italià, Hamburg, Escòcia, West Midlands, Nord-Pas de Calais i Sjaelland a Dinamarca.

*En l'intent d'actualitzar al màxim la informació, s'ha recorregut a l'utilització d'estadístiques regionals que configuren la divisió territorial europea en regions, d'una manera lleugerament diferent a l'explicitada en aquest treball. Prèvia una reelaboració de la informació, s'ha arribat a una divisió territorial, expressada en l'any II, que considera una regió de menys per als Països Baixos, assimila la UAB de Brabant a la regió brussel.lesa i, per últim, estableix tres regions per a Dinamarca encara que diferents de les establertes per la NUTS. Portugal es considera com una sola regió i a Grècia es distingeixen nou regions. Aquesta especial configuració és només per a les dades de PIB a nivell regional de l'any 1977. (vegeu quadre núm. 13).

QUADRE NÚM. 13

EL PRODUCTE INTERIOR BRUT A LES REGIONS DE L'EUROPA DELS DOTZE (1977)

Regions	PIB (en milions de dòlars)	Participació en el total de la CEE 12	PIB/habitant (en dòlars)	PIB/ocupat (en dòlars)
CEE 12	1.750.079	100,00	5.542	14.742
CEE 9	1.599.421	91,40	6.169	15.440
ALEMANYA	515.725	29,47	8.400	20.638
Schleswig-Holstein	18.148	1,04	7.015	18.670
Hamburg	23.442	1,34	13.953	32.558
Baixa Saxònia	52.925	3,02	7.326	18.701
Bremen	7.822	0,45	11.126	25.986
Rin del N. Westfàlia	142.287	8,13	8.335	25.595
Hessen	47.581	2,72	8.587	22.110
Renània-Palatinat	27.473	1,57	7.549	19.211
Baden-Württemberg	81.443	4,65	8.929	21.192
Baviera	87.430	5,00	8.081	18.503
Saarland	8.051	0,46	7.447	21.186
Berlín (Oest)	19.123	1,09	9.928	23.725
FRANÇA	380.556	21,75	7.170	17.754
Illa de França	103.819	5,93	10.394	21.976
Conca parisenca	67.356	3,85	6.921	17.711
Nord-Pas de Calais	25.549	1,46	6.525	18.446
Est	34.305	1,96	6.957	17.904
Oest	39.628	2,26	5.690	15.011
Sud-Oest	31.783	1,92	5.702	15.193
Centre-Est	43.300	2,47	7.008	17.775
Mediterrània	34.826	1,99	5.998	17.439
PAÏSOS BAIXOS	106.330	6,08	7.674	22.938
Nord	15.194	0,87	9.904	33.540
Est	17.027	0,97	6.262	20.150
Oest	53.614	3,06	8.159	23.473
Sud	20.495	1,17	6.669	21.065
LUXEMBURG	2.803	0,16	7.895	20.168
IRLANDA	9.175	0,52	2.874	9.156
DINAMARCA	46.315	2,64	9.103	20.986
Sjaelland	22.954	1,31	9.836	20.568
Jylland	19.600	1,12	8.473	21.729
Fyn	3.761	0,21	8.357	19.899
ITÀLIA	217.272	12,41	3.848	10.720
Nord-Oest	32.185	1,84	4.938	13.557
Llombardia	45.569	2,60	5.129	13.582
Nord-Est	26.462	1,51	4.118	11.985
Emília-Romanya	18.842	1,08	4.748	12.428
Centre	22.699	1,30	3.924	10.657
Laci	18.604	1,06	3.662	12.435
Campània	13.375	0,76	2.518	9.340
Abruzzi-Molise	6.576	0,38	4.229	14.081
Sud	16.315	0,93	2.507	9.723
Sicília	11.956	0,68	2.478	9.816
Sardenya	4.689	0,27	3.021	11.520

(Continua)

(Continuació quadre núm. 13)

Regions	PIB (en milions de dòlars)	Participació en el total de la CEE 12	PIB/habitant en dòlars	PIB/ocupat en dòlars
BÈLGICA	77.480	4,43	7.882	20.686
Flandes	37.601	2,15	8.060	22.315
Valònia	19.682	1,12	6.676	19.741
Brabant	20.197	1,15	9.081	24.392
REGNE UNIT	243.755	13,94	4.359	9.778
North	12.203	0,70	3.921	9.251
Yorkshire Humberside	19.669	1,13	4.036	9.273
North West	27.078	1,55	4.160	9.595
East Midlands	15.521	0,89	4.137	9.652
West Midlands	21.402	1,22	4.154	9.232
East Anglia	6.847	0,39	3.735	8.915
South East	83.658	4,78	4.935	11.167
South West	17.437	1,00	4.064	10.050
Gal.les	11.617	0,66	4.196	10.326
Escòcia	22.460	1,28	4.325	10.218
Irlanda del Nord	5.863	0,34	3.814	10.659
GRÈCIA	22.955	1,31	2.195	6.232
Sterea Hellas	11.644	0,67	2.921	9.242
Tessàlia	1.514	0,09	2.280	6.554
Peloponès	2.148	0,12	2.203	5.901
Macedònia	4.407	0,25	2.178	6.233
Illes Jòniques	368	0,02	2.102	4.717
Creta	917	0,05	1.980	5.094
Illes Egees	804	0,05	1.980	6.090
Tràcia	627	0,04	1.935	4.976
Epir	526	0,03	1.807	5.422
PORTUGAL	16.272	0,93	1.664	5.116
ESPANYA	113.401	6,48	3.119	9.035
Madrid	18.541	1,06	4.049	11.102
País Basc	8.505	0,49	3.921	10.793
Catalunya	22.634	1,29	3.784	10.055
Les Illes	2.313	0,13	3.648	9.178
Navarra	1.701	0,10	3.355	9.096
Aragó	3.833	0,22	3.204	8.731
País Valencià	10.660	0,61	2.984	8.541
Astúries	3.470	0,20	2.983	8.341
Castella la Vella	6.556	0,37	2.928	8.197
Múrcia	2.336	0,13	2.487	7.865
Canàries	3.379	0,19	2.448	8.181
Lleó	2.756	0,16	2.394	6.350
Castella - La Mancha	4.003	0,23	2.374	7.110
Galícia	6.611	0,38	2.310	5.486
Andalusia	14.130	0,81	2.186	7.696
Extremadura	1.973	0,11	1.787	5.685

FONT: Elaboració pròpia a partir de: MOLLE, W. i VAN HASELEN, H. Nederlands Economisch Institut. Rotterdam 1980.
"Regional disparity and assisted areas in the European Community of twelve". Ponència desenrotllada a la VI Reunió d'Estudis Regionals. València. Novembre 1980.

b. Evolució de la producció global (1970-1978)

En el marc de l'Europa dels Dotze, i en el curs dels darrers anys, el panorama de l'evolució de la producció en termes reals (vegeu quadre núm. 14) queda clarament definit en tres etapes:

1. *Període 1970-73*: La norma general mostra una tendència global a l'expansió, molt més marcada en els Estats aspirants a la segona ampliació que en els Estats membres de la CEE-9, circumstància lògica donades les característiques de països en vies de desenvolupament.

2. *Període 1974-1975*: L'impacte de la crisi. Recessió per a certes economies de la CEE-9: Alemanya, Regne Unit, Luxemburg i Dinamarca i fort alentiment dels ritmes de creixement per als altres Estats de la CEE. L'alentiment del ritme de creixement també es manifesta per a Grècia i Espanya, malgrat continuar amb taxes de creixement superiors a la dels Estats membres de la CEE, i Portugal per la seva banda entra en recessió.

3. *Període 1975-78*: és el camí de la recuperació empres per la majoria dels països de l'Europa dels Dotze. Sols Espanya presenta una taxa anual mitjana de creixement inferior a la del període anterior.

En aquest marc global del conjunt dels Estats membres, cal inserir l'evolució de la producció a nivell regional. Malauradament, el material estadístic del què es disposa és incomplet i heterogeni, amb el qual només s'han pogut elaborar xifres fins a l'any 1975 (vegeu quadre núm. 15), i sempre referit a taxes de creixement global sense diferenciació entre component real i monetària. Malgrat aquestes circumstàncies, en els casos on es disposi de material estadístic suficient es podrà comparar l'evolució de les regions en funció de la dels Estats on pertanyen.

Així, *en el període 1970-73*, època de creixement sostingut a tot Europa, no s'observen, en general, discrepàncies significatives: les regions més industrialitzades tendeixen a créixer per sobre la mitjana del país, a excepció de Rin del Nord-Westfàlia i el Nord-Oest italià, mentre que les regions amb predomini absolut, segons l'ocupació per sectors, del sector serveis creixen per dessota de la mitjana dels respectius països. En aquestes circumstàncies: Hamburg, Berlín, Mediterrània, Països Baixos de l'Oest, Laci, South-East del Regne Unit, o la regió brussel.lesa.

D'altra banda, en regions tradicionalment més subdesenvolupades, s'observa també un ritme de creixement més lent que pel global dels països; és el cas del Sud-Oest de França, Campània i Sardenya a Itàlia, amb l'excepció clara del Sud d'Itàlia.

Catalunya, inserida dins la dinàmica de fort creixement de l'economia de l'Estat espanyol, presenta una taxa de creixement igual a la mitjana del país, i difereix per tant de la tendència de les regions europees més industrialitzades. Tingueu en compte que el ritme de creixement real de l'economia espanyola és dos punts i mig superior a la mitjana de la Comunitat, i per tant cal suposar un creixement real paral.lel de l'economia catalana, amb i així Catalunya s'inseriria de ple en l'evolució de les regions europees més industrialitzades.

En el període 1974-75, la crisi es féu palesa amb tota la seva virulència arreu d'Europa, i, com ja s'ha assenyalat, les economies dels Estats membres de la CEE entren en recessió o veuen disminuït fortament el seu ritme de creixement. A nivell de l'evolució econòmica del propi país, es pot observar, en els casos en què es disposa d'informació estadística, que en general els ritmes de creixement de les regions més industrialitzades es situa per dessota de la mitjana dels Estats, excepció feta de Rin del Nord-Westfàlia, i en canvi a les regions més subdesenvolupades, caracteritzades per una més gran participació relativa del sector agrícola, els ritmes de creixement se situen per sobre de la mitjana dels respectius països: significativament el Mezzogiorno italià creix aproximadament tres punts per sobre (en termes monetaris) de les regions industrialitzades del Nord d'Itàlia. Igualment el South West del Regne Unit creix sis punts per sobre del South East, la regió més important del Regne Unit.

D'altra banda, cal assenyalar que la crisi es manifesta amb molta importància a les ciutats-regió, o en aquelles regions en què, com aquestes, el sector serveis té un pes relativament molt important (més del 55% de l'ocupació total).

Pel que fa a Catalunya, cal assenyalar que el creixement del PIB es manté en l'època de crisi lleugerament per sobre de la mitjana espanyola. En aquest cas, també, i donada la superior taxa de creixement del PIB a Espanya, respecte el conjunt europeu, s'ha de concloure que si bé la crisi es fa clarament palesa l'economia catalana continua creixent a ritmes superiors a la resta de regions de la Comunitat.

c. Producte interior brut per persona ocupada

El producte interior brut per persona ocupada ens expressa la productivitat aparent del treball, és a dir, el resultat de la seva combinació amb un capital i tecnologia determinats per a cada lloc de treball.

Evidentment, el diferent grau de desenvolupament dels diversos Estats de l'Europa dels Dotze determinarà diferències ostensibles en el nivell de productivitat aparent.

Així, si bé dins l'actual Comunitat aquestes diferències són ja prou marcades, la productivitat a Dinamarca és més del doble que a Irlanda, a nivell de

QUADRE NÚM. 14

EL CREIXEMENT DEL PRODUCTE INTERIOR BRUT A L'EUROPA DELS DOTZE (1970-1978)

	Mitjana 1970-73			Mitjana 1974-75			Mitjana 1976-78		
	Total	Real	Preus	Total	Real	Preus	Total	Real	Preus
CEE 9	11,9	4,5	7,4	13,2	0,1	13,1	13,0	3,3	9,7
Alemanya	10,4	3,9	6,5	6,2	–0,6	6,8	7,5	3,7	3,8
França	12,2	5,6	6,6	13,9	1,7	12,2	13,3	3,9	9,4
Itàlia	12,4	4,0	8,4	18,2	0,2	18,0	20,2	3,5	16,7
Països Baixos	13,3	4,5	8,8	11,5	1,3	10,2	10,3	3,5	6,8
Bèlgica	11,3	5,1	6,2	13,7	1,3	12,4	9,3	2,9	6,4
Luxemburg	12,0	6,7	5,3	6,4	–2,4	8,8	9,2	3,0	6,2
Regne Unit	12,4	4,4	8,0	19,9	–1,2	21,1	15,5	2,7	12,8
Irlanda	17,7	4,5	13,2	17,1	2,9	14,2	19,5	4,4	15,1
Dinamarca	13,3	4,4	8,9	11,4	–0,7	12,1	12,2	3,3	8,9
Grècia	17,0	7,8	9,2	17,7	1,1	16,6	18,9	5,3	13,6
Portugal	15,8	8,4	7,4	16,0	–1,6	17,6	27,3*	6,1*	21,2*
Espanya	16,4	6,9	9,5	20,0	3,4	16,6	22,8	2,7	20,1

NOTA: (*) Mitjana corresponent al període 1976-77.

FONT: EUROSTAT. National Accounts. ESA-Agregates. 1960-78.

l'Europa dels Dotze aquesta relació entre Dinamarca i Portugal arriba a quatre vegades.

Ara bé, tals disparitats no es donen només entre els diferents països, sinó també a l'interior mateix de cada país, i per descomptat en major grau en considerar la Comunitat ampliada com un conjunt de regions, com a conseqüència lògica de l'efecte multiplicador de les disparitats internes sobre les disparitats a nivell d'Estats. (Vegeu quadre núm. 13 i mapa núm. 2)

Respecte als desequilibris interns, cal assenyalar, que Espanya i Grècia, junt amb Alemanya i els Països Baixos, són els Estats amb disparitats més elevades: la regió de Madrid, amb un PIB per persona ocupada de 11.102 $, dobla el valor atribuït a Extremadura. En l'extrem oposat, Dinamarca ofereix les disparitats mínimes. (Vegeu quadre núm. 16).

Quant a l'Europa de les regions, es fa palès un augment molt important d'aquestes disparitats. Així el Nord dels Països Baixos, amb un valor del PIB per persona ocupada de 33.540 $, té una productivitat de treball més de set vegades superior a la de la regió de les Illes del Mar Jònic.

En aquest context, Catalunya, amb un PIB per persona ocupada de 10.055 $, es situa sensiblement per sota de la mitjana de la Comunitat actual (65,12% del seu valor) i, així mateix, de la mitjana de l'Europa dels Dotze (68,20% del seu valor).

A nivell de les regions comunitàries, Catalunya es troba per dessota de totes les regions d'Alemanya, França, Països Baixos, Bèlgica, Dinamarca i del Nord i Centre d'Itàlia. En canvi, supera lleugerament la mitjana del Regne Unit i de les regions del Mezzogiorno italià.

d. Producte interior brut per habitant

Es pot considerar el producte interior brut per habitant com un indicador de renda i nivell de vida. De fet, és la resultant del producte interior brut per persona ocupada i la taxa d'ocupació de la població.

Des d'aquest punt de vista, i en el marc habitual de les disparitats entre Estats o regions, es trobarà que aquestes són més accentuades que en el cas de la productivitat aparent en la mesura que les taxes d'ocupació, dependents de les taxes d'activitat i desocupació, són elevades en les regions d'alt nivell de productivitat aparent (vegeu quadre núm. 13 i mapa núm. 3).

Efectivament, i a nivell dels Estats de l'Europa dels Dotze, s'observa que el producte per habitant a Dinamarca és cinc vegades i mitja el de Portugal, relació sensiblement superior a l'esmentada pel producte per persona ocupada. (vegeu quadre núm. 17).

QUADRE NÚM. 15

TAXES DE CREIXEMENT REGIONAL DEL PRODUCTE INTERIOR BRUT A LES REGIONS DE LA CEE I ESPANYA (1970 - 1975)

Regions	Mitjana 1970 - 73	Mitjana 1974 - 75
ALEMANYA	10,4	6,2
Schleswig-Holstein	11,3	7,6
Hamburg	8,2	5,1
Baixa Saxònia	13,0	8,7
Bremen	10,9	4,0
Rin del Nord-Westfàlia	9,8	6,6
Hessen	10,7	6,1
Renània-Palatinat	12,0	6,2
Baden-Württemberg	11,4	4,6
Baviera	11,4	5,8
Saarland	11,5	9,5
Berlín (Oest)	9,0	6,4
FRANÇA	12,2	13,9
Illa de França	12,4	—
Conca parisenca	12,5	—
Nord-Pas de Calais	12,4	—
Est	12,8	—
Oest	13,9	—
Sud-Oest	11,7	—
Centre-Est	13,4	—
Mediterrània	11,4	—
PAÏSOS BAIXOS	13,3	13,2*
Nord	16,3	19,1*
Est	14,0	10,3*
Oest	12,6	12,6*
Sud-Oest	16,0	19,9*
Sud	14,1	12,8*
LUXEMBURG	12,0	6,4
IRLANDA	17,7	17,1
DINAMARCA	13,3	11,4
Hovedstadsregionen	11,7	9,9
Ost for Storebaelt	13,9	12,9
Vest for Storebaelt	15,4	11,8
ITÀLIA	12,4	18,2
Nord-Oest	11,5	17,3
Llombardia	12,7	17,1
Nord-Est	13,7	18,7
Emília-Romanya	13,6	19,6
Centre	12,1	17,9
Laci	11,4	17,2
Campània	12,0	18,0
Abruzzi-Molise	13,4	21,1
Sud	14,1	20,9
Sicília	13,4	19,1
Sardenya	11,3	19,5
BÈLGICA	11,3	17,4*
Flandes	12,2	17,7*
Valònia	11,0	18,0*
Brabant	10,7	15,4*

(Continua)

(Continuació quadre núm. 15)

Regions	Mitjana 1970 - 73	Mitjana 1974 - 75
REGNE UNIT	12,4	19,9
North	15,3	—
Yorkshire-Humberside	12,0	—
North West	12,8	—
East Midlands	10,3	—
West Midlands	11,8	19,2
East Anglia	13,6	17,9
South East	12,2	17,0
South West	13,6	23,4
Gal.les	13,1	17,7
Escòcia	13,0	19,8
Irlanda del Nord	13,1	19,1
ESPANYA	18,8*	20,5
Andalusia	19,0*	19,9
Aragó	17,5*	18,6
Astúries	18,3*	18,9
Les Illes	21,8*	8,5
Canàries	20,5*	13,9
Cantàbria	13,0*	18,7
Castella-La Mancha	19,8*	17,5
Castella-Lleó	14,0*	19,5
Catalunya	18,8*	20,9
Extremadura	15,2*	15,9
Galícia	18,1*	22,1
Madrid	19,1*	25,1
Múrcia	21.5*	21,4
País Basc-Navarra	19,1*	21,6
País Valencià	23,8*	20,2
Rioja	17,6*	19,1

NOTA (*): Mitjana del període 1971-73

FONT: EUROSTAT. Regional Statistics. Main regional indicators 1970-77.
BANCO de BILBAO. La Renta Nacional de España y su distribución provincial.

En l'ordre de les disparitats internes dels diferents Estats, Espanya i Itàlia apareixen com els països que presenten el més alt grau de desequilibri en la distribució de la renda: per un PIB per habitant de 4.049 $ a la regió de Madrid, Extremadura, a l'extrem oposat, presenta un valor de 1.787 $. Igualment, el cas d'Itàlia, Llombardia dobla el valor de Sicília (5.129 $ i 2.478 $).

En el si de l'Europa dels Dotze, les disparitats queden encara més accentuades. Davant dels 13.953 $ per habitant a Hamburg, Portugal, considerat ara com a única regió de l'Estat, presenta un valor de 1.664 $ per habitant.

En aquest context, el valor del PIB per habitant a Catalunya és de 3.784 $ (61,3% de la mitjana de la CEE i 68,3% de la mitjana de l'Europa dels Dotze). Ocupa el lloc quaranta-nou entre les 79 regions europees definides, i el tercer lloc entre les regions dels països de la segona ampliació.

Com a regions més homogènies a Catalunya des d'aquest punt de vista es poden assenyalar el Laci i el Centre a Itàlia, Irlanda del Nord, East Anglia i el Nord al Regne Unit. La resta de regions comunitàries, excepció feta d'alguna regió italiana, supera aquesta xifra, i per contra totes les regions de Grècia, Portugal i Espanya, excepció feta de Madrid i País Basc, queden per sota.

e. Estructura sectorial de la producció

L'evolució de l'estructura productiva per sectors dels països de l'Europa dels Dotze en els darrers anys presenta unes tendències generals clarament marcades.

QUADRE NÚM. 16

ANÀLISI DE DISPARITATS REGIONALS:
EL PRODUCTE INTERIOR BRUT PER PERSONA OCUPADA (1977)
(en dòlars)

	Nombre de regions	PIB/ocupat màxim regional (1)	PIB/ocupat mínim regional (2)	PIB/ocupat mitjana de l'Estat	(1):(2)	Coeficient de variació
CEE 9	53	33.540	8.915	15.440	3,76	0,37
CEE 12	79	33.540	4.717	14.742	7,11	0,50
Alemanya	11	32.558	18.503	20.638	1,76	0,20
França	8	21.976	15.011	17.754	1,46	0,12
Itàlia	11	13.582	9.340	10.720	1,45	0,14
Països Baixos	4	33.540	21.065	22.938	1,59	0,25
Bèlgica	3	24.392	19.741	20.686	1,24	0,11
Luxemburg	1	—	—	20.168	—	- -
Regne Unit	11	11.167	8.915	9.778	1,25	0,07
Irlanda	1	—	—	9.156	—	—
Dinamarca	3	21.729	19.899	20.986	1,09	0,04
Grècia	9	9.242	4.717	6.232	1,96	0,23
Portugal	1	—	—	5.116	—	—
Espanya	16	11.102	5.486	9.035	2,02	0,20

FONT: Elaboració pròpia a partir del quadre núm. 13.

En tots els països es dóna una pèrdua d'importància relativa del valor de la producció originada en el sector agrícola, juntament amb un augment del valor relatiu de la producció originada en el sector serveis, a excepció feta d'Itàlia per aquest darrer cas.

Quant al valor de la producció originat pel sector industrial, cal assenyalar les pèrdues d'importància relativa en tots els països, excepció feta d'Itàlia, Espanya i Grècia.

En general, aquestes tendències es corresponen a les esmentades per l'estructura sectorial de l'ocupació. Nogensmenys cal assenyalar que, en el cas d'Itàlia, el guany relatiu del sector industrial en valor de producció és acompanyat d'una pèrdua relativa de població ocupada en aquest sector, al mateix temps que a Portugal, i a l'inrevés, l'augment relatiu de la població ocupada en la indústria no es correspon amb la pèrdua d'importància relativa d'aquest sector quant a valor de la producció.

Així, el resultat d'aquesta evolució presenta unes notables disparitats en el marc dels Estats de l'Europa dels Dotze:

–Irlanda, Itàlia, Grècia, Portugal i Espanya, a l'any 1977, ofereixen una participació de l'agricultura sensiblement superior a la mitjana de la Comunitat en aquest període.

–Pel que fa referència a la indústria, trobem en aquesta situació només tres països, Alemanya, Itàlia i Luxemburg.

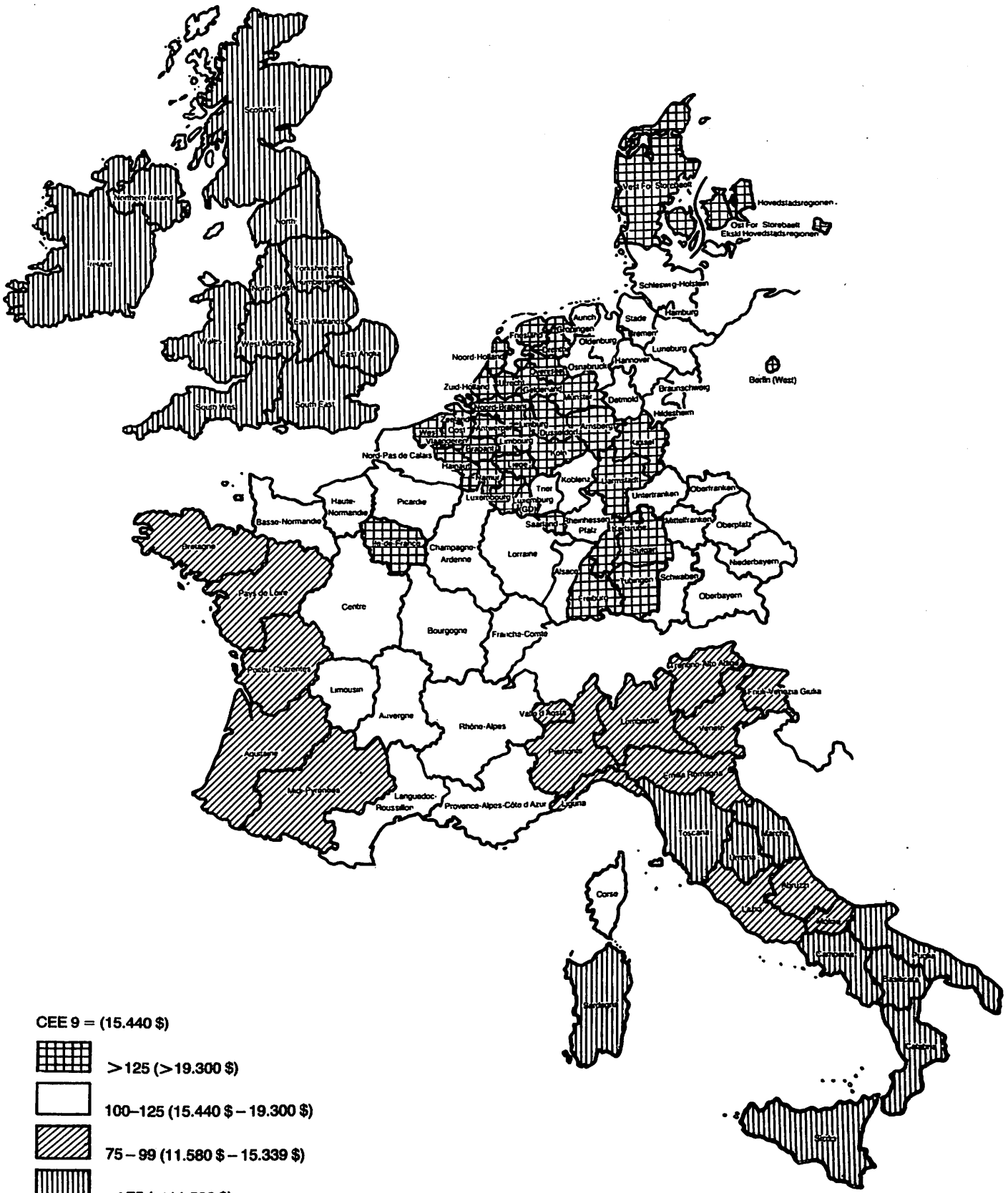
–Per últim, i respecte al sector serveis, Bèlgica, els Països Baixos, Dinamarca i Regne Unit presenten una proporció molt superior a la mitjana de la CEE.

Ara bé, aquestes disparitats, fonamentalment, respecte als sectors agrícola i industrial, en el marc regional es veuen més accentuades per les diferents estructures productives de les regions de la Comunitat (vegeu quadre núm. 19). Mentre a Extremadura el valor de la producció agrícola representa el 26,3% del total regional, aquest percentatge per exemple a la regió del North West al Regne Unit només arriba al 0,9%.

En el mateix sentit, i pel que fa al sector industrial a l'extrem oposat a la regió del Nord dels Països Baixos, amb un valor de la producció industrial del 56,3% del total, trobem les Illes Canàries, on l'esmentada proporció és del 23%. (Les regions comunitàries amb el mínim percentatge són el Laci 25% i la brussel.lesa 22,9%).

Catalunya, en aquest marc, se situa entre les regions industrialitzades europees, amb estructures de la producció molt similars a les regions de Rin del

MAPA NÚM. 2
DISPERSIÓ DEL PRODUCTE INTERIOR BRUT PER PERSONA OCUPADA A LA CEE (1977)

CEE 9 = (15.440 $)

- > 125 (> 19.300 $)
- 100–125 (15.440 $ – 19.300 $)
- 75 – 99 (11.580 $ – 15.339 $)
- < 75 (< 11.580 $)

QUADRE NÚM. 17

ANÀLISI DE DISPARITATS REGIONALS:
EL PRODUCTE INTERIOR BRUT PER HABITANT (1977)
(en dòlars)

	Nombre de regions	PIB/habitant màxim regional (1)	PIB/habitant mínim regional (2)	PIB/habitant mitjana de l'Estat	(1):(2)	Coeficient de variació
CEE 9	53	13.953	2.478	6.169	5,63	0,40
CEE 12	79	13.953	1.664	5.542	8,39	0,54
Alemanya	11	13.953	7.015	8.400	1,99	0,23
França	8	10.394	5.702	7.170	1,82	0,22
Itàlia	11	5.129	2.478	3.848	2,07	0,27
Bèlgica	3	9.081	6.676	7.882	1,36	0,15
Països Baixos	4	9.904	6.262	7.674	1,58	0,21
Luxemburg	1	—	—	7.895	—	—
Regne Unit	11	4.935	3.735	4.359	1,32	0,08
Irlanda	1	—	—	2.874	—	—
Dinamarca	3	9.836	8.357	9.103	1,18	0,09
Grècia	9	2.921	1.807	2.195	1,62	0,15
Portugal	1	—	—	1.664	—	—
Espanya	16	4.049	1.787	3.119	2,27	0,23

FONT: Elaboració pròpia, a partir del quadre núm. 13

Nord-Westfàlia, Renània-Palatinat i Baden-Württemberg a Alemanya, Nord-Pas de Calais i Est a França, Llombardia i Piemont a Itàlia, i East Midlands, North i Yorkshire-Humberside al Regne Unit.

2.4 Regions més homogènies amb Catalunya

A partir dels criteris generals utilitzats, si bé és difícil determinar les regions que per les seves característiques demogràfiques, d'activitat de la població i producció són més semblants a Catalunya, es poden extreure, algunes conclusions, encara que val a dir que el nostre país a nivell de demografia i productivitat s'arrenglera a voltes amb les regions poc desenvolupades europees, però en canvi a nivell de l'estructura productiva i de l'ocupació és comparable a les principals regions industrialitzades d'Europa (vegeu quadre núm. 20).

Alemanya: Malgrat les fortes diferències quant a nivell de renda per habitant i productivitat de Catalunya amb totes les regions alemanyes, (els valors de Catalunya representen respectivament el 45,1% i el 48,7% de la mitjana Alemanya), apareixen com a més similars a Catalunya, tant per l'estructura de la producció com de l'ocupació, les regions del Rin del Nord-Westfàlia, Renània-Palatinat i Baden-Württemberg. Particularment, tant aquesta última, integrada per les UAB de Sttutgart, Karlsruhe, Friburg i Tübingen, com Rin del Nord-Westfàlia, integrada per les UAB de Düsseldorf, Colònia, Münster, Detmold i Arnsberg, serien per llur caràcter de regions eminentment industrialitzades i per llur extensió les més equiparables a Catalunya. En canvi, com a fet diferencial, a excepció del ja esmentat de nivell de renda i productivitat, presenta, d'una banda, una molt important concentració de població, i d'altra, una estructura d'edats determinada per un grau superior d'envelliment de la població i acompanyada per un marcat declivi de la població.

França: Els valors del producte per habitant i per persona ocupada a Catalunya representen, respectivament, el 52,8% i el 56,6% del valor de la mitjana de França. No obstant aquestes diferències, podem configurar com a regions més homogènies a Catalunya el Nord-Pas de Calais i l'Est (Alsàcia, Lorena, Franc Comtat). Efectivament, hi ha forta similitud pel que fa referència a les estructures de producció, de l'ocupació i d'edats de la població. En canvi, presenten unes entitats territorials i demogràfiques força diferenciades de la catalana, ultra el menor ritme de creixement de la població, provocat en part per saldos migratoris negatius.

QUADRE NÚM. 18

EVOLUCIÓ DE L'ESTRUCTURA DEL PRODUCTE INTERIOR BRUT PER SECTORS (1970 - 1977)

	Agricultura		Indústria		Serveis	
	1970	1977	1970	1977	1970	1977
CEE 9**	—	4,2	—	43,0	—	53,7
Alemanya	3,8	2,8	52,3	47,2	43,9	51,1
França	6,3***	5,3	44,1***	41,1	39,5***	53,6
Itàlia	10,3	7,3	40,5	44,8	49,3	47,9
Països Baixos	6,2	4,7	42,0	39,2	51,8	57,3
Bèlgica	4,4	2,4	42,5	39,0	53,0	58,2
Luxemburg	4,9	3,2	55,6	45,4	39,5	52,6
Regne Unit	3,1	2,4	44,4	40,5	52,5	57,1
Irlanda*	17,8	17,7	35,2	34,6	47,0	47,8
Dinamarca*	7,9	6,4	40,1	31,0	52,0	62,6
Grècia*	20,3	16,8	28,2	31,4	51,5	51,8
Portugal*	17,3	14,5	44,0	42,9	38,7	42,6
Espanya*	13,3	9,2	35,5	37,6	51,2	53,2

NOTA: (*)Al cost dels factors
(**)La suma dels tres sectors no és sempre igual a 100. La diferencia representa la Taxa de Valor Afegit deduïble de les compres de béns de capital
(***) Xifres de 1973

FONT: EUROSTAT. Statistiques de base: 1971-1980

Itàlia: El Nord-Oest d'Itàlia, (Piemont, Ligúria, Vall d'Aosta) i Llombardia, apareixen com les regions més semblants a Catalunya. Ambdues, amb una estructura productiva i de l'ocupació semblant a la de Catalunya, presenten nivells de renda i productivitat lleugerament superiors als catalans. D'altra banda, amb una població relativament més envellida, especialment el Nord-Oest, i un ritme de creixement de la població una mica més lent, manifesten una tendència paral.lela a Catalunya respecte als moviments migratoris. Cal assenyalar, especialment, la semblança de l'entitat territorial i demogràfica del Nord-Oest amb Catalunya.

Regne Unit: Si bé cal fer notar que el conjunt de regions del Regne Unit, tant pel que fa referència al nivell de renda per habitant com pel que respecte, a productivitat pot assimilar-se perfectament als nivells de Catalunya, específicament i per raons vinculades fonamentalment a l'estructura de l'origen del producte podem assenyalar com a regions més semblants a Catalunya la de Yorkshire-Humberside, North i East Midlands. En tot cas, cal tenir en compte que són regions amb una concentració de població superior a la de Catalunya, amb una població en declivi (excepció feta d'East Midlands), degut a taxes de mortalitat superiors a les de natalitat (població relativament envellida) i saldos migratoris negatius. L'extensió d'aquestes regions no arriba a la meitat de la de Catalunya.

Altres Estats: En la resta dels Estats de la CEE (Països Baixos, Bèlgica, Luxemburg, Dinamarca i Irlanda) no es considera cap regió amb un grau d'homogeneïtat suficient respecte a Catalunya.

3. Els problemes regionals de la Comunitat. La política regional dels Estats membres

3.1. Els problemes regionals i de la política regional dins la Comunitat

Els desequilibris regionals existents a cada un dels Estats membres es veuen agreujats quan els ob-

QUADRE NÚM. 19

ESTRUCTURA DE LA PRODUCCIÓ A LES REGIONS DE LA CEE I ESPANYA (1976)

	% Regió/País	Agricultura	Indústria	Serveis
ALEMANYA	100,0	2,7	46,1	51,2
Schleswing-Holstein	3,5	6,9	36,4	56,7
Hamburg	4,6	0,6	36,6	62,8
Baixa Saxònia	10,2	5,8	43,2	51,0
Bremen	1,5	1,3	42,4	56,3
Rin del N.-Westfàlia	28,0	1,6	48,5	49,9
Hessen	9,3	1,8	40,2	58,0
Renània-Palatinat	5,4	3,4	49,9	46,7
Baden-Württemberg	15,6	2,4	51,6	46,0
Baviera	16,7	4,0	45,4	50,6
Saarland	1,6	0,8	49,6	49,6
Berlín (Oest)	3,7	0,2	47,1	52,7
FRANÇA	100,0	5,1	40,1	54,8
Illa de França	27,2	0,5	36,5	63,0
Conca parisenca	17,4	8,1	44,1	47,8
Nord-Pas de Calais	6,7	4,2	49,7	46,1
Est	9,0	4,2	49,7	46,1
Oest	10,4	10,8	35,4	53,8
Sud-Oest	8,5	9,4	35,7	54,9
Centre-Est	11,4	4,2	45,1	50,7
Mediterrània	9,1	6,7	31,3	62,0
PAÏSOS BAIXOS	100,0	4,9	37,9	57,2
Nord	13,2	7,3	56,3	36,4
Est	16,1	6,8	34,9	58,1
Oest	48,0	3,5	30,8	65,7
Sud-Oest	2,5	12,2	44,0	43,8
Sud	19,4	4,5	43,4	52,1
LUXEMBURG	100,0	2,6	38,6	58,8
IRLANDA	100,0	15,9	34,9	49,2
DINAMARCA	100,0	6,4	30,6	63,0
Hovedstadsregionen	40,0	0,7	28,7	70,5
Ost for Storebaelt	10,1	12,0	31,4	56,6
Vest for Storebaelt	49,9	10,1	32,0	58,0
ITÀLIA	100,0	7,7	40,5	51,8
Nord-Oest	15,3	4,4	47,6	48,0
Llombardia	21,2	3,4	52,6	44,0
Nord-Est	12,3	8,3	41,1	50,6
Emília-Romanya	8,7	11,9	41,3	46,8
Centre	10,4	7,1	40,7	52,2
Laci	8,9	4,9	25,0	70,1
Campània	6,2	12,3	30,4	57,3
Abruzzi-Molise	2,0	14,8	34,6	50,6
Sud	7,2	13,8	32,3	53,9
Sicília	5,7	13,2	26,8	60,0
Sardenya	2,1	9,0	33,2	57,8
BÈLGICA	100,0	3,3	38,8	57,9
Flandes	56,2	3,9	42,0	54,1
Valònia	27,7	4,0	41.5	54,4
Regió brussel·lesa	16,1	0,0	22,9	77,1

(Continua)

(Continuació quadre núm. 19)

	% Regió/País	Agricultura	Indústria	Serveis
REGNE UNIT	100,0	2,1	40,8	47,1
North	5,2	2,1	48,6	49,3
Yorkshire-Humberside	7,9	2,4	47,2	50,4
North West	11,3	0,9	44,8	54,3
East Midlands	6,2	2,9	48,3	48,8
West Midlands	8,8	1,6	50,8	47,6
East Anglia	2,9	7,1	35,5	57,4
South East	33,8	1,0	32,8	66,2
South West	6,9	3,6	35,6	60,8
Gal.les	4,6	3,1	42,9	54,0
Escòcia	9,2	3,4	43,9	52,6
Irlanda del Nord	2,2	4,7	40,0	55,3
ESPANYA*	100,0	9,7	39,1	51,2
Andalusia	12,5	16,2	32,6	51,2
Aragó	3,3	14,8	38,1	47,1
Astúries	3,2	8,2	52,9	38,9
Les Illes	2,0	5,9	25,7	68,4
Canàries	2,8	9,4	23,0	67,6
Cantàbria	1,4	11,2	44,4	44,4
Castella-La Mancha	3,6	24,5	35,0	40,5
Castella-Lleó	6,1	21,6	31,7	46,7
Catalunya	20,2	3,9	48,0	48,1
Extremadura	1,8	26,3	24,7	50,0
Galícia	5,6	17,8	34,3	47,9
Madrid	15,8	0,9	32,5	66,6
Múrcia	2,1	12,7	39,3	48,0
País Basc-Navarra	9,3	5,7	53,3	41,0
País Valencia	9,6	9,1	38,4	50,5
Rioja	0,7	19,4	35,4	45,2

NOTA: (*) Xifres de l'any 1975

FONT: EUROSTAT. Statistique de Base 1971-80.
BANCO DE BILBAO. La Renta Nacional de España y su distribución provincial.

servem des de la perspectiva de la Comunitat en el seu conjunt. La segona ampliació aguditzarà encara més aquests desequilibris ja que els tres països, Grècia, Portugal i Espanya tenen unes estructures espacials notablement desiguals, amb una sèrie de regions de nivell de desenvolupament econòmic per dessota, fins i tot, de les regions més pobres de l'actual Comunitat.

Per il.lustrar això, podem posar l'exemple de les disparitats regionals pel que fa a la renda per habitant. A l'actual Comunitat, aquesta disparitat arriba a ésser d'u a cinc, entre les regions més pobres (Calàbria, Donegal), i les més riques (Hamburg, Illa de França, regió brussel.lesa). Doncs bé, aquesta disparitat arribarà a ésser d'u a quinze, quan es produeixi l'adhesió dels tres països mediterranis aspirants (sobretot per la pobresa de les regions del Sud portuguès).

Ara bé, els problemes regionals europeus no queden limitats a situacions de desenvolupament o subdesenvolupament relatiu, derivades d'estructures més o menys basades en l'agricultura, amb més o menys subocupació o emigració. Així, moltes vegades, els problemes regionals provenen d'estructures industrials obsoletes, decadents dins la divisió internacional del treball (com la mineria del carbó, la siderúrgia, la construcció naval o el tèxtil). En aquests casos, la política regional passa per ajuts i projectes de reconversió industrial i de reciclatge de la mà d'obra.

Els dos problemes esmentats són, sens dubte, els més importants en el si de la Comunitat des de la perspectiva territorial. Ara bé, cal no oblidar altres situacions que poden suposar, també, un obstacle per a l'harmonització de les polítiques comunitàries i per a la perspectiva de la unió econòmica. En aquest sentit, cal tenir en compte els problemes específics derivats de la situació geogràfica (des del caràcter de regió fronterera fins a la insularitat) i també els provocats per excessius graus de concentració humana i eco-

QUADRE NÚM. 20

REGIONS MÉS HOMOGÈNIES AMB CATALUNYA SEGONS DIFERENTS CRITERIS

Regions	Extensió Km²	1977 Població (en milers)	1977 Densitat habitant/ Km²	1975 Estructura d'edats 0-14	15-44	45-64	+65	1977 Estructura de l'ocupació Agric.	Indús.	Serveis	1977 PIB habitant (dòlars)	1977 PIB/ ocupat (dòlars)	1976 Estructura producció Agric.	Indúst.	Serveis
Baden-Württemberg	35.751	9.121	255	22,3	43,5	20,9	13,3	6,0	50,8	43,1	8.929	21.192	2,4	51,6	46,0
Rin del Nord-Westfàlia	34.057	17.049	501	21,2	42,5	22,5	13,8	2,6	49,3	48,2	8.335	25.595	1,6	48,5	49,9
Renània-Palatinat	19.837	3.645	184	21,7	41,2	22,4	14,7	7,1	41,0	51,9	7.549	19.211	3,4	49,7	46,7
Nord-Pas de Calais	12.414	3.917	316	25,7	42,3	19,8	12,2	5,8	48,5	45,7	6.525	18.446	4,2	49,7	46,1
Est	48.030	4.931	103	24,2	43,7	19,6	12,5	8,0	46,5	45,5	6.957	17.904	4,2	49,7	46,1
Llombardia	23.851	8.888	373	23,1	43,0	22,5	11,4	4,1	55,2	40,7	5.129	13.582	3,4	52,6	44,0
Nord-Oest	34.078	6.518	191	20,0	40,5	24,5	15,0	8,9	47,0	44,1	4.938	13.557	4,4	47,6	48,0
North East	15.402	3.116	202	23,6	39,3	23,7	13,4	2,7	45,3	51,9	3.921	9.251	2,1	48,6	49,3
Midlands	15.630	3.747	240	23,7	39,6	23,2	13,5	6,8	43,1	50,1	4.137	9.652	2,9	48,3	48,8
Yorkshire - Humberside	15.416	4.876	316	23,6	38,9	23,5	14,0	2,5	46,7	50,7	4.036	9.273	2,4	43,2	50,4
CATALUNYA	31.930	5.873	184	25,6	42,3	21,9	10,2	6,8	51,6	41,6	3.784	10.055	3,9*	48,0*	48,1*

NOTA: (*) Dades corresponents a l'any 1975.

FONT: Elaboració pròpia a partir dels quadres anteriors.

nòmica, amb l'efecte correlatiu de grans dèficits en infrastructura i greus atemptats contra la qualitat de la vida.

Tots aquests problemes existents dins l'àmbit comunitari s'a precien òbviament en major o menor escala dins cada Estat membre i molts d'ells porten a l'endegament de polítiques regionals en el seu interior a base, principalment, de dos tipus de mesures:

a) Els estímuls de caràcter financer i/o fiscal;

b) Les inversions públiques en infrastructura

Ara bé, malgrat aquestes iniciatives de caràcter estatal, hi ha una sèrie de raons que justifiquen l'adopció d'una política regional amb perspectiva comunitària. Així, tot partint del principi que la política regional comunitària no pot substituir, almenys en un termini previsible, les polítiques regionals estatals, podríem enumerar algunes d'aquestes raons:

1) Els desequilibris són més profunds a nivell comunitari que a nivell estatal.

2) Els desequilibris existents accentuen les diferències entre les taxes d'inflació dels diferents països, obstaculitzant l'articulació de polítiques monetàries comunes.

3) La necessitat de coordinar les accions regionals en regions frontereres.

4) La conveniència d'alleugerir les repercussions regionals de les decisions preses a nivell europeu, tot obviant problemes polítics.

5) Els desequilibris existents afecten més la capacitat econòmica i financera dels països que normalment tenen menys capacitat en aquest sentit.

6) Finalment, les motivacions polítiques derivades de la necessitat de consolidar la Comunitat, sobretot en moments de crisi.

En definitiva, la concepció d'unió econòmica comporta la necessitat d'arribar a nivells d'homogeneïtzació importants que permetin l'adopció de polítiques econòmiques a nivell comunitari i que no entrin en contradicció amb els interessos de cada Estat membre, fins al punt de fer-los compatibles i susceptibles de coordinació. Únicament en aquest marc es podran reduir eficaçment els desequilibris existents i preveure els que es puguin produir en el futur.

És evident que la principal dificultat a l'hora de poder articular una política regional efectiva a nivell comunitari cal buscar-la en la resistència dels Estats membres a perdre el control polític sobre un tema tan important i amb unes conseqüències econòmiquês socials, polítiques i electorals de gran abast. I cal dir que la lluita dels organismes comunitaris per trencar aquesta resistència ha resultat fins ara, pràcticament, infructuosa. Sense perjudici del que direm més endavant, la política regional comunitària està completament subordinada i implementada als programes estatals de desenvolupament i equilibri regionals. I són els Estats els que tenen el poder de decisió en aquest camp, malgrat les declaracions de bona voluntat i els intents de cedir una certa sobirania en aquest sentit. L'anàlisi del reglament del Fons Europeu de Desenvolupament Regional confirmarà plenament aquests punts.

A més a més, s'ha donat la circumstància que el plantejament d'una política regional comunitària en certs casos ha estat previ a l'adopció de polítiques d'aquest tipus en algun dels Estats membres. I com que la política regional europea ha nascut amb la fonamental limitació derivada de la seva subordinació a les efectuades pels Estats, aquests, a vegades, han hagut fins i tot d'improvisar les seves pròpies polítiques regionals per no desaprofitar els fons financers proporcionats pels pressupostos comunitaris destinats a tal fi. Un fet que caldrà també tenir en compte, tant a nivell espanyol com català.

3.2. Les polítiques regionals dels Estats membres

Com acabem de dir, per a alguns països, l'obligació d'establir programes de desenvolupament regional, resultant de la disposició creadora del Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER), és a l'origen dels seus treballs de programació regional, segons l'esquema comú elaborat pel Comitè de Política Regional.

Les polítiques regionals adoptades per cada un dels Estats membres han perseguit objectius diversos en el marc dels programes de desenvolupament regional elaborats que cal revisar.

Bèlgica: La documentació tramesa a la Comissió comprèn dues parts completament diferenciades, derivades de l'existència de dues comunitats ben definides. És a dir, hi ha un programa per a Flandes i un altre per a Valònia.

Pel que fa a Flandes, els elements que justifiquen accions d'ajut regional en les zones de desenvolupament són diversos. Cal esmentar l'elevada taxa d'atur, el pes de sectors en decadència com, per exemple, el tèxtil i la confecció, la dependència exterior conjuntament amb una reducció de les inversions estrangeres, i finalment problemes derivats del medi ambient i l'ordenació del territori.

Els objectius assenyalats per les autoritats belgues per a Flandes, se centren en l'increment de l'ocupació i la reabsorció de l'atur que es posen en funció de processos de reestructuració industrial i de

reforçament del sector terciari. Els plans de reestructuració s'han elaborat per a la siderúrgia i per al tèxtil i confecció. Les accions contra l'atur es basen en un suport a les petites i mitjanes empreses i en l'endegament de grans obres d'infrastructures públiques, sobretot en el camp dels transports i les comunicacions. També cal esmentar les accions de les Societats de Desenvolupament Regional, tot i que el volum dels crèdits què disposen és relativament reduït.

Per a Valònia, la necessitat d'accions regionals és donada per:

a) El predomini excessiu de la siderúrgia, que no s'ha adaptat en la mesura necessària i amb un nivell d'inversions insuficient.

b) La dispersió en la producció de mercaderies intermèdies i

c) La forta dependència exterior pel que fa a les primeres matèries.

Evidentment, els objectius marcats per Valònia queden fixats per la necessitat de reestructurar el sector siderúrgic i augmentar la productivitat de tot el sector industrial, principalment, en el tèxtil. Algunes de les mesures en aquest sentit són la de fomentar els projectes públics per a infrastructures i economies externes, i també, òbviament, la dels ajuts de caràcter financer.

Tant per a Flandes com per a Valònia, els Plans Regionals són sotmesos als Consells Regionals respectius, juntament amb els organismes especialitzats de l'Estat belga. Posteriorment són presentats al Parlament per a la seva adopció.

Dinamarca: Per al cas danès, s'ha de distingir entre els Plans dedicats a l'illa de Groenlàndia que té uns problemes molt específics i els Plans dirigits a les regions pròpiament daneses. Les autoritats estatals daneses han limitat en força mesura el nombre de les regions susceptibles d'ésser afavorides per la política regional. Així, només hi són afectats, fins ara, tres departaments i algunes comunitats locals, amb la perspectiva d'aconseguir un nivell de desenvolupament comparable al de la resta del país, reduir les variacions estacionals de l'ocupació, millorar les infrastructures i la distribució sectorial de la mà d'obra, etc. Les zones afavorides són de dimensions molt reduïdes (la més gran no arriba al mig milió de persones i la més petita té 47.000 habitants), de manera que la implementació dels ajuts es fa d'acord amb les comunitats locals.

S'ha de tenir en compte que la problemàtica regional a Dinamarca és poc rellevant, ja que els desequilibris són relativament reduïts.

República Federal d'Alemanya: El programa de desenvolupament regional es compon de vint-i-un programes d'acció regional i un d'específic per a la ciutat de Berlín (Oest). Igual que en el cas danès, les regions de promoció econòmica assenyalades pel programa no coincideixen amb les regions definides pels Organismes comunitaris.

D'altra banda, la justificació dels diferents subprogrames és molt variada. Així els ajuts van encaminats a finalitats molt diverses segons les regions:

- Augmentar els nivells d'industrialització, base d'inversions en infrastructura.

- Disminuir el grau de monoestructura industrial, per la via de la reconversió.

- Alleugerir els efectes derivats del caràcter fronterer o perifèric de la regió.

- Racionalitzar la xarxa de comunicacions.

- Compensar els entrebancs provocats per l'existència d'instal.lacions militars i la permanència de gran nombre de soldats aliats.

- Compensar les "regions desafavorides per la natura", ja sigui per qüestions topogràfiques o climàtiques.

Addicionalment, cal fer notar que dins les regions de promoció econòmica poden coexistir problemes d'aquest tipus que poden afectar molt desigualment espais determinats de cadascuna d'elles. És a dir, per als plans de desenvolupament regional, no és obstacle l'existència de desequilibris intraregionals, i els ajuts tenen una consideració unitària per a tota la regió.

Cal assenyalar també que, junt amb les mesures i els objectius tradicionals de la política regional (creació d'infrastructura, plans de reconversió, exempcions fiscals o ajuts financers) hi ha un objectiu que rep una especial atenció per part de les autoritats alemanyes: el desenvolupament equilibrat dels diferents sectors econòmics i la insistència en la necessitat de potenciar al màxim el sector turístic.

França: Els programes de desenvolupament francesos s'han d'emmarcar dins els seus Plans de Desenvolupament Econòmic i Social. De 1976 a 1980, el Pla de referència és el VII i, des del punt de vista regional, presenta dos objectius bàsics. Per una banda, evitar l'enfonsament demogràfic de certes zones rurals i potenciar el creixement de les ciutats petites i mitjanes en perjudici de les grans aglomeracions. D'una altra banda, combatre les dificultats derivades de l'alentiment del creixement, i per tant de la capacitat d'ocupació, en aquelles regions més afectades per la reconversió o els efectes de les polítiques comunitàries.

A més a més dels diferents programes de desen-

volupament regional endegats en la perspectiva dels objectius esmentats, el VII Pla comporta vint-i-cinc programes d'acció prioritaris, dels quals podem dir que tres tenen una incidència específica sobre determinades zones del territori, i sis, tot i afectar el conjunt francès, tenen conseqüències per a l'ordenació i el desenvolupament regional de certes zones.

De tota manera, el principal instrument de política regional dins el VII Pla és el dels esquemes de desenvolupament regional (que comprenen totes les regions de programa franceses a excepció de la regió parisenca). Així, al marge dels Departaments d'Ultramar, que per les seves característiques tenen un tractament més específic, la política regional francesa s'orienta a l'actuació en cada una de les regions, amb el reconeixement de cada problemática, dins la qual l'endarreriment econòmic és un dels elements, però sovint no el més decisiu. Regions clarament industrialitzades o dinàmiques com Alsàcia, País de la Loira, Roine-Alps, o Provença-Costa Blava, reben contribucions de l'Estat francès, en concepte d'ajut regional, tan quantioses com les rebudes per altres regions realment deprimides o poc industrialitzades com, per exemple, Nord-Pas de Calais, o el Llenguadoc-Rosselló. L'articulació d'aquest tipus de política regional s'explica pels objectius mateixos del VII Pla, amb la perspectiva d'aconseguir unes taxes de creixement suficientment altes per absorbir la mà d'obra, augmentar la competitivitat internacional de la producció francesa, obtenir un nivell òptim d'urbanització, etc. En aquest context, els fins equilibradors o purament redistributius queden en un segon terme, i en tot cas subordinats als objectius generals de la planificació global.

Irlanda: El component regional de la política econòmica irlandesa queda inserit dins un pla de desenvolupament, articulat a nivell nacional, el qual, amb mesures de caràcter sectorial, respon a l'objectiu d'afavorir el desenvolupament equilibrat de totes les regions del país. Això és així, perquè, malgrat les disparitats internes d'Irlanda, són molt més significatives i importants les disparitats existents entre Irlanda i altres Estats de la Comunitat. En aquest sentit, el govern irlandès s'ha fixat l'objectiu de disminuir primer aquestes, en la major mesura possible, amb el convenciment que és una condició prèvia per poder, més endavant, endegar una política regional irlandesa, pròpiament dita. Hem de tenir en compte, també, que Irlanda és un dels països amb major taxa d'atur i amb taxes d'inflació superiors a la mitjana europea. De manera que la gravetat dels desequílibris bàsics i la situació de subdesenvolupament relatiu, col.loquen en un primer pla l'objectiu del creixement econòmic, enfront de l'equilibri regional.

Itàlia: Com és prou conegut, la política regional italiana se centra en el Mezzogiorno com a conjunt de regions situades en el Sud d'Italia amb unes característiques específiques que podrien resumir-se en la subutilització de la força de treball, la urbanització excessiva de certes zones, la situació de dependència exterior de les estructures productives existents, i la manca d'inversions productives que siguin absorbents de mà d'obra; tot plegat dins d'un context definit per un gran pes de l'agricultura i baixos nivells de renda i consum, en termes relatius. Ara bé, s'ha de dir també que els desequilibris dins el Mezzogiorno són força rellevants i que tenen tendència a ampliar-se.

Fins el moment present, l'impacte de les diferents mesures de la política regional en el Mezzogiorno no ha estat massa gran, sobretot, si el comparem amb els problemes existents. De tota manera, sembla haver-hi una voluntat decidida, per part de l'Estat italià, per un cantó, i per la Comunitat, per l'altre, en el sentit de canviar efectivament la situació. Els recursos aportats fins ara (via FEOGA, o via FEDER), han estat força limitats i el pes substancial de la política regional l'ha suportat l'Estat italià, que està actuant seguint dues orientacions bàsiques: una, el suport prioritari a la modernització del sector agrari; segona, reorientar els fons financers existents des de les indústries capitals intensives, cap a les indústries amb alta capacitat d'absorció de força de treball. Amb això es pretén assolir les següents finalitats: la reducció de la taxa d'inflació a nivells comunitaris, la inversió de la tendència regressiva del conjunt de la regió i aconseguir un creixement estable i equilibrat, limitar els dèficits exteriors i del sector públic en la regió, i, finalment, la defensa de l'ocupació.

Tots aquests objectius s'intenten, doncs, aconseguir a base d'un conjunt molt ampli i variat de mesures que van des de fluxos privilegiats de crèdit a mesures de foment d'exportacions, reconversió de sectors industrials o inversions en infrastructura i promoció del turisme, que tenen diferents intensitats d'aplicació en funció de les subregions on s'apliquen, i, lògicament, dels seus problemes específics.

Luxemburg: Les accions de desenvolupament adoptades pel govern luxemburguès són definides més per la preocupació sectorial que no pas, òbviament, per la preocupació regional dins l'àmbit del Gran Ducat. És a dir, la política regional queda completament diluïda dins la política econòmica general de desenvolupament econòmic i lluita contra els desequilibris bàsics (inflació, atur, etc.)

Holanda: El Pla de Desenvolupament dels Països Baixos considera dues regions prioritàries a l'hora d'aplicar les mesures de política regional. De tota manera, cal dir que el govern holandès ha mantingut una gran preocupació per fer compatible aquesta política regional amb els objectius bàsics en el moment present, que són els derivats de la política estructural i de la política sectorial, sobretot en el camp industrial. En

aquest sentit, la política aplicada a la regió del Sud-Limburg va encaminada a reconvertir una estructura econòmica basada en la mineria, cap a una estructura més diversificada. En canvi, la política dirigida a la regió del Nord té un caracter més global, més dirigit a aconseguir ritmes de desenvolupament més regulars i uniformes dins una estructura sectorial, ja força diversificada, però amb evidents problemes d'atur estructural i un cert nivell de renda que és baix en termes relatius.

Els instruments bàsics utilitzats per les autoritats holandeses han estat les primes i els estímuls a la inversió privada, les inversions públiques en infrastructures, en intervencions dins el mercat del treball, i l'endegament de Societats de Desenvolupament, amb finalitat i vocació regional. Tot plegat, complementat per mesures de caràcter sòcio-cultural i d'ordenació de territori.

El Regne Unit: La problemàtica regional en el Regne Unit és una conseqüència, fonamentalment, d'una estructura productiva basada en indústries tradicionals (la derivada del carbó, la tèxtil, la construcció naval, la metal.lúrgica), o en una agricultura no suficientment renovada. Tot això es manifesta, des del punt de vista regional, en taxes molt intenses i diferenciades d'atur, i en la necessitat de procedir a grans esforços d'industrialització en determinades zones, i de reindustrialització o de reconversió en altres.

Per al compliment d'aquests objectius, les mesures adoptades per les autoritats poden resumir-se en quatre grans apartats:

a) Estímuls i promocions per a la instal.lació d'indústries a les zones assistides.

b) La creació d'infrastructura industrial.

c) Desenvolupament del turisme.

d) Certes limitacions pel que fa a les inversions en les zones no considerades per la política regional.

Les regions assistides pels plans de desenvolupament regional són sis d'Anglaterra, més Escòcia, Gal.les i Irlanda del Nord, que als efectes de la política regional són considerades des d'un punt de vista global, malgrat les grans disparitats intraregionals existents en algunes d'elles, com és el cas d'Escòcia. Hem de tenir en compte que, en aquests casos, hi ha factors de tipus polític, cultural, etc., que d'alguna manera influeixen a l'hora de definir els àmbits espacials susceptibles d'accions de política regional amb finalitats econòmiques.

Conclusions. Després d'aquesta breu anàlisi de les polítiques regionals dels nou Estats comunitaris, podem extreure algunes conclusions significatives:

a) Les polítiques regionals dels Estats europeus són molt lluny d'ésser homogènies.

b) L'objectiu de l'equilibri regional no sempre és el prioritari.

c) La política regional s'insereix en un marc molt més ampli: les polítiques de reestructuració productiva i sectorial a nivell estatal.

d) Els efectes de la política regional han estat, normalment, minsos. Hi ha seriosos dubtes respecte a l'eficàcia real de la política regional, com a tal.

Ara bé, malgrat aquestes consideracions, certament pessimistes, sobre les polítiques regionals practicades fins ara, els problemes regionals que ja hem comentat i les raons donades a fi d'endegar una política regional comunitària, continuen essent vàlides per justificar l'existència de les polítiques regionals, amb plena consciència de les seves limitacions i de la necessitat, en qualsevol cas, d'insistir en l'estudi i l'aplicació de mesures més adients.

4. La política regional de la Comunitat

4.1. Antecedents

L'esperit del Tractat de Roma, pel que fa al grau d'influència de la formació del Mercat Comú sobre els desequilibris regionals, reflecteix la creença generalitzada en els efectes benefactors de la competència i lliure circulació de persones, capitals i mercaderies (d'acord amb la teoria econòmica tradicional, sobre la integració i els desequilibris). En aquest sentit, no recull la necessitat de cap política específica de desenvolupament regional, encara que, en el tercer punt de l'article 92 del Tractat, deixa la porta oberta a la possibilitat de fer compatible la funció del Mercat Comú amb l'existència d'ajuts dirigits a certes regions, amb caràcter puntual, i sempre que afavoreixin la igualació comunitària o, com a mínim, no entrin en contradicció amb l'interès general comú.

Així, doncs, les polítiques regionals dels Estats membres queden subordinades, pel Tractat, al fet que es donin unes circumstàncies molt especials. Malgrat això, i acollint-se a una definició àmplia d'aquestes circumstàncies, les polítiques amb finalitat regional proliferen, i més a la vista de l'agreujament dels desequilibris. Ben aviat, les mateixes institucions comunitàries comencen a plantejar-se algunes actuacions tenint en compte les seves dimensions i conseqüències regionals. Exemples d'això poden ésser algunes missions de la Banca Europea d'Inversions, o l'articulació de determinades polítiques sectorials. Ara bé, una política regional específica de la Comunitat no es planteja explícitament fins al

moment de les negociacions per a la primera ampliació de la Comunitat, i com a efecte de les pressions exercides en aquest sentit pel Regne Unit, per compensar els efectes de la política agrícola comunitària.

Així, la política regional i el seu principal instrument (el FEDER), són imposats per la necessitat de buscar un mitjà equilibrador, des del punt de vista anglès, per compensar les conseqüències oneroses per als nous membres, de la política agrària comunitària. De tota manera, aquest compromís, que té, en principi, una justificació financera, més que no pas pròpiament regional, ha portat la Comissió a proposar una reforma, que permeti adaptar, de debò, els instruments de política regional creats a les seves finalitats naturals, és a dir, el desenvolupament regional equilibrat i l'ordenació del territori europeu. Aquesta reforma, ja en marxa, que serà analitzada posteriorment, suposa un pas endavant en l'articulació d'una autèntica política regional europea específica, després d'una sèrie d'anys per als quals únicament podem observar alguns precedents, com veurem a continuació.

Així, sense cap èxit, funcionà desde 1959 fins a 1965 una "Conferència sobre economies regionals" seguida de reunions de "Grups d'experts", amb l'objectiu d'establir les bases per a una política regional, a nivell comunitari. Paral.lelament, s'editen una serie d'informes (Motle, Birkelbach, Rossi i Bersani) sobre el problema, que fan que la Comissió faci una sèrie de proposicions al Consell de Ministres de la CEE, amb la perspectiva d'endegar una política regional comunitària. Però aquests intents topen amb problemes polítics que fan retardar la seva instrumentació concreta (per exemple, el repartiment de poders entre la Comissió i els Estats membres, o si les funcions han d'esser sols de coordinació o no, o també, el problema del finançament). Així doncs, en aquest període que podem fer arribar fins als primers anys setanta, els intents de la Comissió ensopeguen constantment amb resistències de caràcter polític, fins que arran de l'Informe Thomson sobre els problemes regionals dins la Comunitat ampliada, publicat el maig de 1973, es proposa la creació del Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER) i del Comitè de Política Regional. Ara bé, la principal virtualitat de l'Informe Thomson és la de posar en relleu els problemes bàsics que ha d'afrontar una política regional europea i apuntar-hi algunes solucions:

– En primer lloc, el tema de quin ha d'ésser l'òrgan decisori, es resol amb un compromis: el president del Comitè de Política Regional serà nomenat pels Estats membres, i el secretari ho serà per la Comissió.

– En segon lloc, el grau d'intervenció directa sobre les regions afectades per part dels organismes comunitaris creats es redueix al mínim, concebent la política regional comunitària de manera pura i simple, com un suport financer de les polítiques regionals de cada Estat membre.

– I finalment, com repartir el finançament? Doncs bé, la solució adoptada fou la de fixar "a priori" la quota que haurà de beneficiar cadascun dels Estats i que evidentment requerirà llargues i tenses negociacions al més alt nivell, fins que s'aconsegueix l'acord el 1974.

Tot això, en el que es refereix a la política regional específica, ja que si considerem les diferents polítiques comunitàriesestructurals i sectorials veurem que totes tenen una certa implicació "regional".

En aquesta perspectiva, cal assenyalar certes actuacions de la Banca Europea d'Inversions, del Fons Social Europeu, del Fons Europeu d'Orientació i de Garantia Agrícola, i els crèdits de reconversió de la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer.

En tots els casos, les intervencions tenen un caràcter predominantment sectorial, encara que, lògicament, amb conseqüències regionals. En qualsevol cas, són tractats amb detall en els capítols corresponents, i aquí sols se'n fa esment, tot aclarint que els seus efectes regionals han estat relativament minsos amb, potser, una única excepció: la de la Banca Europea d'Inversions que, d'altra banda, és l'única institució comunitària -al marge del FEDER- que recull explícitament l'objectiu regional entre les seves finalitats estatutàries.

4.2. Els instruments: el FEDER i el Comitè de política regional

a. El Fons Europeu de Desenvolupament Regional

Després d'aquest llarg recorregut, finalment, el 18 de març de 1975, s'institueixen el Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER) i el Comitè de Política Regional.

Pel que fa al FEDER, queda com un organisme adscrit a la Comissió, dirigit per un Comitè format per representants dels Estats membres i presidit per un representant de la Comissió, el qual no té vot, però és el que sotmet els projectes al Comitè, el qual pren la seva decisió per majoria qualificada, segons diverses ponderacions aplicades als diferents Estats membres. En cas de discrepàncies entre el Comitè i la Comissió, la decisió final es passa al Consell de la Comunitat.

Fins a 1978, les accions del FEDER es varen limitar a aquelles regions on ja existien ajuts dels Estats membres, si bé estaven inserits en uns programes de desenvolupament regional examinats pel Comitè, i elaborats segons un esquema fixat per aquest.

A partir del nou reglament, a més d'aquesta modalitat d'ajut, que segueix representant el 95% dels recursos del Fons, s'institueix la dedicació del 5% restant a accions comunitàries específiques de desenvolupament regional, al marge dels programes de política regional dels Estats membres.

Pel que fa a la primera modalitat de finançament és a dir, la que representa el 95% dels recursos i que re pla la denominació de finançament "sous-quota", el repartiment es fa de la següent manera:

Bèlgica 1,39% (1,5%)
Dinamarca 1,20% (1,3%)
R. F. Alemanya 6.00% (6,4%)
França 16,86% (15%)
Irlanda 6,46% (6%)
Itàlia 39,39% (40%)
Luxemburg 0,09% 0,1%)
Països Baixos 1,58% (1,7%)
Regne Unit 27,03% (28%)

Entre parèntesi figuren les proporcions anteriors a la revisió del reglament del FEDER, i s'observa una millora de la participació de França (en raó de l'extensió dels beneficis del Fons als departaments d'Ultramar) i d'Irlanda (per a ajudar-la a l'efectiva).

Com ja s'ha esmentat, aquestes proporcions es fixen mitjançant negociació política entre el diferents Estats membres segons el seu grau de desequilibri regional.

Les demandes al Fons són presentades a la Comissió pels Estats membres, que també hauran presentat els seus respectius programes de desenvolupament regional (segons l'esquema establert pel Comitè de Política Regional), en els quals s'ha de respondre a l'objectiu "de contribuir a la correcció dels principals desequilibris regionals que puguin afectar el bon funcionament del mercat comú i l'evolució convergent de les economies dels Estats membres, amb la perspectiva, principalment, de realitzar la unió econòmica i monetària".

En qualsevol cas, cal destacar la total dependència de la política del FEDER (almenys per al 95% dels seus recursos) respecte a les polítiques regionals de cada Estat membre; constitueix, a la pràctica, un simple suport financer sense autèntica autonomia d'acció. Aquesta dependència és tan forta que, fins i tot, a l'hora d'inspeccionar els resultats de les inversions finançades pel FEDER s'ha de fer amb l'acord previ de l'Estat implicat i per mitjà dels seus propis agents, encara que hi pot haver també representants de la Comissió, la qual únicament fixa els terminis d'inspecció.

Els recursos del FEDER es poden dedicar al finançament d'inversions superiors als 50.000 UCE que tinguin els següents objectius:

a) Inversions en activitats industrials, artesanals o de serveis, que ja es beneficien dels ajuts regionals del seu propi Estat, i que suposin la creació o el manteniment de l'ocupació.

b) Inversions, amb un caràcter públic o semipúblic en infrastructures que contribueixin al desenvolupament de la regió on se situen. Aquest tipus d'inversions, en un termini mitjà, no poden excedir del 70% dels recursos del Fons.

c) Inversions en infrastructures que afectin l'agricultura de muntanya i altres zones desafavorides, sempre que estiguin en regions susceptibles de rebre l'ajut del Fons. Aquest objectiu, afegit al nou reglament, ha cobert una part molt petita del total de finançament del FEDER.

El grau de participació del Fons en els projectes esmentats té una sèrie de limitacions de caràcter quantitatiu que difereixen segons el tipus de projecte (*). D'altra banda, la Comissió, a l'hora de presentar els projectes susceptibles d'ajut al Comitè, examina la coherència de la inversió amb la política regional dels Estats membres a la regió en qüestió; sobretot en els aspectes següents:

a) La contribució de la inversió al desenvolupament econòmic de la regió.

b) La coherència amb els objectius de la Comunitat.

c) La situació del sector afectat i la rendibilitat de la inversió.

d) El caràcter fronterer de la inversió.

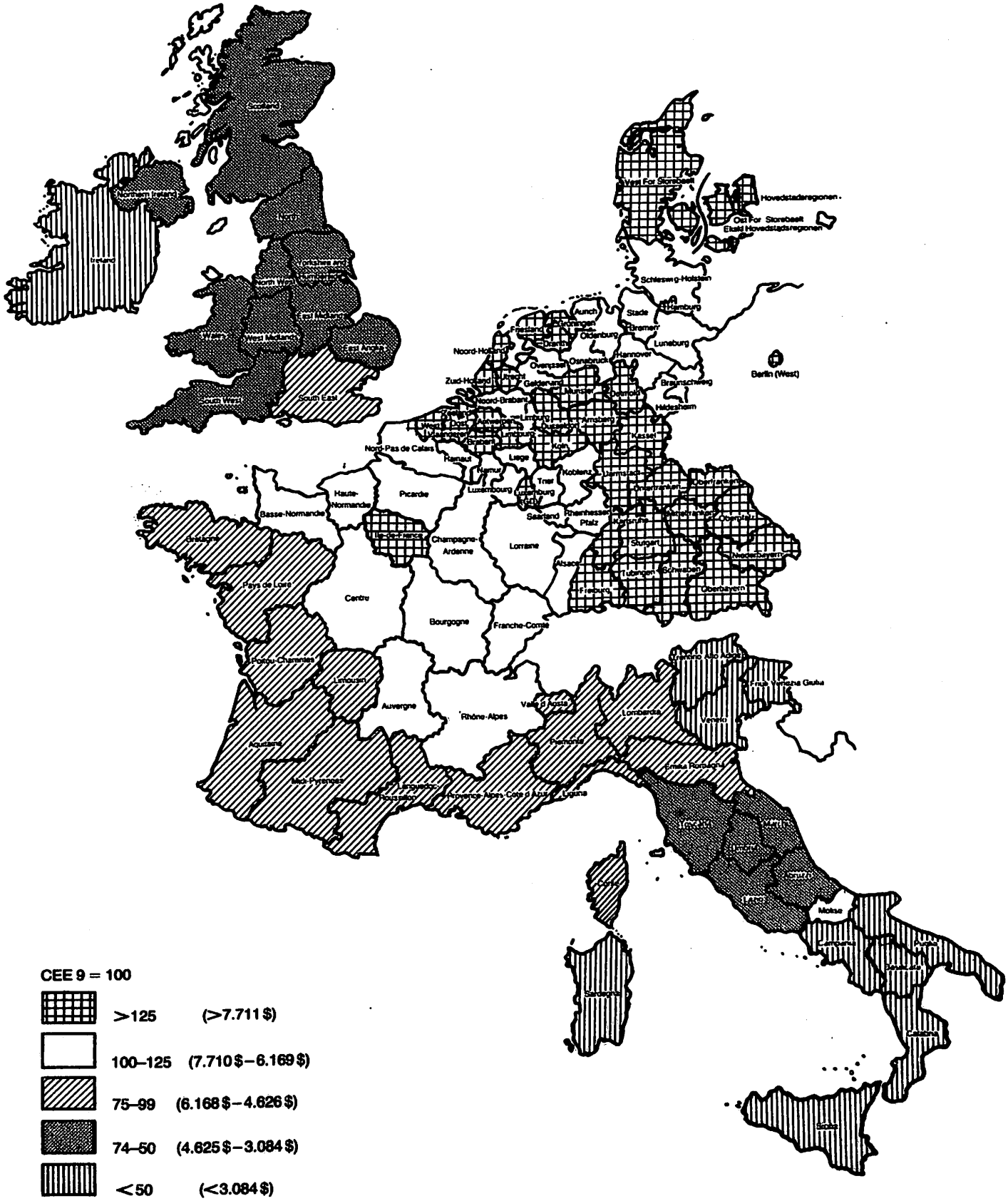
e) La coordinació amb altres ajuts comunitaris.

El procediment d'acceptació de demandes depèn, també, del volum del projecte, ja que en els casos de

(*) Aquest fet és important de tenir en compte, tant a nivell català, com espanyol, car suposa la participació financera tant del FEDER com de les Administracions Centrals, o si escau regionals dels Estats membres, participació que cal relacionar amb la seva capacitat de finançament.

MAPA NÚM. 3

LA DISPERSIÓ DEL PRODUCTE INTERIOR BRUT PER HABITANT A LA CEE (1977)

menys de 10 milions d'unitats de compte europees (UCE) les demandes es poden presentar de manera global, mentre que en el cas contrari cal fer-ho separadament, projecte per projecte, i amb major informació sobre el conjunt de la inversió.

Al marge d'aquest conjunt d'intervencions del FEDER, la insistència de la Comissió a endegar una autèntica política regional comunitària, supranacional, aconseguí uns certs resultats. I així, en el reglament del 79, s'incorporà la possibilitat que el Fons participi en el finançament d'accions comunitàries específiques de desenvolupament regional, encara que no vinguin recollides en els programes elaborats pels Estats membres. Aquestes participacions, que en el llenguatge comunitari reben el nom de contribucions "hors-quota", han d'anar lligades a l'objectiu de compensar els efectes regionals de les diferents polítiques comunitàries, o, excepcionalment, en esdeveniments especialment greus en alguna regió, o en zones on s'hagin perdut un gran nombre de llocs de treball.

Ara bé, tot i que el total d'aquestes participacions "autònomes" del FEDER ja és prou petit (el 5% del total), són els Estats membres els que han de comunicar a la Comissió les dades relatives als problemes regionals que hem esmentat, i presentar-hi les demandes. A més, el Consell, d'acord amb la Comissió i prèvia consulta al Parlament, fixa per a aquest tipus d'accions un programa especial, on es regula i es justifica la seva conveniència.

b. Comitè de Política Regional

El Comitè de Política Regional es crea paral.lelament al Fons Europeu de Desenvolupament regional, i és igualment reformat el 1979, amb la perspectiva d'augmentar les seves prerrogatives.

L'objectiu fonamental del Comitè, és de contribuir a la coordinació de les polítiques regionals dels Estats membres, i té per funcions procedir a l'examen dels problemes regionals, i analitzar les mesures preses i les recomenacions de política regional, d'acord amb les finalitats comunitàries i a fi d'assolir un grau més elevat de convergència de les polítiques econòmiques dels diferents Estats membres de la CEE.

El Comitè, per aconseguir aquests objectius, procedeix a l'estudi dels següents temes, per als quals pot recollir les opinions dels medis regionals que consideri convenients:

a) Objectius, mitjans, mètodes i experiències dels Estats membres, en matèria de política regional.

b) Mètodes tècnics d'elaboració de programes de desenvolupament regional.

c) Evolució de la situació econòmica i social a nivell regional dins de la CEE.

d) Programes de desenvolupament presentats pels Estats membres, amb l'aportació d'un esquema comú que comprèn:

- Anàlisi econòmica i social de la regió considerada.
- Objectius en termes d'ocupació, renda i infrastructura.
- Accions de desenvolupament.
- Recursos financers.
- Endegament del programa.

e) Mitjans financers dirigits al desenvolupament regional.

f) Incidència regional dels instruments financers comunitaris.

g) Evolució i coordinació de les inversions amb finalitat regional.

h) Règims d'ajut amb finalitat o incidència regional.

i) Mesures de dissuasió a les regions amb forta concentració d'activitats econòmiques.

j) Millora de la informació dels inversors de cara al desenvolupament regional.

A més el Comitè està associat estretament amb l'elaboració per la Comissió d'un Informe sobre la situació i l'evolució sòcio-econòmica de les regions comunitàries (que ha d'ésser presentat al Consell cada dos anys i mig).

Pel que fa a la composició del Comitè, cada Estat membre nomena dos representants entre els alts funcionaris responsables de la seva pròpia política regional, participant a més d'un observador de la Banca Europea d'Inversions. La presidència s'elegeix d'entre els diferents representants per dos anys, renovables. En canvi el secretariat del Comitè correspon a un representant de la Comissió.

En qualsevol cas queda ben reflectit, també, el fort grau de dependència respecte a la voluntat dels Estats membres i, en conseqüència, la poca incidència real del Comitè a l'hora d'articular una autèntica política regional específica a nivell de la Comunitat, si exceptuem l'obligació dels Estats de seguir els esquemes comunitaris per elaborar els seus programes de desenvolupament regional, que després han d'ésser posats a la consideració de la Comissió per poder rebre els ajuts del FEDER.

De tota manera, cal dir que la preocupació pels desequilibris regionals és cada vegada més pronunciada i, con a mínim, s'han aconseguit avanços cap a l'establiment d'una concepció global europea dels problemes regionals, així com una major sensibilitat

de cara als possibles impactes regionals de les polítiques de la CEE, i una mínima coordinació de les polítiques regionals estatals.

4.3. Un balanç de les intervencions del FEDER

La Comissió de les Comunitats Europees publica anualment, des de la creació del FEDER, un Informe recollint i analitzant les seves intervencions. D'aquests Informes es desprenen les dades següents que van des del 1975 al 1978 (en redactar aquestes línies, no ha aparegut l'Informe relatiu al 1979):

– El FEDER ha finançat un total de 6.347 projectes amb un volum d'inversió total de 13.777 milions d'UCE, dels quals corresponen uns 1.880 milions a dotacions del FEDER, repartits d'aquesta manera:

– 1975	300 milions
– 1976	500 milions
– 1977	500 milions
– 1978	580 milions

– El 65,7% de les accions del Fons han anat a parar als projectes d'infrastructura, i la resta a projectes industrials o de serveis. Si considerem els volums de les inversions afectades, els percentatges varien del 45 al 55%, respectivament.

– El 46,7% de les accions del Fons han finançat projectes de més de 10 milions d'UCE (el percentatge puja lògicament al 58%, si considerem els volums d'inversió afectada per aquestes accions).

– Els llocs de treball creats o mantinguts degut als projectes que han rebut algun finançament del FEDER, sumen més del quart de milió.

– Quant a la distribució sectorial dels crèdits del FEDER, ha estat la següent:

a. Per als projectes industrials o de serveis: 2.176 projectes

a) De més de 10 milions d'UCE; 123 projectes, dels quals:
31: Indústria química.
18: Automòbil.
12: Alimentació, begudes.
11: Màquines i material mecànic.
10: Material elèctric i electrònic.
9: Indústria de productes minerals no metàl.lics.
8: Producció i primera transformació de metalls.
7: Indústries del plàstic.
17: Projectes diversos.

b) De menys de 10 milions d'UCE: 2.053 projectes, dels quals:
282: Indústries metàl.liques de transformació.
206: Material elèctric i electrònic.
184: Màquines i material mecànic.
174: Alimentació, begudes i tabac.
161: Indústria de productes minerals no metàl.lics.
158: Fusta i mobles.
150: Indústria dels plàstics.
109: Indústria química.
107: Indústria del paper i arts gràfiques.
522: Projectes diversos.

b. Per als projectes d'infrastructura: 4.171 projectes

a) De més de 10 milions d'UCE: 123 projectes, dels quals:
82: Equipaments generals per a zones industrials.
14: Infrastructura de carreteres i vies de comunicació.
9: Ports.
5: Aeroports.
3: Infrastructura de transport d'energia.
10: Infrastructures diverses.
b) De menys de 10 milions d'UCE: 2.991, dels quals:
1571: Equipaments generals per a zones industrials.
407: "Advance factories".
276: Infrastructura de carreteres i vies de comunicació.
148: Ports.
144: Preparació de terrenys per a zones industrials.
124: Infrastructura turística.
31: Compra de terrenys per a la utilització industrial.
28: Aeroports.
262: Infrastructures diverses.

c. Per als projectes d'agricultura de muntanya: 1.057 projectes.

Suposen un 25% de les accions del FEDER en infrastructura, però únicament un 3,5% atès el volum d'inversió que representen sobre el total dels projectes ajudats.

Finalment, cal analitzar l'aspecte més important a l'hora de fer un balanç de les actuacions del FEDER en els quatre anys que s'han considerat: la distribució regional dels seus ajuts.

Ja s'ha vist com el reglament del FEDER estableix el grau de participació de cada Estat membre a l'hora de repartir els seus ajuts. Vista la distribució i els criteris que el Consell ha seguit per establir-la, no és aventurat predir que Espanya rebrà una part important dels ajuts regionals comunitaris. Com ja s'ha apuntat amb

anterioritat, la distribució entre les diferents regions espanyoles dependrà de la configuració definitiva del mapa regional, i, en definitiva, de quins siguin els trets fonamentals de la política regional que endegui l'Estat espanyol, d'acord amb la necessitat de presentar els seus programes de desenvolupament regional a la Comissió, quan Espanya formi part de les Comuni ats Europees.

En qualsevol cas, per poder tenir ja alguns punts de referència, pot ésser il.lustratiu fer una mínima descripció de quina ha estat la distribució regional dels ajuts del FEDER, a cadascun dels Estats membres:

Bèlgica: Les intervencions dels Fons s'han situat en les zones designades per la llei belga del 1970, com a zones d'expansió econòmica, i particularment, a Valònia, afectada per una sèrie de problemes que ja s'han esmentat en parlar de la política regional de l'Estat belga.

Dinamarca: El 100% dels ajuts a l'Estat danès han estat dirigits a projectes a l'illa de Groenlàndia, donada l'escassa virulència dels problemes regionals al territori continental.

R. F. Alemanya: A part del cas de Berlín que, per raons específiques i òbvies, ha rebut un 60% del total d'accions del FEDER a la R. F. Alemanya, la regió més beneficiada ha estat la del Sove-Oest Palatinat, que sofreix una estructura excessivament basada en la mineria del carbó i la siderúrgia, amb una productivitat relativa molt baixa.

França: Quasi la totalitat dels ajuts han anat a finançar projectes situats a les regions amb nivells de renda més baixos, és a dir, les de l'Oest i del Sud, i també a Còrsega, que a la seva pobresa relativa afegeix els problemes derivats de la insularitat. De tota manera, també s'han finançat projectes industrials en regions que, malgrat el seu alt desenvolupament industrial relatiu, tenen greus problemes de reestructuració productiva i de reconversió industrial. Esment especial mereix també el volum important d'accions del FEDER dirigides a potenciar el desenvolupament dels departaments francesos d'Ultramar.

Irlanda: S'ha repartit amb certa uniformitat, d'acord amb els objectius de creixement i de reducció de les disparitats estatals abans que regionals. De tota manera, hi ha una certa majoria a favor de les zones més subdesenvolupades que estan situades a l'Oest de l'illa.

Itàlia: La totalitat de les intervencions del Fons a l'Estat italià ha estat al Mezzogiorno; ha dominat, doncs, de manera general el criteri de desenvolupament relatiu. Ara bé, pel que fa al repartiment entre les diferents zones del Mezzogiorno, han actuat altres criteris, com els dèficits en infrastructura, els excessos de concentració urbana, estructures productives en decadència, l'excessiva concentració sectorial, etc.

Països Baixos: Les intervencions del Fons s'han dirigit a les dues zones prioritàries assenyalades en el Programa de Desenvolupament Regional de l'Estat holandès, és a dir, el Nord i el Sud Limburg (sobretot, en aquest darrer). Aquestes zones pateixen problemes de reestructuració sectorial i deficient estructura industrial amb l'aparició d'atur estructural o de subocupació, que no pas de pobresa o subdesenvolupament relatiu.

Regne Unit: Les regions més afavorides han estat Irlanda del Nord, en gran mesura, i després, Gal.les, Escòcia i algunes regions del North i el North-West d'Anglaterra; el criteri fonamental ha estat el derivat del baix nivell relatiu de producció i renda, encara que matisat per consideracions de caràcter sectorial i de reestructuració productiva.

5. Catalunya i la política regional comunitària

La participació de Catalunya a la política regional comunitària serà marcada fonamentalment pel fet que aquesta no té un grau suficient d'autonomia, ja que sempre es realitza a través de les Administracions centrals dels Estats membres i no directament a través de les Administracions regionals i pel fet de la situació relativa de Catalunya entre les altres regions i nacionalitats espanyoles.

De totes formes, s'ha de plantejar i defensar aquells arguments que més poden afavorir la participació catalana en la política regional comunitària i en l'accés al Fons de Desenvolupament Regional Europeu, car si bé cal reconèixer el grau major de desenvolupament econòmic respecte la majoria de nacionalitats i regions espanyoles, no ocorre el mateix en el conjunt de la Comunitat dels Dotze.

Per això, cal defensar en la mesura del possible:

1) La necessitat que la política regional comunitària superi l'àmbit estatal per situar el problema dels desequilibris regionals en tot l'àmbit comunitari.

2) La necessitat d'abordar les reestructuracions industrials adients a les regions industrialitzades, especialment les que més afecten les comarques o conques que registren un major grau d'envelliment industrial. (Especialment significatiu en aquest sentit pot ésser el finançament "hors quota" del FEDER per als territoris afectats per les reestructuracions del tèxtil).

3) La necessitat de plantejar-se determinades accions específiques d'alta muntanya, encara que superin l'àmbit regional, com seria el cas dels Pirineus.

4) La necessitat de millorar les comunicacions amb les regions franceses més properes, especialment a nivell ferroviari.

D'altra banda, cal avaluar positivament per a Catalunya el Comitè de Política Regional de la Comunitat, en les seves activitats d'estudis i reflexió en què té facultat per consultar els medis regionals que cregui convenients. Aquestes activitats poden portar sens dubte a un coneixement més precís dels problemes regionals a l'interior d'Espanya, a una definició i racionalització de la política regional espanyola i a una avaluació més acurada dels mecanismes compensadors i de solidaritat actualment existents. També caldrà plantejar-se la possibilitat i utilitat consultiva del Comitè en la consideració dels problemes, objectius i instruments de la política territorial específicament catalana.

CAPÍTOL II

EL CANVI DE MARC EXTERIOR (I): LA LLIBERTAT DE CIRCULACIÓ DE MERCADERIES: LA UNIÓ DUANERA.

1. Els processos d'integració econòmica

Les Comunitats Europees constitueixen un clar exemple de procés d'integració econòmica. Com és sabut, definir una situació d'integració econòmica és, moltes vegades, una questió de grau. De tota manera, a nivell conceptual, podem distingir quatre estadis bàsics:

a) Les Àrees de Lliure Comerç que es caracteritzen per l'eliminació de qualsevol barrera per al comerç entre els països membres de l'àrea, tot mantenint polítiques comercials pròpies enfront de tercers.

b) Les Unions Duaneres, que a més de constituir una àrea de lliure comerç incorporen la unificació dels aranzels i les polítiques comercials dels països integrants enfront de països tercers.

c) El Mercat Comú, que implica, a més de la unió duanera, l'eliminació de totes les restriccions a la mobilitat dels factors (capitals i treball) entre els diferents països que formin el Mercat Comú.

d) La Unió Econòmica, que suposa no tan sols un mercat unificat, sinó també l'harmonització de les polítiques econòmiques dels estats associats.

Com és obvi, els diferents nivells d'integració que s'han esmentat comporten diferents graus de renúncia a les sobiranies nacionals. Per exemple, resulta difícil pensar en la viabilitat d'una unió econòmica sense un nivell molt notable d'unificació política i de creació d'òrgans decisoris representatius, a nivell supraestatal.

Quedi clar que aquestes definicions tipifiquen models teòrics que no es corresponen, normalment, amb les situacions concretes d'integració que es poden trobar a la realitat, i per tant, a la situació actual de la Comunitat Econòmica Europea si bé el seu horitzó és el d'assolir la plena unió económica (amb el que això representa d'unió política), tot seguint un procés que parteix de la Unió Duanera i passa per l'establiment del Mercat Comú.

a. El procés d'integració econòmica europea i Catalunya

Pel que fa als efectes sobre l'economia catalana derivats de l'adhesió d'Espanya a la CEE, les repercussions més evidents seran les provocades per una intensa modificació del marc exterior en què, fins ara, es movien les empreses i el sector públic a Catalunya. Així, variarà substancialment el grau de protecció comercial, el sistema monetari, els controls polítics existents, els fluxòs de recursos financers, de capital i humans, l'estructura de la demanda de consum, etc. I tot això, a nivell català i a nivell espanyol, tenint en compte que, com és prou sabut, el mercat significatiu dels productes catalans és el mercat espanyol, de manera que la integració d'aquest dins del mercat comunitari ha de suposar, òbviament, una transformació fonamental.

Atès tot això, i donades altres experiències, és previsible que la repercussió més intensa, a curt termini, sigui la derivada de la unificació duanera, mentre que els efectes de la unificació del mercat, i per tant de l'eliminació dels entrebancs a la lliure circulació dels factors, es faran palesos en un termini més

llarg, tot i que no han d'ésser per això, menys importants.

De fet, una anàlisi exhaustiva de les repercussions econòmiques de qualsevol procés d'integració hauria d'incloure la consideració de totes les transaccions que es produiran entre les diferents àrees, i per tant, també d'aquelles transaccions que hom anomena "invisibles" i que poden constituir una renglera molt significativa de les balances de pagaments, més, fins i tot, que les derivades de les transaccions estrictament comercials. En aquest sentit, cal estimar la influència que graus més elevats d'unificació monetària, per exemple, poden tenir sobre els moviments de capital, a curt i llarg termini, o sobre les taxes d'inflació o les estructures dels tipus d'interès. Per això, aquest tema serà objecte d'anàlisi més endavant.

D'altra banda, tot procés d'integració implica una sèrie d'efectes dinàmics, derivats de múltiples causes. Per exemple, es pot esmentar l'increment de l'especialització productiva, l'augment de la competència internacional, la modificació de les taxes de creixement, l'homogeneïtzació de les polítiques econòmiques i la seva racionalització, etc. Aquests efectes que, a nivell teòric, s'acostuma a considerar positius (i per això s'anomenen "avantatges dinàmics") suposen, normalment, beneficis a aquelles zones amb un grau ja notable d'especialització i de capacitat productiva, com és el cas de Catalunya. De tota manera, cal fer palesa la impossibilitat de quantificar o de predir amb exactitud l'impacte d'aquests efectes, car tot depèn de la capacitat d'adaptació de l'economia catalana (i en particular, dels seus empresaris) a la nova situació definida per la integració, encara que l'experiència històrica mostra que, malgrat les opinions contràries a l'obertura a l'exterior, tots els processos de liberalització comercial significatius han coincidit amb èpoques de forta expansió econòmica de Catalunya.

b. La Unió Duanera i els seus efectes immediats: la modificació dels fluxos comercials

Des del punt de vista teòric, una unió duanera implica l'eliminació dels aranzels (i altres traves al comerç) entre els països integrants de la unió, i l'adopció paral.lela d'un aranzel comú i una política comercial comuna, enfront de països tercers. Deixant, ara, de banda els efectes dinàmics que s'ha esmentat i que es manifestaran en un termini més llarg i amb un sentit poc previsible, la repercussió immediata serà la modificació dels intercanvis comercials dels països implicats, ja sigui els integrants de la unió com els no integrants.

L'anàlisi teòrica tradicional d'aquest tema assenyala dues vessants, en principi contradictòries. D'una banda, una unió duanera, en la mesura que possibilita la substitució de productes interiors per productes exteriors amb costos més baixos, suposa una assignació més eficient dels recursos, a nivell internacional, i "una creació de comerç", situació que si bé és positiva per al conjunt pot ésser perjudicial per a determinats sectors i determinades àrees, almenys en un termini relativament no massa llarg.

D'una altra banda, si la unió duanera significa la substitució, degut a l'adopció d'un nou aranzel de producció exterior a la unió per producció d'un dels països integrants amb uns costos de producció més alts, aleshores aquesta "desviació de comerç" implica una assignació menys eficient dels recursos a nivell internacional, encara que també cal insistir ací en què això pot ésser, en canvi, beneficiós per a determinats sectors o determinats espais geogràfics, com a mínim a curt termini. A més, pot contribuir a millorar el benestar general en augmentar la capacitat de consum, si el preu del producte comprat dins de la unió és inferior al preu, incrementat per l'aranzel, d'aquell mateix producte elaborat a l'exterior de la unió.

Sense entrar en l'anàlisi teòrica de tota aquesta problemàtica, es pot dir que des del punt de vista del conjunt de la unió, i sense entrar en els efectes concrets sobre sectors i àrees econòmiques, una unió duanera pot ésser més positiva per als estats membres com més complementaris siguin els tipus de mercaderies produïdes per ells, ja que aleshores la creació de comerç serà més significativa que la possible desviació de comerç que tingui lloc. Per motius similars, i sense entrar en la seva justificació, la unió duanera també serà més positiva per al conjunt com més alta sigui la protecció inicial del país o països que s'integren, i més baixa sigui la nova protecció comuna.

Aquestes afirmacions permetrien en principi defensar la integració de Catalunya des del punt de vista de la millora de l'eficiència econòmica general. Ara bé, cal també tenir molt en compte els efectes perniciosos que, a curt termini sobretot, es pot produir-se sobre sectors o espais concrets afectats per la integració, efectes que poden fins i tot arribar a anul.lar, des d'una perspectiva social i política, els beneficis generals esmentats. De manera que, si bé es pot dir que tot procés d'integració pot ésser beneficiós per al conjunt de la unió a llarg termini, no es pot afirmar, en canvi, sense una anàlisi més concreta i de caràcter empíric, que l'adhesió d'Espanya a les Comunitats impliqui necessàriament un guany net per a l'economia catalana, independentment del termini que ens fixem per quantificar-ho.

Les dificultats que aquesta anàlisi comporta no provenen tan sols de la distinció entre els efectes generals que poden deduir-se d'un model teòric simplificador de la realitat i dels efectes concrets que es donen en aquesta realitat que és molt més complexa. Sense entrar en les consideracions de caràcter polític que òbviament cal fer, aquesta mateixa complexitat de la realitat incorpora un seguit d'elements que tam-

bé s'han de tenir molt presents a l'hora d'avaluar les conseqüències d'una integració econòmica determinada.

Per exemple, si s'analitza exclusivament els efectes del desarmament aranzelari que és la conseqüència més immediata i visible d'una unió duanera, es troben tots els problemes derivats de la fixació del que hom anomena "protecció efectiva". Si bé l'aranzel té com a finalitat protegir la indústria pròpia de la competència estrangera, quan el procés de producció ha incorporat béns intermedis o semielaborats, o béns de producció, la protecció "efectiva", és a dir, la protecció que realment té un producte qualsevol dependrà, a més del seu propi aranzel, d'aquells aranzels aplicats als "inputs" que s'hagin utilitzat en la seva producció; i per tant, l'impacte de l'estructura aranzelària esdevé molt complex i no pot limitar-se tan sols als seus efectes sobre aquells productes de demanda final. Per entendre això, només cal pensar en la possibilitat de comprar, un cop assolida la unió duanera, béns d'equip o primeres matèries, a més bon preu que les que s'adquirien fins ara en el mercat interior, degut al seu elevat nivell de protecció. Aquests efectes caldrà tenir-los en compte als diferents sectors, en parlar de la modificació de les importacions catalanes arran de la integració a la CEE.

Seguint amb les complicacions i dificultats que comporta l'anàlisi exhaustiva i concreta dels efectes de la unió comercial, en incorporar-hi nous elements que es donen a la realitat, hom pot constatar, per la seva gran importància, l'existència de protecció, al marge dels aranzels, derivada de la intervenció del sector públic sobre les economies en general, i sobre el comerç en particular. Així, l'establiment de monopolis de producció o de comercialització, l'existència del comerç d'Estat, el control dels canvis, les mesures fiscals, les polítiques de subvencions o de gravàmens (de compensació fiscal o conjunturals), poden ésser clars exemples d'aquesta intervenció distorsiva sobre el lliure comerç. També cal tenir en compte, tanmateix, les restriccions quantitatives que poden establir-se ("contingents" o "quotes") i, connectat amb això, les polítiques "antidumping", sense oblidar la influència d'acords comercials discriminatoris. Fins i tot, i no precisament sense importància, s'han de considerar els efectes de les regulacions de caràcter tècnic o legal, pel que fa, per exemple, a exigències sanitàries, d'embalatge o d'estandardització industrial.

S'ha d'ésser conscient que tot això sol constituir pràctica habitual dins la política comercial de tots els països, i en conseqüència, la dificultat d'un estudi exhaustiu i rigorós del tema queda ben palesa, sobretot si entrem a analitzar casos concrets, com, per exemple, el comerç dels productes agraris. En el comerç agrícola, és prou sabut que l'aranzel juga un paper relativament minso a l'hora de determinar el seu grau de protecció efectiva o real. Són molt més importants l'estudi de les polítiques de preus subvencionats, o les concessions de llicències d'importació, o les mesures de suport de les exportacions que no pas l'estudi de l'aranzel concret que, a més, sol ésser, en el cas dels productes del sector agrari, molt variable segons les condicions que hi hagi en cada moment i els interessos polítics presents en cada situació.

2. Els efectes de la integració sobre la política comercial de l'Estat espanyol

L'article 3 del tractat de Roma estableix com a finalitats de la Comunitat:

– l'eliminació, entre els Estats membres, dels drets de duana i de les restriccions quantitatives a l'entrada i sortida de mercaderies, així com tota altra mesura d'efecte equivalent.

– l'establiment d'una tarifa exterior comuna i d'una política comercial comuna respecte a Estats tercers.

En aquest context, doncs, i per analitzar els efectes sobre la política comercial exterior espanyola, semblà necessari establir una doble via de progressió. D'una banda, s'haurien d'analitzar els canvis que es produiran en les relacions de l'Estat amb els països membres de la Unió Duanera, i d'altra banda els que es produirien en les relacions amb la resta del món, considerant l'Estat espanyol com a membre de la Unió Duanera.

Pel que fa referència a les relacions intracomunitàries, queda prou explícita en el Tractat la necessitat d'eliminar tota barrera, aranzelària o no, al comerç entre els Estats membres. En aquest sentit, doncs, tal declaració suposaria l'eliminació dels drets de duana (una altra qüestió seria el ritme al qual aquests s'haurien d'eliminar), de les contingentacions o dels drets o reglamentacions especials que poguessin recaure sobre tot producte d'origen comunitari o procedent d'un Estat tercer havent satisfet els drets de duana i acomplert les formalitats necessàries en qualsevol dels Estats membres (producte en "lliure pràctica") que fos objecte de comerç intracomunitari.

Cal assenyalar, però, que l'alliberament total del comerç entre els països comunitaris pot quedar limitat per la facultat de prohibir o restringir importacions o exportacions que tot Estat membre té per raons de moral, ordre o seguretat públiques, de protecció de la salut i de la vida de les persones, dels animals o de les plantes, de protecció del patrimoni artístic, històric o arqueològic, o de protecció de la propietat industrial o comercial (art. 36 del Tractat de Roma); també per la normativa de comerç interior vigent que fa referència, bàsicament, a qüestions de defensa de la competència (política "antidumping" intracomunitària, antisubvencions, etc.) o a condicions tècniques i

administratives per al comerç. Convé assenyalar la importància que aquestes qüestions poden adquirir de cara a dificultar l'aplicació del principi de lliure circulació de mercaderies.

D'altra banda, i pel que fa referència a les relacions amb la resta del món, també és prou explícit el Tractat quant als efectes que produirà l'adhesió. En primer lloc, l'aranzel espanyol se substituirà per la Tarifa Exterior Comuna, i en segon lloc, l'Estat espanyol haurà de subscriure "l'acquis communautaire" en matèria de política comercial exterior.

L'article 113 del Tractat de Roma, a més d'emfasitzar l'obligatorietat d'uns principis uniformes en matèria de política comercial, assenyala explícitament, encara que no de manera exhaustiva, els temes que cal incloure en els dominis de la política comercial de la CEE; principalment: modificacions aranzelàries, acords aranzelaris, acords comercials, unificació de mesures de liberalització, política d'exportació i defensa davant les importacions, en especial en qüestions de dumping i subvencions.

Per últim, i al marge del Tractat de Roma, cal fer especial esment de la situació diferenciada que en matèria de política comercial exterior deriva de l'aplicació de les normes del Tractat de la Comunitat Europea del Carbó i l'Acer. Efectivament, el Tractat de la CECA manté com a norma bàsica per als productes CECA (vegeu llista núm. 1) la independència dels Estats membres en matèria de política comercial (únicament en les relacions extracomunitàries).

LLISTA NÚM. 1

PRODUCTES CECA

I – **Combustibles**

- Hulla
- Aglomerats d'hulla
- Coc, a excepció del coc per a elèctrodes i coc de petroli
  Semicoc d'hulla
- Briquetes de lignit
- Lignit
  Semicoc de lignit

II – **Siderúrgia**

A Primeres matèries per a la producció de la fosa i de l'acer.
- Mineral de ferro (llevat pirites)
- Ferro i acer esponjosos (esponja)
- Feralla
- Mineral de manganès

B Fosa i ferroaliatges
- Fosa de foneria i altres foses en brut.
- "Spiegels" i ferromanganès carburat.

C Productes en brut i productes semielaborats de ferro, d'acer ordinari o d'acer especial, inclosos els productes de reutilització o de relaminatge.
- Acer líquid colat o no en lingots, entre els quals, lingots destinats a la forja.
- Productes semiacabats: blooms, lingots d'acer, lingots plans, "largets", "coils" laminats en calent (altres que els "coils" considerats com a productes acabats).

D Productes acabats en calent de ferro, d'acer ordinari o d'acer especial.
- Rails, travesses, "selles", eclisses, biguetes, perfilats pesats i barres de 80 mm i més, "palplanches".
- Barres i perfilats de menys de 80 mm i plans de menys de 150 mm.
- "Fer machine"
- Rodons i quadrats per a tubs.
- Llandes i bandes laminades en calent (incloses les bandes de tubs).
- Xapes laminades en calent de menys de 3 mm (no revestides i revestides).
- Plaques i xapes d'un gruix de 3 mm i més, plans de 150 mm i més.

E Productes finals de ferro, d'acer ordinari o d'acer especial.
- Llauna, xapa emplomada, xapa negra, xapes galvanitzades, altres xapes revestides.
- Xapes laminades en fred de manys de 3 mm.
- Xapes magnètiques.
- Bandes destinades a obtenir llauna.

De tota menera, el Tractat de la CECA preveu certes mesures en vista a una coordinació de les polítiques comercials exteriors dels Estats membres. Així, per decisió del Consell es fixen uns tipus aranzelaris màxim i mínim entre els quals ha d'oscil.lar la tarifa fuanera davant d'Estats tercers de cadascun dels Estats membres o bé la Comissió pot establir recomanacions per administrar i controlar la concessió de llicències d'importació i exportació d'aquest tipus de productes. Finalment, i en matèria d'acords comercials, s'estableix una política de coordinació conduïda per la Comissió.

Plantejada així la questió, el present capítol s'estructurarà conforme al següent esquema:

En primer lloc, es tractarà dels efectes sobre la política aranzelària de l'Estat espanyol. A continuació, s'examinaran els efectes sobre la política comercial (excepte política aranzelària) tant des del punt de vista dels canvis respecte a les relacions amb l'Europa dels Deu com respecte a la resta del món. Per últim, i ja en el marc de les relacions amb la resta del món, es farà referència al sistema d'acords comercials que la Comunitat té susbcrits amb diferents àrees geogràfi-

ques, conjunt d'acords que modifiquen substancialment el règim general de política aranzelària i comercial, i que revesteixen particular importància per l'ampli abast geogràfic que presenten. De fet, el règim general de política comercial exterior només s'aplica als països desenvolupats no europeus, bàsicament els Estats Units i Japó, i en una versió modificada, als Països de l'Est.

Pel que fa referència als intercanvis agraris a nivell intracomunitari i extracomunitari, val a dir que l'especificitat del tema i de la seva regulació requereix tractament a part. Així, les qüestions relatives a organitzacions comunes de mercat per a productes agraris (relacions intracomunitàries) i a la protecció del mercat interior bàsicament pel sistema de "prélèvements" (relacions extracomunitàries) es tractaran en el capítol cinquè relatiu a la Política Agrària Comunitària.

Per últim, i entorn de l'especifitat dels productes CECA, en el següent capítol relatiu als efectes sobre els fluxos comercials de Catalunya amb l'exterior, es tindran en compte les particularitats escaients.

3. Els efectes sobre la política aranzelària. La supressió de les barreres aranzelàries amb la CEE. L'adopció de la Tarifa Exterior Comuna

Com ja s'ha assenyalat, el fet de la integració de l'Estat espanyol a la CEE tindrà en matèria aranzelària dues repercussions bàsiques:

En primer lloc, i pel que fa a les relacions de l'Estat espanyol amb la Comunitat, s'hauran de suprimir tots els drets de duana i taxes d'efecte equivalent*. En aquest sentit, doncs, tindrà lloc un desarmament aranzelari amb el que les exportacions catalanes i espanyoles podran entrar lliurement en la CEE i a l'inrevés les importacions catalanes o espanyoles de la Comunitat podran fer-se efectives sense el pagament de cap dret d'entrada.

En principi i deixant de banda les conseqüències de l'abolició d'altres barreres al comerç no aranzelàries, les repercussions sobre l'economia catalana estaran en gran mesura en funció dels graus de protecció actuals que estableixen l'aranzel espanyol i la tarifa exterior comuna. afectats, evidentment per les rebaixes acordades en l'Acord Preferencial entre Espanya i la Comunitat, entrat en vigor l'any 1970.

En segon lloc, i pel que es refereix a les relacions de l'Estat espanyol amb Estats tercers, s'haurà de substituir l'actual aranzel espanyol per la Tarifa Exterior Comuna. Evidentment, les repercussions de tal canvi sobre l'economia de Catalunya seran determinades per les diferències de protecció existents entre ambdós aranzels, sense perjudici de les particularitats que a nivell aranzelari puguin resultar dels acords comercials i aranzelaris de la Comunitat amb Estats tercers, i que necessàriament hauran d'ésser assumides per Espanya.

Així, doncs, convindria en la present anàlisi, per tal de fer palès el nou grau de protecció de l'economia catalana, fer una diferenciació general entre les relacions intracomunitàries i extracomunitàries. Tanmateix, però, abans d'entrar en aquesta distinció, valguin una sèrie de precisions sobre l'estructura general d'ambdós aranzels.

3.1. Les estructures aranzelàries de la CEE i Espanya

Tant l'Aranzel Espanyol com la Tarifa Exterior Comuna s'estructuren conforme a la Nomenclatura del Consell de Cooperació Duanera de Brussel.les, és a dir, a base de les 21 seccions, 99 capítols i 943 partides de què consta. Tanmateix, els aranzels són especificats per posicions aranzelàries o subdivisions particulars de cada partida. És en aquest punt on es presenten les divergències d'estructura entre l'Aranzel espanyol i la TEC, donat que la nomenclatura no exigeix una homogeneïtat per a aquest nivell d'especificació.

Tot i així, i ja en funció dels compromisos adquirits per l'Estat espanyol en el decurs de les negociacions per a l'adhesió d'Espanya a la CEE, el primer de gener de 1981 ha entrat en vigor un nou aranzel que de fet pot ésser considerat, a efectes d'estructura, com equivalent a la TEC, donat que les posicions aranzelàries de l'Aranzel espanyol (més nombroses que les de la TEC) poden ésser agrupades de tal manera que es corresponen en llur totalitat a les diferents posicions aranzelàries de la TEC. Anteriorment les posicions aranzelàries agràries eren més nombroses a la TEC que a l'Aranzel espanyol, al revés del que succeïa amb els productes industrials.

Quant a la presentació de les tarifes aplicades, l'Aranzel espanyol es configura amb una columna que inclou els drets normals per a cada posició i al seu costat figuren els aranzels aplicables, per raons de les possibles modificacions convencionals, a la CEE, als països membres del GATT (Acord General sobre Comerç i Tarifes) i als països de l'EFTA (Associació Europea de Llilure Comerç). També, en columna a part figuren les taxes a pagar en concepte d'impost de Compensació de Gravàmens Interiors, taxa que es justifica en el sentit de compensar la imposició indirecta que recau sobre les mercaderies produïdes a Espanya.

Per la seva part, l'Aranzel comunitari o Tarifa Ex-

(*) Això forcarà Espanya a eliminar, per exemple, en les relacions intracomunitàries els drets convencionals duaners, el "cànon" de propaganda de l'oli d'oliva, les taxes fitosanitàries només aplicades als productes importats i l'arbitri sobre el cotó, si es que no ham estat ja suprimides.

terior Comuna també presenta una columna de drets convencionals aplicables als països firmants del GATT, i d'altra banda explicita en sengles columnes els drets aplicables als països o àrees amb fles quals la CEE té firmats acords comercials: Espanya, EFTA, països mediterranis, Portugal i Convenció de Lomé. Quant al SPG (Sistema de Preferències Generalitzades), la Comunitat el publica anualment en document a part.

Cal fer esment, així mateix, que en el cas de la CEE també els productes importats estan gravats amb l'Impost sobre el Valor Afegit (IVA), diferent per a cadascun dels Estats membres i que acompleix la funció de l'ICGI (Impost de Compensació de Gravàmens Interiors) a Espanya. L'adequació espanyola al sistema vigent comunitari en aquest aspecte és una de les exigències de l'adhesió i suposarà canvis importants en el sistema d'imposició indirecta i en la desgravació fiscal a l'exportació.

Una altra qüestió és el grau de protecció nominal d'ambdues estructures. L'opció aquí presa per a la seva avaluació ha estat la que porta a la comparació de les proteccions nominals mitjanes. Evidentment l'opció és criticable, perquè pondera igualment cada una de les posicions estadístiques de l'aranzel independentment del pes de cadascuna d'elles en el valor del comerç exterior. Tanmateix, aquesta es presentava com l'alternativa més viable, ja que procedir a l'avaluació d'una protecció nominal ponderada representava el tractament d'un elevat volum de dades estadístiques fora de l'abast de l'equip realitzador, i d'altra banda els resultats que es podien haver obtingut tampoc no serien més adients que els que s'utilitzen, car en gran mesura l'estructura del comerç exterior esdevé un resultat de l'estructura aranzelària.

S'han utilitzat com a fonts bàsiques per al càlcul de les proteccions mitjanes:

En el cas d'Espanya, l'Aranzel espanyol entrat en vigència el primer de gener de 1981, i establert per una sèrie de Reials Decrets apareguts durant els mesos de nobembre i desembre de 1980. Facilitat per l'Administració de Duanes de Barcelona.

En el cas de la CEE, una Comunicació de la Comissió al Consell, (núm. 88 del 10 d'abril de 1980) publicada en el *Journal Officiel des Communautés Européennes.*

Així mateix, també s'han tingut en compte les reduccions conjunturals aplicables a l'Aranzel espanyol decretades pel govern amb caràcter transitori l'abril de 1980. Val a dir que aquestes reduccions establertes per períodes de tres mesos han estat prorrogades sistemàticament. En general, malgrat que la modificació del dret normal s'estableix amb un valor diferent per a cada posició, el valor de la reducció oscil.la entre un 10 i un 20% del valor del dret normal.

El mètode de càlcul per obtenir les proteccions nominals mitjanes ha estat de tipus piramidal. Partint de les proteccions per posicions es calcula la mitjana de la partida, i partint de les mitjanes per partides s'arriba a les mitjanes per capítols, i a partir d'aquestes s'obtenen les mitjanes per seccions.

El quadre núm. 21 dóna una idea aproximada de la protecció oferta per ambdues estructures aranze-

QUADRE NÚM. 21

PROTECCIÓ NOMINAL MITJANA
ARANZEL ESPANYOL I TARIFA EXTERIOR COMUNA

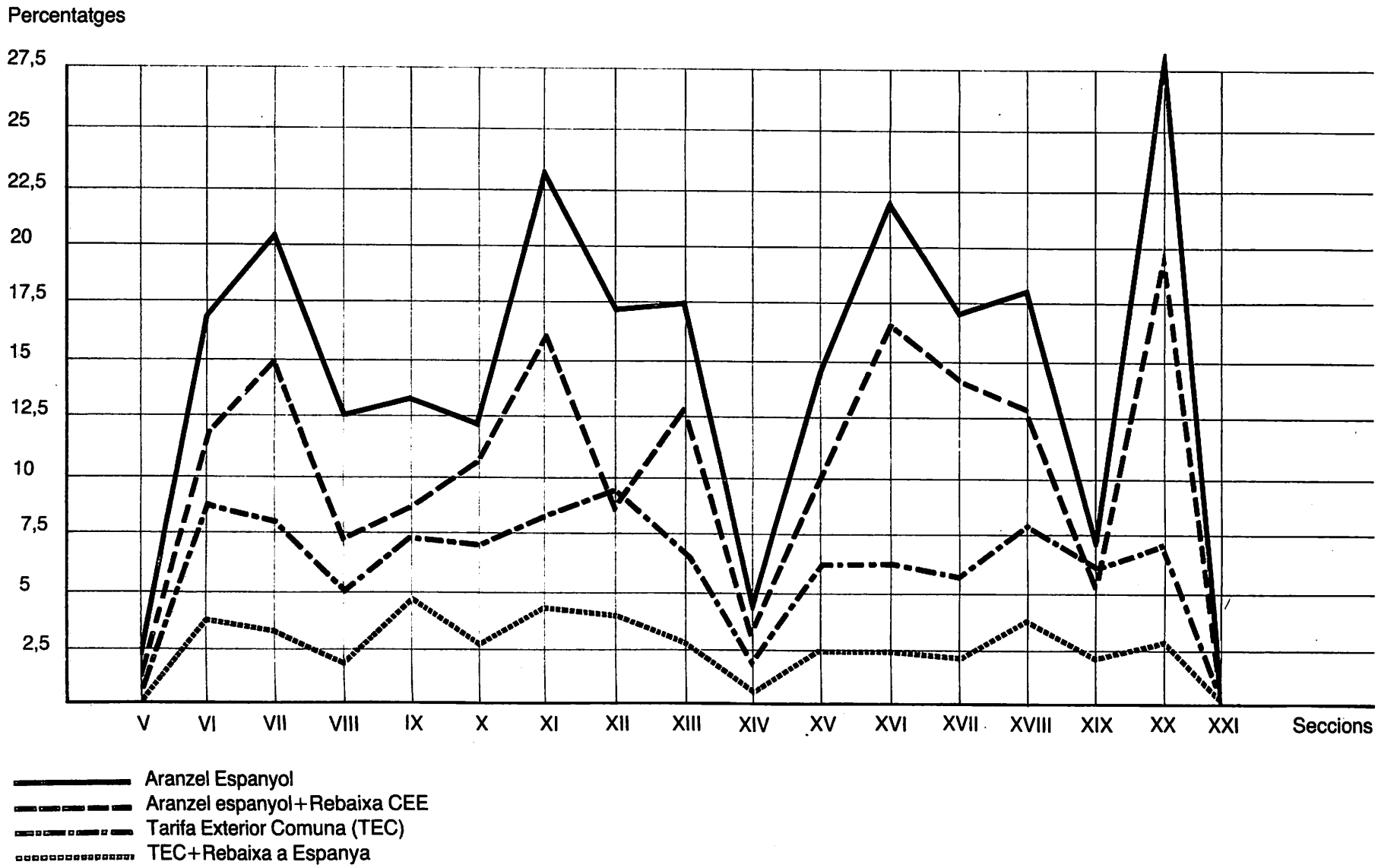
	ESPANYA				CEE	
	AN	AR	AC	ACR	TEC	TEC-R
Per seccions	15,3*	10,9*	12,9*	9,1*	6,5*	3,4*
	14,3	10,3	12,1	8,5	6,1	3,2
Per capítols	16,7	11,9	14,0	9,9	7,1	3,1

NOTES:(*) La mitjana no comprèn la secció XXI (capítol 99).
AN: Drets normals d'aplicació.
AR: Drets normals amb rebaixa a CEE (Acord Preferencial 1970).
AC: Drets normals amb rebaixa conjuntural (R.D. 18 d'abril 1980).
ACR: Drets normals amb rebaixa conjuntural i rebaixa a la CEE.
TEC: Tarifa Exterior Comuna. Drets normals.
TEC-R: Tarifa Exterior Comuna. Drets rebaixats per a Espanya (Acord Preferencial 1970).

FONT: Elaboració pròpia.

GRÀFIC NÚM. I

PROTECCIONS NOMINALS MITJANES PER SECCIONS DE L'ARANZEL ESPANYOL I TARIFA EXTERIOR COMUNA

FONT: Elaboració pròpia

QUADRE NÚM. 22

PROTECCIONS NOMINALS MITJANES PER SECCIONS
ARANZEL ESPANYOL I TARIFA EXTERIOR COMUNA

SECCIÓ	DENOMINACIÓ	Aranzel espanyol				Aranzel comunitari	
		AN	AR	AC	ACR	TEC	TECR
V	Productes minerals	1,9	1,6	1,7	1,4	0,6	0,4
VI	Químiques	16,4	12,1	13,7	10,2	9,1	3,8
VII	Plàstics	20,9	14,9	17,5	12,2	8,3	3,4
VIII	Pell	12,5	7,0	10,8	6,0	5,3	2,3
IX	Fusta i suro	13,1	8,5	11,4	7,1	7,4	4,9
X	Paper	12,2	10,6	10,6	8,8	7,2	2,9
XI	Tèxtil	22,8	15,9	18,7	13,0	8,5	3,9
XII	Calçat	17,1	8,7	14,8	7,4	9,3	3,8
XIII	Vidre i ceràmica	17,5	12,8	14,7	10,7	7,2	2,8
XIV	Metalls preciosos i manufactures	4,4	3,1	3,8	2,7	1,9	0,8
XV	Metalls comuns i manufactures	13,9	10,2	12,0	8,8	6,2	2,5
XVI	Maquinària	21,7	16,4	18,2	13,6	6,2	2,5
XVII	Material de transport	17,3	14,1	14,3	11,6	5,8	2,3
XVIII	Imatge i so	17,9	13,4	15,0	11,2	7,9	3,9
XIX	Armes	7,2	5,3	6,3	4,7	6,0	2,4
XX	Diversos	27,8	19,8	22,6	16,0	7,2	2,9
XXI	Objectes d'art	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

NOTES: AN: Drets normals d'aplicació.
AR: Drets normals amb rebaixa a la CEE (Acord Preferencial 1970).
AC: Drets normals amb rebaixa conjuntural (R.D. 18 d'abril 1980).
ACR: Drets normal amb rebaixa conjuntural i rebaixa a la CEE.
TEC: Tarifa Exterior Comuna. Drets normals.
TECR: Tarifa Exterior Comuna. Drets rebaixats per a Espanya. (Acord Preferencial 1970).

FONT: Elaboració pròpia.

làries, sobre els productes industrials (seccions V a XXI i capítols 25 a 99). (*)

Per a un major detall, i sense perjudici dels comentaris que es puguin fer en els dos apartats següents, vegeu el gràfic núm. I i així mateix els quadres núm. 22 i 23, que contenen, respectivament, per seccions i capítols (de productes industrials) les mitjanes dels:

- drets normals d'aplicació.
- drets rebaixats per a la CEE (Acord preferencial 1970).
- drets d'aplicació conjuntural (R.D. 18 d'abril de 1980).
- drets d'aplicació conjuntural inclosa rebaixa a CEE.
- drets normals de la TEC.
- drets rebaixats per a Espanya de la TEC (Acord Preferencial 1970).

(*) Ja s'ha assenyalat amb anterioritat que l'especificitat dels productes agraris i llurs transformats remetia aquesta anàlisi al capítol de política agrària.

QUADRE NÚM. 23

PROTECCIONS NOMINALS MITJANES PER CAPÍTOLS. ARANZEL ESPANYOL I TARIFA EXTERIOR COMUNA

Secc.	Capít.	Denominació	Aranzel espanyol				Ar. comunitari	
			AN	AR	AC	ACR	TEC	TECR
V	25	Sal; sofre, terres i pedres; guixos; calç i ciments.	2,9	2,0	2,6	1,7	0,8	0,0
	26	Minerals metal.lúrgics, escòries i cendres.	0,5	0,5	0,5	0,5	0,0	0,0
	27	Combustibles minerals, olis minerals i productes de llur destil.lació, matèries bituminoses: ceres minerals.	2,3	2,2	2,0	1,9	1,1	0,8
VI	28	Productes químics inorgànics; compostos inorgànics o orgànics de metall preciosos, d'elements radioactius, de metalls de les terres estranyes i d'isòtops.	15,1	11,3	13,0	9,7	8,2	3,2
	29	Productes químics orgànics	12,2	9,0	10,5	7,7	12,7	5,1
	30	Productes farmacèutiques.	17,8	13,5	15,2	11,0	10,5	4,2
	31	Adobs	7,7	6,1	6,9	5,4	3,3	1,3
	32	Extractes adobants i tintoris; tanins i llurs derivats; matèries colorants, colors, pintures, vernissos i tints; màstics; tintes.	15,5	11,3	13,0	9,5	9,8	3,9
	33	Olis essencials i resinoides; productes de perfumeria o de tocador i cosmètics.	14,0	10,4	11,6	8,7	8,2	3,2
	34	Sabons, productes orgànics tensoactius, preparacions per a lleixius, preparacions lubricants, ceres artificials, ceres preparades, productes per enllustrar y polir, bugies i articles anàlegs, pastes per modelar i "ceres" per a l'art dental.	16,0	11,7	13,7	10,1	9,7	3,8
	35	Materies albuminoides i coles.	18,2	13,0	15,0	12,6	10,1	5,9
	36	Pólvores i explosius; articles de pirotècnia; fòsfors; aliatges piroфòrics; matèries inflamables.	21,7	15,0	18,4	12,7	11,2	4,4
	37	Productes fotogràfics i cinematogràfics.	20,1	14,8	15,9	11,7	8,7	3,4
	38	Productes diversos de les indústries químiques.	21,8	16,3	17,9	13,4	7,6	3,3
VII	39	Matèries plàstiques artificials, èters i esters de la cel.lulosa, resines artificials i manufactures d'aquestes matèries.	23,2	16,8	19,2	13,9	11,9	4,9
	40	Cautxú natural o sintètic, cautxú factici i manufactures de cautxú.	18,7	13,0	15,9	10,5	4,8	1,9
VIII	41	Pells i cuiros.	7,0	3,0	6,3	2,7	3,1	1,2
	42	Manufactures de cuiro; articles de guarnicioneria, de talabarderia i de viatge; marroquineria i estogeria; tripes manufacturades.	19,7	10,1	16,9	8,6	8,0	3,8
	43	Pelleteria i confeccions de pelleteria; pelleteria factícia.	10,8	7,8	9,3	6,7	4,7	1,8
IX	44	Fusta, carbó vegetal i manufactures de fusta.	12,2	8,9	10,7	7,0	5,7	2,2
	45	Suro i les seves manufactures.	13,3	9,9	11,6	8,6	9,7	9,7
	46	Manufactures d'esparteria i cistelleria.	13,7	6,7	11,9	5,7	6,7	2,7
X	47	Matèries utilitzades en la fabricació del paper.	4,9	3,7	4,5	3,3	0,2	0,1
	48	Paper y cartró; manufactures de pasta de cel.lulosa, de paper i cartró.	19,9	19,9	17,1	17,1	16,5	6,6
	49	Articles de llibreria i arts gràfiques.	11,8	8,3	10,1	6,1	4,8	2,1

(Continua)

(Continuació quadre núm. 23)

Secc.	Capít.	Denominació	Aranzel espanyol				Ar. comunitari	
			AN	AR	AC	ACR	TEC	TECR
XI	50	Sedes, borra de seda i borrissol de seda.	11,9	8,9	10,3	7,7	4,6	1,8
	51	Tèxtils sintètics artificials continus.	23,4	17,5	19,4	14,5	9,5	3,8
	52	Tèxtils metàl.lics i metal.litzats.	14,6	5,9	12,9	5,2	7,8	3,1
	53	Llanes, pels i crines.	17,1	12,5	14,6	10,4	4,9	2,1
	54	Lli i rami.	22,3	8,9	18,1	7,2	6,4	2,6
	55	Cotó.	21,3	17,4	17,8	14,6	6,4	3,9
	56	Tèxtils sintètics i artificials discontinus.	19,1	14,4	16,4	12,3	10,6	5,3
	57	Les altres fibres tèxtils vegetals; filats de paper i teixits de paper filat.	15,1	6,0	12,7	5,1	3,1	2,1
	58	Catifes i tapissos; velluts i pelfes, teixits arrissats i teixits d'oruga o pelfilles ("chenille"); cintes, passamaneria; tuls i teixits de malles anusades; puntes, i blondes: brodats.	31,8	23,9	25,6	19,2	12,3	5,8
	59	Buates i feltres; cordes i articles de cordilleria; teixits especials, teixits impregnats o recoberts; articles de matèries tèxtils d'ús tècnic.	25,4	15,4	21,1	12,8	9,7	3,9
	60	Gèneres de punt.	32,9	24,7	26,4	19,8	13,5	7,1
	61	Peces de vestir i llurs accessoris, de teixits.	38,2	28,7	29,9	22,4	13,3	5,7
	62	Altres articles de teixits confeccionats.	25,2	18,9	20,2	15,2	13,7	5,5
	63	Roba usada i draps.	20,5	20,2	16,0	15,7	3,6	1,5
XII	64	Calçats, botines, polaines i articles anàlegs; llurs parts components.	18,9	11,1	16,1	9,4	11,0	4,8
	65	Barrets i altres cofats i llurs components.	14,4	6,6	12,5	5,7	7,1	2,8
	66	Paraigües, para-sols, bastons, fuets i xurriaques i llurs components.	18,0	7,2	15,6	6,2	10,6	4,3
	67	Plomes i plomissols preparats i articles de plomes o plomissols; flors artificials; manufactures de cabells; ventalls.	17,2	9,8	14,9	8,5	8,6	3,4
XIII	68	Manufactures de pedra, guix, ciment, amiant, mica i matèries anàlogues.	16,1	11,8	13,7	10,0	4,9	1,9
	69	Productes ceràmics.	16,4	12,2	13,6	10,2	8,8	3,5
	70	Vidre i manufactures del vidre.	20,1	14,3	16,7	11,8	7,8	3,1
XIV	71	Perles fines, pedres precioses i semiprecioses i similars, metalls preciosos; xapats de metalls preciosos i manufactures d'aquestes matèries; bijuteria de fantasia.	8,8	6,2	7,7	5,5	3,8	1,5
	72	Monedes.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
XV	73	Foneria, ferro i acer.	14,5	13,1	12,7	11,5	6,2	3,1
	74	Coure.	15,0	11,3	13,1	9,8	5,8	2,3
	75	Níquel.	9,7	7,3	8,5	6,4	4,1	1,7
	76	Alumini.	17,2	12,9	15,0	11,2	9,1	3,3
	77	Magnesi, beril.li (glucini).	4,4	1,8	4,0	1,6	5,1	1,5
	78	Plom.	5,6	4,2	5,1	3,8	6,1	3,1
	79	Zenc.	13,1	9,8	11,6	8,7	7,3	3,1
	80	Estany.	15,7	11,8	13,8	10,3	4,2	1,6

(Continua)

(Continuació quadre núm. 23)

Secc.	Capít.	Denominació	Aranzel espanyol				Ar. comunitari	
			AN	AR	AC	ACR	TEC	TECR
XV	81	Altres metalls comuns.	9,0	3,6	7,8	3,2	5,9	2,0
	82	Eines, articles de ganiveteria i coberts de taula de metalls comuns.	20,1	14,8	17,2	12,7	7,9	3,1
	83	Manufactures diverses de metalls comuns.	28,5	21,4	23,3	17,5	6,7	2,6
XVI	84	Calderes, màquines i aparells i artefactes mecànics.	17,9	13,6	15,3	11,4	5,3	2,1
	85	Màquines i aparells elèctrics i objectes destinats a usos electrodomèstics.	25,6	19,2	21,1	15,8	7,1	2,8
XVII	86	Vehicles i material per a vies fèrries; aparells no elèctrics de senyalització, per a les vies de comunicació.	18,5	18,5	15,8	15,8	5,5	2,2
	87	Vehicles automòbils, tractors, velocípedes i altres vehicles terrestres.	33,2	25,5	25,9	19,9	10,2	4,1
	88	Navegació aèria.	9,1	6,1	7,9	5,3	5,3	2,1
	89	Navegació marítima i fluvial.	8,6	6,2	7,6	5,5	2,3	0,9
XVIII	90	Instruments i aparells d'óptica, de fotografia i cinematografia, de mesura, comprovació i precisió; instruments i aparells mèdico-quirúrgics.	19,3	14,0	16,3	11,9	8,1	3,0
	91	Rellotgeria.	21,5	17,0	17,6	14,0	7,8	3,1
	92	Instruments de música; aparells per a enregistrament i reproducció del so; parts i accessoris d'aquests instruments i aparells.	12,9	9,2	11,0	7,8	7,8	5,6
XIX	93	Armes i municions.	7,2	5,3	6,3	4,7	6,0	2,4
XX	94	Mobles; mobiliari mèdico-quirúrgic; articles de llit i similars.	32,2	23,4	25,8	18,7	6,1	2,4
	95	Matèries per a la talla i emmotllament, laborades, (incloses les manufactures).	20,2	13,6	17,0	11,3	4,3	1,7
	96	Manufactures de raspalleria, pinzells, escombres, espolsadors, borles i sedassos.	27,1	18,2	22,3	14,.8	8,5	3,4
	97	Joguines, jocs, articles d'esplai i per a esport.	34,1	25,6	27,0	20,3	9,8	3,9
	98	Manufactures diverses.	25,3	18,2	20,8	15,0	7,4	3,3
XXI	99	Objectes d'art, objectes per a col.leccions i antiguitats.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

NOTES: Vegeu quadres núm. 21 i 22.

FONT: Elaboració pròpia.

3. 2. Anàlisi de les modificacions aranzelàries per al comerç amb la CEE

Com ja s'ha assenyalat, el fet de la integració de l'Estat Espanyol a la CEE suposarà, al final del període de transitori que es pugui acordar en el decurs de les negociacions per a l'adhesió, l'eliminació dels drets de duana vigents en el comerç actual amb la Comunitat, és a dir, d'una banda l'Aranzel espanyol modificat per les rebaixes contingudes en l'Acord Preferencial de 1970 (afectades ara per la rebaixa conjuntural ja esmentada anteriorment) i, d'altra banda, la Tarifa Exterior Comuna (modificada igualment per l'Acord de 1970). Normalment, el ritme de rebaixes aranzelàries acordades en el Tractat d'adhesió fixa l'aplicació d'aquestes sobre els drets efectivament aplicats en una data concreta que és objecte de negociació (un any abans en el cas de la primera ampliació). Així, doncs, és important tenir en compte que en el cas que en aquesta data estiguessin vigents les rebaixes conjunturals, les reduccions s'aplicarien sobre els drets aranzelaris rebaixats com a conseqüència de l'Acord Preferencial de 1970 i d'aquestes mesures conjunturals.

QUADRE NÚM. 24

CAPÍTOLS DE L'ARANZEL ESPANYOL AMB UNA PROTECCIÓ MITJANA SUPERIOR AL 20%

Número Capítol	Protecció Mitjana	Denominació
61	28,7	Peces de vestir i accessoris de teixits.
97	25,6	Joguines, jocs, articles d'esplai i per a esport.
87	25,5	Vehicles automòbils, tractors, velocípedes i altres vehicles terrestres.
60	24,7	Gènere de punt.
58	23,9	Catifes i tapissos. Velluts, pelfes, teixits arrissats i teixits d'eruga o pelfó ("chenille"): cintes, passamaneria, tuls i teixits de malles anusades (xarxa): puntes, farbalans i blondes; brodats.
94	23,4	Mobles i mobiliari mèdico-quirúrgic; articles matalasseria i similars
83	21,4	Manufactures diverses de metalls comuns.
63	20,2	Roba usada i draps.

NOTA: La protecció mitjana és referida als drets rebaixats per a la CEE, sense afectar per la reducció conjuntural (R.D. 18 d'abril de 1980).

FONT: Elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 25

CAPÍTOLS DE LA TARIFA EXTERIOR COMUNA AMB UNA PROTECCIÓ MITJANA SUPERIOR AL 6 %

Número Capítol	Protecció Mitjana	Denominació
45	9,7	Suro i les seves manufactures.
60	7,1	Gènere de punt.
48	6,6	Paper i cartró. Manufactures de pasta de cel.lulosa de paper i cartró.

NOTA: La protecció mitjana es refereix a la TEC amb la rebaixa continguda en l'Acord Preferencial de 1970.

FONT: Elaboració pròpia.

Des d'una perspectiva general, cal assenyalar que el desarmament aranzelari comportarà una situació més fortament diferenciada en el cas de l'aranzel espanyol que en el del comunitari. En altres termes, i molt especialment per a certes àrees d'activitat, es veuran eliminades unes elevadas proteccions en el cas espanyol, sempre, d'altra banda, molt superiors a les vigents per a l'economia comunitària.

S'ha pogut ja observar (vegeu quadre núm. 21) la diferència de protecció que suposa l'aranzel espanyol rebaixat i la tarifa exterior comuna rebaixada. Més explícitament es pot assenyalar que mentre en l'aranzel espanyol 8 capítols presenten proteccions superiors al 20%, i 36 d'ells oscil.len entre el 10 i 20% (en total el 55,8% dels capítols considerats), en el cas de la Tarifa Exterior Comuna (evidentment també afectada per la rebaixa continguda en l'Acord Preferencial de 1970) no s'observa cap capítol amb una protecció su-

QUADRE NÚM. 26

CAPÍTOLS DE L'ARANZEL ESPANYOL AMB UNA PROTECCIÓ MITJANA INFERIOR AL 5 %

Número Capítol	Protecció Mitjana	Denominació
99	0,0	Objectes d'art, antiguitats i objectes per a col.leccions.
72	0,0	Monedes d'or i plata.
26	0,5	Minerals metal.lúrgics, escòries i cendres.
77	1,8	Magnesi i beril.li.
25	2,0	Sal i sofre; terres i pedres; guix, calç i ciment.
27	2,2	Combustibles minerals, olis minerals i productes de llur destil.lació; matèries bituminoses; ceres minerals.
41	3,0	Pell i cuiro.
81	3,6	Altres metalls comuns.
47	3,7	Matèries utilitzades en la fabricació de paper.
78	4,2	Plom.

NOTA: La protecció mitjana és referida als drets rebaixats per a la CEE sense afectar per la reducció conjuntural (R.D. de 18 d'abril de 1980).

FONT: Elaboració pròpia.

perior al 10% i només un nombre de 3 presenten una protecció superior al 6%.

Concretament es presenten en els quadres núm. 24 i núm. 25 la relació dels capítols més protegits d'ambdues estructures aranzelàries. Així mateix, també és convenient fer esment d'aquells capítols de l'aranzel espanyol amb un grau menor de protecció (quadre núm. 26) a fi d'assenyalar aquelles àrees d'activitat menys afectades pel desarmament aranzelari. Per últim i donat que, en el cas de la TEC, són 65 els capítols amb una protecció inferior al 5%, es remetran al quadre núm. 23 per a l'apreciació particular dels graus de modificació de cada capítol.

3. 3. Anàlisi de les modificacions aranzelàries per al comerç amb Estats Tercers

Bàsicament, com ja s'ha assenyalat anteriorment, la integració de l'Estat espanyol a la CEE suposará, a la fi del període transitori en el cas de relacions amb Estats tercers, la substitució de l'Aranzel actual per la Tarifa Exterior Comuna.

Tanmateix, cal tenir en compte que tal substitució d'estructures aranzelàries resulta de l'aplicació del règim general de relacions amb Estats tercers, i que aquest règim general és modificat per la política d'acords que la Comunitat manté amb tercers països. De fet, si tenim en compte que la política d'acords amb la Comunitat (vegeu l'apartat 5) afavoreix per norma la lliure entrada de certs productes agrícoles i la majoria de productes industrials procedents dels països o àrees amb les quals s'han signat acords (EFTA, països mediterranis, Convenció de Lomé, Sistema de Preferències Generalitzades), l'aplicació de la Tarifa Exterior Comuna queda reduïda a un nombre reduït de productes, i així mateix de països. Bàsicament queden en aquest marc els intercanvis comercials amb les potències industrials no europees i el bloc de països amb règim de comerç d'Estat.

En aquest context, doncs, el que hauria d'ésser una anàlisi de les diferències entre proteccions mitjanes per seccions, capítols o partides, s'hauria de replantejar per a tots els països abastats per la política convencional de la Comunitat, com una anàlisi de desarmament aranzelari, sotmès en alguns casos (bàsicament en el dels països beneficiaris del SPG) a certes restriccions de tipus quantitatiu.

De tota manera, i donat l'extremat casuisme en què s'hauria d'incórrer, si intentéssim reflectir totes les excepcions al règim general de la TEC, s'optarà en aquest apartat per considerar l'anàlisi de les modificacions aranzelàries que suposaria adoptar el règim general. Evidentment, no per això s'intenta evitar una avaluació de les conseqüències aranzelàries de la política comercial de la Comunitat. Més endavant, i en

QUADRE NÚM. 27

CAPÍTOLS DE L'ARANZEL QUE PRESENTEN UNES DIFERÈNCIES ENTRE L'ARANZEL ESPANYOL I LA TARIFA EXTERIOR COMUNA SUPERIORS AL 15 %

Número Capítol	AN-TEC	Denominació
94	26,1	Mobles i mobiliari mèdico-quirúrgic; articles matalasseria i similars.
61	24,9	Peces de vestir i accesoris, de teixits.
97	24,3	Joguines, jocs, articles d'esplai i d'esport.
87	23,0	Vehicles automòbils, tractors, velocípedes i altres vehicles terrestres.
83	21,8	Manufactures diverses de metalls comuns.
58	19,5	Catifes i tapissos; velluts i pelfes; teixits arrissats i teixits d'eruga o pelfó ("chenille"); cintes passamaneria, tuls, teixits de malles anusades (xarxa), puntes, farbalans, blondes i brodats.
60	19,4	Gènere de punt.
96	18,6	Manufactures de raspalleria; pinzells, escombres, plomalls, borles i sedassos.
85	18,5	Màquines i aparells elèctrics i objectes destinats a usos electrotècnics.
98	17,9	Manufactures diverses.
63	16,9	Roba usada i draps.
54	15,9	Lli i rami.
95	15,9	Materials per a talla i emmotllament (manufactures incloses).
59	15,7	Buates, feltres; cordes i articles de corderia; teixits especials; teixits impregnats o recoberts; articles tèxtils per a usos tècnics.

FONT: Elaboració pròpia.

els apartats corresponents a política convencional de la CEE i als efectes de la integració en els fluxos comercials de Catalunya es tindran en compte, si són rellevants, les excepcions al règim general.

Per als capítols que es consideren (25 a 99 de la Nomenclatura de Brussel.les) s'observa una protecció en l'Aranzel espanyol molt superior a la que estableix l'Aranzel comunitari (vegeu quadre núm. 21). Només tres capítols, 77, 78 i 29 (magnesi i beril.li, plom i productes químics orgànics) presenten una protecció superior en la TEC que en l'Aranzel espanyol. D'altra banda, sis capítols de l'Aranzel espanyol tenen una protecció superior al 30% i divuit d'ells oscil·len entre proteccions del 20 i 30%. En canvi, en el cas de la TEC, amb un màxim de protecció en el capítol 48 (indústries papereres), només presenta 13 capítols amb una protecció superior al 10% (vegeu quadre núm. 23).

Quant a nivell de diferències entre els valors de l'Aranzel espanyol i de la TEC (per capítol), a continuació s'expliciten les màximes (vegeu quadre núm. 27) i les mínimes (vegeu quadre núm. 28).

En darrer terme cal esmentar, a nivell de política aranzelària general, que l'adopció de la TEC per part de l'Estat espanyol és un fet constrictiu, i que en tot cas l'utilització de la política aranzelària (possibles modificacions ulteriors de la TEC) restarà únicament en mans de les instàncies comunitàries.

3. 4. El procés d'adaptació de la Tarifa Exterior Comuna i de supressió d'aranzels amb la Comunitat

Com és sobrerament conegut, les negociacions de les Comunitats amb els països aspirants a l'adhesió es desenvolupen fonamentalment entorn dels períodes de transició, perquè aquests darrers vagin assumint, per arribar a fer-ho plenament, el "cabal" comunitari (acquis communautaire). A través dels períodes de transició s'intenta que l'acoblament del nou país membre a l'economia comunitària es realitzi de la forma més planera possible; així s'estableixen terminis curts en aquells aspectes en què les diferències existents entre la Comunitat i el país sol.licitant no són massa grans i períodes llargs en aquells aspectes en què les diferències són considerables. Evidentment, l'estructura econòmica del país aspirant a l'adhesió, la conjuntura econòmica per la qual travessa i els nivells de protecció existents han de tenir una influència decisiva en la fixació de períodes de transició: períodes massa curts en relació al problema de què es tracti poden agreujar els efectes perversos de la inte-

QUADRE NÚM. 28

CAPÍTOLS DE L'ARANZEL QUE PRESENTEN UNES DIFERÈNCIES ENTRE L'ARANZEL ESPANYOL I LA TARIFA EXTERIOR COMUNA INFERIORS AL 5%

Número Capítol	AN-TEC	Denominació
77	–0,7	Magnesi i beril.li.
78	–0,5	Plom
29	–0,5	Productes químics orgànics.
72	0,0	Monedes.
99	0,0	Objectes d'art; objectes per a col.leccions i antiguitats.
26	0,5	Minerals metal.lúrgics, escòries i cendres.
27	1,2	Combustibles minerals, olis minerals i productes de llur destil.lació; matèries bituminoses; ceres minerals.
93	1,2	Armes i municions.
25	2,1	Sal; sofre; terra i pedres; guix, calç i ciment.
81	3,1	Altres metalls comuns.
45	3,6	Suro i les seves manufactures
88	3,8	Navegació aèria.
41	3,9	Pell i cuiro.
30	4,4	Productes farmacèutics.
46	4,7	Manufacturats d'espart i cistelleria.

FONT: Elaboració pròpia.

gració, tot disminuint els efectes positius, i períodes massa llargs poden fer perdre incentiu a l'adaptació dels agents econòmics a la nova realitat comunitària.

En el cas de la Unió Duanera, l'experiència de la primera ampliació de les Comunitats (Dinamarca, Irlanda i el Regne Unit) i del cas de Grècia és il.lustradora respecte al que pot succeir en el cas espanyol (vegeu quadre núm. 29).

En primer lloc, cal fer referència a la determinació dels drets de duanes de base o referència als quals aplicar la reducció prevista. En el cas de la primera ampliació es prengueren els drets vigents un any abans de l'entrada en vigència dels Tractats d'adhesió; en el cas de Grècia s'agafaren els aplicats sis mesos abans. En el cas d'Espanya és previsible que els drets de base siguin els veritablement aplicats en la data que es fixi, incloent-hi les suspensions conjunturals, els contingents aranzelaris o les suspensions de drets aranzelaris de caràcter sectorial o regional; la data concreta dependrà de la marxa de les negociacions i de la data d'entrada en vigència del Tractat d'adhesió.•

En segon lloc, quant al desarmament aranzelari en les importacions i de les taxes d'efectes equivalents en les relacions intracomunitàries, el període de transició acordat assolí quatre anys i mig en el cas de la primera ampliació i cinc anys en el cas de Grècia, mentre que en el cas espanyol, atès l'elevat grau de protecció de l'economia espanyola i la situació derivada de la crisi econòmica dels anys setanta, pot ser superior, car les posicions negociadores situen aquest període de transició entre cinc i deu anys.

El ritme de reducció dels drets aranzelaris tampoc no va ésser el mateix l'aplicat per a la primera ampliació que en el cas de Grècia. En la primera s'aplicaren reduccions del 20% anual, a excepció de la primera reducció que només tingué una duració de nou mesos i de la quarta que només s'aplicà sis mesos fins que es completà el desarmament aranzelari. En el cas de les taxes d'efecte equivalent, la primera reducció s'efectuà un any més tard a l'entrada en vigència del Tractat d'adhesió, però s'aplicà de cop una reducció del 40% continuant des d'aleshores el ritme previst pels drets aranzelaris. En el cas de Grècia, el calendari fou idèntic tant pels drets aranzelaris com per les taxes d'efecte equivalent encara que les dues primeres reduccions foren més febles (10% anual), continuant seguidament la reducció a un ritme del 20% anual.

Es difícil precisar què succeirà en el cas espanyol, però, si el període de transició és més llarg que en aquests altres països, seria convenient començar per

PROCÉS D'ADAPTACIÓ DE LA UNIÓ DUANERA

TEMA	PRIMERA AMPLIACIÓ: DINAMARCA, IRLANDA I REGNE UNIT	SEGONA AMPLIACIÓ: GRÈCIA
1. Inici del període transitori	1 de gener de 1973	1 de gener de 1981
2. Drets duaners de base o referència.	els aplicats l'1 de gener de 1972	els aplicats l'1 de juliol de 1980
3. Comerç dins la Comunitat.		
3.1. Reduccions drets aranzelaris (importacions)	1-4-73 s'aplica el 80% 1-1-74 s'aplica el 60% 1-1-75 s'aplica el 40% 1-1-76 s'aplica el 20% 1-7-77 no s'aplica cap dret	1-1-81 s'aplica el 90% 1-1-82 s'aplica el 80% 1-1-83 s'aplica el 60% 1-1-84 s'aplica el 40% 1-1-85 s'aplica el 20% 1-1-86 no s'aplica cap dret.
3.2. Reducció taxes d'efectes equivalents (importacions)	1-1-74 s'aplica el 60% 1-1-75 s'aplica el 40% 1-1-76 s'aplica el 20% 1-7-77 no s'aplica cap dret	1-1-81 s'aplica el 90% 1-1-82 s'aplica el 80% 1-1-83 s'aplica el 60% 1-1-84 s'aplica el 40% 1-1-85 s'aplica el 20% 1-1-86 no s'aplica cap dret.
3.3. Reducció drets aranzelaris i taxes d'efectes equivalents (exportacions)	1-1-74 no s'aplica cap dret	1-1-81 no s'aplica cap dret.
4. Comerç amb tercers països.		
4.1. Reducció de les diferències existents amb la Tarifa Exterior Comuna (TEC)	1-1-74 *a)* se suprimeixen diferències inferiors al 15% *b)* es redueix en un 40% 1-1-75 es redueix en un 20% 1-1-76 es redueix en un 20% 1-7-77 s'aplica la TEC	1-1-81 es redueix en un 10% 1-1-82 *a)* se suprimeixen diferències inferiors al 15% *b)* es redueix en un 10% 1-1-83 es redueix en un 20% 1-1-84 es redueix en un 20% 1-1-85 es redueix en un 20% 1-1-86 s'aplica la TEC
5. Nomenclatura Duanera	1-1-73 s'aplica a Irlanda 1-1-74 s'aplica a Dinamarca i al Regne Unit.	1-1-81 s'aplica a Grècia

NOTA: Cal tenir en compte que en desarmament aranzelari i alineació amb la TEC hi ha hagut *ritmes diferents per a alguns productes.*

FONT: Diari Oficial de les Comunitats Econòmiques Europees i elaboració pròpia.

ritmes de reducció més lents per anar-los accelerant posteriorment. D'altra banda, la posició comunitària demana un desarmament aranzelari més ràpid en el cas espanyol que el comunitari per considerar que l'Acord Preferencial de 1970 ha estat favorable a Espanya. Evidentment, des de la perspectiva espanyola es defensa un desarmament harmònic a base percentual, és a dir, amb disminicions percentuals idèntiques per a ambdues parts i sense que el ritme de desarmament dels productes agraris sigui diferent del dels productes industrials.

Aquest darrer punt és important per a aquelles indústries que utilitzen primeres matèries agrícoles amb elevada protecció aranzelària (com la indústria tèxtil, per exemple), car uns ritmes de reducció aranzelària per als productes agraris més alentits que en els productes industrials retallarien la seva capacitat d'adaptació en no produir-se, simultàniament a l'augment de competència, l'abaratiment de costos de primeres matèries agràries, a menys que aquestes s'excloguessin del bloc de productes agraris.

D'altra banda, tant en la primera ampliació com en el cas de Grècia existeixen excepcions al ritme general de desarmament aranzelari; en el segon cas, només pel que fa referència a la franquícia de drets de duana en el marc del trànsit de viatgers i en els petits enviaments de caràcter no comercial. En el primer cas pel que fa referència al carbó i a d'altres productes específicament citats per diverses raons en els annexos corresponents; els drets de duana amb caràcter fiscal reben també un tractament específic.

Finalment, durant el període de transició, els drets aplicats a la importació de mercaderies comunitàries han d'ésser preferents, és a dir, no poden ser superiors als aplicats a tercers països (clàusula de nació més afavorida).

En tercer lloc, quant a la reducció de drets aranzelaris i taxes d'efectes equivalents aplicats a les exportacions, se suprimiren en la primera ampliació al cap d'un any de l'entrada en vigència del Tractat d'adhesió, mentre en el cas grec se suprimiren de forma immediata: cosa que és desitjable que succeeixi també en el cas espanyol.

En quart lloc, cal fer referència al procés d'alineació dels aranzels del nou país membre amb la Tarifa Exterior Comuna. En el cas de la primera ampliació el procés no començà fins un any més tard amb una reducció inicial del 40% i seguí amb posterioritat al ritme del 20% anual com en els altres aspectes; en canvi, en el cas de Grècia se seguí els ritmes fixats en el desarmament aranzelari de les importacions, fet que probablement succeirà en el cas espanyol. En ambdos casos considerats es procedí a alinear els drets d'aquelles posicions o partides aranzelàries amb diferències inferiors al 15% al cap d'un any de l'entrada en vigència dels Tractats. També aquí es registren excepcions al ritme d'alineació general, especialment en el cas dels productes CECA i en d'altres productes convenientment especificats.

Tant en el cas del desarmament aranzelari en les relacions comercials intracomunitàries com en el de l'alineació de l'Aranzel vigent amb la Tarifa Exterior Comuna en relacions comercials extracomunitàries el ritme previst pot ésser accelerat tant per part del nou país membre com per part de la Comunitat si ho desitja.

Finalment, respecte a l'harmonització de la nomenclatura duanera espanyola a la comunitària, que en el cas d'Irlanda i Grècia s'aplicà des del mateix moment de l'adhesió i en el cas de Dinamarca i el Regne Unit al cap d'un any, en el cas espanyol ja s'ha procedit a l'adaptació a començaments de 1981.

4. Els efectes sobre la política comercial. La garantia del principi de lliure circulació de mercaderies: les normes de comerç interior. El règim general de comerç exterior

La integració de l'Estat espanyol en les Comunitats Europees suposarà un notable canvi de la política comercial exterior aplicable. D'una banda, i per a les relacions en la Comunitat, desapareixerà tota possibilitat de dur a terme una política comercial; en altres termes, el comerç amb la CEE haurà d'ésser considerat com un comerç de mercat interior. D'altra banda i respecte a les relacions amb la resta del món, caldrà adoptar el règim uniforme de la política comercial comuna integrat per la normativa general y les excepcions determinades per la política convencional de la Comunitat.

4.1. La garantia del principi de lliure circulació de mercaderies. El règim de comerç interior

Un dels efectes fonamentals de la integració en una Unió Duanera, és la supresió de totes les restriccions al lliure comerç entre els Estats membres de la Unió. Com ja s'ha assenyalat, el Tractat de Roma reconeix en l'article 3 aquest principi. Ara bé, l'article 115 del Tractat explicita la possibilitat que la Comissió pugui, en cas de dificultats econòmiques provocades per disparitats subsistents en les mesures de política comercial, autorizar un Estat membre a prendre mesures de protecció respecte dels productes originaris d'Estats tercers que es trobin en lliure pràctica dins de la CEE, és a dir que hagin estat importats per un altre Estat membre.

De fet, el dret d'aplicació del Tractat havia autoritzat els Estats membres a establir de forma general i prèvia un sistema de vigilància intracomunitària. Tanmateix, i arran d'una sentència del Tribunal de Justícia que posava en entredit la possibilitat de declarar amb caràcter general les mesures de vigilància, la

Comissió ha adoptat un nou sistema pel qual la declaració de producte sota vigilància dependrà d'una autorització prèvia, cas per cas, de la Comissió, després d'un examen de la situació econòmica del sector afectat.

Tot i així, i al marge de les restriccions a la lliure circulació que poguessin representar les esmentades clàusules de vigilància comunitària, cal constatar que la declaració d'Unió Duanera (desarmament aranzelari i supressió de restriccions quantitatives al comerç) no comporta necessàriament el perfecte establiment d'un mercat interior, per l'existència d'una sèrie de pràctiques de tipus comercial que tendeixen a provocar distorsions en els intercanvis comercials entre els Estats membres, i, per tant, a posar en perill una efectiva aplicació del principi de lliure circulació de mercaderies.

El Tractat de Roma recull en el seu articulat una sèrie de normes de naturalesa diversa tendents a evitar aquests tipus de distorsions.

En realitat, i des d'una perspectiva d'aproximació general al problema, algunes d'aquestes disposicions es podrien caracteritzar com a "normes de mercat interior". Bàsicament, i en funció del Tractat, es poden englobar en aquesta categoria.

1) Les normes de defensa de la lliure competència (mesures "antidumping", mesures antiacords interempresarials o repressió de la situació d'abús per posició dominant)

2) Les normes de control dels sistemes d'ajuts financers o pràctiques discriminatòries propiciades pels Estats (monopolis de caràcter comercial, per exemple).

3) Les normes sobre els mercats públics.

4) Les normes tècniques que regulen el comerç.

Així, doncs, per tal d'establir els possibles efectes sobre la política comercial espanyola en les seves relacions amb la Comunitat caldrà analitzar el contingut bàsic d'aquest conjunt de normes que s'han esmentat, car en tot cas algunes de les restriccions al lliure comerç o les condicions en què s'ha de realitzar la lliure circulació de mercaderies serien determinades per elles.

Bàsicament, l'anàlisi es farà a base dels quatre punts anteriorment precisats, car en el camp de les possibles restriccions al comerç ja s'ha assenyalat la possibilitat que en tot cas tindrien les instàncies competents de sol.licitar les mesures de vigilància sobre el comerç intracomunitari.

4.1.1. Les normes de defensa de la lliure competència

El dret comunitari reconeix tres situacions bàsiques en el camp de les pràctiques contràries a la lliure competència:

- El "dumping" intracomunitari.

- Certs acords entre empreses, les decisions d'associació i les pràctiques concertades entre empresa.

-L'abús de posició dominant (monopolis).

El sistema "antidumping" previst en el Tractat de Roma es basa en el que es podria anomenar "retorn del dumping". En aquest sentit, els productes originaris dels Estats membres o que s'hi trobin en "lliure pràctica" exportats a un altre Estat membre en condicions de "dumping", poden ésser reimportats en el primer Estat sense drets de duana ni restricció quantitativa.

Pel que fa referència a les pràctiques d'acords interempresarials o als abusos per posició dominant, cal assenyalar la diferent regulació existent, al marge del Tractat de Roma, pels productes CECA. Tot i així, només es farà una succinta referència al règim general que s'estableix en el Tractat de Roma.

La normativa complementària del Tractat, en tractar el problema de les enteses, es refereix bàsicament a aquelles que puguin provocar els efectes il.lícits que de manera no limitada s'expressen en l'article 85.1 del Tractat. Així, doncs, no es persegueix el fet de l'acord empresarial, sinó solament aquells acords que tinguin efectes il.lícits, que pel fet d'haver estat declarats com a tals són nuls de ple dret.

Són declarats il.lícits, amb un criteri general, tots aquells acords d'associació que tinguin per objecte impedir, falsejar o restringir el joc de la lliure concurrència dins el Mercat Comú, principalment els consistents en:

-fixar d'una manera directa o indirecta els preus de venda o compra, o d'altres condicions de transacció.

-limitar la producció, les vendes, el desenvolupament tècnic o les inversions.

-repartir els mercats o les fonts de proveïment.

-aplicar, respecte als clients, condicions desiguals a prestacions equivalents infligint-los per aquesta causa un desavantage en matèria de concurrència.

-subordinar la conclusió de contractes a l'acceptació, per les parts contractants, de prestacions suplementàries que, per llur naturalesa o en funció dels usos comercials, no estiguin vinculades amb l'objecte del contracte.

Tanmateix, la Comissió pot, amb competència exclusiva, donar per vàlida una d'aquestes pràctiques si aquesta contribueix a un millorament de la producció o distribució dels productes, o a promoure el progrés tècnic o econòmic, tot reservant per als acordants una part equitativa del benefici que en pugui resultar, si no imposa a les empreses interessades restriccions que no siguin indispensables per a l'assoliment d'aquests objectius o que no els proporcionin la possibilitat d'eliminar la competència per als productes de què es tracti.

Finalment, i ja fent referència als abusos de posició dominant, el Tractat mateix els prohibeix. Quant a l'explicitació dels tipus de pràctiques abusives, preveu les mateixes que en el cas dels acords d'associació d'empreses declara il.lícites.

4.1.2. Les normes de control dels ajuts financers i de les pràctiques discriminatòries dels Estats

Molt sovint les intervencions financeres dels Estats en l'economia poden suposar forts impediments al desenvolupament d'una competència lleial. Les subvencions, els mitjans de crèdit privilegiats, bonificacions d'interessos, participacions financeres, etc., atorgats a les empreses poden constituir, així mateix, l'origen de distorsions en el lliure comerç.

El Tractat de Roma declara d'una manera general la incompatibilitat de tot ajut concedit pels Estats membres o proporcionat mitjançant recursos de l'Estat amb el principi de la lliure circulació de mercaderies, sempre que tal ajut afecti els intercanvis als Estats membres. Únicament, i a títol d'excepció, enumera de manera estricta aquells ajuts compatibles:

–ajutss als consumidors sense discriminació associada a l'origen dels productes.

–ajuts destinats a reparar el danys causats per calamitats naturals o altres esdeveniments extraordinaris.

–ajuts concedits per Alemanya a certes regions, per compensar els desavantatges econòmics causats per la divisió del país.

Així mateix, s'estableix la possibilitat de declarar la compatibilitat per a altres tipus d'ajuts:

–els destinats a promoure la realització d'un projecte important d'interès europeu comú o a pal.liar una greu pertorbació de l'economia d'un Estat membre.

–els destinats a afavorir el desenvolupament econòmic de les regions amb un nivell de vida anormalment baix o en les quals persisteix una greu subocupació.

–els destinats a facilitar el desenvolupament de certes activitats o certes regions econòmiques, si no s'alteren les condicions dels intercanvis en mesura contrària a l'interes comú.

–els acordats pel Consell a proposició de la Comissió.

La garantia de l'efectiva aplicació del règim general establert pel mateix Tractat és determinada per un sistema de control dels ajuts financers concedits pels Estats. Bàsicament consisteix a mantenir, per part de la Comissió, una tutela completa sobre la política d'ajuts del Estats, basada en l'obligació que els Estats membres tenen d'informar-la per a tota creació o modificació d'ajuts que s'esdevingui.

De tota manera, cal assenyalar la dificultat real que suposa el fet d'exercir una autèntica política de control dels ajuts financers, tant perquè els diferents tipus no estan sempre fonamentats en raons únicament econòmiques, o bé perque no són prou transparents en la seva adjudicació, amb la qual cosa en molts casos l'acció repressiva de la Comissió pot quedar força diluïda.(*)

4.1.3. Els mercats públics

Un obstacle força important a l'aplicació del principi de lliure circulació de mercaderies el pot constituir la segmentació del mercat interior de la CEE en el terreny de les compres públiques, mentre aquestes puguin adreçar-se únicament a empreses originàries del propi país de l'estat comprador.

El Tractat de Roma regula la qüestió, principalment a base de dues línies fonamentals. D'una banda, forçant l'aplicació del principi de llibertat d'establiment i de prestació de serveis en els mercats públics, i d'altra, establint un règim de coordinació per a l'atorgament de mercats públics d'obres o proveïments. La coordinació de l'atorgament dels mercats públics comporta essencialment els requisits de: publicitat comunitària, regles comunes de participació per a les empreses, i regles d'atribució dels mercats. També aquí caldria adaptar l'actual legislació espanyola i les normes que es puguin donar en l'àmbit de les competències de la Generalitat.

4.1.4. Les normes tècniques o sanitàries reguladores del comerç

S'entén per norma tècnica o sanitària reguladora del comerç aquella que, establerta per les autoritats públiques o organismes professionals, imposa als

(*) Vegeu el cas dels monopolis públics de caràcter comercial en els capítols 6 i 9.

productes unes qualitats tècniques o sanitàries determinades sense les quals aquests no són admesos en el comerç. Evidentment, una manca d'harmonització en aquest terreny pot comportar de fet unes barreres infranquejables per al comerç.

És per això que les instàncies comunitàries han realitzat un enorme esforç en aquesta tasca harmonitzadora. El 31 de desembre de 1980 eren ja 136 les directives en vigor i 58 les pendents de resolució.

Aproximadament la meitat de les normes dictades fan referència a condicions requerides per als vehicles automòbils. En ordre d'importancia numèrica segueixen les disposicions establertes per als aparells de mesura. També, i ja amb una menor importància quantitativa, es troben regulacions per als següents sectors o branques d'activitat: agro-alimentària, aparells d'elevació i ascensors, aerosols, adobs, material elèctric, substàncies perilloses, productes tèxtils, tractors agrícoles i forestals, motocicletes, productes cosmètics, etc.

4.1.5. Conclusió

A manera de resum general, es podria concloure que, bàsicament, els efectes sobre la política comercial de l'Estat espanyol envers els països de la Comunitat, derivats de l'article 115 del Tractat de Roma i del conjunt de normes de mercat interior que s'han analitzat, serien els següents:

–posibilitat d'adopció, prèvia consulta a la Comissió, de mesures de vigilància per al comerç de certs productes originaris d'Estats tercers i en lliure pràctica a la Comunitat, si l'apreciació de la situació econòmica del sector ho exigeix.

–acatament de les normes de defensa de la lliure competència en les condicions que s'han explicitat.

–submissió al control comunitari de la política d'ajuts financers estatals i supressió de monopolis de caràcter comercial.

–adopció de les normes de regulació dels mercats públics a la concurrència comunitària, segons les darreres modificacions incorporades arran de les negociacions comercials multilaterals 1973-79 (Ronda Tokyo).

–adopció, per a la producció exportable, de les normes tècniques aprovades per la Comunitat.

4.2. El règim general de comerç exterior

La integració de l'Estat espanyol a la CEE comportarà l'adopció envers els països no membres de la Unió Duanera de la política comercial comuna. El contingut de la política comercial comuna és definit per l'article 113 del Tractat de Roma; sintèticament es pot afirmar que formen part de la política comercial comuna les qüestions de modificacions aranzelàries, la política convencional i els règims generals d'importació i exportació de mercaderies.

S'analitzaran a continuacio els règims d'importació i exportació deixant per a l'apartat cinqué d'aquest capítol la política d'acords de la Comunitat.

4.2.1. La política d'importació

La política d'importació de la Comunitat descansa sobre uns principis comuns d'aplicació general, sense perjudici de les excepcions que es puguin derivar de la política convencional de la Comunitat. Aquests són:

a) El règim comú aplicable a les importacions de països tercers.

b) Un procediment comú de gestió de contingents quantitatius.

c) Un règim comú de defensa contra el "dumping" extracomunitari.

a) La normativa comunitària relativa al règim comú d'importacions s'estructura conforme a dues línies diferenciades, encara que amb nombrosos punts en comú: d'una banda, regula les importacions provinents dels països de comerç d'Estat, i d'altra les de la resta del món.

Les importacions dels països de la resta del món són regulades pel reglament del Consell de 8 de maig de 1979. S'hi facilita una relació exhaustiva dels productes procedents d'Estats tercers que a nivell comunitari i a nivell dels Estats membres, si escau, gaudeixen de llibertat d'importació, és a dir, que no es troben sotmesos a cap tipus de restricció quantitativa (llista comuna de liberalització). Materialment, la presentació de la llista comuna de liberalització va acompanyada per l'explicitació dels països per als quals els productes no liberalitzats a nivell comunitari sí ho estan a nivell d'Estat, amb la qual cosa es pot apreciar, per països, els productes sotmesos a restriccions quantitatives en llur importació de la resta del món.

Tanmateix, s'estableix en aquest text legal la possibilitat de modificació del règim general de liberalització previst en funció dels perills que per a la Comunitat pugui representar una determinada evolució de les importacions de certs productes. Les excepcions o modificacions al règim esmentat són determinades per la possibilitat d'adoptar, a nivell comunitari o d'Estat, mesures de vigilància o de salvaguarda.

Quant a les mesures de vigilància, ja siguin adop-

tades a posteriori o amb caràcter previ, podran ésser aplicades si l'evolució del mercat d'un producte inclòs en la llista comuna de liberalització amenaça amb perjudicar els productors comunitaris de productes concurrents o similars, o si així ho exigeixen els interessos de la Comunitat, i sempre tindran una durada temporal. En principi, la declaració d'una mesura de vigilància per a un producte suposa l'exigència de presentació d'un document d'importació per poder ésser declarat producte en lliure pràctica. En defecte d'una declaració per part de la Comissió posant un producte sota vigilància comunitària, l'Estat membre que hagués demanat tal declaració pot procedir a una vigilància interior de les importacions del producte en qüestió.

De fet, l'adopció de mesures de vigilància suposa bàsicament una especial voluntat de control quantitatiu de les importacions dels productes sobre els quals s'interposin.

D'altra banda, i ja respecte a les mesures de salvaguarda, poden ésser adoptades per la Comissió, a petició d'un Estat membre o per iniciativa pròpia, si un producte s'importa a la CEE en tals quantitats i/o en tals condicions que es pot produir un perjudici greu per als productes comunitaris de productes similars o concurrents, o si les circumstàncies crítiques ho requereixen. Aquestes mesures poden consistir en:

–abreujar el termini en el qual són utilitzables els documents d'importació (a lliurar per als productes sota vigilància).

– modificar el règim d'importació del producte, subordinant la posada en "lliure pràctica" a una autorització d'importació.

A diferència del cas de les mesures de vigilància, el reglament explicita que, a partir de gener de 1982, les mesures de salvaguarda només podran ésser decretades per les instàncies comunitàries.

De fet, la instauració d'una mesura de salvaguarda pot arribar a suposar l'impediment de l'entrada de certs productes en el mercat comunitari, almenys en certes condicions de quantitat o preu.

En general, tota mesura de vigilància o salvaguarda pot ésser abrogada per la Comissió, o, si s'escau, pel Consell si així es considera convenient, després d'haver tingut lloc una sèrie de consultes en el si d'un comitè consultiu a tal fi.

Respecte al règim d'importacions procedents dels països de comerç d'Estat (Bulgària, Hongria, Romania, Polònia, Txecoslovàquia, República Popular Xinesa, R.D. Alemanya, U.R.S.S., Albània, Vietnam, Corea del Nord i República Popular de Mongòlia) és regit pels reglaments de 8 de maig de 1979 i de 4 de desembre de 1980.

El primer d'aquests reglaments aborda el règim d'importacions per a la llista de liberalització comuna, establint de manera anàloga al règim d'importacions de la resta del món els mecanismes de vigilància i salvaguarda. L'única diferència notable respecte a aquests darrers és la menor importància de la llista de liberalització comuna.

El segon reglament es refereix a tots aquells productes no compresos en el reglament anterior, així com a certs productes importats de la República Popular Xinesa i als sotmesos al règim comú d'importació de productes tèxtils (Acord Multifibres). Bàsicament i per als productes que es consideren, el reglament determina els Estats membres per als quals la posada en lliure pràctica dels productes està sotmesa a restriccions quantitatives. Així mateix, s'estableix que el Consell publicarà anualment els contingents d'importació a obrir per part dels Estats membres envers aquests països. De tota manera, sota certs supòsits restrictius, existeix la facultat atribuïda als Estats membres de superar els contingents establerts.

Evidentment, doncs, la subscripció de la política comercial comuna representarà l'adopció dels règims ara comentats. Més particularment, i donada l'especial regulació de la política comercial espanyola, incloent-hi diversos règims de comerç (liberalizat, globalitzat, no liberalitzat ni globalitzat, i d'Estat) el més alt grau de liberalització del comerç comunitari produirà profundes modificacions en el règim de comerç dels productes inclosos dins aquestes categories.

Així, dins el règim de comerç d'Estat o situació equivalent (disposició vuitena de l'Aranzel de Duanes), cal considerar els productes petrolers, els combustibles sòlids derivats de l'hulla, el cotó en brut cardat o pentinat i les deixalles de cotó. D'altra banda, en els régims de comerç globalitzat i no liberalitzat, ni globalitzat, cal incloure els productes detallats en la "llista D" de l'Acord Preferencial de 1970.

Els productes petrolers, a excepció dels betums i asfalts, les ceres de lignit, turba i màstics bituminosos, estan exclosos de la llista unificada de liberalització, encara que, a nivell dels Estats membres, França és l'únic pais que no té el comerç d'aquest productes liberalitzat. Des d'aquesta perspectiva, doncs, l'Estat espanyol podria mantenir el règim de comerç d'Estat.

Quant als combustibles sòlids derivats de l'hulla, també es podria mantenir la política comercial pròpia, car aquests són productes CECA, i per tant, gaudeixen de la possibilitat de regulació de llur comerç per la política pròpia de cada Estat.

Respecte al cotó en brut, cardat o pentinat i les deixalles de cotó, cal assenyalar que el comerç està liberalitzat, i únicament s'han establert mesures de vigilància en el cas d'Itàlia. Evidentment, això suposarà la liberalització de les importacions de cotó. No cal dir que aquesta liberalització és molt convenient per a la indústria cotonera catalana.

Per fi, i pel que fa referència als productes inclosos en l'esmentada "llista D", caldrà liberalitzar per complet llur comerç exterior.

b) Per al conjunt de mercaderies no incloses en la llista comuna de liberalització d'importació (i si escau d'exportació) poden establir-se contingents comunitaris, ja sigui per decisió autònoma de la Comunitat, o bé per acords amb països tercers.

El procediment de distribució dels contingents entre els Estats membres és determinat per decisions del Consell, atribuint quotes a cadascun dels Estats, quotes que en el cas que es consideri convenient poden ésser augmentades per decisió del mateix Consell, o, si mancava, per decisió de l'Estat membre fins a un 20% de l'import inicial.

Tot producte objecte de contingent, excepció feta dels productes agrícoles regulats per normatives pròpies, per assolir la condició de producte en lliure pràctica necessita una autorització d'importació.

c) El règim comú de defensa contra el "dumping" i les subvencions de països no membres de la CEE és establert de nou pel reglament de 20 de desembre de 1979, incorporant els resultats de les negociacions comercials multilaterals 1973-79 (Ronda Tokyo) respecte a l'aplicació de l'article VI de l'acord general del GATT.

En aquesta normativa, s'estableix la possibilitat de sotmetre, respectivament, a un dret "antidumping" o a un dret compensador tot producte objecte de "dumping" o de subvencions concedides en el país d'origen si la seva entrada en el consum en la CEE pot causar un perjudici.

Així mateix, el reglament estableix les definicions de "dumping" i de subvenció (a títol exemplificatiu), i el procediment d'establiment dels drets "antidumping" i compensadors.

4.2.2. La política d'exportació

El règim general d'exportació establert pel reglament del Consell, de 20 de desembre de 1969, declara el principi fonamental de llibertat d'exportació, és a dir, no aplicabilitat de restriccions quantitatives per als productes no explicitats en l'annex de l'esmentat reglament. Cal assenyalar que la llista d'aquests explicitada en el reglament és bastant reduïda.

En tot cas, si es produeix o preveu una situació crítica de penúria de productes essencials o els interessos de la Comunitat així ho requereixen, la Comissió, a iniciativa pròpia o a demanda d'un Estat membre, pot decidir mesures de salvaguarda, canalitzades per la subordinació de l'exportació d'un producte a la presentació d'una autorització d'exportació. Tot Estat membre, a títol provisional i en espera de la decisió pertinent de la Comissió o del Consell, pot decretar mesures de salvaguarda amb caràcter intern.

En el terreny dels ajuts a l'exportació, la Comunitat ha pres decisions per unificar els règims d'assegurança-crèdit. Aquestes disposicions comporten, en primer lloc, la institució d'un grup de coordinació de les polítiques d'assegurança-crèdit i de crèdits financers, així com l'establiment d'uns procediments de consulta i informació en aquestes matèries. En segon lloc, s'ha prescrit l'adopció de pòlisses comunes d'assegurança-crèdit a l'exportació per a operacions a llarg, mitjà i curt termini. De tota manera, cal assenyalar que l'harmonització efectiva de les tècniques d'assegurança de crèdit no s'ha dut a terme per manca d'acord en el tema de les primes a aplicar en aquestes pòlisses.

Per fi, és interessant assenyalar el paper adoptat pels acords d'autolimitació de les exportacions com a element de regulació dels intercanvis. En general, aquests tipus d'acords es prenen per evitar l'adopció de mesures restrictives a la importació pels països destinataris de les exportacions.

4.3. El procés d'adaptació a la política comercial comunitària

La integració espanyola a les Comunitats Econòmiques Europees suposa l'acceptació de la política comercial comunitària i la supressió d'obstacles a la lliure circulació de mercaderies a l'interior de la Comunitat. El procés d'adaptació en la primera ampliació i en el cas de Grècia suposà l'establiment de períodes de transició en determinats aspectes que cal tenir en compte per esbrinar el que probablement pot succeir en el cas de l'adhesió espanyola.

En primer lloc, junt amb el desarmament aranzelari s'ha de procedir, com hem dit, a l'eliminació de restriccions quantitatives i de les mesures d'efectes equivalents en les relacions comercials intracomunitàries. A la primera ampliació aquelles s'aboliren des del mateix moment de l'adhesió, mentre per a les darreres es concedia un període de transició de dos anys: una excepció fou el cas de la ferralla exportada pels països comunitaris que gaudiren de períodes de transició de dos, tres i cinc anys, respectivament segons el país considerat: Regne Unit, Dinamarca, Irlanda, per aquest ordre.

En el cas de Grècia també se suprimiren des del moment de l'adhesió amb un període de transició de dos anys per a la ferralla; però per a una llista de productes s'establí un sistema transitori per a la desaparició dels contingents, de manera que aquests havien d'augmentar a raó del 25% anual en el cas que estiguessin expressats en unitats de compte i del 20% en el cas que ho estiguessin en volum (a excepció d'autobusos, autocars, etc. en què el ritme d'augment fixat fou del 20 i del 15% respectivament) fins que les importacions durant dos anys consecutius fossin inferiors al 90% dels contingents; a partir d'aquí el producte havia d'ésser liberalitzat.

Quant a les mesures d'efectes equivalents, tant en el cas de la primera ampliació com en el cas de

Grècia, es consideren períodes de transició en determinats aspectes; així es considerà un període de cinc anys per a l'adaptació dels monopolis públics amb caràcter comercial. Addicionalment, en el cas de Grècia, s'especificà també l'abolició immediata dels drets exclusius de comercialització existents en el cas dels adobs.

També en el Tractat d'adhesió de Grècia es preveieren períodes de transició de tres anys amb reduccions del 25% anual per a les fiances i sumes a pagar al comptat per les importacions procedents de la Comunitat (com també de països tercers); de cinc anys per a la supressió de la preferència general del 8% aplicada en els mercats públics i de dos anys perquè els proveïdors comunitaris fossin inclosos en les llistes des proveïdors acceptats; en canvi, els drets exclusius d'exportació havien de ser suprimits de forma immediata, així com els drets exclusius d'importació de sulfat de coure, sacarina i paper fi.

Finalment, també es preveia en ambdós Tractats l'aplicació de la forma més immediata possible de les disposicions sobre trànsit comunitari de mercaderies, tràfic de perfeccionament, aplicació si s'esqueia de les disposicions "antidumping", etc., i també la vigència de les legislacions duaneres en el comerç intracomunitari mentre encara fossin aplicats drets de duana durant el període de transició.

Tot plegat assenyala una modificació profunda de la política comercial espanyola. Un cas força significatiu derivat de la implantació de l'impost sobre el valor afegit és el de les desgravacions fiscals a les exportacions que serien determinades principalment en funció d'aquest darrer impost; això pot minorar el grau de desgravació fiscal existent actualment, amb les conseqüències imaginables sobre el grau de competitivitat de les exportacions. D'altra banda, l'impost de compensació de gravàmens interiors haurà d'ésser substituït per l'aplicació de l'impost sobre el valor afegit a les mercaderies importades.

Pel que fa a les restriccions quantitatives i a les mesures d'efectes equivalents que han d'ésser suprimides en el cas del comerç intracomunitari i adaptades al règim comercial de la Comunitat en les relacions comercials amb països tercers, existeix el precedent grec que es fixaren períodes de transició per als contingents de determinats productes o per a determinades mesures, la qual cosa facilita la posició espanyola respecte a aquest punt; per exemple, en el cas dels monopolis de caràcter comercial (CAMPSA, Tabacalera, etc.); existeix el precedent de períodes de transició de cinc anys per a la seva aplicació, circumstància que també és previsible que s'apliqui en el cas espanyol.

Finalment, cal esmentar també a nivell d'exemple l'adaptació de la política comercial espanyola en altres aspectes, com els del tràfic de perfeccionament o les zones franques. En el primer cas, la normativa comunitària és molt més restrictiva i mentre a Espanya predomina el tràfic de perfeccionament actiu (importar per reexportar) a la Comunitat predomina el passiu (exportar per reimportar); a més, l'aplicació dels principis d'equivalència i identitat de les mercaderies és més rigorós en el cas comunitari. En el segon cas, la normativa comunitària és més restrictiva, per exemple, respecte a la importació de maquinària sense drets aranzelaris i en el tipus d'operacións a efectuar, fet que pot afectar les empreses establertes a la zona franca de Barcelona, en reduir-se els avantatges de què gaudeixen actualment. En ambdós casos s'han demanat períodes de transició per part espanyola.

5. La política convencional de la Comunitat. Les relacions comercials privilegiades

La política convencional dels Estats membres, en virtud de l'article 113 del Tractat, queda integrada en el règim uniforme de la política comercial comuna, i, per tant, queda com a competència exclusiva de la Comissió. Una decisió del Consell de 16 de desembre de 1969 marcà les línies generals aplicables a la política d'acords comunitaris en el període definitiu de la Unió Duanera. S'hi preveuen tres casos diferenciats.

–la pròrroga dels acords dels Estats membres anteriors al període de transició s'organitza de tal manera que es produeixi una substitució progressiva d'aquests per acords d'abast comunitari principalment, gràcies a uns procediments de consulta previs a les reconduccions o pròrrogues dels acords.

–la conclusió d'acords a partir de l'inici del període definitu recau amb competència exclusiva en la Comissió, que els negocia per iniciativa pròpia o a proposta dels Estats membres.

–en els casos excepcionals en què fos impossible de recórrer al règim comunitari de negociació, s'establiria un règim provisional per a la conclusió d'acords. Bàsicament aquest règim era determinat per l'establiment de relacions amb els països de comerç d'Estat que no reconeixien la CEE com a entitat negociadora. En data de 31 de desembre de 1975, però, es tanca tota possibilitat de seguir per aquesta via.

En aquest sentit, doncs, subscriure la política convencional de la CEE significa d'una banda l'aceptació del bloc d'acords subscrits per la Comissió, i de l'altra, la prohibició de la gestió futura de la política convencional per part de l'Estat espanyol. Respecte als acords existents, cal assenyalar que la possibilitat de llur reconducció és determinada pel contingut dels acords. En l'actualitat, el Consell ha autoritzat la pròrroga de certs acords preexistents entre diferents Es-

tats membres i països tercers. De tota manera, cal oblidar la possibilitat de mantenir per part de l'Estat espanyol tot acord que mantingui uns criteris diferencials respecte a la política general de la Comunitat.

Cal remarcar la importància que te l'adopció de la política convencional de la Comunitat per tal com suposa l'establiment d'uns règims especials per al comerç amb diferents àrees i certes menes de productes que seran comentats en analitzar els diferents blocs d'acords que es considerin(*). A aquest efecte, es distingirà bàsicament entre:

- Acords multilaterals
- Acords bilaterals { Preferencials / No preferencials

5.1. Els acords multilaterals

Cal fer referència, en tractar dels acords multilaterals, als acords que la Comunitat ha negociat en el marc del GATT.

Com és prou conegut, han estat tres les negociacions (Rondes Dillon, Kennedy i Tokyo) més importants mantingudes durant la vida de la Comunitat, amb resultats que afecten, bàsicament, qüestions de modificacions aranzelàries i harmonització d'altres mesures de política comercial.

De fet la Ronda Dillon, oberta el maig de 1961, suposà una rebaixa mitjana de la TEC compresa entre el 7 i el 8%, i la Ronda Kennedy, mantinguda entre 1964 i 1967, suposà unes reduccions que per terme mitjà arribaven al 37,8%.

La Ronda Tokyo, conclosa l'any 1979, també ha suposat la presa d'acords sobre una sèrie de modificacions aranzelàries i de normativa de política comercial a posar en vigor en el decurs dels propers anys.

Els acords resultants d'aquestes negociacions multilaterals han estat aprovats pel Consell, el 17 de desembre de 1979, i en línies generals presenten en matèria tarifària una reducció general de la TEC, que significa aproximadament una baixa d'un terç dels valors actuals pels productes industrials, que s'haurà d'escalonar en un període de vuit anys, generalment a raó de vuit reduccions anuals iguals. En matèria no tarifària, l'aprovació d'una sèrie de codis sobre les normes tècniques, les compres governamentals, les subvencions i els drets compensadors, els drets "antidumping", els procediments d'atorgament de llicències d'importació i el valor en duana. També s'han elaborat acords sobre el comerç d'aeronaus civils, productes làctics i carn bovina. De fet, aquest conjunt d'acords, alguns del quals han entrat ja en vigor, suposen un pas endavant en l'objectiu d'eliminació de les barreres no aranzelàries al comerç.

5.2. Els acords bilaterals

S'inclouen en aquest apartat els acords negociats per la Comunitat com a part, enfront de tercers, ja siguin països o bé conjunts de països, sempre que actuïn de forma unànime. Es distingirà, a efectes de l'anàlisi, entre acords preferencials fundats en la idea de zona de lliure canvi o en la concessió d'avantatges de tipus comercial, i acords preferencials que no incorporen cap mesura específica de política comercial.

5.2.1. Els acords preferencials

El sistema d'acords preferencials de la Comunitat no és configurat conforme a una estructura homogènia ni a una voluntat predeterminada en el Tractat de Roma de donar-hi una certa orientació. Al contrari, a la política d'acords s'ha anat afaiçonant conforme als interessos o circumstàncies que s'han anat palesant al llarg del temps.

De fet, aquest conjunt d'acords comercials començaren d'una manera empírica, i foren molt a l'inici una continuació de les relacions de l'època colonial. La Comunitat creà uns vincles privilegiats amb els Països i Territoris d'Ultramar que estaven sota la dependència dels Estats membres, vincles que romangueren, un cop aquests territoris esdevingueren independents, i que foren explicitats en la Convenció de Yaoundè. Més tard, aquestes relacions contractuals s'estengueren a països d'ultramar que no havien estat dependències colonials dels Estats membres (Convenció d'Àustria) i ja, per últim, com a resultat de l'adhesió a la CEE del Regne Unit (bàsicament), les relacions s'ampliaren definitivament als països i territoris d'Àfrica, Carib i Pacífic (Convenció de Lomé I i II).

D'altra banda, i en funció d'uns interessos clarament deduïbles per raons de proximitat geogràfica, també la Comunitat inicià una política d'apropament als països de l'àrea mediterrània. Els primers signats foren els acords d'associació amb Grècia i Turquia, més tard ampliats sota altres formes a d'altres països riberencs del Mediterrani.

També l'entrada a la CEE dels tres Estats de la primera ampliació suposà una extensió de les relacions

(*) L'acceptació de la política convencional de la Comunitat en el cas de la primera ampliació i en el cas de Grècia, presenta diferències importants donada la diversitat d'acords subscrits en un moment i l'altre. De totes maneres, l'acceptació immediata de la política convencional no vol dir que no s'establissin també períodes transitoris; així en el cas de Grècia i per a determinats productes s'establí un període de transició de cinc anys en l'aplicació del Sistema de Preferències Generalitzades. D'altra banda, quant als acords signats per la Comunitat amb determinats països, la pauta a seguir és que les mesures transitòries i adaptacions siguin objecte de protocols amb participació de totes les parts.

privilegiades amb altres Estats europeus: els membres de l'EFTA (Associació Europea de Lliure Comerç) no candidats a l'adhesió, precisament en funció del vincle anterior dels candidats a l'ampliació amb l'EFTA.

Per fi, i arran de les demandes formulades pels països del Tercer Món en el si del GATT, i dels treballs de sistematització duts a terme en el marc de l'OCDE (Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic i de l'UNCTAD (Conferència de les Nacions Unides per al Comerç i el Desenvolupament), la Comunitat acordà establir un Sistema de Preferències Generalitzades per al comerç amb els països en vies de desenvolupament.

Conforme a l'evolució ressenyada caldrà, doncs, analitzar els sistemes de relacions privilegiades en funció de les àrees geogràfiques amb què la Comunitat té signats acords. S'analitzaran les relacions amb els països d'Africa, Carib i Pacífic (ACP), els països mediterranis, els membres de l'EFTA i per últim amb els països en vies de desenvolupament (Sistema de Preferències Generalitzades).

a. Els països i territoris d'Ultramar

Aquests territoris són dependències colonials dels Estats membres. Llur règim de comerç amb la CEE és definit per les disposicions contingudes en la quarta part del Tractat de Roma que defineixen un règim d'associació compost per dos elements: l'aplicació de certes disposicions del Tractat a les relacions mútues i una contribució financera de la CEE a les inversions en els esmentats territoris.

b. Els països ACP. Les Convencions de Lomé

Són aquests, 60 països independents, antigament colònies dels Estats membres (1). Les relacions amb la CEE són regides per les Convencions de Lomé, la segona de les quals ha entrat en vigor el primer de gener de 1981.

La convenció de Lomé, comporta un règim d'associació que s'estén a diversos camps en les condicions següents:

(1) Bahames, Barbados, Benín, Botswana, Burundi, Camerun, Cap Verd, Comores, Congo, Costa d'Ivori, Djibouti, Dominica, Etiòpia, Fiji, Gabon, Gàmbia, Ghana, Grenada, Guinea, Guinea-Bissau, Guinea Equatorial, Guyana, Alt Volta, Jamaica, Kenya, Kiribati, Lesoto, Libèria, Madagascar, Malawi, Mali, Maurici, Mauritània, Níger, Nigèria, Uganda, Papuàsia-Nova Guinea, República Centrafricana, Ruanda, Santa Llúcia, Salomón, Samoa, Occidental, Sant Tomàs i Príncep, Sant Vicenç, Senegal, Seychelles, Sierra Leone, Somàlia, Sudan, Surinam, Swazilàndia, Tanzània, Txad, Togo, Tonga, Trinitat, Tobago, Tuvalu, Zaire, Zàmbia i Zimbabwe.

- **Cooperació comercial:** S'acorda la llibertat d'accés a la Comunitat de la quasi totalitat dels productes procedents dels països ACP, sense drets de duana ni restriccions quantitatives. Només en el cas de certs productes agrícoles es presenten certes reserves al règim general, encara que les disposicions reguladores presentin diferències favorables dels països ACP respecte a la CEE. Únicament han de mantenir la clàusula de nació més afavorida i no establir discriminacions entre el Estats membres. D'altra banda, hi ha una flexibilització de les regles definidores de l'origen dels productes entre els diferents Estats. Per fi, la regulació del sistema d'intercanvis es completa amb l'estabilització dels ingressos per exportació (STABEX) en contra de les fluctuacions de preus de certs productes (cafè, cotó, cacau, etc.) fins a un total de 44.

- **Cooperació financera i tècnica:** Els objectius bàsics de la cooperació financera i tècnica són bàsicament: reforçament de les estructures econòmiques i socials, desenvolupament rural i industrial, comercialització de productes, formació dels homes, reforçament de la cooperació regional i interregional. Els instruments són el Fons Europeu de Desenvolupament (FED) i la Banca Europea d'Inversions (BEI). Els mitjans financiers previstos per la Convenció arriben a 5.200 milions d'UCE, dels quals el FED en finança aproximadament el 87%.

- **Cooperació industrial:** Els objectius bàsics fixats en aquest camp són el desenvolupament de la producció industrial d'aquests països i l'assoliment d'un major grau de llur participació en els intercanvis comercials, mitjançant bàsicament el desenvolupament d'estructures industrials, creació d'empreses, accés a la tecnologia, etc. És interessant remarcar l'especial atenció comunitària al problema de l'ajust de la seva estructura industrial en funció dels canvis que es determinen en la divisió internacional del treball, qüestió que d'altra banda es pot manifestar amb conseqüències incertes sobre el panorama de l'economia catalana.

- **Cooperació agrícola:** Bàsicament, en aquest camp la Convenció considera les possibilitats d'ajut tècnic al desenvolupament agrícola d'aquests països. De fet s'ha creat un centre de cooperació agrícola i rural amb aquesta finalitat.

c. Els països mediterranis

La política mediterrània actual de la CEE és presidida per l'interès d'aportar un enfocament global i sis-

temàtic de les relacions amb els diversos països de la conca mediterrània, tot respectant les particularitats i necessitats que presenten cadascun d'ells en funció de llur grau de desenvolupament econòmic.

Des d'aquesta perspectiva cal considerar dues grans tipologies en la concepció dels acords. D'una banda, els acords d'associació, tipus Turquia, Xipre o Malta, que engloben mesures tendents a l'adopció de la TEC i eliminació d'obstacles als intercanvis, i, per altra part, certes mesures de cooperació econòmica i financera de promoció del desenvolupament (en aquesta línia també es podria incloure l'acord preferencial amb Portugal, malgrat que pel seu cantó estigui vinculat a l'EFTA). D'altra banda el acords de cooperació signats amb els països del Maghreb (Marroc, Tunísia i Algèria), Machrek (Egipte, Jordània, Líban i Síria), Israel i Iugoslàvia.

En qüestions de política comercial, els esmentats acords d'associació preveuen, amb diferents horizonts temporals, l'adopció de la Tarifa Exterior Comuna pels diferents països, i l'eliminació progressiva dels obstacles als intercanvis; en el cas de Turquia, i evidentment de Portugal en la seva condició de candidat a l'adhesió, es preveu l'establiment de la Unió Duanera.

En el camp dels intercanvis comercials, cal diferenciar entre el sector industrial i el sector agrari. Quant als productes industrials i per a les importacions de la CEE, s'estableix la franquícia total al comerç, excepció feta de Xipre i Malta per als productes tèxtils; pel que fa a les exportacions comunitàries, per contra i fins que no s'assoleixi la desaparició dels drets de duana (Turquia 1986, Xipre i Malta sense data), caldrà satisfer l'aranzel d'aquests països amb les reduccions establertes fins a la data.

Pel que fa als productes agrícoles, la Comunitat aplica un règim preferencial de reduccions aranzelàries en funció dels productes i dels països, oscil.lant, segons aquesta distinció, entre el 90 i el 40% per a les seves importacions, i en canvi no s'estableix res per a les exportacions a aquests països, excepció feta de Turquia que sí concedeix un cert règim preferencial.

Portugal, com ja s'ha assenyalat, apareix com un cas aïllat, en funció de la vigència de l'acord preferencial entrat en vigor l'any 1973 dins el marc dels acords amb l'EFTA, i de la condició de país candidat a l'adhesió.

Quan als altres tipus d'acords considerats, els acords de cooperació són interessants a l'hora de ressenyar que llur abast integra diverses àrees: cooperació econòmica, tècnica, financera, comercial, social i institucional.

Bàsicament, i pel que fa a les mesures de cooperació comercial, i en especial al sector industrial s'estableix la lliure franquícia per a tots els productes industrials entrats a la CEE, i en canvi, excepció feta d'Israel que per a la majoria dels productes constitueix una zona de lliure canvi amb la CEE, les exportacions de la CEE al Maghred i al Machrek només gaudiran de la clàusula de nació més afavorida. Pel que fa al sector agrícola, s'estableixen reduccions tarifàries, per a Israel entre el 20 i el 80%, i per als països del Maghreb i Machrek entre el 20 i el 100% per al 80% dels productes, en les importancions de la Comunitat, i en el cas de les exportacions, a part de la clàusula de nació més afavorida (Maghreb, Machrek), Israel aplica unes reduccions tarifàries del 10 al 25% per a certs productes alimentaris, llegums, fruita i conserves de peix.

Especial atenció mereix per a la concurrència de produccions de certs productes entre Catalunya y els països del Maghreb el tractament específic aplicat al vi i oli d'oliva, i fruita i llegums. Per al vi corrent s'estableix una reducció tarifària del 80% sota reserva d'un preu de referència comunitari. Per als vins de qualitat s'estableix una exempció de drets de duana fins a un contingent anual de 450.000 Hl.

Respecte a l'oli d'oliva, reducció del "prélevement" a nivell de 0,5 UC per 100 kg a títol d'avantatge comercial, i de 10 UC per 100 kg a títol d'avantatge econòmic (en certes condicions especials per a Algèria).

Els fruits i els llegums gaudeixen d'una reducció tarifària compresa entre el 30% i el 60%, generalment dins els límits d'un calendari de no estació.

d. Els països de l'EFTA

Amb l'intent de conciliar la voluntat de no reconstitució de barreres duaneres entre els països de l'Europa Occidental amb la salvaguarda del dret a l'autonomia de decisió, la CEE, arran de la primera ampliació, signa una sèrie d'acords amb els països de l'EFTA (evidentment, excepció feta amb el Regne Unit i Dimanarca) amb un contingut comú pel qual s'establia entre aquests països (Suïsa, Àustria, Suècia, Islàndia, Portugal, Noruega i Finlàndia) i la CEE una zona de lliure canvi.

Per norma general s'estableix un desarmament aranzelari total per al comerç dels productes industrials (capítols 25 al 99 de la Nomenclatura de Brussel.les) així com per als productes agrícoles transformats. S'exclouen del camp d'aplicació de l'acord els productes agrícoles, així com tota harmonització o coordinació de polítiques o legislacions per no comprometre l'autonomia de decisió comunitària.

Com a excepció al règim general de desarmament aranzelari es troben una sèrie de productes per als quals s'ha suspès el procés de desarmament fins a una data determinada. Així, i per a tots els països EFTA, la CEE manté la protecció aranzelària per al paper i productes de paper fins a l'inici del 1984. En el sentit contrari, és a dir per a les exportacions CEE, els països EFTA mantenen la protecció aranzelària per als productes que s'esmenten en els annexos dels

acords de cadascun dels països. D'altra banda, i d'una manera eventual, es poden instituir uns sostres màxims de la importació o exportació a partir dels quals es restableixen els drets de duana.

e. El Sistema de Preferències Generalitzades

El SPG consisteix en un conjunt de concessions de tipus aranzelari atorgades pels països industrialitzats, i entre ells la CEE com a bloc únic, als països en vies de desenvolupament (122 en total) (1) en el marc de la Conferència de les Nacions Unides sobre el comerç i el desenvolupament. Aquest sistema instaurat per la CEE l'any 1971, per un període anual, ha estat renovat successivament fins a l'actualitat per reglaments del Consell, i anualment es dóna a conèixer en publicació independent.

El contingut de les concessions previstes en el SPG varia segons els productes considerats; s'estableix una diferenciació entre els productes agrícoles transformats i els productes industrials semielaborats o manufacturats.

Per als productes agrícoles transformats es concedeixen avantatges aranzelaris a 320 productes aproximadament, consistents generalment en rebaixes parcials dels drets de duana, encara que en algunes ocasions es produeix una exoneració total. Les importacions acollides sota aquest règim de preferència s'admeten en el comerç (excepció feta que es decreti una clàsula de salvaguarda) sense limitació quantitativa, excepte si es tracta d'importacions de tabac, conserves de pinya, mantega de cacau i cafè soluble.

Per als productes industrials semielaborats i acabats, cal fer una diferenciació entre productes tèxtils i no tèxtils.

Productes no tèxtils: El SPG descansa en aquest cas sobre la idea de franquícia aranzelària a l'entrada d'un producte, combinada amb la idea de restricció quantitativa a la importació. En aquest sentit, tot producte industrial semielaborat o acabat no satisfarà cap dret de duana a l'entrada en el mercat comunitari, si no ultrapassa la limitació quantitativa a la importació a la qual estigui sotmès.

Pel que fa a la limitació quantitativa, fixada en principi amb periodicitat anual conforme a un mètode preestablert, cal assenyalar que s'aplica d'una forma diferenciada segons el grau de sensibilitat econòmica del producte. Es distingeix entre productes sensibles (quinze en total), quasi sensibles (cent nou) i no sensibles (al voltant de mil set-cents).

Per als productes sensibles, categoria atorgada ja pel país de procedència del producte o pel producte en si mateix, la limitació s'estableix en forma de contingentació aranzelària, de forma que un sostre global previst per a cada producte es reparteix a l'avançada entre els Estats membres.

Per als productes quasi sensibles, la limitació s'estableix conforme a un sostre comunitari que no implica atribució prèvia de quotes als Estats membres i que, d'altra banda, se sotmet a vigilància comunitària.

Per als productes no sensibles, la limitació de dret no es fa efectiva si no és en circumstàncies excepcionals associades al grau de sensibilitat del producte.

D'altra banda, i a fi d'aconseguir un repartiment equilibrat dels avantatges entre els països beneficiaris s'estableix la regla del "topall" ("butoir") consistent en la fixació d'un límit superior a la part de contingent exportable per un país SPG determinat. Normalment, aquest límit superior representa el 50% del contingent.

Productes tèxtils: L'aplicació del SPG al comerç dels productes tèxtils és determinada en funció de la pertinença dels productes procedents d'aquests països a les categories definides (cent vint-i-set en total) en el marc de l'Acord Multifibres de 1978 (AMF).

Així, si un producte forma part de l'AMF gaudirà dels avantatges del SPG (exempció de drets de duana per a tota importació per sota d'un cert límit quantitatiu) si procedeix d'algun país en vies de desenvolupament amb el qual la CEE ha signat un acord bilateral en el marc de l'Acord Multifibres (vint-i-un països en total) (1) o bé procedeix dels països considerats menys desenvolupats dins dels països en vies de desenvolupament (vint-i-vuit en total) (2). Els límits

(1) Afganistan, Algèria, Angola, Aràbia Saudita, Argentina, Bahames, Bahrein, Bangladesh, Barbados, Benín, Butan, Birmània, Bolívia, Botswana, Brasil, Burundi, Camerun, Xile, Xina, Xipre, Colòmbia, Comores, Congo, Corea del Sud, Costa Rica, Costa d'Ivori, Cuba, Djibouti, Dominica, Egipte, El Salvador, Emirats Àrabs Units, Equador, Etiòpia, Fiji, Gabon, Gàmbia, Ghana, Grenada, Guatemala, Guinea, Guinea Bissau, Guinea Ecuatorial, Guyana, Haití, Alt Volta, Hondures, Índia, Indonèsia, Iran, Iraq, Jamaica, Jordània, Kampuchea, Kènia, Kiribati, Kuwait, Laos, Lesoto, Líban, Libèria, Líbia, Madagascar, Malawi, Malàsia, Maldives, Mali, Marroc, Maurici, Mauritània, Mèxic, Moçambic, Nauru, Nepal, Nicaragua, Níger, Nigèria, Oman, Uganda, Pakistan, Panamà, Papuàsia-Nova Guinea, Paraguai, Perú, Filipines, Qatar, República Centrafricana, República Dominicana, República del Cap Verd, Romania, Ruanda, Illes Salomón, Samoa Occidental, Sant Tomé i Príncep, Senegal, Seychelles i dependències, Sierra Leone, Singapur, Somàlia, Sudan, Sri Lanka, Santa Llúcia, Saint Vincent, Surinam, Swazilàndia, Síria, Tanzània, Txad, Tailàndia, Togo, Tonga, Trinitat i Tobago, Tunísia, Tuvalu, Uruguai, Veneçuela, Vietnam, Iemen del Nord, Iemen del Sud, Iugoslàvia, Zaire, Zàmbia.

(1) Hong-Kong, Corea del Sud, Romania, Índia, Mèxic, Thailàndia, Brasil, Colòmbia, Singapur, Malàsia, Iugoslàvia, Filipines, Pakistan, Argentina, Guatemala, Perú, Uruguai, Indonèsia, Sri Lanka, Xina, Macao.

(2) Afganistan, Bangladesh, Benín, Butan, Botswana, Burundi, Etiòpia, Gàmbia, Guinea, Haití, Alt Volta, Laos, Lesoto, Malawi, Maldives, Mali, Nepal, Níger, Uganda, República Centrafricana, Ruanda, Samoa Occidental, Somàlia, Sudan, Tanzània, Txad, Iemen del Nord, Iemen del Sud.

quantitatius a la importació, fets palesos en el cas dels acords bilaterals com a clàusules d'autolimitació de les exportacions, es determinen per categoria de producte i per país en funció d'un percentatge de les importacions comunitàries l'any 1977.

Per contra, si un producte no forma part de l'AMF els avantatges del SPG s'apliquen als cent vint-i-dos països beneficiaris del sistema. Els límits quantitatius a la importació assoleixen un 55% del volum de les importacions de la CEE dels països beneficiaris l'any 1977. Evidentment, per sobre els límits quantitatius establerts es dóna un restabliment dels drets de duana.

Cal dir, finalment, que en tots dos casos el límit quantitatiu a l'importació es fixa per a alguns productes a nivell comunitari sense la indicació de repartiment entre els Estats membres, i en altres indicant la quota que correspon a cada Estat membre.

f. El règim comú d'importacions de productes tèxtils

La particular situació de crisi del sector tèxtil a la Comunitat, i la voluntat de defensa del mercat comunitari davant la important penetració procedent dels països exportadors de productes tèxtils a baix preu, ha comportat un règim particular per al comerç d'aquests productes.

La política de la Comunitat en aquest terreny s'arrenglera en el context definit per la pròrroga de l'Acord Multifibres, inicialment entrat en vigor l'1 de gener de 1974 i amb una durada limitada a 31 de desembre de 1977, i que pretenia regular els problemes específics del começ internacional dels productes tèxtils, bàsicament:

– la importància de la producció i del comerç dels productes tèxtils, particularment per als països en vies de desenvolupament.

– la situació poc satisfactòria d'aquest comerç per als països exportadors, degut a la proliferació de les mesures restrictives a la importació.

– la necessitat d'evitar, en els països importadors, situacions de desorganització del mercats a conseqüència d'un increment molt fort de les importacions.

La valoració dels resultats de l'acord efectuada per la CEE al final de la primera etapa assenyalava el no assoliment del tercer objectiu bàsic de l'AMF de 1974. De fet, els anys 1974 i 1975, la CEE va absorbir el 72% del creixement mundial de les exportacions de productes tèxtils. Des d'aquesta perspectiva, doncs, la CEE declarà estar disposada a renovar l'acord si se li oferien possibilitats d'aconseguir una efectiva estabilització de les importacions, fixant-les al nivell de 1976 (en contra del text de l'acord que preveu un increment anual del 6%) per als productes més sensibles.

Així, reconeguda aquesta possibilitat a la CEE, aquesta signà la pròrroga de l'acord, que es mantindrà en vigència fins a finals de 1982, i per tal de regular les importacions dels països exportadors a baix preu signà, en el marc de l'AMF prorrogat, vint-i-set acords bilaterals amb aquests països (*), pels quals s'estableixen per a cada categoria de productes (cent vint-i-set en total) les quantitats que els diferents països accepten com a límit superior de llurs exportacions. En tot cas, i per garantir el compliment efectiu de les clàusules d'autolimitació d'exportacions, s'estableix un sistema de control administratiu que faculta les instàncies comunitàries en el cas oportú (en funció de l'increment de les importacions d'un país determinat que s'hagi donat) per establir restriccions quantitatives a la importació, i en conseqüència per subordinar la condició de "lliure pràctica" del producte en qüestió a l'atorgament d'una autorització d'importació. D'altra banda, i independentment del contingut dels acords, s'estableixen per a una sèrie de productes especificats en l'annex IV del reglament 3059/78 del Consell relatiu al règim comú d'importacions de productes tèxtils originaris d'un país tercer, restriccions quantitatives a la importació.

D'altra banda, i per completar la regulació específica del comerç de productes tèxtils, cal tenir en compte els arranjaments fets per la Comunitat amb alguns països, amb els quals ja existien relacions preferencials: Espanya, Portugal, Marroc, Tunísia, Malta i Xipre. En general, aquests arranjaments estableixen, d'una banda, límits superiors a les importacions de certs productes (dotze en el cas d'Espanya), i de l'altra, la instauració d'uns sistemes de vigilància a fi de controlar el ritme de les importacions, amb la possibilitat addicional de decretar mesures de salvaguarda, si s'assoleixen determinats nivells.

En darrer terme, cal també tenir en compte l'especial regulació del comerç de productes tèxtils amb els països de comerç d'Estat, pel qual s'estableixen els productes (dividits en 171 categories) sotmesos a restriccions quantitatives, sens perjudici del que es pugui derivar dels acords negociats amb Romania, Hongria i la República Popular de la Xina.

Evidentment, la integració de l'Estat espanyol implicarà la subscripció total d'aquest règim d'importacions, amb la reserva, òbvia per altra part, de la liberalització total del comerç amb la Comunitat.

En aquest sentit, i en funció de l'orientació que puguin prendre a partir del 1982 les negociacions en el

(*) Els països enumerats com a beneficiaris del SPG, més Hongria, Haití i Bangladesh. A més, Egipte, però tan sols per als productes de cotó.

marc del GATT per a la nova pròrroga de l'Acord Multifibres, cal tenir en compte, si es mantenen les circumstàncies actuals, les limitacions a què serien sotmeses les importacions dels països exportadors de productes tèxtils a baix preu, i eventualment la quota que hauria de correspondre al mercat espanyol dins el comunitari, en ordre a un coneixement quantitatiu de la competència exterior.

5. 2. 2. Els acords no preferencials

S'entenen com a acords no preferencials aquells que en el seu contigut no incorporen cap avantatge especial de tipus comercial, sinó que de manera general estableixen unes línies de cooperació comercial i econòmica (facilitació de les transaccions, cooperació tecnològica i científica, creació de mercarts i política d'ocupació). El més significatiu d'aquests acords és el formalitzat amb el Canadà l'any 1976.

També, en el marc dels acords no preferencials, la CEE ha signat acords comercials amb certs països de l'Amèrica Llatina (Argentina, Uruguai, Brasil, Mèxic) amb la finalitat de desenvolupar els intercanvis comercials, de liberalitzar al màxim el comerç, i d'evitar possibles discriminacions.

En aquest sentit, també caldria esmentar els acords signats amb certs països asiàtics (Bangladesh, Sri Lanka, Índia, Pakistan), amb els quals, a part de l'especificitat dels acords sobre el comerç de productes tèxtils, s'estableixen certes mesures de cooperació comercial.

CAPÍTOL III

EL CANVI DE MARC EXTERIOR (II): ELS EFECTES DE LA UNIÓ DUANERA SOBRE ELS FLUXOS COMERCIALS I ELS SECTORS INDUSTRIALS CATALANS

1. El comerç català: visió de conjunt

Òbviament, l'adhesió d'Espanya a les Comunitats Europees tindrà com un dels efectes més intensos la modificació substancial dels fluxos comercials de Catalunya amb l'exterior, derivada de la unió duanera i, per tant, de la transformació radical dels mecanismes de protecció.

Aquest canvi suposarà un gran impacte sobre l'actual estructura del comerç de Catalunya, ja sigui amb la resta d'Espanya, ja sigui amb l'estranger. En aquest context, una anàlisi de les repercussions de l'adhesió ha de passar forçosament per l'estudi de l'esmentada estructura i de com es pot veure afectada pel canvi del marc exterior que fins ara la determina.

Conseqüentment, abans d'entrar en el tractament de les repercussions sectorials concretes, és convenient presentar una imatge de la situació actual pel que fa als fluxos comercials de Catalunya.

No cal insistir en les dificultats estadístiques que aquest tipus d'anàlisi comporta. Les dades de què hom disposa a aquest nivell són més aviat escasses i elaborades amb una sèrie de problemes metodològics. I encara, les poques existents, són degudes a un conjunt d'esforços més o menys individuals i amb mitjans precaris, però que cal agrair pel que representen de contribució a àrees en les quals el desconeixement, des d'un punt de vista empíric, és o ha estat pràcticament total.

Com és prou sabut, les dades del comerç exterior de Catalunya més completes i fiables són, pel que fa a les exportacions, les que facilita la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, mitjançant la seva publicació "Catalunya exporta" per a cada any. Cal recordar aquí la col.laboració que ens ha prestat la Cambra, facilitant-nos la utilització de les cintes que recullen les esmentades dades a partir de les quals s'han elaborat uns llistats que reflecteixen l'evolució de les exportacions catalanes, des de l'any 1974 a l'any 1979, especificades per capítols i per partides de l'aranzel. A base d'això, s'han pogut avaluar no tan sols la importància quantitativa de cada grup de productes, sinó també la naturalesa de la seva evolució, a partir de mesures estadístiques com el coeficient de variació de les mitjanes de les xifres d'exportacions dels anys considerats.

A més, ha estat possible ordenar les dades per la magnitud del volum mitjà exportat, tant per a les exportacions totals, com per àrees geogràfiques, delimitades des de la perspectiva dels diferents marcs de relació comercial propis de la Comunitat. Aquestes nou àrees són les següents:

1.– L'Associació Europea de Lliure Comerç (EFTA).

2.–Els països de l'Est (inclouen els països de comerç d'Estat).

3.– Els països afectats per la Convenció de Lomé, o països ACP (Àfrica, Carib, Pacífic).

4.– Els països de la conca mediterrània.

5.– Els països asiàtics (bàsicament els del Sud-est).

6.– Els països de l'Amèrica Llatina.

7.– Els països àrabs.

8.– La mateixa Comunitat Econòmica Europea.

9.– La resta del món (inclou Estats Units, Canadà i el Japó).

Aquest mateix tipus d'anàlisi s'ha efectuat per a les importacions catalanes des de l'any 1975 a l'any 1978. No cal recordar que la Cambra de Comerç de Barcelona no efectua el càlcul de l'esmentada variable, de la mateixa manera sistemàtica i regular en què ho fa per a les exportacions. El fet que s'hagi pogut disposar de les cintes corresponents és degut a l'elaboració que es féu arran de la tesi doctoral del professor de la Facultat d'Econòmiques de la Universitat de Barcelona, doctor Martí Parellada. Aquesta tesi, titulada *Els fluxos comercials entre Catalunya i la resta d'Espanya (1975) i entre Catalunya i l'estranger (1975-78): Metodologia i anàlisi de resultats,* presentada el novembre de 1980, ens ha estat facilitada pel seu autor i ens ha estat d'una gran utilitat, ja que no només fou l'origen de la confecció de les dades d'importacions catalanes a l'entranger que hem esmentat, sinó que ens ha proporcionat les dades més fiables existents en relació amb el comerç de Catalunya amb la resta de l'Estat espanyol.

Aquestes xifres presenten una interessant aproximació a l'estat de les relacions comercials en qüestió. Es refereixen a l'any 1975, (i per tant, instal.lats en plena crisi econòmica amb el que això podria tenir de distorcedor respecte a l'estructura dels fluxos) i agrupades d'acord amb els cinquanta-dos sectors en els quals es classifiquen els fluxos físics de mercaderies transportades, o classificació CSTE (Classificació de les mercaderies per les Estadístiques de Transport a Europa). La utilització d'aquesta distribució sectorial respon a la metodologia aplicada per Martí Parellada a l'hora d'avaluar els fluxos comercials existents.

Així, donada la inexistència de dades en valor de l'intercanvi de mercaderies entre Catalunya i la resta d'Espanya, el camí utilitzat, explicat a grans trets, ha estat el següent: partint de l'obtenció dels fluxos físics (segons els diferents mitjans de transport, és a dir, carretera, ferrocarril, cabotatge i aeri) i a base de la conversió de la classificació CSTE en la classificació aranzelària, aplicar a les quantitats físiques obtingudes els valors unitaris que es desprenen de les xifres de comerç amb l'estranger. Òbviament, aquest mètode presenta tot un seguit de problemes, el més important dels quals és el de la consideració d'una igualtat d'estructures del comerç català, amb l'estranger i amb la resta d'Espanya. En qualsevol cas, l'autor procedeix a una sèrie de correccions a partir de l'anàlisi individualitzada de diversos productes en els quals, presumiblement, hi pot haver més distorsions.

El resultat, doncs, és una estimació de la balança comercial de Catalunya amb l'exterior (resta d'Espanya i estranger) per a l'any 1975, i de les balances comercials amb l'estranger dels anys 1975 a 1978. Aquests resultats ens permetran, en conseqüència i juntament amb els proporcionats per la Cambra de Comerç barcelonina, presentar una visió de conjunt, amb totes les limitacions esmentades, del comerç català i la seva evolució previsible.

Cal fer, però, algunes observacions més. En primer lloc, i és quasi trivial dir-ho, els anys dels quals es disposen de dades, sobretot en el cas del comerç amb Espanya, corresponen a períodes caracteritzats per una greu crisi econòmica, i a més, l'estructura que reflecteixen no correspon, segurament, a la que pugui tenir en els moment presents (6 anys després en el cas del comerç amb la resta de l'Estat), encara que en el cas dels intercanvis amb l'estranger la major disponibilitat de dades elimini en gran mesura aquest retret. En qualsevol cas, però, l'alternativa és inexistent i partirem de la presumpció que els canvis estructurals no han estat prou significatius com per eliminar les conclusions d l'anàlisi i que l'any 1975 tampoc no fou un any especialment anormal des del punt de vista del comerç.

Una segona observació respon a la classificació utilitzada, o classificació CSTE, utilització obligada per la metodologia aplicada. Així com la distribució dels productes de l'aranzel permet una anàlisi molt desagregada i, en línies generals, força precisa, això no sempre es pot afirmar de la que recull la CSTE, en la qual els productes no agraris suposen uns trentacins sectors, que van des de sectors molt concrets i desagregats (com el cautxú brut, les sorres i graves, la ferralla, l'hulla, el lignit o el coc) a sectors tan amplis i complexos que impedeixen treure'n conclusions generals realment significatives (com elements químics i compostos; productes químics diversos; filats, teixits i productes tèxtils i connexos; màquines; o una mena de "calaix de sastre" anomenat productes manufacturats diversos).

En aquest sentit, doncs, si bé és possible copsar els grans trets del comerç català amb la resta d'Espanya, es fa molt més difícil la comparació (i per tant, i això és el més important, la possibilitat de fixar els graus d'interdependència existents) amb el comerç amb l'estranger, molt més detallat i precís. En qualsevol cas, l'intent d'establir aquests graus d'interdependència en la mesura que sigui possible, a més de la consideració de dades corresponents al comerç exterior a nivell espanyol, i la contrastació amb les transformacions de les estructures aranzelàries (tema ja tractat anteriorment, en el capitol nº II) i altres dades addicionals, queda materialitzat en l'apartat quatre d'aquest capítol que tracta, específicament, al nivell més desagregat que ha estat possible, i al mateix temps operatiu, de la modificació del marc exterior que suposa l'adhesió per a cada un dels grups de productes que es consideren, i en conseqüència, de l'evolució previsible d'acord amb la nova situació.

Amb les reserves anteriors que, òbviament,

poden matisar o modificar l'anàlisi que presentem, exposarem, en primer lloc, l'evolució quantitativa del comerç català amb l'estranger durant els anys considerats per a les exportacions i per a les importacions. També presentarem la situació a l'any 1975 del comerç amb Espanya, amb les seves principals característiques. Tot seguit, s'analitzarà l'estructura sectorial i la distribució geogràfica dels fluxos comercials, tant pel que fa a les entrades com a les sortides de mercaderies per a l'estranger i per a la resta d'Espanya.

1. 1. Dades bàsiques. Evolució

Aquesta visió de conjunt del comerç català previ a l'adhesió, ens permetrà en definitiva, juntament amb els instruments d'anàlisi presentats en el capítol anterior, entrar ja en l'estudi de les repercussions pròpiament dites que l'entrada d'Espanya a les Comunitats Europees pot suposar per als fluxos comercials, ara existents, de Catalunya amb el seu exterior. Pel que fa a les quantitats, l'evolució del comerç amb l'estranger ha estat la següent:

QUADRE NÚM. 30

EVOLUCIÓ DEL COMERÇ EXTERIOR CATALÀ

	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Exportacions (milions ptes)	88.105	93.570	111.163	166.238	208.023	265.449
Evolució en termes corrents (índex 100:1974)	100	106,2	126,2	189,1	236,1	301,3
Evolució en termes constants (índex 100:1974) *	100	89,9	90,4	130,8	154,2	192,0
Evolució en termes constants de les exportacions espanyoles (índ. 100:1974) *	100	91,8	107,2	131,7	163,6	190,1
Participació de les exportacions catalanes en les espanyoles.	21,5	21,2	20,8	21,4	20,7	21,7
Importacions (milions ptes)	—	149.533	199.106	245.773	254.848	—
Evolució en termes corrents (índex 100:1975)	—	100	133,2	164,4	170,5	—
Evolció en termes constants (índex 100:1975) **	—	100	119,6	125,4	117,8	—
Evolució en termes constants de les importacions espanyoles (índ. 100:1975) **	—	100	103,0	105,9	100,8	—
Participació de les importacions catalanes en les espanyoles	—	16,0	17,0	18,2	17,8	—

(Continua)

(Continuació quadre núm. 30)

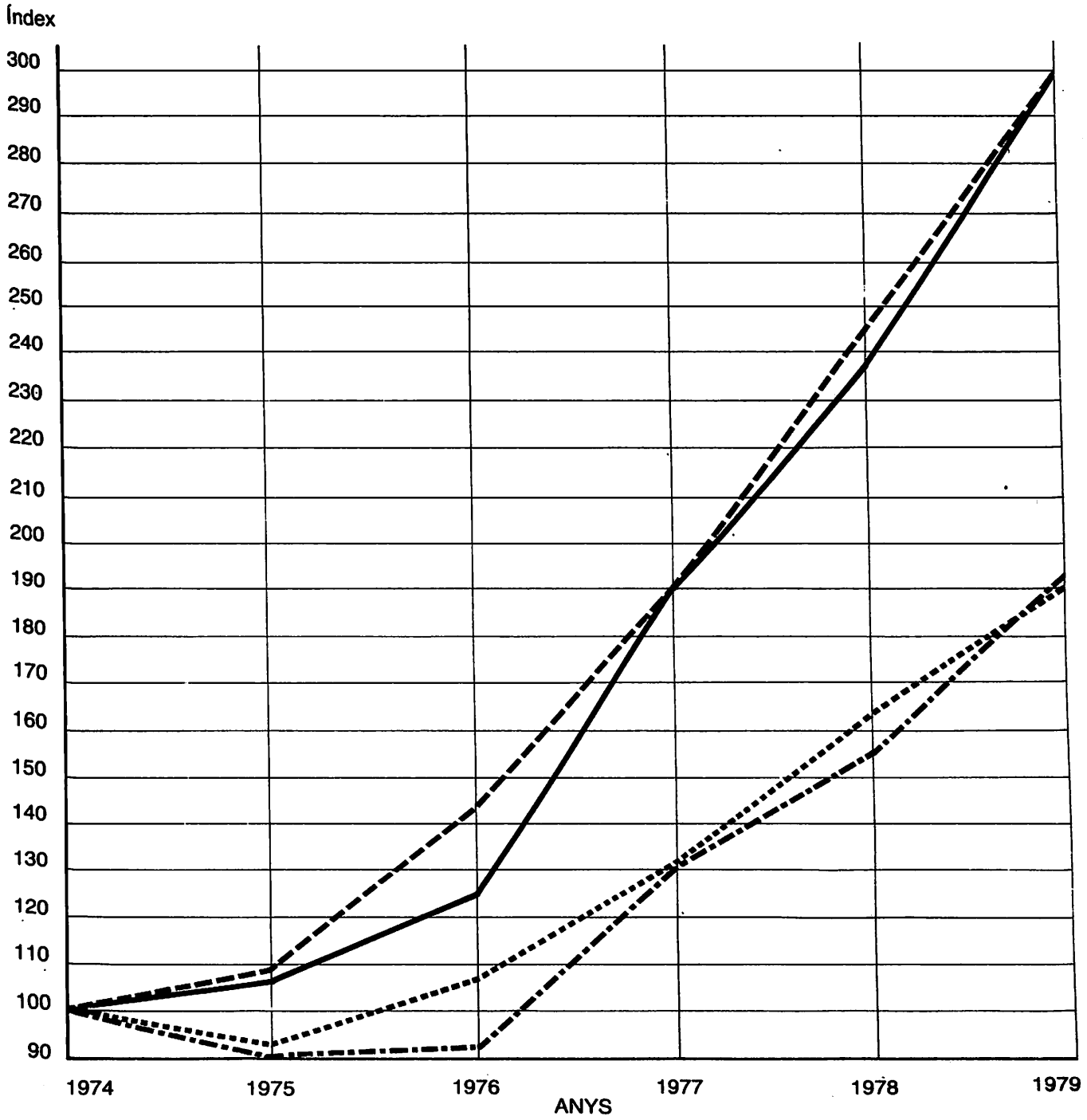
	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Saldo Balança comercial de Catalunya amb l'estranger (milions ptes)	—	–55.963	–87.943	–79.535	–46.825	—
Participació catalana en el dèficit de la balança comercial espanyola	—	11,4	15,0	13,8	10,9	—
Taxa de cobertura de Catalunya $\frac{\text{Exp. catalanes}}{\text{Imp. catalanes}} \times 100$	—	62,6	55,8	67,6	81,6	—
Taxa de cobertura d'Espanya $\frac{\text{Exp. espanyoles}}{\text{Imp. espanyoles}} \times 100$	—	47,3	49,9	57,4	70,0	—

NOTES: (*) Deflectit segons els índexs de preus de les espányoles.
(**) Deflectit segons els índexs de preus de les importacions espanyoles.

FONT: Instituto Nacional de Estadística, Dirección General de Aduanas, Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

GRÀFIC NÚM. II

EVOLUCIÓ DE LES EXPORTACIONS (Índex 100 = 1974)

Exportacions catalanes (pessetes corrents)

Exportacions espanyoles (pessetes corrents)

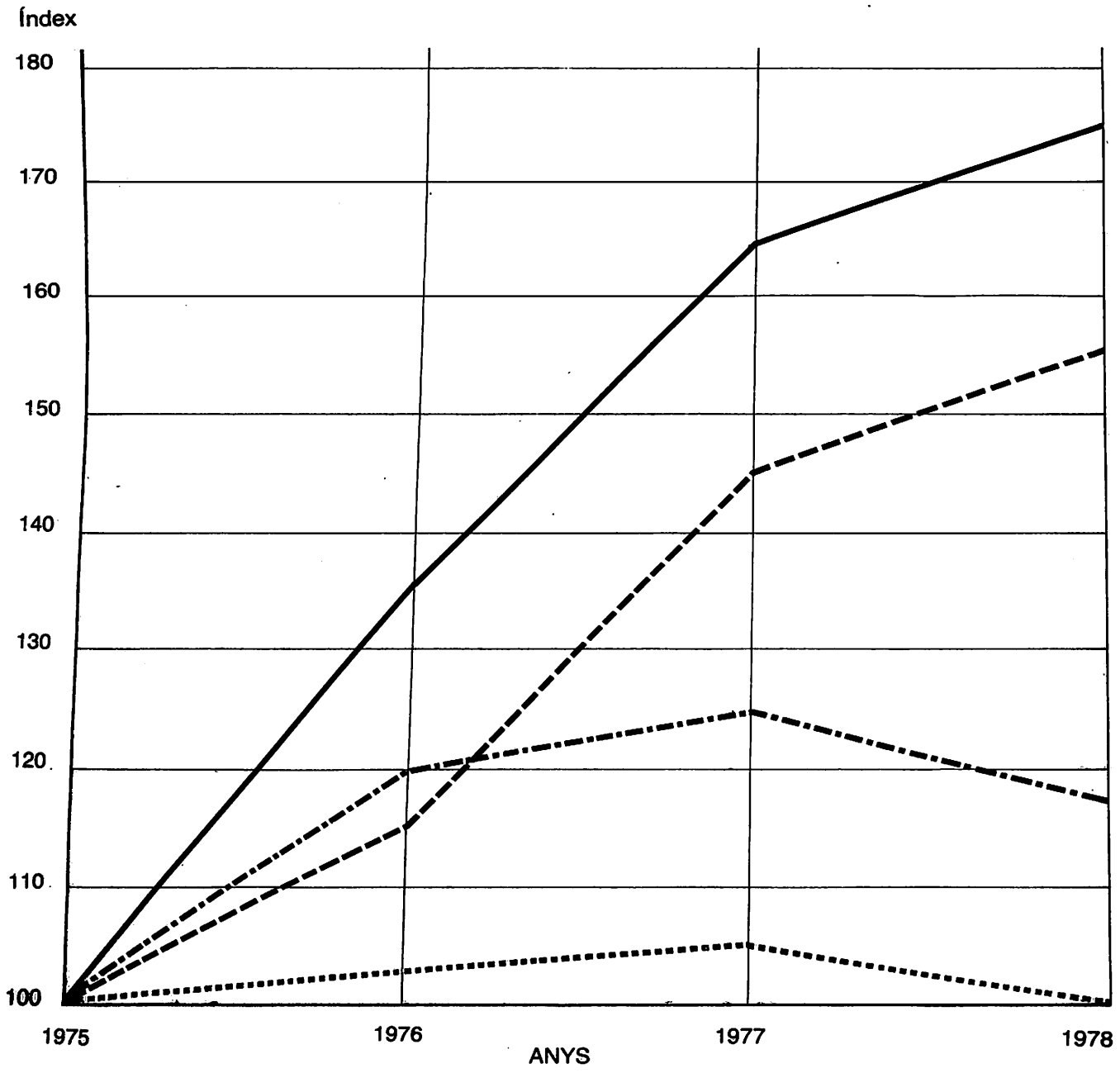
Exportacions catalanes (pessetes constants). Deflectides segons l'índex de preus de les exportacions.

Exportacions espanyoles (pessetes constants). Deflectides segons l'índex de preus de les exportacions.

FONT: Instituto Nacional de Estadística, Dirección General de Aduanas, Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

GRÀFIC NÚM. III

EVOLUCIÓ DE LES IMPORTACIONS (índex 100 = 1975)

Importacions catalanes (pessetes corrents)

Importacions espanyoles (pessetes corrents)

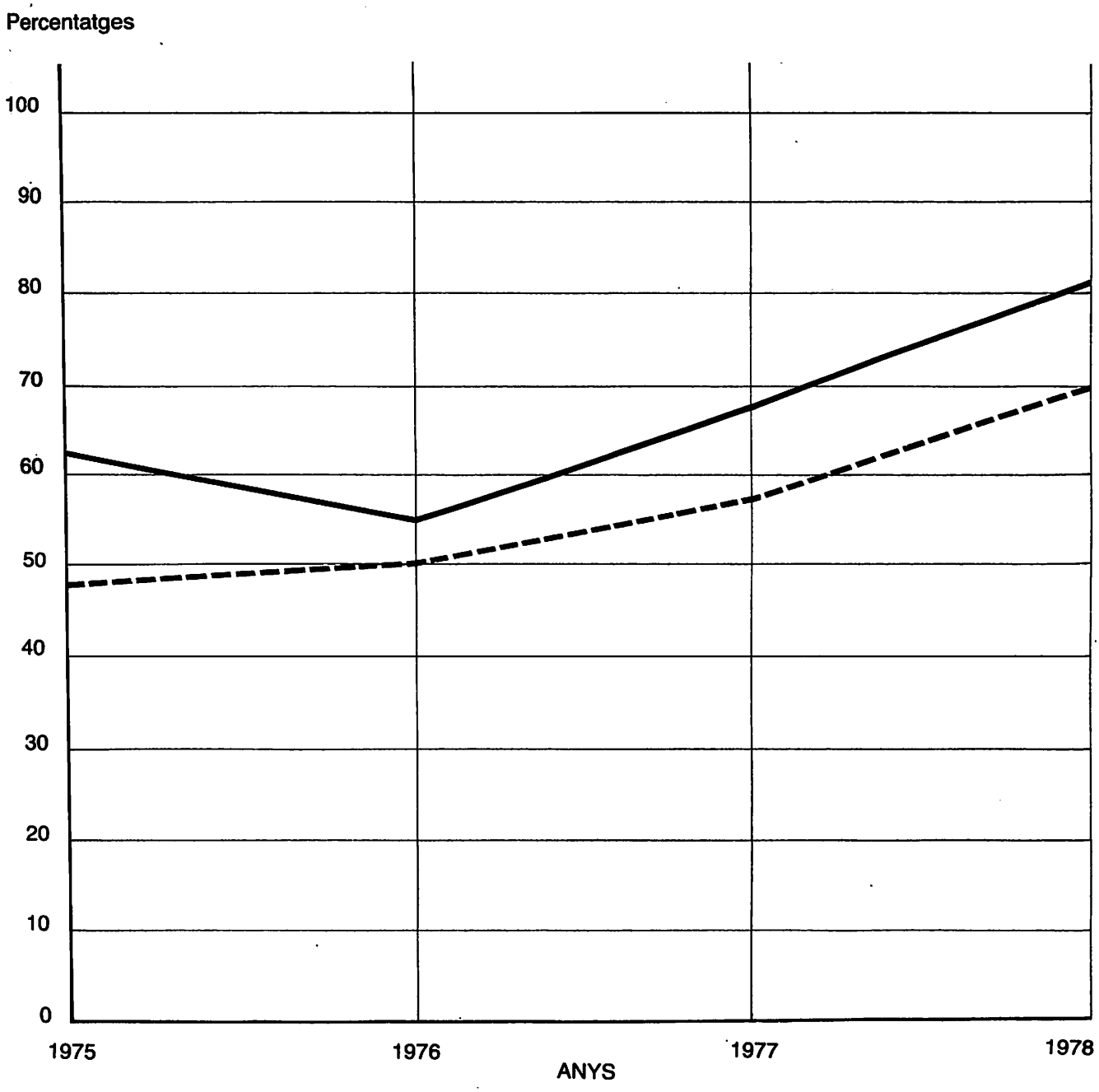
Importacions catalanes (pessetes constants). Deflectides segons l'índex de preus de les importacions.

Importacions espanyoles (pessetes constants). Deflectides segons l'índex de preus de les importacions.

FONT: Instituto Nacional de Estadística, Dirección General de Aduanas, Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

GRÀFIC NÚM. IV

EVOLUCIÓ DE LA TAXA DE COBERTURA

Taxa de cobertura de Catalunya $\left(\frac{\text{exportacions catalanes}}{\text{importacions catalanes}} \times 100\right)$

Taxa de cobertura d'Espanya $\left(\frac{\text{exportacions espanyoles}}{\text{importacions espanyoles}} \times 100\right)$

FONT: Instituto Nacional de Estadística, Dirección General de Aduanas, Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

Com es pot apreciar en el quadre i els gràfics anteriors, l'evolució de les exportacions catalanes difereix una mica respecte a les espanyoles. Així, cal constatar un fort creixement, en termes reals, a partir de 1977 en el cas català, i de 1976, en el cas espanyol. De fet, el 1976 les exportacions reals catalanes romanien per dessota del nivell assolit el 1974. Després aquest retard es recuperarà el 1979, en el qual, fins i tot, el creixement de les exportacions catalanes permet sobrepassar l'índex de les exportacions espanyoles. Pel que fa a les importacions, el dinamisme de les catalanes és força superior, i malgrat el descens de l'any 1978 (en termes reals), l'evolució és significativament creixent, mentre que les importacions espanyoles mostren una tendència a l'estancament.

De tota manera, i malgrat aquest major dinamisme importador, unit a una evolució molt més paral.lela de les exportacions, la taxa de cobertura catalana en relació amb la seva balança comercial continua essent més elevada que l'espanyola. Això és així, perquè mentre les exportacions catalanes vénen a representar un 21% aproximadament, de les espanyoles, les importacions, en canvi, es mostren entre un 16 i un 18% del total. En conseqüència, l'aportació catalana al dèficit comercial espanyol es mou entre l'11 i el 15% del total, per sota, doncs, del pes econòmic i demogràfic de Catalunya.

Quant al comerç entre Catalunya i la resta de l'Estat espanyol, tan sols es disposa de dades corresponents a l'any 1975 (any que, d'altra banda, mostra un comportament irregular des del punt de vista econòmic) i que s'han incorporat en el següent quadre:

QUADRE NÚM. 31

EL CARÀCTER OBERT DE L'ECONOMIA CATALANA (1975)

Fluxos d'entrada de mercaderies a Catalunya de la resta d'Espanya (milers pessetes)	530.619.936,1
Fluxos de sortida de mercaderies de Catalunya a la resta d'Espanya (milers pessetes)	554.329.506,1
% fluxos de sortida sobre el VAB de Catalunya	48,5%
% exportacions catalanes a l'estranger sobre el VAB de Catalunya	8,2%
% total fluxos de sortida més exportacions de Catalunya a la resta del món, sobre el VAB de Catalunya	56,7%
% fluxos d'entrada de mercaderies de la resta d'Espanya sobre el VAB de Catalunya	46,5%
% importacions catalanes sobre el VAB de Catalunya	13,1%
% total fluxos d'entrada més importacions de Catalunya sobre el VAB de Catalunya	59,6%
% fluxos de sortida sobre el VAB a la resta d'Espanya	11,8%
% exportacions de la resta d'Espanya sobre el VAB de la resta d'Espanya	7,7%
% total fluxos de sortida més exportacions de la resta d'Espanya, sobre el VAB de la resta d'Espanya	19,5%
% fluxos d'entrada sobre el VAB de la resta d'Espanya	11,8%
% importacions de la resta d'Espanya sobre el VAB de la resta d'Espanya	17,3%
% total fluxos d'entrada més importacions de la resta d'Espanya, sobre el VAB de la resta d'Espanya	29,1%

NOTA: Els termes "fluxos de sortida" i "fluxos d'entrada" es refereixen a les relacions comercials dins l'Estat espanyol. Els termes "exportacions" i "importacions" es reserven per a les relacions amb l'estranger.
VAB: Valor Afegit Brut

FONT: FONT: Martí PARELLADA. "Tesi doctoral" Banco de Bilbao, i elaboració pròpia.

D'aquestes xifres es dedueix la gran importància del mercat espanyol per a Catalunya, així com el caràcter obert a l'exterior de la seva economia, amb tot el que això pot comportar de cara a afrontar un procés d'integració. Ara bé, aquest caràcter obert deriva de la penetració en el mercat espanyol, mercat que està molt més protegit que l'estranger, i que serà el que patirà majors impactes en produir-se l'adhesió.

En aquest sentit, l'anàlisi dels efectes de l'adhesió ha d'anar bàsicament dirigida a les modificacions sofertes pel mercat espanyol, molt més significatiu que no pas les transformacions que puguin succeir en els fluxos comercials de Catalunya amb l'estranger, tot i la seva importància.

D'aquest conjunt de dades, es dedueix que la balança comercial catalana per a l'any 1975 tingué un dèficit global de l'ordre de 32.253 milions de pessetes, és a dir, un 2,8% del PIB de Catalunya. Per a la resta d'Espanya 514.605 milions i un 11,4%, respectivament.

Aquesta clara diferència és donada per la major dependència relativa de les importacions per part de la resta d'Espanya en comparació amb Catalunya, a més d'un major dinamisme exportador en termes relatius per part de Catalunya. Al mateix temps, si hi afegim un saldo global amb la resta d'Espanya, positiu, aleshores queda plenament justificada aquesta diferenciació pel que fa a les magnituds dels dèficits comercials (de fet, la contribució de Catalunya al dèficit comercial espanyol es mou sempre entre l'onze i el quinze per cent, aproximadament, con ja hem comentat anteriorment).

1.2. Distribució geogràfica. Evolució

De l'anàlisi del quadre núm. 32 i dels gràfics V i VI es dedueix el pes determinant de la Comunitat en els fluxos comercials catalans, sobretot pel que fa a les importacions. Els anys considerats per a aquestes fan difícil d'identificar tendències, tot i que destaca la regularitat de les procedents de la CEE, així com un cert decreixement de la resta del món i l'EFTA, compensat per un major dinamisme de les importacions de l'Amèrica Llatina. Pel que fa referència a les exportacions, ja és més plausible la identificació de les tendències relatives. Així, per a la Comunitat, hom detecta una recuperació a partir de 1978, paral.lela a una davallada de les exportacions dirigides als països EFTA. Per a les zones que resten, hi ha un cert estancament, excepte per a la resta del món que acusa una disminució relativa i per als països àrabs que, en canvi, mostren augments significatius.

Quant a la distribució geogràfica del comerç amb la resta d'Espanya, cal esmentar les fortes relàcions amb el País Valencià i Aragó, zones amb les quals Catalunya és deficitària. També hi ha relacions intenses, encara que amb superàvit, amb Madrid i Andalusia, mentre que amb el País Basc la balança és gairebé equilibrada, amb un pes sobre el total dels fluxos també prou significatiu. (Vegeu quadre núm. 33).

2. El comerç català: estructura sectorial

2.1. El comerç amb l'estranger

Des del punt de vista sectorial, s'utilitzen les comparacions per seccions de l'aranzel per al comerç exterior, tot destacant els capítols més significatius, i els sectors CSTE per al comerç amb la resta d'Espanya.

2.1.1. Importància i evolució quantitativa de les diferents seccions de l'aranzel

Sens perjudici de l'anàlisi més detallada que a nivell més desagregat es farà en línies posteriors, podem efectuar una primera aproximació a partir de l'estudi de les diferents seccions de l'aranzel. Així, en primer lloc, intentarem avaluar la seva importància relativa dins del conjunt del comerç exterior català, per estudiar després més concretament la seva evolució, i sobretot, la seva aportació al saldo de la balança comercial catalana amb l'estranger i el seu pes relatiu en el conjunt del comerç exterior espanyol (vegeu quadre núm. 14 i gràfic núm. 7).

És prou visible el pes hegemònic, tant pel que fa a les exportacions com pel que fa a les importacions, de la secció XVI, corresponent a la maquinària, encara que cal dir que la poca homogeneïtat dels productes que la integren fa convenient una anàlisi més desagregada i que es farà més endavant.

També és significatiu el pes del tèxtil (decreixent) i de la química (creixent) i amb posicions inverses quant a les exportacions i a les importacions.

En l'apartat d'exportacions, també cal esmentar el material de transport, el metall i el paper, mentre que per a les importacions són destacables el metall, els vegetals i els plàstics.

Una anàlisi més detallada per seccions de l'aranzel, pel que fa a l'evolució del comerç exterior català, així com el pes relatiu sobre el comerç exterior espanyol, ens mostrarà els resultats que anirem veient a continuació. La font i les notes explicatives dels gràfics que utilitzarem són les següents:

QUADRE NÚM. 32

DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA DEL COMERÇ EXTERIOR CATALÀ

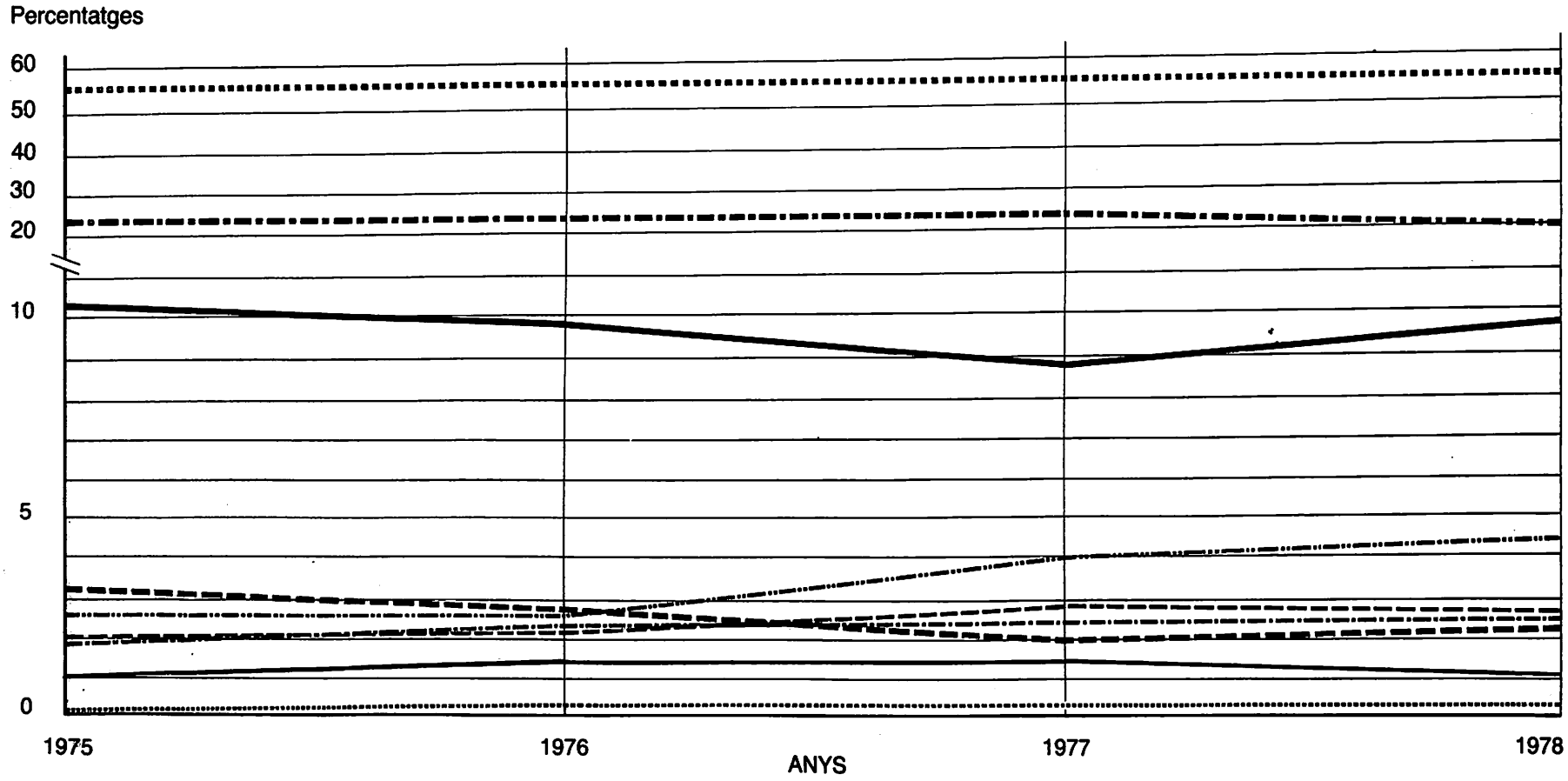
(milions de pessetes)

ÀREES	1974	1975	1976	1977	1978	1979
1. EFTA						
Importacions	—	15.268	19.567	21.664	24.769	—
Exportacions	9.889	9.241	9.213	16.110	19.070	22.208
Taxa de cobertura(%)	—	60,5	47,1	74,4	77,0	—
2. Països de comerç d'Estat (socialistes)						
Importacions	—	1.708	2.815	3.487	3.165	—
Exportacions	1.660	2.260	2.410	4.095	4.446	5.622
Taxa de cobertura(%)	—	132,3	85,6	117,5	140,5	—
3. Països ACP						
Importacions	—	3.050	4.264	6.948	6.719	—
Exportacions	942	2.119	2.711	3.988	6.173	7.605
Taxa de cobertura(%)	—	69,5	63,6	57,4	91,9	—
4. Països mediterranis						
Importacions	—	4.769	5.840	4.787	5.660	—
Exportacions	9.481	10.972	15.068	26.461	25.443	29.473
Taxa de cobertura(%)	—	230,1	258,0	552,8	449,5	—
5. Països asiàtics						
Importacions	—	2.794	4.602	5.812	6.217	—
Exportacions	736	1.099	1.349	1.684	2.350	3.767
Taxa de cobertura(%)	—	39,4	29,3	29,0	37,5	—
6. Amèrica Llatina						
Importacions	—	4.174	5.573	9.745	11.096	—
Exportacions	8.882	10.396	11.396	16.315	20.044	27.577
Taxa de cobertura(%)	—	249,1	204,5	167,4	180,6	—
7. Resta del món						
Importacions	—	34.880	45.848	57.613	55.270	—
Exportacions	16.469	14.127	16.869	21.922	26.100	28.260
Taxa de cobertura(%)	—	40,5	36,8	38,0	47,2	—
8. CEE						
Importacions	—	82.813	110.362	135.115	141.143	—
Exportacions	38.667	39.711	48.008	68.520	92.356	125.544
Taxa de cobertura(%)	—	48,0	43,5	50,7	65,4	—
9. Països àrabs						
Importacions	—	78	234	601	808	—
Exportacions	1.379	3.644	4.139	7.143	12.041	15.394
Taxa de cobertura(%)	—	4.658,7	1.766,4	1.188,3	1.489,7	—
TOTAL						
Importacions	—	149.533	199.106	245.773	254.848	—
Exportacions	88.105	93.570	111.163	166.238	208.023	265.449
Taxa de cobertura(%)	—	62,6	55,8	67,6	81,6	—

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

GRÀFIC NÚM. V

PARTICIPACIÓ DE LES DIFERENTS ÀREES GEOGRÀFIQUES EN LES IMPORTACIONS CATALANES

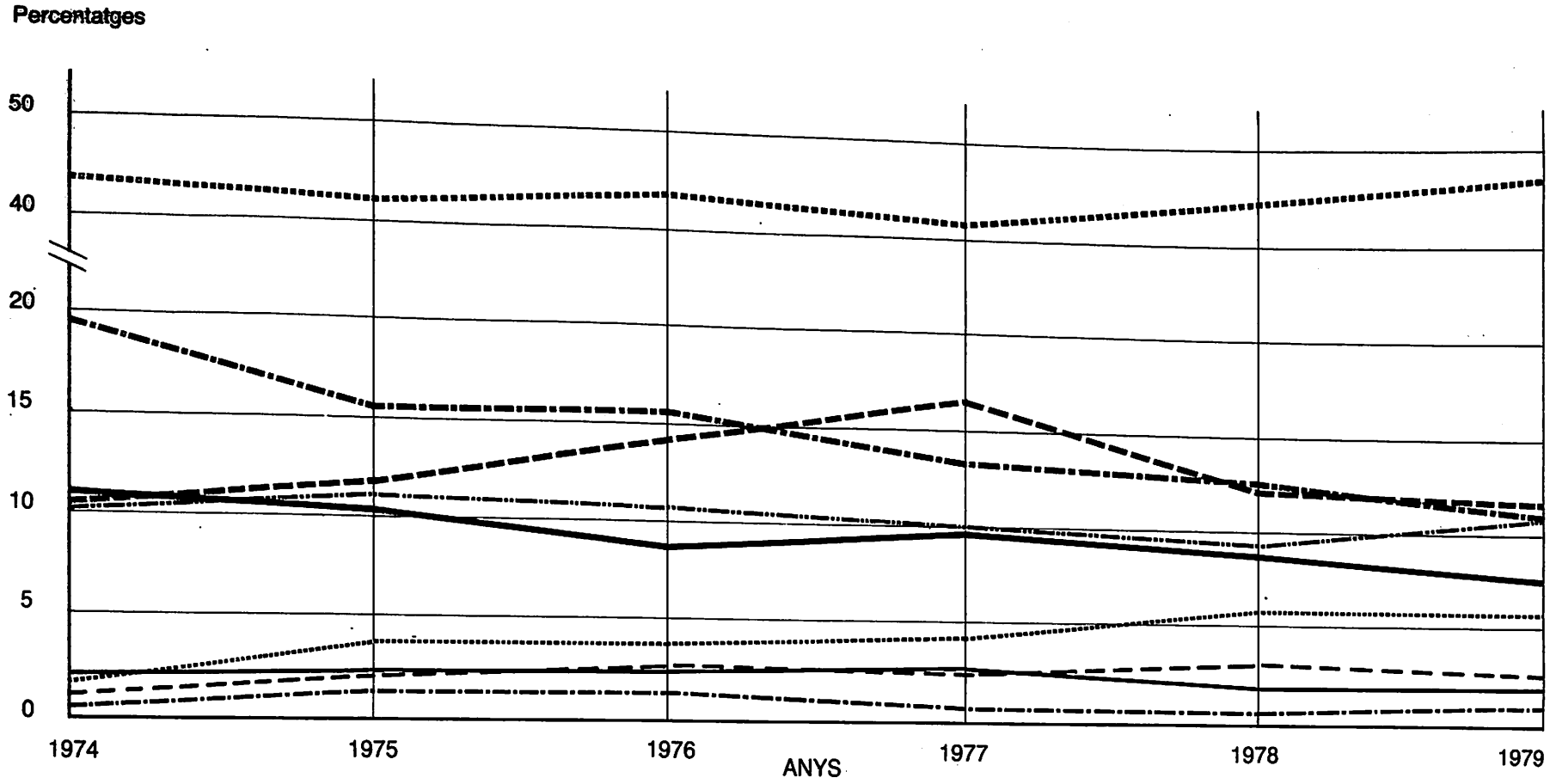

NOTA: Els percentatges són sobre el total d'importacions catalanes del període.

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

GRÀFIC NÚM. VI

PARTICIPACIÓ DE LES DIFERENTS ÀREES GEOGRÀFIQUES EN LES EXPORTACIONS CATALANES

NOTES: Els percentatges són sobre el total d'exportacions catalanes del període.

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 33

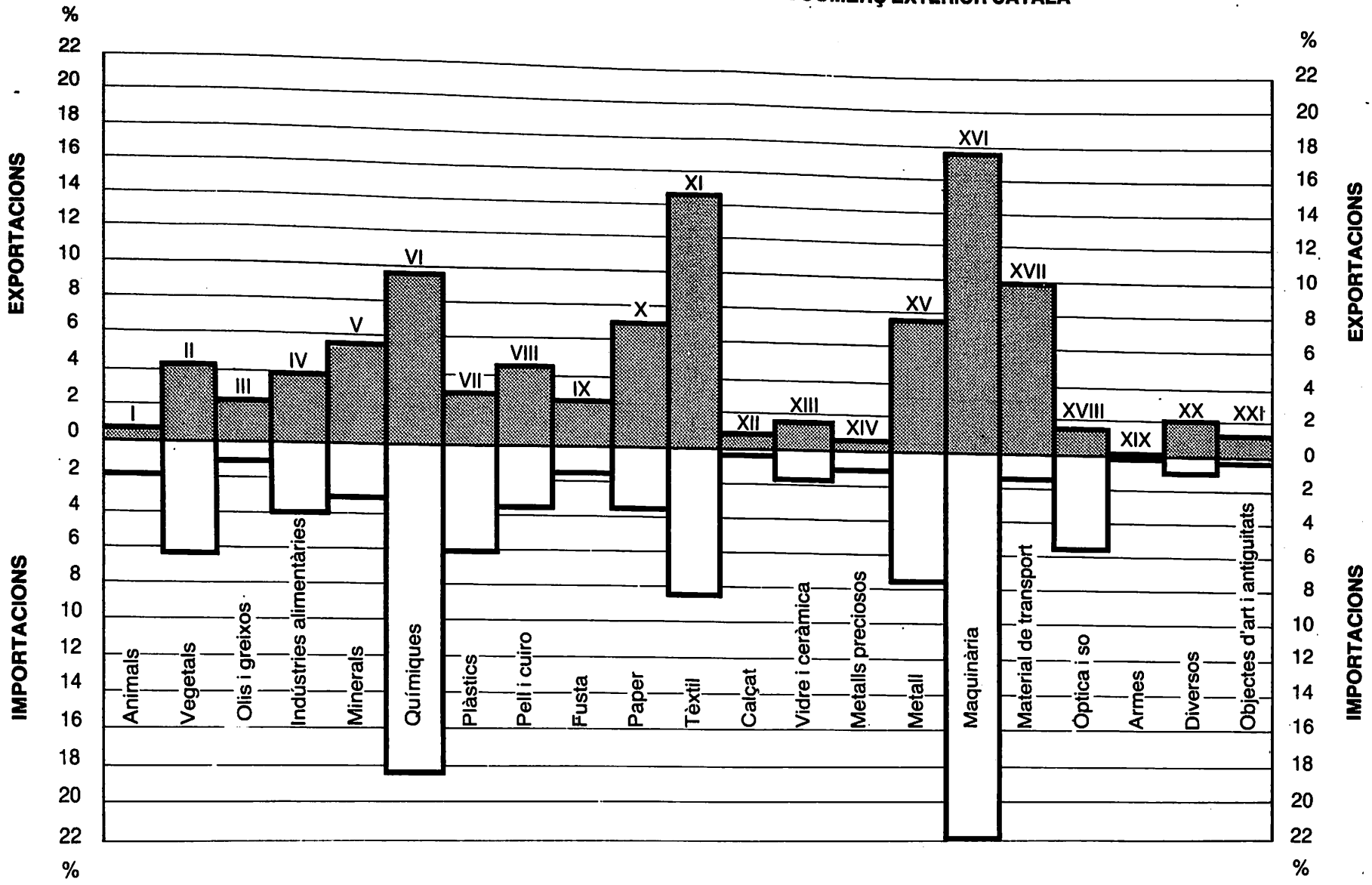
FLUXOS DE MERCADERIES ENTRE CATALUNYA I LA RESTA D'ESPANYA.PARTICIPACIÓ REGIONAL (1975)

Regions i Nacionalitats	Entrades	Sortides	Taxa de cobertura
Les Illes	2,35	7,48	295,8
Canàries	1,82	3,55	187,7
Madrid	9,06	14,27	154,3
Andalusia	8,55	12,39	143,4
Galícia	2,55	3,39	132,8
Nord-àfrica	1,00	0,29	110,8
País Basc	10,29	9,58	97,7
Castella-La Mancha	2,94	2,70	96,7
País Valencià	20,20	17,50	92,0
Castella-Lleó	7,78	6,55	89,8
Extremadura	0,77	0,64	89,8
Navarra	3,32	2,23	74,8
Aragó	18,86	14,04	71,7
Astúries	3,72	2,11	65,8
Múrcia	4,93	2,20	55,0
Santander	3,55	1,08	42,7
TOTAL	100,00	100,00	104,5

FONT: Martí PARELLADA. "Tesi doctoral" i elaboració pròpia.

GRÀFIC NÚM. VII

PES RELATIU SECCIONS ARANZELÀRIES EN EL COMERÇ EXTERIOR CATALÀ

NOTA: L'elaboració s'ha fet amb els mateixos criteris que en el quadre núm. 34

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 34

PES RELATIU DE LES SECCIONS DE L'ARANZEL EN EL COMERÇ EXTERIOR CATALÀ

Seccions	Exportacions		Importacions	
	‰	Posició	‰	Posició
I- Animals	8,454	17	19,448	12
II- Vegetals	42,737	9	65,642	5
III- Olis i greixos	21,158	14	11.170	16
IV- Ind. Alimentàries	38,826	10	40,242	8
V- Minerals	54,479	7	32,769	10
VI- Quimiques	96,310	4	186,009	2
VII- Plàstics	28,710	11	61,332	6
VIII- Pell i cuiro	46.547	8	34,204	9
IX- Fusta	26,104	12	16,071	14
X- Paper	69,592	6	32,503	11
XI- Tèxtil	146,947	2	84,885	3
XII- Calçat	8,077	18	1,821	20
XIII- Vidre i ceràmica	16,125	15	17,034	13
XIV- Metalls preciosos	6,432	19	9,254	18
XV- Metall	75,163	5	77,376	4
XVI- Maquinària	176,657	1	219,162	1
XVII- Material de transport	98,523	3	14,174	15
XVIII- Òptica i so	14,453	16	55,363	7
XIX- Armes	1,114	21	0,120	21
XX- Diversos	22,307	13	11,038	17
XXI- Objectes d'art i antiguitats	1,277	20	2,536	19

NOTA: Els ‰ representen la mitjana de participació sobre el total d'exportacions catalanes durant el període 1974-79 i sobre el total d'importacions catalanes en el període 1975-78, respectivament.

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia

EXPLICACIÓ dels símbols dels gràfics VIII al XXVIII

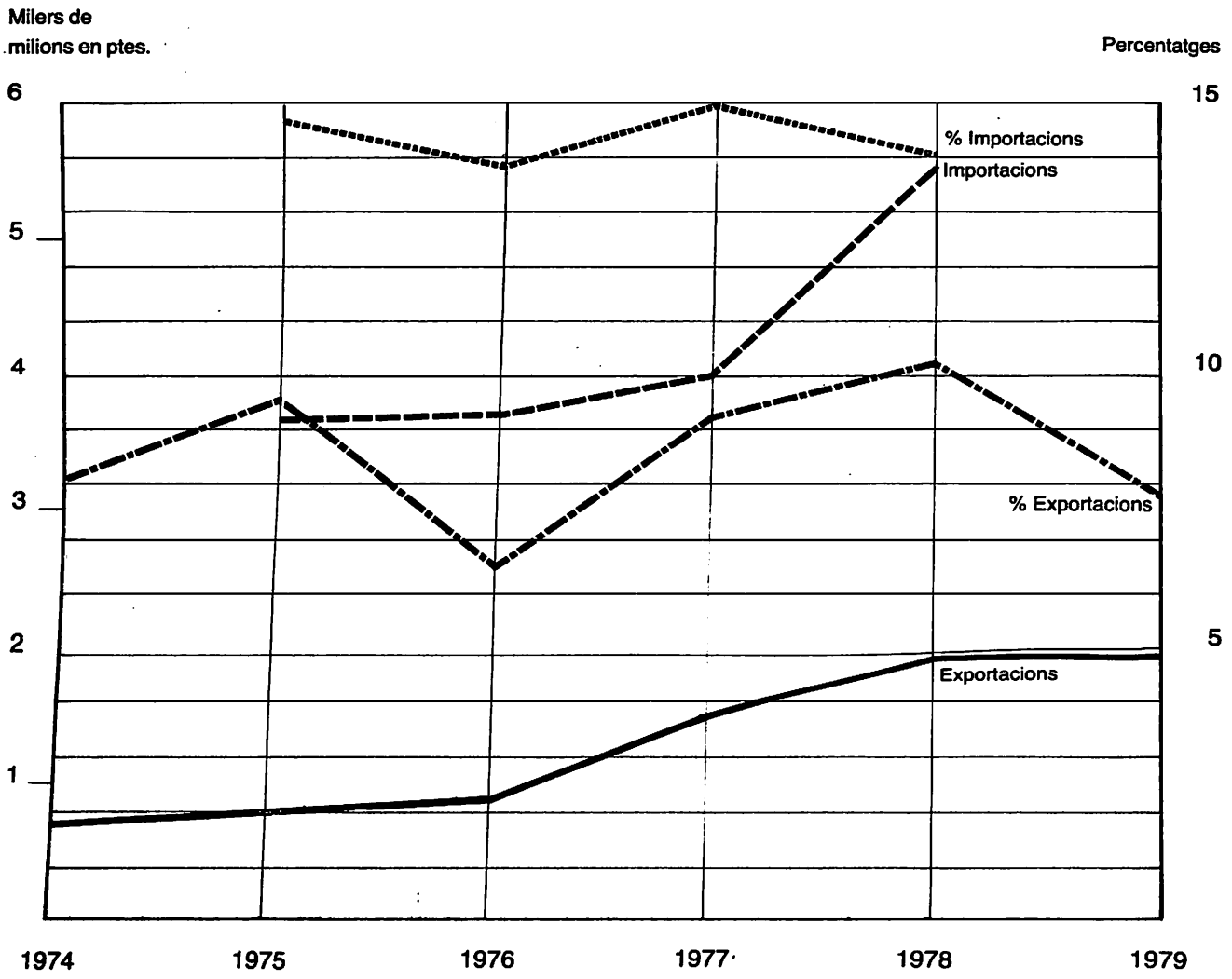
——— Exportacions catalanes a l'estranger en pessetes corrents. (E)
– – – – – Importacions catalanes de l'estranger en pessetes corrents. (I)
–·–·–·– Percentatge de participació de les exportacions catalanes de la secció sobre el total d'exportacions espanyoles de l'esmentada secció (%E)
····· Percentatge de participació de les importacions catalanes de la secció sobre el total d'importacions espanyoles de l'esmentada secció. (%I)

L'eix vertical de l'esquerra del gràfic reflecteix les xifres en pessetes corrents d'exportacions i d'importacions. L'eix vertical de la dreta del gràfic reflecteix els percentatges de participació del comerç català sobre el comerç espanyol de la secció correponent. L'eix horitzontal expressa el preríode de referència (1974-79 per a les exportacions, i 1975-78 per a les importacions)

FONT: Cambra de Comerç; Dirección General de Aduanas; Arimany, Mercader i Milà: Les exportacions de Catalunya; i elaboració pròpia.

GRÀFIC NÚM. VIII

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ I: ANIMALS

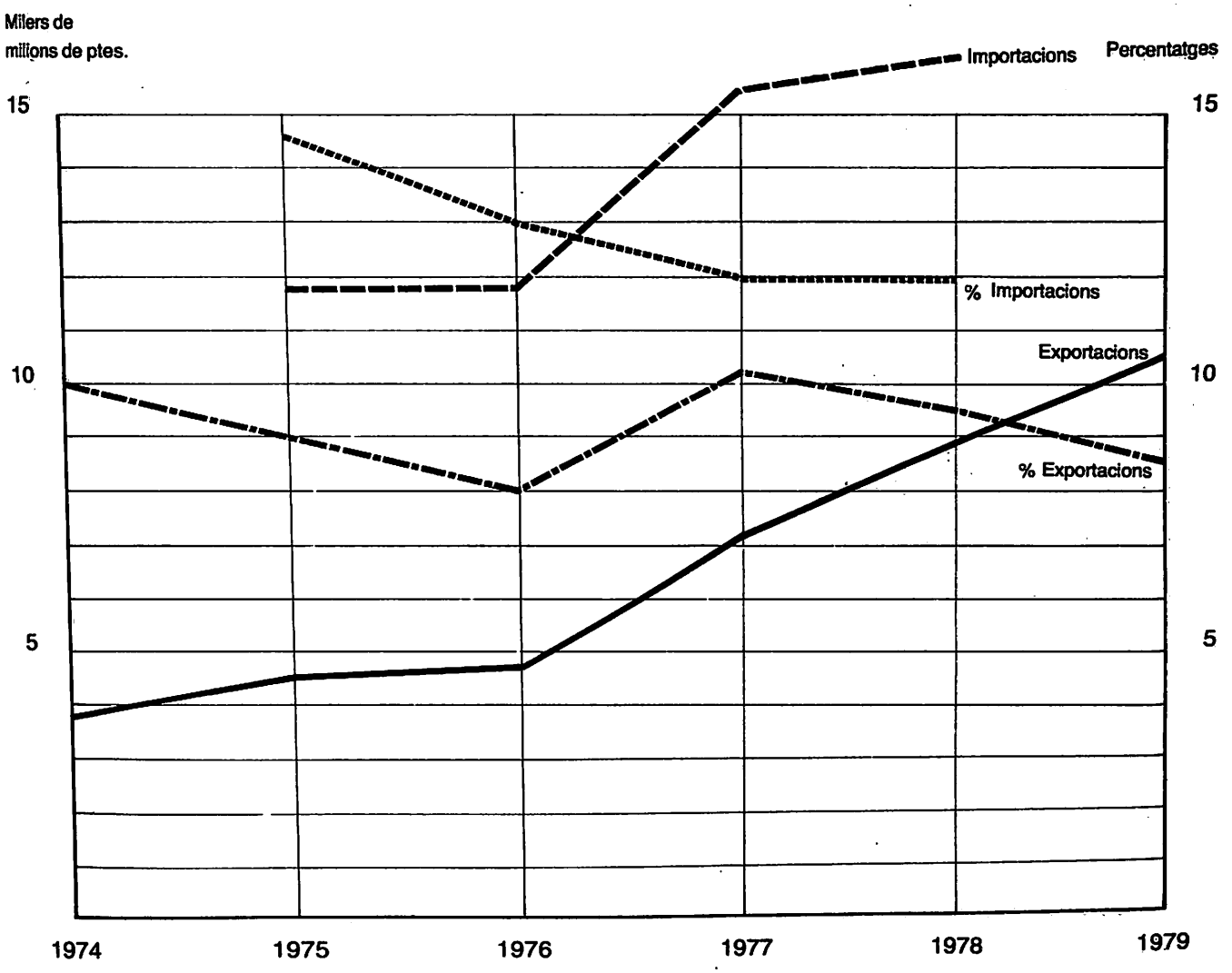

Analitzant l'evolució del comerç exterior català pel que fa referència a la secció I, és a dir, "animals vius i productes del regne animal", cal destacar una certa tendència creixent de les exportacions en termes nominals, tot i que la seva importància relativa dins dels conjunt espanyol no sembla seguir una tendència ben definida, per tal com oscil.la entre el 6,5 i el 10% del total. Les importacions també mostren una tendència clarament creixent en termes absoluts, sobretot per a l'any 1978, però, de la mateixa manera, el seu pes relatiu en el conjunt de les importacions espanyoles del sector no sembla seguir cap tendència clara, ja que oscil.la entre el 14 i el 15%, aproximadament. En qualsevol cas, és destacable el dèficit català en aquesta secció que es mou entre els 2.500 i 3.500 milions de pessetes anuals.

També cal remarcar el poc pes relatiu de les exportacions catalanes, malgrat la importància del sector ramader i alimentari a Catalunya, la qual cosa és deguda a la seva especialització, a part de l'aviram, en bestiar porcí, ja que aquest darrer, en no estar eradicada la pesta porcina, limita la capacitat exportadora del sector; també hi incideix el consum interior, palesat al mateix temps per quantitats més substancioses i creixents de productes importats.

GRÀFIC NÚM. IX

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ II: VEGETALS

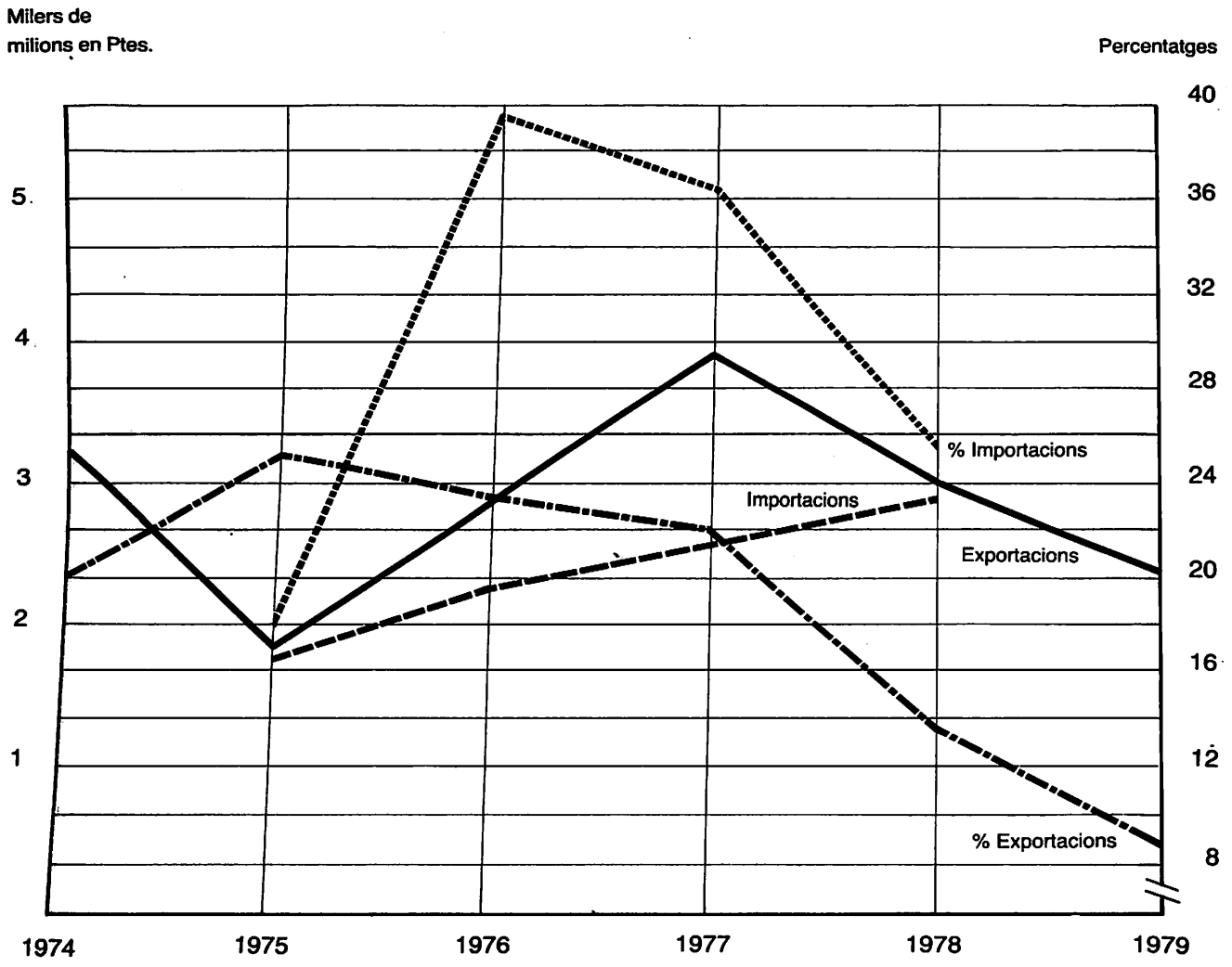

El comerç exterior català de "productes vegetals" reflecteix dues característiques anàlogues per a les exportacions i per a les importacions. En primer lloc, un creixement significatiu de les xifres en pessetes corrents al llarg dels anys considerats. Segon, un descens, malgrat això, del pes de Catalunya en el comerç espanyol d'aquest sector, tot i que és molt més ostensible en el cas de les importacions que en el de les exportacions, que segueixen un comportament més oscil.lant, encara que pot apreciar-se una certa tendència decreixent.

En aquest sector, el dèficit és molt important (entre 7 i 8.000 milions de pessetes anuals) i reflecteix, d'una banda, el fort consum interior d'aquest productes, i d'altra banda, el poc pes relatiu de l'agricultura catalana, tant pel que fa al total de la nostra economia, com si la comparem amb el sector agrícola espanyol. També cal considerar la manca de subministrament de determinats productes (moresc, alguns cereals, etc.) per part de l'agricultura espanyola, font habitual de subministrament del mercat català, algun d'ells *inputs* importats del sector ramader català.

GRÀFIC NÚM. X

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ III: OLIS I GREIXOS

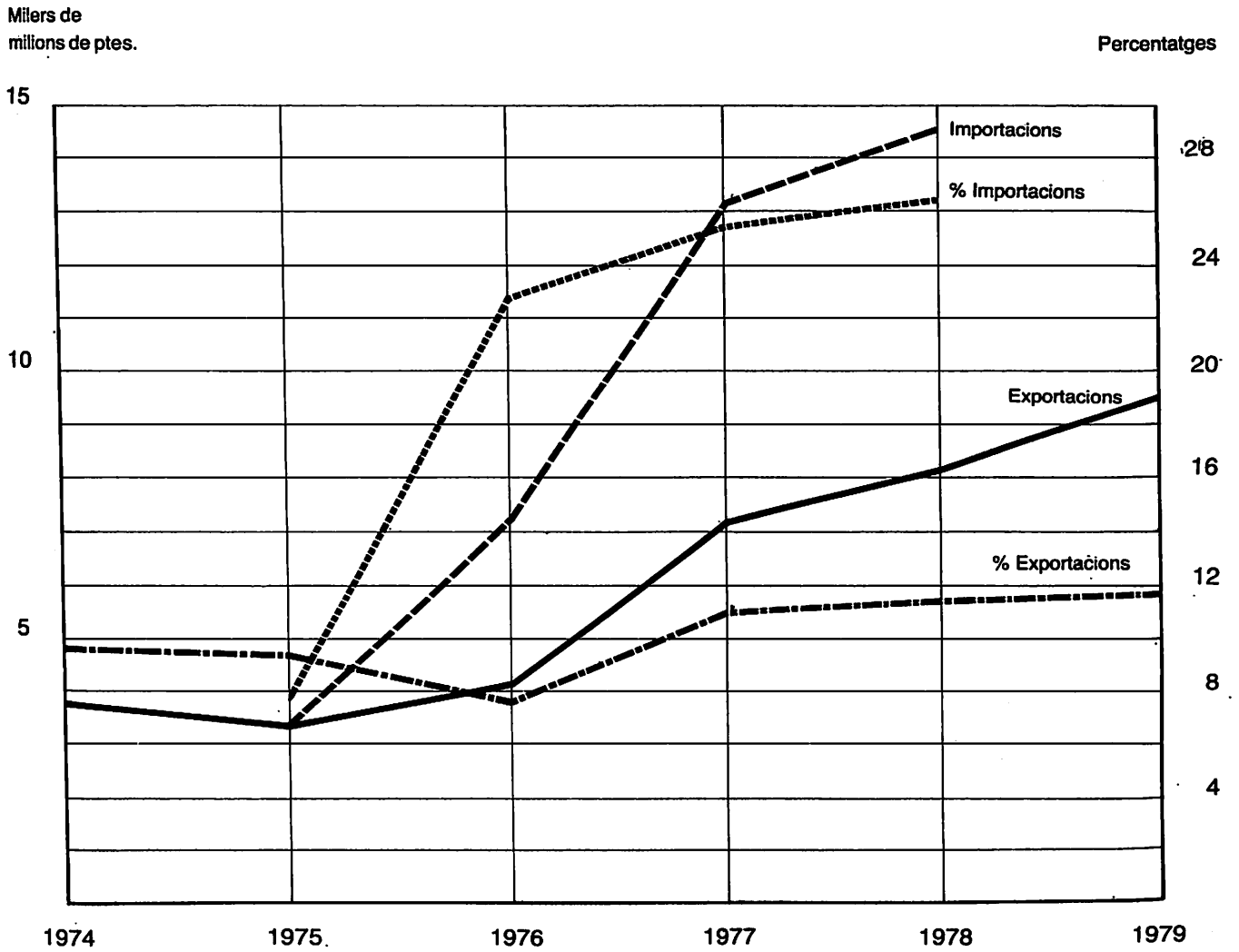

L'anàlisi de la secció III de l'Aranzel (olis i greixos, animals o vegetals, productes de llur desdoblament; greixos alimentaris elaborats; ceres d'origen animal o vegetal) en els darrers anys, expressa un comportament relativament erràtic.

Aquesta conducta és vàlida sobretot pel que fa a les exportacions, les quals oscil.len entre 2 i 4.000 milions de pessetes aproximadament. En qualsevol cas, però, sembla que la participació catalana en les exportacions d'aquest productes, a nivell espanyol, té una tendència fortament decreixent. Així, l'any 1975, Catalunya exportava la quarta part del total exportat per Espanya; en canvi, l'any 1979 aquesta participació havia baixat a una dotzena part del total. De tota manera, aquesta davallada respon més a un increment relatiu de les exportacions espanyoles que no a un descens significatiu de les catalanes, tot i que aquestes semblen reflectir amb més intensitat els canvis en les condicions climàtiques i generals d'obtenció d'aquest tipus de productes.

Quant a les importacions, s'observa un creixement moderat pel que fa a les xifres absolutes, tot i que encara queden per sota (almenys per als anys considerats) de les exportacions (el superàvit no supera mai, però, els 1.200 milions de pessetes). Ara bé, aquest creixement uniforme no queda expressat en el percentatge de participació catalana sobre les importacions espanyoles, el qual és extraordinàriament erràtic, derivat de les grans fluctuacions d'aquestes darreres, reflex de la política comercial portada a terme en aquest sector i que és molt sensible a les quantitats produïdes a l'interior. De tota ma-

GRÀFIC NÚM. XI

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ IV: INDÚSTRIES ALIMENTÀRIES.

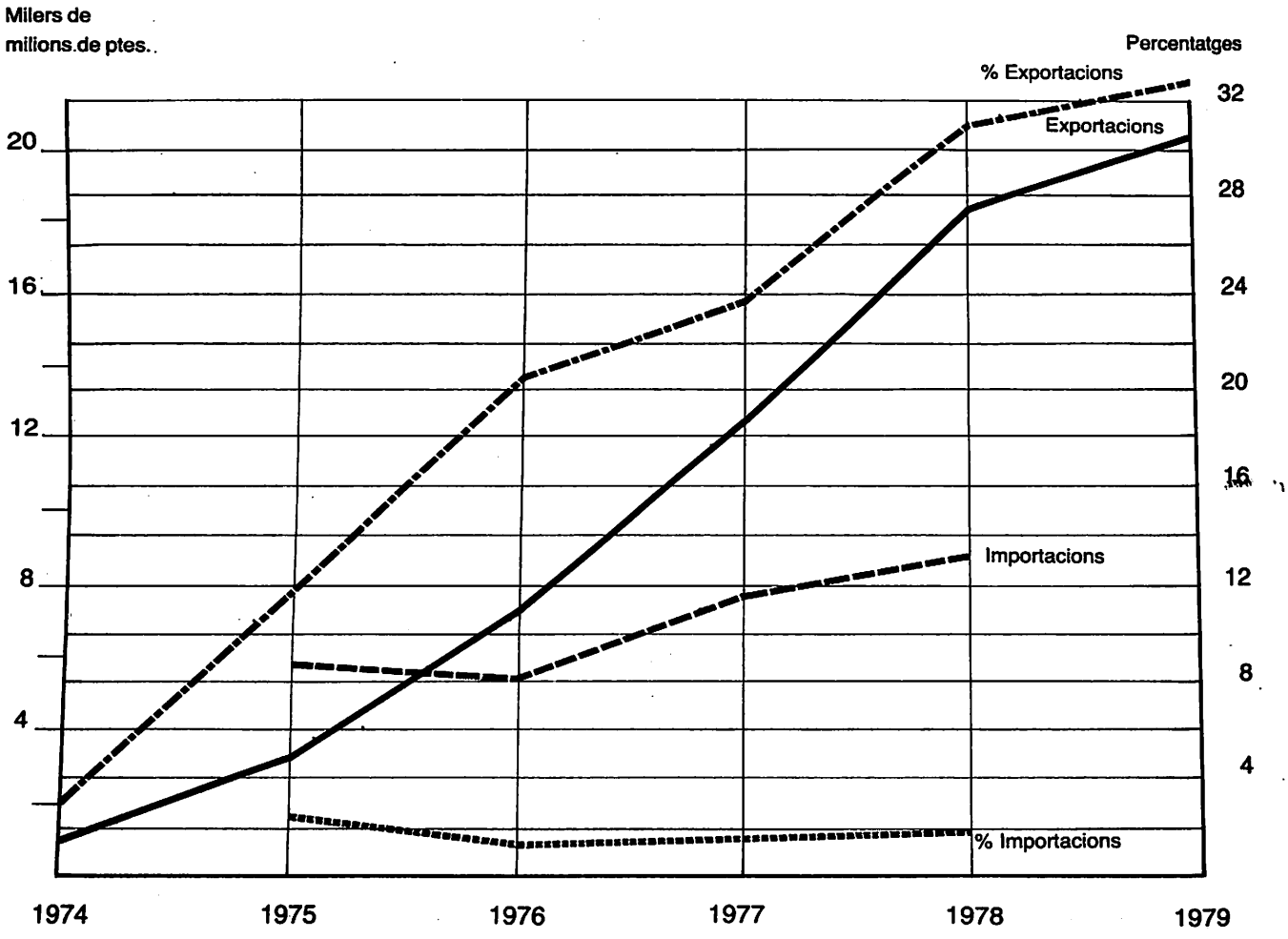

nera, les importacions catalanes reflecteixen un fort consum que fins i tot, l'any 1976, arribà a absorbir el 40% del total de les importacions espanyoles.

La secció IV (productes de les indústries alimentàries; begudes, líquids alcohòlics i vinagre; tabac), d'acord amb les dades disponibles, és una secció progresivament deficitària. Així, mentre que pel 1975 la balança comercial catalana dels productes esmentats està pràcticament equilibrada, per als anys següents el dèficit va augmentant per arribar a ésser d'uns 5.500 milions de pessetes l'any 1978, la qual cosa representa que la taxa de cobertura, en quatre anys, ha baixat de 100 a 60.

Això és degut a un gran dinamisme importador (tant en xifres absolutes com en termes de pes relatiu en el conjunt espanyol) que ha fet que Catalunya importi la quarta part del volum d'importacions espanyoles del sector, quan quatre anys abans no arribava a una dotzena part. Al mateix temps, en canvi, l'evolució de les exportacions ha anat paral.lela a l'evolució espanyola en aquesta secció, encara que potser una mica creixent, sobretot a partir de 1977. En aquests moments, les exportacions catalanes representen ja un 12% del total espanyol, de tota manera encara lluny del que caldria esperar del pes d'aquesta indústria en el conjunt de l'economia catalana.

GRÀFIC NÚM. XII

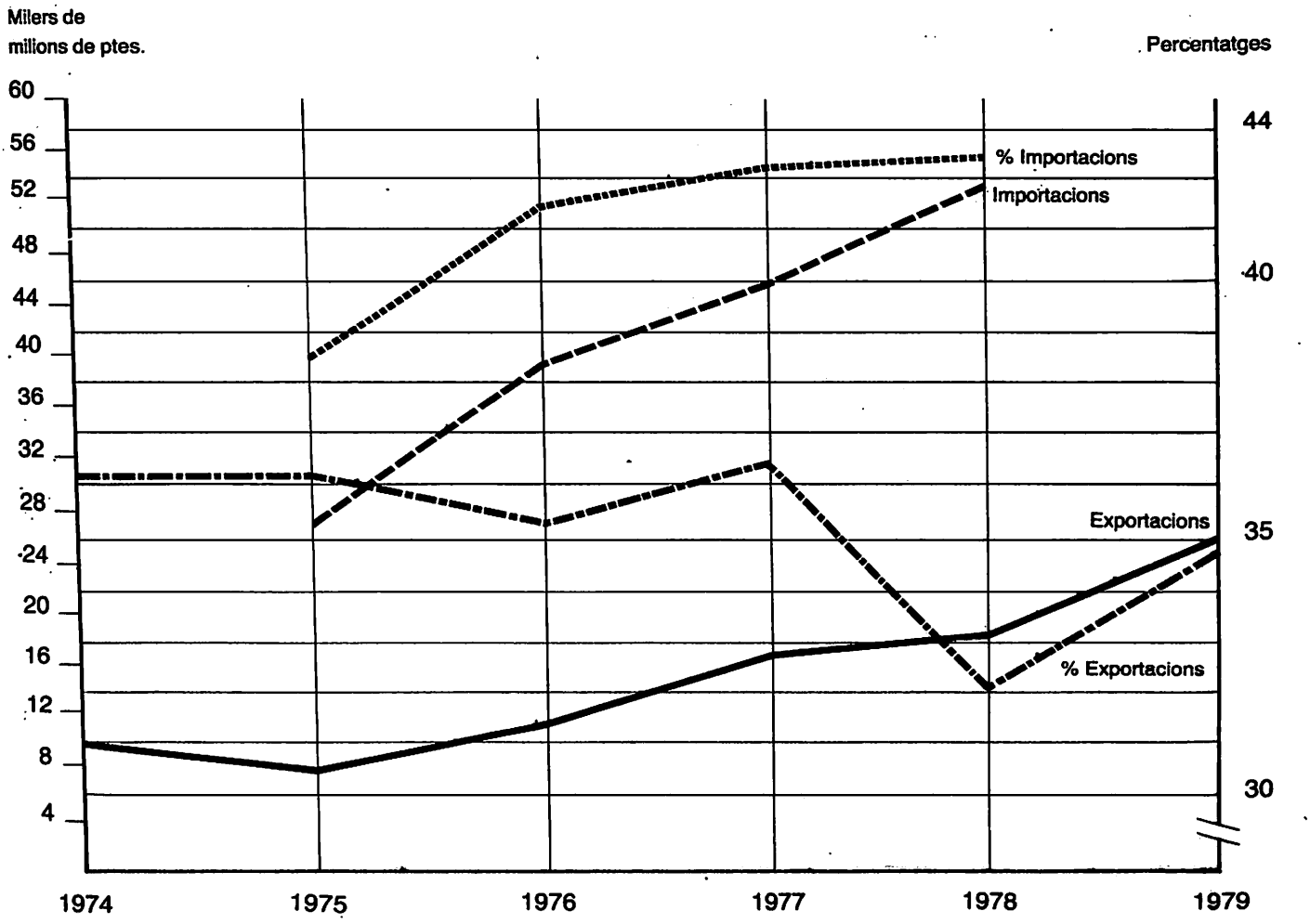
EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ V: MINERALS

Aquesta secció (productes minerals) presenta un comportament comercial extraordinàriament positiu, degut a l'augment espectacular augment de les exportacions catalanes en pessetes corrents (la refineria de Tarragona n'és l'explicació fonamental), que ha permès passar d'una proporció sobre les espanyoles, pràcticament nul.la el 1974, a representar una tercera part l'any 1979. Tenint en compte que les importacions han tingut un creixement molt moderat, i que representen al voltant del 2% del total de les espanyoles, queda explicat el canvi en el saldo particular de la balança comercial en aquest sector, ja que era deficitari el 1975, amb unes importacions que doblaven les exportacions, i el 1978, en canvi, les exportacions catalanes ja són dues vegades i mitja més grans que les importacions. Cal tenir en compte, però, la concentració en empreses no catalanes de caràcter paraestatal, de les importacions petrolíferes, que pot distòrcer la realitat de les importacions catalanes.

GRÀFIC NÚM. XIII

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ VI: QUÍMIQUES

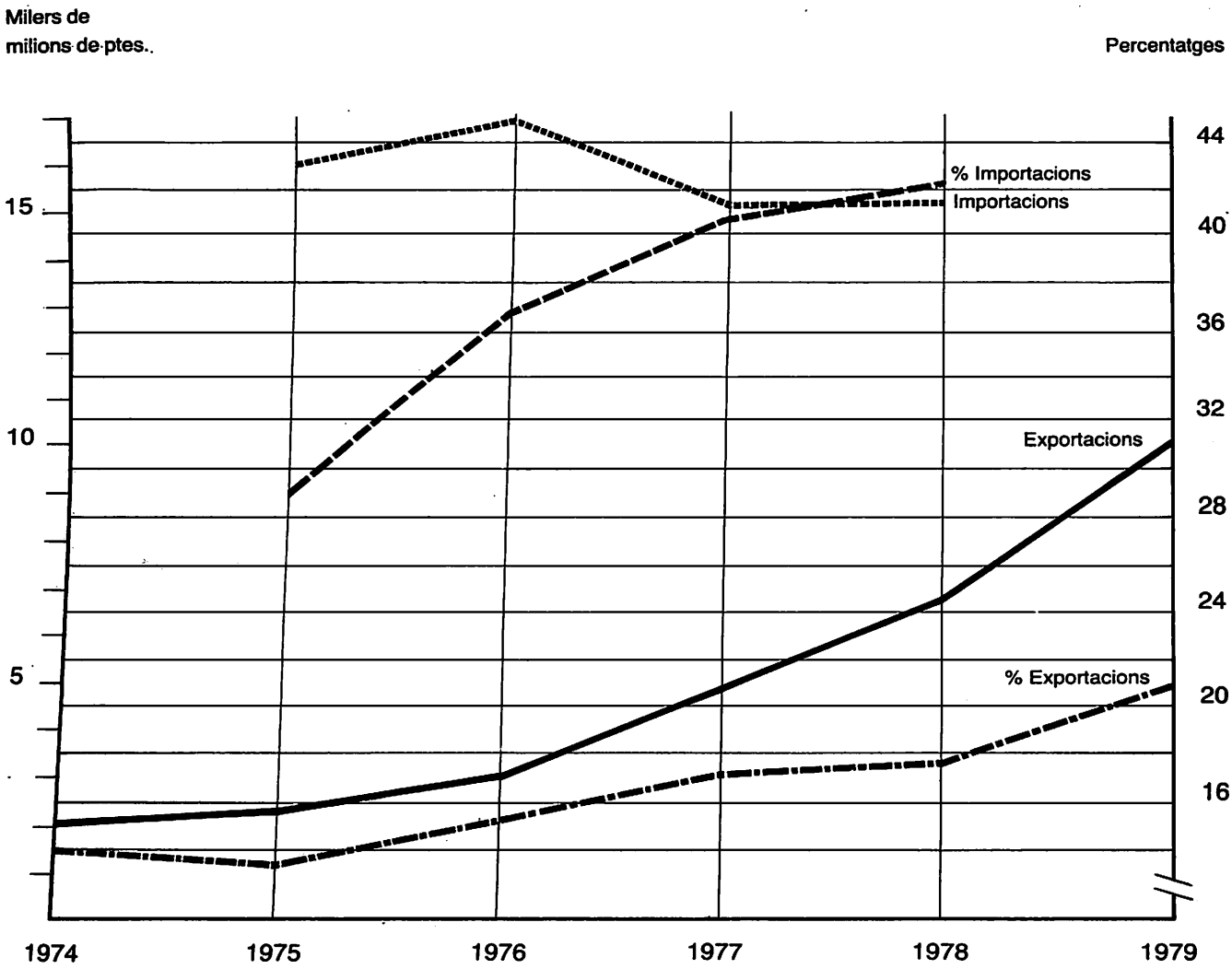

La secció dels productes de les indústries químiques i d'indústries connexes és una de les més importants, tant a nivell de xifres absolutes com pel que fa al seu pes dins del conjunt del comerç espanyol.

Així, les exportacions químiques catalanes vénen a representar, aproximadament, un terç del total espanyol, encara que, malgrat llur creixement en pessetes corrents, sembla detectar-se un cert estancament, tant des d'una consideració relativa com en termes reals. En canvi, les importacions observen un ràpid creixement que, a més, fa augmentar la participació catalana del 38 al 42%, aproximadament, en els quatre anys que es consideren.

Aquest enorme pes de la química catalana en el context espanyol no impedeix l'existència d'elevats dèficits comercials en aquest sector, i a més, amb una tendència creixent: la taxa de cobertura passa, en els quatre anys de referència, del 30 al 34%, però el dèficit passa d'uns 19.000 milions a uns 35.000 milions de pessetes, des de l'any 1975 a l'any 1978.

GRÀFIC NÚM. XIV

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ VII: PLÀSTICS

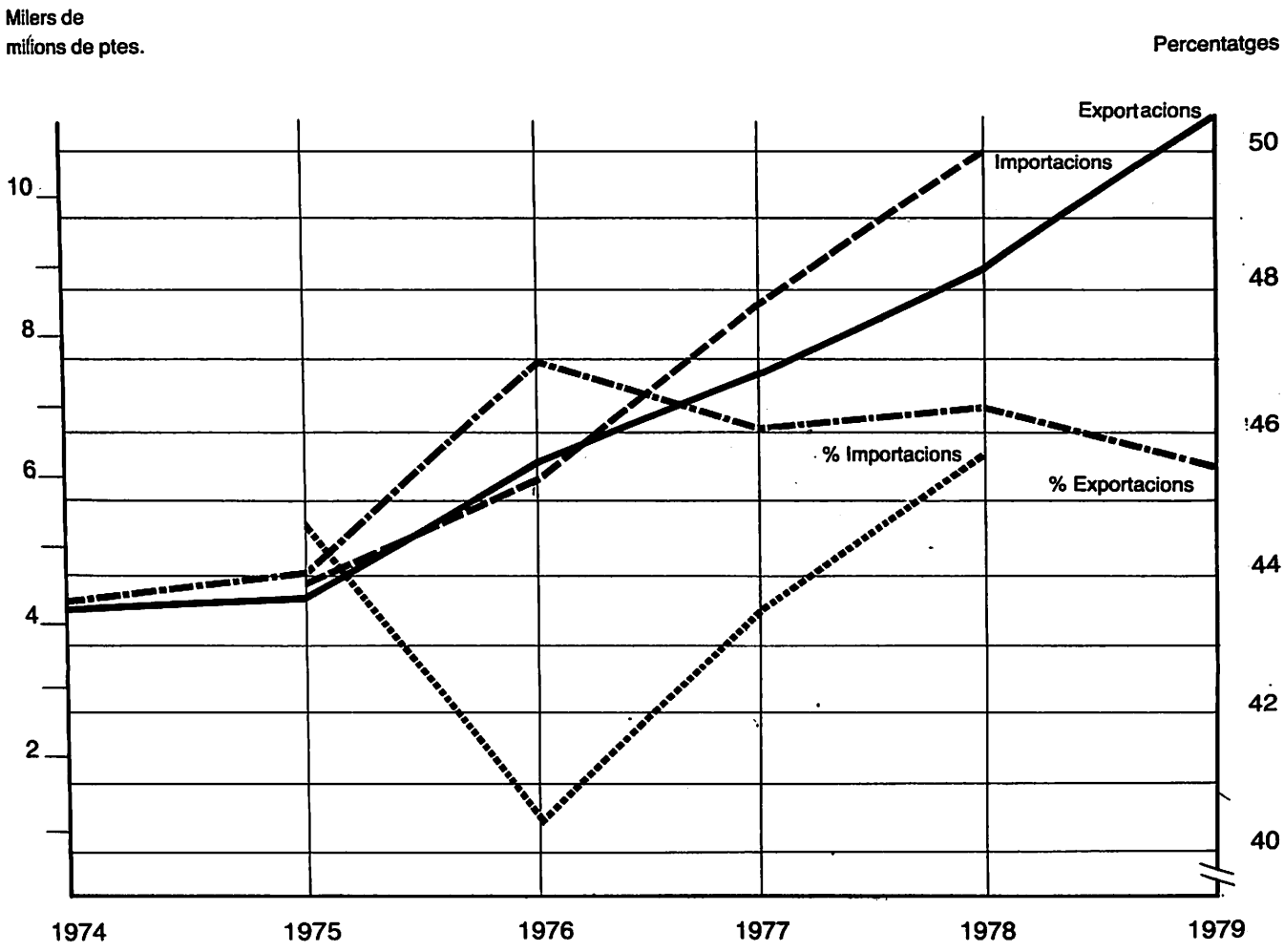

Pel que fa a la secció VII (matèries plàstiques i cautxú, bàsicament), s'hi aprecia una evolució força positiva. Així, les exportacions tenen una expansió creixent al llarg del temps, la qual cosa permet també augmentar significativament la participació catalana en el conjunt d'exportacions espanyoles, des del 13-14% dels anys 1974 i 1975 al 21% del total a l'any 1979. De fet, en pessetes corrents, durant el període considerat (1974-1979) les exportacions quintupliquen llur valor, i l'any 1979, ja arriben al voltant de 10.000 milions de pessetes.

Aquests valors estan encara molt per dessota dels corresponents a les importacions (l'any 1975, eren de 9.000 milions, però l'any 1978 ja pujaven més de 15.500 milions, amb un dèficit per a aquell any de l'ordre de 9.000 milions de pessetes). De tota manera,pel que fa a les importacions, que semblaven més dinàmiques en els primers anys de referència, mostren una tendència a desaccelerar la seva expansió, i de fet, el grau de participació de les importacions catalanes sobre el total de les espanyoles sembla expressar una certa baixa, tot i que encara es manté a uns nivells molt elevats (entre el 40 i 45% del total).

GRÀFIC NÚM. XV

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ VIII: PELL I CUIRO

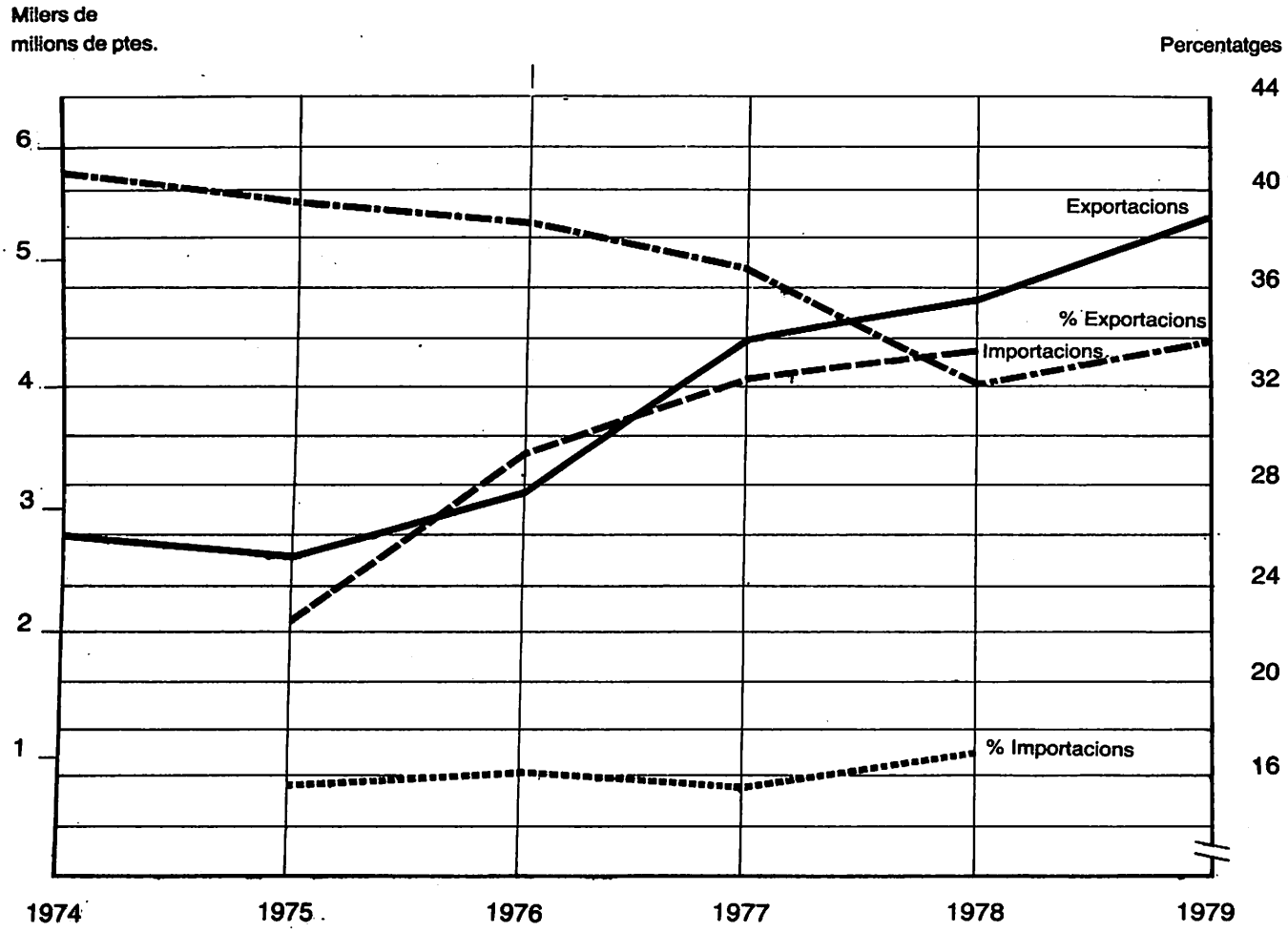

La secció VIII (pell i cuiro, fonamentalment, però també pelleteria, articles de viatge, estogeria, tripes manufacturades, etc), és una de les més equilibrades des del punt de vista del saldo comercial, tot i que sembla apreciar-s'hi una certa tendència al dèficit.

És remarcable el gran pes que aquests sectors tenen a Catalunya, pel que fa a llur comerç exterior, si ho comparem amb les xifres espanyoles. Així, les exportacions oscil.len entre el 44 i el 47% del total d'exportacions espanyoles. Les importacions són encara més fluctuants en termes relatius, però també se situen entre el 40 i el 46%; d'altra banda, sembla detectar-se per a aquestes una tendència a l'alça, mentre que, quant a la participació de les exportacions, la impressió potser és la contrària, almenys pel que fa als darrers anys.

GRÀFIC NÚM. XVI

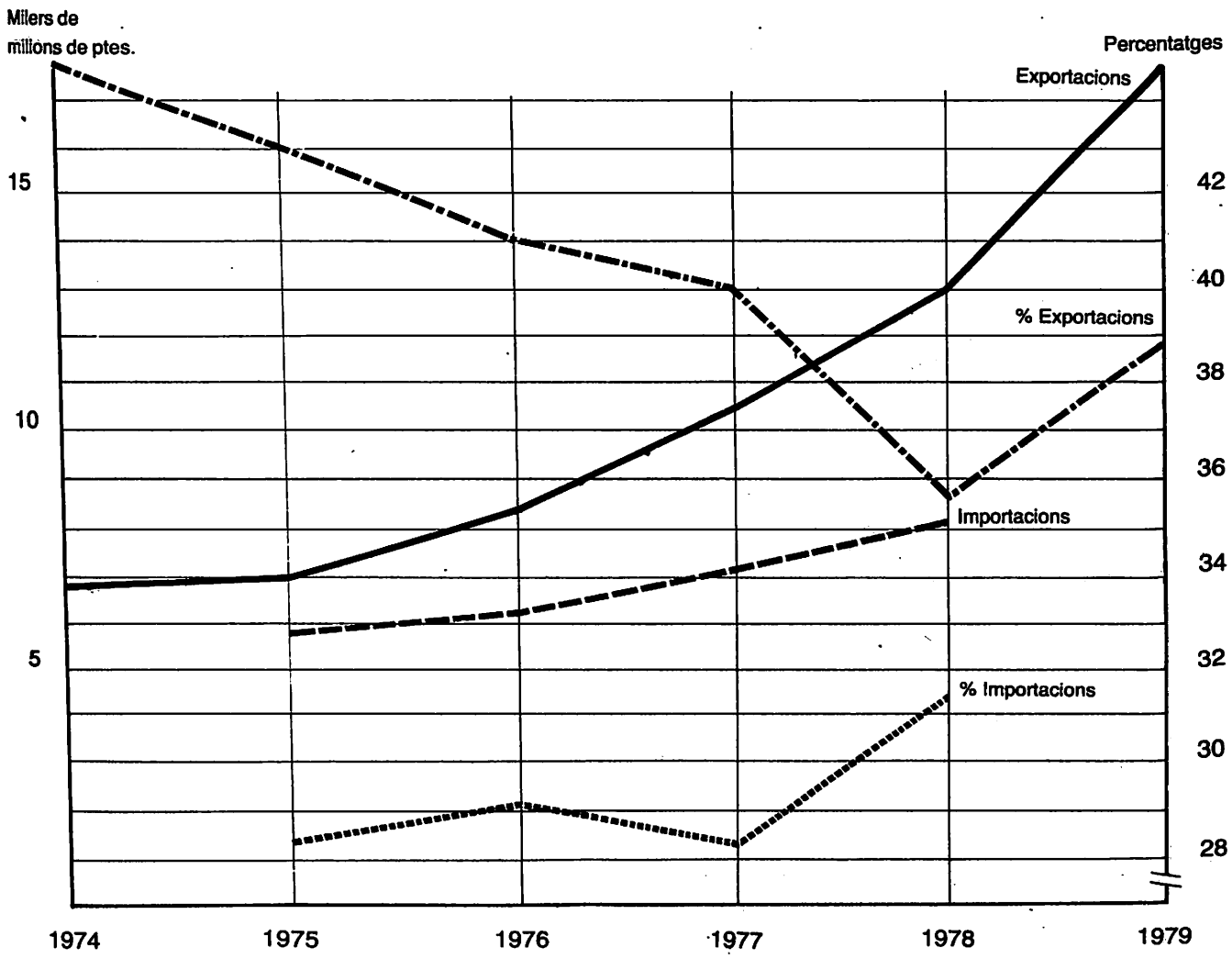
EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ IX: FUSTA

Aquesta secció correspon a la fusta i al suro, i és tanmateix un sector força equilibrat pel que fa al seu saldo comercial, amb una certa tendència, fins i tot, al superàvit. Això és així, malgrat la progressiva pèrdua de pes relatiu de les exportacions que baixen del 41 al 32%, aproximadament, tot i que el grau de participació continua essent significativament alt. També és cert que les importacions, malgrat llur creixement en volum, es mantenen estancades al voltant del 16% de les espanyoles, i aquest comportament explica aquesta lleu tendència al superàvit, abans esmentada.

GRÀFIC NÚM. XVII

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ X: PAPER

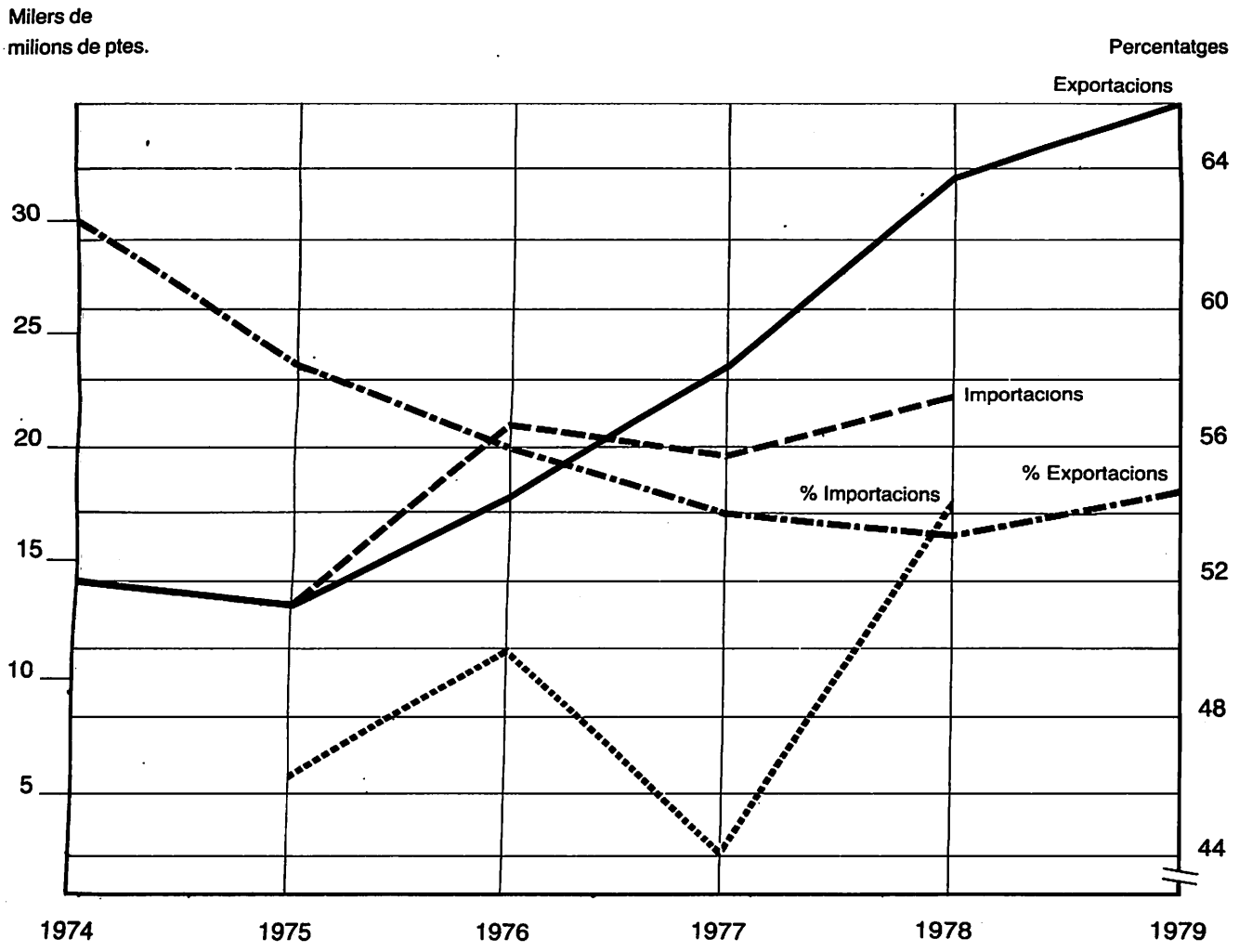

La secció X, que correspon al paper i les seves aplicacions, és un sector amb un superàvit clar. Així el superàvit en pessetes corrents va augmentant en els quatre anys considerats, passant d'uns 1.000 milions de pessetes l'any 1975 a 5.000 milions l'any 1978.

Ara bé, malgrat aquest bon comportament, les exportacions van perdent pes relatiu respecte a les espanyoles (des d'un 45 a un 37%, en cinc anys), la qual cosa indica un gran dinamisme exportador en altres zones de l'Estat, mentre que, pel que fa a les importacions, la participació va augmentant, i l'any 1978 ja està per sobre del 31%.

GRÀFIC NÚM. XVIII

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ XI: TÈXTIL

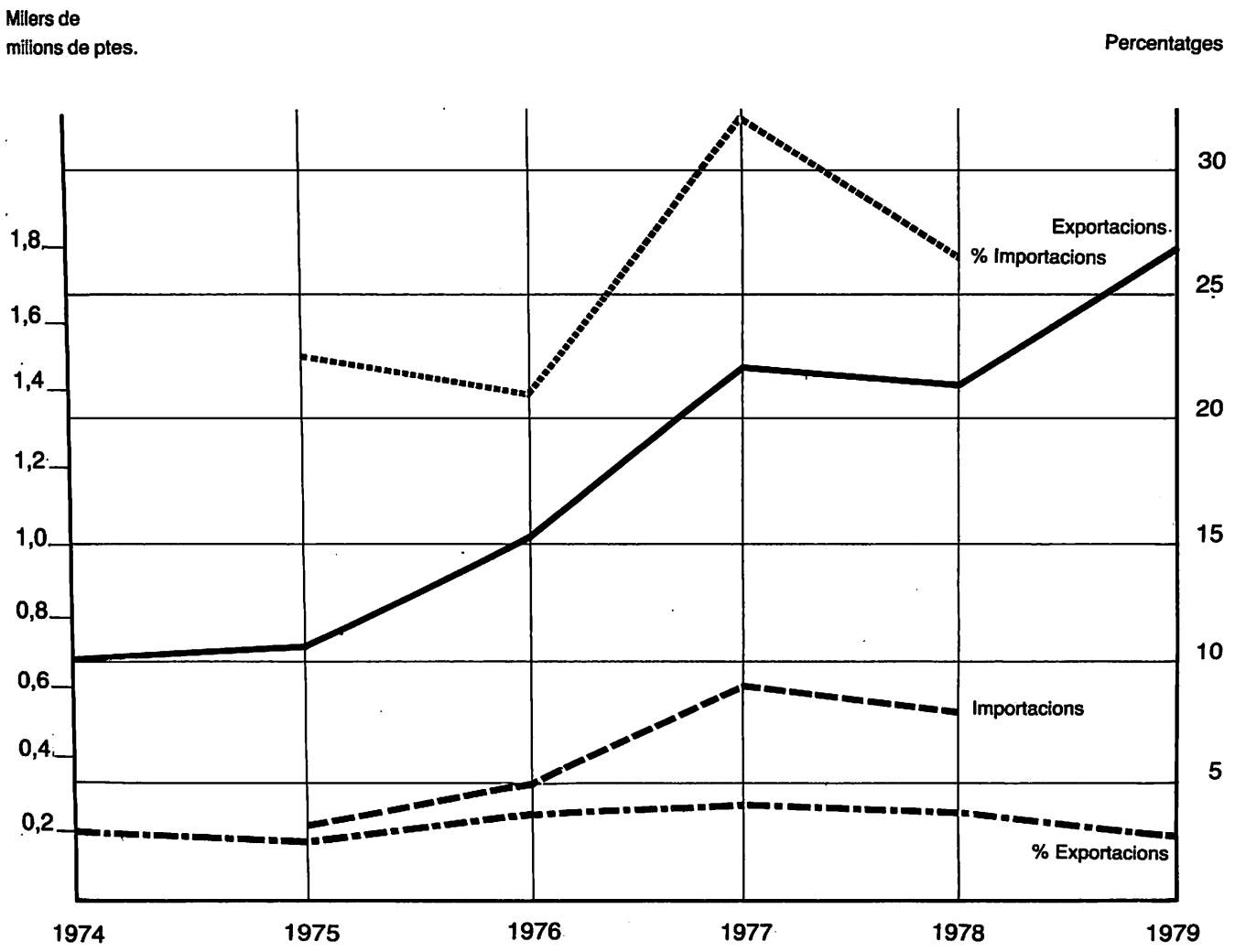

Aquesta secció ha estat tradicionalment la més significativa de l'economia catalana pel que fa al seu comerç exterior, encara que actualment hagi perdut aquesta posició d'hegemonia. Malgrat això, els productes tèxtils continuen suposant uns volums de comerç i uns graus de participació sobre el conjunt espanyol extraordinàriament elevats.

De tota manera, les exportacions, malgrat llur important creixement, va disminuint el percentatge sobre el total d'exportacions espanyoles (del 62 al 54% en els sis anys considerats) mentre que les importacions, més oscil.lants (amb una baixa important l'any 1977), passen del 44 al 54%, tot i que llur creixement quantitatiu no és tan espectacular. Això sembla que permeti afirmar un major dinamisme relatiu de les exportacions tèxtils d'altres indrets de l'Estat espanyol, i, en canvi, un cert estancament de les seves importacions, en major mesura, fins i tot, que en el cas de Catalunya.

GRÀFIC NÚM. XIX

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ XII: CALÇAT

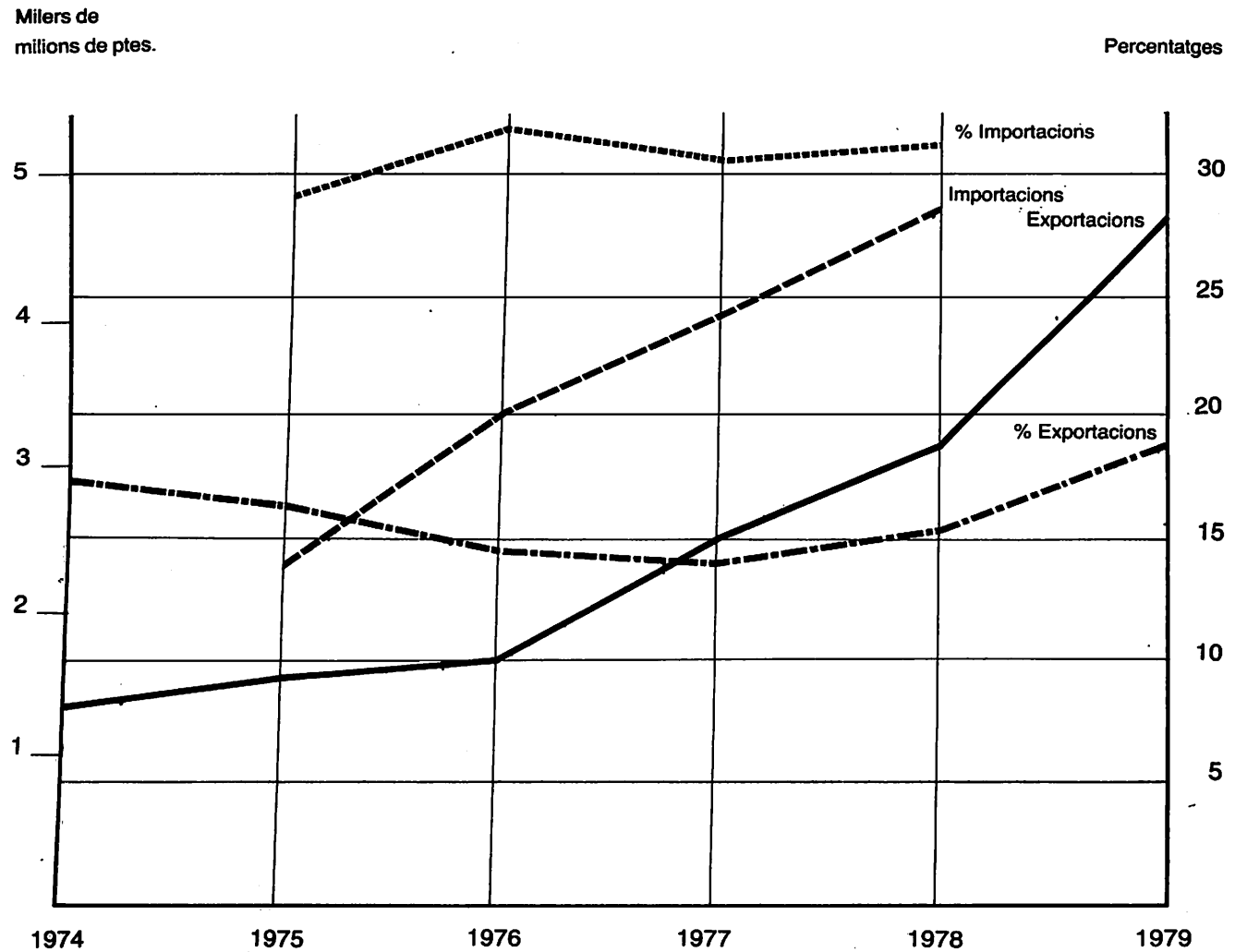

El calçat, la barreteria, els paraigües, les flors artificials, les plomes, etc., són els productes bàsics que integren aquesta secció XII de l'Aranzel de Duanes.

En primer lloc, cal esmentar el poc volum en pessetes de les transaccions comercials amb l'exterior en aquest àmbit productiu. Així, malgrat que les exportacions pràcticament s'han triplicat, no arribaven l'any 1979 a 1.800 milions de pessetes, i, a més, el pes d'aquestes exportacions dins el conjunt espanyol no ha passat del 4% en tots aquests anys, de manera que també les exportacions espanyoles s'han triplicat.

De tota manera, les importacions en pessetes corrents són encara més migrades (amb prou feines arriben a 500 milions de pessetes) i, per tant, els superàvits en aquesta secció són prou elevats en termes relatius, encara que poc significatius en pessetes. Tot i així, Catalunya importa entre el 21 i el 32% del total d'importacions espanyoles de la secció XII, la qual cosa suposa que aquest és un dels sectors amb més superàvit del comerç exterior espanyol.

GRÀFIC NÚM. XX

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ XIII: VIDRE I CERÁMICA

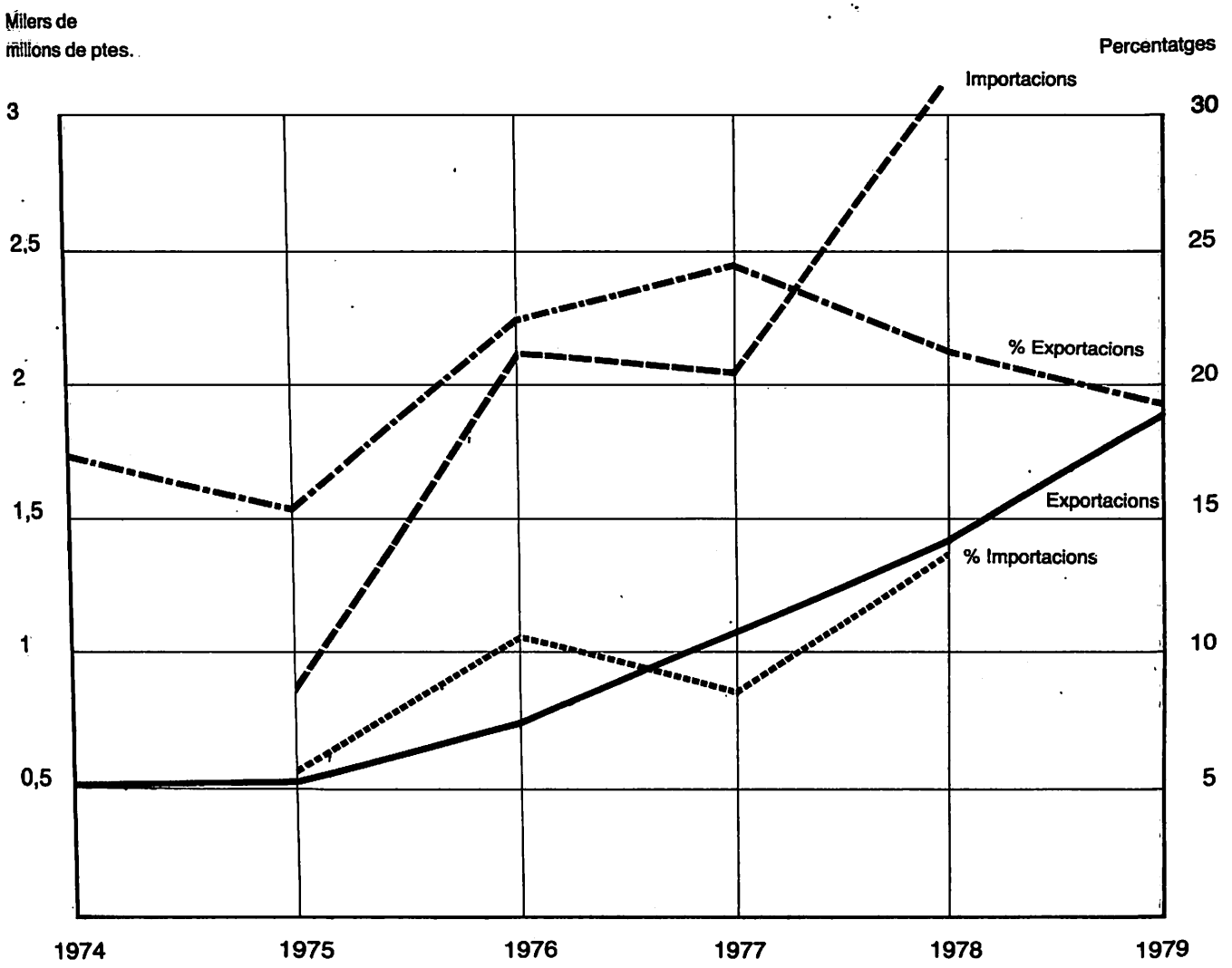

La secció XIII (manufactures de pedra, guix, ciments, etc.; ceràmica i vidre, fonamentalment) mostra una evolució molt paral.lela de les exportacions i importacions, tant si les comparem entre si, com si ho fem amb les corresponents magnituds espanyoles.

Així, observem un creixement molt igualat de les dues quantitats, encara que amb un dèficit que oscil.la entre 1.000 i 1.500 milions de pessetes (amb la qual cosa, la taxa de cobertura augmenta) i al mateix temps els percentatges de participació de l'una i de l'altra respecte a les espanyoles també es mantenen (al voltant del 30-32% per a les importacions i del 16-17% per a les exportacions).

GRÀFIC NÚM. XXI

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ XIV: METALLS PRECIOSOS

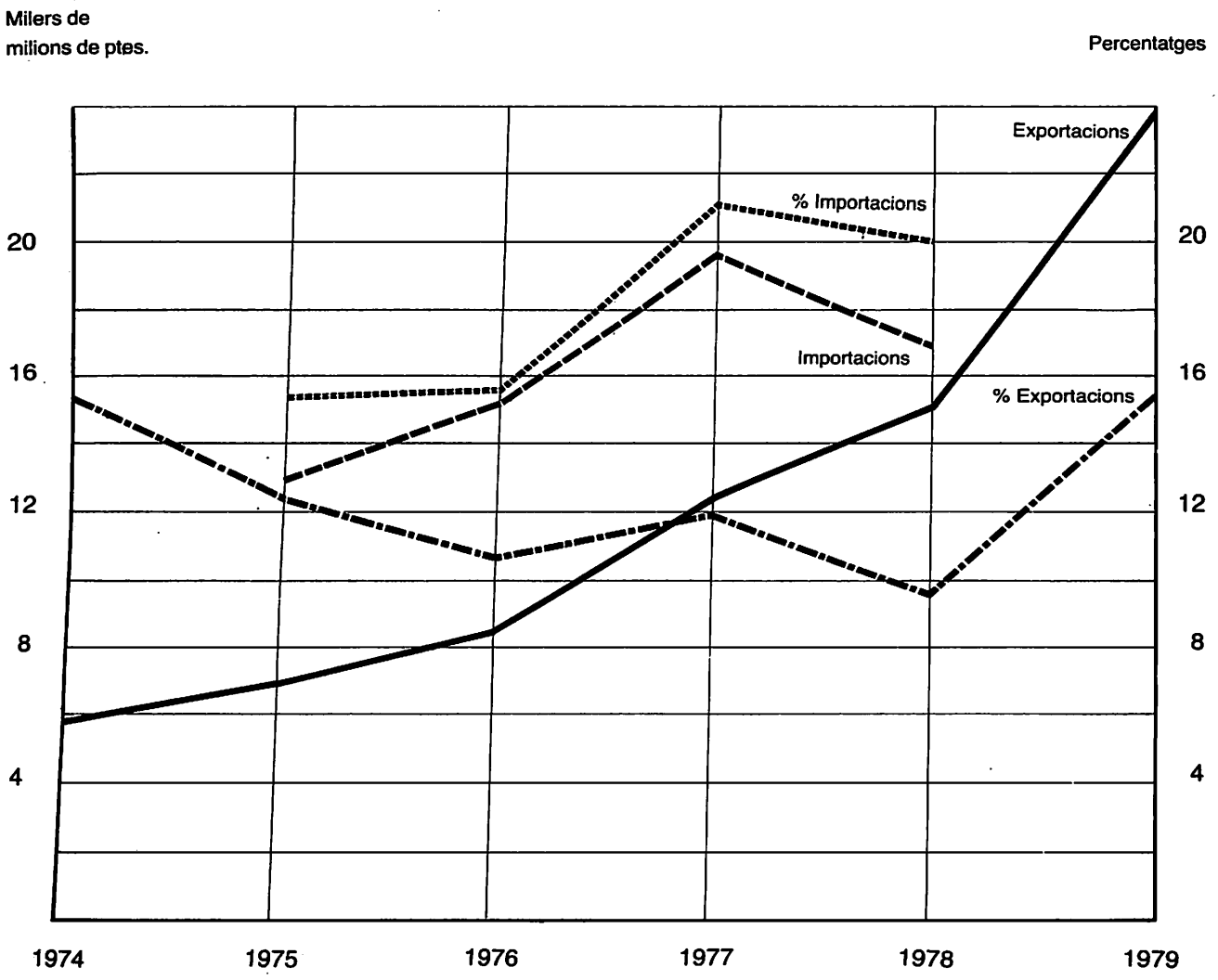

La secció XIV (metalls preciosos, perles, pedres precioses, bijuteria, monedes, etc.) mostra un cert comportament erràtic. Així, mentre les exportacions augmenten a ritmes molt més uniformes, el grau de participació sobre la corresponent xifra espanyola és molt variable; oscil.la entre el 15 i el 25%, la qual cosa reflecteix que l'esmentat comportament erràtic és degut a la variació de les exportacions espanyoles.

El mateix podem dir de les importacions, les quals, malgrat llur creixement explosiu en els anys 1976 i 1978, sofreixen un fort retrocés l'any 1977, que fa disminuir el dèficit a uns 1.000 milions de pessetes, encara que l'any següent torna a ésser de més de 1.600 milions. D'altra banda, la participació sobre les importacions oscil.la també entre el 7 i el 14%, reflectint, així, el comportament de les magnituds absolutes, de manera que el comportament erràtic cal atribuir-lo aquí a la variabilitat dels fluxos importadors catalans.

GRÀFIC NÚM. XXII

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ XV: METALL

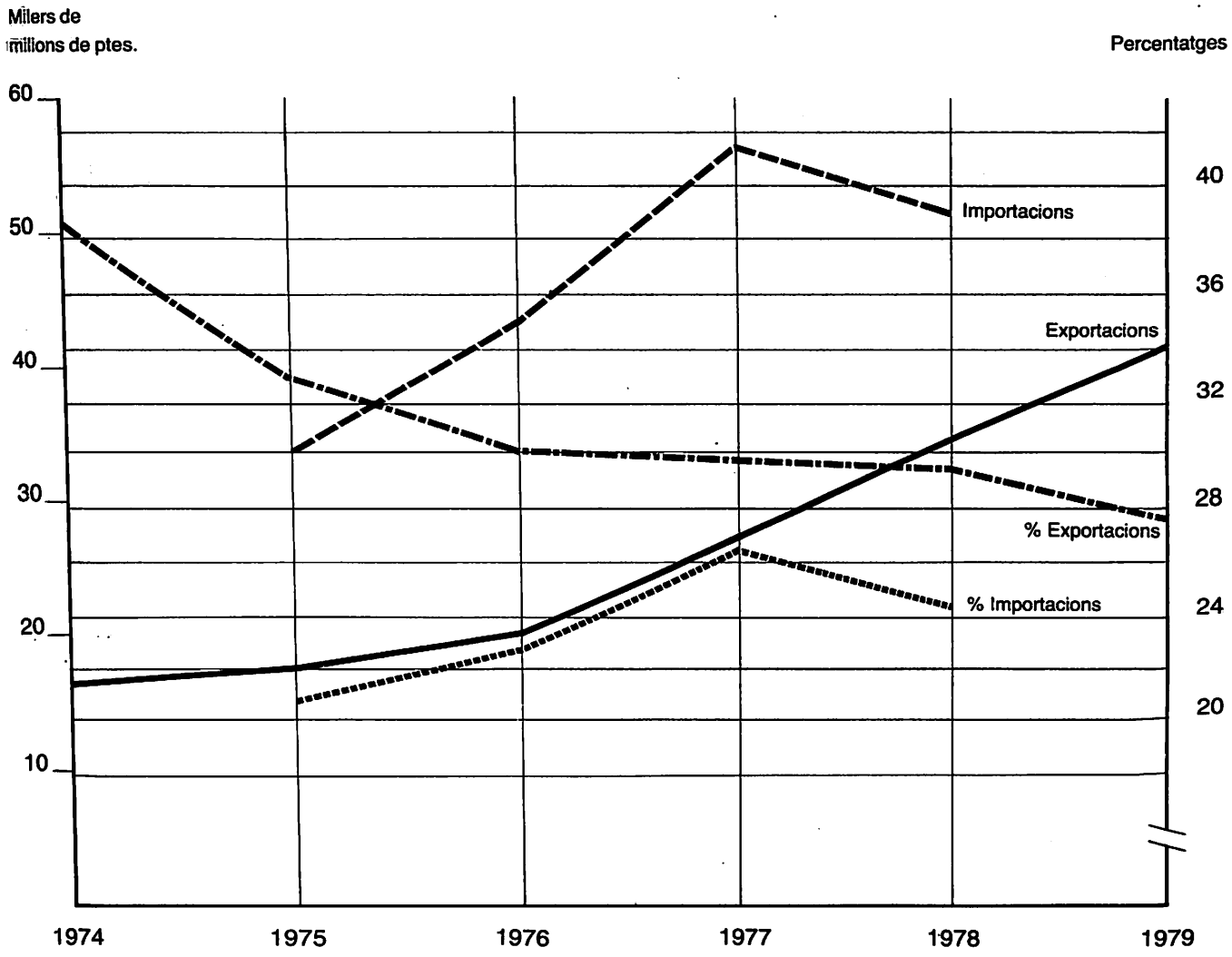

La secció XV correspon al sector metal.lúrgic (bàsic i de manufactura). És, òbviament (la meta.lúrgia de transformació) un dels sectors més importants de l'economia catalana. Les exportacions mostren una tendència molt creixent en el temps, sobretot l'any 1979 (aquest comportament permet també recuperar el pes de les exportacions del sector metal.lúrgic catalanes sobre les espanyoles, al voltant del 16%, encara que en anys anteriors havia baixat a xifres de l'ordre del 10-12%).

Les importacions, en canvi, creixen els anys 1976 i 1977, als mateixos ritmes que les exportacions, però tenen una forta davallada l'any 1978 (últim del qual hi ha dades) que fins i tot porta la taxa de cobertura a ésser quasi del 100%. Això fa que el pes de les importacions catalanes també mostri un creixement des del 16% al 22%, per tornar a baixar després al 20% sobre el total de les importacions espanyoles.

GRÀFIC NÚM. XXIII

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ XVI: MAQUINÀRIA

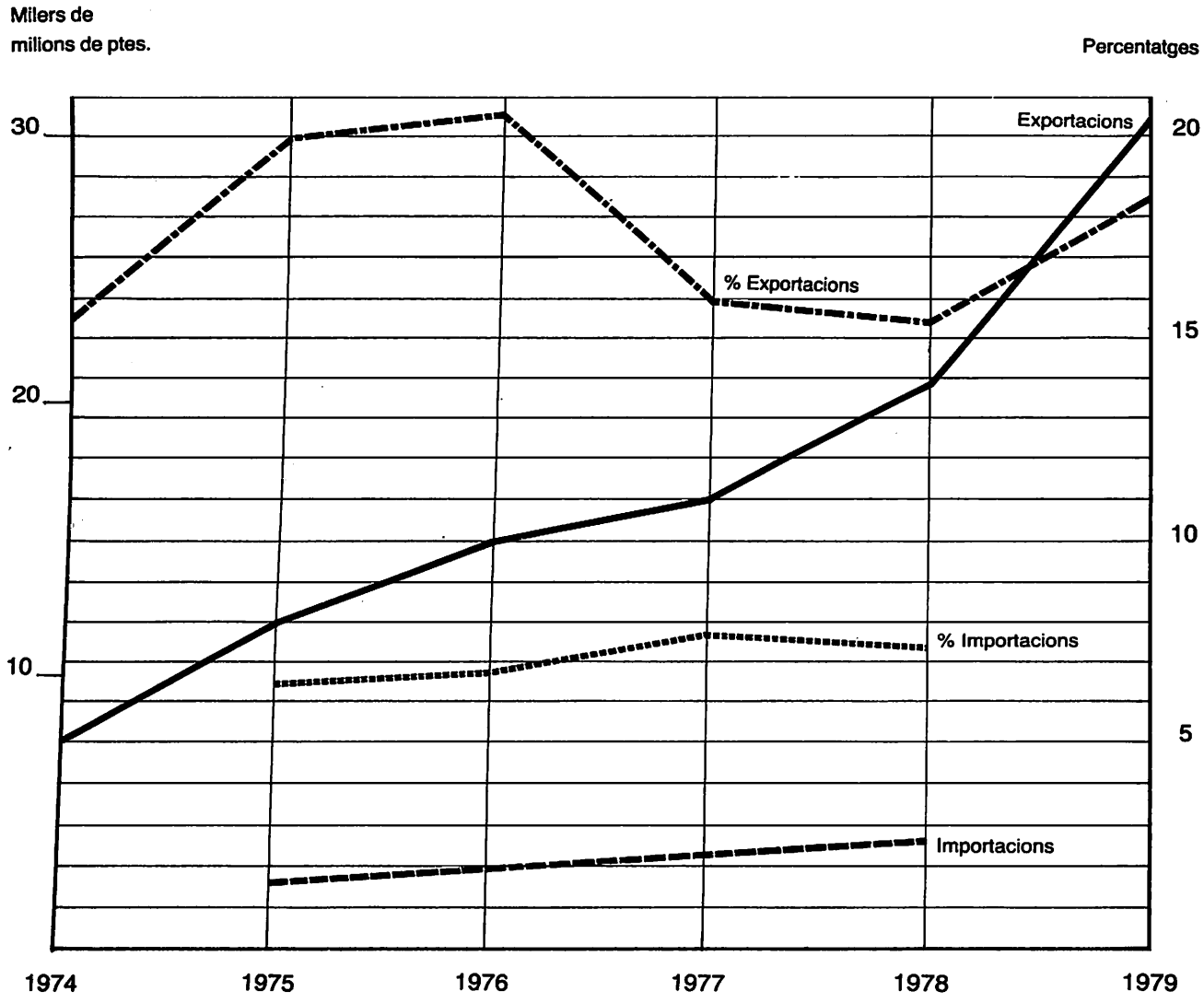

La secció XVI correspon a la maquinària i material elèctric. Aquest és un dels sectors més importants del comerç i de l'economia catalana, tant pels volums d'intercanvi i de producció, com pel seu pes relatiu en comparació amb l'economia espanyola. Aquí s'observa un creixement de les exportacions important (d'uns 16.000 milions a uns 42.000 l'any 1979) però que segueix un ritme inferior a les exportacions espanyoles, ja que llur participació ha baixat, en el sis anys de referència, del 38 al 28%, tot i que encara es manté, doncs, en proporció molt significativa.

Les importacions tenen un comportament molt similar al del sector metal.lúrgic. Així també s'observa un gran creixement els anys 1976 i 1977 (en els quals les importacions catalanes arribaren a ésser d'uns 58.000 milions de pessetes), però sofreixen una forta davallada l'any 1978 en el qual es quedaren en uns 52.000 milions en pessetes corrents. Això es reflecteix en el grau de participació sobre les importacions espanyoles que pujà del 20 al 27% l'any 1977, per tornar a baixar al 24%, l'any 1978.

GRÀFIC NÚM. XXIV

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ XVII: MATERIAL DE TRANSPORT

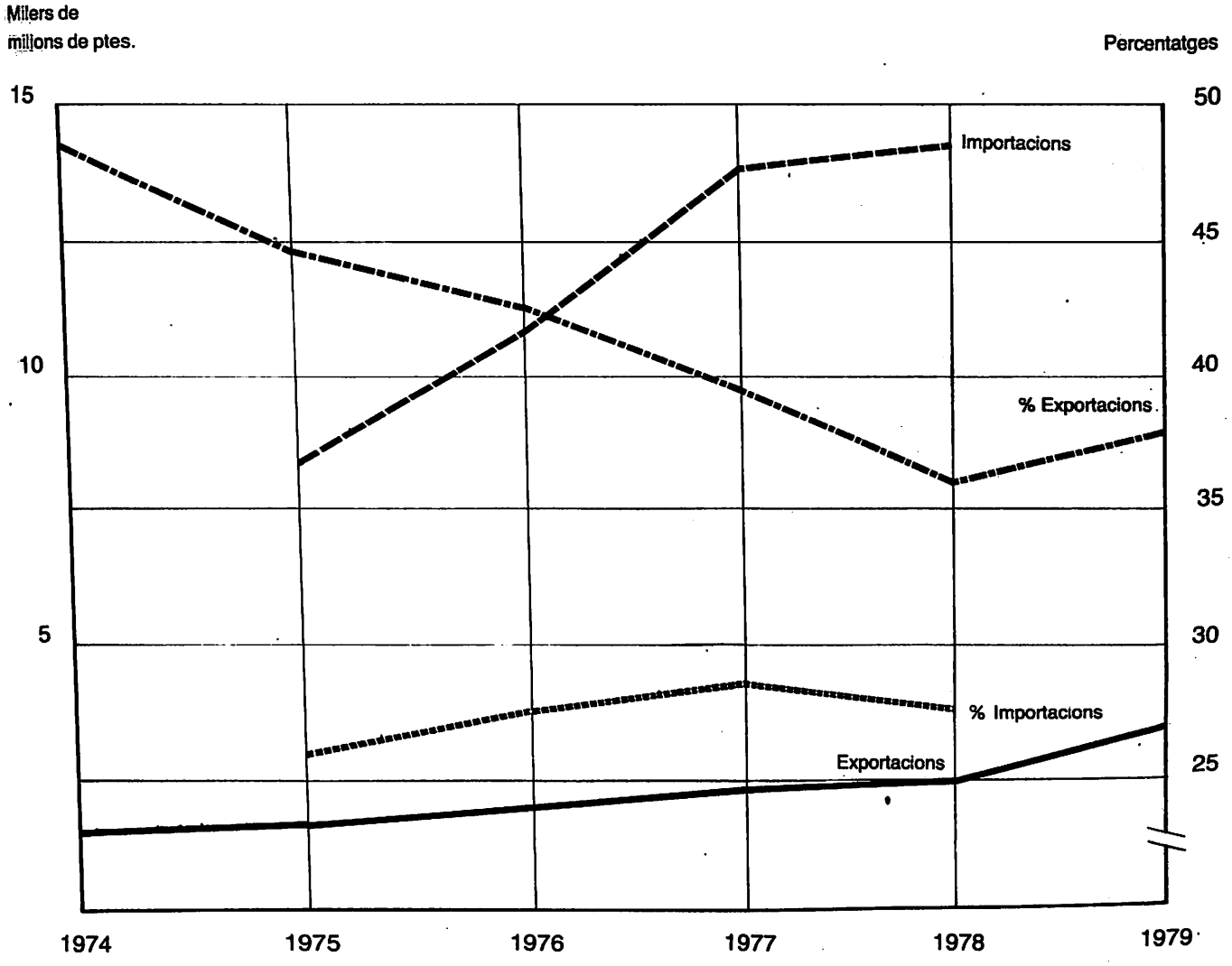

La secció XVII és la de material de transport. Sens dubte és la que mostra uns superàvits comercials més alts (i en augment en xifres absolutes). Aquests superàvits, però, bàsicament són deguts al baix volum d'importacions d'aquest sector, degut en gran mesura a les elevades barreres aranzelàries existents, a més del fet que la canalització de les importacions significatives es fa a través d'empreses no catalanes. Així, les importacions no han passat de 4.000 milions en els anys que es consideren, i la participació sobre les importacions espanyoles s'ha mogut al voltant del 7%.

En canvi, les exportacions han passat d'uns 7.500 milions l'any 1974 a ésser quatre vegades més voluminoses l'any 1979. Aquesta expansió, però, no ha significat un increment del pes de Catalanya sobre les exportacions espanyoles, que ha estat molt fluctuant, movent-se entre el 15 i el 20% del total.

GRÀFIC NÚM. XXV

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ XVIII: ÒPTICA I SO

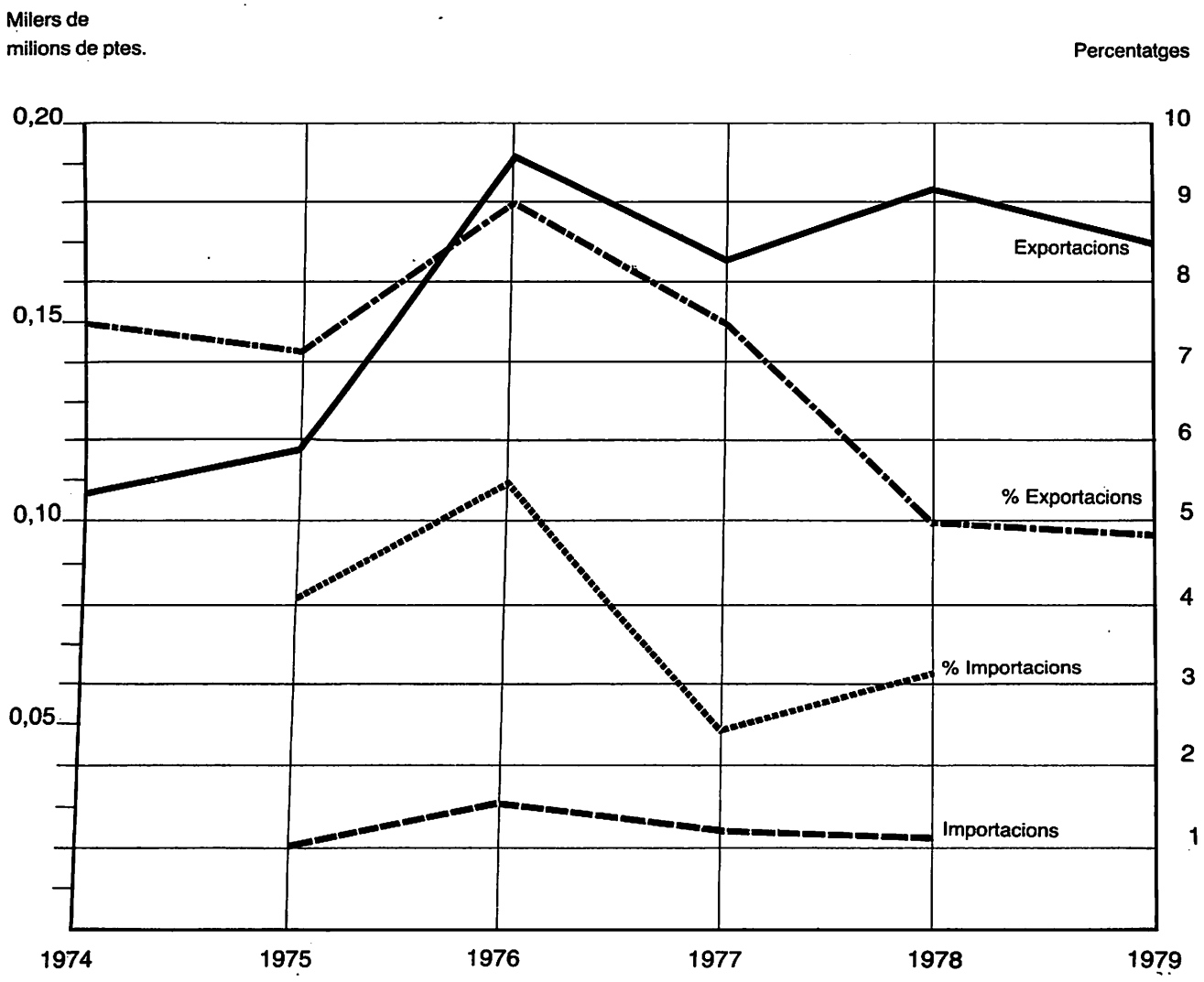

La secció XVIII (òptica, cinema i fotografia, so, aparells de mesura, aparells mèdics, rellotgeria, etc.) és, en canvi, una de les més deficitàries.

Aquest dèficit, fortament creixent, és degut a la poca progressió de les exportacions (en xifres absolutes, fins i tot) i que ha fet baixar la participació catalana des de gairebé la meitat de les exportacions espanyoles a un terç.

En canvi, les importacions han crescut força (amb una certa desacceleració l'any 1978) i han mantingut llur percentatge entre el 26 i el 28% del total d'importacions espanyoles.

GRÀFIC NÚM. XXVI

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ XIX: ARMES

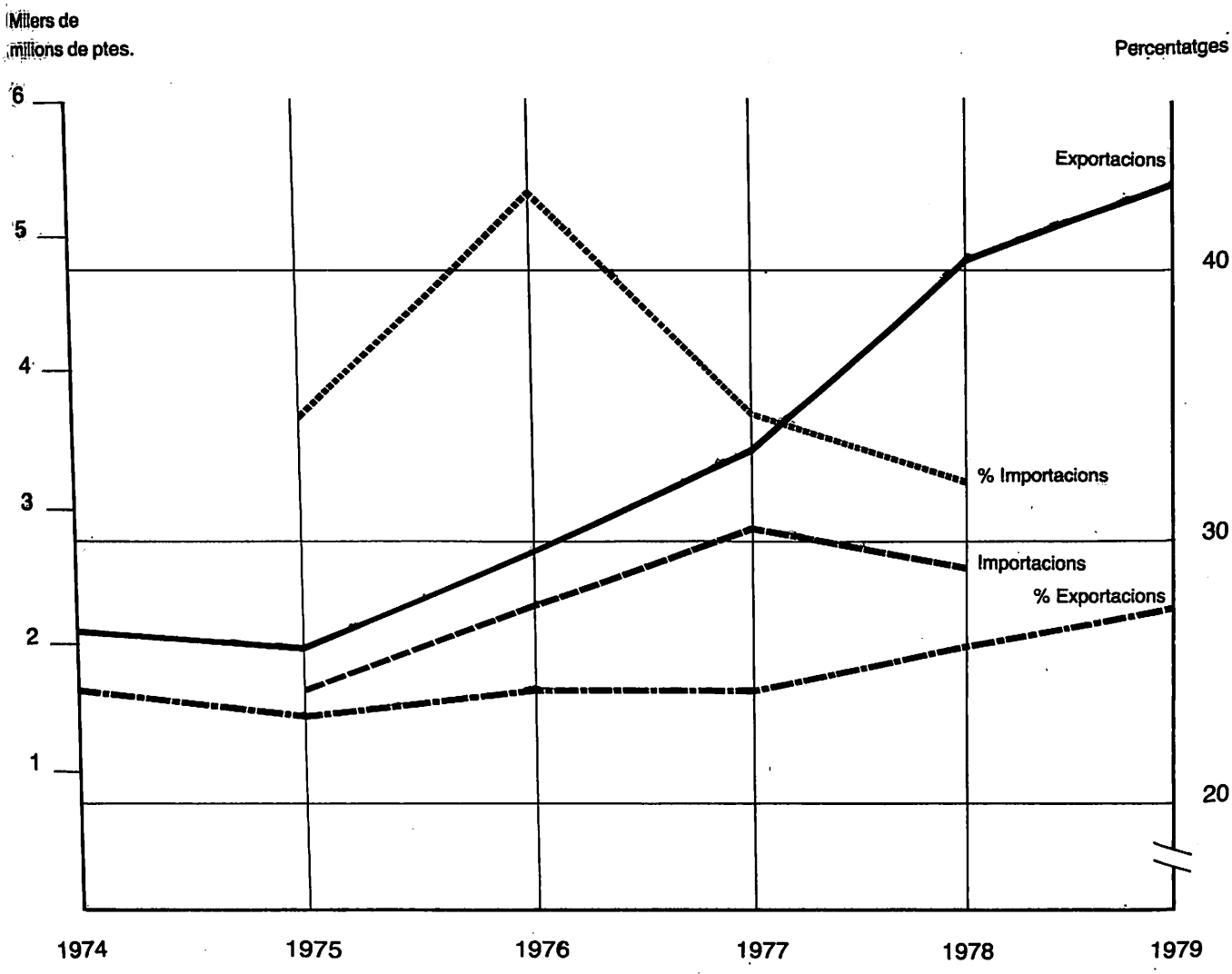

Aquesta secció correspon a les armes i municions i representa, des del punt de vista quantitatiu, un pes molt ínfim dins del comerç exterior de Catalunya. Així, mentre les exportacions no han arribat mai a 200 milions de pessetes (i això, en un any de fort creixement, com 1976), les importacions ni tan sols superen els 30 milions, que a més es mantenen constants al llarg del temps.

Aquestes xifres fan que la participació catalana sobre el conjunt del comerç espanyol d'aquests productes sigui molt petita (entre el 5 i el 9% per a les exportacions, i baixant, i entre el 2,5 i el 5,5% per a les importacions, també amb una certa tendència a la baixa).

GRÀFIC NÚM. XXVII

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ XX: DIVERSOS

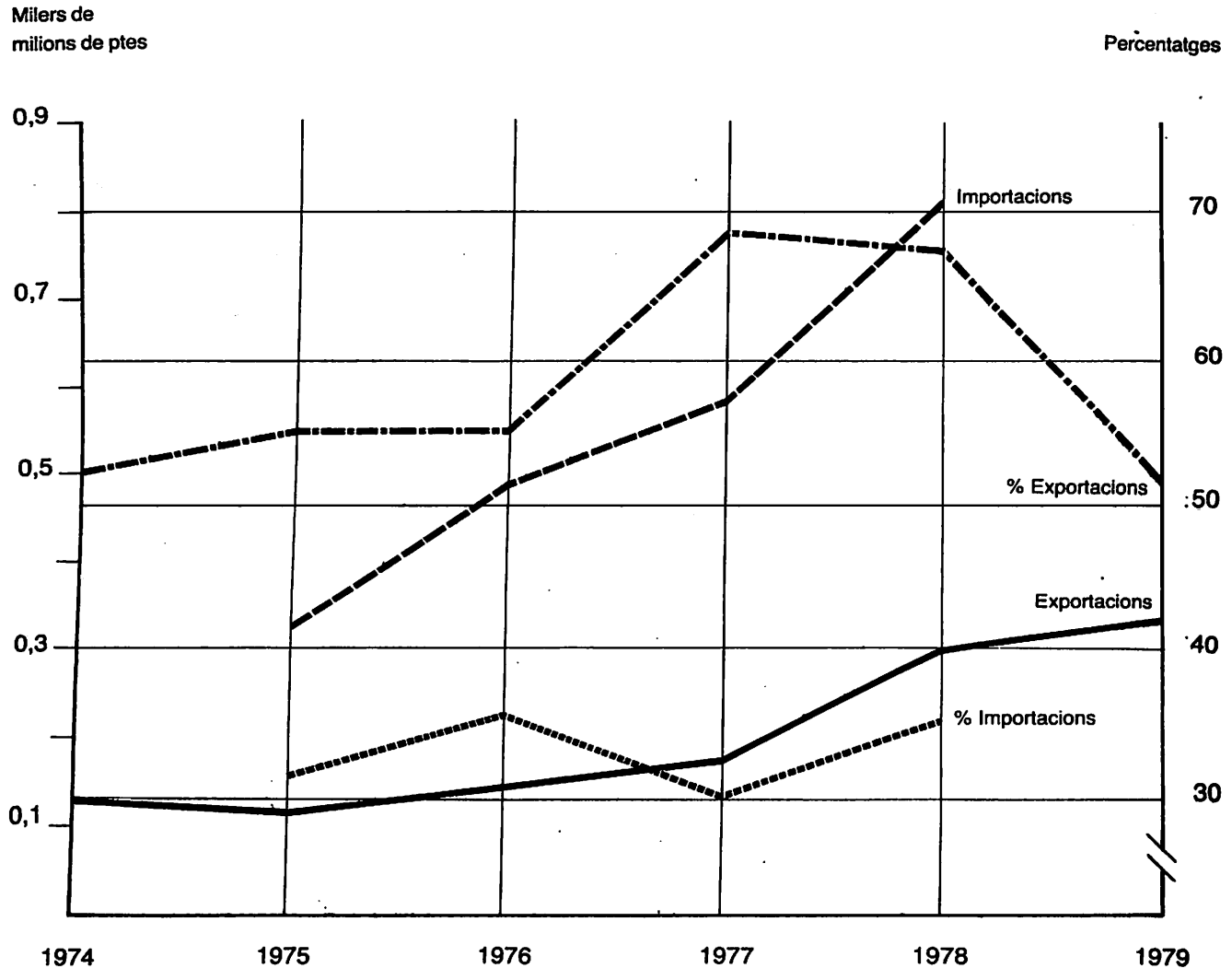

Aquesta secció recull un conjunt de productes molt variats, no classificables en altres capítols de l'aranzel. Comprèn des de mobles a joguines, passants per raspalls, pinzells o escombres.

És una secció que té superàvit, encara que poc voluminós (excepció feta de l'any 1978, per una forta davallada de les importacions). Les exportacions són fortament creixents, i a uns ritmes superiors als espanyols, la qual cosa permet passar d'un 23 a un 28% en la participació. En canvi, les importacions, que havien representat un 43% l'any 1976, tan sols suposen un 32% l'any 1978.

GRÀFIC NÚM. XXVIII

EVOLUCIÓ DE LA SECCIÓ XXI: OBJECTES D'ART I ANTIGUITATS

La secció XXI comprèn objectes d'art, per a col.leccions i antiguitats. Des del punt de vista quantitatiu tampoc no són gaire significatius aquests productes, encara que les importacions van creixent força, i l'any 1978 ja havien superat 800 milions de pessetes. De tota manera, aquest creixement corre paral.lel a l'espanyol i així la participació és força constant, encara que molt elevada (entre el 30 i el 33% sobre les importacions espanyoles).

Les exportacions, en canvi, tenen un creixement molt més moderat, encara que molt uniforme. Això contrasta amb les fluctuacions en el grau de participació sobre les exportacions espanyoles (facilitades pels valors poc elevats, en pessetes) tot i que continuen essent, en qualsevol cas, superiors al 50% (i gairebé del 70% els anys 1977 i 1978).

2.1.2. Importància quantitativa dels principals capítols i partides de l'aranzel

Si s'observa la composició sectorial del comerç exterior català a un nivell més desagregat, per capítols de l'aranzel, els productes més significatius són els següents:

QUADRE NÚM. 35

ELS DEU CAPÍTOLS MÉS IMPORTANTS DE LES IMPORTACIONS CATALANES DE L'ESTRANGER (1975-78)

Capítol	Denominació	Mitjana de participació ‰
84	Maquinària no elèctrica	160,154
29	Productes químics orgànics	112,809
85	Maquinària elèctrica	59,008
73	Fosa ferro i acer	46,926
39	Plàstics i resines	43,054
10	Cereals	42,959
90	Aparells d'òptica, cinema, fotografia, mèdics i de precisió	38,037
41	Pells i cuiro	28,819
55	Cotó	27,643
	TOTAL	500,401

NOTA: La mitjana de participació correspon al període 1975-1978, i es calcula sobre el total de les importacions catalanes del mateix període.

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 36

ELS DEU CAPÍTOLS MÉS IMPORTANTS DE LES EXPORTACIONS CATALANES A L'ESTRANGER (1974-79)

Capítol	Denominació	Mitjana de participació ‰
84	Maquinària no elèctrica	128,215
87	Automòbils	94,158
85	Maquinària elèctrica	48,442
73	Fosa, ferro i acer	45,963
49	Llibres i Arts Gràfiques	45,462
25	Ciments, sals, sofre, guix	40,235
29	Productes químics orgànics	35,700
60	Gèneres de punt	32,540
56	Tèxtils sintètics i artificials discontinus	32,193
08	Fruita	28,698
	TOTAL	531,606

NOTA: La mitjana de participació correspon al període 1974-1979, i es calcula sobre el total de les exportacions catalanes del mateix període.

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

Com veieu, els deu capítols més importants de les importacions catalanes cobreixen ja el 50% del total de les importacions. Sobresurten els corresponents als diferents tipus de maquinària (elèctrica i no elèctrica), la química orgànica, i, en general, aquells *inputs* necessaris per a la indústria de transformació catalana. (Quadre núm. 35).

Pel que fa a les exportacions, el pes de maquinària continua sobresortint amb claredat, assenyalant una gran diversificació de l'estructura productiva catalana en aquest concepte. També cal esmentar els automòbils, els productes metàl.lics de ferro i acer manufacturats, els llibres i el ciment (exemples de tradició i esforç exportadors), els productes químics (que són, també, productes que s'importen molt), els tèxtils (fibres i gèneres de punt), i finalment, la fruita. (Quadre núm. 36)

Si desagreguem encara més la presentació, a nivell de partida aranzelària, ens trobem amb els següents productes:

QUADRE NÚM. 37

LES PARTIDES MÉS IMPORTANTS DE LES IMPORTACIONS CATALANES DE L'ESTRANGER (1975-78)

Partida	Denominació	Mitjana de participació ‰
1005	Moresc (blat de moro)	37,529
5501	Cotó sense cardar ni pentinar	24,776
4101	Cuiros i pells en brut	24,255
2935	Compostos heterocíclics, inclosos els àcids nucleínics	21,321
3902	Productes de polimerització i copolimerització (plàstics)	18,082
2304	Residus d'olis vegetals	17,582
8459	Maquinària no elèctrica diversa	17,253
3205	Colorants orgànics sintètics	16,388
3901	Productes de condensació, policondensació i poliaddició (plàstics)	15,911
8521	Bombetes, tubs, i vàlvules electròniques, etc.	15,603
1801	Cacau en gra	12,517
7315	Acers aliats i acer fi al carboni en diverses formes	12,264
8519	Aparells i material per a circuits elèctrics	11,973
4405	Fusta serrada longitudinal, tallada en fulles o desenrotllada, de més de 5 mm. de gruix	10,894
4701	Pastes de paper	10,719
	TOTAL	267,067

NOTES: – La mitjana de participació correspon al període 1975-1978 i es calcula sobre el total d'importacions catalanes del mateix període.
– Les partides han estat seleccionades segons que llur participació mitjana fos superior al 10 per mil del total.

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

De l'examen del quadre es pot deduir la gran diversificació de les importacions de maquinària, ja que ocupen un lloc relativament baix; i llur importància global prové de la gran quantitat de productes que integren el capítol corresponent. També es destacable el primer lloc del blat de moro i la importància del cacau en gra. Els productes que són primeres matèries o *inputs* importants per a la indústria catalana també ocupen posicions importants (cotó, plàstics, cuiros i pells, químics, acers, fustes, pastes de paper, etc.).

QUADRE NÚM. 38

LES PARTIDES MÉS IMPORTANTS DE LES EXPORTACIONS CATALANES A L'ESTRANGER (1974-79)

Partida	Denominació	Mitjana de participació ‰.
8702	Automòbils	43,358
2523	Ciments	38,343
4901	Llibres	37,975
0805	Fruita de closca	24,628
8701	Tractors	20,135
1507	Olis vegetals	19,717
5505	Filats de cotó, sense condicionar per a la venda al detall	17,173
8437	Telers	15,945
4302	Pelleteria adobada	15,529
8706	Accessoris d'automòbils	13,910
7310	Barres de ferro o acer	13,525
5607	Teixits de fibres sintètiques i artificials discontínues	12,770
8451	Màquines d'escriure	12,421
5605	Filats de fibres tèxtils sintètiques i artificials discontínues per a no venda al detall	12,210
6004	Roba interior de punt	11,982
2205	Vins	11,248
8440	Maquinària tèxtil per a acabats	10,758
8523	Conductors elèctrics (fils, cables, barres, etc)	10,198
6005	Robes de vestir i llurs accessoris	10,057
	TOTAL	351,882

NOTES: – La mitjana de participació correspon al període 1974-1979 i es calcula sobre el total d'exportacions catalanes del mateix període.
– Les partides han estat seleccionades segons que llur participació mitjana fos superior al 10 per mil del total.

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

Com es pot veure, els automòbils, el ciment i els llibres ocupen els llocs capdavanters pel que fa al dinamisme exportador català. També es pot constatar aquí la diversificació en les exportacions de maquinària, així com en les de productes tèxtils, i, sobretot, de productes químics, els quals, malgrat llur importància global, no es troben entre les partides exportadores més significatives.

Cal remarcar també el major grau de concentració de les exportacions respecte a les importacions, tant pel nombre de partides importants com pel pes que ocupen dins del total del comerç exterior català.

La presentació conjunta a nivell espacial i geogràfic, que es farà posteriorment, permetrà ampliar de manera significativa aquesta informació. A continuació es farà l'estudi sectorial del comerç de Catalunya amb la resta d'Espanya.

2.2. El comerç amb la resta d'Espanya

Com ja s'ha indicat repetides vegades, l'examen del comerç català amb la resta d'Espanya tan sols pot fer-se per a l'any 1975, únic del qual es disposa de dades mínimament fiables.

QUADRE NÚM. 39

FLUXOS D'ENTRADA DE MERCADERIES DE LA RESTA D'ESPANYA A CATALUNYA (1975)

Productes	Milions de ptes.	%
1. Aliments	161.244	30,4
2. Primeres matèries i semimanufacturats	205.442	38,7
2.1. Minerals i les seves deixalles, extracció material de construcció	8.108	1,5
2.2. Gas, petroli, i productes petrolers	24.933	4,7
2.3. Productes químics	38.808	7,3
2.4. Fibres tèxtils, filats i teixits.	25.920	4,9
2.5. Materials per a la construcció	13.356	2,5
2.6. Indústria metàl.lica bàsica	49.947	9,4
2.7. Altres primeres matèries i semimanufacturats *	44.370	8,4
3. Transformats metal.lúrgics	77.179	14,5
4. Manufactures diverses	86.755	16,5
TOTAL	530.620	100,0

NOTA: (*) Inclou també productes manufacturats de cautxú, fusta (excepte mobles), suro, paper i cartró.

FONT: Martí PARELLADA. "Tesi doctoral".

QUADRE NÚM. 40

FLUXOS DE SORTIDA DE MERCADERIES DES DE CATALUNYA A LA RESTA D'ESPANYA (1975)

Productes	Milions de ptes.	%
1. Aliments	135.451	24,4
2. Primeres matèries i semimanufacturats	241.358	43,5
2.1. Minerals i les seves deixalles, extracció material de construcció	26.415	4,8
2.2. Gas, petroli, i productes petrolers.	18.986	3,4
2.3. Productes químics.	93.779	16,9
2.4. Fibres tèxtils, filats i teixits.	35.558	6,4
2.5. Materials per a la construcció.	6.338	1,1
2.6. Indústria metàl.lica bàsica	17.610	3,2
2.7. Altres primeres matèries semimanufacturats *	42.673	7,7
3. Transformat metal.lúrgics	116.830	21,1
4. Manufactures diverses.	60.690	10,9
TOTAL	554.330	100,0

NOTA: (*) Inclou també productes manufacturats de cautxú, fusta (excepte mobles), suro, paper i cartró.

FONT: Martí PARELLADA. "Tesi doctoral".

Pel que fa als fluxos d'entrada i sortida de mercaderies de la resta d'Espanya a Catalunya les dades per grans sectors productius apareixen en els quadres núm. 39 i 40.

Quant als fluxos classificats pels sectors de la CSTE que inclouen aquells que superen el 2% del total dels fluxos de mercaderies entrades a Catalunya procedents de la resta d'Espanya, i sortides cap a la resta d'Espanya apareixen en els quedres núm. 41 i 42.

QUADRE NÚM. 41

FLUXOS D'ENTRADA PER SECTORS CSTE (1975)

Sector	Denominació	%
51	Articles manufacturats diversos	16,35
1	Animals vius	9,19
49	Màquines	8,34
7	Fruites i llegums frescos	5,48
46	Productes acabats de ferro i acer	5,26
50	Material de transport	4,58
30	Petroli i productes petrolers energètics	4,47
42	Filats, teixits, articles tèxtils elaborats i productes connexos	2,86
41	Paper, cartró i articles manufacturats de paper, cartró o pasta de fusta	2,86
47	Metalls no fèrrics	2,75
38	Productes químics diversos	2,59
44	Materials de construcció i altres articles minerals NDA	2,47
34	Elements químics i compostos	2,19
5	Cereals	2,08
19	Fibres tèxtils no trasformades	2,02
	TOTAL	73,49

NOTA: El percentatge es calcula sobre el total de fluxos d'entrada de mercaderies de la resta d'Espanya a Catalunya l'any 1975.

FONT: FONT: Martí PARELLADA. "Tesi doctoral".

QUADRE NÚM. 42

FLUXOS DE SORTIDA PER SECTORS CSTE (1975)

Sector	Denominació	%
49	Màquines	13,66
51	Articles manufacturats diversos	10,95
38	Productes químics diversos	7,26
42	Filats, teixits, articles tèxtils elaborats i productes connexos.	5,56
50	Material de transport	5,35
34	Elements químics i compostos	4,96
2	Carns i preparats de carn	4,85
11	Preparats alimentaris diversos	4,45
7	Fruites i llegums tendres	3,00
1	Animals vius	2,77
39	Cuiro, articles de cuiro i de cautxú	2,63
25	Minerals de metalls no ferrosos i deixallès	2,46
33	Olis i greixos d'origen animal o vegetal, i productes derivats	2,45
41	Paper, cartró i articles manufacturats de paper, cartró o pasta de fusta	2,36
46	Productes acabats de ferro i acer	2,10
48	Articles manufacturats de metall NDA	2,06
24	Deixalles de ferro i acer	2,03
	TOTAL	78,90

NOTA: El percentatge es calcula sobre el total de fluxos de sortida de mercaderies de Catalunya a la resta d'Espanya l'any 1975.

FONT: Martí PARELLADA. "Tesi doctoral".

3. La distribució espacial i sectorial del comerç català

3.1. El comerç amb l'estranger

Després de la presentació a nivell geogràfic i a nivell sectorial del comerç exterior català feta en pàgines precedents, els quadres del present epígraf integren els dos nivells esmentats, assenyalant els principals grups de productes (a nivell de capítols i partides aranzelàries) que s'importen o s'exporten per cada una de les nou àrees geogràfiques que s'han considerat.

QUADRE NÚM. 43

EL COMERÇ EXTERIOR CATALÀ: PRINCIPALS CAPÍTOLS PER ÀREES. IMPORTACIONS (1975-1978)

Àrea	Capítol	Denominació	Mitjana de participació ‰
EFTA	29	Productes químics orgànics	20,291
	84	Maquinària no elèctrica	16,251
	44	Fusta, carbó vegetal i manufactures de fusta	7,969
	47	Primeres matèries per al paper	4,093
	85	Maquinària elèctrica	3,996
	91	Rellotgeria	3,973
	73	Fosa, ferro i acer	3,830
	32	Colorants, tints, pintures, vernissos	3,581
	48	Paper i cartró	2,751
Països de l'Est	29	Productes químics orgànics	1,961
Països ACP	18	Cacau	7,493
	41	Pell i cuiro	4,481
	55	Cotó	3,144
	44	Fusta, carbó vegetal i manufactures de fusta	2,539
Països mediterranis	55	Cotó	9,186
	25	Sal, sofre, guix, calç i ciment	6,735
	27	Combustibles i olis minerals. Ceres minerals	4.098
Països asiàtics	40	Cautxú natural i sintètic	4,614
	41	Pell i cuiro	3,908
Amèrica Llatina	10	Cereals	9,126
	55	Cotó	6,214
	74	Coure	3,662
	41	Pell i cuiro	2,450
	53	Llanes, pèls i crins	2,150
Països àrabs	27	Combustibles i olis minerals. Ceres minerals	1,072
Resta del món	10	Cereals	33,486
	84	Maquinària no eléctrica	31,841
	29	Productes químics orgànics	18,970
	23	Residus d'indústries alimentàries. Pinsos.	17,482
	90	Òptica, fotografia, cinema. Aparells mèdics i de precisió	11,695
	73	Fosa, ferro i acer	10,736
	85	Maquinària elèctrica	10,002
	41	Pell i cuiro	7,705
	53	Llanes, pèls i crins	7,313
	47	Primeres matèries per al paper	5,472
	15	Greixos i olis	5,380
	55	Cotó	5,226
	18	Cacau	4,808
	25	Sal, sofre, guix, calç i ciment	4,562
	39	Plàstics	4,298
	38	Productes químics diversos	2,857

(Continua)

(Continuació quadre núm. 43)

Àrea	Capítol	Denominació	Mitjana de participació ‰
Resta del món	08	Fruites	2,450
	26	Minerals metal.lúrgics	2,250
	74	Coure	2,215
	91	Rellotgeria	2,205
	32	Colorants, tints, pintures, vernissos	2,202
CEE	84	Maquinària no elèctrica	109,710
	29	Productes químics orgànics	70,284
	85	Maquinària elèctrica	43,000
	39	Plàstics	37,290
	73	Fosa, ferro i acer	31,683
	90	Òptica, fotografia, cinema. Aparells mèdics i de precisió	22,834
	32	Colorants, tints, pintures, vernissos	16,857
	56	Tèxtils sintètics i artificials discontinus	16,145
	87	Automòbils i tractors	11,501
	28	Productes químics inorgànics	10,115
	40	Cautxú natural o sintètic	10,106
	38	Productes químics diversos	9,937
	70	Vidre i les seves manufactures	9,125
	51	Tèxtils sintètics i artificials continus	7,423
	41	Pell i cuiro	7,423
	48	Paper i cartró	7,048
	74	Coure	7,014
	71	Pedres i metalls preciosos	6,794
	37	Productes fotogràfics i cinematogràfics	6,312
	34	Sabons i detergents	6,033
	49	Llibres i Arts Gràfiques	5,459
	25	Sal, sofre, guix, calç i ciment	4,283
	03	Peix i marisc	4,213

NOTA: Les mitjanes de participació corresponen al ‰ dels anys 1975 a 1978, sobre el total d'importacions catalanes. El criteri de selecció ha estat que superessin el 2‰, excepció feta dels països àrabs i de l'Est, que ha estat l'1‰, i dels països de la CEE, que ha estat el 4‰.

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

(Les mateixes NOTA i FONT són vàlides per al següent quadre núm. 44)

QUADRE NÚM. 44

EL COMERÇ EXTERIOR CATALÀ: PRINCIPALS PARTIDES PER ÀREES. IMPORTACIONS (1975-1978)

Àrea	Partida	Denominació	Mitjana de participació ‰
EFTA	4405	Fusta serrada de més de 5 mm. de gruix	7,683
	2935	Compostos heterocíclics i àcids nucleínics	6,279
	2942	Alcaloides i llurs derivats	5,950
	4701	Pastes de paper	4,451
	9101	Rellotges de butxaca i de polsera	3,632
	3205	Colorants	3,513
	8437	Telers	3,004
	7315	Acers aliats i acer fi al carboni	2,315
	4801	Paper i cartró en rotllos o fulls	2,273
Països de l'Est	5501	Cotó sense cardar ni pentinar	1,302
Països ACP	1801	Cacau en gra	7,453
	4101	Cuiros i pells en brut	4,315
	5501	Cotó sense cardar ni pentinar	3,137
	4403	Fusta en brut	2,079
Països mediterranis	5501	Cotó sense cardar ni pentinar	8,599
	2510	Fosfats	5,968
	2711	Gas	4,089
Països asiàtics	4001	Làtex de cautxú natural	4,602
	4104	Pells de cabrum preparades	2,075
Amèrica Llatina	1005	Moresc (blat de moro)	6,452
	5501	Cotó sense cardar ni pentinar	6,100
	7401	Coure en brut	3,489
	1007	Altres cereals	2,611
Països àrabs	2710	Olis no bruts de petroli o de minerals bituminosos	1,072
Resta del món	1005	Moresc (blat de moro)	30,904
	2304	Residus d'olis vegetals	17,293
	4101	Cuiros i pells en brut	6,976
	8459	Maquinària no elèctrica diversa	6,556
	8453	Maquinària per a la informàtica	6,059
	5301	Llanes sense cardar ni pentinar	5,934
	4701	Pastes de paper	4,817
	1801	Cacau en gra	4,646
	5501	Cotó sense cardar ni pentinar	4,582
	7303	Ferralla	4,569
	1502	Greixos	4,282
	2935	Compostos heterocíclics inclosos els àcids nucleínics	3,864
	8521	Bombetes, tubs i vàlvules electròniques	3,752
	7315	Acers aliats i acers fins al carboni	3,287
	2901	Hidrocarburs	2,579
	8455	Accessoris per a màquines d'oficina	2,480
	1007	Altres cereals	2,392

(Continua)

(Continuació quadre núm. 44)

Àrea	Partida	Denominació	Mitjana de participació
Resta del món	9017	Instruments i aparells mèdico-quirúrgics	2,351
	2530	Borats i acid bòric	2,305
	3902	Productes de polimerització i copolimerització (plàstics)	2,223
	9028	Instruments electrònics de mesura, precisió, control, regulació o anàlisis	2,077
	0805	Fruita de closca	2,028
CEE	3902	Productes de polimerització i copolimerització (plàstics)	15,675
	3901	Productes de condensació, policondensació i poliaddició (plàstics)	13,619
	3205	Colorants	11,703
	8521	Bombetes, tubs i vàlvules electròniques	10,578
	2935	Compostos heterocíclics, inclosos els àcids nucleínics	10,247
	8519	Aparells i material per a circuits elèctrics	9,940
	8459	Màquines no elèctriques diverses	9,442
	5601	Fibres tèxtils sintètiques i artificials discontínues sense preparar	7,850
	4101	Cuiros i pells en brut	6,714
	7315	Acers aliats i acer fi al carboni	6,631
	4002	Làtex de cautxú sintètic	6,333
	8501	Motors, transformadors, bobines de reactància i inducció, etc.	6,042
	8461	Articles d'aixeteria	5,760
	5101	Filats de teixits artificials continus, per a la venda no al detall	5,740
	2901	Hidrocarburs	5,643
	5602	Cables per a discontinus de fibres tèxtils sintètiques i artificials	5,634
	2944	Antibiòtics	5,611
	8445	Màquines-eines per treballar metalls i carburs	5,459
	7338	Articles domèstics de fosa, ferro o acer	5,459
	8462	Rodaments	5,419
	3819	Productes químics diversos	5,321
	3903	Cel.lulosa regenerada i derivats	4,838
	7102	Pedres precioses	4,813
	2914	Àcids monocarboxílics i derivats	4,687
	8419	Màquines per rentar vaixelles	4,571
	8436	Màquines de filar, preparar i bobinar matèries tèxtils	4,215
	9028	Instruments i aparells electrònics de mesura, verificació control, regulació, o anàlisi	4,132
	2915	Àcids policarboxílics i llurs derivats	4,099
	8463	Arbres de transmissió, cigonyals, coixinets, embragatges, etc.	4,067
	8438	Màquinària auxiliar per a telers	4,044

(Vegeu NOTA i *FONT* del quadre 43)

QUADRE NÚM. 45

EL COMERÇ EXTERIOR CATALÀ: PRINCIPALS CAPÍTOLS PER ÀREES. EXPORTACIONS (1974-1979)

Àrea	Capítol	Denominació	Mitjana de participació ‰
EFTA	87	Automòbils i tractors	15,191
	84	Maquinària no elèctrica	10,944
	29	Productes químics orgànics	7,029
	08	Fruites	5,071
	85	Maquinària elèctrica	4,012
	28	Productes químics inorgànics	3,083
	73	Fosa, ferro i acer	2,856
	48	Paper i cartró	2,753
	22	Begudes	2,737
	32	Colorants, pintures, tints, vernissos	2,478
	56	Tèxtils sintètics i artificials discontinus	2,394
	60	Gèneres de punt	2,392
	39	Plàstics	2,097
Països de l'Est	84	Maquinària no elèctrica	3,940
	08	Fruites	2,716
	73	Fosa, ferro i acer	2,196
Països ACP	25	Ciment	7,480
	87	Automòbils i tractors	2,558
Països mediterranis	25	Ciment	18,887
	87	Automòbils i tractors	16,543
	84	Maquinària no elèctrica	16,077
	73	Fosa, ferro i acer	9,240
	56	Tèxtils sintètics i artificials discontinus	5,982
	85	Maquinària elèctrica	5,691
	48	Paper i cartró	4,690
	15	Greixos i olis	3,920
	28	Productes químics inorgànics	3,681
	53	Llanes, pèls i crins	3,525
	55	Cotó	3,409
	27	Combustibles i olis minerals	3.248
	51	Tèxtils sintètics artificials continus	2,884
	29	Productes químics orgànics	2,574
Països asiàtics	84	Maquinària no elèctrica	2,720
Amèrica Llatina	49	Llibres i Arts Gràfiques	28,565
	84	Maquinària no elèctrica	21,164
	87	Automòbils i tractors	7,972
	29	Productes químics orgànics	3,814
	30	Productes farmaceùtics	2,930
	28	Productes químics inorgànics	2,778
	48	Paper i cartró	2,745
	85	Maquinària elèctrica	2,653

(Continua)

(Continuació quadre núm. 45)

Àrea	Capítol	Denominació	Mitjana de participació ‰
Països àrabs	25	Ciment	8,379
	73	Fosa, ferro i acer	7,147
	84	Maquinària no elèctrica	3,407
	87	Automòbils i tractors	3,203
	85	Maquinària elèctrica	2,791
	56	Tèxtils sintètics i artificials discontinus	2,364
Resta del món	84	Maquinària no elèctrica	19,249
	87	Automòbils i tractors	9,035
	49	Llibres i Arts Gràfiques	6,969
	42	Manufactures de cuiro	5,702
	56	Tèxtils sintètics i artificials discontinus	5,426
	73	Fosa, ferro i acer	5,239
	21	Preparats alimentaris diversos	4,469
	83	Manufactures diverses de metalls comuns	4,379
	22	Begudes	3,814
	29	Productes químics orgànics	3,764
	60	Gèneres de punt	3,593
	85	Maquinària no elèctrica	3,369
	48	Paper i cartró	3,122
	41	Pells i cuiros	2,925
	97	Joguines i esports	2,764
	71	Pedres i metalls preciosos	2,405
	43	Pelleteria	2,340
	62	Altres articles de teixits confeccionats	2,289
	25	Ciment, sal, sofre, guix, calç, etc.	2,275
	39	Plàstics	2,227
	45	Suro	2,073
CEE	84	Maquinària no elèctrica	49,648
	87	Automòbils i tractors	39,204
	85	Maquinària elèctrica	27,531
	60	Gèneres de punt	20,856
	08	Fruites	17,282
	29	Productes químics orgànics	16,019
	73	Fosa, ferro i acer	15,743
	55	Cotó	13,952
	56	Tèxtils sintètics i artificials discontinus	13,543
	43	Pelleteria	12,712
	15	Olis i greixos	11,876
	53	Llanes, pèls i crins	10,283
	27	Combustibles i olis minerals	9,934
	39	Plàstics	8,602
	41	Pells i cuiros	8,484
	49	Llibres i Arts gràfiques	8,268

(Continua)

(Continuació quadre núm. 45)

Àrea	Capítol	Denominació	Mitjana de Participació ‰
CEE	44	Fusta, carbó vegetal i manufactures de fusta	8,074
	51	Tèxtils sintètics o artificials continus	7,445
	45	Suro	7,049
	48	Paper i cartró	6,372
	40	Cautxú natural o sintètic	6,157
	42	Manufactures de cuiro	6,112
	82	Eines, coberteria, etc.	5,309
	61	Roba de vestir i els seus accessoris	5,037
	22	Begudes	4,617
	64	Calçat	4,463
	92	Instruments de música i so, i els seus accessoris	4,126
	97	Joguines i esports	4,120
	07	Llegums i tubercles	4,090

NOTA: La mitjana de participació es calcula sobre els percentatges de participació sobre el total d'exportacions catalanes del període 1974-1979. El criteri de selecció ha estat que superessin el 2‰ del total, excepció feta dels països de la CEE, que han de superaar el 4‰.

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 46

EL COMERÇ EXTERIOR CATALÀ:
PRINCIPALS PARTIDES PER ÀREES. EXPORTACIONS (1974-1979)

Àrea	Partida	Denominació	Mitjana de participació ‰
EFTA	8702	Automòbils	11,186
	0805	Fruita de closca	4,899
	2205	Vins	2,711
Països de l'Est	0805	Fruita de closca	2,713
Països ACP	2523	Ciments hidràulics	7,197
Països mediterranis	2523	Ciments hidràulics	18,747
	8701	Tractors	12,639
	5605	Filats de fibres artificials discontínues, per a la venda a l'engròs	4,213
	1507	Olis vegetals	3,891
	7310	Barres de ferro o acer	3,254
	5505	Filats de cotó a l'engròs	3,147
	2716	Asfalts, quitrà	2,999

(Continua)

(Continuació quadre núm. 46)

Àrea	Partida	Denominació	Mitjana de Participació ‰
Països mediterranis	5101	Filats de fibres tèxtils contínues per a la venda a l'engròs	2,594
	4807	Papers i cartrons estucats, revestits, impregnats o acolorits, o impresos	2,519
	8411	Bombes, compressors, etc.	2,472
	8523	Fils, cables, etc., per a l'electricitat	2,436
	8702	Automòbils	2,375
	8436	Màquines de filar i bobinar fibres tèxtils	2,305
Països asiàtics	8437	Telers	0,840
	8411	Bombes, compressors, etc.	0,549
Amèrica Llatina	4901	Llibres	27,214
	8702	Automòbils	3,685
	8437	Telers	3,586
	3003	Medicaments	2,912
	8436	Màquines de filar	2,287
	2840	Fosfits, hipofosfits i fosfats	2,268
	8459	Maquinària diversa	2,219
Països àrabs	2523	Ciments hidràulics	8,357
	7310	Barres de ferro i acer	3,229
	7311	Perfils de ferro i acer	2,636
	8714	Altres vehicles i remolcs	2,064
Resta del món	8451	Màquines d'escriure	4,876
	5607	Teixits de fibres sintètiques i artificials discontínues	4,404
	2102	Extractes o essències de cafè i te	4,377
	4901	Llibres	4,275
	8709	Motos	4,069
	4203	Robes de vestir de cuiro	3,956
	8437	Telers	3,915
	8307	Aparells d'enllumenat	3,545
	8701	Tractors	2,682
	2205	Vins	2,549
	4911	Impresos, estampes, gravats, etc.	2,255
	6202	Roba de llit, de tocador, cortines, etc.	2,242
	7112	Bijuteria i joieria de metalls preciosos	2,054
CEE	8702	Automòbils	24,491
	0805	Fruita de closca	13,597
	5505	Filats de cotó, a l'engròs	12,280
	4302	Pelleteria	11,042
	1507	Olis vegetals	10,733
	8706	Accessoris d'automòbils	7,966
	6004	Roba interior de punt	7,918
	8521	Bombetes, tubs i vàlvules electròniques	6,765
	6001	Teles de punt	6,655

(Continua)

(Continuació quadre núm. 46)

Àrea	Capítol	Denominació	Mitjana de participació ‰
CEE	8451	Màquines d'escriure	6,238
	4103	Pells d'oví preparades	5,944
	4901	Llibres	5,549
	6005	Robes de vestir exteriors	5,460
	8519	Aparells i material per a circuits elèctrics	5,198
	8440	Màquines per a acabats de productes tèxtils	5,160
	4427	Objectes de decoració de fusta	5,021
	5607	Teixits de fibres artificials o sintètiques discontínues	4,970
	2714	Betum i coc de petroli	4,817
	5605	Filats de fibres sintètiques i artificials discontínues, per a venda a l'engròs	4,728
	4011	Pneumàtics i bandes	4,714
	2935	Compostos heterocíclics, inclosos els àcids nucleínics	4,573
	8709	Motos	4,542
	8406	Motors d'explosió o de combustió interna, d'èmbol	4,541
	8437	Telers	4,428
	2205	Vins	4,296
	5101	Filats de fibres sintètiques i artificials contínues, per vendre a l'engròs	4,158
	2717	Energia elèctrica	4,127
	4503	Manufactures de suro	4,008

NOTA: – Les mitjanes de participació corresponen al ‰ dels anys 1974 a 1979, sobre el total d'expotacions catalanes. El criteri de selecció ha estat que superessin el 2‰, excepte per als països asiàtics que ha estat 1'1‰, i per als països de la CEE, que ha estat el 4‰.

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

3. 2. El comerç amb la resta d'Espanya

Per a l'any 1975, una aproximació a la distribució sectorial i geogràfica dels fluxos de mercaderies entre Catalunya i la resta de nacionalitats i regions de l'Estat Espanyol ens pot ésser donada pels quadres següents.

QUADRE NÚM. 47

FLUXOS D'ENTRADA DE MERCADERIES PER REGIONS D'ORIGEN

Regió	Sector CSTE	% participació relativa
País Basc	4-Peix i preparats de peix	6,08
	41- Paper i cartró	6,23
	46- Productes acabats de ferro i acer	20,77
	48- Articles manufacturats de metall NDA	6,50
	49- Màquines	17,48
	51- Articles manufacturats diversos	9,69
Navarra	41- Paper i cartró	15,10
	46- Productes acabats de ferro i acer	12,56
	49- Màquines	12,13
	51- Articles manufacturats diversos	23,65
Aragó	1- Animals vius	31,26
	5- Cereals	7,02
	49- Màquines	9,18
	51- Articles manufacturats diversos	7,37
País Valencià	7- Fruita i llegums tendres	18,20
	42- Filats, teixits i articles tèxtils elaborats	5,34
	51- Articles manufacturats diversos	34,40
Múrcia	7- Fruita i llegums tendres	9,80
	8- Altres fruites i llegums	7,50
	11- Preparats alimentaris diversos	5,37
	30-Petroli i productes petrolers energètics	44,35
	47-Metalls no fèrrics	6,44
	51- Altres manufacturats diversos	9,85
Andalusia	4- Peix i preparats de peix	5,73
	9-Sucre i mel	5,87
	19- Fibres tèxtils no transformades	5,24
	30-Petroli i productes petrolers energètics	8,16
	33- Olis i greixos	7,84
	38- Productes químics diversos	7,06
	47- Metalls no fèrrics	7,28
	51- Articles manufacturats diversos	10,22
Les Illes	48- Articles manufacturats de metall NDA	5,97
	50- Material de transport	45,41
	51- Articles manufacturats diversos	22,47
Galícia	2- Carns i preparats de carn	8,94
	4- Peix i preparats de peix	15,85
	16- Cautxú brut	13,70
	40- Manufactures de fusta i suro (excepte mobles)	7,10
	49- Màquines	8,23
	50- Material de transport	12,49
	51- Articles manufacturats diversos	5,69

(Continua)

(Continuació quadre núm. 47)

Regió	Sector CSTE	% participació relativa
Castella-Lleó	1- Animals vius	6,39
	4- Peix i preparats de peix	5,36
	8- Altres fruites i llegums (no tendres)	12,99
	39- Cuiros i articles de cautxú	11,06
	50- Materials de transport	9,25
	51- Articles manufacturats diversos	14,49
Santander	1- Animals vius	20,74
	13- Tabacs	8,35
	19- Fibres tèxtils no transformades	14,69
	34- Elements químics i compostos	13,71
	42- Filats, teixits i articles tèxtils elaborats	5,86
	49- Màquines	7,97
Astúries	3- Productes lactis i ous	7,19
	45- Ferro, fosa, acer brut i productes semiacabats	18,28
	46- Productes acabats de ferro i acer	35,66
	47- Metalls no fèrrics	19,40
Canàries	7- Fruites i llegums tendres	14,82
	13- Tabacs	38,43
	30- Petroli i productes petrolers energètics	22,31
	31- Productes petrolers no energètics	5,32
Madrid	49- Màquines	27,65
	50- Material de transport	15,45
	51- Articles manufacturats diversos	31,40
Nord-àfrica	20- Adobs	95,69
Extremadura	1- Animals vius	51,38
	13- Tabacs	10,57
	19- Fibres tèxtils no transformades	14,45
	51- Articles manufacturats diversos	5,81
Castella-La Mancha	1- Animals vius	20,94
	12- Begudes	12,35
	34- Elements químics i compostos	12,49
	37- Plàstics, cel.lulosa regenerada i resines artificials	11,11
	51- Articles manufacturats diversos	6,29

NOTA: – El criteri de selecció dels sectors ha estat que superessin el 5% de les entrades provinents de cada una de les regions considerades. El pes en xifres absolutes per a cada regió pot trobar-se a l'apartat d'anàlisi de l'estructura geogràfica dels fluxos comercials catalans.

FONT: Martí PARELLADA. "Tesi doctoral"

QUADRE NÚM. 48

FLUXOS DE SORTIDA DE MERCADERIES PER REGIONS DE DESTINACIÓ

Regió	Sectors CSTE	% participació relativa
País Basc	24- Ferralla	14,26
	34- Elements químics i compostos	5,64
	38- Productes químics diversos	8,00
	49- Màquines	11,62
	51- Productes manufacturats diversos	11,16
Navarra	7- Fruites i llegums tendres	6,62
	38- Productes químics diversos	7,45
	41- Paper i cartró	6,17
	42- Filats, teixits i articles tèxtils elaborats	14,46
	49- Màquines	12,60
	51- Productes manufacturats diversos	8,22
Aragó	5- Cereals	7,54
	25-Minerals de metalls no fèrrics i deixalles	14,60
	34- Elements químics i compostos	6,31
	38- Productes químics diversos	6,71
	49- Màquines	8,53
País Valencià	1- Animals vius	7,93
	38- Productes químics diversos	7,92
	42- Filats, teixits i articles tèxtils elaborats	9,98
	49- Màquines	8,90
	51- Articles manufacturats diversos	10,05
Múrcia	7- Fruites i llegums tendres	7,57
	30- Petroli i productes petrolers energètics	9,38
	34- Elements químics i compostos	9,73
	38- Productes químics diversos	7,78
	49- Màquines	8,09
	51- Articles manufacturats diversos	18,89
Andalusia	2- Carns i preparats de carn	7,78
	33- Olis i greixos	5,80
	34- Elements químics i compostos	8,00
	38- Productes químics diversos	6,61
	42- Filats, teixits i articles tèxtils elaborats	6,41
	49- Màquines	15,31
	51- Articles manufacturats diversos	13,46
Les Illes	2- Carns i preparats de carn	6,73
	7- Fruites i llegums tendres	5,17
	11- Preparats alimentaris diversos	12,62
	12- Begudes	6,56
	38- Productes químics diversos	5,28
	49- Màquines	7,13
	50- Material de transport	15,93
	51- Articles manufacturats diversos	8,83

(Continua)

(Continuació quadre núm. 48)

Regió	Sectors CSTE	% participació relativa
Galícia	31- Productes petrolers no energètics	13,36
	38- Productes químics diversos	5,55
	42- Filats, teixits i articles tèxtils elaborats	7,57
	48- Articles manufacturats de metall NDA	7,22
	49- Màquines	23,50
	50- Materials de transport	10,28
	51- Articles manufacturats diversos	8,68
Castella-Lleó	2- Carns i preparats de carn	5,53
	11- Preparats alimentaris diversos	5,59
	34- Elements químics i compostos	9,33
	38- Productes químics diversos	6,24
	39- Cuiros i articles de cautxú	6,26
	42- Filats, teixits i articles tèxtils elaborats	6,01
	49- Màquines	23,70
	51- Articles manufacturats diversos	6,84
Santander	17- Fusta i suro	5,01
	34- Elements químics i compostos	22,59
	37- Plàstics, cel.lulosa i resines artificials	10,70
	38- Productes químics diversos	9,35
	51- Articles manufacturats diversos	13,76
Astúries	7- Fruites i llegums tendres	7,91
	24- Ferralla	6,08
	31- Productes petrolers no energètics	7,56
	38- Productes químics diversos	10,32
	49- Màquines	32,14
	50- Material de transport	5,49
	51- Articles manufacturats diversos	6,54
Canàries	11- Preparats alimentaris diversos	7,25
	38- Productes químics diversos	6,90
	42- Filats, teixits i articles tèxtils elaborats	14,35
	49- Màquines	6,52
	51- Articles manufacturats diversos	31,03
Madrid	2- Carns i preparats de carn	9,21
	11- Preparats alimentaris diversos	5,01
	38- Productes químics diversos	8,13
	49- Màquines	23,45
	50- Materials de transport	7,27
	51- Articles manufacturats diversos	14,40
Nord-àfrica	33- Olis i greixos	8,45
	38- Productes químics diversos	9,99
	42- Filats, teixits i articles tèxtils elaborats	25,44
	49- Màquines	7,81
	50- Material de transport	5,47
	51- Articles manufacturats diversos	18,40

(Continua)

(Continuació quadre núm. 48)

Regió	Sectors CSTE	% participació relativa
Extremadura	2- Carns i preparats de carn	5,43
	11- Preparats alimentaris diversos	8,97
	38- Productes químics diversos	16,34
	42-Filats, teixits i articles tèxtils elaborats	13,40
	49- Màquines	21,94
	50- Material de transport	10,79
	51- Articles manufacturats diversos	8,10
Castella-La Mancha	38- Productes químics diversos	5,94
	42- Filats, teixits i articles tèxtils elaborats	5,77
	46- Productes acabats de ferro i acer	29,62
	50- Material de transport	8,94
	51- Articles manufacturats diversos	14,27

NOTA: – El criteri de selecció del sectors ha estat que superessin el 5% de les sortides dirigides a cada una de les regions considerades. El pes en xifres absolutes per a cada regio pot trobar-se a l'apartat d'anàlisi de l'estructura geogràfica dels fluxos comercials catalans.

FONT: Martí PARELLADA. "Tesi doctoral"

4. Efectes dels canvis aranzelaris sobre els fluxos de comerç català i llur impacte sectorial

Un cop efectuada l'anàlisi de les estructures aranzelàries d'Espanya i la CEE, de la política comercial comunitària amb la protecció extraaranzelària i els acords comercials, i presentada una visió de conjunt del comerç català en els diferents períodes i moments que han estat convenients i possibles des del punt de vista de les disponibilitats estadístiques, el present epígraf pretén connectar aquests aspectes en la perspectiva d'efectuar unes previsions a nivell sectorial de l'impacte que, sobre els fluxos comercials de Catalunya, pot comportar l'adhesió d'Espanya a les Comunitats Europees.

Aquesta previsió és limitada en els seus objectius. És limitada perquè ho són els mitjans disponibles i també el seu àmbit. Aquest epígraf no pretén una anàlisi exhaustiva dels diferents sectors productius catalans de cara a la integració. Per això, caldria fer estudis molt desagregats de producció, productivitat, competitivitat relativa, ocupació, inversions, estructura empresarial, capacitat de finançament, etc., per a cadascun dels sectors rellevants. I per poder fer previsions útils, el nombre de sectors considerats hauria d'ésser molt ampli, amb un elevat grau de desagregació, per evitar les generalitzacions excessives. En qualsevol cas, i en la mesura en què sigui possible i per a les activitats econòmiques més significatives de Catalunya, una aproximació a aquest tipus d'anàlisi s'efectua en els capítols dedicats a l'agricultura i a la indústria (cinquè i setè respectivament).

Ací, les intencions són, com ja s'ha dit, més limitades. Primer, perquè les dades existents difícilment permeten una sectorialització més rellevant, sobretot a nivell dels fluxos amb la resta d'Espanya. Segon, les dades cobreixen períodes o moments del temps molt concrets, amb el que això pot suposar de distorsió. Tercer, la mateixa anàlisi pretén aïllar els efectes sobre el fluxos comercials existents dels altres efectes de tot tipus que, sens dubte, esdevindran derivats de l'adhesió. Això s'ha fet així partint de la impossibilitat d'avaluar correctament, amb el temps i els mitjans que s'han utilitzat, aquest conjunt d'efectes que, a més, tenen una consideració dinàmica i on juguen gran quantitat de variables extraeconòmiques.

En aquest sentit, tan sols es pretén realitzar una explicitació –donada la situació actual des del punt de vista del comerç amb l'exterior (amb la resta d'Espanya i amb l'estranger)i apreciant l'impacte sobre els

nivells de protecció relativa derivats de l'adhesió– del nou marc comercial amb què s'haurà d'enfrontar l'economia catalana i les conseqüencies que, previsiblement, això pot comportar. És clar que no podem fer una avaluació de la capacitat d'adaptació dels nostres empresaris, ni del sentit ni de la intensitat de les mesures de política econòmica que s'adoptaran. Òbviament, aquests elements poden falsejar les nostres prediccions. I esperem que ho facin en un sentit positiu. En definitiva, Catalunya com a zona econòmica dinàmica sempre ha sortit beneficiada de les obertures a l'exterior de l'economia espanyola.

Així, fetes aquestes reserves, el mètode seguit ha estat el següent: *s'ha agrupat l'economia catalana* (bàsicament, la industrial, ja que en el comerç dels productes agraris juguen molts altres elements que ja es comenten en el capítol que tracta de l'agricultura) *en diferents sectors, definits a partir de les dades existents a nivell de fluxos comercials amb la resta d'Espanya.* Aquesta sectorialització és l'única que permetia aprofitar les dades existents en aquest aspecte, i donada la decisiva importància del mercat espanyol per als productes catalans, i a l'inrevés, hom considera del tot necessari utilitzar-la. *Per a aquests sectors, disposàvem d'un conjunt de xifres que recollien el següents aspectes (per a l'any 1975):*

1. **ECE:** Fluxos de sortida de mercaderies de Catalunya a la resta d'Espanya (% sobre el total de sortides de mercaderies catalanes a l'exterior de Catalunya).
2. **ECM:** Exportacions catalanes a l'estranger (% sobre el total de sortides de mercaderies catalanes a l'exterior de Catalunya).
3. **PTE:** Participació del sector considerat sobre el total de sortides de mercaderies catalanes a l'exterior de Catalunya (tenint en compte 52 sectors, la mitjana és de l'1,9%).
4. **ICE:** Fluxos d'entrada de mercaderies de la resta d'Espanya a Catalunya (% sobre el total d'entrades de mercaderies a Catalunya del seu exterior).
5. **ICM:** Importacions catalanes de l'estranger (% sobre el total d'entrades de mercaderies a Catalunya del seu exterior).
6. **PTI:** Participació del sector considerat sobre el total d'entrades de mercaderies a Catalunya procedents del seu exterior (la mitjana és de l'1,9%).
7. **PIE:** Participació de les importacions espanyoles del sector considerat sobre el total d'importacions espanyoles.
8. **PCI:** Participació de les importacions catalanes del sector sobre les importacions espanyoles del sector que es considera.
9. **PEE:** Participació de les exportacions espanyoles del sector considerat sobre el total d'exportacions espanyoles.
10. **PCE:** Participació de les exportacions catalanes del sector sobre les exportacions espanyoles del sector que es considera.
11. **AN:** Mitjana aritmètica dels conceptes aranzelaris que integren el sector considerat a partir de l'Aranzel espanyol normal.
12. **AR:** Mitjana aritmètica dels conceptes aranzelaris que integren el sector considerat, a partir d l'Aranzel espanyol rebaixat a la CEE en virtut de l'Acord Preferencial de 1970.
13. **TEC:** Mitjana aritmètica dels concepts aranzelarisque integran el sector considerat, a partir de la Tarifa Exterior Comuna (TEC).

A base d'aquest conjunt de paràmetres hom pot tenir una visió general de la destinació dels fluxos i la importància relativa dels mercats espanyol i estranger, el pes del sector en el comerç total i el pes del sector a Catalunya. Comparant això amb els nivells de protecció aranzelària, pot fer-se ja una primera aproximació als efectes que pot produir la seva substancial transformació. Òbviament, això s'enfronta amb un seguit de dificultats que, d'alguna manera, ja s'ha comentat en altres llocs d'aquest llibre, però ací n'esmentarem una de molt important: cal tenir en compte el desconeixement que hom té de l'estructura i les relacions interindustrials a Catalunya. Com és prou sabut –i lamentat– l'única Taula Input-Output de Catalunya existent és la corresponent a l'any 1967. El període transcorregut des d'aleshores ens ha impedit la seva utilització en aquest estudi, almenys d'una manera sistemàtica. Òbviament, s'ha utilitzat en certa mesura per a identificar els grans trets que conformen l'economia catalana, pero no ha semblat oportú ni útil anar més enllà. En aquest context, doncs, l'avaluació dels efectes del desarmament aranzelari sobre els diferents sectors és necessariament limitada, i té un caràcter purament qualitatiu. Una anàlisi correcta i completa exigiria, d'una banda, el coneixement de les relacions interindustrials catalanes a un nivell prou desagregat i en una data molt més recent, i d'altra banda, la utilització d'aquest coneixement en l'elaboració dels graus de "protecció efectiva" de què gaudeix, en realitat, el sector. Malauradament, no s'ha pogut disposar ni d'una cosa ni de l'altra.

En qualsevol cas, malgrat tot això, s'ha pogut elaborar una primera aproximació a la realitat del sector que ha permès ja unes primeres, òbviament provisionals i discutibles, previsions. Ara bé, com també ha estat ja comentat amb anterioritat, la distribució sectorial de què s'ha disposat per poder fer aquesta anàlisi és, en certs casos, molt poc útil o molt poc significativa. *Així, ha calgut completar l'estudi del sector amb l'anàlisi més detallada de les partides aranzelàries més importants que l'integren* (segons les taules de

conversió existents) així com dels diferents graus de protecció nominal de cadascuna d'elles. És clar que, a aquest nivell, tan sols hi ha dades de comerç exterior, i encara per a uns anys molt determinats, i les participacions relatives de cada partida en el comerç amb Espanya i llur importància relativa des del punt de vista de la producció s'han hagut d'aproximar en aquells casos en què ha estat possible, a partir de les informacions proporcionades pel sector mateix, o estimant-ho a partir dels volums de comerç exterior. Això ha possibilitat fer unes previsions més desagregades, almenys pel que fa al futur de les exportacions i de les importacions, a nivell de partida aranzelària que, en la majoria de casos, implica ja una suficient desagregació que permet diferenciar amb més claredat els respectius efectes que pot tenir la integració sobre cada grup significatiu de productes del sector.

Per fer aquesta anàlisi s'ha disposat de les dades facilitades per la Cambra de Comerç i la Direcció General de Duanes, i que ja s'han exposat en els apartats anteriors. *Aquí tan sols explicitarem els paràmetres que hem utilitzat, amb un petit comentari per a cadascun d'ells.*

1) **MPTEC:** Mitjana de la participació de les exportacions catalanes de la partida considerada a la Comunitat sobre el total d'exportacions catalanes (en % o bé en ‰, segons el tipus d'anàlisi) (1974-1979). Això permet identificar el pes de la partida en el conjunt d'exportacions, i conèixer l'ordre en el qual queda situada, d'acord amb el volum exportat, i en relació amb la CEE.

2) **MPTIC:** Mitjana de la participació de les importacions catalanes de la partida considerada de la Comunitat sobre el total d'importacions catalanes (en %, o bé en ‰, segons el tipus d'anàlisi) (1975-1978).

3) **Núm. d'ordre CEE:** Aquest número representa el lloc que ocupa la partida corresponent pel que fa a la importància del seu volum, exportador o importador, segons s'escaigui, en el conjunt de partides que comercien amb la CEE.

4) **MPTEM:** Mitjana de la participació de les exportacions catalanes de la partida considerada a tot el món, sobre el total d'exportacions catalanes (en % o en ‰) (1974-1979). Identifica el pes de la partida en el conjunt total d'exportacions. La diferència amb la MPTEC permet calcular el percentatge que representa la CEE en el comerç del producte. Quan el percentatge mostra la importància d'altres àrees geogràfiques, es recullen les mitjanes de participació per a les més significatives i queda reflectit a les observacions dels quadres. Això permet avaluar amb més precisió els efectes del desarmament aranzelari, així com el grau de diversificació geogràfica del comerç català i la seva evolució per les diferents zones.

5) **MPTIM:** Mitjana de participació de les importacions catalanes de la partida considerada de tot el món sobre el total d'importacions catalanes (en % o en ‰) (1975-1978). Permet la mateixa anàlisi que la MPTEM, però des del punt de vista de les importacions.

6) **Núm ordre món:** Aquest número representa el lloc que ocupa la partida corresponent pel que fa a la importància del seu volum, exportador o importador segons s'escaigui, en el conjunt de partides que enregistren comerç amb tot el món.

7) **CV:** El coeficient de variació és una mesura de dispersió que permet conèixer la regularitat o no de la mitjana de participació, i per tant, possibilita la identificació de tendència, o comportaments més o menys irregulars. Aquest coeficient s'ha calculat per a cadascuna de les mitjanes considerades, i que hem definit. Les conclusions es recullen en les observacions dels quadres.

8) **AN:** Mitjana aritmètica de l'aranzel aplicat a les subpartides integrants de la partida que es considera, a base de l'Aranzel Espanyol (1981).

9) **AR:** Mitjana aritmètica d l'aranzel aplicat a les subpartides integrants de la partida que es considera, a base de l'Aranzel espanyol rebaixat que s'aplica a la CEE a partir de l'Acord Preferencial de 1970.

10) **TEC:** Mitjana aritmètica de la tarifa aplicada a la subpartida integrant de la partida considerada, a base de la Tarifa Exterior Comuna (1980).

11) **TECR:** Mitjana aritmètica de la tarifa aplicada a cada subpartida integrant de la partida considerada a base de la Tarifa Exterior que aplica als productes espanyols la Comunitat, a partir de l'Acord Preferencial de 1970.

12) **ICGI:** Mitjana aritmètica de l'Impost de Compensació de Gravàmens Interiors que s'aplica a cada subpartida de la partida de referència.

A partir d'aquests paràmetres que permeten conèixer la importància, l'evolució i la tendència del comerç per a les partides més significatives (s'han agafat aquelles que superessin l'1‰ en llur mitjana de participació; cal pensar que són 943 partides, i per tant la mitjana és del 1,06‰) i el desnivell que es produirà en els graus de protecció actuals a partir de l'adhesió, hom pot fer una previsió de quin serà el nou marc protector al qual s'hauran d'adaptar les nostres empreses i, a un nivell purament estàtic, els efectes sobre les estructures de llurs costos, en la mesura que això és identificable, i sobre les noves condicions competitives pel que fa als preus i qualitat de llurs productes.

Per completar aquesta anàlisi s'han utilitzat també, en aquells casos en què són significatives, les dades sobre inversió estrangera que, òbviament, poden modificar els efectes quant a les condicions competitives que hauran d'enfrontar les empreses catalanes. Això, sense perjudici d'un estudi més exhaustiu d'aquestes inversions estrangeres que es fa en els capítols quart i setè.

4. 1. Productes minerals

a. Sector de productes minerals metal.lúrgics

Pel que fa als fluxos comercials, cal destacar únicament els minerals de metalls no ferrosos i llurs deixalles, ja que la importància dels minerals de metalls ferrosos és pràcticament nul.la.

Així, doncs, per als primers, les sortides de Catalunya representen el 2,12% de les sortides totals, i van dirigides en una gran part al mercat espanyol. Les entrades, encara que menys importants (0,46%), provenen en dues terceres parts dels mercats internacionals. En qualsevol cas, la nostra participació en el comerç espanyol del sector és molt escassa.

Pel que fa a les importacions, les partides més significatives són les de minerals metal.lúrgics (bàsicament no ferrosos) (MPTIM: 0,372%), les cendres i desferres metàl.liques (MPTIM: 0,207%) i la corresponent al coure, que ocupa el lloc núm. 22 d'ordre d'importància pel volum importat del món (MPTIM: 0,805%) i que prové en un 43% de l'Amèrica Llatina, en un 19% de la CEE i en un 19%, també, de la resta del món. Aquestes importacions són de mineral de coure, que serveixen de base per a les posteriors exportacions d'aquest producte, un cop electrolitzat, les quals representen el 0,315% de les exportacions catalanes al món, i se'n destina a la CEE el 61%. De tota manera, cal esmentar la tendència decreixent en els fluxos comercials d'aquest producte (tant per a les entrades, com per a les sortides) emmarcada en la crisi que afecta el sector en els darrers anys.

Tenint en compte que la protecció aranzelària és pràcticament nul.la en la majoria d'aquests minerals, no té per què alterar-se substancialment llur evolució a causa del procés d'adhesió.

b. Sector de productes minerals no metal·lúrgics

Des del punt de vista dels fluxos comercials de Catalunya, aquest sector revesteix una importància mínima, ja que tan sols el 0,03% de les sortides totals i el 0,35% de les entrades corresponen a aquests productes. Tot i així, cal assenyalar que la majoria de les entrades (60%) prové de l'exterior, bàsicament els borats i llurs derivats, que ocupen el lloc número 84 per ordre d'importància pel que fa al volum d'importacions (MPTIM: 0,3%), i sobretot, les de pedres precioses i semiprecioses que representen el 0,571% de les importacions totals, de les quals el 84% correspon a la CEE (MPTIC: 0,481), i situa la partida en el lloc 23 per ordre d'importància.

Donat el gairebé nul grau de protecció d'aquests productes, no sembla previsible un canvi de llurs tendències actuals. Tanmateix, i com a excepció, cal esmentar l'elevada protecció de la sal comuna (25%) que podria alterar aquestes conclusions quant al comerç d'aquest producte.

4. 2. Tèxtil i confecció

a. Les primeres matèries

Encara que els fluxos de sortida de Catalunya de fibres tèxtils no transformades no representen més del 0,89% del comerç exterior català (inclosa la resta de l'Estat), cal significar la importància de les sortides cap a la resta de l'Estat espanyol (82,6% del total).

Malgrat que el comerç amb l'estranger no representi més que el 17,4% del comerç exterior total català d'aquests productes, més de la meitat de les exportacions espanyoles surten de Catalunya.

Pel que fa als productes més significatius des del punt de vista de l'exportació catalana a l'estranger, vegeu quadre núm. 49.

Cal distingir entre les exportacions de llana i les de fibres sintètiques o artificials. Les exportacions de llana, relativament més importants, observen, en general, una tendència creixent. Si tenim en compte la pràcticament inexistent protecció comunitària, i al mateix temps, les característiques de la llana catalana, que la fan especialment escaient per a determinades produccions, no és previsible un canvi significatiu en l'esmentada tendència.

Quant a les exportacions de fibres artificials i sintètiques, corresponen en gran part a liquidacions a baix preu, derivades de desajustos entre l'oferta i la demanda interiors. En qualsevol cas, el predomini del capital estranger (bàsicament europeu) i el caràcter oligopòlic del mercat de fibres a nivell internacional determinen l'evolució futura d'aquestes exportacions, independentment dels nivells de protecció, d'altra banda, escassament significatius.

En l'àmbit dels fluxos d'entrada d'aquestes mercaderies a Catalunya, es reparteixen quasi per meitat entre la resta d'Espanya i l'estranger (el 53,7% i el 46,3%, respectivament). Si tenim en compte que les importacions d'aquests productes constitueixen part molt important sobre el total d'importacions espanyoles (el 51,4%) i, d'altra banda, que les entrades totals a Catalunya són realment significatives (el 2,87% del total d'entrades), el pes específic sobre l'economia

QUADRE NÚM. 49

EXPORTACIONS (1974-79)

Producte	Partida	Núm. ordre CEE	MPTEC	Núm. ordre món	MPTEM	TECR	Tendència
Llana sense cardar ni pentinar	53.01	39	0,290	61	0,417	0,0	
Llana cardada o pentinada	53.05	73	0,153	94	0,261	1,2	Creixent
Fibres tèxtils sintètiques o artificials sense cardar ni pentinar	56.01	107	0,093	93	0,263	4,2	Fortament creixent
Cables per a discontinus de fibres tèxtils sintètiques i artificials	56.02	79	0,137	—	—	3,3	Creixent

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboració pròpia

catalana d'aquests béns no necessita més justificació. Òbviament, donada la importància de la indústria tèxtil de transformació a Catalunya, no pot estranyar aquest pes tan significatiu, tant pel que fa a les entrades procedents de la resta de l'Estat, com per les entrades provinents de l'estranger, malgrat els alts nivells de protecció aranzelària existents.

D'acord amb les dades del quadre núm. 50, cal distingir entre les diferents primeres matèries utilitzades per la indústria tèxtil.

Així, per a la llana, i malgrat la protecció existent (12,33%), el volum d'importacions és molt alt. Això permet suposar un increment a l'hora de la integració, amb el conseqüent perjudici per als productors interns, encara que, com ja s'ha dit, la llana catalana té unes característiques que la fan competitiva a nivell internacional. En canvi, el decrement en el capítol dels costos, derivat de l'eliminació de l'aranzel i de les quotes d'importació, suposarà un clar impacte positiu sobre les empreses del sector llaner que no s'ha d'infravalorar.

Per als pèls sense cardar ni pentinar, i per al lli en brut, les conseqüències poden ésser també beneficioses, no per la desaparició de l'aranzel, pràcticament nul, sinó per la progressiva eliminació de les quotes, sobretot per al lli, el qual procedeix bàsicament de la CEE.

Pel que fa al cotó, constitueix la segona partida en importància, quant al volum de les importacions catalanes totals, malgrat la protecció existent (13%). La procedència del cotó és molt diversa, encara que predominen els països mediterranis i l'Amèrica Llatina. Donat que la TEC per al cotó és nul.la, els efectes sobre les indústries tèxtils cotoneres seran, en principi, positius, sense perjudici del que pot succeir en els mercats de productes elaborats i de consum final.

Una altra partida extraordinàriament important des del punt de vista de les importacions la constitueix la que comprèn les fibres tèxtils sintètiques i artificials discontínues, sense cardar ni pentinar. En aquest cas, les consideracions fetes anteriorment són igualment vàlides, encara que, com ja s'ha dit, el mercat europeu de fibres artificials i sintètiques té una estructura molt oligopolitzada, i amb un predomini quasi absolut de grans companyies internacionals, de manera que les modificacions derivades de la integració no vindran tant de canvis en la competència com de modificacions en l'estructura dels costos entre els diferents establiments de les esmentades companyies.

No pot oblidar-se, tampoc, en aquest apartat de les importacions, l'aprofitament de les deixalles, i concretament, dels draps, tot i que no són previsibles modificacions importants en llurs fluxos comercials.

b. Filats i articles tèxtils elaborats

Aquest apartat comprèn aquells articles tèxtils que no són primeres matèries. excepció feta del gènere de punt i la roba de vestir i els seus accessoris de

QUADRE NÚM. 50

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	Núm. ordre CEE	MPTIC	Núm. ordre món	MPTIM	AN	AR	Tendència
Llana sense cardar ni pentinar	53.01	—	—	18	0,838	12,34	—	Estable*
Pèls sense cardar ni pentinar	53.02	—	—	94	0,264	0,6	—	Estable**
Llí en brut	54.01	99	0,134	—	—	—	2,1	Estable
Cotó sense cardar ni pentinar	55.01	—	—	2	2,478	13,0	13,0	Lleugerament decreixent.***
Fibres tèxtils sintètiques i artificials discontínues, sense cardar ni pentinar	56.01	8	0,785	17	0,889	16,04	11,0	Creixent
Cables per a discontinus de fibres tèxtils sintètiques i artificials	56.02	16	0,563	36	0,647	13,8	10,3	Creixent
Draps	63.02	—	—	96	0,260	1,0	—	Estable

NOTES: (*) Procedencia: 71% de la resta del món,
21% de l'Amèrica Llatina.
(**) Procedència: 50% de la resta del món
(***) Procedència: 5% de Països de l'Est
13% ACP
35% Països mediterranis
25% Amèrica Llatina
18% Resta del món
– Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboració pròpia.

teixits. No cal insistir en l'enorme pes específic d'aquests productes dins de l'economia catalana. Efectivament, representen el 6,16% del total de sortides de mercaderies de Catalunya, així com el 2,73% del total d'entrades (tant de la resta d'Espanya com de l'estranger). Aquest grau d'especialització productiva té el seu reflex en la participació del comerç exterior català sobre l'espanyol d'aquests productes. Així, Catalunya importa el 34,6% de les importacions espanyoles i n'exporta el 63,2%. Si tenim en compte que aquestes partides són molt importants a nivell espanyol, la importancia de Catalunya en aquest camp no necessita ésser emfasitzada. De tota manera, i malgrat l'increment en termes absoluts i relatius del comerç català, la participació sobre l'espanyol té una certa tendència decreixent que reflecteix un major dinamisme comercial d'empreses radicades a la resta de l'Estat, encara que no tenim dades dels anys més immediats, i, per tant, no podem avaluar els efectes de les mesures liberalitzadores preses fa uns dos anys, en el sentit de facilitar i accelerar els tràmits necessaris per obtenir llicències d'importació, les rebaixes aranzelàries conjunturals, modificacions en les quotes, etc. Cal destacar, però, a partir de les dades disponibles a nivell espanyol, un increment de les importacions (procedents, bàsicament, de països del Sud-est asiàtic) que poden arribar a fer deficitària la balança comercial tèxtil del nostre país.

Fetes aquestes consideracions, a base de les dades existents, i pel que fa a les sortides de mercaderies des de Catalunya l'any 1975, més de les tres quartes parts tenien com a destinació el mercat espanyol (sense comptar el català) i la resta (22,7%), l'estranger.

A la vista del quadre núm. 51, i tenint en compte la desaparició futura de les barreres aranzelàries i extraaranzelàries (bàsicament, els contingents) cal preveure un augment exportador en productes com els teixits de llana, els filats de cotó a l'engròs, altres teixits de cotó, els teixits de fibres sintètiques o artificials

QUADRE NÚM. 51

EXPORTACIONS (1974-1979)

Producte	Partida	Núm. ordre CEE	MPTEC	Núm. ordre món	MPTEM	TECR	Tendència	Destinació Principal	% àrea
Filats de fibres sintètiques o artificials contínues	51.01	26	0,416	26	0,884	3	Estable	CEE Països mediterranis	47% 29%
Teixits de fibres sintètiques i artificials contínues	51.04	37	0,310	46	0,531	5,6	Lleugerament decreixent	CEE Resta del món	58% 19%
Filats de llana cardada	53.06	129	0,073	124	0,177	2,6	Fortament creixent	CEE	41%
Filats de llana	53.07	33	0,352	41	0,596	2,4	Creix fins a 1977, després decreix	CEE Països àrabs	59% 23%
Teixits de llana	53.11	84	0,127	83	0,291	5,9	Creixent	CEE Resta del món	44% 37%
Filats de cotó a l'engròs	55.05	3	1,228	7	1,717	6,2	Estable	CEE Països mediterranis	72% 18%
Altres teixits de cotó	55,09	72	0,158	95	0,260	14	Estable	CEE	61%
Filats de fibres sintètiques i artificials discontínues a l'engròs	56.05	19	0,473	14	1,221	4,8	Decreixent	CEE Països mediterranis Països àrabs	39% 35% 12%
Teixits de fibres sintètiques i artificials discontíues	56.07	17	0,497	12	1,277	6,3	Estable	CEE Resta del món	39% 34%
Velluts i pelfes	58.04	76	0,147	110	0,213	15	Creixent	CEE	69%
Passamaneria	58.07	98	0,107	—	—	2,9	Decreixent	CEE	—
Teles de punt no elàstic i sense cautxutar en peça	60.01	9	0,666	24	0,906	5,4	Estable	CEE Resta del món	74% 12%

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboració pròpia.

discontínues, els velluts i les pelfes, i les teles de punt no elàstic i sense cautxutar, en peça. Aquest previsible increment deriva de la significació de la protecció actual o bé de la tendència mostrada en els anys considerats (1974-1979). En canvi, per als filats i teixits de fibres contínues, els filats de llana, els filats de fibres discontínues i la passamaneria, no ofereixen suficients elements per fer una predicció clarament positiva, donada la baixa protecció actual o bé la tendència dels darrers anys que sol ésser decreixent.

En qualsevol cas, resulta necessari distingir clarament entre els diferents productes, i fins i tot caldrà estudiar el comportament dins de cada partida, per extreure conclusions suficientment vàlides.

Quant a les entrades d'aquestes mercaderies, ja n'hem esmentat la importància relativa en el context del comerç català i espanyol. Tan sols cal afegir que, en aquest cas, les entrades procedents d'Espanya suposen quatre cinquenes parts del total, mentre que rebem de l'estranger la resta (20,2%). Aquí si que pot jugar un paper molt important el canvi derivat de la integració, ja que la protecció aranzelària actual és molt elevada, a més de l'establiment de contingents que estan força reglamentats.

En aquest sentit, la protecció mitjana de tot el sector comprès per aquests articles puja al 24,7% (el 16,4% per a la Comunitat) i hi ha molts articles amb aranzels superiors al 30%, dels quals no hi ha actualment importacions, però que poden passar a substituir produccions interiors, i bàsicament, produccions realitzades a la resta de l'Estat espanyol (ja que, com s'ha dit, rebem d'aquesta les quatre cinquenes parts de les entrades d'aquests productes).

A nivell de partides amb l'estranger, les principals es recullen en el quadre següent.

Com pot veure's en el quadre, el pes de la CEE en

QUADRE NÚM. 52

IMPORTACIONS (1975-1978)

Producte	Partida	Núm. ordre CEE	MPTIC	Núm. ordre món	MPTIM	AN	AR	Origen principal	% àrea
Filats de fibres sintètiques i artificials contínues	51.01	14	0,574	37	0,645	15,9	11,9	CEE	89%
Teixits de fibres sintètiques i artificials contínues	51.04	89	0,147	—	0,180	37,2	27,9	CEE	82%
Teixits de llana	53.11	124	0,103	—	0,116	29,1	21,8	CEE	89%
Filats de fibres sintètiques i artificials discontínues per a la venda al detall	56.06	125	0,103	—	—	—	18,1	CEE	—
Teles sense "teixir"	59.03	103	0,130	—	0,144	32,0	24,0	CEE	90%
Teles de punt no elàstic i sense cautxutar en peça	60.01	140	0,094	—	0,106	31,5	23,6	CEE	89%

NOTA: Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboració pròpia.

el conjunt d'importacions catalanes del sector és absolutament predominant. És també destacable l'altíssim nivell de protecció actual d'aquests productes; ja que l'adhesió comportarà l'eliminació d'aquestes barreres, així com dels contingents establerts en aquests moments, sembla previsible un increment significatiu de les esmentades importacions, no només de la Comunitat, sinó també de les provinents d'altres àrees geogràfiques (bàsicament, els països del Sud-est asiàtic) que s'enfrontaran amb un aranzel molt més baix.

Els efectes sobre les empreses catalanes dependran del grau d'integració de llur procés productiu, i de l'estadi d'aquest on realitzin llur activitat prioritària. Les més beneficiades, òbviament, seran les situades en les fases finals del procés productiu, sense perjudi-

ci, evidentment, de l'impacte que sobre aquestes produeixi el seu propi desarmament de la protecció de què actualment estan gaudint.

Pel que fa al mercat natural dels productes tèxtils catalans, és a dir, el mercat espanyol, la no disponibilitat de dades suficientment desagregades, juntament amb la carència de sèries històriques que permetin predir tendències, impedeix anar més enllà de primeres aproximacions.

Malgrat tot, sembla que els efectes del desarmament aranzelari i comercial seran molt diversos i d'una gran complexitat. En qualsevol cas, és força previsible un augment substancial de la competència exterior, que, evidentment, aniria en detriment de la quota de mercat actual dels productes catalans. De tota manera, el dinamisme mostrat per un conjunt ampli d'aquests productes, pel que fa a llur competitivat internacional, i les conseqüències d'una reestructuració racional del sector, que afectés costos, pot fer pensar en la seva viabilitat futura. D'altra banda, les entrades procedents de la resta de l'Estat, extraordinàriament elevades, poden substituir-se per importacions de l'estranger a costos inferiors.

c. Gènere de punt i confecció

Per a aquests productes, no es disposa de dades a nivell de relacions comercials amb la resta d'Espanya, ja que estan integrats en el sector "productes manufacturats diversos", que comprèn gran quantitat de mercaderies, absolutament heterogènies. Lògicament, cal suposar, de tota manera, uns fluxos molt intensos que, òbviament, han de resultar afectats quan es porti a terme el procés d'adhesió a les Comunitats Europees.

En qualsevol cas, es pot fer l'anàlisi de les exportacions i importacions, a nivell de les partides de l'Aranzel més significatives (vegeu quadres núm. 53 i 54).

Revesteixen particular importància les exportacions de gènere de punt (roba interior i peces exteriors). Donada la desaparició de la protecció actual a la qual s'enfronten (relativament elevada) i dels contingents, sembla que pugui preveure's un impacte positiu, pel que fa als volums exportats, sense perjudici dels efectes que, sobre el sector pugui tenir el desarmament de l'aranzel espanyol, extremadament alt, en la mesura que es vegi modificat el nivell de competitivitat en el mercat espanyol.

Per a la roba exterior, masculina i femenina, malgrat la seva menor importància relativa en l'àmbit del comerç exterior, valen les mateixes consideracions.

Quant a les importacions d'aquests productes, els volums són relativament poc importants. Òbviament, els elevadíssims aranzels hi juguen un paper rellevant, com pot veure's en el quadre núm. 54.

Donat que la integració suposarà la desaparició o la radical reducció de la protecció aranzelaria per als productes procedents de la Comunitat i d'altres àrees geogràfiques amb les quals la Comunitat té signats acords o aplica el sistema de preferències generalitzades, és evident que la indústria catalana del gènere de punt i la confecció sofrirà un fort augment de la competència exterior.

L'impacte real dependrà de les diferents estructures de costos entre les nostres empreses i les europees, car també desapareixeran els contingents que ara s'apliquen i és reformularan els diferents acords d'autolimitació d'exportacions, que la CEE té signats amb vint-i-set països en el marc de l'Acord Multifibres. La subscripció d'aquests acords, en el cas que subsisteixin a l'hora de produir-se la integració, suposarà la substitució d'una protecció basada en l'aranzel per una protecció fonamentada en la contingentació. En aquest sentit, caldria esperar l'articulació concreta pel que fa al repartiment i el volum dels contingents, abans d'avaluar la importància efectiva de l'esmentat impacte. No cal insistir, tampoc, en la possibilitat d'accentuar la capacitat competitiva de les empreses catalanes a partir de la fabricació de productes de disseny avançat, en el marc de la reestructuració del sector, i la conseqüent capacitat per mantenir una quota significativa del mercat espanyol, el qual, evidentment, incrementarà, malgrat això, les seves compres a l'estranger en la mesura que ho permetin els contingents establerts, d'una banda, i els preus dels productes de la Comunitat, de l'altra.

4.3. El cuiro, pell, calçat i cautxú

a. Primeres matèries del cuiro, la pell i la pelleteria en brut

En aquest sector, les entrades a Catalunya provenen principalment de l'estranger. Efectivament, les importacions representen el 87,4% de les entrades totals, i les de cuiro i pell en brut son les terceres en importància pel que fa a les importacions totals catalanes en el període considerat (MPTIM: 2,426%). Les de pelleteria en brut, per la seva banda, ocupen el lloc 109 per ordre d'importància.

El conjunt d'importacions d'aquestes matèries es troba fortament diversificat quant a la procedència geogràfica. Donat que la protecció aranzelària és pràcticament inexistent no sembla que es puguin produir modificacions substancials en la distribució geogràfica i volum d'aquest comerç, sense perjudici de l'evolució que puguin seguir els sectors que utilitzen aquestes matèries en llur procés productiu.

Així, també, per a les sortides d'aquestes productes no s'albiren modificacions importants, malgrat la minsa importància de llur volum.

QUADRE NÚM. 53

EXPORTACIONS (1974-1979)

Producte	Partida	Núm. ordre CEE	MPTEC	Núm. ordre món	MPTEM	TECR	Tendència	Destinació principal	% àrea
Roba exterior masculina	61.01	61	0,180	74	0,339	6,8	—	CEE	53%
Roba exterior femenina	61.02	70	0,164	90	0,277	5,5	Lleugerament decreixent	CEE	59%
Roba interior de punt no elàstic, sense cautxutar	60.04	7	0,792	15	1,198	10,2	Estable	CEE EFTA	66% 11%
Peces de vestir exteriors de punt	60.05	13	0,546	19	1,006	5,5	Estable	CEE Resta del món	54% 14%

NOTA: Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 54

NIVELL DE PROTECCIÓ (1981)

Producte	Aranzel normal	Aranzel rebaixat	ICGI*
Roba exterior masculina	40,5	30,4	14,0
Roba exterior femenina	40,5	30,4	14,0
Roba interior masculina	42,5	31,9	14,0
Roba interior femenina infantil	40,7	30,5	14,0
Mocadors de butxaca	43,2	32,4	14,0
Xals, bufandes i mantons	30,0	22,5	14,0
Corbates	31,6	23,7	14,0
Cotilles llurs accessoris	40,5	30,4	14,0
Mitges i mitjons (no de punts)	42,5	31,9	14,0
Guants	38,5	28,9	13,5
Mitges i mitjons de punt	32,0	24,0	13,5
Roba interior de punt	33,7	25,2	13,5
Peces de vestir exteriors	35,3	26,5	13,5

NOTA: (*) Impost de compensació de gravàmens interiors

FONT: Elaboració propia.

b. Cautxú en brut

Les entrades d'aquest sector a Catalunya són realment significatives, car representen el 0,99 del total. Tanmateix el pes de les importacions catalanes sobre el total d'importacions espanyoles del sector és del 28,9%. Si tenim en compte que tan sols el 27,8% de les entrades prové de l'estranger, cal concloure la importància d'aquest sector a Catalunya i la intensitat de les seves relacions amb la resta de l'Estat espanyol.

Donat que la protecció mitjana del sector és del 7,7% (5,5% per a la CEE) es podria esperar una certa substitució de les entrades procedents de l'Estat espanyol per importacions estrangeres.

Això podria ésser especialment cert en el cas de les importacions de cautxú sintètic, en la mesura que l'estructura dels costos de les empreses que l'utilitzen fos afectada per la variació en la protecció (5,4% aproximadament per a la CEE). En qualsevol cas, s'ha de tenir en compte que, malgrat la major importància de les entrades procedents de la resta de l'Estat, les importacions de cautxú sintètic representen la partida número onze, atenent al volum d'importació procedent de la CEE (MPTIC: 0,633%).

c. Manufactures de pell i cautxú, excepte béns de consum final

Aquest subsector presenta una intensa relació comercial amb la resta de l'Estat Espanyol; el 80,5% dels fluxos de sortida i el 89,1% dels fluxos d'entrada a Catalunya corresponen a aquest comerç. De tota manera, cal significar així mateix el volum de comerç amb l'estranger, que malgrat trobar-se per dessota de la mitjana de participació catalana en el comerç exterior espanyol, assoleix una certa consideració.

Pel que fa als productes derivats del cautxú, cal constatar un nivell de protecció molt elevat (normalment al voltant del 25%) que pot influenciar els baixos nivells d'importació realitzats d'aquests productes, excepció feta del cas de les manufactures de cautxú vulcanitzat sense endurir de la partida 40.14.

Així mateix, i en el camp de les exportacions, cal esmentar la importància del comerç de pneumàtics i cambres que constitueixen en ordre d'importancia la partida 20 d'exportació a la CEE i la 28 a la resta del món. Cal recordar, però, la importància de la penetració de capital extranger en les empreses més importants del sector. En aquest sentit, i malgrat la forta diferència de protecció entre l'Aranzel espanyol i la Tarifa Exterior Comuna (28% contra 5,3%) no sembla plausible esperar unes modificacions substancials en l'origen del forniment del mercat català derivades d'intrusions extraeuropees, en funció del grau de penetració dels pneumàtics fabricats a Catalunya en el mercat europeu i mundial.

Pel que fa a les pells adobades o no, es constata un gran dinamisme de l'activitat exportadora, principalment quant a la pelleteria adobada (quarta partida exportadora a la CEE i novena al món) i també a les pells d'ovi preparades (onzena a la CEE i vint-i-tresena al món). Donat que la protecció a la qual s'enfronten els esmentats productes davant la CEE és negligible, hom no preveu alteracions significatives en el volum i sentit d'aquest comerç. Cal fer palesa, però, l'existència d'un cert corrent importador, procedent fonamentalment dels països del Sud-est asiàtic, de determinades modalitats de pells de cabrum que, donada la diferència entre els graus de protecció existents per a la CEE i l'Estat espanyol (del 2,6% i 6,1% respectivament), no sembla que s'hagi de modificar en gran mesura.

d. Manufactures de cuiro i pelleteria confeccionada

Aquest conjunt de productes mostra una important dinàmica exportadora, principalment pel que fa a les peces de vestir y accesoris de cuiro natural (partida 42.03), però també en el cas dels articles de cuiro de viatge i de la pelleteria confeccionada. Donat que més del 50% de les exportacions es dirigeixen a la CEE i que el seu grau de protecció és baix (entre el 3 i el 4%), no cal esperar modificacions importants, encara que s'ha de tenir en compte una certa pèrdua relativa del grau de penetració en el mercat exterior en el decurs dels darrers anys.

e. Sector del calçat

Des del punt de vista del comerç exterior català, cal fer palesa únicament la importància que revesteixen les exportacions, sobretot de calçat amb sola de cuiro i de cautxú (MPTEC: 0,32%) que constitueix la partida exportadora número 35 a la CEE i la 48 al món (MPTEM: 0,495), però també de gènere d'espardenyeria, encara que amb una importància bastant inferior.

En tot cas, cal assenyalar l'elevat grau de protecció de què aquest sector gaudeix (29% l'aranzel normal, 22% l'aranzel rebaixat), que en desaparèixer pot provocar certes tensions en el mercat interior, sempre molt en funció del grau de competitivitat que la sabata catalana pugui assolir degut a qüestions de disseny i moda.

4.4 Fusta, suro i llurs manufactures. La indústria del moble

a. Fusta i suro

En aquest cas es manifesta una intensa relació comercial amb la resta de l'Estat espanyol, principal-

ment en el camp dels fluxos de sortida de Catalunya (el 96% es dirigeixen a Espanya). En qualsevol cas, donats els nivells de protecció existents, no és previsible un canvi significatiu en l'estructura d'aquest comerç.

De tota manera, i pel que fa a les importacions de Catalunya, cal palesar la importància de les entrades de fusta en brut (MPTIM: 0,269%) i sobretot les de fusta tallada de més de 5 mm. de gruix que constitueixen la partida número catorze en ordre d'importància de les importacions procedents de l'estranger (MPTIM: 1,089%). Donat que en ambdós casos la fusta prové d'àrees amb qui la CEE ha signat acords preferencials, s'ha d'assenyalar d'eliminació de les barreres aranzelàries en el comerç d'aquests productes, la qual cosa representarà un abaratiment en la compra d'aquests materials (3,1% i 8,2%, respectivament).

b. Articles manufacturats de fusta i suro

Els fluxos de sortida de Catalunya es reparteixen gairebé per parts iguals entre la resta de l'Estat i l'estranger, encara que amb un cert predomini del mercat exterior. També caldria assenyalar la importància de l'exportació catalana respecte al total d'exportacions de l'Estat (70,6%), encara que no representa més del 0,65% de les exportacions totals. De tota manera, a nivell de productes concrets, i pel que fa al comerç amb l'estranger, cal significar la importància de les exportacions dels articles de marqueteria i petita fusteria (MPTEC: 0,502%, MPTEM: 0,623%), les manufactures de suro natural (MPTEC: 0,401, MPTEM: 0,631) i el suro aglomerat i les seves manufactures (MPTEC: 0,223, MPTEM: 0,540). Per a aquests tres productes les exportacions a la CEE representen, respectivament, el 80, 64 i 41% del comerç exterior total. Si tenim en compte que la protecció a la qual s'enfronten en l'actualitat els productes de suro, manufacturades i aglomerats, es mou entre el 15 i el 13% i que aquesta protecció no fou objecte de rebaixa en l'Acord Preferencial de 1970, hom pot preveure un impacte positiu derivat de l'adhesió.

Pel que fa referència als fluxos d'entrada, malgrat la menor importància relativa respecte dels fluxos de sortida, es constata la preponderància de les entrades de la resta de l'Estat (95,5%). L'eliminació de l'alt grau de protecció existent no sembla que hagi de tenir una especial incidència sobre el sector a Catalunya, donat el seu dinamisme exportador i en conseqüència la seva competitivitat internacional. En tot cas, es podria produir una desviació en el comerç d'aquests productes, mitjançant la substitució d'importacions de la resta de l'Estat espanyol per importacions extrangeres.

c. Mobles

Les exportacions catalanes d'aquest sector, tant a la CEE com a la resta del món (excepció feta d'Espanya), tenen una certa importància. Les cadires representen la partida 71 en ordre d'importància exportadora a la CEE (MPTEC: 0,163%) i la 98 a la resta del món (MPTEM: 0,252%) i els mobles diversos ocupen respectivament els llocs 50 i 57 (MPTC: 0,225% i MPTEM: 0,437%). S'ha de tenir en compte l'escassa protecció de la CEE davant d'aquests productes i no cal esperar, doncs, un impacte massa significatiu derivat de l'adhesió.

En canvi, malgrat no disposar d'informació pel que fa a la resta de l'Estat espanyol són previsibles, efectes importants en el terreny de les importacions, ja que els nivells de protecció ara existents són extraordinàriament elevats (Aranzel: 35%, Aranzel rebaixat: 25%), efectes que dependran, bàsicament del grau de diversificació en el comerç d'aquests productes a Catalunya i Espanya.

4.5. Paper, cartró i arts gràfiques

a. Pasta de paper i deixalles

Els fluxos de sortida de Catalunya en aquest sector, malgrat llur poca importància relativa respecte al conjunt de fluxos de sortida totals, es dirigeixen, bàsicament, al mercat espanyol (98,3%). En qualsevol cas, donat el reduït grau de protecció per aquests productes, no sembla que la quota de participació en el mercat espanyol s'hagi de veure gaire afectada.

D'altra banda, i respecte als fluxos d'entrada a Catalunya, de major importància relativa que els fluxos de sortida, cal assenyalar que el mercat català es forneix pràcticament a parts iguals entre la resta de l'Estat i la resta del món, i les importacions de pasta de paper representen la partida número quinze en ordre d'importància (MPTIM:1,072). Si tenim en compte que el 55% de les importacions provenen de la CEE (aranzel rebaixat: 4,6%) o de l'EFTA (aranzel normal: 6,1%) la desaparició de les barreres aranzelàries podria comportar un abatiment i increment relatius de les importacions procedents s'aquestes àrees.

b. Paper, cartró i articles manufacturats de paper, cartró i pasta de fusta

Els fluxos de sortida de Catalunya, en aquest sector, representen el 2,3% dfe les sortides totals, i la resta de l'Estat és el destinatari més important d'aquestes sortides (87,1%). Quant a les exportacions, malgrat no representar més que el 12,9% dels fluxos de sortida, cal significart l'elevada participació de les catalanes en el total de les de l'Estat. (Vegeu quadre núm. 55).

Cal destacar el grau de diversificació geogràfica de les exportacions catalanes, així com una tendèn-

QUADRE NÚM. 55

EXPORTACIONS (1974-1979)

Producte	Partida	Núm. ordre CEE	MPTEC	Núm. ordre món	MPTEM	TECR	Destinació principal	% àrea	Tendència
Paper i cartró en rotlles o fulls	48.01	74	0,151	43	0,561	2,6	CEE	27%	Creixent
							Països mediterranis	26%	Decreixent
Paper i cartró estucats, revestits, acolorits o impresos	48.07	60	0,180	22	0,922	4,5	CEE	20%	Creixent
							EFTA	18%	Creix fins 1977 Decreix a partir de 1978
							Països mediterranis	27%	Recuperació a partir de 1978
							Amèrica Llatina	13%	Creixent
Papers pintats de paret	48.11	94	0,109	—	—	4,9%			Lleugerament decreixent
Caixes, sacs, bosses de paper o cartró i cucurutxos	48.16	—	—	132	0,159	—			Molt creixent

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboració pròpia.

cia globalment creixent que es pot veure afavorida per la desaparició de les barreres aranzelàries entre Espanya i la CEE i l'EFTA.

Els fluxos d'entrada a Catalunya en aquest subsector, representen el 2,47% de les entrades totals, i la resta d'Espanya, com en el cas dels fluxos de sortida, és la que proporciona la gran majoria del comerç exterior de Catalunya (88%). Per la seva banda, les importacions de l'estranger representen el 12% del total d'entrades i el 23,5% del total d'importacions espanyoles del sector.

Malgrat l'elevat grau de protecció i la inexistència de rebaixa aranzelària en virtut de l'Acord Preferencial del 1970, el grau de penetració del paper i el cartró en rotllos i fulls, o bé estucat, revestit, colorejat o imprès, procedent de la CEE i de l'EFTA ha estat força elevat, com s'observa enb el quadre següent:

A més, per a altres productes d'aquest sector, amb menor grau de penetració, la protecció encara és més elevada. Tot això pot fer suposar un impacte important i de sentit negatiu per a les empreses catalanes del subsector.

QUADRE NÚM. 56

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	Núm. ordre CEE	MPTIC *	Núm. ordre EFTA	MPTIE **	AN
Paper i cartró en rotllos i fulls	48.01	71	0,206	0,227	15,66	71
Paper i cartró estucat revestit, acolorit o imprès	48.07	49	0,298	0,116	18,68	49

NOTES: (*) MPTIC: Mitjana de participació de les importacions de la CEE de la partida que es considera sobre les importacions de l'anys en el període 1975-78.
(**) MPTIE: Mitjana de participació de les importacions de l'EFTA de la partida que es considera sobre les importacions de l'any en el període 1975-78.
– Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboració pròpia.

c. Sector d'arts gràfiques. Llibres

Com és prou sabut aquest sector constitueix, des del punt de vista exterior, un dels més importants i dinàmics, donat el gran pes de la indústria editorial catalana. Així, les exportacions de llibres a tot el món representen un 3,798% del total de les exportacions catalanes, xifra que ha mostrat en el període considerat una certa tendència creixent. Prop de les tres quartes parts d'aquestes exportacions es dirigeixen a l'Amèrica Llatina i un 15% aproximadament a la CEE.

Paral.lelament, també es constaten unes certes importacions de llibres i sobretot de diaris i revistes (MPTIC: 0,302%) que en tot cas, donada l'especificitat d'aquests productes i el reduït nivell de protecció, no sembla que hagin de produir efectes de distorsió sobre el mercat interior.

Així mateix, i vista la importància i la destinació del comerç d'exportació, no sembla tampoc plausible que l'adhesió hagi de comportar modificacions d'importància de les circumstàncies actuals, llevat les que es puguin derivar, i sempre amb caràcter positiu, de l'abaratiment dels *inputs* del sector.

4.6. Química

Conforme a les precisions indicades en la intro-

ducció metodològica, i en ordre a l'estudi del comerç exterior de Catalunya, el nivell d'agregació de les dades disponibles obliga a considerar separadament el comerç amb la resta de l'Estat i el comerç amb l'estranger. Pel que fa al comerç amb la resta de l'Estat es consideraran dos grans sectors, els elements químics i compostos (química bàsica) i, d'altra banda, la química de transformació. Pel que fa a l'anàlisi dels fluxos amb la resta del món es seguirà, en la mesura en què ho exigeixi la importància de les partides, l'ordre de capítols de l'Aranzel. Bàsicament, es tractarà dels següents subsectors: química inorgànica (cap. 28), química orgànica (cap. 29), productes farmacèutics (cap. 30), tints, colorants, vernissos (cap. 32), olis i perfumeria (cap. 33), sabons, detergents i ceres (cap. 34), coles (cap. 35), articles de pirotècnia (cap. 36), productes fotogràfics i cinematogràfics (cap. 37), i productes diversos (cap. 38). Els capítols 31 (adobs) i 39 (plàstics) han estat tractats a continuació, ja que les dades disponibles permetien un tractament diferenciat.

a. L'impacte en el comerç amb la resta de l'Estat espanyol

a) Química bàsica

Aquest sector revesteix una particular importància pel que fa a les seves relacions amb la resta de l'Estat. Efectivament, els seus fluxos de sortida de Catalunya representen el 4,86% del total de sortides. Si tenim en compte que el 87,5% es dirigeix a la resta de l'Estat, cal esperar un fort impacte de l'adhesió sobre el mercat espanyol, impacte que pot venir modulat, d'una banda, pel grau de penetració de certs productes en el mercat exterior (cal tenir en compte que Catalunya exporta el 32,5% de les exportacions espanyoles), i d'altra, per la importància de la participació del capital estranger en les empreses del sector. Quant a aquest aspecte, el quadre núm. 57 ampliat per a tota la indústria química pot resultar il.lustratiu.

En aquest context, els efectes de l'adhesió restaran en funció de la política comercial de les grans

QUADRE NÚM. 57

EL GRAU DE PENETRACIÓ DEL CAPITAL ESTRANGER EN EL SECTOR QUÍMIC (31-12-1977)

Sectors	$\frac{CEEE}{CTEE} \times 100$	$\frac{CEEC}{CTEC} \times 100$	$\frac{CEEC}{CEEE} \times 100$
Química orgànica	26,25	66,36	25,51
Química inorgànica	38,43	42,62	79,35
Fabricació colorants i pigments	64,47	89,77	61,49
Fabricació de pintures, vernissos i tints	22,78	9,06	19,25
Olis industrials i substàncies aromàtiques	26,16	36,84	76,04
Coles i gelatines	13,31	13,35	42,65
Farmacèutics de base	69,18	84,40	82,54
Altres productes farmacèutics	22,30	27,38	51,23
Sabons i detergents	43,51	0,15	0,05
Perfumeria i cosmètica	41,68	50,04	52,31
Material fotogràfic	41,30	80,32	93,02
Altres productes químics	68,93	11,36	3,47

NOTES: CEEE: Capital estranger empreses espanyoles
CTEE: Capital total empreses espanyoles
CEEC: Capital estranger empreses catalanes
CTEC: Capital total empreses catalanes

FONT: Elaboració pròpia a partir del Cens d'Inversions Estrangeres. 1979.

empreses multinacionals del sector. De tota manera, la modificació de les estructures aranzelàries suposarà canvis, de caracter contradictori, en llurs estructures de costos, que poden tenir un efecte sobre les empreses catalanes. Així, si bé les exportacions a països de la Comunitat (no massa importants, d'altra banda) en sortiran beneficiades, les sortides de mercaderies cap a la resta d'Espanya, poden veure's modificades negativament, sempre que això respongui a variacions en les quotes de mercat preestablertes a nivell multinacional, d'acord amb el caràcter oligopòlic del mercat d'aquests productes.

Per la seva part i respecte als fluxos d'entrada, cal assenyalar tanmateix la intensitat de les relacions amb la resta d'Espanya, encara que, en volum, les importacions procedents de l'estranger superen les entrades procedents de la resta de l'Estat (el 55,6%, i el 44,4%, respectivament). Aquesta dependència de l'exterior té un clar reflex en la participació catalana en el conjunt d'importacions espanyoles, que es mou al voltant del 36,8%, en un sector fortament importador a nivell global (el 4,24% de les importacions espanyoles correspon a la química de base).

Si tenim en compte la protecció aranzelària (13,9%, l'aranzel normal, i 10,3%, l'aranzel rebaixat a la CEE, per terme mitjà), l'adhesió pot suposar un increment d'aquestes importacions, així com llur abaratiment relatiu. Donat l'elevadíssim grau de penetració estrangera en el sector, sembla que es produirà una rebaixa en l'estructura dels costos, sense un augment real de la competència derivada de la integració.

b) Química no bàsica

Aquest sector és encara més important dins l'estructura econòmica de Catalunya, almenys pel que fa a les relacions comercials, tant amb la resta de l'Estat com amb l'estranger. En efecte, les sortides de mercaderies químiques no bàsiques de Catalunya cap a l'exterior representen el 6,74% de les sortides totals, i pel que fa a les entrades, aquest percentatge assoleix el 3,63%.

D'altra banda, tant les importacions com les exportacions catalanes suposen, aproximadament, el 42,5% de les xifres espanyoles, en un sector també molt obert a nivell de l'Estat.

De tota manera, cal remarcar que de les sortides totals, malgrat la gran quantitat d'exportacions a l'exterior, el 92,2% es dirigeixen cap al mercat espanyol, mentre que la proporció baixa al 54,2% quan es tracta de les entrades procedents de la resta d'Espanya.

Donat que l'aranzel normal suposa el 17,7%, i el rebaixat a la CEE el 13,3% (la TEC també és prou elevada, als voltants del 9,3%), les consideracions fetes en analitzar la química bàsica són igualment vàlides en línies generals, i més si tenim en compte l'elevat grau de penetració estrangera que es dóna, de la mateixa manera, en les empreses productores d'aquestes mercaderies. En qualsevol cas, ja que el nivell mitjà de protecció és més elevat, els efectes abans esmentats poden ésser més intensos, encara que, al mateix temps, amb un sentit més contradictori.

b. El comerç català amb l'estranger

a) Química inorgànica

Les partides més significatives des del punt de vista de les exportacions són la 28.40 (fosfits, hipofosfits, i fosfats) que ocupa el lloc 33 de les exportacions, amb una participació mitjana sobre el total d'exportacions catalanes del període considerat del 7,03%, i la 28.17 (sosa i potassa càustiques) que ocupa el lloc 75 amb la participació del 3,29%. Pel que fa a la primera, cal assenyalar la important davallada que sofreix a partir de l'any 1976, derivada de la caiguda de les importacions de fosfats minerals arran del canvi de titularitat jurídica de les explotacions situades a l'ex-Sàhara espanyol. En aquest sentit, aquest procés no és previsible que variï substancialment degut a la integració a la CEE. Igualment, no cal esperar modificacions significatives en el cas de la sosa i la potassa càustiques ja que van dirigides a d'altres àrees geogràfiques (principalment als països mediterranis) i llur evolució és molt regular al llarg del període que considerem.

Quant a les importacions, cal remarcar, en primer lloc, l'alt nivell de protecció aranzelària (que es mou al voltant del 15%, però que per a determinades partides supera el 30%), que pot ésser determinant per explicar el baix volum d'importacions catalanes d'aquest capítol, i per tant, per preveure un gran impacte sobre Catalunya, a partir de la integració i el conseqüent desarmament aranzelari, i més si tenim en compte el pes d'aquest sector dins de la indústria química i la gran preponderància del mercat espanyol com a sortida dels seus productes. En qualsevol cas, cal no oblidar les consideracions fetes anteriorment derivades de l'alt grau de penetració del capital estranger en el sector i l'estructura oligòlica de l'oferta, elements que poden alleugerir l'impacte sobre l'economia catalana, especialment negatiu per a les petites i mitjanes empreses amb capital estrictament o bàsicament català.

b) Química orgànica

D'entrada i amb les dades de què hom disposa, el pes d'aquest sector és més reduït que el corresponent a la química inorgànica. Això es reflecteix en les xifres de comerç exterior, tant pel menor volum d'exportacions com pel major pes de les importacions.

Pel que fa a les primeres, el nivell de diversificació

QUADRE NÚM. 58

EXPORTACIONS (1974-79)

Producte	Partida	MPTEC	Núm. ordre CEE	MPTEM	Núm. ordre món	TECR	Observacions
Compostos heterocíclics, inclosos els àcids nucleínics	29.35	0,457	21	0,847	29	4,7	54% a la CEE 18% a l'EFTA 16% a l'Amèrica Llatina
Àcids carboxílics i derivats	29.16	0,171	65	0,578	42	5,4	Resta del món: 31%-CEE: 30%
Antibiòtics	29.44	0,126	85	0,240	100	5,2	Mitjana sobrevalorada per una punta l'any 1974

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboració pròpia

geogràfica de la demanda existent i els baixos graus de protecció als quals s'enfronten permeten fer pensar en el manteniment de llurs volums i de llur tendència, sense que la integració pugui afectar-les directament en gran mesura (Vegeu quadre núm. 58). Quant a les importacions, les partides més importants es recullen en el següent quadre núm. 59.

Cal destacar el caràcter de primeres matèries que en general tenen aquestes importacions. Si tenim en compte que la gran majoria provenen de la Comunitat, i que els nivells de protecció d'algunes d'elles són prou significatius, sembla previsible un efecte globalment positiu sobre els costos de les empreses catalanes que utilitzen els esmentats *inputs*. En qualsevol cas, a la vista del quadre núm. 59 cal insistir en la importància que representen les importacions d'aquests productes per a la indústria química catalana de transformació.

c) Productes farmacèutics

El comerç exterior de productes farmacèutics es basa fonamentalment en les exportacions. Els medicaments constitueixen la partida 35 en ordre d'importància per a les exportacions a tot el món (MPTEM: 0,68%) dirigits gairebé en la meitat del seu valor als països de l'Amèrica Llatina. Les exportacions a la CEE constitueixen un 20% de les exportacions totals, la qual cosa fa d'aquesta partida la número 81 en ordre d'importància per a les exportacions a la CEE. Així mateix, la partida "altres productes farmacèutics" ocupa el lloc 82 en l'ordenació comunitària (MPTEC: 0,131%).

De fet, donat el grau de protecció al qual s'enfronten les exportacions catalanes, i també llur diversificació geogràfica, permeten suposar un manteniment de les tendències actuals.

Ara bé, pel que fa al mercat interior, cal tenir en compte, bàsicament, dos elements, d'una banda l'elevat aranzel (aranzel rebaixat entorn al 17%) que, en desparèixer, pot obrir el mercat espanyol als productes europeus, i d'altra, l'elevat grau de penetració del capital estranger en les empreses productores de productes farmacèutics de base (el 84,4% del capital social de les empreses catalanes és estranger) que, conjuntament amb la important participació d'aquest capital en les empreses més grans productores d'altres especialitats farmacèutiques, pot determinar uns efectes de caire negatiu per a les empreses petites i mitjanes del sector, que no tinguin produccions molt especialitzades, i que en definitiva no estiguin directament vinculades als circuits internacionals de producció i distribució de productes farmacèutics i de llurs primeres matèries.

d) Colorants, pintures, vernissos i tints

Pel que fa a la indústria dels colorants, cal significar l'elevat volum de comerç exterior, tant respecte a les importacions com a les exportacions. Les importacions de colorants orgànics sintètics de la CEE consti-

QUADRE NÚM. 59

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	MPTIC	Núm. ordre CEE	MPTIM	Núm. ordre món	Aranzel normal	Aranzel rebaixat	Procedència comerç
Hidrocarburs	29.01	0,564	15	0,827	20	8,4	6,3	CEE: 68,2%
Àcids monocarboxílics	29.14	0,469	24	0,594	39	16,9	12,7	CEE: 79,0%
Àcids policarboxílics	29.15	0,410	28	0,443	59	17,8	12,5	CEE: 92,6%
Compostos de funció amina	29.22	0,396	32	0,494	53	7,9	5,8	CEE: 80,2%
Alcohols acíclics	29.04	0,377	35	0,521	48	18,0	13,5	CEE: 72,4%
Hormones	29.39	0,350	39	0,558	41	0,0	0,0	CEE: 62,7%
Compostos aminats de funcions oxigenades	29.23	0,332	44	0,649	34	12,6	9,4	CEE: 51,2%
Provitamines i vitamines	29.38	0,305	47	0,521	47	2,6	2,0	CEE: 58,5%
Tiocompostos orgànics	29.31	0,264	55	0,330	76	17,1	12,4	CEE: 80%
Alcaloides vegetals	29.42	0,203	72	0,808	21	8,5	6,0	CEE: 25% EFTA: 74%
Sulfamides	29.36	0,183	80	0,314	78	19,1	14,3	CEE: 58,3%
Compostos de funció carboxiamida	29.25	0,169	84	0,257	97	12,1	8,0	CEE: 65,8%

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboració pròpia.

tueixen la tercera partida en ordre d'importància (MPTIC: 1,17%), i són per a tot el món la partida número 8 (MPTIM: 1,639%). Concretament, el 71% de les importacions prové de la CEE i el 21% de l'EFTA. Així mateix, les importacions d'altres colorants constitueixen la partida número 74 en ordre d'importància respecte a la CEE (MPTIC: 0,193).

Per la seva banda, les exportacions de colorants orgànics sintètics a tot el món ocupen el lloc 47 (MPTEM: 0,523) i es dirigeixen bàsicament a Europa (46% a la CEE i 36% a l'EFTA).

Per poder determinar els efectes derivats de l'adhesió sobre aquest sector, cal tenir en compte dues característiques bàsiques. Primer, l'elevat grau de protecció aranzelària de què gaudeix actualment, i per tant, del desarmament que es produirà en el moment de la integració. Segon, la quasi total penetració estrangera en el capital de les empreses catalanes, que, d'altra banda, són de nombre reduït i de dimensió relativament gran.

En conseqüencia, donat el nivell de penetració actual, i que previsiblement augmentarà en el futur, es produirà una disminució important en els costos de les empreses que utilitzin els colorants com a *inputs*

(tèxtil, paper, alimentació, ceràmica, etc.) i, al mateix temps, donada l'estructura de la propietat de les empreses productores catalanes i llur capacitat exportadora, no sembla que hagi d'esdevenir-se cap modificació substancial, encara que pot produir-se un nou repartiment del mercat internacional i una modificació en l'especialització dels diferents productes. En qualsevol cas, dependrà de la política de producció i comercialització que es porti a terme, en el futur immediat i a partir de l'adhesió, per part de les grans empreses multinacionals del sector.

Pel que fa als vernissos i pintures, cal significar l'escàs volum de comerç exterior, tant d'importacions com d'exportacions. Quant a la manca d'importacions, s'ha de tenir en compte l'elevat nivell de protecció existent (aranzel mitjà: 35,5%; aranzel rebaixat a la CEE: 26,6%) a l'hora de buscar-hi una interpretació. Si, a més, considerem que el valor de la TEC rebaixada a Espanya per raó de l'Acord Preferencial de 1970 és, en mitjana, 5,7%, no pot pensar-se en aquest fet com a explicació suficient per a la manca d'exportacions catalanes. En darrer terme, la penetració estrangera a les empreses del subsector és reduïda, i el grau de concentració és relativament baix.

De totes aquestes consideracions, es desprèn que, previsiblement, l'impacte de la integració d'Espanya a les Comunitats Europees pot ser, en aquest sector, especialment negatiu.

e) Olis i perfumeria

Es constata en aquest sector un increment moderat del volum de comerç exterior. Pel que fa a les importacions cal fer palès que únicament presenten una certa importància les de barreges de substàncies odoríferes de procedència europea (36% EFTA, 64% CEE), amb una mitjana de participació en les procedents de l'estranger d'un 0,289% (lloc 85 i 83 en ordre d'importància de les procedents del món i de la CEE, respectivament) i les d'olis essencials i resinífers, que, de procedència bàsicament comunitària, ocupen el lloc 120 en importància per al cas de les entrades procedents de la CEE (MPTIC: 0,11%).

D'altra banda, i quant a les exportacions, cal destacar les de productes de perfumeria, que ocupen el lloc 60 de les partides exportadores al món (MPTEM: 0,420%) i el lloc 101 a la CEE (MPTEC: 0,105%), exportacions caracteritzades per una àmplia diversificació geogràfica (CEE 25%, Amèrica Llatina 21%, països àrabs 15%, resta del món 30%, i altres àrees 9%).

En aquest context, i donat el grau de protecció de què gaudeix la indústria de la perfumeria, baix o relativament baix per als olis essencials (0,5 %) i les barreges odoríferes (7,5 %), però extremadament alt per als productes acabats (aranzel normal 31%, aranzel rebaixat 23,2%), l'impacte de l'adhesió pot no ésser massa beneficiós per a la indústria de perfumeria mentre les reduccions de costos que podrien suposar les entrades lliures de primeres matèries no puguin compensar els efectes de la competència internacional sobre el mercat interior. Cal assenyalar també que, donada la qualitat i quantitat de la penetració dels productes catalans en els mercats exteriors, tals efectes poden ser modulats per les característiques d'especialitat que revesteixen certs productes. De tota manera, cal remarcar que, en els darrers anys, s'ha constatat un fort increment de les importacions de productes de perfumeria de la CEE, malgrat l'elevat nivell de protecció

Tot i així, l'intens grau de penetració de capital estranger (el 50% del capital social de les empreses catalanes del subsector és estranger) pot alleugerir per al conjunt del subsector els possibles efectes negatius derivats de l'adhesió, sense perjudici, evidentment, del daltabaix que poguessin sofrir certes empreses no participades de dimensió reduïda amb produccions no suficientment diferenciades.

f) Sabons i detergents

El comerç exterior d'aquest sector és força rellevant. Així en l'àmbit de les exportacions, cal assenyalar, específicament, les de sabons (MPTEM: 0,238%) que ocupen el lloc 102 en l'ordenació de les exportacions al món, i les de detergents (MPTEM: 0,489% i MPTEC: 0,206%), les quals constitueixen les partides números 49 i 56 en ordre d'importància exportadora al món i a la CEE.

Quant a les importacions, cal palesar de manera especial les de les ceres artificials (MPTIM: 0,306% i MPTIC: 0,206%), que si bé ocupen en el total d'importacions del món i de la CEE els llocs 81 i 56 respectivament, han mostrat una tendència fortament creixent en els darrers anys. Així mateix, revesteixen força importància les de detergents (MPTIM: 0,270% i MPTIC: 0,208%) que ocupen els llocs 92 i 69 en l'esmentada ordenació.

En aquest context, i donat que un gran volum del comerç gira entorn dels detergents, sense una ulterior informació sobre el grau d'especialització en les produccions sembla difícil fer alguna consideració. De tota manera, és un fet indiscutible la progressiva introducció dels detergents catalans en el mercat exterior, i no sols per l'obertura de nous mercats (Països ACP), sinó també per la consolidació de les posicions en els mercats tradicionals (CEE). De fet, les exportacions de detergents representaven en 1974 un 0,180% del total d'exportacions d'aquest any, i el 1979 arribaven al 0,900%.

D'altra banda, però, cal tenir en compte l'elevat

grau de protecció dels detergents (21,4% aranzel normal i 16% aranzel rebaixat). En aquest sentit, l'esclletxa oberta per les empreses comunitàries d'aquests productes (no cal oblidar que el 77% de les importacions provenen de la CEE) pot, amb el desarmament aranzelari, arribar a constituir un risc per a la indústria catalana.

En darrer terme, i refermant aquesta consideració, cal fer esment de l'elevat grau de penetració del capital estranger en les empreses espanyoles (43,5%) en relació amb la penetració a les empreses catalanes (0,15%), element que en certa mesura podria considerar-se com a factor de consolidació de les empreses espanyoles en detriment de les catalanes.

g) Productes químics diversos

S'integren dins la denominació de productes químics diversos els productes compresos en el capítol 38 de l'Aranzel.

Excepció feta d'un volum relativament significatiu d'importacions de desinfectants i insecticides (MPTIM: 0,408%, MPTIC: 0,278%), no es pot assenyalar cap altre producte des de la perspectiva de la importància en el comerç exterior.

Si, en canvi, i conforme a l'elevadíssim grau de protecció de què gaudeixen certs productes d'aquest capítol, com els antioxidants, els anticorrosius (aranzel normal: 60,2% i aranzel rebaixat: 45,1%) o els aprestos i mordents per a la indústria tèxtil, paperera o del cuiro (aranzel normal: 39,5% i aranzel rebaixat: 29,6%), sembla que per causa de l'adhesió podrien derivar-se greus conseqüències per a les empreses productores de les esmentades mercaderies.

h) Productes fotogràfics i cinematogràfics

Només presenten interès en aquests sectors les importacions que en una gran majoria procedeixen de la CEE. (Vegeu quadre núm. 60).

QUADRE NÚM. 60

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	MPTIC	Núm. ordre CEE	MPTIM	Núm. ordre món	AR	AN	% CEE
Plaques fotogràfiques sense impressionar	37.01	0,187	77	0,217	117	22,7	30,3	86
Pel.lícules sensibilitzades sense impressionar	37.02	0,206	70	0,288	87	16,4	25,0	72
Paper i material fotogràfic sense revelar	37.03	0,138	98	0,157	—	36,6	48,7	88

NOTA: Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboració pròpia.

S'observa en el quadre l'elevat nivell de protecció que s'ofereix per a aquests productes. De tota manera i donat el predomini del capital estranger en aquest sector (el 80,3% del capital social de les empreses catalanes és estranger), no sembla que el desarmament aranzelari pugui tenir-hi conseqüències. En tot cas, qualsevol efecte dependria d'un canvi en la política comercial de les grans multinacionals que dominen el subsector.

c. Sector d'adobs

a) Adobs bruts o naturals

La importància relativa d'aquest sector dins del comerç català és relativament minsa, ja que tan sols representa el 0,1% dels fluxos totals de sortida de mercaderies de Catalunya i també el 0,1% dels fluxos totals d'entrada. Dins del conjunt espanyol, aquesta

importància és tanmateix molt reduïda, donat que representa únicament el 3% tant per a les importacions com per a les exportacions. Cal destacar, en tot cas, com a únic element rellevant, la importació de fosfats dels països mediterranis (MPTIM: 0,647) que representen la partida número 35 atenent al seu volum en el període considerat (1975-1978). Donat que la protecció per a aquest producte és nul.la, i que la resta del sector es troba amb proteccions molt baixes, cal concloure que no hi haurà un impacte directe apreciable derivat de l'adhesió.

b) Adobs manufacturats

També aquest sector té molt poc pes dins el comerç català, encara que és lleugerament superior al dels adobs naturals. En tot cas, sí que cal destacar la major participació catalana en el comerç exterior espanyol (el 20,7% del les importacions, i el 31,7% de les exportacions) i també, la major importància de les exportacions, tant cap a la resta d'Espanya com, en menor mesura, a l'estranger. En aquest sentit, cal destacar els adobs minerals o químics potàssics, que amb una penetració creixent en el mercat exterior ocupen el lloc 104 de les exportacions a tot el món. També fou molt important l'exportació d'adobs fosfatats, encara que ha caigut en picat, degut, probablement, a l'eliminació de la principal font de provisió de fosfats naturals de l'antic Sàhara espanyol, en un clar procés de substitució pels adobs potàssics.

d. Plàstics

Cal distingir, als efectes de l'anàlisi d'aquest sector, entre la fabricació de primeres matèries plàstiques, cel.luloses regenerades i resines artificials, i les manufactures de matèries plàstiques.

Pel que fa a les primeres, els fluxos de sortida de Catalunya representen el 1,63% del total, i en van al mercat espanyol el 92,5%. Quant a les entraders, representen un percentatge similar, l'1,48% i el 60% procedeixen de l'exterior.

En l'àmbit del comerç amb l'exterior, cal assenyalar la importància de Catalunya sobre el comerç exterior de tot l'Estat espanyol. En efecte, les exportacions catalanes representen un 41,4% del total d'exportacions espanyoles i les importacions arriben al 23,4% sobre llur total corresponent.

QUADRE NÚM. 61

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	MPTIC	Núm. ordre CEE	MPTIM	Núm. ordre món	AN	AR	Procedència
Fenoplàstics, poliester i silicones	39.01	1,362	2	1,591	9	19,4	14,5	86% CEE
Productes de polimerització	39.02	1,568	1	1,808	5	18,2	13,1	87% CEE
Cel.lulosa regenerada i derivats	39.04	0,484	22	0,537	45	20,8	15,6	90% CEE
Altres alts polímers, resines i matèries plàstiques artificials	39.06	0,163	85	—	—	—	15,4	—

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboració pròpia

De tota manera, donada la distribució geogràfica del comerç exterior català, cal insistir en la gran importància que revesteixen les importacions d'aquestes primeres matèries en el sector del plàstic. (Vegeu quadre núm. 61).

Cal, però, abans d'entrar en una avaluació de les possibles conseqüencies per al sector, analitzar les exportacions. Així, les partides més importants són, d'una banda, els productes de polimerització, els quals representen el 0,626% d'exportacions al total

del món; el 54% d'aquestes van a la CEE i mostren una forta tendència creixent. D'altra banda, tenim els fenoplastos, els poliesters i les silicones que representen el 0,300% de les exportacions al món, de les quals el 38% es dirigeixen a la CEE. També s'aprecia una tendència creixent.

Aquesta intensitat en els intercanvis mostra un grau d'especialització relativament elevat que impedeix d'establir amb precisió unes conclusions prou acurades per a aquest conjunt de productes. En aquest context cal, però, tenir en compte el notable grau de protecció de què gaudeixen aquests productes (21,2% aranzel normal, 15,1% aranzel rebaixat) que donada la importància de les exportacions catalanes a Espanya, en desaparèixer pot, evidentment, forçar situacions dificultoses per a algunes de les empreses que no mantinguin un elevat grau d'especialització en llurs produccions. De tota manera, la composició de les exportacions permet suposar l'existència d'aquest grau d'especialització. En qualsevol cas, de cara a les empreses catalanes de transformació dels plàstics, i pel fet del desarmament aranzelari, els efectes sobre l'estructura de costos hauran d'ésser forçosament positius. Cal remarcar, però, el nivell, extraordinàriament alt, de protecció (aranzel normal 42,2%, aranzel rebaixat 31,8%) de què frueixen aquestes empreses, que malgrat aquestes circumstàncies semblen tenir un nivell de competitivitat i de capacitat de penetració prou europeu.

En efecte, les manufactures de matèries plàstiques ocupen el lloc número 44 de les exportacions a la CEE i el lloc número 53 a tot el món, representen respectivament el 0,259% i el 0,473% de les exportacions totals a les àrees esmentades, i a més amb una tendència creixent.

4.7. Ceràmica i vidre; ciment; altres materials de la construcció

a. Ceràmica i vidre

El comerç exterior català en aquest sector representa per a les sortides de mercaderies l'1,02% del volum de sortida total, mentre que per a les entrades arriba al 2,24% sobre el volum total d'entrades a Catalunya. Bàsicament i seguint la tendència general, el mercat espanyol constitueix l'origen i la destinació principals del nostre comerç (84,1% i 79,4%). D'altra banda, les importacions i exportacions catalanes suposen el 28,3% i el 14,4% de les de l'Estat espanyol, valors que en el cas de les importacions es troba per sobre de la mitjana de participació de les importacions catalanes sobre les espanyoles.

Així, i en l'àmbit del comerç amb l'estranger, pel que fa a les importacions no es pot assenyalar el predomini d'alguna mercaderia en concret, sinó que més aviat l'anàlisi dels fluxos d'importació mostra una cer-

QUADRE NÚM. 62

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	AN	AR	MPTIC	MPTIM
Vaixelles de porcellana	69.11	44,0	33,0	0,013	0,017
Objectes de vidre per a serveis de cuina, taula i tocador	70.13	36,3	27,2	0,082	0,087
Estatuetes i objectes d'ornamentació de pedra	69.13	36,3	27,2	0,010	0,018
Objectes de vidre per a laboratori i farmàcia	70.17	29,5	22,1	0,028	0,035
Miralls	70.0	27,0	20,3	0,005	0,006
Amiant	68.13	26,3	—	—	0,038
Ampolles de vidre per a recipients aïllants	70.12	27,0	20,3	0,006	0,006
Vaixelles d'altres matèries ceràmiques	69.12	25,0	—	0,036	—
Altres manufactures de vidre	70.21	22,6	14,3	0,282	0,305

NOTA: Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboració pròpia.

ta diversitat associada, així mateix, a una reduïda importància relativa de cadascun dels productes. Aquesta caracterització es fa encara més forta per a les exportacions on no figura cap partida amb una mitjana de participació sobre el total d'exportacions, en cadascun dels anys considerats, superior al 0,1%.

Si tenim en compte l'elevat grau de protecció de què gaudeixen aquests productes, i considerem que el baix nivell de penetració a l'exterior pot resultar un indicador fiable de la competitivitat de la indústria estrangera, hom pot preveure un impacte força negatiu derivat de l'adhesió, en ésser molt probable una consolidació de la penetració estrangera en el mercat espanyol. Des d'aquest punt de vista, pot resultar orientadora la relació dels productes més protegits d'aquest sector, i la importància relativa de la penetració actual. (Vegeu quadre núm. 62)

b. Sorres i graves

El pes de les sortides de sorres i graves de Catalunya és ínfim, si el comparem amb el total de sortides de mercaderies. En qualsevol cas, es reparteixen per meitat, aproximadament, entre la resta de l'Estat i l'estranger. Aquestes darreres representen un 10% de les exportacions espanyoles d'aquests productes.

Pel que fa a les entrades, també molt poc significatives, procedeixen en un 83% de la resta de l'Estat, encara que les importacions catalanes de l'exterior suposen un 28,5% del total de les espanyoles d'aquests productes. En aquest sentit, l'única partida amb un cert pes específic és la corresponent a les argiles, les quals s'importen en una quantia rellevant de la Comunitat (MPTIC: 0,115%) i que, donada l'escassa protecció, no sembla que s'hagi de veure molt afectada pel fet de la integració.

c. Calç i ciment

Cal destacar una certa importància relativa dels fluxos de sortida d'aquestes mercaderies (un 0,52% sobre el total de sortides de Catalunya) deguda bàsicament a les exportacions a l'estranger. En canvi, les importacions són practicament nul.les, malgrat suposar una tercera part de les espanyoles.

Pel que fa, doncs, a les exportacions catalanes, aquestes representen un 38,1% de les espanyoles i són molt importants les de ciment hidràulic. Efectivament, les exportacions catalanes de ciment hidràulic representen el 3,834% del total d'exportacions de Catalanya, en el període 1974-1979, i constitueixen la segona partida, atenent al volum mitjà exportat. Cal dir, a més, que la tendència observada és fortament creixent, així com és considerable la diversificació pel que fa als llocs de destinació, com es recull en el següent quadre:

QUADRE NÚM. 63

DESTINACIÓ DE LES EXPORTACIONS DE CIMENT (1974-79)

Països mediterranis	49%
Països àrabs	22%
Països ACP	19%
Resta del món	5%
Amèrica Llatina	4%

FONT: Elaboració pròpia.

Donada la distribució geogràfica de les esmentades exportacions, no cal esperar un efecte directe immediat, sobre elles, derivat del fet de l'adhesió, i en qualsevol cas es pot preveure una consolidació de l'actual tendència.

4.8. Metal.lúrgia

Als efectes d'aquesta anàlisi s'integraran sota aquesta denominació les mercaderies compreses en la secció XV de l'aranzel (sense incloure, per tant, la maquinària i el material de transport). Distingirem tres fases del procés productiu, és a dir, les primeres matèries i els productes semiacabats, els productes acabats i els articles manufacturats, i farem un especial esment del comerç de la ferralla.

a. Primeres matèries i productes semiacabats

Com és prou sabut, la metal.lúrgia catalana és fonamentalment de transformació, mentre que la siderúrgia es concentra en altres indrets de l'Estat espanyol (Asturies, País Basc i País Valencià). Per això, el pes d'aquests sector a Catalunya és molt més significatiu per a les entrades que no pas per a les sortides. Així, aquelles representen l'1,13% de les entrades totals a Catalunya, mentre que aquestes signifiquen tan sols el 0,24%. En qualsevol cas, al voltant del 93% dels fluxos comercials es realitzen amb la resta d'Espanya, i conseqüentment, el comerç amb l'exterior és relativament poc important.

De tota manera, el caràcter de productes CECA d'aquestes mercaderies configura d'una manera especial el futur de llurs intercanvis comercials, ja que desapareixeran no solament les proteccions actuals (del 10% i del 5%, aproximadament, per a l'aranzel espanyol i la TEC, respectivament) sinó també les restriccions quantitatives existents arran de la crisi siderúrgica europea, així com caldrà adoptar les regulacions de mercat que s'estableixin (preus, acords co-

mercials amb l'exterior, etc.). En qualsevol cas, sembla que els efectes sobre la metal.lúrgia catalana seran globalment beneficiosos pel que fa a les repercussions sobre la seva estructura de costos.

Respecte al comerç exterior, en tot cas cal destacar les exportacions de ferroaliatges que representen el 0,165% del total d'exportacions catalanes a la CEE, i el 0,215% de les dirigides a tot el món. Això suposa que la partida corresponent ocupa el lloc 69 i el lloc 108, respectivament, per ordre d'importància, pel que fa al volum exportat. Cal dir, però, que la tendència és fortament creixent i les perspectives, en aquest sentit, semblen positives.

Quant a les importacions, en el període considerat no n'hi ha de significatives, tot i que, com ja hem dit, els efectes de la integració a la CECA poden variar substancialment aquesta situació.

b. Productes acabats

Aquest sector té un pes relatiu superior dins del sector metal.lúrgic català, des del punt de vista del comerç.

Així, els fluxos de sortida representen el 2,13% del total i els fluxos d'entrada, el 4,68%. La majoria d'aquest comerç (el 85% aproximadament) es dóna amb la resta de l'Estat espanyol, tant per a les entrades com per a les sortides, de manera que el comerç exterior català representa tan sols el 10% quant a les exportacions espanyoles del sector, i el 18% de les importacions.

La integració d'Espanya a les Comunitats Europees, i conseqüentment, a la CECA, tenint en compte els nivells de protecció actual (14%, aproximadament) i les restriccions existents, suposarà un impacte forçosament intens i globalment positiu per a l'economia catalana. No obstant això, restarien per avaluar els possibles efectes perniciosos sobre el mercat espanyol d'aquests productes produïts a Catalunya, encara que la intensitat d'aquests efectes no sembla comparable amb la corresponent als fluxos d'entrada.

Quant a l'evolució del comerç exterior a nivell de partides, cal destacar pel que fa a les exportacions les de barres de ferro laminades que ocupen el lloc número onze en les exportacions a tot el món (MPTEM: 1,353%) i mostren un extraordinari dinamisme. Efectivament, l'any 1979 les exportacions d'aquesta partida representaven el 2,91% de les exportacions totals catalanes. Per àrees, el repartiment fou el següent:

QUADRE NÚM. 64

DESTINACIÓ DE LES EXPORTACIONS DE BARRES DE FERRO LAMINADES

Països àrabs	51,2%
Països mediterranis	18,8%
CEE	10,3%
Resta del món	6,5%
Països de l'Est	6,2%
EFTA	4,2%
Països ACP	2,7%

FONT: Elaboracio pròpia.

Aquest dinamisme prové del gran increment de les exportacions d'aquests productes als països

QUADRE NÚM. 65

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	Núm. ordre CEE	MPTIC	Núm. ordre món	MPTIM	TECR	Observacions
Acers aliats i acer fi al carboni	73.15	10	0,683	12	1,226	6,5	54% de la CEE 19% de l'EFTA 27% de la resta del món
Xapes de ferro i acer	73.13	33	0,391	60	0,418	6,9	94% de la CEE
Fleixos de ferro o d'acer	73.12	62	0,239	103	0,244	7,8	98% de la CEE
Tubs de ferro o acer	73.18	66	0,228	72	0,355	9,3	64% de la CEE. Tendència fortament decreixent.

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboració pròpia.

àrabs, sobretot a partir de 1978, i l'adhesió per tant suposarà un reforçament del conjunt exportat en trobar-se amb l'eliminació de les proteccions en altres àrees com la CEE o l'EFTA.

També pot esmentar-se l'exportació de perfils de ferro i acer, bàsicament als països àrabs (el 55% de les totals durant el període considerat). La partida ocupa el lloc 52 dins de les exportacions catalanes a l'exterior (MPTEM: 0,477).

Les importacions tenen ja una importància més gran, com es recull en el quadre 65.

Donada la importància del comerç d'aquestes mercaderies per a la indústria metal.lúrgica catalana, sembla que la integració a la CECA suposarà, almenys, un abaratiment dels costos actuals, així com una major disponibilitat en desaparèixer qualsevol tipus de restriccions.

c. Articles manufacturats de metall

Aquest sector revesteix tanmateix un considerable pes dins de la metal·lúrgia catalana: el 2,27% de les sortides totals i l'1,59% de les entrades. El comerç es realitza en unes tres quartes parts amb la resta de l'Estat, tant per a les entrades com per a les sortides. De tota manera, les importacions catalanes de l'exterior representen la quarta part del total de les espanyoles, i les exportacions una sisena part, aproximadament.

Donats els alts nivells de protecció mitjana (19,7 l'aranzel normal, i 15,1 el rebaixat) i l'existència d'altres tipus de restriccions derivades de la naturalesa CECA d'alguns dels productes inclosos en el sector, òbviament els efectes sobre les empreses catalanes a partir de l'adhesió seran especialment significatius. Per poder avaluar-ho des d'una perspectiva més desagregada cal una anàlisi prèvia dels principals productes exportats i importats de l'exterior, a nivell de partides aranzelàries.

Els efectes de l'adhesió d'Espanya a la CEE per a les indústries catalanes del sector, pel que fa a llurs intercanvis comercials, seran globalment de caràcter negatiu, ja que són, en gran part, articles de demanda final, sensibles a les variacions de preus, variacions que en alguns casos suposaran diferències superiors al 20 % (molles, ganivets, panys, candaus i claus, complements per a portes, finestres i

QUADRE NÚM. 66

EXPORTACIONS (1974-79)

Producte	Partida	MPTEC	Núm. ordre CEE	MPTEM	Núm. ordre món	TECR	Observacions
Navalles i màquines d'afaitar	82.11	0,280	42	0,280	85	2,5	100% a la CEE
Aparells d'enllumenat i articles de lampisteria de metall	83.07	0,245	46	0,704	32	1,3	50% a la resta món 35% a la CEE
Articles domèstics de ferro o acer	73.38	0,222	53	0,420	59	2,0	53 % a la CEE Tendència lleugerament decreixent
Cables de ferro o acer no conductors	73.25	0,177	63	0,350	71	1,6	51% a la CEE
Eines intercanviables per a màquines-eines i eines	82.05	0,129	83	0,316	79	2,6	41% a la CEE 26% a la resta món
Ferreteria	73.32	0,121	88	—	—	3,4	—
Estructures de ferro o acer per a la construcció	73.21	—	—	0,223	106	—	Tendència creixent Destinació molt diversificada
Recipients de ferro o acer per a gasos liquats o comprimits	73.24	—	—	0,203	112	—	89% als països mediterranis

NOTA: Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 67

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	MPTIC	Núm. ordre CEE	MPTIM	Núm. ordre món	AN	AR	Observacions
Articles domèstics de ferro i acer	73.38	0,546	19	0,553	42	20,0	15,0	Creixement vertiginós 99% de la CEE
Calderes	73.37	0,236	64	0,246	102	16,0	12,0	96% de la CEE
Eines intercanviables per a màquines-eines i eines	82.05	0,182	81	0,248	101	16,3	12,2	73% de la CEE

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboració pròpia

persianes, caixes de cabals, portes blindades, taps metàl.lics, fitxers metàl.lics, clips i grapes, etc.). De tota manera, cal preveure un manteniment de les exportacions catalanes, en funció del grau de diversificació geogràfica i els nivells de consolidació de llur penetració. L'impacte negatiu, doncs, serà determinat per l'augment de les importaciones que, en principi, hom pot esperar dels articles esmentats, així com dels que ja tenen un grau de penetració important, amb l'efecte d'una major competència en el mercat espanyol per als productes catalans.

En qualsevol cas, un esmorteïment d'aquesta possibilitat podria ésser provocat per un reforçament de la capacitat competitiva de les empreses catalanes, basat, essencialment, en la definició d'unes polítiques de producte adequades a les noves circumstancies, emparades, evidentment, amb uns mínims processos de renovació tecnològica.

d. Ferralla

El tractament específic de la ferralla és permès per les disponibilitats estadístiques existents, i necessari per la seva importància en el procés productiu del sector metal.lúrgic.

Efectivament, l'1,74% de les sortides de mercaderies de Catalunya és constituït per la ferralla que, a més, va en la seva totalitat al mercat espanyol. D'altra banda, les entrades, d'un valor relatiu menys important (0,74%), provenien en un 71% del mercat espanyol l'any 1975, percentatge que s'ha vist sensiblement augmentat degut a la caiguda de les importacions de ferralla de la resta del món (les importacions de la CEE sempre han estat molt reduïdes).

En aquest context, i donat que la protecció aranzelària és ja pràcticament inexistent, el futur del comerç d'aquest producte quedarà emmarcat per les directrius que, en el si de la CECA, assenyali la política comunitària respecte a aquest punt. De tota manera, no semblen previsibles canvis significatius en les tendències actuals.

4.9. Maquinària mecànica i elèctrica

La indústria de la maquinària, des de la perspectiva del comerç exterior, revesteix per a Catalunya una extraordinària importància. Els fluxos de sortida de maquinària representen el 14,9% del total de sortides de mercaderies i els fluxos d'entrada arriben a l'11,6% del total del comerç d'entrada català.

Pel que fa als fluxos de sortida, cal assenyalar que el 78,5% es dirigeixen cap a la resta de l'Estat espanyol, i són per diferència el 21,5% del total els que es destinen a l'estranger. En el camp dels fluxos d'entrada, aquesta proporció es reparteix entre la resta de l'Estat i l'estranger en un 54,7% i un 45,3% respectivament, amb la qual cosa queda ben palesa l'extremada importància del mercat estranger com a fornidor del mercat català.

D'altra banda, i en relació amb les xifres de comerç exterior de l'Estat espanyol, és interessant significar que les exportacions catalanes de maquinària representen el 35,5% del total de les exportacions espanyoles i que les importacions arriben al 57,4% del total de les importacions espanyoles (tenint en compte que la mitjana de participació del comerç exterior català en el comerç exterior espanyol per a les importacions es mou al voltant del 17%, i per a les exportacions entorn del 21%).

En resum, doncs, i per a l'any de referència (1975), queda prou clara la importancia del mercat espanyol per als productes catalans, sense que això sig-

nifiqui una menor importància del mercat estranger, ja que les xifres en valor absolut del comerç en aquest sector són prou elevades. Així mateix és evident la importància quasi equivalent dels mercats espanyol i estranger com a fornidors de la indústria catalana. Donada la seva importància en funció de l'eliminació de la protecció aranzelària o substitució per la TEC si escau (aranzel normal: 20,2%, aranzel rebaixat 15,2% i TEC 6%), l'impacte de l'adhesió pot ésser força significatiu.

Ara bé, l'avaluació dels efectes de l'adhesió a un nivell tan agregat com el que s'ha presentat (forçat evidentment per les disponibilitats estadístiques de comerç Catalunya-Espanya) és gairebé impossible. Alternativament, la possibilitat que se'ns ofereix és procedir a una anàlisi del comerç exterior català per una sèrie de sectors (agrupacions de partides aranzelàries) sobre els quals es disposa de dades.

Així, sota la denominació general de maquinària s'inclouran els següents sectors:

a. Maquinària i aparells mecànics i llurs accessoris
b. Maquinària i aparells elèctrics i llurs accessoris
c. Aparells d'ús domèstic
d. Maquinària d'oficina
e. Maquinària i aparells mèdico-quirúrgics
f. Imatge i so
g. Aparells de mesura, verificació o control

Cal dir que, com tota classificació, pot semblar poc satisfactòria, encara que s'ha fet basant-nos en les

QUADRE NÚM. 68

EXPORTACIONS (1974-79)

Producte	Partida	MPTEC	Núm. ordre CEE	MPTEM	Núm. ordre món	TECR	Observacions
Motors d'explosió i combustió interna d'èmbol	84.06	0,454	23	0,669	37	2,3	68% a la CEE
Bombes, compressors i ventiladors	84.11	0,366	31	0,962	20	1,9	Tendència creixent 38% a la CEE 26% als països mediterranis 15% a l'EFTA
Bombes per a líquids	84.10	0,287	41	0,385	66	2,0	Tendència decreixent 75% a la CEE

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció)

QUADRE NÚM. 69

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	MPTIC	Núm. ordre CEE	MPTIM	Núm. ordre món	AN	AR	Procedència
Bombes per a líquids	84.10	0,396	31	0,510	51	21,7	16,2	75% de la CEE
Motors d'explosió i combustió interna d'èmbol	84.06	0,354	37	0,410	63	28,0	18,6	86% de la CEE
Bombes, compressors i ventiladors	84.11	0,249	60	0,331	75	17,1	13,2	75% de la CEE

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboracio pròpia.

disponibilitats estadístiques existents i d'acord amb criteris de manejabilitat de les dades.

a. Maquinària i aparells mecànics i llurs accessoris

Aquest sector, extraordinàriament ampli, pot, així mateix, dividir-se en diferents grups de productes, d'acord amb llur finalitat o característiques.

a) Motors, compressors o bombes

Aquests productes mostren uns volums d'intercanvi, en els dos sentits, realment importants. (Vegeu quadres núm. 68 i 69).

Donat l'elevat nivell de protecció de què gaudeixen les empreses catalanes productores d'aquestes mercaderies, l'adhesió pot comportar un increment important de la competència en el mercat espanyol, i de llur capacitat d'adaptació dependrà, així mateix, el futur de les exportacions que, en principi, per llur diversificació geogràfica i llur tendència, sembla tenir unes perspectives de continuïtat. En qualsevol cas, cal tenir en compte que, en ésser aquests productes béns d'equip importants per a les empreses industrials catalanes, l'impacte sobre els costos del desarmament aranzelari serà forçosament positiu.

b) Maquinària tèxtil

Les principals característiques del comerç exterior de la maquinària tèxtil queden recollides en els quadres núm. 70 i 71.

QUADRE NÚM. 70

EXPORTACIONS (1974-79)

Producte	Partida	MPTEC	Núm. ordre CEE	MPTEM	Núm. ordre món	TECR	Destinació
Maquinària tèxtil per a acabats	84.40	0,516	15	1,076	17	2,3	48% a la CEE 18% a l'Amèrica Llatina 12% a l'EFTA
Telers	84.37	0,443	24	1,595	8	1,9	28% a la CEE 25% a la resta món 22% Amèrica Llatina 7% països mediterranis 7% països de l'Est
Màquines auxiliars per a telers	84.38	0,124	87	0,402	64	1,9	31% a la CEE 25% resta del món 15% Amèrica Llatina 13% EFTA 8% països mediterranis
Maquinària tèxtil per a filat i bobinat	84.36	—	—	0.830	30	—	28% països mediterranis 28% Amèrica Llatina 11% EFTA 10% països àrabs 9% resta del món 9% CEE

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboracio pròpia.

QUADRE NÚM. 71

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	MPTIC	Núm. ordre CEE	MPTIM	Núm. ordre món	AN	AR	Procedència
Maquinària tèxtil per a a filat i bobinat	84.36	0,422	26	0,745	26	15,3	11,5	Tendència molt decreixent 57% de la CEE 25% resta món 15% de l'EFTA
Màquines auxiliars per a telers	84.38	0,404	30	0,553	43	16,8	12,6	73% de la CEE
Maquinària tèxtil per a acabats	84.40	0,353	38	0,418	61	23,7	19,3	84% de la CEE
Telers	84.37	0,311	46	0,665	32	18,6	14,0	47% de la CEE 45% de l'EFTA
Màquines de cosir	84.41	0,233	65	0,309	80	23,3	7,5	75% de la CEE

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboracio pròpia.

El gran dinamisme exportador d'aquests productes, així com llur diversificació geogràfica cap a diverses àrees, i el gran nombre d'empreses amb volums d'exportació important, fa pensar en una gran competitivitat internacional, encara que cal tenir present la crisi que afecta el sector tèxtil tant a Catalunya com a altres àrees desenvolupades com la CEE i l'EFTA, a l'hora de fer previsions massa optimistes respecte al futur d'aquest comerç. De tota manera, s'estan obrint mercats en àrees on les produccions de productes tèxtils poden augmentar, en un termini relativament curt, de manera significativa, assegurant així un cert nivell de demanda que compensi la d'aquelles àrees on està davallant, tot i que s'estan produint processos de reestructuració que poden reanimar-la.

c) Maquinària agrícola

Des del punt de vista del comerç exterior, tan sols les importacions són prou significatives. Així, representen el 0,216% del total de les procedents de tot el món, de les quals el 86% provenen de la Comunitat. Cal preveure, donat el nivell de protecció (aranzel rebaixat a la CEE: 8,5%), un cert augment d'aquestes importacions encara que això no tingui uns efectes massa perniciosos sobre les empreses catalanes productores de l'esmentada maquinària.

d) Maquinària per a mineria, construcció i obres públiques

Són especialment rellevants des del punt de vista del comerç exterior les importacions de maquinària per a elevació, càrrega, descàrrega i manipulació, i grues (partida 84.22) de la CEE, que representen un 0,317% de les totals (la partida ocupa el lloc 45 per ordre d'importància) i, així mateix, les de màquines per a moviments de terres que ocupen el lloc 82 en el *ranking* comunitari i representen el 0,178% de les importacions catalanes totals. Si tenim en compte que l'aranzel rebaixat a la CEE és, per a les primeres, del 18,5%, i per a les segones de l'11,5%, és de suposar un augment de la competència per a les empreses catalanes productores de les esmentades màquines, encara que aquestes mostren també una important introducció en altres mercats (21% a la CEE, 17% als països de l'Amèrica Llatina, 11% als països mediterranis, 33% a la resta del món) i representen el 0,322% de les exportacions catalanes al món, ocupant el lloc número 78 en ordre d'importància.

e) Màquines-eines i llurs accessoris

Les importacions d'aquests productes, provinents bàsicament de la CEE, són força significatives. Efectivament, el quadre núm. 72 palesa clarament a l'esmentada importància:

QUADRE NÚM. 72

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	MPTIC	Núm. ordre CEE	MPTIM	Núm. ordre món	AN	AR	Procedència
Màquines-eines per a treballar metalls i carbons	84.45	0,558	18	0,748	25	20,1	20,1	75% de la CEE
Màquines-eines per a fusta i suro	84.47	0,253	59	0,264	95	13,6	10,2	96% de la CEE
Accessoris per a màquines-eines	84.48	0,121	108	—	—	—	13,7	—

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció)

FONT: Elaboració pròpia.

Tenint en compte l'alt nivell de protecció existent (sobretot en el cas de les màquines-eines compreses en la partida 84.45), cal preveure un fort augment de la competència provinent de la CEE per a les empreses catalanes productores del sector, tot i que aquestes mostren, tanmateix, una forta penetració en els mercats exteriors, incloent la CEE (36% del total en el cas de la partida 84.45), de manera que l'impacte de l'adhesió pot ésser beneficiós per a l'economia catalana pel que representa d'abaratiment dels costos, però no excesivament perjudicials per a les nostres empreses productores, donat la presumiblement diferent especialització i el seu grau de competitivitat internacional.

f) Altres màquines, aparells i accessoris no elèctrics

S'integren en aquest apartat tot un seguit de partides aranzelàries que inclouen les més diverses mercaderies. Entre elles, cal fer notar de manera especial la partida 84.59 (màquines i aparells mecànics diversos) que inclou enginys tals, com reactors nuclears, màquines d'escampar grava, màquines per a obtenció d'olis de llavors, o màquines per a l'elaboració o tractament del tabac, per la especial importància del comerç englobat en ella. Efectivament, les importacions corresponents a aquesta partida ocupen el lloc número 7 en ordre d'importància tant en el comerç amb tot el món (MPTIM: 1,725%) com en el comerç amb la comunitat (MPTIC: 0,944%). Així mateix, les exportacions representen un 0,771% del total a Catalunya (lloc número 31). Des d'aquesta perspectiva, i tenint en compte que la protecció mitjana de la partida és del 8,7% (aranzel rebaixat) o 13,2% (aranzel normal), cal esperar que l'adhesió produeixi un significatiu increment del comerç d'aquestes mercaderies amb unes repercussions difícilment avaluables per a la indústria catalana, no sols per l'extremada diversitat dels productes, sinó també pel desconeixement de les característiques de l'oferta d'aquests productes. En qualsevol cas, donada la relativa importància de les exportacions catalanes, i, d'altra banda, llur forta dispersió geogràfica (CEE: 28%, Amèrica Llatina: 29%, països mediterranis: 14%, resta del món: 14%, etc.), indicadora de la participació en mercats independents de la CEE, seria plausible augurar un manteniment de la capacitat de penetració exterior d'aquests productes.

Per altra part, cal veure també els quadres indicatius del comerç exterior d'altres productes rellevants, també inclosos en aquest gran apartat (llevat de la partida 84.59).

QUADRE NÚM. 73

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	MPTIC	Núm. ordre CEE	MPTIM	Núm. ordre món	AN	AR	Procedéncia
Aixeteria	84.61	0,576	13	0,749	24	25,9	19,4	77% de la CEE
Rodaments	84.62	0,542	20	0,728	28	21,0	15,8	74% de la CEE
Aparells de transmissió	84.63	0,407	29	0,476	57	27,2	20,4	86% de la CEE
Màquines per a impremta i arts gràfiques	84.35	0,348	40	0,476	56	14,6	11,0	73% de la CEE
Aparells per a tractament de materials mitjançant canvis de temperatura	84.17	0,270	53	0,378	67	14,2	14,2	71% de la CEE
Centrifugadores	84.18	0,188	76	0,253	100	14,8	11,5	74% de la CEE

(Vegeu NOTA i FONT del quadre 74)

QUADRE NÚM. 74

EXPORTACIONS (1974-79)

Producte	Partida	MPTEC	Núm. ordre CEE	MPTEM	Núm. ordre món	TECR	Observacions
Aixeteria	84.61	0,172	64	0,279	89	2,4%	Tendència creixent
Aparells de transmissió	84.63	0,115	92	0,218	107	1,4%	53% de la CEE

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció).

FONT: Elaboració pròpia.

Evidentment, els efectes de l'adhesió sobre els fluxos comercials d'aquests productes no admeten un tractament generalitzat. Sembla en tot cas plausible remarcar l'especial importància que l'adhesió pot tenir sobre les empreses catalanes productores d'articles d'aixeteria donat l'elevat grau de penetració dels productes comunitaris i l'ostensible protecció que es gaudeix enfront d'ells (19,4%). També caldria fer palesa la importància l'adhesió pot tenir sobre les empreses productores d'aparells de transmissió per les raons suara esmentades, amb la particularitat que implica l'elevat grau de penetració del capital estranger en aquesta àrea d'activitat (al voltant del 84% del capital social de les empreses catalanes és de procedència estrangera) que evidentment, degut al repartiment dels mercats internacionals, permet suposar un manteniment del nivell de vendes a l'exterior i possiblement en el mercat espanyol.

b. Maquinària i aparells elèctrics i llurs accessoris

Cal posar en relleu en aquest apartat quatre partides aranzelàries, donada llur gran importància quantitativa dins dels comerç exterior català. Són les que s'indiquen en els quadres següents:

QUADRE NÚM. 75

EXPORTACIONS (1974-79)

Producte	Partida	MPTEC	Núm. ordre CEE	MPTEM	Núm. ordre món	TECR	Observacions
Làmpares, tubs i vàlvules electròniques	85.21	0,676	8	0,686	34	3,7	Caiguda vertical
Aparells per a protecció i connexió de circuits elèctrics	85.19	0,520	14	0,904	25	2,9	58% a la CEE 13% a la resta món 9% a l'EFTA 10% països mediterranis
Conductors elèctrics	85.23	0,320	36	1,020	18	2,0	31% a la CEE 24% als països mediterranis 19% als països àrabs 10% als països de l'Est
Motors, transformadors i bobines de reactància	85.01	0,236	49	0,461	54	—	51% a la CEE 15% països mediterranis 12% a l'EFTA 8% Amèrica Llatina

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció).

FONT: Elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 76

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	MPTIC	Núm. ordre CEE	MPTIM	Núm. ordre món	AN	AR	Observacions
Làmpares, tubs, vàlvules electròniques	85.21	1,058	4	1,560	10	18,2	10,5	Tendència molt creixent 68% de la CEE 24% resta món
Aparells per a protecció i connexió de circuits elèctrics	85.19	0,994	6	1,197	13	25,0	25,0	83% de la CEE
Motors, transformadors i bobines de reactància	85.01	0,604	12	0,837	19	26,8	20,1	72% de la CEE 16% resta món
Conductors elèctrics	85.23	0,104	123	0,123	—	28,0	21,0	85% de la CEE

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció).

FONT: Elaboració pròpia

De l'observació dels quadres, hom pot extreure unes consideracions prou significatives. D'una banda, s'aprecia l'extraordinària importància de les importacions catalanes de la CEE d'aquestes mercaderies, malgrat l'elevat grau de protecció (llevat de la partida 85.21), i, d'altra banda, la també força important, encara que en termes absoluts molt inferior, quantitat d'exportacions d'aquests mateixos productes amb la particularitat d'un apreciable grau de diversificació geogràfica. Esment a part mereix la partida 85.21, que en el decurs dels darrers anys ha sofert un descens vertiginós en les seves exportacions (aquestes representaven un 1,7% del total d'exportacions catalanes l'any 1974, mentre que l'any 1979 només arribaven al 0,15% del total del comerç exterior català).

L'adhesió, en principi, sembla que hauria de comportar un fort increment del comerç d'aquests productes, sobretot en el sentit de les importacions (donada l'elevada protecció), que poden perjudicar notablement la indústria catalana venedora en el mercat espanyol. De tota manera, i en funció que les exportacions catalanes arreu, i en especial a la CEE, puguin ésser indicadores d'un elevat grau de competitivitat internacional, caldrà, en tot cas, veure modulada aquesta previsió.

D'altra banda, cal també considerar una sèrie de productes per als quals Catalunya no mostra una activitat exportadora però, en canvi, s'observa una certa penetració en el mercat interior, que, en tot cas, gaudeixen d'unes proteccions força elevades. En efecte, existiria la possibilitat que es produïssin forts increments de les importacions d'aquests productes en anul.lar les barreres aranzelàries, amb l'impacte negatiu que necessàriament hauria de suposar per a les empreses catalanes productores d'aquestes mercaderies. Aquestes, amb llurs graus de protecció aranzelària, i la importància de llur comerç amb la CEE són les que s'assenyalen en el quadre següent:

QUADRE NÚM. 77

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	MPTIC	AR	AN – TEC
Imants i dispositius magnètics	85.02	0,068	27,8%	37 – 5,8 = 31,2
Peces aïllants	85.26	0,038	24,8%	33 – 10,3 = 22,7
Condensadors elèctrics	85.18	0,129	23,0%	30,7 – 6,8 = 23,9
Eines electromecàniques d'ús manual	85.05	0,058	22,9%	30,5 – 6,7 =23,8
Aïllants	85.25	0,005	22.5%	30 – 14,2 = 15,8
Piles	85.03	0,028	21,8%	29 – 18,6 = 10,4
Parts i peces elèctriques de màquines	85.28	0,002	21,0%	28 – 5,3 = 22,7

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció).

FONT: Elaboració pròpia.

c. Aparells d'ús domèstic

Les dades corresponents al comerç exterior de les partides més significatives incloses en aquest apartat s'indiquen en els quadres núm. 78 i 79.

Conforme a l'estructura del comerç exterior d'aquests productes, es pot apreciar, d'una banda, una certa dinàmica exportadora de les indústries catalanes, no sols a l'àrea comunitària (observeu el baix nivell de protecció al qual s'han d'enfrontar), sinó a les

QUADRE NÚM. 78

EXPORTACIONS (1974-79)

Producte	Partida	MPTEC	Núm. ordre CEE	MPTEM	Núm. ordre món	TECR	Observacions
Aspiradors, trituradores, aparells mecànics d'ús domèstic	85.06	0,250	45	0,404	63	2,8	14% a l'EFTA 62% a la CEE
Neveres, frigorífics i congeladors	84.15	0,214	55	0,454	55	1,4	47% a la CEE 30% països mediterranis Cauen les exportacions els darrers anys
Escalfadors, secadors de cabell, planxes elèctriques, calefactors	85.12	0,196	57	0,283	88	2,2	69% a la CEE 10% Amèrica Llatina 8% a l'EFTA
Rentavaixelles	84.19	0,136	80	0,264	92	2,4	52% a la CEE 12% Amèrica Llatina 9% països mediterranis 11% a l'EFTA

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció).

FONT: Elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 79

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	MPTIC	Núm. ordre CEE	MPTIM	Núm. ordre món	AN	AR	Procedència
Rentavaixelles	84.19	0,457	25	0,549	44	19,2	19,2	83% de la CEE
Neveres, frigorífics i congeladors	84.15	0,270	54	0,312	79	30,5	27,6	87% de la CEE

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció).

FONT: Elaboració pròpia.

àrees més diverses, encara que en el cas d'alguns productes (partida 84.15) es manifesti una forta recessió en les exportacions, sens dubte originada per la crisi del sector, que forçosament haurà d'ésser superada pel procés de reconversió que s'està donant en el camp dels electrodomèstics de línia blanca.

D'altra banda i pel que fa a les importacions, cal constatar la menor importància relativa d'aquestes respecte a les exportacions, circumstància que pot ésser justificada pels elevats graus de protecció de què gaudeixen tots aquests productes. A nivell de partides aranzelàries, el següent quadre de proteccions pot resultar indicatiu:

QUADRE NÚM. 80

NIVELL DE PROTECCIÓ DELS APARELLS D'ÚS DOMÈSTIC (1981)

Producte	Partida	AR	AN – TEC	ICGI
Escalfadors, secadors, planxes, calefactors	85.12	33,0	44 – 5,5 = 38,5	12
Aspiradors, trituradors, aparells electromecànics d'ús domèstic	85.06	29,3	39 – 7,1 = 31,9	12
Neveres, frigoríffics, congeladors	84.15	27,6	30,5 – 5,1 = 25,4	12
Condicionadors d'aire	84.12	22.9	30,5 – 5,1 = 25,4	12
Cremadors (cuines)	84.13	19,1	29,5 – 5,3 = 19,8	12

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció).

FONT: Elaboració pròpia.

Així, des d'aquesta perspectiva, cal suposar que l'adhesió a la CEE no comportarà, en principi, efectes negatius sobre la capacitat exportadora de la indústria catalana, però sí, en canvi degut a l'eliminació dels aranzels molt elevats, o a llur substitució per la TEC, és molt probable un susbtancial increment de les importacions (en principi de la CEE) que pugui posar en dificultats les empreses catalanes que operen en el mercat espanyol, evidentment en la mesura en què l'ara iniciat procés de reconversió pogués situar la indústria catalana a uns nivells de competitivitat internacional.

d. Maquinària d'oficina

Les dades més significatives del comerç exterior en aquest sector s'indiquen en els següents quadres:

QUADRE NÚM. 81

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	MPTIC	Núm. ordre CEE	MPTIM	Núm. ordre món	AN	AR	Procedència
Màquines automàtiques per al tractament de la informació	84.53	0,366	36	0,982	16	13,1	5,2	37% de la CEE 62% resta món
Màquines de calcular, caixes registradores	84.52	0,340	42	0,483	55	14,0	8,3	70% de la CEE 25% resta món
Màquines d'escriure	84.51	0,198	73	0,229	111	25,0	15,9	88% de la CEE
Accessoris de maquinària d'oficina i ordinadors	84.55	0,142	95	0,402	65	8,1	4,7	62% resta món 35% de la CEE

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció).

FONT: Elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 82

EXPORTACIONS (1974-79)

Producte	Partida	MPTEC	Núm. ordre CEE	MPTEM	Núm. ordre món	TECR	Destinació
Màquines d'escriure	84.51	0,624	10	1,242	13	2,2	50% a la CEE 39% resta món

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció).

FONT: Elaboració pròpia.

En aquest context, i tenint en compte que aproximadament el 90% del capital social de les empreses catalanes és de procedència estrangera, no sembla que l'adhesió pugui representar una modificació substancial de la situació actual, llevat que es produeixi una reestructuració de les polítiques comercials internacionals de les empreses que dominen el sector. En tot cas, i en aquesta línia, caldria esperar la decisió de l'empresa, radicada a Catalunya, més important en el camp de les exportacions de màquines d'escriure, car de la política de localització que en el seu cas decideixi dependrà en gran mesura el manteniment de les exportacions actuals. De tota manera, i en funció del desarmament aranzelari, si més no, es produirà un abaratiment relatiu d'aquests productes.

e. Maquinària i aparells mèdico-quirúrgics

Cal, en aquest sector, constatar el dèficit que s'ha produït crònicament en el període considerat. Per la seva importància relativa en el total d'importacions catalanes, cal fer palesos els aparells o instruments de medicina, cirurgia, odontologia i veterinària de la partida 90.17 que representen el 0,655% del total d'importacions de tot el món (el 59% provenen de la CEE i el 37% de la resta del món) i ocupen el lloc 33 i 34 en ordre d'importància per a les partides importadores de tot el món i de la CEE, respectivament. Així mateix, destaquen les importacions d'aparells de raigs X, de procedència comunitària (MPTIC: 0,253%) que representen la 58 partida importadora d'aquesta àrea.

Donat que la protecció nominal es manté a uns nivells intermedis (15,9% i 14,8% l'aranzel normal, i 11,9% i 11,1% l'aranzel rebaixat per a la CEE, per als productes esmentats), no sembla que l'adhesió hagi de perjudicar de cap manera l'economia catalana, ans al contrari, el desarmament mateix produirà un abaratiment considerable dels preus d'aquests productes.

QUADRE NÚM. 83

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	MPTIC	Núm. ordre CEE	MPTIM	Núm. ordre món	AN	AR	Procedència
Ràdios i televisors	85.15	0,338	43	0,490	54	26,6	20,0	25% resta món 69% de la CEE
Aparells per a laboratoris d'imatge i fotocopiadores	90.10	0,246	61	0,363	71	22,2	16,6	68% de la CEE 31% resta món
Màquines de retratar, "flash"	90.07	0,088	—	0,277	90	18,2	13,7	56% resta món 32% de la CEE
Aparells cinematogràfics	90.08	0,048	—	0,231	110	7,6	5,7	68% resta món 21% de la CEE
Micròfons, altaveus i i amplificadors	85.14	0,099	—	0,222	113	21,5	16,1	50% resta món 45% de la CEE
Discos i cintes de gravació i les matrius per a llur fabricació	92.12	0,154	86	0,218	114	13,7	7,9	71% de la CEE
Tocadiscs, magnetòfons i vídeos	92.11	0,131	102	0,204	125	22,5	13,7	64% de la CEE

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció).

FONT: Elaboració pròpia.

f. Imatge i so

El comerç exterior d'aquest sector es caracteritza per un major predomini de les importacions davant les exportacions. Els quadres núm. 83 i 84 fan palesa aquesta circumstància.

Si es té en compte l'elevat grau de protecció de què gaudeixen la gran majoria d'aquestes mercaderies, cal suposar que l'adhesió comportarà un increment substancial de les importacions d'aquests productes, increment que pot ésser modulat a la baixa pel notable grau de protecció que oferirà la TEC (al

QUADRE NÚM. 84

EXPORTACIONS (1974-79)

Producte	Partida	MPTEC	Núm. ordre CEE	MPTEM	Núm. ordre món	TECR	Observacions
Tocadiscs, magnetòfons i vídeos	92.11	0,353	32	0,377	68	3,3	94% a la CEE Tendència força decreixent des del 1977
Ràdios i televisors	85.15	0,105	100	—	—	2,6	Certa tendència creixent

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció).

FONT: Elaboració pròpia.

voltant del 8%) per a les importacions provinents de l'àrea "resta del món" amb la qual la CEE no té signats acords comercials.

De tota manera, el grau de penetració del capital estranger en aquest sector pot determinar les futures orientacions del comerç català d'aquests productes, tant en el sentit d'entrada com de sortida de mercaderies.

QUADRE NÚM. 85

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	MPTIC	Núm. ordre CEE	MPTIM	Núm. ordre món	AN	AR	Procedència
Instruments de mesura, verificació i control elèctrics i electrònics	90.28	0,413	27	0,694	31	17,6	5,7	59% de la CEE 30% resta món
Accessoris per a aquests aparells	90.29	0,146	90	0,205	123	22,5	16,9	71% de la CEE
Aparells per controlar regular o mesurar gasos o líquids	90.24	0,146	92	0,225	112	26,0	19,5	65% de la CEE
Mecanismes de rellotgeria	91.06	0,125	100	—	—	—	16,5	—
Instruments de dibuix, traçat càlcul, mesura, comprovació i control	90.16	0,125	107	—	—	—	7,6	—
Rellotges	91.01	—	—	0,724	29	9,7	—	50% de l'EFTA 28% resta món 14% Sud-est asiàtic

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció).

FONT: Elaboració pròpia.

g. Instruments de mesura, verificació i control

Des del punt de vista del comerç exterior, només presenten un cert relleu les importacions d'aquestes mercaderies, i no existeixen exportacions significatives a nivell català. És previsible, donat el nivell de protecció existent, un augment de les importacions.

A continuació s'expliciten les partides més importadores d'aquest sector.

4. 10. Material de transport

El sector de material de transport ha experimentat, en línies generals, una evolució molt positiva en els darrers anys, des del punt de vista comercial. Així, des del 1974 al 1979, les exportacions catalanes s'han quadruplicat, mentre que les importacions, en el període considerat (1975-78), s'han mantingut molt constants, i sempre per dessota de 4.000 milions de pessetes (encara que, recentment, s'han produït un increment significatiu, sobretot d'automòbils). Aquest comportament, que implica grans superàvits a la balança comercial catalana amb l'estranger, pel que fa al sector considerat, té el seu origen en els volums exportats per part de les grans empreses del sector establertes a Catalunya arran, en alguns casos, de repartiments del mercat internacional a nivell d'empreses multinacionals, de la debilitat de la demanda interna, de les polítiques de preus d'exportació, etc.

D'altra banda, els alts nivells de protecció aranzelaria (i extraaranzelària) que suposen un aranzel mitjà d'un 22,7%, i d'un aranzel rebaixat a la CEE segons l'Acord Preferencial de 1970 del 18,5%, expliquen tanmateix aquest estancament relatiu de les importacions.

Si tenim en compte que les sortides d'aquestes mercaderies de Catalunya representen el 5,95% de

les sortides totals, que les tres quartes parts es dirigeixen al mercat espanyol, i també que les entrades suposen el 3,65% de les entrades totals de mercaderies a Catalunya, provinents en un 95,4% de la resta d'Espanya, l'impacte de l'adhesió i del conseqüent desarmament aranzelari (total per a la CEE, l'EFTA, i altres àrees geogràfiques que han signat acords amb la CEE, i amb una TEC mitjana de 6,6%, tan sols) serà forçosament important per al conjunt de l'economia catalana.

De tota manera, aquest impacte pot ésser configurat per diferents elements. Així, dependrà, òbviament, de la capacitat d'adaptació a les noves condicions competitives per part de les empreses catalanes, però també dels futurs acords a nivells internacional pel que fa a la participació de les multinacionals europees, nord-americanes i japoneses del sector en el capital d'aquelles, i, en qualsevol cas, cal distingir entre diferents grups de productes dins del sector, ja que, previsiblement, observaran un comportament davant la integració força diferenciat. Per poder avaluar, doncs, aquests efectes, la desagregació a nivell de les partides més importants des del punt de vista comercial pot ésser il.lustrativa. Així, pel que fa referència a les exportacions, les partides més significatives són les següents:

QUADRE NÚM. 86

EXPORTACIONS (1974-79)

Producte	Partida	MPTEC	Núm. ordre CEE	MPTEM	Núm. ordre món	TECR	Observacions
Automòbils	87.02	2,450	1	4,336	1	5,5%	Tendència creixent
							57% a la CEE
							26% a l'EFTA
							8% a l'Amèrica Llatina
							5% als països mediterranis
Tractors	87.01	—	—	2.013	5	—	Tendència decreixent
							63% als països mediterranis
							8% a l'Amèrica Llatina
							6% Països ACP
							5% EFTA
Accessoris d'automòbils	87.06	0,797	6	1,391	10	3,3%	57% CEE
							12% EFTA
							13% Amèrica Llatina
Motos	87.09	0,454	22	0,939	21	4,1%	48% CEE
							43% Resta món
							Tendència lleugerament decreixent
Vaixells	89.01	0,179	62	0,256	96	0,8%	70% a la CEE
Vehicles no automòbils i remolcs	87.14	—	—	0,350	72	—	59% als països àrabs Tendència molt decreixent
Accessoris per a motos	87.12	0,108	97	—	—	3,4%	—

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció).

FONT: Elaboració pròpia.

Com hom pot veure en el quadre núm. 87, la penetració estrangera, en el període del qual disposem de dades per a Catalunya (1975-78), és relativament reduïda si ho comparem amb l'alt dinamisme de les exportacions. De tota manera, i per les dades disponibles a nivell de l'Estat espanyol més recents, sembla que la penetració hagi augmentat significativament, tot i que és encara poc intensa. Ara bé, és previsible

QUADRE NÚM. 87

IMPORTACIONS (1975-78)

Producte	Partida	MPTIC	Núm. ordre CEE	MPTIM	Núm. ordre món	AN	AR	Observacions
Carretons automòbils	87.07	0,346	41	0,368	70	24,9	18,7	94% de CEE
Accessoris d'automòbils	87.06	0,289	50	0,302	83	26,0	18,7	96% de CEE
Tractors	87.01	0,255	57	0,279	89	23,5	17,6	91% de CEE
Motos	87.09	0,094	139	0,095	—	53,0	39,8	99% de CEE Tendència creixent
Automòbils	87.02	0,061	211	0,064	—	47,9	39,4	95% de CEE

NOTA: – Vegeu l'apartat 4 (introducció).

FONT: Elaboració pròpia.

que el desarmament aranzelari davant la CEE (d'on provenen la majoria de les importacions) suposi un increment substancial de les entrades d'aquestes mercaderies al mercat espanyol i, per tant, al mercat de les empreses catalanes del sector. Aquest comportament és plausible per als casos dels automòbils i llurs accessoris, per a les motocicletes i bicicletes, per als tractors, etc., i en principi tindrà lloc, doncs, un impacte clarament negatiu des del punt de vista de la nostra producció.

En qualsevol cas, però, no cal oblidar les consideracions fetes al principi referents a la capacitat d'adaptació de les nostres empreses i l'assoliment d'alts nivells de competivitat, que ja queden reflectits d'alguna manera en el gran volum d'exportacions d'aquests mateixos productes i a llur distribució geogràfica, molt diversificada. En aquest sentit, sembla que pugui afirmar-se una certa continuïtat en les tendències exportadores, tot i que dependrà més de la capacitat de les empreses de continuar mantenint una quota important del mercat espanyol davant la compètencia que suposaran els productes europeus, però també nord-americans i japonesos, que no pas de la pròpia política d'exportació. En qualsevol cas, cal tenir present, com també ja s'ha esmentat, l'evolució dels acords a nivell de grans empreses multinacionals del sector, i la integració en una sèrie de mesures de caràcter proteccionista (com la contingentació de les importacions d'automòbils) que està adoptant actualment la CEE i que inclourien Espanya, en el moment de la integració, compensant els efectes derivats de la rebaixa aranzelària davant la competència extracomunitària.

4. 11. Altres manufactures: esports i joguines

Cal destacar en l'anàlisi d'aquest apartat les exportacions catalanes incloses en la partida 97.03 (joguines diverses) que representen el 0,329 del total de les exportacions i que es dirigeixen en un 56% al mercat comunitari (aquesta partida ocupa el lloc número 59 en l'ordre d'importància exportadora a la CEE). També presenten una certa importància les exportacions dels articles per a esports i jocs a l'aire lliure (MPTEM: 0,288) i de ninots i nines (MPTEC: 0,109).

De tota manera, cal fer palès com a circumstància excepcionalment remarcable l'elevadíssim grau de protecció de què gaudeixen les joguines (aranzel normal 46%, aranzel rebaixat 34%) i que evidentment, amb el desarmament aranzelari, suposarà un dur obstacle per a les empreses catalanes sense participació de capital estranger, que hauran d'afrontar una forta competència exterior. Tanmateix la susbtitució de l'aranzel espanyol per la TEC suposarà una diferència propera al 30% en la protecció actual, davant les importacions de la resta del món.

Si a això s'afegeix el creixent grau de complexitat tècnica d'aquests productes, i la notable variabilitat de la demanda, cal concloure que, si més no, l'esforç d'aquestes empreses haurà d'ésser important per poder mantenir les actuals quotes en el mercat interior.

CAPÍTOL IV

EL CANVI DE MARC EXTERIOR (III): LES LLIBERTATS DE CIRCULACIÓ DE TREBALLADORS, D'ESTABLIMENT I PRESTACIÓ DE SERVEIS, I DE MOVIMENTS DE CAPITAL

1. El principi de la llibertat de circulació de treballadors

El principi de la lliure circulació de treballadors constitueix, segons l'article 3 del Tractat de Roma, un dels pilars bàsics on reposa el funcionament de la Comunitat Econòmica Europea. Efectivament, si es té en compte, d'una banda, que una aplicació real de tal principi representa usar dels mitjans necessaris per assolir una integració dels mercats de treball, i d'altra, que l'estat efectiu de tal integració, conjuntament amb l'estat d'integració del mercat de béns i del mercat de capitals, és un element definitori del que suposa un mercat comú, es pot comprendre que el no compliment del principi de lliure circulació pot perjudicar greument el sentit de l'expressió "mercat comú", i comprometre, per tant, el funcionament de la Comunitat com a tal.

Així, doncs, des d'aquesta perspectiva, no sols s'ha d'analitzar el que representa el principi de lliure circulació com a marc jurídic de la integració d'un mercat de treball, sinó també cal fer referència a certs aspectes de mobilitat geogràfica de mà d'obra que poden proporcionar una idea aproximada del grau real d'unificació del mercat de treball comunitari, i en conseqüència de l'aplicació real del principi de lliure circulació.

1.1. El marc jurídic

El Tractat de Roma estableix en els articles 48 a 51 els principis generals que, sense perjudici de posteriors desenvolupaments per via de directives o reglaments, regeixen en matèria de lliure circulació de treballadors.

L'abast del contingut d'aquest articulat és prou diferent. D'una banda, en els articles 48 i 49 s'estableixen les normes més generals, mentre que, d'altra, els articles 50 i 51 es refereixen a aspectes molt més específics de la llibertat de circulació de treballadors.

Concretament, l'article 51 es refereix a la necessitat d'adoptar les mesures necessàries en el camp de la Seguretat Social per facilitar la lliure circulació. El seu contingut s'analitzarà en el capítol de política social en tractar el tema dels treballadors migrants.

D'altra banda, l'article 50 proposa com a actuació concreta, a fi de desenvolupar un aspecte específic de la lliure circulació, l'afavoriment de programes d'intercanvi de joves treballadors. Els efectes dels dos programes adoptats fins a l'actualitat, l'últim dels quals ho fou per una resolució del Consell de juliol del 1979, són realment molt migrats. El nombre mitjà de treballadors afectats ha estat fins a 1979 de cent a l'any, per incrementar-se fins a sis-cents arran de l'últim programa, i les operacions d'intercanvi s'han centrat bàsicament en el foment d'estades per promoure el coneixement de la realitat europea i el desenvolupament de les qualificacions tècniques dels treballadors.

En darrer terme, els articles 48 i 49, com ja s'ha assenyalat, incorporen per llur contingut un pes específic més important en les disposicions concernents al principi de lliure circulació de treballadors. En particular, l'article 48 defineix el que suposa la lliure circulació, concretament:

– Comporta el dret, sota reserva de limitacions justificades per raons d'ordre públic, seguretat pública i salut pública, de desplaçar-se lliurement pel territori dels Estats membres, i de restar en un

d'ells per exercir-hi una ocupació conforme a les disposicions legislatives, reglamentàries i administratives, reguladores de l'ocupació dels treballadors nacionals.

– Implica l'abolició de tota discriminació per raons de nacionalitat entre els treballadors dels Estats membres en matèria d'ocupació, remuneració i altres condicions de treball.

Per la seva part, l'article 49 indica que, entre les mesures necessàries per establir la lliure circulació de treballadors, s'adoptaran els mecanismes adequats per posar en contacte les ofertes i les demandes de treball i facilitar llur equilibri en condicions que no comportin greus riscs per als nivells de vida i ocupació en les diverses regions i sectors.

a. El dret de desplaçament i residència

Els drets de desplaçament i residència queden regulats per les legislacions dels diversos Estats membres, conforme a les instruccions contingudes en la Directriu del Consell de 15 d'octubre de 1968.

El dret de residència queda immediatament constatat pel lliurament al treballador migrant d'un document anomenat "carta de residència de membre procedent d'un Estat de la CEE". Aquest document s'atorga automàticament contra la presentació del carnet d'identitat i un document justificatiu que el sol.licitant té un lloc de treball. Així, tot treballador originari d'un país de la Comunitat, i, en conseqüència, tot treballador català des del moment de l'adhesió, si no s'estableixen condicions especials per al període transitori, té el dret d'exercir una activitat assalariada en qualsevol Estat membre pel sol fet d'acreditar que té un lloc de treball, dret que d'altra banda es fa extensiu a les persones que puguin viure a càrrec del treballador.

El dret de residència no caduca pel fet que el treballador hagi deixat d'ocupar el lloc de treball que posseïa si és per causa d'accident, malaltia o atur involuntari, però sí, en canvi, pot quedar limitada la validesa temporal de la carta de residència si el treballador migrant roman dotze mesos consecutius en situació d'atur involuntari.

Respecte al dret de desplaçament, cal dir que queda reconegut per la simple presentació del carnet d'identitat, i comporta, a base de l'acord signat pels Estats membres del Consell d'Europa, un dret d'estada per un període de tres mesos en el país objecte de desplaçament. Observeu que aquest dret d'estada mínim és el que correspondria a tot treballador que decidís desplaçar-se per l'interior de la Comunitat per buscar un lloc de treball.

En tot cas, sembla que els drets considerats queden prou garantits. Ara bé, cal assenyalar que segons com, podrien arribar a donar-se unes limitacions en aquests drets. Principalment,tal possibilitat resulta de fet que el poder legislatiu en matèria de lliure circulació i, més particularment, en matèria d'aplicació de les limitacions a la lliure circulació per raons d'ordre, seguretat i salut públiques, queda en mans dels Estats membres i per tant es podria témer certa discrecionalitat en l'apreciació de les circumstàncies que haurien de concórrer per dictar una limitació a la lliure circulació. Tot i així, val la pena esmentar, per la seva significació, una apreciació del Tribunal de Justícia en què s'assenyalava que "la invocació de les excepcions esmentades no es pot fer amb finalitats econòmiques" i que "les mesures restrictives s'han de basar exclusivament en el comportament de l'individu que en sigui objecte".

b. L'abolició de discriminacions i la igualtat de tractament

A diferència de les disposicions regulant els drets de desplaçament i residència, la normativa en matèria d'abolició de discriminacions i d'igualtat de tractament és determinada directament per la normativa comunitària establerta en un reglament del Consell de 15 d'octubre de 1968.

Es diferencia en aquest text legal entre les condicions imposables per a l'accés al lloc de treball i les condicions que han de regir en matèria d'exercici del lloc de treball.

Quant a l'accés al lloc de treball s'estableix clarament la inaplicabilitat de tota norma vigent en els Estats membres que, o bé subordini l'accés al treball dels procedents d'altres Estats membres a condicions no previstes per als treballadors nacionals, o bé tingui com a finalitat exclusiva o principal separar els originaris dels altres Estats membres del lloc de treball ofert. També en aquesta línia i ja en el marc de les relacions jurídiques particulars, es declara nul de ple dret tot conveni col·lectiu que estableixi algun tipus de discriminació entre treballadors nacionals i originaris d'altres Estats.

Quant a les condicions d'exercici del lloc de treball, l'articulat del reglament és prou taxatiu: "El treballador originari d'un Estat membre no pot, en el territori dels altres Estats membres, ésser, per raó de la seva nacionalitat, tractat diferentment dels treballadors nacionals en totes les condicions d'ocupació i de treball, principalment en matèria de remuneració, acomiadament i de reintegració professional o reocupació si s'ha quedat sense feina". Prossegueix l'article: "Es beneficia dels mateixos avantatges fiscals i socials que els treballadors nacionals". "Així mateix, es beneficia en les mateixes condicions i amb el mateix dret de l'ensenyament en les escoles professionals i els centres de readaptació o reeducació".

En tot cas, però, cal assenyalar que a la resta de

l'articulat es fan palesos d'una manera més concreta els drets que no poden ésser negats als treballadors dels altres Estats membres: drets sindicals, exercici de càrrecs dirigents en els sindicats, allotjament, drets per a la família, etc (vegeu concretament, per al tema de la Seguretat Social, el capítol nou).

c. Els mecanismes de compensació de les ofertes i demandes de treball

Sembla prou clar, pel que fins ara s'ha analitzat, que el dret a ocupar un lloc de treball en les mateixes condicions que els treballadors nacionals d'un Estat membre queda garantit per a tot treballador d'origen comunitari i per tot l'àmbit territorial de la CEE.

Ara bé, si l'establiment d'aquest principi representa la condició necessària per assolir una veritable integració del mercat de treball, no per això es constitueix com a condició suficient. En aquest sentit una lliure operació de les forces del mercat de treball, propiciades precisament per una llibertat de circulació de treballadors, no comportaria per ella mateixa una orientació dels possibles excedents de mà d'obra de certs mercats nacionals o regionals cap a altres zones que poguessin manifestar situacions d'excés d'oferta de llocs de treball, si no anés acompanyada d'una sèrie d'intervencions de tipus públic, bàsicament en l'àmbit de la potenciació de la informació, que permetessin posar en contacte els diversos mercats de treball.

Concretament, el reglament ja esmentat de 15 d'octubre de 1968 dedica tota la segona part del seu articulat a l'establiment dels mecanismes que haurien de portar a una posada en contacte d'oferta i demanda de treball i a llur ulterior compensació.

Així, pel que fa referència a la institucionalització de la informació sobre mercats de treball, s'estableix que els Estats membres crearan uns serveis especialitzats amb les missions fonamentals de col.laborar amb la Comissió per a tot estudi de mercat de treball que es consideri convenient en el marc de la lliure circulació de treballadors, i de transmetre als serveis especialitzats dels altres Estats membres i a l 'Oficina Europea de Coordinació totes les informacions referents a situació del mercat i condicions de treball que permetin donar una orientació als treballadors.

Aquest conjunt d'informacions es difon conforme a un esquema comunitari establert per l'Oficina Europea de Coordinació i Compensació d'Ofertes i Demandes d'Ocupació en col.laboració amb els Comitès Consultiu i Tècnic per a la lliure circulació. Aquest esquema, ja aprovat en el seu disseny bàsic el 1972, no s'ha configurat encara de manera definitiva. Es coneix com el SEDOC (Sistema europeu de difusió d'ofertes i demandes de treball registrades per a compensació internacional).

Les trameses d'informació a lliurar amb periodicitat mensual hauran de contenir unes relacions per professions i regions de les ofertes de llocs de treball no satisfetes o no susceptibles d'ésser satisfetes per la mà d'obra del mercat nacional de treball, i dels sol.licitants d'ocupació que hagin declarat estar disposats a ocupar un lloc de treball en un altre país.

Des d'aquesta perspectiva, doncs, tot treballador comunitari pot tenir, mitjançant la informació que pot sol.licitar dels serveis especialitzats, una orientació de les necessitats de mà d'obra en el mercat de treball comunitari.

Ara bé, l'altra qüestió que es plantejava era la de com fer efectiva la compensació de les ofertes amb les demandes de treball. En altres paraules, com s'operava realment un equilibri del mercat de treball a nivell comunitari.

Com a norma general, i segons estableix el reglament, tota oferta de llocs de treball rebuda en el servei especialitzat d'un Estat membre, si no pot ésser satisfeta en el propi mercat nacional de treball, s'ha de comunicar als serveis especialitzats dels Estats membres que en llurs trameses d'informació hagin declarat una disponibilitat de mà d'obra en les professions que considera l'oferta. Durant un període de divuit dies a comptar des del moment de la recepció de la comunicació, les candidatures presentades per l'Estat amb disponibilitat de mà d'obra gaudiran en el primer Estat membre de la mateixa prioritat que l'acordada per als treballadors nacionals d'aquest Estat.

És a dir, que a excepció que un Estat membre demani a la Comissió la suspensió d'aquests mecanismes de compensació en funció de l'existència o previsió de pertorbacions en el seu mercat de treball, dret reconegut si tals circumstàncies poden comportar greus riscos per al nivell de vida o ocupació, es pot afirmar que es donen els requisits mínims per a l'existència d'un mercat de treball.

D'altra part, i respecte a l'assumpció de competències per part de la Generalitat, és interessant assenyalar que les funcions encomanades als serveis especialitzats dels Estats membres, poden ésser executades, en la mesura en què els serveis centrals autoritzin i les tècniques per a col.locació utilitzades ho permetin, pels serveis regionals de mà d'obra. També en el cas de regions frontereres, com és el cas de Catalunya, en les mateixes circumstàncies d'autorització, els serveis de mà d'obra (Oficines d'Ocupació) de les esmentades regions poden procedir a establir mútuament compensacions directes d'ofertes i demandes de treball.

Ara bé, tot i que s'ha vist com s'establia d'una manera general el principi de preferència de contractació de la mà d'obra comunitària, cal dir que el propi reglament preveu unes excepcions a aquest principi. D'entrada, el reglament no és aplicable en el cas de les obligacions dels Estats membres que derivin de relacions particulars o d'acords vigents en el moment d'entrada en vigor del reglament (1968), amb certs països o territoris no europeus, basats en lligams ins-

titucionals que hagin pogut existir entre aquests països i els Estats membres de què es tracti.

En altres paraules, aquesta primera excepció suposa la possibilitat d'accés al mercat de treball d'algun Estat membre de treballadors procedents de territoris no europeus, amb la qual cosa la teòrica preferència comunitària ja es veu estroncada. Penseu en el cas dels treballadors del Marroc o d'Algèria respecte al mercat francès.

D'altra banda, s'estableixen uns altres tipus d'excepcions en funció de certes característiques de les ofertes de treball, bàsicament:

– quan les ofertes de treball són nominatives i presenten unes característiques peculiars basades en raons de tipus professional (per exemple especialització) o de tipus familiar.

– quan en les ofertes que fan referència a la contractació d'equips homogenis de treballadors temporers, almenys un d'ells rep una oferta nominativa.

– quan les ofertes procedeixen d'empresaris i concerneixen treballadors que resideixin, respectivament, a un costat ó altre de la frontera d'un Estat membre amb un no membre.

– quan les ofertes de treball tenen per objecte la contractació de treballadors d'Estats no membres i aquesta es justifica per raons de bona marxa de l'empresa.

En darrer terme, també s'ha d'esmentar l'acord d'associació amb Turquia, pel qual s'estableix que en el període comprès entre 1976 i 1986 s'anirà establint progressivament el principi de lliure circulació de treballadors, amb el que això representa de cara a una equiparació amb la mà d'obra comunitària susceptible de desplaçar-se a l'interior de la Comunitat.

En conclusió, sembla, doncs, que si bé es pot parlar d'un mercat de treball integrat a nivell comunitari en el qual tot treballador d'origen comunitari pot ocupar un lloc de treball en qualsevol Estat membre, també s'ha de considerar que les excepcions als principis generals i la política convencional de la Comunitat (en la matèria) poden portar a una situació en què els treballadors comunitaris, possibles beneficiaris de l'integració, es vegin substituïts per mà d'obra de procedència no comunitària, situació que com s'analitzarà a continuació és un fet en el mercat de treball comunitari.

1. 2. Les conseqüències de l'establiment del principi de lliure circulació de treballadors: la preferència comunitària

Cal, en primer lloc, remarcar la dificultat existent per aconseguir un material estadístic homogeni i fiable, donat el caràcter aproximatiu de les dades d'immigració i la falta de coordinació a nivell comunitari en aquesta matèria.

En el quadre núm. 88 es pot comprovar que aproximadament les tres quartes parts de la mà d'obra estrangera a la Comunitat és de procedència extracomunitària, proporció que l'any 1959, i en l'antiga Comunitat dels Sis, era la corresponent als treballadors originaris dels Estats membres. En tot cas, però, cal assenyalar que un factor decisiu en la determinació del pes relatiu d'ambdues categories de treballadors el constitueix els nuclis familiars acompanyants del treballador immigrant i llurs segones generacions, sense que sigui possible fer estimacions quantitatives de la proporció d'aquest contingent que s'incorpora al mercat de treball.

La conclusió que es podria extreure de l'anàlisi de les xifres de treballadors migrants és que la preferència comunitària per al lloc de treball, en principi derivada dels mecanismes establerts per les disposicions que regulen la lliure circulació publicades l'any 1968, quedaria com un dret de segona fila, davant les oportunitats concedides d'obertura del mercat de treball als procedents d'Estats no membres. Cal tenir en compte que el nombre de treballadors d'Estats tercers arribats a la CEE durant el període 1959-1968 fou de 2.850.000.

De tota manera, una valoració més acurada de la garantia de la preferència comunitària exigeix una anàlisi dels fluxos de mà d'obra extracomunitària i comunitària a partir de l'entrada en vigor de la reglamentació comunitària.

Malauradament, les dades de què es disposa no permeten més que una anàlisi qualitativa en la mesura en què les xifres que es consideren en el quadre núm. 89 consideren els fluxos migratoris a l'interior d'una Comunitat dels Sis (s'exclouen Anglaterra, Irlanda i Dinamarca) i només per a treballadors italians i treballadors extracomunitaris.

De les xifres del quadre 89 es desprèn que les entrades de treballadors extracomunitaris prosseguei-xen, a uns nivells força elevats fins a l'any 1973. De la seva banda, el flux de mà d'obra italiana roman bastant estable i també acusa la crisi del 1973. Si tenim en compte que la mà d'obra italiana representa gairebé la meitat de la mà d'obra comunitària circulant a l'interior de la Comunitat, es pot apreciar el pes relativament més important de la mà d'obra extracomunitària, amb la qual cosa el principi de la preferència comunitària per al lloc de treball queda desvirtuat. En principi es poden esmentar com a causes fonamentals d'aquest fet, malgrat les disposicions del 1968, per una part, la feblesa dels mecanismes de compensació d'ofertes i demandes de treball, encara ara en procés de disseny definitiu, i per altra, la porta oberta que la legislació vigent deixa als treballadors d'Estats tercers.

QUADRE NÚM. 88

MÀ D'OBRA COMUNITÀRIA OCUPADA EN ALTRES ESTATS MEMBRES PER PAÏSOS D'ORIGEN (1979)

	Bèlgica	Dinamarca	Alemanya	França	Irlanda	Itàlia	Luxem-burg	Països Baixos	Regne Unit	CEE
Milers de treballadors	64,0	7,3	137,5	119,0	458,0	663,0	5,2	78,0	75,0	1607
%	4,0	0,4	8,6	7,4	28,5	41,3	0,3	4,8	4,7	100

MÀ D'OBRA NO COMUNITÀRIA OCUPADA A LA CEE PER PAÏSOS D'ORIGEN (1979)

	Espanya	Grècia	Portugal	Turquia	Iugos-làvia	Algèria	Marroc	Tunísia	Altres	Total no CEE
Milers de treballadors	349,0	166,0	476,0	621,0	429,0	366,0	242,0	89,0	1471,0	4209
%	8,3	3,9	11,3	14,8	10,2	8,7	5,8	2,1	34,9	100

FONT: Estimacions de la Comissió. "Emploi de travailleurs étrangers-1979". Desembre 1980.

QUADRE NÚM. 89

FLUXOS ANUALS DE MÀ D'OBRA ITALIANA I DE TERCERS PAÏSOS ENTRATS A LA CEE (1969-1977)

Anys	Treballadors Italians (1)	Treballadors extracomunitaris (2)	(1) / (2)
1969	145.000	693.000	20,9
1970	176.000	741.000	23,8
1971	166.000	570.000	29,1
1972	161.000	428.000	37,6
1973	108.000	477.000	22,6
1974	53.000	133.000	39.8
1975	30.000	72.000	41,7
1976	45.000	61.000	73,8
1977	45.000	65.000	69,2

FONT: P. WATHELET. Liberté de circulatión et migrations internationales des travailleurs dans la perspective de l'adhésión d'Espagne à la CEE. En el llibre "L'Espagne et les Communautés Européennes". Ed. Universitat de Brussel·les 1979. Xifres aproximades.

Tanmateix, la situació canvia a partir de l'any 1973, primer any de la crisi a la CEE, i any que també marca la implantació de polítiques restrictives a la immigració. Efectivament, la disminució en termes relatius de les entrades de mà d'obra extracomunitària (aproximadament els efectius del 1977 representen el 13,6% dels efectius entrats el 1973) és molt superior a la de treballadors italians (41,6%).

Així, doncs, i amb les perspectives d'una situació compromesa, sembla que la preferència comunitària torna a prendre més relleu, que com s'ha pogut apreciar es deu a la major caiguda de les entrades de treballadors estrangers, conseqüència indubtable de la menor demanda de treball que comporta l'esclat de la crisi.

No obstant això, s'observa encara una penetració de treballadors no comunitaris força elevada l'any 1977 (65.000 davant els 45.000 italians), malgrat la delicada situació del mercat de treball comunitari (la taxa d'atur registrat l'any 1977 era del 5,7% per a la CEE (*). Cal suposar, doncs, que la preferència en la contractació de mà d'obra comunitària és substituïda per la preferència de mà d'obra extracomunitària, i en principi hi ha arguments que ho justifiquen; en primer lloc, el cost de la mà d'obra no comunitària és inferior al cost dels treballadors originaris de la CEE (la protecció social s'estableix força diferentment per a un cas o l'altre); en segon lloc, el nivell cultural del treballador comunitari l'impulsarà a rebutjar certes tasques perilloses, insalubres o pesades.

En conclusió, doncs, i malgrat les regulacions en el sentit de defensar la prioritat al lloc de treball per als treballadors comunitaris, sembla que la discrecionalitat en l'aplicació de les polítiques d'immigració dels diversos Estats membres opera en el sentit de permetre l'accés al mercat de treball de treballadors no comunitaris. El problema, en tot cas, és esbrinar en quina mesura el treballador extracomunitari ocupa un lloc de treball susceptible d'ésser ocupat per un treballador comunitari. De tota manera, cal insistir en què una veritable política de protecció del lloc de treball per al treballador comunitari ha de passar per la concertació de les polítiques migratòries dels Estats membres i, en tot cas, per la lluita contra la immigració il.legal, qüestió aquesta que, malgrat haver estat considerada en el programa en favor dels treballadors migrants i estudiada per la Comissió, encara no ha estat objecte de cap manifestació de les instàncies comunitàries.

1.3. Els efectes sobre Catalunya

L'establiment del principi de lliure circulació de treballadors, sense perjudici de les mesures especials que es puguin adoptar durant el període transitori previ a l'adhesió plena, obrirà la possibilitat del mercat de treball de la CEE a tot treballador català que justifiqui la possessió d'un lloc de treball en l'àmbit territorial comunitari.

Inversament, el mercat de treball d'aquí quedarà obert a tot treballador d'origen comunitari i també als treballadors procedents d'Estats tercers amb els quals la Comunitat tingui signats acords en aquest sentit (Turquia), i la qüestió de l'entrada de treballadors d'altres Estats quedarà sotmesa a la possible concertació de polítiques migratòries entre aquests i la Comunitat. És interessant assenyalar que els propòsits de la Comissió, fets palesos en la comunicació ja esmentada, s'orienten vers un reforçament de la prioritat comunitària.

Ara bé, aquesta no és més que l'explicitació de les conseqüències formals de l'aplicació del principi de llibertat de circulació de treballadors. Quines serien les repercussions sobre el mercat de treball a Catalunya?

Cal, en primer lloc, valorar les probabilitats que part de la força de treball catalana accedeixi al mercat de treball comunitari. Segons fonts de l'Institut Espanyol de l'Emigració relatives a emigració assistida, el nombre de treballadors originaris de les quatre províncies de Catalunya assistits en el període 1964-1977 fou de 20.286, que representa un 2,1% del total de treballadors assistits per l'Institut. Aquesta xifra es veu reduïda a 1.149 treballadors, si considerem el període 1974-1977 (que només representa el 5,7% del total de l'emigració assitida de 1964 a 1977).

Si considerem aquestes xifres en el context de la declaració de la Comissió efectuada en una comunicació al Consell, datada el 1978, sobre els problemes de la segona ampliació en què es remarca que el principi de lliure circulació no provoca per ell mateix uns fluxos migratoris importants en períodes d'atur, sinó que, al contrari, els corrents migratoris són determinats per factors provinents de la part de la demanda de treball (fet que semblen constatar les xifres abans esmentades), i considerem també el fet que, malgrat les dificultats de fer previsions acurades sobre l'evolució futura del mercat de treball comunitari, es pressuposa una dificultat de recuperació d'aquest en els propers anys, difícilment s'albira la possibilitat que la CEE pugui ésser una vàlvula de descongestió del mercat de treball a Catalunya i a Espanya.

Evidentment, sempre restaria la possibilitat que, basant-se en la preferència comunitària, la mà d'obra menys qualifiicada pogués accedir als llocs de treball no volguts per la mà d'obra dels altres Estats comunitaris, però aquesta alternativa es veu relativament poc factible, donats els pocs avantatges comparatius que per als treballadors d'aquí suposaria acceptar un lloc de treball d'aquestes característiques i també, com hem dit, pel fet que des del punt de vista empresarial la mà d'obra comunitària s'encareix en relació amb la procedent de tercers països per l'equiparació de drets amb els treballadors del país que els acull.

(*) El mateix any, segons l'enquesta de població activa de l'Oficina Estadística de la Comunitat, era del 4,2%.

En segon lloc, s'hauria d'avaluar la possibilitat que el mercat de treball a Catalunya actués conforme a la seva tradició històrica, com a receptor net de mà d'obra. En principi continua essent vàlid l'argument comunitari respecte als elements causals dels fluxos migratoris. Evidentment, mentre no es produís una recuperació de l'economia catalana, no es podrien esperar afluències notables de mà d'obra estrangera. En aquest sentit són prou significatives les xifres de saldos migratoris entre Catalunya i la resta de l'Estat en els darrers anys (vegeu el capítol VIII).

En el cas d'una recuperació econòmica (no previsible en el termini mitjà) difícilment es pot esperar una afluència de mà d'obra comunitària provinent dels països amb majors o similars nivells de renda que Catalunya; d'altra banda, la possibilitat que provingui d'altres països comunitaris amb diferències importants de renda (Grècia i Portugal) o de països amb els que la Comunitat tingués signats acords sobre la matèria (Turquia) només sembla més factible en el cas de Portugal a causa de la seva proximitat geogràfica i lingüística, tot i que cal tenir en compte que les reserves de força de treball a Espanya continuen essent molt importants en l'actualitat. Un altre cas és el dels tècnics i executius comunitaris contractats per empreses comunitàries amb activitats a Catalunya o Espanya que per a algunes professions podrien arribar a ésser motiu de preocupació, encara que cal no oblidar que aquest fet dependrà de la política de personal de les esmentades empreses, avui ja força presents en l'economia catalana (vegeu l'apartat tres d'aquest capítol), i de la qualitat de la preparació i experiència dels tècnics catalans.

D'altra banda i al marge dels efectes concrets sobre el mercat de treball, caldria tenir en compte les possibilitats que el reglament de 15 d'octubre de 1968 sobre la lliure circulació de treballadors obre als serveis regionals de mà d'obra respecte a la possibilitat de compensació directa d'ofertes i demandes de treball amb els serveis d'altres regions comunitàries.

També, i en previsió que el SEDOC es faci realment operacional, convindria adequar-se a les normes que en el seu dia regulin de manera definitiva aquest sistema europeu de difusió de les ofertes i demandes de treball per a llur compensació internacional.

Així mateix, caldria tenir en compte les activitats del Comitè tècnic per a la lliure circulació de treballadors referents a l'harmonització dels criteris segons els quals els diferents Estats aprecien les situacions de llurs mercats de treball.

Finalment, cal tenir en compte la data d'entrada en vigència del principi de lliure circulació de treballadors, car si bé a la primera ampliació va ésser immediata, en el cas de Grècia s'adoptaren períodes de transició, donada l'actual situació del mercat de treball comunitari arran de la crisi econòmica oberta a finals de 1973. Així, s'establí un període de transició de set anys fins a l'u de gener de 1988 en el referent a les condicions d'accés a l'ocupació dins la Comunitat i per preparar l'aplicació del sistema SEDOC i de l'esquema comunitari per al recull i difusió de les informacions sobre el mercat de treball; un període de cinc anys fins a l'u de gener de 1986 perquè els membres de la família del treballador tinguin accés a un lloc de treball si no tenen tres anys de residència (o divuit mesos a partir de l'u de gener de 1984): i, finalment, un període de tres anys per a l'aplicació de determinats articles relatius a l'aplicació dels règims de seguretat social als treballadors assalariats i llurs famílies en el cas que els treballadors grecs ocupats en els altres Estats comunitaris tinguin llur família resident a Grècia.

La posició comunitària en el cas d'Espanya és la de proposar un període de transició superior als set anys (inicialment se'n demanen deu), seguint els criteris aplicats en el cas grec fins a la plena aplicació del principi de lliure circulació de treballadors. Aquests criteris suposen períodes de transició més curts en algun dels aspectes i l'atorgament de la preferència comunitària des del moment de l'adhesió només als treballadors espanyols residents a la Comunitat. La posició espanyola és la de la seva aplicació plena a partir de l'adhesió i en tot cas amb períodes de transició i derogacions temporals molt reduïts.

2. La llibertat d'establiment i de prestació de serveis

La llibertat d'establiment és com ja s'ha dit repetidament, una de les quatre llibertats bàsiques que defineixen un mercat unificat. De fet, la llibertat d'establiment és un complement indispensable de les restants llibertats, i difícilment separable. Es tracta, en definitiva, de perllongar la lliure circulació de les mercaderies, a la prestació de serveis i de reconèixer el lliure establiment d'aquelles persones –físiques o jurídiques– que presten aquests serveis o produeixen aquestes mercaderies. En aquest sentit, la llibertat d'establiment està íntimament lligada a la lliure circulació de factors productius, tant dels capitals com del treball, i de fet, des d'un punt de vista teòric, l'organització empresarial pot ésser considerada, tanmateix, un factor productiu. En qualsevol cas, tractarem a continuació la llibertat d'establiment per a no assalariats (per distingir-ho de la llibertat de circulació dels treballadors) i la definirem com l'accés, sense discriminacions de cap mena derivades de la residència o la nacionalitat, a les activitats no assalariades en el territori d'un altre Estat membre, a base de la configuració legal de qualsevol mena d'empresa o societat, i evidentment, d'agències, de filials, o de sucursals. (Per tant, la distinció és clara respecte a la simple aportació de capital a empreses o societats ja establertes).

L'element clau que defineix la llibertat d'establiment és el de la no discriminació a l'hora d'aplicar les legislacions de cada Estat membre a l'establiment de les persones –físiques o jurídiques– i especialment de les societats en el seu territori. Ara bé, òbviament, això no suposa necessàriament la uniformitat de les diferents legislacions. En aquest sentit, caldria distingir entre aplicació efectiva del principi de no discriminació, i polítiques d'apropament i harmonització de les legislacions dels Estats membres pel que fa a la llibertat d'empresa.

En aquesta perspectiva, aquest procés d'homogeneïtzació ha corregut paral·lel al procés seguit per les diferents legislacions sobre la llibertat de circulació dels capitals, que ha facilitat la llibertat d'establiment en condicions més similars.

En resum, els objectius de la llibertat d'establiment són els següents:

a) Suprimir totes les restriccions a l'establiment i a la prestació de serveis, de totes les persones, físiques o jurídiques, basades en la nacionalitat o la residència.

b) Coordinar les condicions d'accés i exercici de les activitats no salarials, i, al mateix temps, assegurar el reconeixement mutu de diplomes i certificats de formació professional.

a. L'endegament de la llibertat d'establiment i de prestació de serveis

El tractat de Roma, en els articles 52 a 66, estableix una sèrie de disposicions que es poden resumir de la següent manera:

1.– Supressió progressiva de les restriccions (durant la primera etapa)

2.– No instauració de nous entrebancs.

3.– Establiment d'uns programes generals, distingint cada categoria d'activitat, fixant les condicions i les etapes per assolir la llibertat d'establiment i de prestació de serveis.

4.– Facilitat d'accés a les activitats corresponents a partir del reconeixement mutu de títols, diplomes i certificats.

5.– Fixació d'excepcions:

a) Aquelles activitats en què participi l'autoritat pública en el seu exercici.

b) Aquelles activitats en les quals, per raons de seguretat nacional, salut pública o ordre públic, es justifiqui la restricció per als estrangers.

c) Aquelles activitats que calgui exceptuar per decisió del Consell.

Pel que fa al tercer punt esmentat, els programes generals, un per al lliure establiment i l'altre per a la lliure prestació de serveis, són adoptats pel Consell el 18 de desembre de 1961, i publicats el 15 de gener de l'any següent.

En aquests programes es fixa com a termini per a la supressió de les restriccions el primer de gener de 1970. Com és sabut, aquesta data no ha estat respectada, i fins i tot en aquests moments persisteix encara un cert nombre de restriccions en determinats països, tot i que en molts casos són impugnables per la via judicial. La llibertat d'establiment i de prestació de serveis quedà concretada, en posteriors directives del Consell, de la següent manera:

a) Supressió de les restriccions al desplaçament i a l'estada en qualsevol banda del territori de la Comunitat pel que fa a l'establiment d'activitats no salarials i a la prestació de serveis.

b) Reconeixement del dret de romandre en el territori de qualsevol Estat membre després d'haver-hi exercit una activitat no salarial.

c) Coordinació de les mesures pel que fa a les excepcions ja esmentades, tot evitant discriminacions i falsificacions per la via d'ajuts i subvencions estatals, o dificultant l'accés al crèdit local.

d) Supressió de les restriccions, des del punt de vista del control de canvis, al pagament per prestacions de serveis.

En aplicació d'aquests programes i d'acord amb els principis esmentats, el Consell establí, mitjançant un seguit de Directives i Recomanacions, les condicions i els terminis d'aplicació, per a cada grup d'activitat no salarial, a l'hora d'assolir la llibertat d'establiment i de la prestació de serveis, tot coordinant i harmonitzant al mateix temps les legislacions nacionals en aquest sentit, sobretot pel que fa a l'accés a determinades professions a la supressió de les discriminacions i a la delimitació de les excepcions (cal no oblidar que la llibertat d'establiment pot ésser desvirtuada a partir de molts tipus d'entrebancs, ja sigui de caràcter legal o de caràcter polític).

Les esmentades Directives van dirigides al reconeixement mutu dels diplomes, títols i certificats. Les Directives aprovades pel Consell es fan a proposta de la Comissió, i necessiten en aquests moments de la majoria qualificada, excepte en certs casos en els quals cal la unanimitat. Aquests casos reconeguts pel mateix Tractat de Roma són els seguents:

a) Aquelles matèries que, almenys en un Estat membre, impliquen disposicions legislatives.

b) Aquelles mesures que afectin la protecció de l'estalvi, principalment pel que fa a la distribució del crèdit i a la professió bancària.

c) Aquelles condicions d'exercici de les professions mèdiques, paramèdiques i farmacèutiques. Pel que fa a aquestes, la liberació progressiva de les restriccions queda subordinada a la coordinació de llurs condicions d'exercici als diferents Estats membres.

Els principals avenços en aquesta perspectiva han estat els següents:

1.– Els relatius a la Sanitat i a la Salut Pública: metges, infermers, llevadores, veterinaris, dentistes i farmacèutics.

2.– Indústries extractives; aigua, gas i electricitat.

3.– Comerç a l'engròs i al detall; mitjanceria comercial.

4.– Assegurances i reassegurances.

5.– Restaurants, hotels, bars, campings, etc.

6.– Indústries alimentàries i de begudes.

7.– Afers immobiliaris.

8.– Cinema.

9.– Agricultura.

10.– Advocats.

11.– Transports de mercaderies i de passatgers.

12.– Esport professional (cal esmentar, aquí, el futbol).

També s'estan efectuant treballs per garantir la llibertat d'establiment i de prestació de serveis en els camps que s'esmenten a continuació:

1.– Arquitectes i enginyers.

2.– Premsa.

3.– Activitats financeres, econòmiques i comptables.

b. Valoració

La llibertat d'establiment i de prestació de serveis, malgrat els avenços que hem enumerat, ha tingut uns efectes relativament minsos en el si dels països comunitaris. De fet, els condicionaments no legals existents (des de la llengua, els costums, la tradició, fins a la inèrcia) han suposat un entrebanc molt més fort al lliure establiment que no els mateixos entrebancs legals.

En qualsevol cas, els organismes comunitaris han actuat amb força prudència davant aquest tema, i si bé s'han fet progressos en determinats àmbits d'actuació (com per exemple, el relacionat amb la Sanitat i la Salut Pública), no s'han complert els terminis previstos ni tampoc l'abast de la liberalització. D'altra banda, no sembla que a nivell real s'hagués pogut anar més ràpidament (encara que sí, a nivell legal), almenys pel que fa a la prestació de serveis. La llibertat d'establiment de les societats està molt més lligada a la llibertat de circulació dels capitals i a l'harmonització legal dels diferents sistemes financers, i, per tant, cal fer referència als apartats que segueixen. Els efectes sobre Catalunya cal, doncs, emmarcar-los en aquest sentit, i la legislació comunitària deixa prou garanties i salvaguardes per poder assumir aquestes noves condicions, sense que provoquin greus alteracions pel que fa a l'actual situació dels nostres professionals i de les mateixes empreses, en la mesura en què es faci l'adaptació al mercat comú dels capitals amb la prudència necessària.

3. Unió Monetària i llibertat de circulació de capitals

3.1. Unió Econòmica i Unió Monetària

Des de la perspectiva de la teoria de la integració, la Unió Econòmica constitueix l'estadi més avançat d'imbricació entre diferents espais geogràfics caracteritzats, amb anterioritat, per tenir les seves estructures pròpies i diferenciades, i en conseqüència, per la partició en mercats independents. La Unió Econòmica suposa necessàriament, la unificació dels mercats preexistents amb el que això comporta pel que fa a la llibertat de circulació tant de les mercaderies i dels serveis com dels diferents factors productius.

Ara bé, la unificació del mercat no és requisit suficient per poder parlar d'Unió Econòmica. Cal, també, l'harmonització de les polítiques econòmiques aplicades dins l'àmbit del mercat prèviament unificat. En aquest sentit, i des d'un punt de vista analític, l'harmonització esmentada constitueix el darrer pas d'un procés d'integració que, lògicament, hauria d'anar acompanyat d'un considerable grau de centralització de les decisions polítiques, al marge de la configuració concreta que, des d'una perspectiva administrativa, això pugui prendre.

D'altra banda, cal tenir en compte les possibilitats reals d'assolir la viabilitat, a llarg termini, d'una unifi-

cació dels mercats, si no s'adopten les mesures necessàries per corregir les distorsions que, sens dubte, el funcionament d'un mercat més ampli ha de comportar sobre les relacions econòmiques i socials preexistents. En un procés d'integració voluntària en el qual els subjectes són Estats sobirans amb una configuració política democràtica –com és el cas de la CEE–, les conseqüències de la unificació del mercat sobre les diferents zones i els diferents sectors socials no poden obviar-se de cap manera. En cas contrari, les tensions entre el manteniment de les sobiranies nacionals, per un cantó, i la supranacionalitat de les institucions comunitàries, per un altre, es trencarien en favor d'aquelles, ja que difícilment cap Estat estaria disposat a prosseguir en el procés d'integració si això li suposés l'agreujament dels seus desequilibris o la constant tranferència de recursos d'una zona cap a una altra. De fet, aquesta situació, òbviament possible en la realitat, comportaria un cert nivell de dominació política i de marginació d'interessos de naturalesa regional o sectorial que, si bé existeix, no pot assolir uns graus d'expressió i de virulència massa intensos si no es vol fer trontollar l'edificació comunitària.

En aquest context, l'estabilitat d'un mercat progressivament unificat a llarg termini sols serà possible si les diferents estructures econòmiques preexistents s'acoblen de forma adient en un tot integrat i les polítiques que hom apliqui tenen un grau elevat d'homogeneïtzació. Ès a dir, la consecució del Mercat Comú haurà d'anar paral.lela als esforços d'unificació econòmica, i, per tant, d'acoblament estructural i d'harmonització política.

I aquestes consideracions són encara més certes en moments com el present caracteritzat per l'estancament de la producció i del creixement dels nivells de renda real. És evident que en un marc de creixement econòmic generalitzat resulten més tolerables, en haver-hi més capacitat d'absorció, els possibles efectes perniciosos provocats per un procés d'integració econòmica. I de'fet, històricament, això ha succeït en el període en el qual s'ha pogut assolir la unió duanera en el si de la Comunitat, que si bé ha provocat tensions han pogut alleugerir-se sense un cost excessiu.

Però, òbviament, les relacions econòmiques entre mercats diferenciats no es limiten als efectes dels intercanvis comercials o de serveis. La continuïtat del procés d'unificació europea necessita també l'eliminació de tots els entrebancs imposats a la lliure interpenetració econòmica, deixant als mecanismes del mercat el paper d'assignació dels recursos i, per tant, la seva pròpia configuració. Però, ara més que mai, en una situació de depressió, aquest funcionament del mercat ha d'anar acompanyat de l'harmonització de les polítiques econòmiques, si no es vol malmetre allò ja aconseguit.

Quan s'observa l'estat actual i els objectius comunitaris pel que fa a la llibertat de circulació dels factors productius i, sobretot, dels capitals, es pot veure com el nivell real d'unificació del mercat europeu pateix força deficiències, ja que persisteixen encara controls sobre el moviment dels capitals, sobre els canvis, i no s'han portat a terme esforços realment eficaços d'harmonització dels sistemes financers i dels mètodes d'articulació de les polítiques monètaries. Per a això, caldrà tenir present la necessitat d'homogeneïtzar (no uniformitzar) les diferents situacions estatals abans de procedir a l'eliminació dels entrebancs i acoblar els fets diferencials des del punt de vista estructural, si volen evitar-se agreujaments dels desequilibris interestatals i interregionals.

En aquest context, s'estudiaran l'harmonització del sistema fiscal i del sistema financer i creditici, els esforços dirigits a homogeneïtzar i liberalitzar el control de canvis de divises o la vigilància i autorització de les inversions, etc.

Aquestes diferents anàlisis, realitzades en diversos llocs d'aquest treball, poden donar una visió més o menys general del grau d'assoliment d'un mercat que hom pugui denominar efectivament comú. Però ens queda l'aspecte més significatiu a l'hora d'identificar l'existència d'un sol mercat: la moneda que hom utilitza per als intercanvis de tot tipus.

Òbviament, un mercat comú necessita d'una moneda comuna que sigui acceptada per tothom dins i fora del seu propi àmbit. Si perduressin diferents monedes, la relació entre les quals fos donada per la seva oferta i demanda mútues, l'única manera d'evitar que provoquin efectes de distorsió sobre els intercanvis seria garantint, en cada moment, l'equilibri entre les quantitats ofertes i demanades en una determinada situació d'equilibri. Però aquesta situació implica necessàriament que els tipus de canvi entre les diferents unitats monetàries estiguin perfectament lligats entre si, és a dir, siguin autènticament fixes, la qual cosa suposa a la pràctica, una moneda comuna llevat que s'adoptin mesures de control dels canvis).

L'existència d'aquesta moneda comuna (definida en sentit ampli) constitueix un requisit indispensable per poder pensar en la unificació real del mercat. És prou conegut que és inviable, a llarg termini, una unió duanera real en un context de constant variació dels tipus de canvi que provoca divergències competitives entre les mercaderies d'un o altre país, al marge dels seus costos comparatius. I aquest és, precisament, l'origen dels muntants compensatoris monetaris que van estar a punt de fer trontollar la creació del Sistema Monetari Europeu, com es veurà més endavant. També l'existència d'una moneda comuna és basica per poder garantir una veritable lliure circulació dels capitals provocada pels mecanismes competitius i de mercat, i no distorsionada per elements purament especulatius derivats dels guanys en els canvis.

Ara bé, cal tenir en compte encara un altre element. Com ja hem vist, si bé l'adopció d'una moneda única pot permetre la seguretat en les transaccions

comercials o la llibertat de desplaçament dels capitals productius, no assegura per si sola la creació o la persistència d'un mercat comú, encara que sigui condició indispensable.

Això és així, perquè la construcció de la Unió Monetària fa necessari que es substitueixi, d'alguna manera, el paper equilibrador que juguen els moviments del tipus de canvi, els quals reflecteixen normalment les condicions internes de cada economia en un moment donat. I, o bé s'acoblen i homogeneïtzen les estructures econòmiques de manera que les condicions s'unifiquin, i per a això caldrà coordinar i harmonitzar les polítiques econòmiques a nivell comunitari, o, d'altra banda, caldrà articular els mecanismes compensatoris adients que permetin la coexistència de condicions internes diferenciades i conseqüentment de polítiques econòmiques individualitzades per a cada país, amb la fixació permanent i absoluta dels tipus de canvi.

Si el camí que se segueix és el primer, la unió monetària ha de comportar necessàriament la unificació econòmica i per tant la unificació del mercat. Si l'opció que es pren és la segona, la Unió Monetària és un instrument vàlid per a l'estabilitat de la unió duanera i també per esperonar el procés d'integració, però pot coexistir paral.lelament amb controls dels canvis, amb restriccions a la lliure circulació dels capitals o amb polítiques i estructures econòmiques intensament diferenciades. Com se sap, el camí seguit per la Comunitat Econòmica Europea ha estat més proper al segon que no pas al primer, en el convenciment que era la via més realista per avançar, de debò, en el procés d'integració.

Això ens permet diferenciar, doncs, la problemàtica de la unió econòmica europea en tres grans blocs. El primer serà constituït per l'anàlisi del Sistema Monetari Europeu i tot el procés d'Unió Monetària. El segon per l'estudi del grau de llibertat de circulació dels capitals i el control dels canvis. Finalment, el tercer tractarà de l'homogeneïtzació de l'acció estatal en la perspectiva de la configuració d'una política econòmica comunitària. I aquí s'analitzarà l'esforç d'homogeneïtzació a nivell monetari, financer i creditici, mentre que el grau d'equiparació assolit a nivell de sistemes fiscals serà objecte d'estudi més endavant, en el capítol novè.

3.2. La Unió Monetària i el Sistema Monetari Europeu

Com hem vist, la unificació monetària és una condició necessària (encara que no suficient) per assolir l'objectiu final de la Comunitat Econòmica Europea: la Unió Econòmica

En principi, la necessitat de la Unió Monetària apareix en aquells moments en els quals el grau d'integració ja aconseguit aconsella, perquè tingui estabilitat a llarg termini, la seva adopció. I és obvi que difícilment es plantejarà la seva urgència mentre no s'hagi assolit, per exemple, la unió duanera més o menys completa i generalitzada. Quan la CEE consideri arrelada la unió duanera es plantejà, doncs, la conveniència d'eliminar els efectes de distorsió que poden ésser provocats per la inestabilitat monetària i la divergència entre les diferents situacions canviàries.

D'altra banda, la Unió Monetària té uns efectes clars de cara a l'exterior de la Comunitat: permet una política comercial comuna en el si de les Institucions monetàries i comercials, internacionals, i pot arribar a configurar una altra alternativa al dòlar, corregint, així, l'asimetria del sistema monetari internacional, i assegurant, al mateix temps, una zona d'estabilitat monetària que, sens dubte, pot contribuir a alleugerir la crisi monetària derivada de la ruptura del sistema creat en la conferència de Bretton Woods.

Els elements que defineixen una Unió Monetària que comporti, doncs, l'estabilitat entre les diferents monedes comunitàries són bàsicament dos:

a) La convertibilitat il.limitada, la qual cosa suposa la necessitat d'un veritable Mercat Comú dels capitals.

b) La convertibilitat a uns tipus de canvi fixos entre totes les monedes, eliminant, fins i tot, els marges de fluctuació, encara que estiguin limitats.

No cal insistir en què això suposa (ja que no s'ha assolit un grau suficient de convergència pel que fa a les diferents economies comunitàries, ni tan sols per a les polítiques monetàries aplicades) l'articulació de mecanismes eficients de solidaritat que permetin la continuïtat de les convertibilitats il.limitades i a tipus de canvi fixos, ajudant l'Estat que estigui en dificultats en la seva balança de pagaments en un moment donat. És clar que el manteniment d'una situació concreta d'aquests tipus, a llarg termini, acabarà provocant greus problemes, i si es vol evitar el retrocés en la integració, haurà d'implicar el plantejament de la necessitat d'avançar en la línea de la unió econòmica i la veritable unificació del mercat, amb la conseqüent llibertat de circulació de tots els factors productius.

En qualsevol cas, la Unió Monetària, per si mateixa, comporta una sèrie d'efectes, que caldrà valorar. En primer lloc, suposa una eliminació dels riscs de canvi i l'especulació entre les diferents monedes europees, així com la major estabilitat de la moneda comuna enfront de l'exterior. Cal també tenir en compte, els avantatges derivats de les economies d'escala, tan pel que fa a la necessitat d'una menor quantitat total de reserves com per les produïdes en el sistema financer i bancari. De tota manera, cal tenir presents les dificultats de la unificació monetària en un marc d'escassa integració política, com és el cas de la

CEE. Així hi ha i hi haurà reticències derivades de la pèrdua d'autonomia de les polítiques monetàries estatals, dels efectes de distorsió sobre els desequilibris regionals, dels possibles increments de les taxes d'inflació degudes a la progressiva equiparació dels salaris monetaris amb els efectes sobre l'atur que això pot comportar, etc.

Malgrat tot, la Unió Monetària Europea s'ha posat en marxa i representa l'esforç més seriós que la Comunitat ha fet, a partir de la crisi econòmica del 1973, per avançar significativament en el seu procés d'integració, salvant en la mesura que ha estat possible les dificultats tant polítiques com econòmiques.

a. Precedents immediats

El camí cap a la Unió Monetària ha estat ple de dificultats i de canvis de marc exterior. La crisi del sistema monetari internacional a partir dels anys seixanta ha condicionat en gran mesura els intents dirigits a aconseguir graus creixents d'integració monetària.

Els primers passos en aquesta via s'encetaren l'any 1964, en el qual es decideix un cert nivell de convertibilitat en el context de l'objectiu de la lliure circulació dels capitals, que coexistirà amb el compromís, d'una banda, d'ajut mutu en cas de pertorbacions significatives, i d'altra banda, de concertar en determinats aspectes les diferents polítiques econòmiques. Òbviament, aquestes mesures, que no representaven pròpiament una renúncia a cap competència estatal, sinó que únicament institucionalitzaven un ànim de consulta, coordinació i col.laboració, resten sense virtualitat en el moment en què s'expressa amb més virulència la crisi monetària internacional, és a dir, a partir de finals de l'any 1968. A partir d'aquesta data, es produeixen les modificacions en les paritats, primer i a la baixa, del franc, i després i a l'alça, del marc. Aquests esdeveniments porten a plantejar en el si de la Comunitat, una nova estratègia que es concretarà en la resolució del 22 de març del 1971. Així, al voltant de la cimera de l'Haia (desembre de 1969) es porten a terme una sèrie d'iniciatives, tant de la Comissió (el memoràndum del 12 de febrer de 1969, dit "Pla Barre", i el memoràndum del 4 de març de 1970), com del Consell que institueix un Comitè presidit per P. Werner, primer ministre de Luxemburg, el qual realitzà un "Informe al Consell i a la Comissió, relatiu a la realització per etapes de la Unió Econòmica i Monetària a la Comunitat". Aquest Informe, del 8 d'octubre de 1970, més conegut per "Rapport Werner", analitza, en primer lloc, el punt de partida i el punt d'arribada, per estudiar després els principis de la realització per etapes del camí esmentat.

Així, l'Informe Werner assenyalava els següents objectius a portar a terme en un màxim de deu anys:

a) Reducció progressiva dels marges de fluctuació entre les cotitzacions creuades de les monedes auropees, amb l'objectiu de, un cop estabilitzades les paritats mútues, arribar a una moneda única, la creació i la gestió de la qual (el control de la seva oferta) fossin també centralitzades.

b) Necessitat d'harmonització progressiva de les diferents polítiques econòmiques, fins a arribar a una centralització efectiva de les decisions.

c) Avançar cap a la instauració d'una única balança de pagaments, amb la centralització de la gestió del nivell de reserves exteriors i de la posició comunitària en el si del sistema monetari internacional.

Malgrat la seva aprovació per la Comunitat, el "Rapport Werner" fou considerat, des d'un bon començament, com poc realista, en subestimar les resistències dels Estats membres a perdre autonomia de decisió. A més, els esdeveniments monetaris internacionals encara afegiren més dificultats al seu compliment efectiu. Ara, més de deu anys després, els fets han confirmat aquella impressió inicial, tot i que s'han aconseguit autèntics avanços en la línea preconitzada en l'esmentat Informe.

En qualsevol cas, el "Rapport Werner" inspirà la resolució del 22 de març de 1971, que fixà, en una primera etapa, la reducció dels marges de fluctuació i la creació del Fons Europeu de Cooperació Monetària.

Pel que fa a la reducció dels marges de fluctuació, hagué de retardar-se, en coincidir el seu inici previst amb la primera gran crisi del dòlar, a mitjan 1971. De tota manera, poc temps després, es decideix que a partir del segon semestre de 1972 la fluctuació mútua entre dues monedes comunitàries no podria sobrepassar el 2,25%. A més, cal pensar en els límits de $\mp$ 2,25% establerts al voltant de la paritat oficial, pel Fons Monetari Internacional, en aquells moments. Aquest comportament de les monedes europees, més conegut per "serp monetària", que es digué que era comparable al moviment d'una serp dins d'un tub, estigué acompanyat de diverses vicissituds i mai no aconseguí integrar-ne la totalitat, amb entrades i sortides, i també incorporacions de monedes extracomunitàries. En qualsevol cas, introduí, malgrat tot, un cert grau de disciplina monetària comuna que féu després més assolible l'autèntica unificació monetària.

La resolució esmentada recull també la necessitat de crear un Fons Europeu de Cooperació Monetària, els objectius immediats del qual foren, d'una banda, assegurar la coordinació necessària per al funcionament correcte de la "serp" i de les relacions entre els bancs centrals, i, d'altra banda, articular els mecanismes d'ajut monetari a molt curt i a curt terminis necessaris per poder mantenir mínimament estables les paritats, compensant, d'alguna manera, els desequilibris relatius de les balances de pagaments.

Aquests sistemes d'ajut demostraren, simultàniament, la seva necessitat i utilitzat, i la seva insuficiència per enfrontar-se als creixents desequilibris derivats de la crisi monetària, primer, i la crisi energètica, després. Així, a primers de 1975, un Reglament del Consell articulà un sistema de préstecs i emprèstits comunitaris dirigits a corregir els desequilibris de les balances de pagaments, provocats per l'increment dels preus dels productes petrolers. Els préstecs es concedeixen en un termini no inferior a cinc anys, i els recursos poden ésser obtinguts per la Comunitat, ja sigui de països tercers, d'institucions financeres o dels mercats monetaris internacionals, mentre que sols poden ésser prestats als Bancs centrals dels països en dificultats. La quantitat fou limitada inicialment a tres mil milions de dòlars.

L'evolució de la situació internacional i l'atzucac en el qual es trobava el procés d'integració europea, porten a finals de 1977, l'aleshores President de la Comissió, Roy Jenkins, a rellançar la idea de la unificació monetària. El moment no sembla, políticament, massa oportú, ja que les crisis econòmiques impliquen, normalment, un retrocés en els projectes comunitaris en primar les polítiques estrictament nacionals. Malgrat això, la proposta s'acceptà i a la cimera de Bremen es decideix la institució per a primers de l'any 1979 d'un Sistema Monetari Europeu (SME).

Els motius de l'acceptació, i conseqüentment, de l'impuls del SME són diversos, i no constitueixen, únicament, un intent de revitalitzar la moribunda "serp monetària".

En primer lloc, representa un esforç per compensar millor les càrregues dels ajustos.

Després, cal considerar els avantatges que per a un millor funcionament monetari internacional representa la creació d'una zona important d'estabilitat monetària, amb la perspectiva de trencar l'asimetria d'un sistema basat exclusivament en el dòlar, coordinant enfront d'aquesta moneda la política de tipus de canvis comunitaris, un cop demostrada la incapacitat del sistema de flotació per superar, de debò, els desequilibris internacionals.

Finalment, no es poden oblidar uns interessos polítics i econòmics molt concrets que s'afegeixen als arguments favorables a la creació del SME, com, per exemple, l'intent alemany de trobar una sortida als seus problemes, diferent de la constant reevaluació de la seva moneda, o el desig francès d'eliminar els muntants compensatoris monetaris (MCM) dels intercanvis agrícoles, tema del qual parlarem més endavant.

En qualsevol cas, i superats alguns problemes, finalment el 13 de març de 1979 queda definitivament institucionalitzat el Sistema Monetari Europeu, que en principi hauria d'ésser desenvolupat en dues etapes, encara que, degut a les creixents dificultats i a la crisi actual de la Comunitat, la segona no ha pogut dur-se a terme en el moment previst inicialment (meitat de 1981). Aquesta segona etapa es caracteritzaria per:

– La consolidació de les disposicions i procediments de la primera fase en un sistema definitiu.

– Un autèntic Fons Monetari Europeu que centralitzi les operacions monetàries i es converteixi en fons de reserva, substituint l'actual FECOM (Fons Europeu de Cooperació Monetària). Això implicaria, al mateix temps, la utilització plena de la moneda europea, com a actiu de reserva i instrument de liquidació o de pagament.

b. Sistema Monetari Europeu: situació a la primera etapa

La base del Sistema Monetari Europeu és l'ECU (European Currency Unit). L'ECU és una unitat monetària composta per quantitats específiques de cadascuna de les monedes dels Estats membres. Les quantitats són fixes i varen ésser establertes per primera vegada en estructurar l'UCE (Unité de Compte Européenne) a l'abril de 1975, i són les següents:

Marc alemany	0,828
Franc francès	1,15
Lliura esterlina	0,0885
Lira italiana	109,0
Florí holandès	0,286
Franc belga-luxemburguès	3,80 (3,66 + 0,14)
Corona danesa	0,217
Lliura irlandesa	0,00759

Pel que fa a la ponderació de cada una de les monedes dins de la "cistella", queda en funció de les variacions que experimentin els seus tipus de canvis, i les modificacions son mútuament acceptades i realitzades de manera que no modifiquin el valor extern de l'ECU.

La primera modificació fou establerta sis mesos després de la constitució del SME. Després poden produir-se modificacions cada cinc anys o bé quan una moneda variï més del 25%.

La ponderació relativa per a cada moneda integrant del sistema és la següent:

Marc alemany	33%
Franc francès	20%
Lliura esterlina	13%
Lira italiana	9,5%
Florí holandès	10,6%
Franc belga-luxemburguès	9,6%
Corona danesa	3,1%
Lliura irlandesa	1,2%

Ponderant els pesos anteriors per les quantitats fixes en funció d'una de les monedes comunitàries, po-

dem obtenir el valor oficial de l'ECU expressat en l'esmentada moneda. Aleshores podem definir el "tipus eix" de cada moneda com la quantitat d'aquesta que correspon al valor oficial de l'ECU.

Amb aquest sistema, l'ECU cosntitueix un indicador força estable que permet:

a) Fer el paper de numerari, per a la fixació dels tipus eix, substituint així el paper anterior del dòlar o de l'or, amb un comportament més fluctuant.

b) Exercir de base per a "l'indicador de divergència", que es comentarà més endavant.

c) Fer de mitjà de liquidació o de pagament entre les autoritats monetàries comunitàries.

d) Constituir el punt de referència de les operacions derivades de les intervencions en els mercats monetaris i crediticis, repartint així els riscos dels canvis a l'hora dels venciments de les esmentades operacions.

Els mecanismes que permeten la continuïtat del Sistema i l'estabilitat exterior de l'ECU són diversos.

El més important és el mecanisme que hom denomina "mecanisme de canvi i intervenció". Aquest mecanisme actua quan una de les monedes sobrepassa el límit bilateral prefixat respecte d'una altra. Aquest límit bilateral es determina a base de creuar els seus tipus eix, aplicant un marge de fluctuació del 2,25%, (excepte la lira que és del 6%, i la lliura esterlina que resta al marge del Sistema, tot i formant part del càlcul de l'UCE, la qual cosa permet fer el càlcul del seu tipus eix fictici). Si dues monedes es troben en els seus dos límits bilaterals respectius (i, per tant, oposats), la intervenció dels bancs centrals dels dos països corresponents és immediata i amb un caràcter il.limitat fins a aconseguir restablir l'equilibri dins dels marges de fluctuació normals. Així el banc del país amb moneda dèbil vendrà moneda del país que la té forta, i el banc d'aquest comprarà, en canvi, moneda dèbil.

Ara bé, no cal arribar als marges oposats de fluctuació per haver d'intervenir. A part de les intervencions voluntàries que es puguin fer en determinats moments, per raons concretes, s'establí un mecanisme que es posa en funcionament quan ho assenyala "l'indicador de divergència".

L'indicador de divergència permet reconèixer la moneda causant de la necessitat de la intervenció i possibilita, doncs, que sigui el país responsable el que carregui amb l'obligació d'equiparar els canvis.

L'indicador de divergència mesura el grau de variació d'una moneda determinada, en relació al màxim de variació que li és permès. Ara bé, cal aclarir que aquest màxim de variació no és del $\mp$ 2,25% (o del $\mp$ 6% per a la lira) respecte de la taxa eix pivot de l'ECU (expressada en la moneda en qüestió). Això és així degut que en la determinació de l'esmentada taxa pivot hi pren part la moneda de la qual es tracta, de manera que aquesta fluctua respecte de les altres, però no, lògicament, respecte de si mateixa.

En conseqüència, la diferència màxima de divergència serà més baixa respecte $\mp$ 2,25% com més elevada sigui la ponderació que pertoqui a la moneda dins de la "cistella". Una manera senzilla de calcular la diferència màxima de divergència respecte del tipus eix és multiplicant 2,25% pel pes de les restants monedes de l'ECU, (per exemple, si el pes del marc és del 33%, la seva divergència màxima serà de 1,51%). Un cop establertes aquestes quantitats per a cadascuna de les monedes, podem definir uns "Indicadors de divergència" que són donats pel quocient entre la variació percentual del tipus de canvi d'una de les monedes respecte de l'ECU i les quantitats màximes de divergència abans esmentades. Així, s'obtenen uns paràmetres en termes absoluts que poden anar de zero a cent (es a dir, de cap divergència a la divergència màxima) A partir d'aquests Indicadors, s'estableix l'obligatorietat d'intervenir (per part del Banc Central del país responsable de la divergència) quan l'indicador sobrepassa $\mp$ 75. (Cal esmentar una sèrie de correccions degudes al marge de fluctuació, més ampli, de la lira, o degudes a la no integració de la lliura esterlina en el sistema, en les quals no entrarem, però que permeten el bon funcionament dels sistema).

La intervenció, un cop sobrepassat el marge de divergència de l'Indicador, pot ésser donada per les següents mesures:

a) Intervenció més o menys diversificada en els mercats de canvis.

b) Mesures de política monetària interna.

c) Modificació dels tipus eix.

d) Altres mesures.

Així, podem definir dos tipus d'intervenció:

1) Sobrepassament dels marges bilaterals de fluctuació (manteniment de la "serp")

2) Sobrepassament dels marges de divergència previstos respecte del valor eix de l'ECU.

Ara bé, aquest mecanisme d'intervenció immediata pot no ésser suficient per corregir de manera mínimament duradora els desequilibris en els canvis. Per això el Sistema Monetari Europeu estableix uns altres mecanismes de crèdits per facilitar els pagaments derivats de les intervencions en els mercats de canvis i per finançar els dèficits de les balances de pagaments, en la mesura possible. Aquests crèdits i ajuts poden ésser, doncs, de quatre tipus:

a) Els crèdits a molt curt termini, sense limitació quantitativa i efectuats basant-se en la compravenda de monedes comunitàries contra dèbits o crèdits oberts en comptes en ECUs lliurades en el FECOM.

El tipus d'interès és la mitjana ponderada dels tipus de descompte. Cal dir que la creació d'ECUs pel FECOM es féu a base d'aportacions d'or i dòlars de les banques centrals participants fins 20% de les seves respectives reserves. Així foren creats en contrapartida vint-i-tres milions d'ECUs, que s'utilitzen per als crèdits a molt curt termini.

b) El suport monetari a curt termini, en funció de les quotes respectives, a tres mesos, prorrogables en dues ocasions pel mateix període temporal. S'utilitzen per finançar dèficits temporals de les balances de pagaments deguts a dificultats accidentals o conjunturals.

c) L'ajut financer a termini mitjà. Són préstecs destinats a posar remei a les dificultats greus i persistents de les balances de pagaments. Es concedeixen entre dos i cinc anys, i cal comprometre's a prendre mesures adients de política econòmica.

d) Els préstecs complementaris. Són concedits per la Banca Europea d'Inversions (BEI) o pel "Nou Instrument Comunitari". La quantia pot ésser de dos-cents milions anuals d'UCEs, per a cinc anys, i amb un tipus subvencionat del 3%, via pressupost comunitari. El seu objectiu és el de facilitar, via inversions en infrastructura, l'apropament entre les economies dels diferents Estats membres.

c. Els problemes del Sistema Monetari Europeu

El Sistema Monetari Europeu, que constitueix un pas importantíssim en la perspectiva de la Unió Monetaria no és, ni molt menys, una institució consolidada.

En primer lloc, cal esmentar la gran interrelació respecte a la política nord-americana pel que fa al dòlar. I aquí no sols s'ha de tenir en compte la possibilitat que la pressió del dòlar sobre el marc sigui una pressió revaluatòria d'aquest, com ha estat històricament, sinó que les dificultats per mantenir l'estabilitat del SME poden sorgir del fet contrari. És tan perjudicial una debilitat congènita del dòlar com una fortesa excessiva d'aquest. En aquest context, doncs, sembla inevitable una cooperació monetària efectiva entre la Comunitat i els Estats Units. En qualsevol cas, no es tracta de substituir un sistema monetari internacional asimètricament basat en el dòlar per un altre, asimètricament basat en l'ECU, que a mitjà o llarg termini patiria dels mateixos defectes.

Però, al marge dels problemes que han sorgit i que sorgiran derivats de l'evolució monetària internacional, un dels temes més importants a l'hora d'avaluar correctament la viabilitat del SME és el dels muntants compensatoris monetaris (MCM) per als intercanvis de productes agrícoles.

El tema agrícola a la CEE ha estat sempre un greu entrebanc en el procés d'integració. Els objectius del que hom anomena "Europa verda" són els d'aconseguir la igualtat de preus dins de la Comunitat, tot millorant les rendes agràries i la productivitat. Per a això, s'articula una política agrària comuna amb la fixació de preus unitaris expressats en UCEs. En el seu moment, i per compensar les diferències entre els tipus de canvi aplicats al comerç dels productes agraris i els tipus de canvis del mercat de cotització de divises, s'establiren uns mecanismes denominats "Muntants Compensatoris Monetaris", que representen subvencions des dels països amb moneda dèbil cap als països amb moneda forta, ja que aquests argumenten que els intercanvis agrícoles al tipus de canvi "verd" o "agricola" els perjudiquen respecte a la cotització real de la moneda en els mercats de divises.

Aquest mecanisme ha afavorit en gran mesura països com Alemanya, Bèlgica, Països Baixos, i, fins a cert punt, el Regne Unit (aquest ha estat un dels elements per justificar la no integració al SME) i ha perjudicat França, Itàlia o Irlanda. Ja és prou conegut que la pretensió francesa d'eliminar-lo fou l'element que quasi provocà la fallida de la constitució del SME que va retardar-se fins que s'arribà a una solució de compromís pel que fa al desmantellament progressiu de l'esmentat mecanisme compensatori. En qualsevol cas, el tema no està definitivament solucionat i, previsiblement, comportarà noves tensions.

També pot provocar tensions l'augment en el diferencial de les taxes d'inflació dels respectius països membres. Aquest tema, que connecta amb les relacions entre una unió monetària i una unió econòmica, ja ha estat comentat, però cal no oblidar-lo aquí com a font important de problemes en el futur.

d. Significació

Els efectes sobre l'economia catalana de la integració de la pesseta en el Sistema Monetari Europeu són difícils de determinar amb certesa des del punt de vista quantitatiu. Òbviament, l'entrada de la moneda espanyola dins el SME suposarà una reducció de les seves fluctuacions, derivada de la fixació del tipus eix i l'assenyalament dels marges de divergència corresponents. Això implica una pèrdua important d'autonomia per a les autoritats monetàries espanyoles, ja que desapareix un instrument significatiu de política econòmica, com és l'actuació sobre el tipus de canvi, per equilibrar, d'una banda, la balança de pagaments, i d'altra, exercir un cert control dels efectes sobre la

quantitat de diner, derivats del comportament del sector exterior.

Així, l'economia s'haurà d'adaptar a una nova situació definida per la impossibilitat (fora de casos extrems) de fomentar les exportacions (o encarir les importacions) via modificació de la paritat internacional de la pesseta. Aquest fet pot ésser positiu des del punt de vista de la seguretat canviària en les transaccions comercials, tant intracomunitàries com extracomunitàries, i una reducció significativa dels moviments especulatius de divises, així com altres avantatges que, des d'una perspectiva general, s'han comentat. Ara bé, és també cert que haurà d'implicar una serie de reformes i racionalitzacions, de caràcter estructural, a realitzar per les autoritats econòmiques espanyoles, si es volen evitar dos problemes importants. Primer, la persistència de greus desequilibris de la balança corrent que abans podien ésser corregits via modificació del tipus de canvi. Segon, exhaurir la capacitat exportadora de les empreses, molt important, en aquests moments de superació de la debilitat de la demanda interna. En conseqüència, caldrà afrontar les necessàries reestructuracions que incrementin la competitivitat internacional dels productes catalans (i espanyols), i, d'altra banda, això també obligarà a unes polítiques de balança de capitals que seran condicionades per la situació en què es trobi el grau de liberalització dels seus moviments, tema que tractarem a continuació.

En qualsevol cas, és molt problemàtic fer algun tipus de previsió pel que fa a l'estabilitat del tipus de canvi de la pesseta al voltant del tipus eix que s'estableixi. Es per això que cal saber escollir el moment més propici per integrar-se en el SME, amb la perspectiva d'una major possibilitat de mantenir-s'hi sense l'aparició, més o menys immediata, de desequilibris greus, que obligarien a posar en marxa els mecanismes de finançament que abans s'han detallat i que, òbviament, resultarien onerosos per al país.

3.3. El Mercat Comú i la circulació de capitals

3.3.1. La llibertat de moviments de capitals

a. Evolució

El Tractat de Roma estableix com una de les llibertats econòmiques bàsiques per garantir l'existència del Mercat Comú la llibertat de circulació dels capitals entre els diferents països de la Comunitat. En aquest sentit, l'article 67 del Tractat preveu la supressió progressiva, durant el període de transició i en la mesura necessària al bon funcionament del Mercat Comú, de les restriccions als moviments de capitals i de les discriminacions basades sobre la nacionalitat o la residència.

Com ja ha estat comentat, l'adopció plena del principi de la lliure circulació dels capitals comporta la necessitat d'aconseguir paral.lelament un grau suficient d'unificació econòmica. En cas contrari, serà inevitable la persistència dels entrebancs i dels controls dels canvis a l'hora d'evitar desequilibris importants en les balances de pagaments i, conseqüentment, sobre la cotització de les respectives monedes. Per aquest motiu, el redactat de l'esmentat article 67 recull la precaució de matisar el principi de la llibertat de moviments sols "en la mesura necessària al bon funcionament del Mercat Comú".

En qualsevol cas, la resolució del Consell del 22 de març de 1971 fixa com a objectiu a aconseguir l'any 1980 la lliure i plena circulació dels capitals. Òbviament, aquesta pretensió s'ha vist obstaculitzada pels problemes derivats de la crisi econòmica i monetària generalitzada a partir de 1974, tot i que s'han fet autèntics avanços en l'esmentat sentit.

El procés d'alliberament dels capitals en el si de la Comunitat, segons el Tractat, és marcat per una sèrie de disposicions que complementen la de procedir a la supressió progressiva de les restriccions existents. Així, s'estableix el compromís de no introduir-ne cap de nova a partir d'un determinat moment fixat per la primera Directiva d'aplicació. També s'estipula que les autoritzacions de canvi s'haurien d'atorgar "el més liberalment possible".

Tots aquests principis són limitats per una sèrie d'excepcions que, fonamentalment, són les següents:

a) Poden imposar-se o mantenir-se les restriccions quan es prevegi la possibilitat d'evasió de capitals cap a països extracomunitaris.

b) Poden imposar-se restriccions quan es prevegi que el lliure moviment de capitals pot provocar greus distorsions en els mercats financers respectius.

c) Poden adoptar-se mesures de salvaguarda davant significatives distorsions de la competència, provocades per moviments en els tipus de canvi.

d) En el cas dels empréstits públics destinats a finançar les activitats del sector públic, no podran ésser emesos o col.locats en altres Estats membres sense el seu consentiment.

Cal dir que el resultat d'aquestes excepcions és que possibiliten que el grau de liberalització efectiva del moviment de capitals en el si de la Comunitat variï significativament d'un país a l'altre (i de fet, països com França o Itàlia utilitzen o han utilitzat extensivament aquestes possibilitats).

De tota manera, s'han desenvolupat en una mesura important aquests principis generals, i, de fet, s'ha avançat considerablement tant pel que fa a la liberalització dels capitals com pel que fa als sistemes de restricció i control dels canvis entre els països comunitaris.

Així, dues importants directives de l'any 1960 i 1962, respectivament, classifiquen els moviments de capitals en quatre grups, els quals permeten adoptar graus diferents de liberalització dels seus moviments:

– Llistes A i B: (les agrupem, ja que inclouen aquelles operacions liberalitzades). La diferència entre ambdues llistes és que en la primera (inversions directes, immobiliàries i moviments de caràcter personal) s'especifica que tenen garantides les autoritzacions de canvi necessàries per a la seva execució.

1) Inversions directes (llevat de les purament financeres)

2) Inversions de cartera

3) Inversions immobiliàries

4) Transferències de caràcter personal (donacions, herències, etc.)

5) Crèdits, avals i garanties, lligats a intercanvis comercials o de serveis, a curt i mitjà termini.

6) Transferència de fons bloquejats i d'altres tipus de transaccions, com, per exemple, impostos de successions, drets d'autor, remeses d'emigrats, etc.

– Llista C: (són aquelles operacions liberalitzades però que permeten restablir restriccions preexistents si la llibertat suposa un obstacle greu per a l'assoliment d'objectius de política econòmica, possibilitat que ha estat força utilitzada per França, Itàlia, i posteriorment Irlanda, Regne Unit i també Dinamarca).

1) Emissions i col.locació de títols d'empreses d'un país membre en els mercats financers d'altres països comunitaris

2) Crèdits, avals i garanties, lligats a intercanvis comercials o de serveis a llarg termini, si hi participa algun resident, o a mitjà i llarg termini si no hi participa cap resident. També els crèdits, avals o garanties no lligats a intercanvis comercials o serveis.

3) Algunes operacions en títols no negociats en borsa, o en obligacions estrangeres emeses en l'exterior de la Comunitat, etc.

– Llista D: (operacions no liberalitzades), en general, els moviments de capital a curt termini, i específicament els següents:

1) Operacions a curt termini en Bons Tresor

2) Obertura i abonament de dipòsits a l'estranger

3) Crèdits, préstecs, avals i garanties a curt termini (excepte si hi participa algun resident i estan lligats a intercanvis comercials o de serveis) i els préstecs de caràcter personal.

4) Importació i exportació de:
   – Títols públics
   – Títols no negociats en borsa
   – Qualsevol mena de mitjans de pagament
   – Or

b. Les transaccions derivades dels intercanvis comercials i les transaccions "invisibles"

Pel que fa a les transaccions financeres degudes als intercanvis comercials, la liberalització ha anat paral.lela a la consecució de la Unió Duanera, de la mateixa manera que s'han assolit alts graus de llibertat en els pagaments i tranferències derivades de la prestació de serveis (excepte en el cas del sector transports i en el de lliurement de divises per a viatges turístics, malgrat avanços en aquest sentit).

També cal atorgar autoritzacions immediates per a les transaccions que hom anomena "invisibles" com, per exemple, les despeses bancàries, de representació, d'operacions comercials a termini, impostos, pensions alimentàries, multes, etc.

c. La política de restricció i control dels canvis

Com és prou sabut, l'eliminació de les restriccions dels canvis, o, almenys, la seva aplicació "la més liberalment possible" no implica, necessàriament, una reducció del control administratiu. Hi ha restricció canviària quan hi ha limitacions a les transaccions entre residents i no residents, mentre que el control pot consistir, simplement, en el coneixement i la comptabilització d'aquestes transaccions, amb una sèrie de requisits de caràcter administratiu que permetin evitar canalitzacions de fons no liberalitzats.

En aquest sentit, cal dir que la Comunitat Econòmica Europea continua mantenint alts nivells de control sobre els canvis derivats de transaccions intracomunitàries de tot tipus (al marge del manteniment de tota mena de restriccions pel que fa a les transaccions extracomunitàries.

En conseqüència, el manteniment del control de canvis (compatible, doncs, amb l'eliminació de les restriccions), malgrat l'obligatorietat de concedir autorització als canvis si es produeixen entre residents de països comunitaris, es manifesta en els següents elements:

a) Cal efectuar els pagaments i transferències mitjançant la Banca competent.

b) Cal fer-los a través del Mercat Oficial de Divises, i als tipus de canvi legalment vigents.

c) Cal ingressar-los en comptes convertibles oberts en la Banca competent a favor del creditor o deutor estranger.

d) S'han d'utilitzar els impresos i les formalitats oficials d'acord amb l'autoritat monetària, amb la finalitat, sovint, d'evitar transaccions no liberalitzades, o incompliment de requisits legals de tota mena.

En qualsevol cas, aquestes mesures de control, que poden suavitzar-se o enfortir-se, no poden mai suposar l'establiment de restriccions indirectes.

En fi, pel que fa als moviments extracomunitaris de capitals, el Tractat de Roma preveu mesures de coordinació dels règims de canvi amb els Estats no comunitaris, així com l'establiment de controls per a l'entrada de capitals tercers dins de la Comunitat, encara que cal dir que no s'ha avançat significativament en aquest darrer sentit.

3.3.2. El grau de penetració del capital estranger a Catalunya

Dins de les diferents modalitats que pot adoptar la inversió estrangera, una de les més importants pel seu grau d'incidència en el nivell d'activitat econòmica, en el procés d'estructuració sectorial i alhora en el grau de depèndencia exterior de l'economia és sens dubte les inversions directes en les empreses que tenen la seva seu social a Catalunya. Sens dubte, les llibertats de moviments de capitals i d'establiment enfortiran la presència de les empreses europees dels Estats membres de les Comunitats a Catalunya, i obriran també la possibilitat de presència de les empreses catalanes en els altres Estats comunitaris. A continuació, s'analitza el grau de penetració de la inversió estrangera en les empreses catalanes de forma global, deixant l'anàlisi sectorial per al capítol setè a l'analitzar els elements significatius de l'estructura industrial de Catalunya en raó del procés integrador a dur a terme. Tot seguit, s'analitzaran els possibles efectes de la lliure circulació de moviment de capitals per a Catalunya.

a. El grau de penetració del capital estranger a les empreses catalanes. Una aproximació

Segons el cens d'inversió estrangera elaborat pel Ministerio de Economia y Comercio, el grau de penetració del capital estranger a les societats anónimes amb un capital fiscal superior a dos milions de pessetes era exactament del 10,1% sobre el capital social i d'un 10,7% sobre el capital fiscal a finals de 1977. A Espanya eren del 8,4 i del 9,5%, respectivament. El capital estranger invertit en les empreses catalanes representava el 22,3% del total espanyol en termes de capital social, i el 24,8% en termes del capital fiscal.

QUADRE NÚM. 90

GRAU DE PENETRACIÓ DEL CAPITAL ESTRANGER A LES EMPRESES CATALANES (1977)

(en milions de pessetes)

Participació del capital estranger	Capital social	Capital social estranger	%	Capital fiscal	Capital fiscal estranger	%
Sense participació	244.967	—	0,0	633.166	—	0,0
De 0 al 25%	172.258	4.431	2,6	303.255	10.756	3,5
De 25 al 50%	24.442	9.893	40,5	62.625	25.960	41,5
De 50 al 100%	42.853	34.452	80,4	99.412	80.270	80,7
TOTAL	484.520	48.775	10,1	1.098.458	116.986	10,7

FONT: Ministerio de Economía y Comercio i elaboració pròpia.

El nombre d'empreses amb presència de capital estranger representava el 10,6% de les empreses, però comptaven l'any 1977 amb el 49,4% del capital social, efectuaven el 42,3% de les vendes i el 38,3% de les compres, i ocupaven el 38,3% dels treballadors.

QUADRE NÚM. 91

GRAU DE PENETRACIÓ DEL CAPITAL ESTRANGER A LES EMPRESES CATALANES SEGONS LA SEVA DIMENSIÓ (1977)
(en milions de pessetes)

Volum de capital social	Capital social	Capital social estranger	%
Fins a 10 milions	47.037	1.578	3,4
De 10 a 50 milions	81.523	4.561	5,6
De 50 a 250 milions	97.626	11.946	12,2
De 250 a 1000 milions	90.104	15.576	17,3
Més de 1000 milions	168.230	15.115	9,0
TOTAL	484.520	48.775	10,1

FONT: Ministerio de Economía y Comercio i elaboració pròpia.

Ara bé, si examinem els diversos graus de penetració del capital estranger, veurem que la participació en les empreses que la tenen inferior al 25% és pràcticament simbòlica del 2,6% i va lligada segurament a contractes tecnològics o d'altres tipus de contraprestacions. En canvi, les empreses amb participacions entre el 25 i el 50% tenen un grau de penetració del 40,5% de mitjana, que en moltes ocasions fa que la presència de capital estranger sigui decisiva en les activitats de les companyies, fet ja del tot evident en les empreses amb participació de capital estranger superior al 50% del capital social, en què el grau de penetració mitjà es també força elevat i supera el 80%. Si considerem aquests dos tipus d'extractes com els més significatius de la presència estrangera, aleshores aquesta es redueix al 6,1% de les empreses de la mostra que representen el 13,9% del capital social, efectuen el 24% de les vendes i de les compres aproximadament, i ocupen el 20% dels treballadors.

Si considerem a continuació el grau de penetració segons les dimensions de les empreses mesurades a partir del seu capital social, podem apreciar com les empreses amb capitals compresos entre 250 i 1.000 milions de pessetes són les que el tenen més elevat amb un 17,3%; segueixen les empreses amb un capital social entre 50 i 250 milions amb un 12,2% i les de més de mil milions de pessetes amb un grau de penetració del 9%, inferior ja a la mitjana catalana. La participació de capital estranger en les empreses de més reduïda dimensió és menys important, com era d'esperar.

Així, més del 20% de les empreses amb capital social superior a 250 milions es troben controlades parcialment o totalment pel capital estranger (participacions superiors al 25%) i més del 15% de les que tenen un capital social entre 50 i 250 milions. Aquestes participacions són també superiors a les espanyoles com ho era el grau de penetració global.

b. Característiques de les empreses catalanes segons el grau de penetració del capital estranger

Dins de les empreses catalanes sense participació del capital estranger predominen les petites empreses, de forma que la mitjana de capital social era lleugerament superior a quinze milions de pessetes i la mitjana d'empleats de 25 persones per empresa; les vendes i compres per empresa eren inferiors a la mitjana catalana i relativament creaven un menor valor afegit amb unes despeses de personal per empleat també relativament inferiors. Cal assenyalar l'elevada relació entre el capital fiscal i social (2,6%) que mostra la relativa importància de les reserves respecte al capital social.

En canvi, dins de les empreses amb un grau de participació del capital estranger entre el 0 i el 25% del capital social tenen una incidència relativament més important les mitjanes i grans empreses. Ja hem dit abans que la mitjana de participació de capital estranger en aquest tipus d'empreses és més aviat simbòlic (2,6% del capital social) i va lligat a contractes de tecnologia o a d'altres tipus de contraprestacions. El capital social per empresa en aquest grup és de 220 milions, el més elevat dels grup que considerem, i empra, en mitjana, més de 146 treballadors per empresa. El seu volum de vendes és relativament elevat i en menor grau el de compres, la mitjana del valor afegit és la més elevada, i les seves despeses de personal per empleat lleugerament superiors a la mitjana catalana. La relació entre el capital social i el fiscal és la més baixa de tots els grups (1,8%), el que ens assenyala la major importància dins dels recursos propis del capital social.

Fins ara hem considerat les empreses catalanes pròpiament dites; si agafem el criteri de nacionalitat de capital, les empreses amb participacions de capital estranger superior al 25% acostumen a tenir una de-

QUADRE NÚM. 92

CARACTERÍSTIQUES DE LES EMPRESES CATALANES SEGONS EL GRAU DE PENETRACIÓ DEL CAPITAL ESTRANGER (1977)

(en milions de pessetes)

Relacions significatives	Sense participació	De 0 al 25 %	Del 25 al 50 %	Del 50 al 100 %	TOTAL
Capital social per empresa	15,6	220,0	37,8	101,3	27,7
Capital fiscal per empresa	40,6	387,3	96,9	235,0	63,0
Taxa cap. fiscal/cap. social	2,6	1,8	2,6	2,3	2,3
Vendes per empresa	65,1	411,2	222,0	657,4	100,8
Compres per empresa	39,5	180,2	121,7	383,5	57,2
Taxa vendes/compres	1,6	2,3	1,8	1,7	1,8
Despeses personal/empresa	13,9	94,8	45,3	138,0	21,7
Nombre d'empleats per empresa	25,0	146,1	77,2	182,9	36,2
Despeses personal/empleat	0,6	0,7	0,6	0,8	0,6
Capital social per empleat	0,6	1,5	0,5	0,6	0,8
Vendes per empleat	2,6	2,8	2,9	3,6	2,8
Compres per empleat	1,6	1,2	1,6	2,1	1,6

FONT: Ministerio de Economía y Comercio i elaboració pròpia.

pendència exterior determinant. Així, entre les empreses amb un grau de penetració entre el 25 i 50%, la mitjana, com hem vist, ja assoleix el 41,5%. Es tracta d'empreses petites i mitjanes si ens atenim al capital social (no arriba als 40 milions per empresa) i al nombre d'empleats (lleugerament superior a setanta empleats per empresa), i tanmateix semblen obeir en una bona part a una estratègia de presència de determinades empreses multinacionals que s'efectua a partir d'empreses catalanes preexistents i sense que això comporti càrregues excessives. Les vendes i compres per empreses són més reduïdes que en els grups anteriors i posteriors; el valor afegit és semblant a la mitjana de les empreses de la mostra, així com les despeses de personal per empleat. En aquest cas, les reserves ocupen una part important dels recursos propis, amb una relació capital fiscal/capital social de 2,6, mentre el capital social per empleat és el més baix de tots els grups considerats.

Finalment, dins de les empreses amb participació de capital estranger superior al 50%, tenen una influència decisiva les mitjanes i grans empreses, car, encara que el capital social per empresa en mitjana només és superior lleugerament a cent milions de pessetes, la plantilla mitjana era de gairebé 183 treballadors per empresa. Tant el volum de vendes com de compres per empresa era el més elevat de tots els grups, així com les despeses de personal, car no en va, a part d'una plantilla superior, les despeses per empleat també ho eren. No cal dir que aquest fet va aparellat amb un major volum de vendes per empleat, encara que en registrar-se un volum de compres per empleat també superior, aquest tipus d'empreses presentaven un relatiu menor valor afegit. En definitiva, les seves característiques, junt amb l'elevat percentatge de participació de capital estranger, assenyalen una presència activa de l'empresa multinacional en l'economia catalana.

D'altra banda, cal considerar les característiques de l'activitat amb l'estranger que desenvolupen les empreses catalanes segons el seu grau de penetració de capital estranger. En primer lloc, considerarem la seva participació en les exportacions i importacions catalanes. Les empreses sense participació estrangera tenen un volum reduït d'exportacions i importacions per empresa, però, en canvi, llur taxa de cobertura és la més elevada de totes, fet que ens assenyala una participació normal de les exportacions en llurs vendes i, una importància menor (la més reduïda dels grups considerats) de les importacions en llurs compres. En canvi, les empreses catalanes amb un volum de participació entre el 0 i el 25%, malgrat que tenen una taxa de cobertura elevada, aquesta és inferior, fonamentalment pel baix percentatge que llurs exportacions representen en el volum total de vendes, encara que tant les exportacions com importacions per empresa són superiors a les del primer grup. El comportament és diferent en les empreses amb participació estrangera superior al 25% (tercer i quart grup considerats), car les taxes de cobertura són molt baixes a

QUADRE NÚM. 93

TRANSACCIONS EXTERIORS SIGNIFICATIVES DE LES EMPRESES CATALANES SEGONS EL GRAU DE PENETRACIÓ DEL CAPITAL ESTRANGER (1977)

Relacions significatives (1)	Sense participació	Del 0 al 25 %	Del 25 al 50 %	Del 50 al 100 %	TOTAL
Exportacions per empresa	4,8	20,9	23,6	50,9	7,3
Importacions per empresa	5,4	26,9	40,7	126,7	10,6
Taxa de cobertura (%)	87,7	77,6	57,9	40,2	68,6
% exportacions s/vendes	7,3	5,1	10,6	7,7	7,2
% importacions s/compres	13,7	14,9	33,4	33,0	18,6
Ingressos per a tecnologia (2)	4.600,0	1.100,0	1758,0	2.878,0	10.336,0
Sortides per a tecnologia (2)	16.626,0	11.618,0	14.961,0	33.741,0	76.946,0
Taxa de cobertura (%)	27,7	9,5	11,8	8,5	13,4
Ingressos financers (3)	20.979,0	4.430,0	7.340,0	22.703,0	55.452,0
Despeses financeres (3)	28.580,0	6.257,0	4.866,0	4.274,0	43.977,0
Taxa de cobertura (%)	73,4	70,8	150,8	531,2	126,1
Ingressos per a transports (4)	16.691,0	4.405,0	3.618,0	7.641,0	32.355,0
Sortides per a transports (4)	22.396,0	3.145,0	1.057,0	3.767,0	30.365,0
Taxa de cobertura (%)	74,5	140,1	342,3	202,8	106,6
Ingressos per a assegurances (5)	1.663,0	250,0	178,0	1.706,0	3.797,0
Sortides per a assegurances (5)	1.121,0	188,0	97,0	586,0	1.992,0
Taxa de cobertura (%)	148,3	133,0	183,5	291,1	190,6
Ingressos turisme (6)	458,0	6.252,0	6.655,0	155,0	13.520,0
Despeses turisme (6)	2.318,0	2.241,0	1.782,0	253,0	6.594,0
Taxa de cobertura (%)	19,8	279,0	373,5	61,3	205,0
Ingressos de rendes d'inversió (7)	174,0	5,0	3,0	10,0	192,0
Despeses de rendes d'inversió (7)	985,0	1.950,0	3.171,0	20.614,0	26.720,0
Taxa de cobertura (%)	17,7	0,3	0,1	0,0	0,7

NOTES: (1) Les importacions i exportacions s'expressen en milions de pessetes; la resta de variables, en milions de dòlars.
(2) Comptant-hi assistència tècnica, patents, participació en despeses, etc.
(3) Comptant-hi comissions, despeses bancàries, lloguers de pel.lícules, publicitat, etc.
(4) Comptant-hi passatges aeris o marítims, nòlits, d'altres despeses de transports
(5) Comptant-hi assegurances, reassegurances, indemnitzacions, seguretat social, etc.
(6) Comptant-hi turisme, viatges, pensions, prestacions personals, etc.
(7) Rendes d'inversions directes, dividends, rendes d'immobles.

FONT: Ministerio de Economía y Comercio i elaboració pròpia.

causa que una tercera part de les seves compres es realitza a l'estranger, mentre en el millor dels casos les exportacions participen en mitjana en un 10,6% en el grup d'empreses amb participació compresa entre el 25 i el 50%. Especialment important és el cas de les empreses amb una participació de capital estanger superior al 50% en què malgrat uns majors volums d'exportacions i importacions per empresa, tenen una taxa de cobertura global del 40,2%.

Quant a algunes de les transaccions o prestacions de serveis amb l'estranger més significatives, també es presenten diferències importants entre els diferents grups d'empreses. En el cas de la balança tecnològica, malgrat el seu dèficit important en tots els grups, aquest és inferior en les empreses sense participació de capital estranger; el mateix podem dir en el que es refereix a les rendes d'inversió. En canvi, les altres transaccions considerades presenten superàvits globals en totes les seves balances, encara que cal assenyalar el dèficit, en general, de les empreses sense participació estrangera, exceptuant la balança d'assegurances, i també el dèficit de les empreses amb participació de capital estranger entre el 0 i el 25% en la balança d'ingressos i despeses financeres, i el de les empreses amb participació superior al 50% en la balança turística. Aquests darrers resultats són influenciats sovint per la concentració, especialment dels ingressos en determinats sectors que tenen llur activitat específica coincident amb la registrada per la balança (*).

(*) En general cal tenir en compte, per matisar l'anàlisi efectuada, el fet que aquests resultats només corresponen a una mostra d'empreses, encara que molt significativa donats els criteris selectius utilitzats. Vegeu en general la *Informació Comercial Espanyola*. 563, especialment, l'article metodològic sobre l'elaboració del cens.

3.3.3. El procés d'adaptació d'Espanya a la llibertat de moviment de capitals: l'experiència de la primera ampliació i de l'adhesió de Grècia

L'adhesió d'Espanya a les Comunitats Europees comportarà l'acceptació de les normes comunitàries referents a la llibertat de circulació dels capitals i al control de canvis. Com ja s'ha vist, el grau d'integració comunitària en aquest camp és relativament elevat, malgrat les diferents possibilitats obertes per adoptar restriccions temporals als moviments liberalitzats (Llistes A, B i C de les Directives de 1960 i 1962). En qualsevol cas –a excepció dels moviments compresos a la llista C que permeten llur restricció a partir de les existents abans de la integració, en la mesura en què ho necessiti l'assoliment dels objectius de la política econòmica per als moviments compresos en les llistes A i B la llibertat ha d'ésser completa (excepte davant de situacions greus en els mercats monetaris i crediticis).

De toda manera, per arribar a aquesta situació de llibertat de circulació dels capitals entre Espanya i els Estats membres en el moment de l'adhesió, és possible que s'adopti un procés d'adaptació, i més donada la legislació espanyola actual en aquest àmbit, més restrictiva que la comunitària.

Per a una aproximacio a les característiques que pot tenir l'esmentat procés d'adaptació, pot ésser útil l'examen del que seguiren els països que feren la primera ampliació de la Comunitat (Regne Unit, Irlanda i Dinamarca) i el que està seguint Grècia, en aquests moments.

Pel que fa a la primera ampliació, la posició més liberal correspongué a Dinamarca, mentre que el Regne Unit i Irlanda adoptaren un calendari d'adaptació idèntic i més restrictiu que el danès. (De tota manera, i per a les inversions directes i el producte de llur liqui-

QUADRE NÚM. 94

EL PROCÉS D'ADAPTACIÓ DANÈS

Moviments de capitals	Període d'adaptació
Compres d'obligacions lliurades en corones daneses i negociades en Borsa a Dinamarca, per part dels no residents, compresos els moviments materials dels títols en qüestió.	Liberització progressiva durant dos anys.
Compres de títols estrangers negociats en Borsa i recompres de l'estranger de títols diversos negociats en borsa, lliurats, en tot o en part, en moneda estrangera, per part dels residents a Dinamarca, compresos els moviments materials dels títols en qüestió.	Cinc anys

FONT: Acta relativa a les condicions de l'adhesió i a les adaptacions dels tractats. 1972

QUADRE NÚM. 95

EL PROCÉS D'ADAPTACIÓ DEL REGNE UNIT I D'IRLANDA

Moviments de capitals	Període d'adaptació
Inversions directes i llur liquidació, efectuades en els Estats membres per part dels residents respectius	Adaptació progressiva de les regles (en el cas d'Irlanda en la mesura que sigui possible) fins a la liberalització al cap de 2 anys des del moment de l'adhesió.
Moviments de capitals de caràcter personal: a) Tranferències relatives a residents que emigrin, excepte les lligades a la lliure circulació de treballadors lliurats des de l'adhesió. b) Donacions, dots, imports de successions, i inversions immobiliàries, excepte les lligades a la lliure circulació de treballadors lliurats des de l'adhesió	Trenta mesos
Operacions lligades a la llista B de les Directives de 1960 i 1962, que recull, bàsicament, les inversions de cartera i crèdits, avals i garanties, lligats a intercanvis comercials o de serveis, a curt i mitjà termini.	Cinc anys

FONT: Acta relativa a les condicions de l'adhesió i a les adaptacions dels Tractats. 1972

dació realitzades pels residents d'aquells dos països en territori dels restants Estats membres, el Regne Unit es comprometi a un ritme de liberalització –no a variar el termini final– de manera més estricta que no pas Irlanda. En qualsevol cas, aquesta era l'única diferència).

Els quadres núm. 94 i 95 són il.lustratius dels processos d'adaptació seguits pels països de la primera ampliació.

Com es pot veure, per a Irlanda i el Regne Unit les precaucions preses foren relativament extenses, encara que en el moment present la integració és d'un grau anàleg a l'assolit pels Estats membres inicials, és a dir, llibertat per a les llistes A i B, i parcialment, segons la conjuntura, per a les operacions compreses a la llista C.

Quant al procés d'adaptació de Grècia, els terminis previstos perquè determinades operacions siguin lliures en l'àmbit comunitari, queden expressats en el quadre núm. 96:

Com es pot veure, les condicions d'adaptació, en l'àmbit de la llibertat de circulació dels capitals, són, per a Grècia, menys liberals que per als països de la primera ampliació. Cal buscar la justificació d'això en la major debilitat de l'economia grega, i també en el moment de crisi i greus desequilibris que està patint el món occidental.

Cal dir, però, que aquestes condicions d'adaptació suposen possibilitats màximes, però poden ésser modificades en un sentit més liberal per part dels països adherents, com de fet ho foren en algun cas, pel que fa als països de la primera ampliació. D'altra banda, per a l'aplicació de les disposicions examinades, la Comissió pot consultar el Comitè Monetari i sotmetre qualsevol proposició útil al Consell.

Amb aquesta perspectiva, i malgrat que l'evolució de la crisi pugui fer variar les posicions negociadores respecte a aquest punt, tant per part d'Espanya com de la CEE, de moment hi ha acord sobre com articular l'adaptació en l'àmbit de la circulació dels capitals. En principi, seran liberalitzats els moviments relatius a despeses corrents i transaccions invisibles, però, en

(Quadre núm. 96 pág. 198)

FONT: Acta relativa a les condicions d'adhesió de la República de Grècia i a les adaptacions dels Tractats.

QUADRE NÚM. 96

EL PROCÉS D'ADAPTACIÓ DE GRÈCIA

Moviments de capitals	Període d'adaptació
Inversions directes efectuades pels residents de Grècia en els Estats membres en el moment de l'adhesió	Adaptació progressiva de les regles fins a la liberalització al cap de cinc anys, des del moment de l'adhesió
Liquidacions de les inversions directes efectuades a Grècia per residents comunitaris, abans del 12/6/75 (no poden imposar-se restriccions addicionals a les existents en el moment de l'Acta)	Tres anys
Inversions immobiliàries per part de residents grecs que emigrin a algun dels Estats membres, excepte aquelles que es facin en el marc de la llibertat d'establiment o les dels emigrants en el marc de la lliure circulació de treballadors assalariats i no assalariats	Cinc anys
Repatriacions del producte de liquidacions d'inversions immobiliàries a Grècia, fetes abans de l'adhesió per residents dels Estats membres	Liberalització gradual a partir del 1/1/81 fins al 31/12/85 per sisenes parts, per arribar a la llibertat total l'1/1/86
Fons bloquejats a Grècia que pertanyin a residents dels Estats membres, ja sigui com a capitals en dipòsit o com a susceptibles d'ésser convertits en fons bloquejats	Liberalització gradual a partir de l'1/1/81 fins al 31/12/85 per sisenes parts, per arribar a la llibertat total l'1/1/86
Operacions lligades a la llista B de les Directives de 1960 i 1962 que recull, bàsicament, inversions de cartera i crèdits, avals i garanties, lligats a intercanvis comercials o de serveis, a curt i mitjà termini.	Cinc anys, excepte per a les operacions del següent concepte
Operaciones (incloses a la llista B) sobre títols emesos per les Comunitats o la BEI, efectuades per residents de Grècia	1981: Operacions limitades a 20 milions d'UCEs encara que poden autoritzar-se per sobre d'aquesta quantitat. 1982-1985: Augment del sostre fixat l'any 1981 en un 20% anual fins a la llibertat total el 31/12/85
Transaccions invisibles derivades del turisme	1981: es fixa una quantitat màxima no inferior a 400 UCEs. 1982-85: Augment del sostre fixat a l'any 1981 en un 20% anual, fins a la llibertat total el 31/12/85

canvi, es demanen períodes transitoris per a les inversions directes i immobiliàries i la compra de valors comunitaris negociats en Borsa per part dels residentss espanyols a efectuar en territoris dels Estats membrees. Aquesta posició respon a l'intent d'evitar una fuita de capitals cap a fora, mentre s'acepta totalment l'entrada de capital estranger tot eliminant immediatament les restriccions actuals.

3. 3. 4. Valoració

Resumint, l'adhesió d'Espanya a les Comunitats Europees implicarà unes transformacions realment significatives en la legislació actual pel que fa a la regulació de la circulació dels capitals i el control dels canvis exteriors. Per a aquest darrer aspecte, són prou coneguts els esforços efectuats des de la derogació de la llei de Delictes Monetaris, i la promulgació de la llei sobre Control de Canvis, en la perspectiva d'anar liberalitzant progressivament els canvis exteriors. Recentment, s'ha avançat força en aquest sentit, tant des del punt de vista d'afavorir la convertibilitat com de continuar eliminant les restriccions existents. Això, òbviament, farà molt menys traumàtic l'efecte de l'adhesió, des del punt de vista dels moviments de capitals.

Ara bé, en qualsevol cas, l'impacte més important vindrà donat per la necessitat d'adaptar-se a l'estadi actual d'integració en el mercat de capitals. Ja hem vist quins moviments estaven liberalitzats, i quins altres estaven en altres condicions (fins i tot, de prohibició). Aquí, la legislació espanyola és molt més restrictiva, i d'entrada, l'adhesió suposarà (al marge dels períodes transitoris que puguin acordar-se, encara que sembla que la liberalització serà immediata) la llibertat d'inversions comunitàries a Catalunya (de la mateixa manera que facilitarà les inversions catalanes a la Comunitat, encara que aquí sí que sembla que hi haurà períodes de transició) i en conseqüència un augment important de la ja gran interdependència i internacionalització de l'economia catalana, com pot veure's en l'anàlisi que s'efectua respecte al grau de penetració del capital estranger en les nostres empreses.

Igualment, no cal oblidar els efectes de l'acceptació de la llibertat d'establiment, com s'analitza en un altre lloc d'aquest capítol.

De tota manera, ja hem vist que la legislació comunitària mateix deixa possibilitats obertes per a una aplicació no estricta d'aquests principis comunitaris de llibertat de circulació dels capitals i de llibertat plena d'establiment. Ara bé, això no vol dir que no s'hagin d'adoptar mesures d'adaptació a la CEE, tant pel que fa a les normes canviàries com el referent al nostre sistema financer i creditici, com veurem en tractar de l'harmonització de les institucions de finançament i de crèdit en el si de la Comunitat.

4. L'harmonització del sistema financer i creditici

La creació d'un autèntic Mercat Comú dels capitals no pot quedar-se en l'articulació de mecanismes d'interdependència o d'interpenetració entre els diferents Estats membres. Cal unificar-ho, en la perspectiva de la Unió Econòmica i Monetària. I com ja hem tingut ocasió d'insistir, la lliure circulació de capitals és incompatible, a la llarga, amb polítiques nacionals divergents.

En aquest context, s'analitzen uns dels elements bàsics a l'hora de possibilitar aquesta política comunitària, i conseqüentment, a l'hora d'aconseguir la unificació del mercat de capitals: l'homogeneïtzació dels sistemes financers de les respectives economies.

4.1. Estructures financeres a la CEE

Fins ara, a la Comunitat no existeix un sistema financer integrat; ben al contrari, ja que hi ha una diversitat d'hàbits, d'institucions i d'estructures financeres, àdhuc una disparitat d'actituds per part de les autoritats de cada país pel que fa a l'orientació dels respectius sistemes. En aquest sentit, pot ésser útil comparar el sistema creditici dels països de la Comunitat, relacionant les diverses variables monetàries amb el producte interior brut. La comparació d'aquestes xifres posa de manifest les diverses estructures monetàries que reflecteixen alhora la disparitat de les seves estructures financeres, com també l'ús dels diferents instruments monetaris.

El resultat d'aquesta comparació entre disponibilitats líquides i producte interior brut oscil.la entre el 33% del Regne Unit i el 95% d'Itàlia, mentre que la mitjana comunitària se situa en un 6%.

D'altra banda, si hom compara l'evolució històrica d'ambdues magnituds, observa que la taxa anual acumulativa de creixement del producte interior brut ha estat molt baixa en relació amb la taxa d'augment de les disponibilitats líquides, la qual cosa està en relació també amb l'elevada taxa inflacionària del període, especialment per a països com Itàlia, el Regne Unit, Irlanda, Espanya, Grècia i Portugal, que en general són els de major percentatge de la massa monetària en relació amb el producte interior brut.

El propi grup de treball encarregat de l'harmonització dels instruments de la política monetària, en el seu Informe anual de 1979, considera útil disposar d'un quadre analític comú, representant en termes de flux de fons els principals agregats utilitzats pels Estats membres, així com d'altres grans magnituds financeres; aquest quadre podria facilitar la comparació entre Estats i, fins i tot, preveure la magnitud de les variables monetàries financeres a nivell de Comunitat. Seria, doncs, un instrument "ex ante" de la política emprada pels Estats membres.

L'estudi de les estructures financeres dels Estats

QUADRE NÚM. 97

ELS PRINCIPALS AGREGATS MONETARIS DE LA CEE EN COMPARACIÓ AMB EL PRODUCTE INTERIOR BRUT (1979)

(en percentatge)

ESTATS	Base monetària / PIB	Oferta monetària / PIB	Disponibilitats líquides/PIB	Crèdit intern / PIB
Alemanya	11	17	55	96
Bèlgica	11	25	47	54
Dinamarca	4	22	43	45
França	7	26	51	54
Irlanda	16	20	53	49
Itàlia	21	56	95	95
Països Baixos	7	21	62	70
Regne Unit	7	16	33	42
CEE-9	10	25	56	72
Grècia	17	19	63	70
Espanya	14	27	80	83
Portugal	23	45	92	103
CEE-12	11	25	58	73

FONT: FMI. Estadísticas Financieras Internacionales

membres de la Comunitat, realitzat per aquest grup de treball, ha centrat el seu esforç en les variables crèdit i massa monetària per tal d'establir les relacions comptables i funcionals existents entre aquest parell d'agregats. Sovint, el crèdit i la massa monetària segueixen tendències paral.leles. El crèdit global explica certs aspectes estructurals de l'economia. El seu valor absolut és funció de la posició financera neta dels diferents sectors (economies domèstiques, empreses i sector públic). D'això es deriva, en principi, que com més elevat sigui el dèficit del sector públic i més gran sigui la diferència entre inversions i autofinançament de les empreses, més elevat serà el total del crèdit global. En conseqüència, les diferents necessitats de finançament del sector públic i de les empreses són el principal factor explicatiu de les diferències del crèdit global mesurat en relació amb el producte interior brut a l'interior de la Comunitat.

Agafant la mitjana anual, de 1973 a 1976, del crèdit global i de la formació d'actius financers del sector privat en cada Estat, expressat en percentatge del producte interior brut, trobem que el flux de crèdit interior total en relació amb el producte interior brut presenta diferències considerables d'un país a un altre, que van d'un 9 - 12% a Alemanya i França, al 22 - 25% d'Irlanda o Itàlia. Aquestes diferències reflecteixen, més que l'orientació de la política monetària, les diferències d'estructures (el grau d'autofinançament de les empreses i el dèficit del sector públic). Vegeu el quadre núm. 98.

Les diferències institucionals i estructurals ofereixen certs obstacles a l'harmonització a nivell pràctic, almenys a curt termini, pel fet que resulten de tradicions històriques, la qual cosa sovint és difícil de modificar. Així i tot, donada la panòplia d'instruments existents en tots els països membres, aquest fre natural a l'acció legislativa no hauria d'ésser un major obstacle a l'harmonització.

El propi Informe del Comitè Monetari en les seves conclusions, posa en relleu que si els obstacles provenen de diferències institucionals poden ésser eliminats amb el temps per mesures legislatives apropiades, però no passa el mateix amb les diferències estructurals inherents al sistema financer pròpiament dit, on la modificació es fa més difícil.

Els intents d'homogeneïtzació financera han tingut la seva expressió a diferents nivells, ja sigui les institucions bancàries o els mercats de valors, tant pel que fa al mercat d'emissió i col.locació, com pel de negociació de títols (borses de valors).

4. 2. El sistema bancari

La implantació d'un Mercat Comú es fonamenta en les conegudes quatre llibertats bàsiques: llibertat

QUADRE NÚM. 98

CRÈDIT GLOBAL I FORMACIÓ D'ACTIUS FINANCERS DEL SECTOR PRIVAT
(Mitjana 1973-1976, en percentatge del Producte Interior Brut)

	Alemanya	Bèlgica	Dinamarca	França	Irlanda	Itàlia	Països Baixos	Regne Unit
Crèdit Bancari al sector privat	4,9	3,1	3,9	5,5	7,6	7,9	6,9	4,5
Crèdit d'altres intermediaris al sector privat	1,3	4,2	11,1	3,9	2,5	6,4	4,6	3,0
Emissions d'accions i d'obligacions pel sector privat	0,4	0,7	0,3	1,8	0,6	2,3	0,8	0,9
Dèficit del sector públic *	2,2	5,1	1,0	0,3	11,6	8,3	3,8	7,8
CRÈDIT INTERIOR TOTAL *	8,8	13,1	16,3	11,5	22,3	24,9	16,1	16,2
Entrades de capital cap al sector privat no bancari	1,4	1,5	3,1	0,3	2,6	0,7	1,7	—
CRÈDIT GLOBAL ALS SECTORS INTERIORS	10,2	14,6	19,4	11,8	24,9	25,6	17,8	16,2
Saldo de la balança per compte corrent	1,4	0,8	–3,3	–1,2	–4,1	–2,2	3,2	–2,5
Diversos i errors	0,1	0,7	–0,8	0,7	—	–1,2	0,6	—
FORMACIÓ TOTAL D'ACTIUS FINANCERS DEL SECTOR PRIVAT	11,7	16,1	15,3	11,3	20,8	22,2	21,6	13,7
Massa monetària (M2H) **	3,6	8,8	7,4	10,2	14,3	18,9	8,8	9,6
Altres dipòsits, efectes del Tresor	5,0	—	—	0,1	5,0	1,5	7,8	0,1
Accions i obligacions	1,8	5,2	6,9	1,1	0,6	1,2	1,7	3,6
TOTAL ACTIUS INTERIORS	10,4	14,0	14,3	11,4	19,9	21,6	18,3	13,3
Havers sobre l'estranger del sector privat no bancari	1,3	2,1	1,0	–0,1	0,9	0,6	3,3	0,4

NOTES: (*) Comptant-hi el finançament exterior.
(**) Moneda fiduciària, dipòsits a la vista, altres actius a termini a un any.

FONT: 21 Informe d'activitat del Comitè Monetari, núm.C 166/10, 7-VII-80, Journal Officiel des Communautés Européennes.

de circulació de mercaderies, dels capitals, dels treballadors i la d'establiment i prestació de serveis que en definitiva tracten de crear, en l'àmbit del Mercat Comú, condicions anàlogues a les d'un mercat com el que existeix a cada Estat membre.

L'objectiu, pel que fa al sector bancari, és crear un Mercat Comú bancari, en el qual tots els establiments de crèdit, qualsevol que sigui el seu estatut, i amb seu social en un dels països de la Comunitat, han de poder operar lliurement en la totalitat de l'àmbit comunitari, ja sigui a través de filials, sucursals o agències establertes en altres països de la Comunitat, o bé directament des de la seu social o qualsevol altre establiment situat en un país comunitari en favor de clients d'altres països. Això darrer es refereix tant a operacions fetes a distància com a operacions realitzades pel desplaçament del personal dels establiments de crèdit al país en qüestió, i evidentment es tracta d'operacions actives i passives.

Per a la consecució d'aquests objectius cal que hi hagi llibertat d'establiment, de prestació de serveis i de moviments de capital. El Tractat de Roma en parla explícitament en els capítols referits a "El dret d'establiment", "Els serveis" i "Els capitals", comentats en altres parts d'aquest treball.

Pel que fa als moviments de capitals, els problemes relatius al seu alliberament ja se sap que són nombrosos i complexos, ja que estan relacionats amb la realització de la Unió Econòmica i Monetària. Aquí interessa esmentar-ho, en relació amb la creació d'un

Mercat Comú bancari, per les estretes relacions que existeixen entre moviments de capitals i serveis bancaris. L'article 61, paràgraf 2, del Tractat estableix una relació entre l'alliberament dels serveis bancaris relacionats amb moviments de capitals i el dels moviments de capitals, assenyalant que els primers han d'ésser alliberats en harmonia amb els segons. És un dels principals elements a tenir en compte, per a arribar a un Mercat Comú bancari.

La llibertat d'establiment i la gestió de serveis tenen com a objectiu el crear al si del Mercat Comú un mercat interior. Per aconseguir aquest objectiu, cal la supressió de les restriccions discriminatòries a l'establiment i a la lliure prestació de serveis, i la coordinació de les legislacions. Així com l'eliminació de restriccions discriminatòries és obligatòria, no ho és en sentit estricte la coordinació de les legislacions. Ara bé, és evident que en el sector bancari, donada la diversitat de legislacions, la consecució d'un Mercat Comú bancari ha de passar per l'harmonització de les legislacions, fins al punt, que el Tractat mateix requereix la unanimitat per a aquelles mesures referides a la protecció de l'estalvi, a la distribució del crèdit i a la professió bancària (art. 57).

La Comissió començà des de 1968 a efectuar estudis preparatoris per a l'elaboració d'una proposta de Directriu de coordinació de les legislacions bancàries. D'aquells primers treballs resultà la publicació, el juliol de 1972, d'un projecte de Directriu, que hauria constituït les bases de la llei bancària europea, que, al llarg de més de quaranta articles, establien normes detallades sobre el funcionament de les institucions bancàries a la Comunitat.

El projecte fracassà, en part perquè quan fou presentat coincidí amb les negociacions d'ampliació de la Comunitat que es trobaven al seu punt culminant i aixecà dures crítiques, que després de l'adhesió perduraren, per part dels medis bancaris anglesos i del mateix Banc d'Anglaterra. Aquestes crítiques eren, en part, basades en la manca a Anglaterra d'una tradició legisladora i intervencionista en aquest àmbit.

A això s'afegí l'inici de la crisi energètica de 1973, amb resultats negatius per a l'harmonització de les polítiques monetàries, i tot plegat féu que la Comissió, a finals de 1973, en modifiqués sensiblement el text, donant-li el caràcter de "llei marc" més aviat que de Directriu de coordinació. Així, una nova proposta fou enviada al Consell de Ministres el desembre de 1974, que, després de tres anys de discussions, permeté adoptar el desembre de 1977, per part del Consell de les Comunitats, una Directriu de coordinació.

Així i tot, d'aquell primer projecte de llei bancària europea han prevalgut els criteris generals següents:

– Admissió d'una entitat de crèdit jutjada amb criteris objectius, sense elements discrecionals.

– Les entitats de crèdit, una vegada admeses, podran especialitzar-se d'acord amb les seves preferències.

– Les entitats de crèdit tindran llibertat per establir sucursals en qualsevol lloc de la Comunitat, i la supervisió correspondrà al país d'origen, encara que les autoritats supervisores treballaran en cooperació.

La gradual integració en matèria financera tingué expressió en l'aprovació de la Directriu del Consell de juny de 1973, referent a la supressió de restriccions a la llibertat d'establiment, basades en la discriminació per raó de nacionalitat, i a la lliure prestació de serveis de bancs i altres institucions financeres, sempre que no estiguessin vinculats a moviments internacionals de capitals, i en cas d'estar-hi, fossin liberalitzats.

Precisament, perquè aquestes llibertats d'establiment i de prestació de serveis tinguessin conseqüències integradores calia donar alguns passos cap a l'harmonització de legislacions en matèria d'autorització d'establiments de crèdit, obertura de sucursals, tractament de sucursals i filials de bancs originaris de tercers països i sistemes de supervisió bancària. A tot això responia la Directriu de coordinació de desembre de 1977.

El camp d'aplicació de la Directriu s'estén a totes les institucions de crèdit que reben dipòsits i concedeixen crèdits, sense cap tipus de discriminació per raó geogràfica, de forma jurídica (pública o privada), d'especialització d'operacions, de sector econòmic, o d'altres. Únicament s'exclouen els Bancs Centrals, les caixes postals i d'altres institucions explícitament enumerades. El contingut de la Directriu obliga poc els Estats membres, preveu terminis d'acomodació llargs, i no constitueix un avenç massa efectiu en el procés d'harmonització de legislacions. Quant a les condicions d'accés a l'activitat de les institucions de crèdit, continuen dominant els criteris nacionals; s'introdueix, però, harmonització pel que fa a les garanties de procediment i forma en la concessió i possible retirada de llicència als establiments de crèdit.

L'obertura de sucursals d'entitats de crèdit de països membres també és sotmesa a la legislació de cada país de destinació. Les sucursals i filials de tercers països no tenen tampoc tractament harmonitzat, únicament es diu que no podran rebre un tracte més favorable que altres Estats membres. El control de l'activitat de les sucursals i filials intracomunitàries és sotmès al predomini de les autoritats nacionals del país receptor.

La Directriu, entre les disposicions transitòries, institueix a l'article 11 un Comitè consultiu que tindrà per missió assistir la Comissió en l'aplicació de la Directriu i ajudar-la en la presentació de noves proposicions a presentar al Consell pel que fa a la coordinació dels establiments de crèdit. Aquest aspecte d'intensificació de la cooperació entre les autoritats de cada

Estat membre encarregades de la supervisió i control de les entitats és un dels aspectes que es consideren més positius d'aquesta Directriu. Entre els projectes en curs de realització, hi ha: l'harmonització de la presentació dels comptes anuals de Bancs i els mètodes de valoració d'actius; per tal de facilitar el control, des de la perspectiva de la solvència i la liquiditat, dels Bancs i dels mercats d'eurodivises, hi ha la idea d'instaurar un control bancari sobre bases consolidades, de tal manera que no solament es vigilaria el Banc al país d'origen, sinó també el conjunt de l'activitat del Banc en tot el territori de la Comunitat; una proposta de directriu que obligui els Estats membres a introduir el control bancari sobre base consolidada i a intercanviar informació entre les autoritats de control; un altre projecte és l'harmonització de les regles de salvament de bancs en dificultat o en liquidació, i la instauració a nivell comunitari d'un sistema mínim de garanties de dipòsits.

Hi ha qui pensa que la cooperació administrativa entre els Estats membres en la línia de treball d'aquest Comitè consultiu, sigui la que precedeixi l'efectiva harmonització de les legislacions dels països comunitaris en temes bancaris.

Les diferències legislatives d'Espanya en relació amb el països comunitaris, en el marc de la Directriu de 12 de desembre de 1977, es important en alguns aspectes. La comparació entre la normativa legal aplicable al sistema bancari espanyol, el decret regulador de la presència de la banca estrangera a Espanya i les prescripcions de la Directriu comunitària de coordinació permet notar les analogies i divergències de la llei bancària espanyola en relació amb l'aplicada pels Estats comunitaris.

a. Creació de nous Bancs

Per a la creació d'un establiment de crèdit, la Directriu de la Comunitat estableix un consentiment previ per a la qual cosa s'han de complir les següents condicions:

– existència de fons propis distints, és a dir, no es concediria a persones privades on es confondria el patrimoni personal amb el del Banc.

– fons propis mínims suficients (sense precisar).

– presència d'almenys dos directors amb experiència i idoneïtat adequades.

– programa d'activitats.

Qualsevol refús de consentiment ha d'ésser motivat i comunicat al sol.licitant i a la Comissió.

L'aplicació del criteri de "necessitat econòmica" com a motiu de refús solament pot fer-se basant-se

QUADRE NÚM. 99

CONDICIONS MÍNIMES D'ESTABLIMENT ALS ESTATS MEMBRES

Estats	Capital inicial (en milions de la moneda de cada Estat)	Directors	Programa d'activitats	Forma jurídica
Alemanya	6	Qualificats	—	legal
Bèlgica	50	Qualificats	necessari	companyia
Dinamarca	5	Prestigiosos	—	societat limitada
França	2,5/40	Prestigiosos	necessari	legal
Irlanda	1	Prestigiosos	necessari	—
Itàlia	adequat	Prestigiosos	actual	companyia
Luxemburg	150	Qualificats	actual	societat limitada
Països Baixos	0,50	Qualificats	—	legal
Regne Unit	adequat	Qualificats	actual	companyia

FONT: INTERBANK RESEARCH ORGANISATION. "The Regulation of Banks in the Member States of The EEC". London, 1978. Banco Central, Boletin Informativo, núm. 338.

QUADRE NÚM. 100

NORMES PER A LA CREACIÓ DE BANCS ALS PAÏSOS DE LA CEE

Estats	Autorització o llicència prèvia	Operacions bancàries sense llicència o control	Possibilitat d'apel.lació a una denegació de llicència
Alemanya	SÍ	NO (en petita escala)	SÍ
Bèlgica	SÍ	NO	SÍ
Dinamarca	NO	NO	NO (ja que no hi ha llicència)
França	SÍ	NO	SÍ (limitadament
Irlanda	SÍ	NO	SÍ (limitadament)
Itàlia	SÍ	NO	SÍ (limitadament)
Luxemburg	SÍ	NO	SÍ
Països Baixos	SÍ	NO	SÍ
Regne Unit	SÍ	SÍ (a nivell bàsic)	NO

FONT: IBRO, op. cit. i BANCO CENTRAL "Boletín Informativo", núm. 338.

en criteris generals, predeterminats i comunicats a la Comissió que tendeixin a promoure: la seguretat de l'estalvi, l'augment de la productivitat bancària, l'homogeneïtat de la concurrència i un ampli ventall de serveis.

Allò que sí preveu la Directriu és que si per dificultats tècniques o d'estructura del sistema bancari no es pot deixar d'aplicar el criteri d'"interès general de l'economia" es pot aconseguir *un ajornament de set anys*, amb possibilitat de pròrroga per cinc anys més. Aquest període transitori és el demanat per la Banca espanyola, tal com fou concedit a França, Irlanda, Itàlia i Dinamarca.

La legislació bàsica espanyola que regula la creació de Bancs; és continguda en els Decrets 2246/1974, quant als Bancs; el de 3 de juliol de 1975, en relació amb les Caixes, i pel 1388/1978 pel que fa a la creació de Bancs filials d'entitats bancàries estrangeres.

Les condicions que han de reunir els nous Bancs creats o filials de Bancs estrangers són:

– Forma de societat anònima espanyola (fundació simultània).

– Fons propis mínims, que en general són:

. Banca espanyola: 750 milions a Barcelona i Madrid, i 500 a la resta d'Espanya, desembossada la meitat i una prima del 100%.

. Bancs filials (estrangers): 750 milions, amb una prima d'emissió del 100% i desembossada la prima i el 50% del capital, en efectiu dinerari exterior.

. Caixes d'Estalvi: entre 150 i 750 milions segons la localitat de la seu.

Acomplerts aquests requisits, es concedeix l'autorització però amb subjecció a una sèrie de normes i limitacions durant un període de cinc anys.

És notori que, malgrat la liberalització poduïda pel Decret de 1978, regulador de la presència de la Banca estrangera a Espanya, existeix un règim discriminatori en matèria de llibertat d'establiment i de prestació de serveis.

L'article tercer del Decret estableix la potestat discrecional del Consell de Ministres quant a l'autorització, i aplica el principi de "reciprocitat" i d'atenció als interessos de l'economia nacional. Tot això és oposat al Tractat, en l'àmbit comunitari. També és discriminatòria la major quantitat de capital inicial fora de Madrid i Barcelona.

Altres limitacions afecten la transmissió d'accions, les condicions operatives i la transferència a l'exterior dels beneficis. Solament fent referència a les condicions operatives recordarem que el Decret no permet als Bancs filials espanyols (capital subscrit totalment per Bancs estrangers) obtenir finançament d'altri a l'interior en proporció superior al 40% de les seves inversions en empreses espanyoles (a excepció dels fons obtinguts al mercat interbancari dins el qual darrerament se'ls ha eixamplat l'accés); limitació a tres del nombre total d'oficines; la cartera de valors ha de ser integrada per fons públics i de renda fixa; existència d'un règim d'inspecció i control capaç de revocar l'autorització administrativa.

b. Obertura de sucursals

La consideració de mercat únic en l'àmbit de la Comunitat comporta que una entitat bancària pugui estendre's al conjunt dels Estats membres.

La Directriu, pel que fa a l'obertura de sucursals en un Estat, es limita a dir que el procediment a aplicar sigui el mateix de la legislació del país on vulgui instal.lar-se la sucursal.

A Espanya hi ha un règim de llibertat d'obertura de sucursals en tot el territori, aplicable a tots els tipus de Bancs i limitat, bàsicament, al territori autonòmic en el cas de les Caixes.

A Espanya, d'ençà que hi ha un règim de llibertat d'obertura d'oficines s'ha produït una considerable expansió que ha registrat veritable importància quantitativa per al conjunt de la Banca privada i per a les Caixes d'Estalvi, amb sensibles diferències entre Catalunya i la resta d'Espanya, especialment pel que fa a les Caixes d'Estalvi, donada la limitació territorial de llur expansió i per la concentració d'aquestes institucions a Catalunya. Malgrat els importants nuclis urbans catalans i, per tant, la concentració de la població sobretot a l'àrea metropolitana de Barcelona, l'expansió produïda ha fet que el nombre d'habitants per oficina sigui menor a Catalunya que a la resta d'Espanya. (Vegeu quadres núm. 101 i 102).

QUADRE NÚM. 101

XARXA D'OFICINES I DENSITAT DE SERVEI EN ALGUNS PAÏSOS DE LA CEE
(Situació a final de 1980)

ESTATS	OFICINES			HABITANTS PER OFICINA		
	Bancs	Caixes	Total	Bancs	Caixes	Total
Alemanya	27.177	17.489	44.666	2.256	3.505	1.372
Bèlgica	3.668*	3.388	7.056	2.685*	2.909	1.397
França	21.229	6.247*	27.476	2.529	8.561*	1.954
Itàlia	8.665	3.469	12.134	6.567	16.404	4.690
Regne Unit	12.328*	1.631	13.959	4.534*	34.274	4.405
Espanya	13.231	8.288	21.519	2.826	4.512	1.738
Catalunya	2.655	1.724	4.379	2.309	3.555	1.400

NOTA: (*) Dades de l'any 1979.

FONT: Departament d'Estudis de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis.

Les sucursals de Bancs estrangers a Espanya en realitat no han estat regulades fins al Decret de 1978, que aborda per primera vegada la inversió estrangera en el sector bancari. Des de després de la guerra civil i fins a 1978, solament s'instal·là una sucursal de Banc estranger, la de la Banca Nazionale di Lavoro, autoritzada l'any 1941. (Vegeu quadre núm. 103).

El Reial Decret defineix la sucursal com un establiment obert a Espanya per un Banc estranger, amb la mateixa denominació social i plena responsabilitat patrimonial del Banc i amb facultats per realitzar operacions bancàries segons allò establert en el mateix decret. Els criteris d'autorització són similars als dels Bancs filials i també s'apliquen els "interessos de

QUADRE NÚM. 102

NOMBRE D'OFICINES OPERATIVES DEL SISTEMA CREDITICI ESPANYOL

Entitas creditícies	CATALUNYA		ESPANYA	
	Nombre 31-12-79	Taxa*	Nombre 3-12-79	Taxa*
Banca Comercial	2.369	19,50	11.590	16,05
Banca Industrial	104	37,72	725	43,06
TOTAL BANCA PRIVADA	2.521	20,49	12.315	16,95
Caixes d'Estalvi Confederades	1.503	12,10	7.809	5,07
Caixa Postal	180	1,88	1.580	0,87
TOTAL CAIXES	1.683	10,69	9.389	4,29
Cooperatives de Crèdit	190	3,63	2.523	4,02
Entitats Oficials de Crèdit	2	0,00	22	9,46
Banco de España	4	–7,79	59	–3,64
TOTAL	4.403	15,16	25.006	9,56

NOTA: (*) Taxa mitjana de creixement anual del període 1975-1979.

FONT: BANCO DE ESPAÑA, "Boletín Estadístico" i elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 103

SUCURSALS DE BANCS ESTRANGERS A ESPANYA
(Situació el 31 de maig de 1981)

Denominació social del Banc	Any d'establiment a Espanya	Nombre de sucursals	
		Espanya	Catalunya
Londres y América del Sur, Ltd *	1916	12	2
Crédit Lyonnais *	1875	11	4
Société Générale de Banque en Espagne *	1919	19	4
Nazionale di Lavoro *	1941	2	1
Nationale de Paris *	1979	2	1
Dresdner Bank Aktiengesellschaft *	1979	2	1
Deutsche Bank Aktiengesellschaft *	1979	1	—
Citibank, N.A.	1979	2	1
Paris et des Pays-Bas *	1975	1	—
Morgan Guaranty Trust Company of N. York	1979	1	—
The Chase Manhattan Bank, N.A.	1979	1	—
Manufactures Hannover Trust Company	1979	1	—
National Westminster Bank, Ltd. *	1979	3	—
Barclays Bank International, Ltd. *	1979	1	—

(Continua)

(Continuació quadre núm. 103)

Denominació social del Banc	Any d'establiment a Espanya	Nombre de sucursals	
		Espanya	Catalunya
Indochine et de Suez	1980	1	—
Brasil	1980	1	—
Algemene Bank Nederland, N.V. *	1981	1	—
Chemical Bank	1980	1	—
Continental Illinois National Bank&Trust of Chicago	1980	1	—
Commerzbank *	1980	1	—
Tokyo, Ltd.	1980	1	—
Bankers Trust Company	1980	1	—
Roma *	1981	1	1
Exterior de los Andes y de España	1981	1	—
TOTAL		69	15

NOTA: (*) Bancs comunitaris.

FONT: Consell Superior Bancari i elaboració pròpia.

l'economia nacional" i el principi de reciprocitat. Les condicions són dues: les sucursals han de mantenir sempre una assignació de capital de 750 milions, que a més han d'estar desembossats totalment, en constituir-se, en efectiu procedent de divises o moneda convertible. Com en el cas de Bancs filials, tenen una sèrie de condicions i limitacions anàlogues. Solament cal afegir la intransferibilitat de l'autorització d'obertura de sucursals i, per tant, de cancel.lació automàtica, en cas d'alienació de la sucursal.

Els 20 Bancs estrangers en establir-se a Espanya a partir del Decret de 1978 ho han fet en la modalitat d'obertura de sucursals, i cap, per la creació de Bancs filials.

c. Oficines de representació

Són regulades a Espanya pel mateix Decret de juny de 1978, que autoritza la seva obertura amb finalitats merament informatives sobre qüestions bancàries, financeres, comercials, etc., sense que els sigui permès de realitzar operacions de crèdit, dipòsit o intermediació financera. No obstant això, amb anterioritat al Decret i per la poca conflictivitat d'aquestes oficines, a més de l'absoluta necessitat donada la vinculació de l'economia espanyola amb la internacional, l'Administració havia anat autoritzant aquestes oficines en un nombre que sobrepassa les cinquanta. Actualment hi ha 36 Bancs amb seu social a la Comunitat que tenen oficines de representació a Espanya i 51 més de la resta del món.

d. Activitats de Bancs

Aquí hi ha una divisió clara entre els països que tenen una política molt liberal a l'hora de permetre que les institucions financeres participin en altres societats, financeres o no, i els països que, en canvi, són molt restrictius en aquest sentit (el cas espanyol s'inclou més aviat en el primer grup, i no sembla que la integració comporti canvis significatius de la situació actual). (Vegeu quadre núm. 104)

e. Coeficients i exigències de reserva

En allò que la Directriu de desembre de 1977 ha quedat més curta, en relació amb l'harmonització de legislacions, és en l'establiment de coeficients tipus per als Estats membres. Es limita a enunciar l'establiment de coeficients d'observació que serveixin de suggeriments a la Comissió, mentre s'intenta anar a una eventual coordinació dels coeficients bancaris. L'article 6 de la Directriu assenyala que aquests coeficients complementaris als emprats pels Estats membres han de servir per fer un seguiment de la solvència i liquiditat dels establiments de crèdit i altres condicions útils per a la protecció de l'estalvi.

La proposta inicial de la Comissió en la seva versió original indicava quatre relacions que havien d'utilitzar tots els Estats membres amb finalitat d'observació i que relacionaven els fons propis amb els dipòsits, amb el conjunt d'actius i amb l'actiu immobilitzat, i també una relació entre passiu exigible i actius lí-

QUADRE NÚM. 104

REGULACIÓ DE L'ACTIVITAT DE BANCS EN ALTRES INSTITUCIONS

ESTAT	Límit d'accions o participacions		Fusions o modificacions de majories	
	Institucions no financeres	Institucions financeres	Comunicació	Autorització
Alemanya	No	No	Sí	No
Bèlgica	Permès temporalment	No	Sí	No
Dinamarca	En cas d'un sol valor: 15% capital net del Banc. Total de la cartera: 50% capital net.	Fins 30% del capital de l'altre Banc.	Sí	Sí
França	Diversos límits, segons tipus de Bancs.	No	Sí	Sí
Irlanda	Autorització si és més del 20% de les accions de la Cia. La cartera total no ha d'arribar al 30% del risc del Banc.	Ídem. que institucions no financeres.	Sí	Sí (més 10%)
Itàlia	Permès en casos especials.	Permès en casos especials.	Sí	Sí
Luxemburg	No	No	Sí	Sí
P. Baixos	Autorització si és més del 5% del capital de la Cia.	Autorització per adquirir més del 5% capital d'un Banc.	Sí	Sí cas de +5%
Regne Unit	No	Autorització si és més del 15% del capital d'un Banc.	Sí	Sí (més 15%)

FONT: IBRO, op. cit. i BANCO CENTRAL, "Boletín informativo", núm. 338.

quids. A partir d'una primera experiència es volia més tard establir un valor per a cadascuna d'aquestes relacions. Però en la realitat cada Estat membre manté en vigència els seus sistemes de coeficients i té un ample ventall d'instruments de política monetària als quals difícilment renuncia. En aquest sentit, hom observa com els països utilitzen les operacions de "open market" per tal d'influir en el nivell de reserves, o s'estableixen reserves obligatòries sobre el volum de dipòsits i dels crèdits dels residents, o bé prenen mesures per tal de fer controls quantitatius del crèdit, que de vegades es combinen, l amb aplicacions selectives del crèdit, i, finalment, una mesura molt generalitzada és el control de les operacions amb l'estranger, sobretot des del punt de vista de la influència que tè sobre la liquiditat. (Vegeu quadre núm. 105).

En el cas d'Espanya, i per extensió Catalunya, en ésser el mercat financer unificat, l'exercici de l'Autoritat Monetària és representat pel Ministerio de Economía, i en un sentit tècnic l'òrgan executiu d'aquesta autoritat el constitueix el Banc d'Espanya. Entre les funcions del Banc d'Espanya, hom troba la instrumentació de la política monetària, de conformitat amb les directrius i objectius generals de govern, i tot allò que li deleguin en matèria monetària.

El Banc d'Espanya identifica com a magnitud bàsica, per aconseguir els objectius de la política monetària, les "disponibilitats líquides" (efectiu a mans del públic i dipòsits al sistema bancari). El control actiu d'aquesta magnitud s'exerceix indirectament sobre els dipòsits, donat que les institucions bancàries han de mantenir en el seu actiu un grau de liquiditat suficient que alhora limita la generació de dipòsits. Aquests actius líquids del sistema bancari són constituïts per l'efectiu i dipòsits ordinaris i obligatoris (coefi-

QUADRE NÚM. 105

INSTRUMENTS DE POLÍTICA MONETÀRIA UTILITZATS EN ELS PAÏSOS DE LA C E E

(Situació el 1979)

	Alemanya	Bèlgica	Dinamarca	França	Irlanda	Itàlia	P. Baixos	Regne Unit
1) INSTRUMENTS PER FACILITAR MONEDA "BANC CENTRAL."								
Operacions "open market"								
– sobre títols a curt termini	Sí	No	No	Si	No	Sí	No d'ençà 1971	Sí
– sobre títols a llarg termini	No	No	No	No	No	Sí	No	Sí
Redescompte								
– taxa de redescompte	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí
– contingents de redescompte	Sí	Sí	Sí	No d'encà 1971	No	No	Sí	No
Acomptes	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí
Crèdits creuats	Sí	No	No	No	No	No d'ençà 1969	Sí	No
2) COEFICIENTS DE RESERVA								
Reserves obligatòries								
– sobre dipòsits	Sí	No d'ençà 1974	No d'ençà 1971	Sí	Si	Sí	No d'ençà 1963	No
– sobre crèdits	No	No d'ençà 1974	No	Sí	No	No	No	No
Ràtio de liquiditat	No	No	No	No	Sí	No	Sí	Sí
3) MESURES QUE AFECTEN L'ACTIU I PASSIU								
Límits bruts de crèdit	No	No d'ençà 1978	Sí	No	Sí	Sí	No d'ençà 1972	No d'ençà 1972
Límits nets de crèdit	No	No	No	Sí	No	No	Sí	No
"Corset"	No	No	No	No	No	Sí	No	Sí
Cartera mínima de títols	No	No	No	Sí	No	Sí	No	Sí
4) CONTROL D'OPERACIONS EXTERNES								
Reglamentació de la posició exterior dels bancs	Sí*	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí

NOTA: (*) Control per tal de contenir l'afluència de capital estranger, aplicant quotes de reserves obligatòries diferenciades segons si es tracta de dipòsits de residents o de no residents.

FONT: 21 Informe del Comité Monetari de les E E , BOCE C166/de 7 de juliol de 1980.

cient de caixa i dipòsits obligatoris remunerats) i pels altres actius líquids disponibles (com crèdits, redescompte, fons públics pignorables), liquiditat que al llarg de 1980 ha estat per a la Banca al voltant d'un 9% del total de dipòsits, per la qual cosa, donat els retinguts pel sistema de còmput del coeficient de caixa –5,75%–, més el 3% dels dipòsits obligatoris remunerats, l'excedent de liquiditat o actiu líquid lliure se situa en unes poques dècimes en relació al total de dipòsits.

El Banc d'Espanya, per tal de controlar l'evolució dels actius líquids mantinguts pel sistema bancari, de manera que siguin compatibles amb el creixement de les disponibilitats líquides, disposa d'una sèrie d'instruments que utilitza conjuntament o separadament amb diferents graus d'autonomia. Així hi ha el coeficient de caixa que pot ésser modificat en uns determinats límits; igualment s'esdevé amb els límits de redescompte ordinari. Major autonomia té en relació amb els crèdits que facilita al sistema bancari, tant pel que fa a la quantia com al sistema de concessió. Un altre instrument utilitzat de manera creixent són els Bons del Tresor i els Certificats de Dipòsit, que el Banc d'Espanya instrumenta amb plena autonomia. En canvi el Banc d'Espanya no té cap control sobre el coeficient d'inversió del sistema bancari.

Actualment els instruments bàsics de control de la liquiditat c. l sistema bancari són els crèdits de regulació monetària, concedits pel sistema de subhasta, a tipus d'interès que fixa el mercat mateix, en què la mitjana de xifres diàries ha oscil.lat al llarg de 1980 al voltant de setanta mil milions de pessetes; i els Bons del Tresor concebuts essencialment per tal de drenar liquiditat amb un volum mitjà diari per a l'any 1980 d'aproximadament cinquanta-vuit mil milions de pessetes a tipus d'interès anunciats d'entre un 14% i 17%.

També en aquest terreny del crèdit, si bé no estrictament de regulació monetària, existeixen modalitats de crèdit de caràcter personal que són: el crèdit personal, el qual es disposa a mesura que es necessita i és constituït amb un diferencial en relació amb el tipus bàsic; i els contractats a un dia disponibles immediatament i a un tipus superior al subhastat aquell dia.

El redescompte és un altre instrument que per les seves característiques de recurs automàtic invalida en gran manera la seva utilització com a mitjà de regulació monetària. Els límits globals de redescompte, així com la seva distribució entre institucions, són fixats pel Banc d'Espanya en funció dels recursos propis, i el tipus d'interés és "administrat", essent el tipus bàsic del Banc d'Espanya (actualment un 8%). Un altre sistema d'accés automàtic al crèdit del Banc d'Espanya és constituït pels crèdits amb garantia de fons públics, també amb un tipus d'interès "administrat" del 10%.

El coeficient de caixa figura entre els instruments d'acció discontínua, que cal utilitzar mínimament, donat que, en ser coactiu, les modificacions transitòries provoquen reaccions no volgudes, i que des que s'ha unificat per a la Banca industrial, comercial i caixes d'estalvi ja no s'ha variat.

Pel que fa al control de les operacions amb l'estranger, el Banc d'Espanya té arbitrat un mecanisme d'estats comptables que li permeten el coneixement i control, tant dels moviments d'entrada i sortida de divises com de la tinença per les entitats delegades, com també dels comptes estrangers de pessetes convertibles, i existeixen unes certes normes que les entitats delegades han d'observar, ja sigui en les operacions actives com en les passives, encaminades a minimitzar els riscs d'aquests tipus d'operacions actives i especialment els moviments especulatius de capital.

Hom pot notar que el sistema bancari és condicionat en la seva operativa per una sèrie d'instruments de control que a mesura que s'avanci en la integració caldrà modificar. Alguns, com el coeficient de caixa i els dipòsits remunerats al tipus bàsic, segurament continuaran per tal de controlar la quantitat de diner, però la concessió de crèdits i redescomptes a les entitats creditícies a tipus d'interès privilegiats hauran de desapareixer en favor d'operacions "open market", basades en la compra-venda d'actius financers del Banc d'Espanya (crèdits per subhasta, bons del Tresor, deute a curt termini, etc.).

Ara bé, en allò que realment es diferencia el sector bancari espanyol en relació al comunitari és en l'existència dels coeficients d'inversió obligatòria, que fan que la Banca i Caixes d'Estalvi financiïn de manera privilegiada determinades activitats o sectors econòmics, ja sigui directament o mitjançat el crèdit oficial.

Una condició necessària per tal de liberalitzar el sector en la línia comunitària és que els tipus d'interès i les condicions siguin les de mercat. En tot cas, les subvencions que els circuits privilegiats representen han d'ésser assignades per la via pressupostària, explicitades i assumides pel Tressor, de manera que el cost de la política d'intervenció pública repercuteixi per la via fiscal general, tot substituint les decisions governamentals per decisions parlamentàries sobre les subvencions.

Recordem només que el coeficient d'inversió obligatòria de la Banca, i al final del seu procés de reducció (octubre de 1981), serà del 21% dels passius computables, i aquest percentatge per a les Caixes d'Estalvi serà del 35% (abril de 1984); actualment és del 48% (maig del 1981). A aquests coeficients cal afegir-n'hi un altre de finançament a llarg termini, en el cas de la Banca, d'un 7% sobre passius computables i un 10% sobre bons de caixa i obligacions en circulació, i, en el cas de les Caixes, d'un 10% sobre passius computables. Aquests percentatges s'han d'afegir al coeficient de caixa, però tenen la particularitat que es poden alliberar en efectuar inversions a llarg termini als preus de mercat.

QUADRE NÚM. 106

ACTIU REGULAT DE LES CAIXES I DE LA BANCA
EL 31 DE DESEMBRE DE CADA ANY
(Tant per cent sobre dipòsits computables)

	1980	1981	1982	1983	1984
CAIXES D'ESTALVI					
Coeficient de caixa	5,75	5,75	5,75	5,75	5,75
Dipòsits obligatoris remunerats	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Cèdules per a inversió	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Fons Públics i Valors computables	32,0	29,0	26,0	23,0	22,0
Crèdits regulació especial	16,0	13,0	10,0	10,0	10,0
Finançament exportacions *	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)
Dipòsits per a finançament a llarg termini	—	2,75	5,75	8,75	10,0
TOTAL CAIXES D'ESTALVIS	59,75	56,5	53,5	53,5	53,75
BANCA COMERCIAL					
Coeficient de caixa	5,75	5,75	5,75	5,75	5,75
Coeficient fons públics	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0
Finançament exportacions	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Crèdits i efectes especials	6,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Dipòsits obligatoris remunerats	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Dipòsits per a finançament a llarg termini	1,8	3,45	5,25	7,0	7,0
TOTAL BANCA COMERCIAL	32,55	33,2	35,0	36,75	36,75
DIFERÈNCIA (Caixa - Bancs)	27,2	23,3	18,5	16,75	17,0

NOTA: (*) les Caixes d'Estalvis el finançament de les exportacions és un subquocient dins del coeficient dels crèdits de regulació especial.

FONT: Departament d'Estudis de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis.

Els inconvenients de l'actual sistema de coeficient d'inversió son més evidents en el cas de Catalunya, pel fet que les Caixes d'Estalvi tenen una major participació en el sistema bancari que a la resta d'Espanya (a Espanya participen en un 33% i a Catalunya ho fan en un 41%), i donat que les Caixes tenen una part més considerable que els Bancs d'actiu regulat, fa que sigui més gravós per al mercat financer català el manteniment de l'actual situació, que li resta competitivitat en relació amb les entitats estrangeres.(Vegeu quadre núm. 107).

Detallarem de manera quantificada per a cada país membre de la Comunitat les ratios de solvència i liquiditat, que són instruments molt utilitzats i que reflecteixen la posició de cada Estat davant les freqüents crisis bancàries que tenen lloc sobretot a partir dels anys setanta. Quant a la ratio de solvència, el més comú és el consistent a mantenir un volum de fons propis en quantia superior als actius fixos. A Itàlia, malgrat no haver-hi un coeficient únic, és conegut que hi ha un mecanisme de control de solvència per a cada institució.

Ratio de solvència:

ALEMANYA:
a) El total de crèdits i participacions ha de ser inferior a 18 vegades els fons propis.
b) Els fons propis han de ser més grans que l'actiu fix.

BÈLGICA:
a) Els fons propis s'han de situar entre un 0,2 a un 5% del risc

	classificat d'actiu, més un 100% de l'augment d'actius del grup. b) Els fons propis han de ser majors que l'actiu fix.
DINAMARCA:	a) Els fons propis han de cobrir la totalitat de deutes i garanties.
FRANÇA:	a) Els préstecs a mitjà i llarg termini han de ser inferiors a tres vegades els fons propis més les obligacions a més de 3 mesos. b) Els actius a mitjà i llarg termini han de ser inferiors al passiu a mitjà i llarg termini. c) Els fons propis han de superar l'actiu fix.
IRLANDA:	a) Els recursos nets (fons propis menys l'actiu fix) han de cobrir més del 10% del risc d'actiu.
ITÀLIA:	a) Utilitza diferents ratios segons les institucions.
LUXEMBURG:	a) Els fons propis han de ser almenys un 3% dels dipòsits. b) Els fons propis majors que l'actiu fix.
PAÏSOS BAIXOS:	a) Els fons propis s'han de situar entre el 2,5% al 100% del risc d'actiu (depèn de la concentració del risc).
REGNE UNIT:	Els recursos nets han de cobrir una proporció mínima del risc total fixat a cada Banc.

Al nostre país les normes de solvència i diversificació de riscs són instruments que utilitza l'autoritat monetària en un sentit preventiu i que són concretats en l'establiment de coeficients de garantia i limitacions legals dels riscs bancaris.

El coeficient de garantia es defineix com una proporció entre recursos propis i recursos aliens i el seu nivell és fixat en un 8% per a la banca comercial i en un 10% a la banca industrial. En el cas de les caixes no hi és fixat, però en canvi del seu nivell depèn la part de l'excedent destinat a reserves. Els límits legals en els riscs concrets són també diferents en el cas de la banca comercial i la industrial.

En el cas de la banca comercial hi ha una doble limitació:

a) Els riscs que pot mantenir amb un client (persona natural, jurídica o empresa filial del banc) no poden ser superiors al 2,5% dels seus recursos propis i aliens.

b) Els grans crèdits (d'import per titular superior al 2% dels recursos totals del Banc) no poden superar en conjunt el 50% del risc total de l'entitat (les excepcions han d'ésser autoritzades pel Banc d'Espanya.

Per a la banca industrial el límit s'estableix de manera que el total d'inversions i crèdits no superi el 10% dels recursos totals del Banc.

Ratio de liquiditat:

ALEMANYA:	Certs actius a llarg termini més l'actiu fix han de ser inferiors a determinats passius a llarg termini més un percentatge de recursos a curt termini.
BÈLGICA:	No existeix un coeficient especial. És vigilada acuradament la posició dels Bancs.
DINAMARCA:	La caixa més l'actiu realitzable han de cobrir un 15% del passiu fins a 30 dies o bé un 10% dels deutes i garanties.
FRANÇA:	La caixa i l'actiu realitzable han de cobrir més del 60% dels passius fins a 3 mesos.
IRLANDA:	No existeix un coeficient especial. És vigilada l'operació dels Bancs.
ITÀLIA:	La reserva d'actius específics ha de ser més d'un 40% de les obligacions en circulació.
LUXEMBURG:	La caixa i l'actiu realitzable han de ser més del 30% del passiu.
PAÏSOS BAIXOS:	És un coeficient complex que classifica actius segons el grau de liquiditat i de venciment contra obligacions classificades per categoria i venciment.
REGNE UNIT:	No existeix coeficient especial. És vigilada acuradament la posició dels Bancs.

A Espanya fa les funcions de ratio de liquiditat el coeficient de caixa, fixat en un 5,75% per a totes les institucions, i que el Banc d'Espanya pot modificar entre un mínim d'un 5% i un màxim d'un 9%. Els actius computables d'aquest coeficient són l'efectiu a caixa,

els dipòsits al Banc d'Espanya –inclòs el Fons de Garantia de Dipòsits– i el disponible en compte de crèdit. Els passius computables són tots els dipòsits, exclosos els interbancaris i en moneda estrangera o pessetes convertibles.

Finalment, els treballs d'harmonització de disposicions comunitàries van encaminats a establir unes previsions que gairebé cada Estat membre ja té en matèria bancària, com són la creació d'una central de riscs i un fons de garantia de dipòsits; aquest darrer solament existeix de manera limitada a Alemanya, Regne Unit, i en cap altre país comunitari, encara que sí a Espanya. (Vegeu quadre núm. 107).

La crisi econòmica en general i en el cas espanyol les reformes conduents a un sistema bancari més competitiu augmenten considerablement els riscs, la qual cosa obliga a potenciar els mecanismes de control existents i a crear-ne d'altres. Això es especial-

QUADRE NÚM. 107

DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DEL MERCAT FINANCER A CATALUNYA I A ESPANYA (1970-1980)

ANYS	CATALUNYA			ESPANYA		
	Bancs *	Caixes d'Estalvis	TOTAL	Bancs *	Caixes d'Estalvis	TOTAL
1970	57,5	42,5	100	69,0	31,0	100
1971	57,2	42,8	100	66,7	33,3	100
1972	58,5	41,5	100	67,7	32,3	100
1973	59,9	40,1	100	68,4	31,6	100
1974	59,8	40,2	100	68,5	31,5	100
1975	58,9	41,1	100	67,4	32,6	100
1976	58,6	41,4	100	66,5	33,5	100
1977	57,9	42,1	100	65,8	34,2	100
1978	57,4	42,6	100	65,5	34,5	100
1979	57,2	42,8	100	65,6	34,4	100
1980	58,4	41,6	100	66,4	33,6	100

NOTES: (*) En el cas dels Bancs no s'inclouen els dipòsits en moneda estrangera ni els dipòsits de les Caixes d'Estalvis a la Banca.

FONT: BANCO DE ESPAÑA, "Boletín Estadistico", Confederación Española de Cajas de Ahorros i elaboració pròpia.

ment encomanat al Banc d'Espanya i al Fons de Garantia de Dipòsits.

En aquest sentit, el Banc d'Espanya té en funcionament des de 1963 una Central d'Informació de Riscs, de tal manera que tota les institucions han de declarar tots els crèdits concedits a un mateix beneficiari quan en conjunt sobrepassin els quatre milions de pessetes i alhora les entitats de crèdit poden sol.licitar informació de l'endeutament total de qualsevol persona física o jurídica.

El mateix Banc d'Espanya té un servei d'anàlisi de balanços i comptes de resultats del sistema bancari que són una ajuda per a la detecció d'aquelles entitats que es trobin en dificultats (és l'anomenada supervisió a distància que s'afegeix al control que realitza la inspecció). Quan el risc sigui molt accentuat i la situació de l'entitat ho recomani les autoritats tutelars poden procedir a la remoció dels dirigents per no acomodar-se en la seva actuació a pràctiques bancàries sanes.

QUADRE NÚM. 108

PREVISIONS BANCÀRIES ALS PAÏSOS DE LA CEE

País	Central de riscs	Grans préstecs
Alemanya	Bundesbank registra crèdits superiors a 1 milió DM i n'informa.	Crèdits de més del 15% dels fons propis han de comunicar-se
Bèlgica	BNP registra crèdits superiors 1 milió FB i n'informa	Crèdits superiors al 20% dels fons propis han de comunicar-se
Dinamarca	La supervisió de Bancs té atribucions per actuar de central de risc si vol.	Crèdits individualitzats han de ser inferiors al 50% dels fons propis. A partir d'un 35% han de comunicar-se
França	Registra crèdits superiors a 200.000 Frs. i n'informa	Crèdits individualitzats superios a 25 milions de Frs. han de justificar-se.
Irlanda	No n'hi ha	Els riscs individualitzats han de ser inferiors al 8 % del risc total.
Itàlia	Servei d'informació i compensació de crèdits registra els superiors a 30 milions de lires i n'informa	Crèdits individualitzats superiors al 20% dels fons propis no han de superar en total el 25-40% dels dipòsits.
Luxemburg	No n'hi ha	Els préstecs de més de 50 milions de Frs. han de comunicar-se.
P. Baixos	Una organització privada cobreix el servei.	Risc individualizats han de ser inferiors al 25% dels fons propis.
Regne Unit	No n'hi ha	Préstecs individuals superiors al 5% del total de crèdits han de comunicar-se.

FONT: IBRO, op. cit. i BANCO CENTRAL, "Boletín Informativo", núm. 338.

En el terreny comptable, en concret, s'ha avançat força en la millora de procediments per a l'exercici d'aquestes funcions tutelars. En aquest sentit s'estableixen normes comptables estrictes, i, d'acord amb les disposicions ministerials del 17 de gener d'enguany, ja s'han anunciat noves normes que tractaran el sanejament d'actius, la consolidació de balanços de grups, els ajusts dels comptes de resultats considerant la inflació i la realització d'auditories. Mesures totes elles en línia amb els projectes comunitaris en curs d'harmonització.

Pel que fa a la seguretat dels dipòsits l'autoritat financera espanyola actua sobre l'entitat de crèdit mateix, en el cas de la Banca, mitjançant la imposició d'un coeficient de garantia i, degut que això de vegades es insuficient, s'ha optat pel reforçament d'un sistema exterior a l'entitat, materialitzat en una assegurança de dipòsits. Per això, es creà l'any 1977 el

"Fons de Garantia de Dipòsits" per a Bancs i Caixes, per tal de protegir l'estalviador privat i ajudar a la solució de les crisis bancàries. El Fons es nodreix amb una quota anual d'1,1% dels dipòsits fins a 1.500.000 pessetes per dipositant.

3. 4. 3. La integració del sistema creditici a l'Europa comunitària: evolucions previsibles

a. Activitat de la Banca estrangera a Espanya

Actualment operen a Espanya vint-i-quatre Bancs estrangers procedents de deu països, amb un nombre total de 69 oficines, de les quals 15 són instal.lades a Catalunya (a Barcelona, excepte una). Dinou d'aquests Bancs han vingut a Espanya a partir de la promulgació del Decret de juny de 1978, i han obert 27 oficines operatives. (Vegeu quadre núm. 103)

Del total d'aquests Bancs estrangers, catorze són procedents de sis països de la Comunitat (Alemanya, Bèlgica, França, Itàlia, Països Baixos i Regne Unit) i concentren 58 de les 69 sucursals o agències, 14 d'elles a Catalunya.

Cal considerar que la majoria de Bancs estrangers justament fa dos anys que s'han instal.lat i, donades les limitacions amb les quals treballen, llur importància quantitativa és petita en relació amb la Banca espanyola.

De les xifres del balanç consolidat es pot veure que el volum de la Banca estrangera és d'aproximadament un 4% del total de la Banca. La seva activitat creditícia és comparativament major que la de la resta de Bancs, i destinen la pràctica totalitat del crèdit al sector privat i tres quartes parts a activitats del sector secundari (especialment maquinària i indústria farmacèutica). Al sector públic, tot i destinar poc, hi canalitza relativament més que no pas la Banca nacional. Són Bancs que tenen una escassa participació de la xifra de recursos aliens que tot just sobrepassa l'1,1% del total de la Banca. Es tracta, però, de Bancs que en general han denotat un gran dinamisme, i d'aquí a pocs anys ja es tindria la suficient perspectiva per tal d'analitzar llur tendència i vocació operacional.

El règim legal establert actualment ha introduït una gran dosi de liberalització en l'establiment de la Banca estrangera en relació amb la situació anterior, però subsisteixen disposicions que minven l'atractiu d'establir-se a Espanya. Tot i això, pesen més les perspectives econòmiques, l'eixamplament de llur mercat financer i la pròxima entrada a la Comunitat Econòmica Europea.

L'experiència ensenya que la Banca estrangera, per poques limitacions que tingui, no arriba a tenir mai una gran part del mercat interior. És més natural que es dediqui a la realització d'operacions bancàries internacionals amb les grans institucions i empreses del país, i, fins i tot, amb els mateixos Bancs nacionals. D'aquesta manera els serveis bancaris més de l'interior resten fonamentalment controlats pels d'aquí, bàsicament pel millor coneixement del mercat interior, més àmplia xarxa d'oficines i possiblement major confiança i tradició dels clients.

Tot això pot fer que durant l'etapa de transició anterior a la integració, la Banca estrangera s'instal.li aquí sense deixar-se influir massa per les disposicions del Decret, la supressió de les restriccions, fins a no tenir altres limitacions que les establertes amb caràcter general per a la Banca del país.

Recentment, s'ha realitzat un estudi empíric de l'orientació cap a l'activitat internacional de la Banca estrangera, basat en el fort desenvolupament del finançament en divisa, en aquest cas de les empreses públiques i privades espanyoles amb aval públic (extret a partir de les dades que publicarà la Memòria Estadística 1980 de la Direcció General de Política Financera).

El deute exterior viu del sector públic i privat amb aval públic ascendia a 9.153,4 milions de dòlars (canvis de final d'any), dels quals un 79% és deute públic i l'altre 21% deute privat.

Per prestamistes aquests deute viu correspon en un 22% al Tresor, un 18% a l'Institut de Crèdit Oficial, un 16 % a RENFE, un 23 % a l'INI i empreses filials. Del 21% del sector privat, pràcticament la totalitat correspon a autopistes (un 20%).

Del total de deute exterior viu, les entitats financeres estrangeres n'han finançat 7.544 milions de dòlars, és a dir, un 82%. La part restant correspon a col.locació de deute perpetu i d'emissions públiques, finançament de Bancs espanyols, organismes internacionals (FMI, Banc Mundial, etc.) i d'altres institucions financeres.

Els Bancs o grups bancaris estrangers establerts a Espanya tenen finançat un total de 1.716 milions de dòlars, corresponents a un 19% del deute total, dels quals els Bancs amb seu social en Estats membres n'han finançat justament la meitat.

Per prestamistes, fixant-nos en el deute exterior concedit, l'entitat que més quantitat ha finançat és l'Eximbank amb 884 milions de dòlars (Banc Oficial dels Estats Units per als crèdits a l'exportació); en segon lloc figura el "Grupo Bancario Internacional" amb 720 milions; després el Libyan Arab Foreing Bank amb 680 milions: en quart lloc el Westdeutsche Landesbank amb 665 milions; i si als 94 milions del Deutsche Bank s'afegeixen els 590 milions aportats per la seva Compagnie Financière ocuparia el tercer lloc. Segueixen després una llarga llista de Bancs estrangers que sobrepassa la cinquantena.

b. Procés d'acomodació de la Banca espanyola

Diverses anàlisis realitzades sobre el sistema

bancari espanyol i dels països de la Comunitat per tal de definir algunes característiques bàsiques del nostre sistema en relació amb el conjunt de la Comunitat han estat basades en la comparació de les magnituds més significatives del balanç i del compte de resultats i de l'estructura interna de la gran Banca espanyola en comparació amb la gran Banca comunitària. Aquestes relacions agregades i la seva evolució permeten apuntar i comparar posicions relatives i diferències de tipus estructural i operatiu indicatives dels possibles canvis a introduir en la Banca espanyola de cara a la integració a les condicions pràctiques comunitàries.

Una anàlisi de les característiques de la banca comunitària permet inferir una orientació del seu comportament, que podem resumir de la següent manera:

– Reforçament del concepte de "Banca universal" que alhora estimula el nivell de competència entre els diversos intermediaris financers.

– Procés de concentració bancària.

– Creixement de la inversió cap a fórmules de crèdits a mitjà termini i cap a la utilització de descoberts i crèdits a curt termini.

– Assumpció de noves funcions, financeres i no financeres, en estreta relació amb les necessitats de la clientela.

– Internacionalització dels mercats financers, augment del negoci estranger i dels mercats d'euromonedes; tot plegat ha fet que es tendeixi a una similitud internacional en les solucions davant els nous problemes financers.

A aquesta internacionalització ha contribuït el procés de liberalització (dels controls de canvis, tipus d'interès, crèdits i d'altra banda el foment de la competència). Això els ha estimulat a realitzar millores tècniques i organitzatives, a la recerca de captació de quota de mercat exterior per tal de respondre al seu propi creixement i nivell de competència.

A partir de les dades dels grans bancs espanyols i de la CEE es desprènen una sèrie de diferències que ben segur haurien d'anar-se dissipant de cara a una pròxima integració comunitària del nostre sistema creditici.

a) La dimensió de la gran Banca europea es manté molt per sobre de la corresponent als Bancs espanyols.

b) La Banca espanyola té una major proporció de recursos propis en relació als recursos totals. L'existència del coeficient de garantia (8% per a la Banca comercial i 10% per a la industria) es fonamenta per tal de garantir els recursos aliens. A Europa aquesta ratio és més reduïda i paral.lelament la garantia de l'entitat és vigilada per serveis d'inspecció que controlen l'adequada diversificació del risc.

c) El marge financer del sistema bancari espanyol s'assemblava al dels països comunitaris en els primers anys de la dècada anterior, però mentre a Europa es mantenia estable, aquí ha augmentat contínuament. Entre les raons poden figurar: l'augment del coeficient de garantia, la repercussió de l'expansió bancària i la crisi econòmica i borsària, que han augmentat el risc i han depreciat l'actiu respectivament. Per això, ha calgut fer majors provisions, i en no voler disminuir el benefici, s'ha repercutit el cost al client augmentant el marge financer.

d) La relació recursos per oficina i per empleat ha evolucionat en sentit contrari a la resta d'Estats membres, degut a la forta expansió registrada a mitjans de la dècada anterior.

4.4. Les Borses de Valors

Al marge del sistema bancari, la Comunitat també ha dirigit els seus esforços a la consecució de la integració financera en altres camps, i, sobretot, en els mercats de valors, tant pel que fa al primari com al secundari. En aquest àmbit, s'ha procurat, també, fer el procés d'homogeneïtzació base de l'harmonització voluntària de les normatives estatals aplicables, simultanejant-lo amb l'augment de la transparència i la informació dins i entre els diferents mercats, en la perspectiva de la formació d'uns preus de mercat, amb caràcter general, i amb un major grau de seguretat.

Així s'ha elaborat un "Codi de conducta" que procura una harmonització de les pràctiques utilitzades per les transaccions en valors mobiliaris sobre els diferents mercats, amb l'objectiu de desenvolupar progressivament una "deontologia" europea de les pràctiques borsàries. El "Codi" recull, entre altres temes, la necessitat d'augmentar els graus d'informació de la marxa de les societats, la igualtat d'oportunitats per als accionistes, i mesures encaminades a un bon i lleial funcionament dels mercats de valors. També podem esmentar aquí l'obligatorietat d'estendre, a l'hora de l'emissió de nous valors, un "Prospecte d'emissió" que reculli una sèrie de dades que permetin el màxim coneixement sobre les condicions reals de les mateixes.

De tota manera, també en el camp dels mercats de valors partim de situacions molt heterogènies i difícilment compatibles, sobretot pel que fa al mercat borsari, en què existeixen tradicions i institucions molt

QUADRE NÚM. 109

VOLUM DE CONTRACTACIÓ A LA BORSA DE BARCELONA (1952-1980)
(en milions de pessetes)

Any	Volum efectiu	%	Any	Volum efectiu	%	Any	Volum efectiu	%
			1961	3.392	25,23	1971	12.504	20,74
1952	4.481	45,19	1962	2.775	23,65	1972	28.872	26,48
1953	3.363	39,22	1963	3.936	24,28	1973	43.356	26,57
1954	2.669	28,94	1964	3.775	24,30	1974	40.680	23,21
1955	3.686	28,87	1965	5.583	26,19	1975	31.116	20,43
1956	4.729	29,84	1966	5.868	25,06	1976	35.424	19,58
1957	3.392	26,45	1967	6.732	21,61	1977	17.292	16,26
1958	2.831	23,93	1968	9.840	23,20	1978	25.788	19,98
1959	2.376	21,94	1969	14.616	22,99	1979	21.864	15,00
1960	2.108	21,42	1970	13.332	24,27	1980	24.756	18,84

NOTA: – Els percentatges fan referència al total de les Borses espanyoles, a excepció de la Borsa de València creada durant l'any 1980.

FONT: BANCO DE ESPAÑA, "Boletín Estadístico" i elaboració pròpia.

diferents i que fan molt més difícil la seva homogeneïtzació. Cal dir, però, que en el mercat d'emissions i col.locacions el camí és molt més senzill, i més encara donat l'alt nivell d'integració assolit pels diferents euromercats, com a procés propi derivat del seu funcionament, però que òbviament facilita la possibilitat d'apropament de les diferents legislacions nacionals.

De la mateixa manera, la integració econòmica europea, prou activa al marge del propi procés comunitari, ha tingut uns efectes unificadors sobre les Borses de Valors dels països membres. I amb l'única excepció d'Alemanya, ens trobem amb la progressiva centralització en un sol centre de contractació, i amb l'obertura de les Borses més importants als Títols i valors estrangers. En qualsevol cas, i donat l'escassíssim volum negociat en els mercats espanyols, cal esperar també un procés similar, acompanyat d'un augment de la dependència dels grans mercats internacionals. La manera de concretar i articular aquest procés de centralització, d'una banda, i la creixent interdependència amb els mercats europeus, dependrà en darrera instància de les decisions que les autoritats econòmiques espanyoles prenguin, pel que fa a la reforma i adaptació del mercat de valors i a la possibilitat d'integrar els diferents mercats espanyols, mantenint els centres de contractació, diferenciats. Aquesta possibilitat és important per a la Borsa de Barcelona, a fi de no quedar reduïda a un centre de contractació d'àmbit regional i potenciar el seu volum efectiu de contractació. (Vegeu quadre núm. 109)

CAPÍTOL V

LA POLÍTICA AGRÀRIA COMUNITÀRIA I L'AGRICULTURA CATALANA

1. Posició del sector agrari català davant l'adhesió

1.1. El marc global

El sector agrari català generava l'any 1977 el 3,61% del Producte Interior Brut (PIB) de l'economia catalana i representava el 8,5% del PIB agrari espanyol, mentre la indústria ho feia en el 24,2%, el comerç i serveis en el 18,5% i la pesca en 4,8%. El mateix any el PIB català representava el 19,8% en el total espanyol.

Si comparem el sector agrari català amb els altres sectors econòmics catalans, podem obtenir el següent quadre:

QUADRE NÚM. 110

IMPORTÀNCIA DEL SECTOR AGRARI CATALÀ RESPECTE A D'ALTRES SECTORS ECONÒMICS (1977)

Sectors	Milions de pessetes	% Participació en el PIB català
Agricultura	58.799	3,61
Pesca	3.354	0,21
Mineria	8.263	0,51
Edificació i Obres Públiques	126.958	7,79
Aigua, gas i electricitat	44.429	2,73
Alimentació, begudes i tabac	55.558	3,41
Tèxtil	82.901	5,09
Cuiro, calçat i confecció	53.955	3,31
Fusta i suro	21.359	1,31
Paper, premsa i arts gràfiques	40.936	2,51
Químic	108.593	6,66

(Continua)

(Continuació quadre núm. 110)

Sectors	Milions de pessetes	% Participació en el PIB català
Ceràmica, vidre i ciment	31.165	1,91
Metall	223.564	13,72
Transportes i comunicacions	95.057	5,83
Comerç	207.391	12,73
Financer	88.742	5,45
Administració pública i Defensa	51.197	3,14
Serveis diversos	327.203	20,08
TOTAL	1.629.424	100,00

FONT: Banco de Bilbao i elaboració pròpia.

La producció final agrària catalana es descomponia l'any 1977 així: producció agrícola 38,6%, producció ramadera 58,7%, producció forestal 1,2%, d'altres 1,4%. (a Espanya, agrícola 54,4%, ramadera 39,5%, forestal 3,5%, i d'altres 2,6%). Respecte al total de la producció final agrària espanyola, el pes específic de cada una era el següent: producció agrícola 6,7%, producció ramadera 13,9, producció forestal 3,5%.

Les dades macroeconòmiques del sector agrari català es poden apreciar en el següent quadre:

QUADRE NÚM. 111

DADES MACROECONÒMIQUES DEL SECTOR AGRARI CATALÀ (1977)

Variables	Milions de pessetes	% sobre total espanyol	% sobre la producció final catalana
Producció total	130.960,4	10,7	—
Reocupació	14.381,5	—	—
Producció final	116.578,9	—	100,0
Despesa externa	64.455,3	—	55,3
Valor afegit brut a preus de mercat	52.123,6	7,8	44,7
Subvencions	261,0	9,6	0,2
Valor afegit brut al cost dels factors	52.384,6	7,8	44,9
Amortitzacions	8.465,7	9,9	7,3
Renda agrària	43.918,9	7,5	37,7

FONT: Ministerio de Agricultura i elaboració pròpia.

Vegeu al quadre núm. 112 la distribució de la producció final agrària per grans grups de productes a Catalunya i a Espanya, i al quadre núm. 113 alguns dels factors que utilitza el procés de producció del sector agrari.

QUADRE NÚM. 112

DISTRIBUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ FINAL AGRÀRIA PER GRUPS DE PRODUCTES
(en percentatges)

Productes	Catalunya *	Espanya
Cereals	7,2	9,8
Tubercles	2,8	4,3
Productes d'horta	8,6	13,5
Fruita i cítrics	14,7	10,2
Vi	2,3	4,1
Oli	1,3	3,3
Carn i bestiar	47,2	26,5
Llet	6,3	8,7
Ous	4,0	4,1
Altres	5,6	15,5
TOTAL	100,0	100,0

NOTA: (*) Inclou les Illes Balears a causa de llur presentació estadística conjunta.

FONT: Ministerio de Agricultura i elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 113

ALGUNS FACTORS DE LA PRODUCCIÓ DEL SECTOR AGRARI CATALÀ

Factors de la producció	Quantitat	% sobre el total espanyol
I Població activa *	153.687 persones	5,4
II Terres **		
– Conreus	1.038,8 Milers d'hectàrees	5,1
– Pastures	317,6 Milers d'hectàrees	4,7
– Boscos	1.320,3 Milers d'hectàrees	8,5
III Regadiu **	264,4 Milers d'hectàrees	9,5
IV Caps de bestiar **		
– Boví	324.576 caps	7,3
– Porcí	2.580.244 caps	24,5
– Oví	661.888 caps	4,8
– Cabrum	28.564 caps	1,4

FONTS: (*) Banco de Bilbao i estimació a partir del Instituto Nacional de Estadística. Any 1977.
(**)Ministerio de Agricultura. Any 1979.

A Catalunya, la població activa agrària és aproximadament un 6,8% del total. Un percentatge que disminueix al mateix temps que augmenta l'envelliment de la població agrària.

El repartiment geogràfic de les magnituds macroeconòmiques és interessant, ja que el 76% de la renda agrària catalana és generat fora de la província de Barcelona. Aquesta, amb les seves comarques, ocupa el 17% de la superfície cultivada, el 6,4% de les pastures, mentre que supera el 30% dels boscos i el 24% de la superfície geogràfica total.

1.2. Característiques de la demanda alimentària a Catalunya

a. Factors que hi incideixen

La despesa alimentària de Catalunya presa com una variable pròxima a la demanda reflecteix un conjunt de fets importants:

– El pes de les poblacions urbanes

– El nivell de renda per habitant i la rapidesa del seu creixement fins a 1973.

– L'estructura industrial i transformadora existent al Principat.

L'evolució dels assentaments demogràfics ha afavorit la concentració de la població en zones on la dependència alimentària era més forta i la seva estructura diferent. El pes dels municipis petits ha disminuït, mentre que ha augmentat la importància de la població en municipis grans. (Vegeu quadre núm. 114)

El creixement de la renda per habitant ha causat una evolució de la demanda afavorint el consum, per exemple, de carns i productes càrnics, pastes, llet, formatge i ous, i, en menys mesura, fruita. L'augment del consum de beguda (inclòs el vi) és relacionat, a més, probablement amb els nous hàbits de consum i amb el creixement dels corrents turístics experimentat entre 1964 i 1973

QUADRE NÚM. 114

EVOLUCIÓ DE LA DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ SEGONS LA DIMENSIÓ DELS MUNICIPIS (1960-1975)

(en percentages)

Dimensió	1960	1970	1975
Municipis de menys de 5.000 habitants	23,3	16,2	13,9
Municipis de més de 50.000 habitants	53,3	60,7	61,3

FONT: INE i elaboració pròpia.

b. Evolució i estructura de la despesa alimentària catalana.

En el període analitzat, prenent com a base les enquestes de pressupostos familiars (1964-1965 i 1973-1974), la despesa alimentària a Catalunya ha augmentat a una taxa anual acumulativa de 5,8% a preus constants (3,3% la despesa per habitant); mentre que la població creixia en un 2,4% i la renda per habitant en un 3,5%.

L'aportació a aquest creixement de la despesa s'origina essencialment en les begudes (37,7% del creixement total), les carns i els productes càrnics (24,1%), els cereals i les pastes (10,2%), la llet, formatge i ous (8,8%) i la fruita (8,7%).

L'any 1973-74 la distribució de la despesa alimentària era la següent:

QUADRE NÚM. 115

DISTRIBUCIÓ DE LA DESPESA ALIMENTÀRIA A CATALUNYA (1973-74)

Productes	%
Carns i productes de la carn	24,7
Begudes	18,9
Cereals, pa i pastes	15,1
Llet, formatge i ous	11,1
Patates i productes d'horta	7,6
Peix	7,1
Fruita	5,6
D'altres	9,9
TOTAL	100,0

FONT: INE,"Encuesta de presupuestos familiares" i elaboració pròpia.

La despesa del conjunt de productes càrnics s'ha duplicat a preus constants (1964-65/1973-74). Però el repartiment del creixement en el consum no ha estat homogeni. En efecte, considerades les magnituds de la despesa a preus constants, la de la carn de vedella ha augmentat molt més ràpidament que les altres.

Així, per ordre de creixement es classificarien: la carn de vedella, la d'aviram, la de vaca, la de porc, i la de be (amb una disminució de la despesa en termes constants).

La despesa alimentària s'ha concentrat, com és lógic, a les zones urbanes, on ha crescut ràpidament. El 1973-74 la província de Barcelona representava el 84,6% de la despesa total catalana.

c. Creixement de la demanda alimentària i dependència exterior

El fort creixement de la despesa alimentària a la darrera dècada i mitja ha suposat un fort augment de la demanda en el mercat agrari a Catalunya; de fet, ha estat dominat per la demanda del consum que l'ha fet globalment deficitari. La inelasticitat de l'oferta agrària catalana explica el volum i composició de la seva dependència exterior.

Les estimacions disponibles sobre els fluxos comercials agraris assenyalen una balança comercial deficitària amb l'estranger i amb la resta d'Espanya, tant el 1967 (segons la taula *input-output* de l'economia catalana) com el 1975 (segons la tesi doctoral del senyor Martí Parellada). D'acord amb aquestes estimacions, durant el període considerat la balança comercial agroalimentària ha empitjorat, sobretot respecte a l'estranger, i ha millorat quelcom respecte a la resta d'Espanya.

L'evolució del dèficit agroalimentari amb l'estranger tampoc no és la mateixa si la dividim entre productes agraris i productes alimentaris o transformats. Així, les estimacions disponibles dels fluxos comercials per consum directe i per transformació indiquen que respecte a l'estranger Catalunya presenta un superàvit en el grup de productes per consum directe (creixent durant el període 1975-78); mentre que en el grup de productes per transformació la balança és netament importadora (creixent durant el període 1975-78).

En relació amb el comerç amb la resta d'Espanya, les estimacions disponibles semblen indicar un tipus de relació comecial diferent que amb l'estranger. Així, són més importants les exportacions de productes transformats; en canvi, a les importacions dominen els productes agraris no transformats.

El pes i la importància del mercat espanyol es posa de manifest si pensem que aquest significava el 1975 el 94,5% de les exportacions agràries i el 85,4% de les importacions agràries totals. Aquest és el resultat del creixent abandó dels mercats estrangers, mostrant una accelerada orientació cap al mercat espanyol.

Ha estat molt important en aquest procés el paper del sector transformador i la seva influència dins l'exportació i la importació alimentària (lligat entre d'altres factors a la implantació de noves indústries agroalimentàries entre 1961 i 1968). Ha estat aquest sector el que, en definitiva, ha mantingut la capacitat exportadora agroalimentària del país, molt lligat, a més, amb la importància del propi mercat de Barcelona.

Dins el mercat espanyol, les regions amb què Catalunya comercia més són Aragó, Cantàbria, País Valencià, Andalusia, País Basc, Múrcia, Castella-Lleó i Madrid, per aquest ordre.

Aragó i València subministren conjuntament més de la meitat dels aliments que entren a Catalunya procedents de la resta de l'Estat. Les importacions d'Aragó (52.400 milions de pessetes el 1975) representen la tercera part del total importat pels catalans i consisteixen principalment en animals vius (58%) i cereals i derivats (21%). Les importacions del País Valencià, de 33.600 milions de pessetes representen un 21% de les totals, encara que el seu volum és més elevat que el de les procedents d'Aragó. Això es deu al fet que la relació ptes./kg. és més alta per a Aragó (43,9) que per a València (21,6) o, dit en altres paraules, els productes que s'importen d'Aragó tenen el doble de valor que els que s'importen de València. Aquests últims consisteixen principalment en fruites i llegums frescos (60%) i animals vius (10%).

Les compres a altres regions se situen a molta distància de les dues anteriors i les més importants són les que s'efectuen a Castella-Lleó (9% del total) i a Andalusia (7%) i que consisteixen principalment en sucre i animals vius d'ambdues regions, cereals de Castella-Lleó i peix, fruites i llegums d'Andalusia.

Hi ha cinc regions que representen cadascuna un 4% aproximadament de les importacions catalanes de l'Estat espanyol com són: Múrcia, Santander, les Canàries, Castella-La Mancha, i el País Basc.

De Múrcia i les Canàries, Catalunya n'importa fruites i llegums i també, de Canàries, tabac; de Santander i Castella-La Mancha, animals vius i del País Basc, peix. És de destacar que Santander i el País Basc son les dues regions que presenten una relació ptes./kg. més elevada: 117 per a Santander i 95 per al País Basc, seguides per Galícia amb 60.

La resta de les regions representa conjuntament un 10% tan sols de les importacions catalanes d'aliments i són de destacar únicament les de peix de Galícia, les de productes lactis i ous d'Astúries i les d'animals vius d'Extremadura.

Com segurament haurà quedat ja de manifest, els animals vius són la partida més important de les compres catalanes a la resta de l'Estat, de manera que representen el 30% de les importacions globals amb un

valor de 48.800 milions de pessetes l'any 1975. Al mateix temps són també, si s'exceptua el tabac, les més valuoses relativament, de l'ordre de 261 pessetes per kilo. El 61% de les compres d'animals vius es realitzen a Aragó.

La segona partida la constitueixen les fruites i llegums que representen un 21% de les importacions globals, encara que quant a volum són la partida més important (44% del total), molt per davant de la segona que són els cereals i derivats (20%). La major part de les fruites i llegums frescos procedeixen del País Valencià (el 69%).

Els cereals són la tercera partida de les importacions catalanes de les que en representen un 7%, o un 11% si s'hi afegeixen els seus preparats, i que provenen d'Aragó en un 64%.

El peix i derivats, el sucre i la mel, les begudes i el tabac, suposen cada partida, al voltant d'un 6% de les importacions, mentre que els productes lactis, els càrnics i els preparats alimentaris diversos en representen cada un, un 4%. Aquests últims són, després dels animals vius, el més valuosos relativament (81 ptes./kg), seguits pel sucre i la mel (73), la carn i productes càrnics (64) i el peix i derivats (59).

Quant a les exportacions catalanes a la resta d'Espanya hi ha cinc partides que representen conjuntament el 69% del valor total exportat: la carn i els seus preparats (20%), els preparats alimentaris diversos (18%), les fruites i llegums (13%), els animals vius (11%) i els productes lactis i ous (8%). Aquests productes són, al mateix temps, els que proporcionen un major valor per volum exportat i així tenim que els preparats alimentaris diversos proporcionen 153 ptes./kg., els animals vius 145, la carn i els seus preparats 104; els productes lactis i ous 58; només les fruites i llegums queden al dessota amb una relació de 40 ptes./kg. Per això no és d'estranyar que hi hagi altres productes dels quals s'exporten volums importants i que, en canvi, no són els principals quant a valor, ja que és més baixa la seva relació ptes./kg. Així, la primera partida de les exportacions pel que fa al volum la constitueixen els aliments per a animals, que amb un volum de 616,5 milions de tones representen un 20% del volum total exportat, seguits pels cereals, les fruites i llegums frescos i les begudes, que representen cada una, un 13-14% del volum total.

La meitat del volum exportat l'absorbeixen només tres regions: el País Valencià (20%), Aragó (18%) i Madrid (14%) i les tres quartes parts, cinc regions: les tres anteriors més les Illes (13%) i Andalusia (12%).

Tal com succeeix amb les importacions, però a la inversa, Aragó sobrepassa València quant al tonatge exportat, la qual cosa és deguda que les exportacions al País Valencià consisteixen, sobretot, en animals vius (29%) i productes lactis (17%) que tenen una major relació ptes./kg., mentre que les que es dirigeixen a Aragó són principalment cereals (25%), aliments per animals (11%) i fruites i llegums frescos (9%).

Les Illes, Madrid i Andalusia compren principalment productes elaborats. Les Illes suposen un 14% de les exportacions catalanes i compren especialment preparats alimentaris diversos (30%), carn i els seus derivats (16%) i també fruites i llegums frescos (12%). A Madrid es dirigeix un 9% de les exportacions catalanes i consisteixen principalment en carn i preparats càrnics (38%) i preparats alimentaris diversos (20%). La relació ptes./kg. (69) per a les exportacions a Madrid és la segona més elevada, després de la d'Andalusia (74) que compra també carn i preparats càrnics (34%) i preparats alimentaris diversos (21%), però també fruites i llegums frescos (13%).

Pel que fa a les altres regions només cal destacar que Castella-Lleó, Extremadura, Galícia, País Basc i les places del Nord d'Àfrica són, després de Madrid i Andalusia, les que presenten una relació més elevada ptes./kg. (per sobre de 56), ja que s'hi exporten primordialment preparats càrnics i alimentaris.

Catalunya apareix com a transformadora d'aliments, la qual cosa es reflecteix en el fet que importa principalment primeres matèries, animals vius sobretot, i exporta, en canvi, productes elaborats, càrnics, principalment. Per això, la relació ptes./kg. és més elevada per a les exportacions (45) que per a les importacions (35).

També es de destacar l'important intercanvi de fruites i verdures fresques –de les quals n'entren per valor de 29 mil milions i en surten per valor de 17 mil milions– que té lloc especialment amb les regions veïnes, València, Aragó i les Illes, però també amb altres de més llunyanes com Andalusia. Considerats globalment, els productes més importats de la resta d'Espanya són comercialment els següents: animals vius (30,1%), fruita i llegums frescos (18%), begudes (6,5%), sucre, preparats de sucre i mel (6,5%), cereals (6,9%). Aquests productes representen ja el 68% del total d'importacions. Els productes més exportats a la resta d'Espanya són els següents: Carns i preparats de carn (19,7%); preparats alimentaris (18,2%); fruita i llegums frescos (12,2%); animals vius (11,3%); productes lactis i ous (7,9%). Aquests productes representen el 69% del total de les exportacions.

Respecte a l'estranger, s'importa especialment cereals, alimentació per al bestiar, preparats d'aliments diversos, fruites i llegums (conserves o preparats), productes lactis i ous etc. En canvi, s'exporta principalment fruita de closca, conserves de fruites, conserves i preparats de llegums, fruites i llegums frescos, i begudes.

L'exportació agrària catalana a l'estranger per capítols de l'aranzel es concentra en un 70% en els següents: fruita (cap. 8); begudes (cap. 22); preparats diversos (cap. 21); oli i greixos (cap. 15); llegums i pro-

QUADRE NÚM. 116

EVOLUCIÓ DE LES EXPORTACIONS AGROALIMENTÀRIES DE CATALUNYA (1974-79)
(en milions de pessetes)

Capítols aranzelaris	1974	1975	1976	1977	1978	1979
1. Animals vius	54,7	88,6	109,8	267,3	353,3	277,1
2. Carn	236,3	237,9	243,9	375,3	496,1	484,6
3. Peix	212,4	253,3	230,7	270,9	514,2	668,0
4. Ous, llet, formatge i mel	67,5	65,7	91,8	211,5	139,0	195,2
5. Altres productes d'origen animal	217,9	166,0	204,7	318,7	419,7	299,4
6. Plantes vives i flors	122,8	151,4	219,1	316,4	350,1	390,6
7. Llegums i productes d'horta	238,7	495,0	618,5	1.157,6	934,0	1.389,5
8. Fruita	2.619,9	3.085,7	2.869,3	4.421,1	6.221,0	7.210,3
9. Cafè, te, espècies	227,2	243,2	279,7	441,4	526,1	639,8
10. Cereals	5,9	35,5	35,5	90,6	112,5	102,8
11. Farines, sèmola, etc.	241,8	118,1	123,5	139,6	120,9	92,1
12. Llavors, pinsos naturals, etc	58,7	46,8	184,4	247,5	170,8	175,5
13. Gomes, resines, etc.	209,5	262,0	290,5	293,5	300,0	384,3
14. Altres productes d'origen vegetal	16,8	15,0	60,1	21,3	21,1	47,4
15. Oli i greixos	3.161,5	1.795,5	2.817,8	3.871,7	2.986,1	2.357,3
16. Preparats de carn i peix	89,2	69,1	127,1	216,9	339,4	252,6
17. Sucre, confiteria, etc.	226,0	390,8	433,7	913,9	1.111,6	487,0
18. Xocolata, cacau	459,0	462,9	559,9	1.107,6	889,7	1.302,0
19. Preparats cereals, farina	139,0	92,6	84,2	109,7	90,2	195,6
20. Preparats lleguminosos, horta, fruita	797,2	547,3	460,9	761,7	648,7	641,1
21. Preparats diversos	478,8	390,4	586,6	1.478,5	1.757,1	3.109,5
22. Begudes	1.460,7	1.289,4	1.410,2	1.970,8	1.468,4	3.164,2
23. Residus, deixalles i alimentació per a animals	75,0	119,1	381,3	651,7	771,8	449,3
TOTAL	11.416,5	10.421,3	12.423,2	19.654,9	21.741,8	24.315,2

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

ductes d'horta (cap. 7); xocolata, cacau (cap. 18). (Vegeu quadre núm. 116).

La Comunitat Econòmica Europea absorbeix una part important de les exportacions catalanes a l'estranger (el 52% l'any 1979), però amb tendència decreixent des de 1974, si fem abstracció de la recuperació registrada els anys 1978/79. Aquesta no és sempre la mateixa per a tots els productes, però la pèrdua d'importància d'aquest mercat (de 1974 a 1977) fou notable. (Vegeu quadre núm. 117).

Els productes per als quals el mercat de la CEE ha disminuït d'importància han estat, capítol 3 (peix, crustacis i musclos), capítol 12 (llavors i fruits oleaginosos, i olives), capítol 13 (primeres matèries vegetals tintòries i per adobar), capítol 15 (greixos animals i vegetals, olis i ceres) capítol 16 (preparats de carn i peix), capítol 19 (preparats a base de cereals, farines i fècules). Els productes per als quals el mercat de la CEE ha augmentat han estat: capítol 2 (animals vius), capítol 4 (llet i productes lactis, ous d'au i mel), capítol 7 (llegums, plantes, arrels i tubercles alimentaris), capítol 21 (preparats alimentaris diversos), capítol 23 (residus i deixalles de la indústria alimentària). En síntesi, el conjunt de capítols on el mercat de la CEE és clarament creixent suposaren, el 1979, el 22,6% del total exportat a la CEE. El conjunt de capítols clarament recessius en el mercat de la CEE suposaren, el mateix any, el 16,7% de les exportacions agroalimentàries a la CEE. (Vegeu quadre núm. 118).

No és probable doncs, que es notin efectes directes importants de la integració des d'un punt de vista agrari, atès el petit pes del comerç exterior dins la pro-

QUADRE NÚM. 117

EVOLUCIÓ DE LES EXPORTACIONS AGROALIMENTÀRIES DE CATALUNYA CAP ALS PAÏSOS DE LA CEE (1974-79)
(en milions de pessetes)

Capítols aranzelaris	1974	1975	1976	1977	1978	1979
1. Animals vius	0,2	2,3	1,5	0,7	3,1	3,4
2. Carn	8,4	50,3	33,5	39,0	140,2	84,4
3. Peix	172,5	229,9	192,8	223,2	379,4	444,4
4. Ous, llet, formatge i mel	0,9	0,1	0,0	7,1	12,1	21,9
5. Altres productes d'origen animal	165,6	127,1	131,8	219,0	313,4	233,2
6. Plantes vives i flors	64,2	91,2	109,4	168,7	176,4	176,4
7. Llegums i productes d'horta	174,0	383,5	540,8	899,2	759,8	1.204,9
8. Fruita	1.561,6	2.084,1	1.905,5	2.417,9	3.625,1	3.871,6
9. Cafè, te, espècies	128,6	135,8	147,8	277,0	258,1	387,5
10. Cereals	0,3	9,4	13,8	63,5	73,2	37,9
11. Farines, sèmola, etc.	214,8	82,0	46,4	22,3	92,7	83,0
12. Llavors, pinsos naturals, etc.	26,9	25,1	150,0	111,2	76,1	68,3
13. Gomes, resines, etc.	108,3	103,5	110,7	78,8	80,7	126,9
14. Altres productes d'origen vegetal	9,6	8,3	10,6	10,2	12,5	25,5
15. Oli i greixos	2.357,4	1.169,8	1.267,8	1.568,8	1.236,7	1.382,7
16. Preparats de carn i peix	44,3	4,7	34,8	88,8	140,9	89,1
17. Sucre, confiteria, etc.	94,6	136,0	99,3	224,9	141,1	292,0
18. Xocolata, cacau	378,9	319,5	346,3	455,5	446,1	1.087,8
19. Preparats cereals, farina	107,8	46,0	22,5	11,1	22,9	16,8
20. Preparats lleguminosos, horta, fruita	545,5	408,4	337,6	560,8	454,9	401,4
21. Preparats diversos	16,0	1,8	44,4	303,9	74,0	1.143,2
22. Begudes	617,3	384,4	475,1	677,0	886,0	1.056,4
23. Residus, deixalles i alimentació per a animals	42,0	79,9	333,6	577,9	626,0	388,3
TOTAL	6.839,7	5.883,1	6.356,0	9.006,5	10.031,4	12.627,0

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

ducció. En tot cas, el comerç agrari català que és beneficiari de l'adhesió des d'un punt de vista estrictament aranzelari, equival a un 64% del comerç agrari actual entre Catalunya i la CEE. Cal insistir, però, que els efectes indirectes de l'adhesió seran probablement molt més importants, i afectaran el sector agrari català a través de les seves interrelacions sectorials i regionals.

Tot això ens dibuixa una funció comercial del sector agrari a Catalunya, de tipus madur i evolucionat amb la resta de l'Estat i de tipus primari i dependent amb l'estranger. Això palesa dos fets:

1) L'existència d'un sector exportador agrari diferenciat de la resta de l'agricultura.

2) La coexistència d'un sector agrari català altament especialitzat respecte a l'agricultura espanyola, amb un sector agrari català poc especialitzat, depenent de l'exterior i dedicat essencialment al mercat interior.

QUADRE NÚM. 118

EVOLUCIÓ DEL PES DE LA CEE EN LES EXPORTACIONS AGROALIMENTÀRIES DE CATALUNYA (1974-79)
(en percentatges)

Capítols aranzelaris	1974	1975	1976	1977	1978	1979
1. Animals vius	0,4	2,6	1,4	0,3	0,9	1,2
2. Carn	3,6	21,1	13,7	10,4	28,3	17,4
3. Peix	81,2	90,8	83,6	82,4	73,7	66,5
4. Ous, llet, formatge i mel	1,3	0,2	—	3,4	8,7	11,2
5. Altres productes d'origen animal	75,0	76,6	64,4	68,7	74,7	77,9
6. Plantes vives i flors	52,2	60,2	49,9	53,3	50,4	45,2
7. Llegums i productes d'horta	72,9	77,5	87,4	77,7	81,3	86,7
8. Fruita	59,6	67,5	66,4	54,7	58,3	53,7
9. Cafè, te, espècies	56,6	55,8	52,8	62,8	49,1	60,6
10. Cereals	5,1	26,5	38,9	70,1	65,1	36,9
11. Farines, sèmola, etc.	88,8	69,4	37,6	16,0	76,7	90,1
12. Llavors, pinsos naturals, etc.	45,8	53,6	81,3	44,9	44,6	38,9
13. Gomes, resines, etc.	51,7	39,5	38,1	26,8	26,9	33,0
14. Altres productes d'origen vegetal	57,1	55,3	17,6	47,9	59,2	53,8
15. Oli i greixos	74,6	65,2	70,6	40,5	41,4	58,7
16. Preparats de carn i peix	50,0	6,8	27,4	40,9	41,5	35,3
17. Sucre, confiteria, etc.	41,9	34,8	22,9	24,6	12,7	60,0
18. Xocolata, cacau	82,5	69,0	61,9	41,1	50,1	83,5
19. Preparats cereals, farina	77,6	49,7	26,7	10,1	25,4	8,6
20. Preparats lleguminosos, horta, fruita	68,4	74,6	73,2	73,6	70,1	62,6
21. Preparats diversos	3,3	0,5	7,6	20,6	4,2	36,8
22. Begudes	42,3	29,8	33,7	34,4	35,9	33,4
23. Residus, deixalles i alimentació per a animals	5,6	67,1	87,5	88,7	81,1	86,4
TOTAL	59,9	56,5	51,2	45,8	48,4	51,9

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

1.3. Les agricultures a Catalunya *

A Catalunya no es pot parlar de l'agricultura com si fos un tot homogeni, sinó com un conjunt d'agricultures o sistemes agrícoles diferenciats els uns dels altres. Una tal varietat en un país de dimensions relativament reduïdes és deguda a una especial característica de la geografia catalana: la seva diversitat. El relleu i sobretot les condicions climàtiques determinen els tipus de conreu predominants en cada zona, que a grans trets es poden agrupar en tres sistemes bàsics: el mediterrani, el cerealístic i el farratger-ramader.

El sistema agrícola mediterrani és propi de gran part del litoral català, des del Maresme fins al delta de l'Ebre, i de les comarques interiors del sud del país. Tota aquesta zona, gaudeix d'un clima mediterrani típic, amb temperatures suaus, pluges a la tardor i a la primavera i una secada força marcada a l'estiu; però, llevat del clima, les altres característiques són força diferents d'unes comarques a les altres. Per una banda, hi trobem les planes costaneres del Maresme i els dos deltes, el del Llobregat i el de l'Ebre, i les comarques litorals de la part sud, anomenada Depressió Pre-Litoral, que s'estén entre la serra i el mar: el Garraf, el Penedès, el Tarragonès i el Camp. Per altra banda, hi ha les comarques interiors, que constitueixen la part sud de la Serralada Pre-Litoral o de l'inte-

(*) Vegeu Josep Mª Brunet i d'altres, (Fundació CEP), *"L'agricultura catalana"*, Barcelona 1980.

rior formada per roques calcàries, pelades i escarpades, on domina la garriga i les terres són pobres d'aigua: el Priorat, les Garrigues, Ribera d'Ebre i Terra Alta. Llevat d'unes zones on s'hi cultiven les hortalisses, els conreus típics del sistema mediterrani són els llenyosos, bàsicament la vinya, l'olivera i l'ametller.

El sistema cerealístic és característic de la regió central de Catalunya, especialment de l'anomenada Depresió Central i en particular del seu sector occidental format per planes extenses i inacabables on el sòl és prim i pobre i les pluges escases. Es tracta principalment de la Segarra i la Noguera i també de les comarques d'Urgell, Segrià i Conca de Barberà, encara que en aquestes últimes el conreu de cereals es combina amb el de cultius llenyosos. El clima en aquestes terres és mediterrani, però amb característiques de tipus continental. Fora de la Depressió Central, les comarques d'Anoia i del Vallès Occidental entren també dintre del sistema cerealístic, però pel fet de ser travessades per les serres pre-litorals les seves característiques són una mica diferents i s'hi troben extensions bastant apreciables de superfícies d'herba permanent.

El sistema farratger-ramader es troba a la meitat nord de Catalunya i en formen part tota una sèrie de comarques que si bé són molt diferents les unes de les altres, totes elles comparteixen en major o menor grau un clima humit que fa possible l'existència de superfícies sempre amb herba i, en conseqüència, la presència de la ramaderia lligada a la terra. Són, en primer lloc, les comarques del Pirineu i Pre-pirineus que, a part de les pluges, tenen de 30 a 50 dies de nevades a l'any. En segon lloc, el Bages, el Bergadà i Osona, que constitueixen la part oriental de la Depressió Central, de relleu trencat i erosionat pels cursos dels rius, i la Garrotxa,que és una fossa que s'obre al mig de l'anomenada Serralada Transversal. Aquestes comarques registren els màxims pluviomètrics de Catalunya, i arriben, normalment, als 1200 mm. de precipitacions anuals. Un tercer grup estaria format per les comarques del Gironès, la Selva i el Vallès Oriental, que estan influïdes climàticament per la presència de les diverses serres que les travessen o les volten i que fan que les pluges hi siguin també abundants i que hi creixi l'herba. Finalment hi ha l'Empordà, de característiques típicament mediterrànies i, per tant, molt diferent de la resta. Els conreus característics de les terres que formen part del sistema farratger-ramader són els de tipus herbaci. Segons les condicions climàtiques i sobretot segons el grau d'especialització ramadera, en unes hi predominen els cereals i en altres els farratgès.

La major part de les terres cultivades, un 40%, correspon al sistema agrícola mediterrani, mentre que el sistema cerealístic en representa una tercera part i el farratger-ramader un 28%.

El sistema mediterrani és també el que ocupa més gent, amb un 43% del total de la població activa agrícola catalana. Contràriament, el cerealístic és el que n'ocupa menys, un 24%, mentre que el 33% restant correspon al sistema farratger-ramader.

La producció agrària total, és a dir, agrícola i ramadera, es reparteix, si fa o no fa, en parts iguals entre els tres sistemes però, mentre que en el sistema cerealístic, i sobretot en el mediterrani, la producció agrícola predomina sobre la ramadera, succeeix el contrari en el sistema farratger-ramader on les dues terceres parts de la producció provenen de la ramaderia.

Pel que fa als *inputs* necessaris per obtenir la producció, el sistema farratger-ramader és el que n'utilitza més, un 37% del total, si bé aquesta major utilització és deguda als *inputs* ramaders (40% del total), ja que, en relació als pròpiament agrícoles, el percentatge (25%) és el més baix dels tres sistemes. El sistema cerealístic absorbeix el 34% dels *inputs* totals i presenta el percentatge més alt d'utilització d'*inputs* agrícoles (42% del total). El sistema mediterrani absorbeix el 29% restant dels *inputs* totals.

1. 3. 1. El sistema mediterrani

Dintre del sistema agrícola mediterrani es poden distingir dos subsistemes: un amb predomini de conreus llenyosos i un altre amb predomini de conreus d'horta.

a. Subsistema mediterrani de conreus llenyosos

Aquest subsistema ocupa el 94% de la superfície cultivada del sistema mediterrani i es caracteritza pel predomini dels conreus permanents de tipus llenyós i per la pràctica inexistència, amb l'excepció del Baix Ebre i del Montsià, de la ramaderia. Les terres no ocupades pels conreus llenyosos es dediquen als cultius herbacis, cereals sobretot. En el conreu permanent, l'especialització és tan forta que s'arriba fins i tot al monocultiu i així tenim comarques essencialment vinícoles com les del Penedès i el Priorat, oleícoles com les Garrigues o productores de fruita seca com les del Camp. A les comarques de l'Ebre, la producció no és tan especialitzada i així a la Ribera d'Ebre, a part de les seves grans extensions d'oliveres, s'hi troben hortes a les vores dels rius, i a la Terra Alta s'hi fan tant la vinya com l'olivera. Però és sobretot a les terres del Delta, Baix Ebre i Montsià, on els conreus són més variats. Encara que també s'hi fa la vinya, el conreu més important és l'arròs i també les hortalisses i els llegums. Per això, part d'aquestes comarques, s'han d'incloure en el segon subsistema mediterrà, el dels conreus hortícoles.

El sistema mediterrani de conreus llenyosos és el que té un major pes dins de l'agricultura catalana. Efectivament, ocupa quasi la tercera part de la població activa agrícola i representa un 27% de la produc-

ció agrària (un 30% de la pròpiament agrícola o sigui sense tenir en compte la ramaderia i l'aviram). Quant als *inputs*, n'utilitza un 25% dels totals de l'agricultura catalana. Les explotacions són petites, la major part estan per sota de les 10 ha.

b. Subsistema mediterrani de conreus hortícoles

Un 6% de les terres cultivades del sistema mediterrani es dediquen primordialment a la producció hortícola i corresponen a les comarques del Maresme i Baix Llobregat i també al Baix Ebre i al Montsià. La producció d'horta és possible en aquestes terres per l'especial composició del sòl que als deltes està format per al.luvions i al Maresme per la descomposició de granits que el fan profund i molt fèrtil. Per la seva localització, tant la producció del Maresme com la del Baix Llobregat estan completament orientades a la satisfacció de les necessitats de Barcelona i la seva àrea metropolitana. Al Maresme té una especial importància la producció de flors, amb tres o quatre collites l'any.

Els cultius hortícoles són els que fan un ús més gran de mà d'obra, ja que només amb un 2,4% de la superfície cultivada i un 5,7% de la producció agrícola catalana emplea el 10,6% de la població activa agrària. Les explotacions són molt petites, les tres quartes parts no arriben a les 5 ha.

1. 3. 2. El sistema cerealístic

Dintre del sistema cerealístic hi caben dues subdivisions principals, per una banda, les comarques sense rec, productores principalment de cereals i, per altra banda, les comarques amb rec on, a més de cereals, s'hi troben conreus de tipus llenyós i fins i tot superfícies sempre amb herba.

a. Subsistema amb predomini de cereals

Les comarques seques són la Noguera, la Segarra i la Conca de Barberà, a la part occidental de la Depressió Central on molts anys les pluges no arriben ni als 300 mm. i el sòl, prim i sec, no permet cap altre conreu que no siguin els cereals. A la Conca de Barberà, però, formada pel riu Francolí, hi creixen també els ametllers, avellaners, oliveres i la vinya. Contràriament al que succeeix amb els cultius d'horta, aquest sistema és el que requereix menys mà d'obra i, així, amb un 15 % de la superficie conreada de Catalunya ocupa només un 8 % de la població activa agrícola. La seva producció representa un 12 % de la global catalana, repartida en parts semblants entre agrícola i ramadera i absorbeix un 14 % del total d'*inputs* utilizats per l'agricultura catalana.

La grandària de les explotacions és de tipus mitjà. A la Noguera un 43 % té més de 10 ha., a la Conca de Barberà un 49% i a la Segarra un 65%.

b. Subsistema cerealístic amb conreus llenyosos i superfícies amb herba

Formant part també de la Depressió Central, les comarques del Segrià i l'Urgell es beneficien del pas pels seus territoris de rius i canals que fan possible altres conreus que els de cereals. La desembocadura dels grans afluents pirinencs de l'Ebre, els dos Nogueres, el Segre i el Cinca, així com el canal d'Urgell fan que a les planes d'Urgell i a l'horta de Lleida s'hi facin cereals, com el blat de moro i l'ordi, remolatxa i sobretot arbres fruiters: pomers, perers i presseguers. Hi ha dues comarques més, l'Anoia i el Vallès Occidental, on a més dels cereals i els conreus llenyosos s'hi troben també superfícies sempre amb herba, la qual cosa fa que hi hagi una major presència de ramaderia que en les comarques anteriors.

En conjunt, aquestes quatre comarques representen un 18% de la superfície cultivada i un 22% de la producció agrària catalana, que obtenen amb un 16% de la població activa agrícola i utilitzant un 20% del total d'*inputs*. És de destacar que pel que es refereix als *inputs* només agrícoles, aquestes comarques són les que n'utilitzen un percentatge més alt, el 28% del total del Principat, sobretot pel que fa a les llavors i als productes fitosanitaris. Les explotacions són petites i, al Vallès Occidental, molt petites (el 71% no arriba a les 9 ha.).

1. 3. 3. El sistema farratger–ramader

Aquest sistema es pot dividir en dos subsistemes: de ramaderia extensiva que, a grans trets, s'identifica amb les comarques dels Pirineus i Pre-pirineus, i de ramaderia intensiva que correspon a les comarques del nord-est de Catalunya.

a. Subsistema de ramaderia extensiva

Al Pirineus i Pre-pirineus l'agricultura és la típica de muntanya, és a dir, la ramaderia és la seva principal riquesa i està lligada, lògicament, a l'abundor de prats naturals. És interessant de destacar, però, que els rius en obrir-se pas entre les muntanyes fan arribar la influència mediterrània fins al cor mateix dels Pirineus i així, en llocs com la Conca de Tremp (Pallars Jussà) o l'Alt Urgell, s'hi troben conreus tan típicament mediterranis com la vinya i l'olivera. A la Catalunya interior, la comarca del Bages, atravessada pel Llobregat, i la del Solsonès, bastant humida a causa de la seva altitud, s'inclouen també dintre del sistema ramader extensiu que en conjunt representa un 11% de la producció total catalana i un 15% de la ramade-

QUADRE NÚM. 119

EL SECTOR AGRARI DE LA CEE COMPARAT AMB ALTRES PAÏSOS CAPDAVANTERS

Variables	CEE - 9	Estats Units	Unió Soviètica
Població agrària (milions de persones)	8,1	2,3	23,8
% en el total	8,0	2,4	18,1
Superfície agrícola (milions d'hectàrees)	94,0	428,8	606,0
Explotacions agràries (milions)	5,8	2,7	—
Participació en el comerç agrari mundial			
– Importacions %	20,3	15,1	24,5
– Exportacions %	7,6	24,8	11,6

FONT: EUROSTAT "Yearbook Agricultural Statistics" (1975-78).

ra. La superfície cultivada és un 10% de la total del Principat, ocupa un 11% de la població activa agrícola i utilitza un 13% dels *inputs* totals, dels quals la major part són per a la ramaderia.

b. Subsistema de ramaderia intensiva

La ramaderia intensiva es dóna, per una banda, a les comarques de la Catalunya humida per excel.lència, les de les terres sotmeses a la influència climàtica de la serralada que enllaça els Pirineus amb les serres del litoral fins arribar a Barcelona. Són les comarques d'Osona, de la Garrotxa, el Gironès, la Selva i el Vallès Oriental. I per altra banda, la plana de l'Empordà, completament diferent de les regions humides que l'envolten, i on la tramuntana reforça encara més la sequedat del seu clima típicament mediterrani. Aquestes comarques suara esmentades es caracteritzen per la seva especialització en el conreu de cereals i farratges i, excepte al Gironès i al Baix Empordà, per l'existència de considerables extensions sempre amb herba. En surt el 22% de la producció agrícola catalana i el 27% de la ramadera, i són, per tant, el primer conjunt ramader de Catalunya. La superfície conreada representa un 18% de la total de Catalunya i ocupa el segon lloc quant a ocupació de la població agrària (21,5 % de la total). És el subsistema que utilitza més *inputs* per a la ramaderia (26% del total català), però el segon pel que fa als *inputs* totals (24%).

Les explotacions són petites. La major part entre un 65% i un 77%; segons les comarques, estan per sota de les 10 ha.

2. L'agricultura de la CEE i la Política Agrària Comunitària

Malgrat que la política agrària comunitària (PAC) ha tingut indubtablement una certa incidència en les agricultures dels Estats membres, és important situar-la en el seu lloc adient, ja que la incidència real de la PAC ha estat menor del que sembla i els diferents sectors agroalimentaris han reflectit generalment les tendències dels seus propis mercats.

2.1. L'agricultura comunitària

a. L'especialització agrària dins de la CEE

La CEE aplega un dels conjunts agraris més importants del món, després d'Amèrica del Nord i la Unió Soviètica. Malgrat la seva petita participació dins l'economia global de la CEE, s'amaga una important realitat agrària. Amb els seus vuit milions de pagesos i 94 milions d'hectàrees (62% de la superfície total), produeix i comercia una part important de l'economia agrària mundial. (Vegeu quadre núm. 119)

Dins la producció i comerç agrari mundial, la participació de la CEE en els principals productes agraris és la següent:

QUADRE NÚM. 120

PARTICIPACIÓ DE LA CEE EN LA PRODUCCIÓ I COMERÇ AGRARI MUNDIALS

Productes agraris	Participació en la producció (1976-78) %	Participació en el comerç (1978)	
		Importacions %	Exportacions %
Cereals	6,9	12,3	3,9
Patates	13,2	—	—
Productes d'horta	8,9	—	—
Fruita	14,4	—	—
Vi	45,9	24,9	32,1
Oli d'oliva	30,0	—	0,1
Greixos oleaginosos	—	44,8	—
Tabac brut	3,1	—	—
Llet de vaca	24,1	—	—
Llet en pols	—	0,1	51,6
Mantega	26,4	23,9	46,8
Formatge	29,7	13,0	36,9
Carn boví	13,8	6,9	4,7
Carn porcí	18,6	20,7	11,4
Carn d'aviram	14,0	6,5	25,9
Carn d'oví i cabrum	6,9	36,9	0,4
Ous	15,5	4,1	11,4

FONT: EUROSTAT "Yearbook Agricultural Statistics"(1975-78).

El setanta per cent de la producció agrària de la CEE es produeix a Alemanya, França i Itàlia. Aproximadament aquests tres països conreen el 60% de les terres, amb el 73% de la població agrària.

QUADRE NÚM. 121

DISTRIBUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ, SUPERFÍCIE I POBLACIÓ AGRÀRIA ENTRE ELS ESTATS DE LA CEE (1978)

Estats	Producció final agrària	Superfície agrícola	Població agrària
Alemanya	22,0	12,7	17,6
França	27,0	31,1	20,9
Itàlia	20,0	16,9	34,1
Països Baixos	9,0	2,0	3,3
Bèlgica	4,0	1,4	1,1
Luxemburg	0,1	0,1	0,9
Regne Unit	11,0	17,9	7,7
Irlanda	2,5	6,7	2,2
Dinamarca	4,4	2,8	2,2
Grècia	—	8,5	9,9
CEE-10	100,0	100,0	100,0

FONT: EUROSTAT "Yearbook Agricultural Statistics" (1975-78).

El sector agrari és més important econòmicament a Irlanda i a Itàlia, però els països amb més productivitat mitjana per persona ocupada a l'agricultura són Bèlgica, Països Baixos i Dinamarca.

QUADRE NÚM. 122

IMPORTÀNCIA DEL SECTOR AGRARI EN ELS ESTATS DE LA CEE (1979)

Estats	%participació				Productivitat mitjana per persona ocupada. (Belgica= 100)
	Valor afegit brut	Ocupació	Importacions	Exportacions	
Alemanya	2,1	6,2	5,6	16,1	45
França	4,8	8,9	6,2	14,9	52
Itàlia	7,5	14,9	8,3	21,6	33
Països Baixos	4,1	6,0	23,5	17,3	82
Bèlgica	2,6	3,1	10,3	14,4	100
Luxemburg	2,8	6,4			
Regne Unit	2,2	2,6	7,9	18,1	61
Irlanda	13,7	21,0	39,1	14,5	37
Dinamarca	4,8	8,3	38,1	15,2	71
CEE-9	5,0	7,7	7,9	18,4	—

FONT: EUROSTAT i elaboració pròpia.

Durant el període 1973-1978 (és a dir, després de la primera ampliació), han disminuït l'ocupació agrària (–2,9% per any) i la superfície utilitzada (–0,6% per any); conjuntament amb l'evolució dels preus, aquest fet ha produït una disminució de la productivitat del treball (–0,4% per any) i de la terra (–1,2% per any). Els Estats que més han pesat dins d'aquesta tendència general de la CEE han estat d'una banda, França (disminució de la productivitat per ha. d'1,2%), però sobretot el Regne Unit, que ha palesat una disminució dels dos tipus de productivitat (-1,8% i –3,3% per any respectivament). Com a resultat final, el pes del sector agrari ha disminuït en la CEE de 5,2 a 5,0 per cent del PIB. Les reduccions més fortes han estat a Itàlia (de 18,3 a 14,9), França (d'11,1 a 8,9), Irlanda (de 24,8 a 21,0). (Vegeu quadre núm. 123).

No obstant també cal dir que dins de cada Estat s'amaguen importants variants regionals, com es pot veure si es considera la distribució de la població agrària europea. (Vegeu mapa núm. 4).

QUADRE NÚM. 123

EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ FINAL, DEL VALOR AFEGIT BRUT, DE L'OCUPACIÓ, DE LA SUPERFÍCIE AGRÀRIA UTILITZADA I CREIXEMENT DE LA PRODUCTIVITAT A L'AGRICULTURA (1973-1978)
(en percentatges de l'IVA)

Estats	Producció final a preus de 1975	Valor afegit brut a preus de 1975	Ocupació total Agricultura Silvicultura i pesca	Superfície agrària utilitzada (SAU)	Creixement de la productivitat del treball calculada sobre la base de:		Creixement de la productivitat per ha. de SAU calculada sobre la base de:	
					Producció final	Valor afegit brut	Producció final	Valor afegit brut
Alemanya	1,5	0,1	–3,9	–0,8	5,6	4,1	2,3	0,9
França	0,0	–1,4	–3,6	–0,2	3,7	2,3	0,2	–1,2

(Continua)

(Continuació quadre núm. 123)

Estats	Producció final a preus de 1975	Valor afegit brut a preus de 1975	Ocupació total Agricultura Silvicultura i pesca	Superfície agrària utilitzada (SAU)	Creixement de la productivitat del treball calculada sobre la base de: Producció final	Valor afegit brut	Creixement de la productivitat per ha. de SAU calculada sobre la base de: Producció final	Valor afegit brut
Itàlia	1,8	1,0	–2,4	0,1	4,4	3,5	1,8	0,9
P. Baixos	3,7	3,2	–1,7	–0,6	5,5	5,0	4,3	3,8
Bèlgica	–0,3	–1,0	–3,6	–1,1	3,4	2,8	0,7	0,1
Luxemburg	–0,6	–1,0	–3,9	–0,3	3,5	3,0	–0,3	–0,8
Regne Unit	–2,1 *	–3,6 *	–2,0	–0,4	0,4 *	–1,1 *	–1,8 *	–3,3 *
Irlanda	3,3	2,5	–2,6	–0,1	6,1	5,2	3,3	2,5
Dinamarca	2,7	0,4	–1,2	–0,4	4,0	1,7	3,1	0,8
CEE-9	–0,7	–1,5	–2,9	–0,6	2,3	1,5	–0,4	–1,2

NOTES: (*) Període 1973-1976.
(**) Tipus de canvi corresponent a 1975.

FONT: EUROSTAT – Comptes agraris.
– Estadístiques socials.
– Estadístiques agràries.

Un dels fets més notables en comparació amb l'agricultura espanyola és que a la CEE el 59 per cent de la producció agrària és de producció animal. Tots els països membres, amb l'excepció d'Itàlia, tenen participacions d'aquest tipus de producció superiors al 50 per cent. Cal recordar que aquest tipus d'especialització comporta elevades despeses en aliments per a bestiar i que aquest capítol ocupa el 46 per cent del consum intermedi del sector agrari de la CEE.

L'especialització ramadera dels diferents Estats membres ha estat un fet dinàmic, i així s'hi observa dins el període 1968-1977 que la participació dels productes ramaders a la producció agrària ha augmentat a Itàlia, Luxemburg, Irlanda, i ha disminuït a Alemanya, França, Països Baixos, Bèlgica i Dinamarca

Però, veiem a continuació la distribució per productes de la producció agrària de la Comunitat entre els Estats membres:

QUADRE NÚM. 124

DISTRIBUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ D'ALGUNS PRODUCTES AGRARIS ENTRE ELS ESTATS MEMBRES (1979)

(en percentatges)

Estats	Blat	Ordi	Blat de moro	Fruita i horta	Llet	Porcí	Vi*	Vi**	Boví
Alemanya	15,2	18,8	4,1	9,8	25,5	33,4	1,0	19,2	23,0
França	38,4	29,6	67,8	25,1	23,9	16,3	50,0	58,0	30,5
Itàlia	25,3	1,0	28,1	48,1	12,4	10,4	49,0	22,7	13,5
P. Baixos	2,0	1,3	0,0	5,2	12,0	12,5	0,0	0,0	6,9
Bèlgica	2,4	2,2	0,0	3,4	3,3	7,2	0,0	0,0	4,4
Luxemburg	0,1	0,1	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0	0,2	0,2
Regne Unit	14,8	25,7	0,0	6,6	13,4	9,0	0,0	0,0	12,7
Irlanda	0,5	4,5	0,0	0,5	4,0	1,6	0,0	0,0	6,5
Dinamarca	2,3	16,8	0,0	0,7	5,4	9,6	0,0	0,0	3,2
CEE-9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

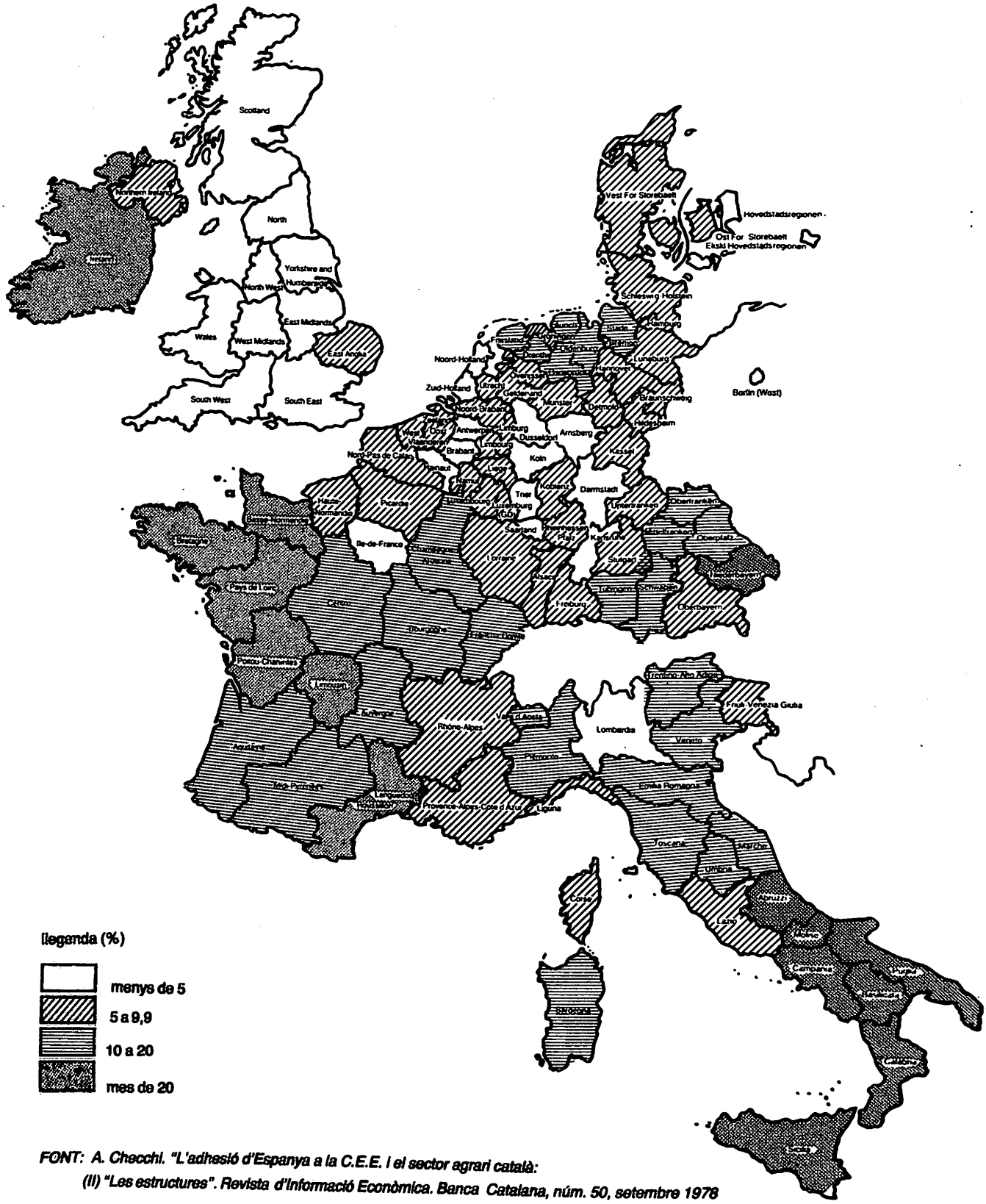
NOTES: (*) Vi de taula.
(**) Vi de qualitat.

FONT: EUROSTAT.

MAPA NÚM. 4

DISTRIBUCIÓ REGIONAL DE LA POBLACIÓ AGRÀRIA

(% sobre la població activa total de cada regió)

llegenda (%)

- menys de 5
- 5 a 9,9
- 10 a 20
- mes de 20

FONT: A. Checchi. "L'adhesió d'Espanya a la C.E.E. i el sector agrari català:
(II) "Les estructures". Revista d'Informació Econòmica. Banca Catalana, núm. 50, setembre 1978

Ara bé, l'especialització productiva agrària dels diferents Estats, com es pot veure en el quadre núm. 125, varia d'un Estat a l'altre.

QUADRE NÚM. 125

ESPECIALITZACIÓ PRODUCTIVA DINS DE LA CEE

Productes	Principals productors	% en la producció comunitària
Blat	França - Itàlia	63,7
Ordi	França - Regne Unit	55,3
Blat de moro	França - Itàlia	95,9
Arròs	Itàlia	97,5
Tortó	França - Alemanya	51,6
Tabac	Itàlia - França	92,3
Oli d'oliva	Itàlia	99,3
Grans oleaginosos	França - Alemanya	70,1
Fruita i horta	Itàlia - França	73,2
Vi de taula	França - Itàlia	99,0
Vi de qualitat	França - Itàlia	80,7
Llet	Alemanya - França	49,4
Carn bovina	França - Alemanya	53,5
Carn porcina	Alemanya - França	49,7
Llavors	Països Baixos - Alemanya	69,6
Ous	Alemanya - França - Regne Unit	44,4
Aviram	França - Itàlia	60,0
Patates	Regne Unit - França	44,5
Carn ovina	França - Regne Unit	74,4

FONT: EUROSTAT "Yearbook Agricultural Statistics"(1975-78).

b. Les estructures agràries dels Estats membres

La dimensió de les explotacions agràries de la CEE és una dada exclusivament orientativa. Té una dinàmica pròpia, diferenciada per a cada Estat, que és però resultat de tendències regionals.

Malgrat aquesta limitació metodològica, l'estadística disponible (1975) s'aproxima adequadament a la varietat geogràfica de l'agricultura comunitària. Així, per exemple, prenent com a mitjana la superfície agrària utilitzada (SAU) per explotació, les mitjanes corresponents a cada Estat van des de 41 (Itàlia) fins a 397 (Regne Unit). Si es pren la producció final agrària per explotació, la variació és semblant des de 46 (Itàlia) fins a 292 (Països Baixos); finalment, prenent en consideració el Valor Afegit Brut (VAB) per explotació, la mitjana varia des de 56 (Irlanda) fins a 258 (Països Baixos).

Dins de la CEE dels Nou hi ha 5.809 milions d'explotacions, de les quals el 12% té una superfície inferior a una hectàrea, ocupant aquesta classe el 0,5% de la superfície (SAU) i el 9% de la població activa agrària.

Les estadístiques disponibles (1975) indiquen que la major part de les explotacions estan enquadrades en les categories de superfície entre 1 i 5 ha. i entre 5 i 20 ha. En aquestes dimensions es troba el 28% de la SAU de la CEE i hi treballa el 64% de la població activa agrària.

La població agrària de la CEE és més jove que la d'Espanya. Només el 36% dels agricultors tenen més de 55 anys.

La major part de les explotacions són de tipus fa-

QUADRE NÚM. 126

INDICADOR DE LA DIMENSIÓ MITJANA DE LES EXPLOTACIONS AGRÀRIES (1975)

Estats	Nombre d'explotacions milers	SAU per explotació		Valor de la producció final per explotació		VAB per explotació		UDE per explotació	
		Ha.	CEE-9 = 100	milers d'UCEs	CEE-9 = 100	milers d'UCEs	CEE-9 = 100	UDE	CEE-9 = 100
Alemanya	907,9	13,7	93	17,1	135	8,7	119	8,2	122
França	1.315,1	22,4	151	15,7	124	9,8	134	9,4	140
Itàlia	2.664,2	6,1	41	5,8	46	4,2	58	3,2	48
Països Baixos	162,6	12,8	86	37,4	292	18,8	258	17,8	266
Bèlgica	138,1	10,6	72	22,5	177	10,0	137	9,4	140
Luxemburg	6,2	21,9	148	15,3	120	8,9	122	10,2	152
Regne Unit	280,6	58,7	397	30,9	243	14,1	193	15,3	228
Irlanda	228,0	22,2	150	6,5	51	4,1	56	4,2	61
Dinamarca	132,3	22,4	151	23,3	183	11,5	155	12,4	185
CEE-9	5.834,9	14,8	100	12,7	100	7,3	100	6,7	100

NOTA: SAU = Superfície Agrària Utilitzada.
VAB = Valor Afegit Brut.
UDE = Unitat de Dimensió Europea.

FONT: EUROSTAT "Rapport Agriculture" 1980.

miliar, exactament un 93% i ocupen el 70% de la superfície. El 43% de les explotacions de la CEE asseguren menys d'una UTA (unitat de treball per any), i ocupen el 15% de les UTA de la CEE.

El 56% dels agricultors dediquen temps total a l'activitat agrària; l'agricultura a temps parcial ocupa com a mínim el 27% de les explotacions i el 13% de la superfície agrària. De tota manera existeix una certa dispersió com palesa el quadre següent:

QUADRE NÚM. 127

DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA DE LES EXPLOTACIONS AGRÀRIES (>1ha)
(en percentatges)

Estats	Explotacions	Dedicació total	Dedicació parcial	% Dedicació principal
Alemanya	15,4	15,4	15,3	57,0
França	22,8	28,3	15,4	70,0
Itàlia	45,7	33,2	62,0	40,9
Països Baixos	2,8	4,2	1,0	84,8
Bèlgica	2,4	2,8	1,9	65,5
Luxemburg	0,1	0,2	0,0	79,0
Regne Unit	4,6	7,5	0,8	92,0
Irlanda	3,8	5,3	1,9	77,9
Dinamarca	2,3	3,1	1,2	76,3
CEE-9	100,0	100,0	100,0	56,4

FONT: EUROSTAT

Els sistemes de gestió que dominen a la CEE són els de gestió directa; el 63% de la SAU és gestiona d'aquesta forma. En les explotacions d'activitat principal el percentatge és lleugerament inferior (59,3%). També aquí hi ha una gran variació a l'entorn de la mitjana comunitària: Irlanda (96,5%), Dinamarca (85,7%), Itàlia (73%), Alemanya (70,2%), Luxemburg (58,5%), Països Baixos (54,8%), Regne Unit (54,6%), França (54%) i Bèlgica (26,9%).

Segons les estadístiques de la CEE, només el 30,5% de les explotacions agràries es troben en zones desfavorides, ocupen el 32,9% de la SAU, el 55% dels boscos i afecten de manera diferent les diverses menes de conreu (per exemple, vinya 15,6%: cereals 20,5%; boví 27,1%; vaques de llet 25,9%). Naturalment, per a cada Estat varia també la distribució de cada categoria al voltant de la mitjana comunitària.

L'evolució de les explotacions a la CEE ha estat de disminució notable en llur nombre, i menys en la superfície utilitzada. Considerades globalment, les explotacions comunitàries disminueixen en un 4% anual, mentre que la superfície ho fa en un –0,03%. Tanmateix aquesta evolució ha afavorit la constitució d'explotacions més grans. Així, es pot constatar l'augment de les explotacions superiors a 20 ha., però sobretot les més grans, superiors a 50 ha. Aquest fenomen ha estat important principalment a Alemanya, Països Baixos, França i Dinamarca.

L'any 1975 existien 2.970 milers d'explotacions amb activitat ramadera bovina i havien disminuït un 17,7% respecte a la mitjana de l'any 1970/1971. Amb referència a les vaques de llet, el nombre d'explotacions era de 2.163,7 milers amb una disminució del 19%.

QUADRE NÚM. 128

DISTRIBUCIÓ DE LES EXPLOTACIONS EN BESTIAR BOVÍ I VAQUES PER A LLET (1975)

Estats	BOVÍ			VAQUES PER A LLET		
	Explotacions %	UA %	Animals/ explotació	Explotacions %	UA %	Vaques/ explotació
Alemanya	21,3	17,5	22,6	26,1	21,4	9,5
França	28,4	30,2	28,1	29,3	30,2	11,9
Itàlia	26,4	11,0	11,4	23,9	11,6	5,6
Països Baixos	3,6	6,4	45,8	4,3	9,0	24,1
Bèlgica	3,2	3,7	31,2	3,4	4,0	13,7
Luxemburg	0,2	0,3	45,5	0,2	0,3	16,4
Regne Unit	7,0	18,2	72,1	3,8	13,1	39,6
Irlanda	7,0	9,0	34,1	5,9	5,9	11,6
Dinamarca	2,7	3,7	36,9	2,9	4,4	17,4
CEE-9	100,0	100,0	27,1	100,0	100,0	11,6

FONT: EUROSTAT

D'altra banda, l'any 1975 existien 2.216,3 milers d'explotacions en porcí d'engreix, amb una disminució del 17,9% respecte a la mitjana dels anys 1970-71; quant a les truges el nombre d'explotacions era de 733 milers amb una disminució del 30%. (Vegeu quadre núm. 129)

Finalment, val a dir que aquesta disminució d'explotacions en bestiar també afecta l'aviram, però que en tots els casos no suposa una disminució del nombre d'animals. (Vegeu quadre núm. 130)

QUADRE NÚM. 129

DISTRIBUCIÓ DE LES EXPLOTACIONS EN BESTIAR PORCÍ (1975)

Estats	PORCS			TRUGES		
	Explotacions %	UA %	Animals/ explotació	Explotacions %	UA %	Vaques/ explotació
Alemanya	27,6	29,2	31,6	35,6	28,2	8,2
França	22,5	16,3	21,3	20,4	17,2	8,7
Itàlia	37,3	13,2	10,2	17,1	9,6	5,8
Països Baixos	2,5	10,6	131,9	4,4	11,4	27,2
Bèlgica	2,6	6,9	80,5	5,3	7,7	15,1
Luxemburg	0,1	0.1	27,8	0,2	0,1	6,1
Regne unit	2,1	11,4	154,9	5,1	11,3	23,1
Irlanda	1,2	1,4	33,3	2,6	1,4	5,6
Dinamarca	4,0	11,0	86,0	9,3	13,0	14,5
CEE-9	100,0	100,0	29,9	100,0	100,0	10,4

FONT: EUROSTAT

QUADRE NÚM. 130

EVOLUCIÓ DEL NOMBRE D'EXPLOTACIONS AMB BESTIAR I DEL NOMBRE DE CAPS (1970-71 - 1975)

(Taxa de variació)

Variables	Boví *	Vaques llet	Ovi	Porcs	Truges	Broilers	Ponedores
Explotacions	–19,0	–19,0	–4,0	–17,9	–30,0	–5,9	–18,3
Nombre animals	5,6	3,0	6,7	4,5	5,8	1,4	3,5

NOTA: (*) Només CEE–6.
FONT: EUROSTAT

2. 2. El balanç alimentari de la CEE

La Comunitat dels Nou presenta un tipus d'autoproveïment molt semblant al d'Espanya. L'ampliació amb Grècia ha empitjorat d'alguna manera la relació d'oferta i demanda de productes agraris que Espanya aporta a la Comunitat.

La Comunitat dels Dotze serà deficitària, "caeteris paribus", en cereals, cítrics (excepció de les llimones) i carn d'oví i cabrum. Els productes, clarament excedentaris, seran, segurament, segons llur grau d'excedència sobre les dades mitjanes del període 1975-77, els següents: sucre (9%), préssecs (5%), albercocs (2%), peres (1%), carn d'aus (2%) i ous (1%). Però hi ha un grup molt important de productes on el grau d'autoproveïment és prop del cent per cent, i és possible que es trobin en un futur amb excedents; aquests productes són: tomàquets, patates, raïm de taula, pomes, llet de vaca fresca i mantega.

Naturalment, el concepte d'excedent ha d'ésser referit al preu del mercat en cada moment; per tant, aquí hem dibuixat una determinada situació, en què l'agricultura exposada en principi, no sembla fer una aportació complementària a la situació del balanç dins la Comunitat, sinó ben al contrari.

En realitat, mentre no canviï de manera radical l'estructura productora agrària espanyola, la nostra adhesió pot empitjorar (amb excepció de l'arròs i encara condicionalment) els grans dèficits comunitaris. Els productes deficitaris són els següents:

QUADRE NÚM. 131

GRAU D'AUTOPROVEÏMENT DE DIVERSOS PRODUCTES AGRARIS (1977)

Productes	%	Anys 1977/1978
Blat dur	57%	Disminució
Blat de moro	58%	Inestable
Arròs	53%	Disminució
Fruita fresca	73%	Disminució
Grans oleaginosos	33%	Inestable
Greixos i olis vegetals	29%	Inestable
Tortó (pinyola)	6%	Estancat
Carn d'oví i cabrum	65%	Estancat
Peix	62%	Estancat

FONT: EUROSTAT

Per damunt de tot, la Comunitat està preocupada pels mercats dels greixos (llet, mantega, oli d'oliva), la fruita, l'horta i el vi. Però el que cal entendre és que aquestes xifres globalitzen els problemes, uniformitzant productes que en realitat són heterogenis i vénen diferenciats de moltes maneres, però sobretot per la qualitat. És aquí, doncs, on es mantindrà la lluita per la penetració del mercat, àdhuc en productes que, considerats globalment, semblen tenir excedents però que en realitat tenen un lloc dins del mercat per a productes de qualitat i degudament distribuïts (com llet, oli d'oliva, fruita i vins).

a. El comerç exterior agrari de la Comunitat

Estretament vinculat a l'evolució del balanç alimentari de la Comunitat, cal considerar el seu comerç exterior de productes agraris. L'evolució comunitària palesa el creixement dels mercats de productes agraris durant el període 1960-79, observant un canvi important en la naturalesa dels fluxos comercials en els quatre últims anys disponibles (1975-1979). Efectivament, mentre en les importacions alimentàries extracomunitàries es manté, en general, una taxa mitjana de creixement semblant en ambdós períodes, el comerç intracomunitari passa d'una taxa de 48,4% al 16,6%. Això és indicatiu d'una certa coincidència entre el període de crisi econòmica i l'afebliment dels corrents comercials interns. Des del punt de vista de les exportacions es torna a observar el mateix fenomen; aquí, però, són tant les extracomunitàries com les intracomunitàries les que perden força, al mateix temps que s'equiparen les taxes de creixement d'ambdues.

QUADRE NÚM. 132

EVOLUCIÓ DEL COMERÇ EXTERIOR ALIMENTARI
(Taxes mitjanes de creixement anual).

Variables	1960-1979	1975-1979
Importacions		
Extra - CEE	11,4	11,9
Intra - CEE	48,4	16,6
Exportacions		
Extra - CEE	116,1	16,8
Intra - CEE	51,1	16,1

FONT: Comissió "La situation de l'Agriculture dans la Communauté. Rapport 1980".

La distribució geogràfica dels fluxos comercials agraris dins de la Comunitat i amb l'exterior per països és la següent:

QUADRE NÚM. 133

DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA DELS FLUXOS COMERCIALS AGRARIS DE LA COMUNITAT (1979)
(en percentatges)

Estats	Importacions		Exportacions	
	Intra-CEE	Extra-CEE	Intra-CEE	Extra-CEE
Alemanya	26,7	24,1	13,8	15,1
França	14,9	16,3	22,4	19,2
Itàlia	16,5	16,6	8,2	10,2
Països Baixos	10,5	12,4	24,9	15,7
Bèlgica i Luxemburg	12,3	5,3	10,0	5,2
Regne Unit	15,0	21,0	8,2	15,9
Irlanda	2,1	0,8	4,8	2,5
Dinamarca	1,9	3,5	7,7	9,7
CEE-9	100,0	100,0	100,0	100,0

FONT: Comissió. Vegeu la FONT del quadre núm. 132.

Aquest tipus d'orientació geogràfica palesa l'orientació comercial diferent dels diversos països. Així, per exemple, França suposa el 14,9% de les importacions intracomunitàries, però també el 22,4% de les exportacions intracomunitàries, cosa que palesa una important orientació cap al mercat propi de la CEE. El Regne Unit, en canvi, palesa una forta orientació cap als mercats, exteriors de la CEE.

b. El nivell de consum per habitant

El nivell de consum per habitant a la Comunitat dels Nou és superior a l'espanyol, en productes com sucre, carn i margarina; en la resta, no hi ha diferències notables aparents, amb l'excepció del grup de productes d'horta, fruita, peix, olis, vegetals i vi on el consum es troba sota de la mitjana espanyola.

Però la mitjana del consum per habitant de la Comunitat amaga fortes variacions per als diferents països. Així, el consum per habitant de cereals és important a Itàlia i a Irlanda; el de patates ho és sobretot al Benelux, Irlanda i al Regne Unit; el consum per habitant de productes d'horta ho és a Itàlia (el 45% superior a la mitjana comunitària). Els països on el consum de vi per habitant és més elevat són Itàlia i França, mentre que el consum per habitant de productes lactis és important sobretot a Irlanda, Dinamarca, el Regne Unit i els Països Baixos. El de formatge és important a França (5% superior a la mitjana de la CEE); el consum d'olis vegetals és més important a Itàlia, mentre que el de margarina és més elevat als Països Baixos (266% per sobre la mitjana de la CEE). El consum de carn per habitant, al contrari que els productes analitzats, presenta una distribució més homogènia dins de la CEE.

Cal remarcar el fet que una política adequada d'orientació del consum cap a productes de tipus mediterrani serviria per equilibrar el consum total amb l'oferta d'aquests productes, traient importància als problemes derivats de la segona ampliació. Així, el Regne Unit té aproximadament 56 milions d'habitants amb un consum de vi per habitant de 5 litres l'any, és a dir, la dècima part de consum per habitant de la CEE La producció conjunta de vi de França, Itàlia i Alemanya és aproximadament de 129 milions d'hectolitres. Si el consum de vi per habitant del Regne Unit només augmentés un 10% (és a dir, de 5 a 5,5 litres), equivaldria a 28 milions de litres, o sigui 280.000 hectolitres (2,2% de la producció comunitària, o el 5% de la producció total de vi a Itàlia), i rebaixaria el grau d'autoproveïment de vi de la CEE de forma notable. Això posa també en evidència la importància d'una política de preus al consumidor adient a determinats Estats.

2.3. Situació actual de la Política Agrària Comunitària (PAC)

a. Els principis de la PAC

La política agrària comunitària està definida en els seus principis bàsics pel Tractat de Roma (1957) constituent de la Comunitat Econòmica Europea (arts. 38 a 47). Els objectius d'aquesta política comunitària són establerts a l'article 39 i són:

a) Augmentar la productivitat de l'agricultura mitjançant el desenvolupament del progrés tècnic i assegurant el desenvolupament racional de la producció agrària, així com una ocupació òptima dels factors de producció, especialment de la mà d'obra.

b) Assegurar, d'aquesta manera, un nivell de vida equitatiu a la població agrària, sobretot mitjançant l'augment de la renda individual dels qui treballen en l'agricultura.

c) Estabilitzar els mercats.

d) Garantir la seguretat dels proveïments.

e) Assegurar preus raonables en els proveïments als consumidors.

A part d'aquests objectius, també es consideren com a finalitats de la política agrària comunitària la protecció dels consumidors, la protecció del medi ambient i el desenvolupament de les regions més endarrerides de la CEE.

El desenvolupament dels articles esmentats ha generat un cos de dret derivat i un conjunt d'institucions i pràctiques d'intervenció pública en els mercats agroalimentaris, que és un dels punts importants de la integració econòmica europea. Particularment ho són les dites Organitzacions Comunes de Mercat (OCM). Aquests són el conjunt de normes i institucions d'intervenció o regulació sobre un mercat o producte concret. Els fonaments de les OCM han estat fins avui tres punts bàsics: la unicitat dels mercats, la preferència comunitària i la responsabilitat financera comuna.

El principi de mercat únic apareix com a garantia de llibertat de circulació dels productes dins el mercat de la CEE. El principi de la preferència comunitària garanteix que el producte comunitari trobi la seva sortida comercial dins el Mercat Comú abans que el producte importat. Aquest principi és garantit pel sistema de protecció adoptat per la CEE i format per un sistema d'exaccions variables en frontera, dites "prélèvements", que són en realitat una protecció que depèn del nivell de preus intern i de la seva diferència amb el preu d'importació (relacionat amb el mercat mundial); aquest sistema s'ha anomenat també sistema de Barreres Variables d'Importació (BVI).

Finalment, la solidaritat financera; cal dir que les conseqüències financeres de les decisions preses per la Comunitat són responsabilitat de la pròpia Comunitat, que les assumeix a través del pressupost, el qual es nodreix avui de fonts de finançament pròpies.

b. El sistema de preus

La fixació de preus agraris a la CEE es basa en el criteri que cal orientar la producció cap a un nivell de preus compatible amb un cert nivell d'importació "normal", intentant equilibrar l'oferta i la demanda, assegurant, l'existència de produccions necessàries per al proveïment alimentari de la població i preus raonables per als consumidors.

Per això, s'estableixen, per a un producte determinat, diferents nivells de preus que són, en principi, un nivell de preu orientatiu per la producció d'una situació equilibrada del mercat, un nivell de preu per sota del qual no s'acceptarà que baixin les cotitzacions dels mercats (i que normalment s'anomenen "preu de garantia"), i un nivell de preu d'entrada per als productes competidors d'importació.

Aquest preu d'entrada s'obté en la major part dels casos per diferència entre els preus interiors de la CEE i els preus dels productes importats posats en frontera. Es diu, per això, que és una barrera variable, car la seva incidència com a fre de les importacions varia en funció dels preus indicatius interiors i els preus dels productes internacionals.

A més, existeix el retorn a les exportacions agràries, quan aquestes s'exporten als mercats mundials i els preus mundials són inferiors als preus interiors. Aquest retorn, que s'anomena "Restitució", significa la garantia que el producte exportat podrà competir amb preus en els mercats mundials. La diferència de preus o "Restitució" és, doncs, finançada pel propi pressupost de la Comunitat.

El sistema de protecció de barreres variables a la importació té avantatges i inconvenients. Per als consumidors, el preu intern tendeix a ésser superior del que és a nivell internacional i el consum del producte tendeix a disminuir. Els efectes sobre els productors són més complexos. D'una banda, el preu més elevat tendeix a remunerar la producció amb independència del nivell de cost de cada empresa individual; això dóna lloc a l'existència de rendes diferencials que són obtingudes a través del normal funcionament del mercat. D'altra banda, el nivell superior de preus tendeix a immobilitzar recursos productius en certes produccions i a fer més lent el procés de canvi de les empreses agràries. Finalment, com ha demostrat l'experiència comunitària, el manteniment de la renda agrària es fa molt difícil perquè el procés tècnic i l'evolució dels costos provoquen una dinàmica negativa per a l'estructura agrària.

Es pot concloure, doncs, que des del punt de vista

dels inconvenients, el mètode de sosteniment de preus i del sistema BVI té importants elements de regressivitat tant a nivell de la distribució de la renda general com a nivell de la distribució de la renda dins el sector agrari entre diferents explotacions.

Des del punt de vista dels elements positius cal destacar-ne essencialment dos, que tenen la seva importància des del punt de vista general. El primer és que la PAC ha assolit, efectivament, uns nivells alts de proveïment d'aliments a la població, satisfent així un dels objectius establerts al Tractat: garantir les fonts d'alimentació. El segon, és que el sistema de BVI, conjuntament amb la política de preus comunitaris, ha permés un cert aïllament dels mercats de la CEE en relació als mercats mundials i que per tant ha aconseguit una certa estabilitat, la qual cosa és un element primordial per establir plans d'inversions.

Finalment, cal considerar com un element positiu, el fet que les BVI generen uns ingressos que són una font important de finançament de les Comunitats Europees; així, el 1981 es preveu una aportació als ingressos totals del 17%, a part els aranzels i la participació comunitària en l'impost sobre el valor afegit.

En aquest breu balanç dels elements negatius i positius del sistema de preus de la CEE, hem deixat fora els problemes regionals i monetaris, que són analizats en altres capítols.

c. Les institucions financeres de la PAC: el FEOGA

La despesa agrària de la C.E.E. significa més del 67% del pressupost comunitari; la gestió d'aquests recursos financers és encarregada a un organisme comunitari per a la regulació dels mercats i d'ajuda als canvis estructurals. Des de 1962 aquest organisme és el FEOGA (Fons Europeu d'Orientació i Garantia Agrària).

QUADRE NÚM. 134

RECURSOS PER FINANÇAR LES DESPESES AGRÀRIES (1978-81)
(en milions d'UCEs)

Anys	FEOGA		Participació en el pressupost de la CEE (%)
	Garantia	Orientació	
1978	8.672,4	323,6	74,9
1979	10.440,7	403,4	75,5
1980	11.507,5	535,3	80,1
1981 *	12.752,5	500,3	67,2

NOTA: (*) Previsió en el pressupost de les Comunitats

FONT: Comissió de la CEE "Rapport Général" 1980

El FEOGA és organitzat en dues seccions, la de Garantia i la d'Orientació. La primera s'ocupa del finançament relacionat amb el funcionament de les organitzacions comunes de mercat (OCM) i l'aplicació dels reglaments derivats.

La segona s'ocupa del finançament de la millora d'explotacions i del medi rural, sobretot mitjançant l'aplicació de Directives comunitàries de reforma d'estructures. Històricament l'activitat del FEOGA ha estat centrada en la primera secció, mentre que l'activitat d'orientació ha quedat limitada a una part molt petita del finançament global. La part més important de la despesa de garantia es dedica a cereals i productes lleters (56,8% el 1980) i el pes dels productes mediterranis és baix (12,7% el 1980).

Això prové, en part, del fet que les OCM dels productes de tipus continental van ésser posades en marxa abans i comporten un major coneixement per part dels productors, i, en part, perquè l'oferta es troba repartida entre menys productors la qual cosa facilita la gestió de l'oferta; finalment, són productes amb mercats més estables pel fet d'ésser susceptibles d'emmagatzematge. El resultat és, però, que hi ha un dèficit important en la OCM dels productes mediterranis que sovint és plantejat pels països membres amb aquestes produccions i que encara no sembla haver estat resolt definitivament.

El que sembla clar és la voluntat política del Parlament Europeu de disminuir la part del pressupost que es destini al FEOGA, mentre que es desitja el desen-

QUADRE NÚM. 135

DISTRIBUCIÓ PER PRODUCTES DE LA DESPESA DE LA SECCIÓ DE GARANTIA DEL FEOGA (1979-81)
(en percentatges)

Productes	1979	1980	1981 (1)
Cereals	15,0	14,0	17,9
Arròs	0,4	0,4	0,5
Productes lleters	43,4	42,8	35,6
Matèries greixoses	5,8	6,8	7,3
Sucre	9,0	6,1	7,9
Carn bovina	7,2	10,2	9,6
Carn porcina	1,0	0,9	1,0
Carn ovina	—	0,4	1,7
Ous i aviram	0,8	0,8	0,8
Fruita i horta	4,2	5,7	5,8
Vi	0,6	3,0	2,8
Tabac	2,2	2,5	2,6
Pesca	0,2	0,2	0,2
Altres productes (2)	3,4	3,8	3,9
MCA (3)	—	—	0,2
MCM (4)	6,8	2,4	2,2

NOTES: (1) Previsions de crèdit
(2) Oli, llavors, farratges secs, pèsols, faves, etc.
(3) Quantitats compensatòries a l'adhesió
(4) Quantitats compensatòries monetàries

FONT: Comissió de les Comunitats Europees, "Rapport Général" 1980

volupament d'altres polítiques més relacionades amb el desenvolupament econòmic de les regions europees més endarrerides. Això pot significar que, previsiblement, en el futur s'intenti desenvolupar el Fons Europeu de Desenvolupament Regional i el Fons Social de la Comunitat Europea, com a institucions financeres importants d'acció regional.

d. La política comercial

Durant 1979, la Comissió pagà més de 4.700 milions d'UCEs per restitucions; durant el 1980, aquesta xifra s'elevà a més de 5.200 milions d'UCEs, això és, el 45% dels crèdits totals per despeses del FEOGA. La majoria d'aquestes restitucions se les van emportar productes com els lleters (51%) i cereals (21%).

Aquestes restitucions (són equivalents a un 10% de les exportacions de la CEE al món) poden ésser interpretades de moltes formes, com a subvenció general, com a ajuda al mercat interior (eliminació d'excedents), etc. En determinats casos s'ha interpretat que les ajudes alimentàries a països en via de desenvolupament, sota formes d'exportacions amb restitució, implicava que aquesta quantitat no havia d'ésser imputada pròpiament a la política agrària de la CEE, sinó a d'altres i especialment a l'ajuda a països en procés de desenvolupament.

La Comunitat dóna com a forma d'ajut uns 400 milions d'UCE; l'any 1978 la part corresponent de restitucions d'aquestes ajudes va ésser imputada als crèdits FEOGA.

Aquest és un tema que es planteja sovint al Parlament Europeu, i és possible que tingui desenvolupaments en el futur tendents a limitar l'aplicació de restitucions, només a certes situacions. Alguns estudis

han assenyalat una important relació de les restitucions amb certs països. Així, per exemple, durant el període 1962 a 1974, la relació entre restitucions i despesa FEOGA total, per a determinats països, va ésser de 50 cèntims per UCE pagada a FEOGA, sense massa relació amb el comerç realitzat. Durant aquest període, el 60% de les restitucions van ésser percebudes des de França i els Països Baixos, mentre que aquests dos països únicament aporten una tercera part de les exportacions extracomunitàries.

Sembla, doncs, que hi ha un cert incentiu per part de les institucions europees en adoptar una política de preus que apropi els preus interns als nivells "tècnics" mundials (i per tant disminueixi les restitucions), i també que augmenti el grau de selecció sobre l'ús d'aquestes restitucions.

2. 4. Perspectives de la Política Agrària Comunitària

La política agrària comunitària és una de les polítiques més avançades des del punt de vista de la integració; i certament les Institucions Comunitàries la consideren com un dels pilars de l'avanç cap a la Unió Econòmica i Monetària. És, en síntesi, un sector on s'equilibren interessos molt importants dels diferents Estats membres. Però, àdhuc en aquest sector, la integració es troba encara lluny d'una veritable coordinació de les situacions dels Estats. Cal matisar la imatge de la PAC, car això ajuda a situar la responsabilitat dels diferents agents públics en matèria agrària. També permet entreveure el camí lògic de la PAC, si la situació actual europea entra en una via de solució.

a. La despesa agrària de la PAC: La Comunitat i els Estats membres

Primer de tot, cal dir que les xifres de finançament de la PAC són una petita part de l'economia agrària europea. Cal pensar que el pressupost del FEOGA no supera el 0,50% del PIB de la CEE, i no arriba tampoc al 3% de la despesa alimentària a la CEE, és a dir, dels diners que els europeus esmercen en aliments. Això palesa que el pes econòmic de la PAC és realment limitat, però a més es podria assenyalar que aquesta proporció, que ja hem dit que és baixa, no augmenta des de 1979.

També cal assenyalar que la despesa agrària de la CEE és només una part de les ajudes que l'agricultura rep de la CEE i dels Estats que en formen part. Segons la darrera informació disponible en aquest punt (1978), per cada unitat monetària que aporta el FEOGA, els Estats membres n'aporten dos.

QUADRE NÚM. 136

DISTRIBUCIÓ DE LA DESPESA EN AGRICULTURA (1978)

Despeses	Milions d'UCEs	%
Despesa dels Estats per programes		
Mesures Generals	812,7	4,0
Producció	2.986,7	14,5
Comercialització i transformació de productes agraris	475,5	2,3
Silvicultura i desenvolupament general regional	86,6	0,4
Mesures no atribuïbles	821,7	4,0
Consum de partides alimentàries	394,7	1,9
Desgravació fiscal	1.757,9	8,5
Finançament de la Seguretat Social dels explotadors agraris	6.279,3	30,5
TOTAL Despesa dels Estats	13.615,1	66,2
Despesa Comunitària		
FEOGA Garantia	6.662,4	32,4
FEOGA Orientació	296,7	1,4
TOTAL FEOGA	6.959,1	33,8
TOTAL	20.574,2	100,0

FONT: Comissió de les Communitats Europees, "Rapport Général" 1980.

Dins d'aquesta despesa, que encara és efectuada des dels Estats, s'inclouen, com és natural, despeses realitzades en aplicació de directives comunitàries i d'altres, com despeses en investigació, extensió, capacitació agrària, millora vegetal i animal, lluites per a protecció dels vegetals i sanitat animal, indemnitzacions per accidents climàtics, ajut al sosteniment de mercats, control de qualitat, "labels", promoció de vendes, i altres.

La conclusió és, per tant, que la PAC és més important pels seus efectes sobre la direcció dels fluxos d'oferta i demanda que pel seu cost financer.

b. Diferents proteccions als productes agraris

La PAC s'ha desenvolupat històricament, sector per sector, adoptant sovint els esquemes d'intervenció i de preus a la naturalesa dels productes específics. El resultat ha estat un mosaic de diferents influències. La PAC no ha protegit tots els productes per igual. Existeixen diferències importants, que tenen el seu aspecte regional. Si considerem tres criteris per a catalogar les diferents organitzacions comunes de mercat (OCM) el quadre següent palesa l'heterogeneïtat d'efectes de la PAC sobre les produccions europees. Els tres criteris utilitzats són:

a) Capacitat de sosteniment dels preus interns.

b) Efectivitat en protegir-se dels mercats exteriors.

c) Relació entre el preus interns de la CEE i el preu mundial.

QUADRE NÚM. 137

DIFERENTS GRAUS DE PROTECCIÓ DE LES ORGANITZACIONS COMUNES DE MERCAT

Productes	Sosteniment de preus interns	Protecció externa	Relació de preus
Cereals	Molt elevat	Molt elevada	Molt elevada
Oli d'oliva	Molt elevat	Molt elevada	Molt elevada
Sucre	Elevat	Molt elevada	Molt elevada
Llet	Elevat	Molt elevada	Molt elevada
Llavors i tabac	Elevat	Baixa	Poc elevada
Carn bovina	Mitjà	Mitjana	Elevada
Carn porcina i aviram	Baix	Elevada	Poc elevada
Vi de taula	Baix	Elevada	Poc elevada
Altres	Nul	Baixa	—

FONT: SEDES, (1980), publicat per la Comissió de les Comunitats Europees.

c. Els excedents

La PAC presenta un conjunt de resultats difícils d'avaluar. D'una banda, és evident que els augments de producció han estat molt importants, i que els mercats agraris de la C.E.E. han mantingut una certa estabilitat. Però, d'altra banda, l'evolució de la renda agrària no ha estat satisfactòria, i s'han generat i mantingut importants desequilibris entre oferta i demanda, que han cristal.litzat en importants excedents, que en part han estat orientats cap al mercat mundial amb el pagament de restitucions.

Des d'un punt de vista general, per cada unitat UCE esmerçada en les OCM, la Comissió ha pagat 49 cèntims en restitucions per exportacions, 17 cèntims en finançar el magatzematge de producció sense sortida comercial, 1,2 cèntims en retirar i destruir productes del mercat i 32 cèntims en subvencions als consumidors.

El problema és que els mecanismes de la PAC sobreposats a una agricultura europea tremendament variada i heterogènia, produeixen reaccions contràries a les desitjades. Els excedents són un problema alhora de tipus financer i de tipus econòmic.

El valor de les existències públiques, a finals de 1979, era estimat en 2.142.511 milions d'UCEs (uns 218.536.122 milions de pessetes). El seu repartiment en aquell moment era el següent:

QUADRE NÚM. 138

DISTRIBUCIÓ DELS SECTORS PÚBLICS DE PRODUCTES AGRARIS (31-12-1979)

Producte	Milers de Tn	Milions d'UCEs	Participació
Blat tendre	1.877,9	322.653	15,0
Ordi	73,6	12.224	0,6
Sègol	582,0	108.748	5,1
Blat dur	142,7	27.783	1,3
Llet descremada en pols	214,9	230.774	10,8
Mantega	293,3	723.325	33,7
Oli d'oliva	53,4	62.468	2,9
Colza	10,2	3.526	0,2
Carn bovina (canals)	203,4	383.084	17,9
Carn bovina (desossada)	84,5	206.232	9,6
Carn bovina (en conserva)	2,8	5.714	0,3
Tabac	28,1	55.980	2,6
TOTAL	—	2.142.511	100,0

FONT: Comissió de les Comunitats Europees (1980).

QUADRE NÚM. 139

EVOLUCIÓ RECENT DELS ESTOCS PÚBLICS DE PRODUCTES AGRARIS
(Milers de Tm)

Productes	31/12/79	29/2/1980	28/2/1981
Blat tendre	1.878	1.609	4.899
Ordi	74	74	983
Sègol	582	554	516
Blat dur	143	143	158
Llet descremada en pols	215	187	171
Mantega	293	295	103
Oli d'oliva	53	59	110
Colza	10	20	73
Carn de boví	—	272	291
Tabac	28	28	33

FONT: Comissió de les Comunitats Europees (1980).

La generació d'aquests excedents és molt variada i depèn en cada cas de la realitat de cada producte. Però, en general, es pot dir que els mecanismes de preus tal i com s'han aplicat han tendit a incentivar els augments de producció com a mitjà d'augmentar la renda de les explotacions, sense tenir en compte els costos de producció i les seves estructures.

Analitzant-ho des d'aquest punt de vista, la PAC ha incidit en els preus dels aliments, ha generat excedents que s'han hagut de comprar o vendre amb pèrdua als mercats mundials, i a més, no ha mantingut la renda agrària en la mesura que es pretenia.

La Comissió ha anat proposant alguns canvis en l'esquema de preus, d'acord amb la problemàtica de cada producte. Ha introduït subvencions al consum, que coexisteixen amb l'esquema normal de preus per l'oli d'oliva; ha introduït penalitzacions a l'excés de producció en el cas de la llet.En cada cas, aquestes novetats han estat experimentades, per si poden ésser generalitzades a la resta dels sectors, quan la CEE decideixi la modificació definitiva de la PAC.

2. 5. Avaluació provisional de la Política Agrària Comunitària

Tal com ha funcionat fins ara, la PAC tendeix a beneficiar les produccions de tipus continental i en canvi no considera en tota la seva problemàtica les de tipus mediterrani.

El pes financer que comporta el sosteniment de mercats no és proporcional a la composició de la Producció Agrària Final de la CEE. Així, la llet i els productes derivats de la llet han anat rebent aproximadament el 44% dels ajuts comunitaris, mentre que la seva participació és únicament d'un 22%. El mateix raonament és vàlid per als cereals i el sucre.

El tipus de mecanisme de preus que s'aplica en la PAC, no considera suficientment l'estructura de la producció sobre la qual s'aplica. Així, no es consideren les diferències de costos entre els petits i els grans productors, gènerant d'aquesta manera rendes diferencials que no són necessàries per als grans productors, però que en canvi encareixen el finançament de la PAC, mentre que no aporten millores substancials per als petits productors.

També, com a conseqüència d'això, si l'ajuda és dirigida cap al producte, els diferents productors es beneficien de les ajudes en funció de la producció de cadascun. El resultat és que la producció acostuma a ésser concentrada en estrats d'explotacions grans; això fa que les ajudes acabin beneficiant directament només una petita part de les explotacions.

La diferència entre preus interiors i preus mundials és molt elevada (cal considerar, però, que aquests sovint són preus subvencionats). Per exemple, la mantega ha arribat a tenir un preu interior quatre vegades el preu mundial; la llet descremada en pols, cinc vegades el preu mundial; el blat tendre, més de dues vegades i la carn bovina, dues vegades el preu mundial.

Durant un llarg període de temps, la Comissió ha pogut assegurar la unicitat del mercat agrari només enmig de grans dificultats. Des de 1969, la CEE ha experimentat una inestabilitat monetària que ha trencat amb el sistema de paritats fixes. Els inconvenients que això podia tenir per a la determinació d'uns preus únics, es van evitar gracies a la instauració dels "Muntants Compensatoris Monetaris"; aquestes quantitats compensatòries monetàries són en realitat subven-

QUADRE NÚM. 140

EVOLUCIÓ DEL GRAU D'AUTOPROVEÏMENT DE TRES PAÏSOS MEMBRES

Productes agraris	França		Alemanya		Països Baixos	
	1956-60	1975-77	1956-60	1975-77	1956-60	1975-77
Cereals	110	153	77	80	35	25
Sucre	118	158	92	108	100	136
Carn total	101	98	86	85	131	191
Carn porcina	101	85	94	87	146	212
Carn d'aviram	101	112	51	54	386	343
Carn d'oví i cabrum	75	72	74	46	367	530

FONT: MAHE I ROUDET, "Économie Rurale" 135, 1980, pàg. 18.

cions i impostos en frontera per a tots els productes agraris comercials i han trencat, en la pràctica, l'existència d'un mercat únic.

Finalment, la integració econòmica europea, malgrat les seves dificultats, ha fet evolucionar l'especialització productiva dels Estats membres, plantejant en certa manera un model de divisió internacional de la producció, amb la qual cosa no tots els països estan d'acord. Per exemple, al llarg de vint anys França s'ha anat especialitzant en cereals, mentre Alemanya i Països Baixos ho feien en carn.

2. 6. Perspectives de canvi de la Política Agrària Comunitària

Malgrat que la part bàsica de la PAC no canviarà amb tota probabilitat, tant la Comissió com el Parlament Europeu han fet propostes importants per a posar al dia els principis i els mecanismes d'aquesta política comunitària. El tipus de modificacions que probablement s'adoptaran afectarà els següents aspectes:

El principi de la corresponsabilitat

El nivell dels preus de garantia

La relació entre preus mundials i preus interns de la CEE.

La reorientació de la política d'estructures

La política exterior de la CEE.

La relació entre la PAC i les polítiques estatals.

a. La corresponsabilitat

El principi de corresponsabilitat s'aplica quan una producció comença a superar el nivell de demanda i l'OCM retira una part del producte a un preu de garantia, les explotacions han de col.laborar en la despesa que genera la intervenció de mercat. Des de 1977, els productors de llet paguen una taxa de l'1,5% del preu indicatiu en concepte d'ajuda al sanejament del mercat lleter (el 1980 aproximadament 223 milions d'UCEs, el 1981 s'han previst uns 500 milions d'UCEs). La utilització d'aquesta taxa la decideix la Comissió, prèvia consulta a les organitzacions de productors. L'OCM del sucre presenta també un exemple de corresponsabilitat, encara més antic (179 milions d'UCEs en la campanya 1979-80). Si la CEE estengués aquest tipus de mecanisme, això equivaldria a destruir la idea dels preus de garantia per a una producció il·limitada.

Hi ha diferents formes d'aplicació d'aquest principi:

- aplicació diferencial per regions i per productes
- aplicació només en funció del grau d'excedents
- aplicació d'una taxa de corresponsabilitat progressiva (a més producció, més elevada la taxa).

b. El nivell dels preus de garantia

La Comissió pensa combinar el principi de taxa de corresponsabilitat amb la definició del *quantum,* o quota global màxima. Al dessota del nivell del *quantum* es paga el preu de garantia; per sobre es paga un preu diferencial inferior (o bé el preu mundial). Un sistema semblant s'aplica ja per al sucre. És possible pensar en *quantums* individuals, però existeixen diversos problemes que els fan difícils d'aplicar. La utilització d'aquest sistema permetria, però, eliminar el problema dels beneficis injustos de l'actual PAC.

c. La relació entre preus mundials i preus de la CEE

És evident que la Comissió intentarà aproximar els nivells dels dos preus. Això es pot implantar al mateix temps que es practica una compensació directa del productor. La compensació es pot determinar a partir dels preus mundials per diferència amb els preus interiors; l'avantatge d'aquest mètode rau en el fet que són els contribuents els qui paguen, i el preu local es refereix no als costos sinó a la mitjana dels preus locals, de manera que pot ésser un element de promoció de la productivitat per unitat produïda. Un sistema semblant a aquest s'aplica per a la producció ovina. Tanmateix presenta moltes dificultats per ser aplicat. És difícil pensar que la Comissió generalitzi aquest sistema. Això produiria un canvi radical en l'actual PAC.

d. La reorientació de l'actual política d'estructures

L'impacte regional de la PAC és, en principi, contrari als interessos de les zones productores de productes mediterranis. És en aquests productes on el grau d'incidència és més petit i la protecció exterior menys forta.

Al llarg del temps les ajudes del FEOGA s'han concentrat en les regions menys necessitades:

La política d'estructures de la C.E.E. havia de garantir, en principi, la capacitat de canvi de les explotacions, donant mitjans de finançament per a aquest canvi. Una política d'estructures eficaç pot compensar probablement la disminució regional que de fet s'ha donat.

Dissortadament, la política d'estructures s'inicià

QUADRE NÚM. 141

REPARTIMENT DE LA DESPESA DEL FEOGA PER REGIONS (1964-1974)

Nivell de renda de les regions	Despesa FEOGA (%)	Ocupació Agrària (%)	Producció Agrària (%)
Baix	16,7	24,3	15,4
Baix-mig	22,3	26,9	22,0
Mig-alt	31,2	29,5	32,7
Alt	29,8	19,3	29,9
TOTAL	100,0	100,0	100,0

FONT: V. SACCOMANDI "La PAC e Integrazione europea", 1978.

molt tard, i continua tenint uns recursos molt petits. La Secció Orientació del FEOGA equival al 2,5% del pressupost comunitari.

L'actual política d'estructures de la CEE prové de la proposta feta el 1968 per a una reforma de la PAC (Memoràndum Mansholt). Al cap de més de tres anys, el Consell de Ministres aprovava a proposta de la Comissió les primeres directrius estructurals. (Recordem que les directrius del Consell són essencialment lleis-marc que obliguen a cada Estat membre, però que li deixen llibertat de desenvolupar-les reglamentàriament. En canvi, els reglaments són lleis d'aplicació directa).

Aquestes directrius eren:

– La directriu 72/159/CEE sobre modernització de les explotacions.

– La directriu 72/160/CEE sobre cessament de l'activitat agrícola. (avanç de la jubilació).

– La directriu 72/161/CEE sobre informació sòcioeconòmica (incentius per a la creació d'informació per a la gestió de les explotacions).

Més tard, varen ésser complementades per una altra directriu sobre agricultura de muntanya i zones desfavorides (1975).

En realitat, l'aplicació d'aquestes directrius ha estat molt dificultosa. Per exemple, la directriu 72/159/CEE va aprovar en tres anys (1976-78) 71.926 plans de desenvolupament. L'aplicació de la directriu es va retardar en alguns països (França), i en d'altres pràctricament és inexistent (Itàlia). Les altres directrius mostren una realitat semblant. Potser la directriu 75/268/CEE sobre agricultura de muntanyes i zones desfavorides és la que ha tingut més aplicació (més de 300.000 explotacions afectades el 1979).

És clar que si les institucions de la CEE volen redreçar els problemes estructurals caldrà produir una alteració important en la composició de la despesa del FEOGA, augmentant la participació de la Secció d'Orientació. Això seria un incentiu més per abandonar alguns esquemes actuals de tipus indirecte. Mentrestant, les diferències regionals entre les diverses agricultures són molt importants i plantegen un repte permanent a la Comissió. Cal dir que la distància entre les zones agrícoles més pobres i les més riques es fa més gran en lloc de disminuir. El 1964-65 la proporció de la renda per càpita entre la regió més pobra i la més rica era del 12,7%; el 1976-77 va ser del 9%.

e. La política exterior de la CEE i la política mediterrània

La CEE és el primer importador mundial d'aliments. És també un exportador important, amb un potencial ara com ara desaprofitat, segons la pròpia Comissió. Dins una perspectiva d'escassetat estructural d'aliments, és previsible que l'Europa dels Deu intentarà trobar el seu lloc dins de l'estratègia mundial d'aliments. D'una banda, això hauria d'ajudar a estabilitzar els seus mercats, probablement amb l'adopció d'una política de contractació a llarg termini; d' altra banda, la CEE té una moderada però positiva política d'ajut als països en vies de desenvolupament, en la qual el contingut alimentari serà probablement cada vegada més important.

Per fer això, la CEE intentarà que els productors participin en el finançament de les restitucions, que com s'ha vist són una part important de la despesa del FEOGA. Això pot ser un ajut addicional per a una disminució dels preus interios, però també s'ha de comptar amb una tendència a mig termini de preus mundials elevats.

QUADRE NÚM. 142

EVOLUCIÓ DE LES IMPORTACIONS DE PRODUCTES SUBSTITUTIUS D'ALIMENTS DE BESTIAR
(en milions de tones)

Productes	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Manioca	1,7	2,3	2,3	3,0	3,8	6,0	5,5
Grans oleaginosos	9,3	10,9	10,1	11,7	11,1	13,4	14,7
Faves de soja	6,7	9,1	8,1	9,2	8,8	10,8	11,7
Tortó (total)	7,6	6,6	7,2	9,2	9,2	11,0	12,2
Tortó (soja)	3,3	3,3	3,3	4,2	4,1	5,9	6,2
"Maize gluten feed"	—	0,7	0,9	1,1	1,5	1,7	2,0
Segó *	—	1,2	1,5	2,3	2,2	1,9	2,0

NOTA: (*) Subproducte de les farineres.

FONT: Comissió de les Comunitats Europees (1980).

Dins aquesta problemàtica, la CEE intentarà amb tota probabilitat controlar més les importacions d'aliments substitutius dels pinsos pel bestiar; ja que això dificulta el creixement d'aquests aliments en la producció pròpia, significa que durant alguns anys la ramaderia comunitària (i per tant l'espanyola després de la seva entrada) haurà de situar-se en un mercat d'aliments de bestiar amb preus elevats.

En previsió dels problemes que l'ampliació pot comportar per a les regions mediterrànies de la Comunitat, la Comissió va elaborar un programa d'acció per l'agricultura mediterrània que va ser aprovat pel Consell de Ministres el maig de 1978 i que es pot considerar com un primer pas cap a una política que tingui més en compte els interessos dels agricultors mediterranis, que són el 30% dels de la Comunitat.

Les línies bàsiques del programa són les següents: una millora de les estructures agrícoles de certes regions, el Mezzogiorno, especialment, la reestructuració de la vinya al Llenguadoc - Rosselló, la propiciació de la formació d'agrupacions de productors i la millora de la comercialització dels productes agrícoles mediterranis.

Pel que respecte a les fruites i verdures fresques, les mesures adoptades tenen com a objectiu una millor adequació de l'oferta a la demanda per mitjà de la reconversió dels conreus fruiters cap a altres tipus de producció quan això sigui possible i sinó per la seva orientació cap a espècies de millor qualitat. Amb aquest fi s'ha suprimit la prohibició als països membres de concedir ajudes per a la reconversió dels perers, pomers i presseguers.

En segon lloc, s'encoratja la formació d'agrupacions de productors, que podran aplicar normes de comercialització tendents a millorar i limitar l'oferta, però com que la formació d'agrupacions és particularment difícil als països mediterranis, s'ofereixen ajudes d'establiment durant els cinc primers anys des de l'entrada en vigor d'aquestes disposicions, període que, recentment, l'informe Gundelach proposa de prorrogar 4 o 5 anys més. A més, allà on les organitzacions siguin suficientment representatives de la producció total hi ha la possibilitat que les normes referents a la comercialització es facin extensives als productors individuals. Per tal de vigilar el compliment de les normes i la concessió de les ajudes s'augmenten les responsabilitats dels Estats membres. Per la producció no comercialitzada, els membres que pertanyen a les organitzacions poden rebre compensacions sobre el preu de retirada.

En tercer lloc, es millora el principi de la preferència comunitària i es té en compte, pel càlcul del preu de referència, l'evolució dels costos de producció i també, per alguns productes, els preus d'importació (com els tomàquets, els préssecs i els raïms de taula).

Quant a les fruites i llegums transformades, es concedeix una compensació financera als industrials que tenen contractes regulars d'aprovisionament amb els agricultors, de manera que al mateix temps que aquests reben una remuneració justa, els fabricants no es vegin perjudicats pels seus competidors de fora de la Comunitat que compren la matèria prima a preus més baixos. Aquesta disposició afecta els transformadors de tomàquet, préssecs, albercocs i pomes.

Pel que fa a la vinya hi ha un programa d'acció vitícola pel període 1979-85, encaminat a reduir la superfície d'aquelles vinyes amb alts rendiments que produeixen vins de poca qualitat, al mateix temps que s'encoratja la producció en terres d'alta vocació viní-

cola. Amb aquest fí, s'ofereixen ajudes per a la reestructuració i la reconversió de la vinya a les regions del Llenguadoc - Rosselló i als departaments d'Ardecha, les Boques del Roine, Valclusa i Var. La contribució del FEOGA, d'un 35% de les despeses totals de l'Estat francès, és estimada en 103,5 milions d'UCEs.

L'informe Gundelach assenyala la conveniència de considerar com a no aptes per a la vinya les terres irrigades (la irrigació està prohibida a França i a Espanya) i, també, de prohibir l'addició de sacarosa al vi, que també està prohibida a Espanya, però no a la Comunitat, amb la sola excepció d'Itàlia. L'Informe proposa, també, per tal d'aconseguir un augment del consum, la disminució dels alts impostos a què està sotmés el vi en alguns Estats membres i que fa la seva compra quasi dissuasiva.

Pel que fa a l'oli d'oliva, el principal problema és el seu preu, molt més elevat que el d'altres olis vegetals i que, per tant, en desencoratja el consum. La Comunitat intenta, per una banda, limitar l'oferta a través de mesures del mateix tipus que les anteriors, és a dir, tendents a reduir la superfície d'olivera i ajudant la comercialització i la constitució de grups de productors. Ara bé, aconseguir una reducció de la superfície oliverera no és fàcil perquè, a part de raons de tipus sociològic, hi ha zones on l'olivera és l'únic conreu possible i, per tant, té a més, un valor ecològic com a conservadora del sòl.

La Comissió és conscient que l'única solució efectiva és aconseguir un augment del consum, la qual cosa no serà possible mentre la relació de preus entre l'oli d'oliva i els altres olis vegetals no sigui més favorable pel primer. Per això, l'informe Gundelach proposa l'establiment d'una taxa sobre aquests últims, en gran part d'importació i que entren sense cap tipus d'impost al mercat comunitari. Aquesta mesura, malgrat ser proposada en nombroses ocasions no ha estat mai adoptada, a causa de l'existència de poderosos interessos en contra.

El programa mediterrani inclou, a més, tota una sèrie d'accions de tipus estructural per regions específiques, de les quals les més importants són en favor del Mezzogiorno italià. Es tracta de modernitzar les explotacions agrícoles, d'augmentar la superfície irrigada i de millorar l'oferta i la comercialització dels productes agricoles d'aquesta regió. La participació del FEOGA és d'un 50% dels costos del projecte, de cinc anys de durada, i és estimada en 260 milions d'UCEs.

L'illa de Còrsega és també beneficiària d'un programa similar a l'anterior, però de menor envergadura, amb una participació comunitària de 15 milions d'UCEs, i un altre projecte, de 10 milions d'UCEs pel FEOGA, està destinat a la prevenció de les inundacions de l'Erau.

A part d'aquests projectes, el FEOGA destina 125 milions d'UCEs a la millora dels serveis públics, aigua, electricitat i carreteres, en certes zones rurals d'Itàlia i França.

En l'àmbit de les relacions externes, la política mediterrània de la CEE pot comportar una disminució de la preferència comunitària pels productes mediterranis i això per dues raons principals: en primer lloc, perquè a la Comunitat l'interessa, per raons estratègiques, mantenir bones relacions amb els països del sud del Mediterrani. En segon lloc, perquè els mercats d'aquests països, que són ja àmpliament deficitaris amb la CEE, són molt interessants per a la producció industrial dels països de la Comunitat. Per tot això, els països del sud del Mediterrani poden demanar, i obtenir fàcilment, unes millors condicions per l'accés dels seus productes agrícoles als mercats comunitaris a canvi d'una reciprocitat de tractament per les exportacions comunitàries de productes industrials.

f. La relació entre la PAC i les polítiques estatals

Si d'una banda la PAC és símbol d'un grau elevat d'avenç en la integració econòmica europea i d'una certa supranacionalitat de les Institucions de Brussel.les, de l'altra, la Comissió de les Comunitats no disposa d'infrastructura administrativa pròpia arreu dels Estats membres. En aquest sentit, la Comissió depèn, en la pràctica i molt sovint, de la puntualitat amb què les administracions estatals apliquen les seves normes. També són importants altres raonaments. Molta part de la política agrícola i regional és explicitada en forma de directriu de la Comissió. Això vol dir, que es crea un marc legislatiu bàsic comú a tots els Estats membres, dins el qual cada Estat té una certa llibertat per desenvolupar els reglaments que corresponen a la Directriu en el seu territori.

L'eficàcia de les Directrius depèn, per tant, de la pròpia voluntat i eficàcia de les administracions estatals (vegeu primer i segon informe del Tribunal de Comptes, General Officer 1978 i 1979).

A més, com ja s'ha indicat, els Estats esmercen una part important de la despesa agrària fora del marc de la CEE i, per tant, existeix una certa necessitat de coordinar les diferents despeses estatals amb les de la CEE. Recentment, la Comissió d'Agricultura del Parlament Europeu ha declarat que la multiplicació d'ajuts nacionals incontrolats, que la Comissió no ha aconseguit combatre enèrgicament, –i continua sense aconseguir-ho– contribueix ara mateix a destruir la PAC (Informe Plumb 17 de juny de 1981).

És evident que en aquest tema s'estableix la lluita dialèctica entre la Comissió i el Parlament Europeu amb el Consell i els Estats per plantejar el finançament del pressupost comunitari, lligat, ara per ara, per la regla de participació d'un 1% en els ingressos de l'IVA. En el cas que aquesta regla es mantingui, l'al-

ternativa de la Comissió es troba entre una radical rectificació de la despesa agrària en la seva estructuració, o una participació dels Estats en la despesa de certs programes comunitaris. Això darrer seria considerat des d'un punt de vista europeu com un retrocés. El primer exigiria, en tot cas, un major control per part de la Comissió de les actuacions agràries dels Estats. El Parlament Europeu ha emfasitzat recentment l'esforç uniformitzador necessari de les actuacions estatals.

En aquest sentit, les possibilitats de canvi real de la PAC han de tenir prèviament un acord polític de vital importància, del tipus dels adoptats el 1972, on es decideixi entre d'altres aspectes la unificació de les polítiques regionals, la reestructuració del pressupost comunitaria, i l'assoliment de la Unió Econòmica i Monetària.

3. Els productes agraris davant l'adhesió

En una reflexió general, comparant l'agricultura espanyola amb la comunitària, es tendeix a posar de manifest un conjunt d'opinions molt generalitzades, sobre què pot condicionar els resultats de l'adhesió i que són les següents: els costos de producció espanyols són generalment més baixos que els comunitaris i la producció agrària espanyola no millora el nivell d'abastament alimentari de la Comunitat de manera ostensible. Sembla que hi ha una capacitat d'expansió de les produccions agràries com a resposta a l'aplicació de la PAC i de l'anomenat cabal o "acquis" comunitari.

És clar que aquestes opinions s'han de qualificar de manera precisa per productes i regions, i, també, que la naturalesa dinàmica de les coses agràries tendeix a posar forts condicionaments, tant a les diferències dels costos, com a la potencial capacitat d'expansió de la producció espanyola.(*)

Malgrat tots els esforços fets, cal cobrir encara una gran manca d'informació bàsica sobre aquests aspectes. Tanmateix, es destaca dins la problemàtica de l'adhesió, des del costat espanyol, una insuficient preparació de la infrastructura i de les pràctiques de comercialització i distribució dels productes alimentaris i agraris, i, en general, un baix grau d'autodisciplina comercial per part dels productors.

En la pràctica habitual de l'exportació agrària cap a mercats de països desenvolupats, apareix com un element important aquest aspecte de comercialització i distribució, en els diferents elements de tipificació, normalització i "estàndards" de presentació, que finalment acaben per determinar, molt sovint, la quota de mercat i el preu obtingut.

Malgrat les diferències existents amb la resta d'Espanya, l'agricultura catalana no escapa a aquest diagnòstic general. És particularment preocupant, per exemple, la insuficient presència de les cooperatives del camp en les transaccions internacionals. Per altra banda, la relativa inactivitat de moltes cooperatives porta a preguntar-se, si realment l'elevat nombre de cooperatives existents es reflecteix en una incidència efectiva en el mercat dels productes. Cal fomentar l'activitat d'aquesta importantísima institució de cara a preparar l'agricultura catalana als canvis comercials que inevitablement s'han de produir. Un dels fets més segurs és, naturalment, la possibilitat que les exigències i els nivells d'acceptació esperats en el mercat d'exportació, siguin tranferits més tard al propi mercat local, un mercat que és cada vegada més sensible als hàbits de consum de zones industrials i desenvolupades.

Tots els factors esmentats són importants per situar en la mesura correcta les diferents comparacions que s'efectuen a nivell d'aranzel, preus i rendiments. Aquestes comparacions, que més o menys es fan en tots els informes sobre l'adhesió, només poden donar una visió limitada del problema. La realitat agrària de tots els països i les seves regions és una realitat molt més complexa i canviant per diferents motius. Probablement, els efectes de l'adhesió dependran molt més de la rapidesa i la manera de l'adaptació espanyola a la PAC, que de la seva situació inicial. En tot cas, cal recordar que les diferències salarials entre les zones econòmiques tendeixen a disminuir àdhuc abans de l'adhesió, i que a Catalunya les possibilitats reals de nova capacitat productiva, per exemple, amb nous regadius, no és massa important. En general, si bé els rendiments mitjans de Catalunya són més elevats que a la resta d'Espanya, la proximitat a zones urbanes i industrials planteja uns costos d'oportunitat generalment més elevats que arreu de l'Estat.

La dinàmica agrària d'una zona com Catalunya ha de contemplar, naturalment, temes com el de la política agrària de la CEE. Però no es pot oblidar la influència determinat per al sector agrari català de les tendències demogràfiques industrials, i la conseqüent atracció d'un consum alimentari, que globalment considerat, s'ha de satisfer amb importacions constants d'aliments d'arreu de l'Estat. Per tot això, no és inútil tornar a insistir en el caràcter progressiu de l'agricultura catalana i els costos elevats, com correspon a una agricultura propera a zones d'influència urbana (preu de la terra, costos d'oportunitat).

3.1. Els aranzels

L'adhesió suposa, per part de l'Estat, l'adopció de la TEC, en lloc de l'actual aranzel espanyol. Naturalment, aquesta adopció no es farà de cop, sinó que

(*) Vegeu entre d'altres A. Gómez Orbaneja i A. Checchi Lang, ob. cit. 1980.

serà progressiva al llarg del període transitori. Efectivament, una comparació estàtica entre l'aranzel espanyol i la TEC, ambdós corregits pels acords comercials recíprocs, palesa que l'adopció de la TEC significa una alteració important dels patrons de protecció per al comerç agroalimentari.

Per a onze dels vint-i-quatre capítols de l'aranzel que tracten de comerç agroalimentari, l'adopció de la TEC significa una disminució de l'aranzel; per als restants tretze, l'adopció de la TEC significa un augment a vegades considerable de la protecció. Tanmateix, sovint una part important del comerç agroalimentari català no és amb països de la CEE. Globalment, el percentatge d'exportacions agroalimentàries a la CEE sobre el total de Catalunya és el 34%. Aquesta part del comerç català es beneficiarà de la desaparició progressiva dels aranzels existents fins al moment de l'adhesió. (Però, en canvi, no podrà rebre cap ajuda comercial un cop a dins).

Això, naturalment, serà més important per a certs capítols com (11) cereals, (18) cacau i preparats, (23) residus i deixalles de la indústria alimentària, (20) pre-

QUADRE NÚM. 143

REPERCUSSIÓ ESTÀTICA DE L'ADOPCIÓ DE LA TEC

(en milions de pessetes)

Capítols (Partides)*	Disminució de l'aranzel %	Exportació a la CEE	% sobre TOTAL
5 (12)	–90,5	233,2	
14 (4)	–83,3	25,5	
21 (6)	–82,6	1.143,2	
10 (7)	–64,0	37,9	
18 (6)	–54,8	1.078,8	(2.518,6) 19,9 %
2 (6)	–24,1	84,4	
23 (6)	–22,9	388,3	
11 (7)	–20,7	83,0	
15 (15)	–14,7	1.382,7	
19 (7)	– 4,5	16,8	
12 (9)	– 3,6	68,3	(2.023,5) 16,0 %
Capítols (Partides)*	Augments de l'aranzel %	Exportació a la CEE	% sobre TOTAL
13 (2)	+1.200,0	126,9	
6 (4)	+ 735,7	176,4	
8 (13)	+ 506,3	3.871,6	
7 (6)	+ 197,3	1.204,9	
3 (3)	+ 176,3	444,4	
20 (7)	+ 149,5	401,1	(6.225,6) 49,3%
16 (15)	+ 79,2	89,1	
22 (10)	+ 30,8	1.056,4	
1 (6)	+ 22,2	3,4	
17 (4)	+ 15,0	292,0	
4 (7)	+ 11,9	21,9	
9 (10)	+ 8,1	387,5	(1.850,3) 14,7 %
			(12.627,0) 100,0 %

NOTA: (*) No es considera el capítol 24, corresponent al tabac.

FONT: Elaboració pròpia a partir de la informació cedida per COCIN de Barcelona i l'Administració de Duanes de Barcelona.

parats de productes d'horta, llegums fruita i altres plantes, i (17) sucre i articles de confiteria. Tindrà menys importància per a capítols com (1) animals vius, (4) llet i productes lactis, ous, mel i altres productes d'origen animal, i (19) preparats de cereals, farines i fècules.

En tot cas, aquests canvis aranzelaris s'acompanyaran amb l'adaptació del règim fiscal espanyol a l'IVA, i conseqüentment quedaran substituïts els ICGI per l'impost que correspongui. Cal recordar que l'ICGI en els capítols del comerç agroalimentari no arriba a ser tant important com en altres capítols, però tanmateix, assoleix uns valors que s'han de considerar (mínim 0.0 cap. 24, màxim 12,98% cap. 22).

Per una banda, l'adopció de la TEC podrà significar un augment de protecció nominal per a alguns sectors productors de la resta del món.

Finalment no s'ha d'oblidar que el comerç d'Estat, com a règim habitual en certs productes, haurà de desaparèixer, la qual cosa significarà una certa liberalització, independent dels efectes proteccionistes que puguin tenir els nous sistemes derivats de l'adopció de la TEC, de la PAC, i de la política comercial de la CEE, especialment en la seva vertent mediterrània i d'ajuda al desenvolupament.

3.2. La comparació de preus i el problema monetari

És costum utilitzar la comparació entre preus espanyols i preus comunitaris, per deduir-ne conclusions respecte als possibles efectes de l'adhesió. Aquesta pràctica és correcta en principi. Tanmateix, les variacions dels preus en cada campanya poden ser importants. Per altra banda, aquestes variacions no són semblants d'ací i d'allà de la frontera, sinó que depenen de les característiques pròpies a cada mercat i a cada zona geogràfica. Per certs productes és difícil, doncs, extrapolar a partir d'aquestes comparacions fetes, sovint, per un sol any. La literatura disponible sobre el tema assenyala la dificultat de fer una anàlisi suficientment segura a partir d'aquests tipus de comparacions, i la necessitat de ser prudent amb les conclusions a les que es pot arribar i limitar-les a l'àmbit de les dades i als anys estudiats. Això equival a dir que totes les conclusions són hipòtesis a contrastar, sota el supòsit que es mantinguin efectivament les relacions de preus estudiades, el que és naturalment difícil.

A part de les inevitables variables lligades a l'evolució de cada zona, i que afecten per tant a la relacio entre els preus (la demanda, l'oferta interior, les importacions i exportacions, i els estocs), existeix a més una altra variable que en el cas de comparació amb la CEE es presenta molt important. Aquesta és el canvi monetari entre la pesseta i la unitat de compte de les Comunitats Europees. Aquesta unitat de compte ha estat subjecta a innombrables vicissituds en l'àmbit de la política econòmica i monetària de la CEE com ja s'ha comentat al capítol anterior. Solament s'ha de recordar la variabilitat d'aquest canvi i la seva infuència en les comparacions de preus. En el quadre núm. 144 es mostren diferents tipus de canvi en quatre moments recents de l'evolució monetària. Sovint l'equivalència UCE –pesseta no s'analitza prou. Una excepció notable és l'estudi de P. Solbes (1979), que assenyala el grau de la incidència de la variació monetària sobre les comparacions de preus. Per exemple, els preus espanyols en carn de boví apareixen inferiors als de la CEE provocats pel canvi monetari; els preus espanyols de porcí serien superiors als de la CEE sinó fos pel canvi monetari, etc.(*)

L'evolució de la relació de preus espanyols/preus comunitaris és, doncs, una dificultat que s'ha de considerar abans de fer generalitzacions a partir dels

(*) Vegeu P. Solbes, ob. cit., 1979, pàgs. 95 i següents.

QUADRE NÚM. 144

EVOLUCIÓ DEL CANVI PESSETA - UCE

Data	Pessetes/UCE	Francs/UCE	Dòlars USA/UCE
26. 9.1979	93.0689	5.85071	1.40896
12. 6.1980	99.8797	5.85668	1.42360
29.12.1980	103.6960	5.93965	1.30714
29. 7.1981	101.2990	5.98204	1.03103

FONT: J. O. des Communautés européennes (data citada).

preus. Existeixen d'altres raons per considerar amb prudència les comparacions de preus. En síntesi són les següents:

1r. S'utilitzen molt sovint els preus de productes regulats per fer les comparacions.

2n. Aquests preus no són sempre semblants als preus de mercat, perquè només són efectius en situacions de crisi de mercat d'un producte determinat. Així, efectivament, d'una i d'altra banda, els preus efectius dels productes són sovint diferents als preus regulats.

3r. També cal considerar que els preus de regulació són preus nacionals, i que els preus de cada regió varien en funció de diferents variables, entre les quals destaca la diferent qualitat dels productes, de tal manera que el preu de regulació és més representatiu pels productes de certes regions, que no pas per totes.

4t. Cal advertir, finalment, que no sempre la proporció entre els preus d'orientació o indicatius, i els de garantia és constant en el temps, ni tampoc no és la mateixa entre Espanya i la CEE.

La comparació estàtica de preus de productes regulats dóna una classificació dels productes, segons si el seu preu a Espanya és superior, igual o inferior al preu regulat a la CEE.

Productes amb preus clarament superiors als de la CEE(*):

Blat tendre
Blat de moro
Remolatxa sucrera
Carn de vacum

(*) Aquesta classificació no coincideix amb la que ha estat elaborada per la Comissió de la CEE, ja que les dades corresponen a una campanya diferent.

QUADRE NÚM. 145

EFECTES MONETARIS EN LA COMPENSACIÓ DE PREUS

Productes	Ratio preus Espanya/CEE 1979/80 1 UCE = 93.07 ptes	1 UCE = 99.88 ptes.	1 UCE = 103,7 ptes
Blat tendre	111,05	103,5	99,7
Blat dur	75,90	70,8	68,2
Ordi	80,80	75,3	72,5
Sègol	86,20	80,4	77,4
Blat de moro	108,20	100,8	97,1
Arròs	89,3*	—	—
Llavor de girasol	80,8*	—	—
Oli d'oliva	55,90	52,06	50,1
Remolatxa sucrera	121,0*	—	—
Vi blanc	63,80	59,45	57,3
Vi negre	96,60	90,0	86,7
Vacum	108,7*	—	—
Porcí	88,7*	—	—
Llet de vaca	119,9*	—	—
Peres	73,20	68,2	65,7
Pomes	76,8	71,6	68,9
Enciam	47,00	43,81	42,0

NOTES(*) i FONT: F. GRANELL (1981).

Productes amb preus molt semblants als de la CEE:

Llet de vaca

Productes amb preus inferiors als de la CEE:

Blat dur
Ordi
Arròs
Oli d'oliva
Vi
Carn de porcí
Carn d'aviram
Peres
Pomes
Enciams
Tomàquets

És difícil indicar amb precisió la diferència dels preus, ja que, l'experiència demostra que aquesta informació és molt sensible a la conjuntura i al tipus d'in-

QUADRE NÚM. 146

EVOLUCIÓ DE LES RELACIONS DE PREUS PER PRODUCTES SELECCIONATS
(Segons diferents estudis)

Productes	71/72 (1)	76/77 (1)	77/78 (1)	79/80 (2)	80/81 (5)
Blat tendre	95,0	90,2	88,3	111,1	106,3 (2)
Blat dur	77,3	76,1	76,2	75,9	71,9 (2)
Ordi	81,5	77,1	73,2	80,8	79,1 (2)
Sègol	84,6	81,7	71,8	—	—
Blat de moro	86,6	99,9	106,4	108,2	105,1 (2)
Arròs	83,6	87,1	86,9	89,3 (3)	77,9
Llavors de girasol	72,6	79,3	70,0	80,0 (3)	n.d.
Oli d'oliva	42,8	68,6	63,0	55,9 (3)	68,3
Remolatxa sucrera	—	150,4	133,6	121,0 (3)	160,3
Vi	—	49,9	60,5	—	—
Vi blanc	—	—	—	63,8	58,9 (4)
Vi negre	—	—	—	96,6	74,4
Vacum	91,1	53,8	n.d.	108,7 (3)	154,4
Porcí	97,8	98,0	90,1	88,7 (3)	73,1
Aviram	—	—	—	—	88,5
Llet de vaca	n.d.	97,2	97,1	119,9 (3)	94,3
Peres (2)	—	—	—	73,2	—
Pomes (2)	—	—	—	76,8	—
Enciam (2)	—	—	—	47,0	—

FONTS: (1) P. SOLBES (1979).
(2) Procedents d'informació facilitada pel Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya.
(3) F. GRANELL (1981), comparació amb França.
(4) Desembre 1980, a partir de preus de mercat.
(5) UCE = 102,5 ptes. mitjana desembre 1980 i juliol 1981.

formació utilitzada (vegeu quadres 145 i 146). També cal recordar que sovint els preus al mercat donarien uns ratios diferents, i el problema monetari esmentat pot causar una alteració de la classificació proposada més amunt.

3. 3. Els rendiments unitaris

De la comparació dels rendiments agrícoles catalans amb els de la CEE se'n desprèn, per aquells productes pels quals existeixen dades suficients per a la comparació, que a Catalunya els rendiments són més alts que a l'Estat, però més baixos que a la CEE.

Pels cereals, el rendiment conjunt català és, segons dades del 1979, de 2.500 Kg./Ha., mentre que a la CEE, considerada globalment, és de 4.250 Kg./Ha. Els rendiments catalans s'acosten bastant als italians, que són els més baixos de la Comunitat, pel blat (2.600 Kg./Ha. a Itàlia contra 2.500 a Catalunya), l'ordi (2.660 contra 2.400) i la civada (1.930 contra 2.000). El rendiment del blat de moro és, en mitjana de 5.640 Kg./Ha. a la CEE, però la variació és tan àmplia com entre 6.620 a Itàlia i 1.870 a Holanda, mentre que a Catalunya és de 4.700 Kg./Ha., però de 5.500 a la província de Lleida que, per tant, està pràcticament al nivell de la CEE pel que fa a aquest tipus de cereal.

Per les llegums seques, el rendiment global català és de 1.150 Kg./Ha. contra 1.910 a la CEE; el rendiment italià, el més baix de la Comunitat, és de 1.340 Kg./Ha., pràcticament idèntic al de la província de Lleida (1.360) que és el més alt de Catalunya.

Per les patates, el rendiment mitjà català, de 15 Tm.Ha., és la meitat del comunitari, de 29 Tm/Ha. També en aquest cas el rendiment català s'acosta al d'Itàlia (16 Tm./Ha.) que és el més baix de la Comunitat.

QUADRE NÚM. 147

COMPARACIÓ DE RENDIMENTS PER UN GRUP DE PRODUCTES SELECCIONATS (1978)
(Proporció de rendiments sobre rendiments d'Espanya = 100)

Productes	Catalunya		Alemanya	França	Itàlia	Bèlgica	Països Baixos
	Secà	Regadiu					
Blat	130	212	287	290	144	310	376
Ordi	92	153	228	387	117	214	218
Arròs	87		—	—	85	—	—
Blat de moro	46	103	120	117	148	—	—
Sorgo	37	88	—	76	—	—	—
Patata	57	111	205	192	114	238	267
Remolatxa	82	—	130	120	117	121	132
Enciam	104		82	86	82	105	129
Tomàquet	9	93	—	83	107	568	331
Ceba	33	73	—	58	78	21	90
Vinya	149	—	38	264	277	—	—
Oli d'oliva	74	—	—	—	106	—	—
Boví (pes canal)	—	—	118	100	100	122	86
Oví (pes canal)	—	—	192	150	75	192	208
Porcí (pes canal)	—	—	100	118	136	110	115
Llet de vaca (Kg./any)	129	—	152	103	96	135	179
Fruita fresca							
Pomes	125	—	—	244	165	225	159
Peres	109	—	—	114	197	180	143
Préssecs	126	—	—	122	146	—	—

FONT: Elaborat a partir de l'Anuari d'Estadística Agrària 1979, del Ministerio de Agricultura. Vegeu també A. GÓMEZ ORBANEJA i A. CHECCHI (1980).

Els rendiments de la vinya varien molt entre les províncies catalanes i, el 1.978, oscil.laven entre els 14 Hl./Ha. a Lleida i els 47 Hl./Ha. a Barcelona, donant una mitjana de 30 Hl./Ha., la meitat que el de la CEE que va ser de 60 Hl./Ha. i on el més baix, el francès, fou de 51 Hl/Ha.

Quant a l'olivera, el rendiment català és molt baix, de 500 Kg./Ha. i està molt per sota de l'italià que és de 2.290 Kg./Ha. i àdhuc de l'espanyol que és de 1.120 Kg./Ha.

Pel que fa a la producció ramadera, els rendiments espanyols són inferiors als comunitaris. En la producció fruitera, els rendiments catalans referents a la poma, a la pera i al préssec se situen a nivells comparatius amb la CEE, sobretot en el préssec.

És important recordar que els rendiments tècnics mitjans són una mesura orientativa, però sovint no reflecteixen la realitat de moltes explotacions agràries. És una limitació habitual de l'estadística agrària que s'ha d'acceptar necessàriament. Seria, però, un error greu, considerar que les diferències de rendiments són exactament les que queden reflectides per les estadístiques disponibles. Segons comentaris de professionals i productors agraris, és sovint acceptat, almenys a Catalunya, que per a certes produccions els nivells teòrics de rendiment són comparables amb models d'explotacions comunitàries. La informació disponible no reflecteix els diferents rendiments segons classes diferents d'explotacions, i això podria explicar elements distorsionadors de la distribució de la renda agrària que poden jugar un paper important en els fenòmens que esdevindrien de l'adhesió.

3. 4. Punts forts i punts febles del sector agrari català

Segons una anàlisi elaborada el 1978, aproximadament un 55% de la producció final agrària espanyola es trobaria en situació favorable en relació a l'adhesió.

D'aquest conjunt, un 86% és producció agrícola i el 14% restant és producció ramadera. La producció agrícola espanyola es considera més beneficiada que la producció ramadera. Al quadre núm. 148 es resumeix la participació dels principals productes en cada grup, classificats segons tipus d'expectativa. Segons l'estudi citat, l'adhesió seria contrària al 67% de la producció ramadera i el 17,4% de la producció agrícola.

QUADRE NÚM. 148

EXPECTATIVES DELS PRODUCTES AGRARIS DAVANT L'ADHESIÓ

Productes	Participació en la producció Final Agrària
Productes situats favorablement	**55%**
Arrós, blat dur, ordi, lleguminoses per a alimentació humana i pinsos, patates, girasol, pebrots, cotó, tabac, alfals, flors, hortalisses, vi, oli d'oliva i olives de taula, fruits secs i fruita	47,5%
Carn d'oví i cabrum, llet d'ovella i cabra, carn d'equí, conill, llana, mel i cera	7,5%
Productes en situació desfavorable	**25,7%**
Blat tendre, sucre, blat de moro, olis, certes fruites	10,0 %
Carn de vacum, llet de vaca, productes lactis	15,7 %
Productes en situació equilibrada	**19,3%**
Carn de porcí, aviram, ous	19,3 %

FONT: F. BOTELLA

Seguint l'esquema d'aquestes conclusions, l'agricultura catalana, en principi, hauria de tenir més dificultats que les altres, atès que la proporció de producció ramadera és més gran a Catalunya que a la resta de l'Estat.

Abans d'entrar en una anàlisi per grups de productes convé recordar aquells aspectes generals que incidiran en el grau d'efecte de l'adhesió. Fent una classificació entre elements positius i negatius que té l'agricultura catalana, es poden assenyalar, entre d'altres, els següents:

Entre els elements positius, cal considerar, en pri-

mer lloc, la importància del mercat de Barcelona i la seva àrea d'influència, que situa a l'agricultura catalana a prop d'una important àrea de consum alimentari i li permet d'obtenir unes rendes de situació importants. El mercat local és important també com element de base o punt de partida d'una agricultura més especialitzada que exporta, com s'ha vist, a la resta de l'Estat. Un altre element positiu és l'existència d'una infrastructura de comunicacions per la qual pot entrar el proveïment necessari per la producció ramadera, com són els ports de Tarragona i de Barcelona. Un tercer element positiu és la relativa proximitat de Catalunya a les zones de consum europees, en comparació amb zones agrícoles d'Espanya més llunyanes. D'altra banda, aquest element pot tenir aspectes negatius per aquells productes (com els d'horta, la fruita i els vins) que són produïts en zones franceses properes a Catalunya i per les quals, en principi, el mercat de Barcelona pot esdevenir un mercat de destí important. Un quart element positiu, del costat de la producció, és el grau d'eficàcia del treball ocupat al camp, que és de mitjana gairebé el doble de la resta de l'Estat, i reflecteix una major dotació de capital i una millor preparació humana i professional que, tanmateix, és encara distant dels nivells comunitaris. Un cinquè element positiu és la tradició de certs conreus i certes produccions (conreus de regadiu, ramaderia) que consoliden un avantatge comparatiu en relació a d'altres d'Espanya.

Entre els elements negatius cal destacar sobretot tres, que ho són, potser, amb caràcter general.

El primer és la insuficient preparació comercial de la majoria de les explotacions agràries, i la insuficient experiència en la distribució de productes agraris en un règim de major competència que l'actual. El segon està relacionat amb l'especialització ramadera, i té a veure amb la dependència, per als aliments del bestiar, provocada per l'existència de models de producció ramadera basats en un tipus d'aliments dels quals Espanya és deficitària (blat de moro i tortó de soja, dels quals és també deficitària la CEE). Finalment, cal destacar com element negatiu, una excessiva orientació de la producció agrària catalana cap al mercat espanyol, mercat fins al moment aïllat de les tendències més lliures del comerç internacional europeu.

3.5. El procés d'adhesió amb referència a l'agricultura

A efectes d'aquesta anàlisi és convenient considerar diferents aspectes del procés d'adhesió. L'adopció de la Unió Duanera per part d'Espanya significa l'eliminació de barreres aranzelàries per les exportacions agràries catalanes a la CEE. Però ja s'ha dit més amunt que això afecta una part petita de la producció. Al mateix temps, la Unió Duanera significa l'adopció de la TEC, que en el cas de l'agricultura equival, en molts casos, a un augment de la protecció aranzelària. Els ICGI haurien de desaparèixer i ésser substituïts per l'equivalent IVA.

Al mateix temps, Espanya adoptarà el sistema de protecció comunitari vigent per països tercers, desapareixeran *prélèvements* i altres barreres variables i calendaris per les exportacions espanyoles, en general, i concretament catalanes.

Finalment, Espanya haurà d'aplicar la PAC en totes les seves modalitats. En particular, les Organitzacions Comunes de Mercat, el finançament mitjançant institucions comunitàries de la política de preus i la dels projectes de millora estructural.

La incorporació d'Espanya a la CEE revestirà particular interès en els seus aspectes monetaris. Encara que sembla poc probable, si la pesseta no té una paritat fixa amb l'ECU, s'hauran d'aplicar muntants compensatoris monetaris a les exportacions i importacions agràries.

Naturalment, aquest procés d'adaptació de l'agricultura espanyola a les normes i pràctiques comunitàries, significa un canvi important, ja que ha d'afectar al comportament dels mercats agraris espanyols, però també haurà d'afectar a la pròpia política agrària de l'Estat, quant aquest inicia, amb l'adhesió, un procés de transferències parcials de sobirania en certes matèries de la política agrària. Aquest canvi no es pot produir en un sol moment, sinó que està previst un període llarg de transició del sistema actual al nou. Aquest període transitori es pot considerar, als efectes d'entendre el procés, entre uns 7 i uns 10 anys, a partir de la ratificació de la firma del Tractat de l'adhesió. Aquesta ens situa, doncs, almenys per a l'agricultura en un horitzó 1994.

Durant tot aquest període, s'hauran de transformar gradualment els paràmetres del mercat i la legislació espanyola. Així, els aranzels exteriors espanyols s'aproximaran progressivament a la TEC, mentre que els existents, en l'actualitat, entre Espanya i la CEE s'aniran anul.lant.

Un dels fets més importants per la política agrària espanyola serà la necessària aproximació dels preus pels productes regulats. Així, durant part o tot el període de transitori, els preus de regulació espanyols vindran diferenciats dels preus de regulació comunitaris per una quantitat denominada "Muntant Compensatori d'Adhesió", i que serà positiva si el preu és inferior a Espanya i negativa si és superior a Espanya en relació amb la CEE per les importacions, i recíprocament per les exportacions. Una gran part dels efectes que els analistes pensen, derivats de les diferències de preus, i la progressiva uniformització per l'adhesió, dependrà sobretot de la rapidesa amb què la Comunitat i el Govern espanyol decideixin de fer aquesta aproximació. En general, els efectes poden ser tant més forts com més ràpida sigui l'aproximació.

D'acord amb la informació presentada més

amunt, entre els preus que, "ceteris paribus," haurien d'augmentar es trobarien els següents: blat dur, ordi, arròs, oli d'oliva, vi, carn de porcí, carn d'aviram, llet de vaca, peres, pomes, enciam i tomàquets.

Per altra banda, els preus que lògicament haurien d'experimentar una disminució, entre d'altres, podrien ser els següents: blat tendre, blat de moro, remolatxa sucrera i carn de vacum.

Cal insistir, una vegada més, que aquests tipus de suposicions es basen en un conjunt d'hipòtesis molt restrictives, que són molt difícils de garantir a un termini tan llarg com el que hem indicat. Hem d'insistir, també, en el fet que els preus relatius calculats suposen unes determinades taxes de canvi monetari difícils de preveure. De fet, la política monetària que es posi en marxa a partir de l'adhesió pot esdevenir l'element clau de la incidència agrària de l'adhesió.

3.6. Efectes de l'aplicació de la Política Agrària Comunitària

Es pot dir de manera general que l'adhesió implica per Espanya, d'una banda, una liberalització del règim comercial i econòmic de l'agricultura, i també una certa racionalització de les mesures de política agrària que a partir d'aquest moment s'hauran de conformar a uns principis i a uns sistemes coneguts i més estables.

En principi, l'adhesió porta dos efectes en els que la literatura està d'acord. Un és l'aparició d'una demanda efectiva potencial més gran pels productes espanyols, que podran arribar-hi lliures de càrregues i de barreres parafiscals. Això, és doncs, un *efecte de mercat,* que els productors espanyols i els exportadors podran aprofitar només si són capaços de col.locar el seu producte en condicions comparatives i sense ajudes específiques.

L'altre efecte previsible és un *augment de la competència* en el propi mercat espanyol, produïda per l'aparició de noves ofertes i d'una dinàmica de preus i qualitats.(*)

La incidència agrària de l'adhesió depèn del resultat conjunt d'aquests dos efectes. És difícil fer previsions sobre aquest resultat conjunt. La hipòtesi que normalment es fa és que pels productes amb preu inferior a la CEE és possible que l'efecte mercat sigui més fort que no l'efecte competència. Però això depèn en gran mesura del grau d'autoproveïment de la CEE i d'Espanya en cada producte, i també del que significa la producció espanyola de cada producte en el conjunt de la producció comunitària. (Vegeu quadre núm. 149, més endavant).

A nivell regional és encara més difícil fer aquests tipus de previsions, perquè existeix un cert grau d'especialització productiva que fa naturalment que els fluxos d'importació i exportació interregional no guardin relació amb la composició del comerç exterior agrari. En el cas de Catalunya, el diagnòstic més correcte sembla ser el següent: la importància de les exportacions agràries està concentrada en un grup reduït de productes (fruita, vins, flors naturals i ornamentals, fruits secs). El volum total d'exportacions i d'importacions agràries directes és petit amb comparació amb la producció final agrària catalana. L'efecte mercat no sembla ser, doncs, un element massa important en el panorama agrícola català, si considerem la seva situació actual. L'efecte competència sembla ser més important. Està clar que la preocupació de l'agricultura catalana ha d'estar en els productes on es troba relativament especialitzada. En aquest sentit, els mercats dels productes ramaders seran els que més problemes poden oferir dins de l'Estat.

Cal concloure en el sentit que la incidència més forta per l'agricultura catalana pot provenir no pas dels canvis en el comerç exterior, sinó de les mutacions que l'adhesió pugui produir en altres zones agràries espanyoles amb les quals Catalunya mantingui relacions econòmiques.

3. 6. 1. Efectes sobre la producció, la renda i els consumidors

La teoria de la política agrària indica que quan el preu augmenta, la producció tendeix a augmentar, limitada pels factors de producció, o, el que es el mateix, amb costos unitaris creixents. Aquest augment de producció només és possible si existeixen factors lliures, o bé si aquests factors es troben disponibles arreu de l'Estat i en un moment determinat es poden tenir a l'abast de Catalunya. Ara bé, està clar que és difícil augmentar la terra conreable, també cal ser conscient que el treball és un factor en disminució, i, per tant, que els augments potencials de la producció només poden venir pel costat de la intensificació de la producció. Això es troba en funció de tècniques de producció que comportin més capital per unitat de treball per Ha.; aquest fet, que inclou els processos de transformació en regadiu, significa que el finançament és l'element limitatiu més fort. Per tant no creiem que un augment de la producció sigui un fenomen molt probable a Catalunya. Un augment generalitzat de la producció es faria, amb tota probabilitat, amb costos unitaris creixents, i és probable que la renda neta agrària no augmentés per aquest motiu de manera significativa. Per tot el que s'ha exposat s'han de preveure efectes de les variacions dels preus només en aquelles comarques i per aquells productes que disposin de recursos lliures o bé de recursos provinents de produccions en disminució.

(*) Els aspectes teòrics de l'adhesió han estat tractats en diversos manuals bàsics. En relació a Espanya vegeu una síntesi a A. Cheecchi (1981).

Cal dir que la producció agrària catalana, considerada globalment i en termes reals, fa temps que es troba a un nivell permanent, i que la reacció de les explotacions agràries ha estat en el passat la de reestructurar-se de manera que augmentessin el producte per Ha. i per unitat de treball. No és probable que aquest comportament canviï en el futur, i per tant és lògic pensar que es produirà encara una disminució del nombre d'explotacions, amb un augment de la superfície i dimensions mitjanes.

En diversos estudis i articles s'ha argumentat que l'adopció de la PAC comportarà augments substancials en els preus dels aliments, i per tant que els consumidors hauran de pagar més cara la mateixa despesa alimentària a causa de l'adhesió. *(Círculo de Economía* 1973; Granell 1981). Aquest fet seria im-

QUADRE NÚM. 149

RELACIONS DE PREUS, D'AUTOPROVEÏMENT I DE PRODUCCIONS

Productes	1	2	3		4	5**
			Espanya	CEE*		
Blat dur	106,3	11	104	104	4,0	36
Blat tendre	71,9	—	—	—	6,4	—
Civada	—	8	101	98	0,8	—
Ordi	79,1	20	116	102	7,4	43
Blat de moro	105,1	12	32	53	9,4	78
Arròs	77,9	—	94	113	21,9	118
Sucre	160,3	10	—	—	—	—
Vi blanc	58,9	19	94	98	6,6	32
Vi negre	74,4	—	—	—	—	—
Carn vacum	154,4	7	89	101	11,9	95
Carn porcí	73,1	8	94	101	32,1	86
Aviram	88,5	21	99	102	37,3	—
Llet de vaca	94,3	5	99	100	7,5	75
Ous	—	16	103	101	16,5	—
Oli d'oliva	68,3	82	146	88	3,4	—
Cítrics	—	96	235	51	—	—
Préssecs	—	16	105	101	33,4	74
Albercocs	—	86	108	86	0,7	—
Peres	73,2	16	101	101	42,1	63,1
Pomes	76,8	11	103	99	42,2	60,2
Tomàquets	47,0	50	110	94	4,9	38,0
Cebes	—	75	120	85	5,5	110,8
Patates	—	17	102	99	4,6	—

NOTES: (*) Mitjana 1975/1976/1977.
(**) Mitjana de 5 països.

1. Relació de preus espanyols i de la CEE, 1980/81.
2. Participació de la producció espanyola dins la producció CEE-9 (%).
3. Grau d'autoabastament Espanya i CEE-9.
4. Participació de la producció catalana dins la producció espanyola (%).
5. Comparació de rendiments Espanya/CEE (=100).

FONT: Quadres 145 i 146, Comissió de les Comunitats Europees. "L'Europe Verte" núm. 174, Ministerio de Agricultura. "Anuario de la Estadística Agraria 1979".

QUADRE NÚM. 150

AJUDES DE LA PAC COM A COMPLEMENTS DELS PREUS (UCEs/Tm)

Productes	1972/73	1979/80	1980/81
Blat dur a la producció	44,57/Ha.	77,31/Ha.	79,24/Ha.
Oli d'oliva a la producció	545,24	529,00	558,10
Patata deshidratada	—	6,14	6,51
Alfals deshidratat	—	126,40	134,62
Llavors gramínies	de 96,72 a 362,69	de 121,00 a 459,00	de 123,00 a 503,00
Llavors lleguminoses	de 60,45 a 241,79	de 48,00 a 339,00	de 49,00 a 368,00
Llúpol	de 181,34 a 906,71	de 225,00 a 250,00	—
Concentrat de tomàquet	—	38,22	37,10
Sucs de tomàquet	—	10,17	9,15 a 17,10
Préssecs en almívar	—	27,69	26,06
Prunes	—	51,40	47,90
Llet	19,95	56,50	55,00
Llet descremada en pols	213,02	556,00	540,00

FONT: Comissió de la CEE, "Rapport", 1980.

portant per a Catalunya, ja que una part elevada dels consumidors de l'Estat hi resideix, mentre que només hi ha una petita part de productors agraris. En principi, aquest diagnòstic sembla correcte en la situació actual, i suposant que la PAC fos aplicada tota d'una vegada. Cal considerar, però, dos fets: el primer, és que, alhora que s'aplica la PAC, és a dir, els nous preus de regulació, també s'afavoriran els intercanvis comercials, i que es tendirà a equilibrar la situació del mercat interior en tots aquells productes en els que Espanya gairebé supera o ultrapassa el 100% d'autoproveïment. Aquests són molt nombrosos com es pot comprovar en el quadre núm. 149. Aquests excedents indiquen que unes determinades quantitats no són consumides en l'actualitat al seu preu vigent.

En segon lloc, no s'ha d'oblidar que les comparacions estàtiques no ofereixen una base sòlida per generalitzar, si bé solen ser útils per indicar tendències possibles si l'entorn econòmic romangués immutable. Existeix un altre aspecte que invita a la cautela, i és l'existència d'ajudes directes als agricultors a més del preu de regulació. Considerant aquestes ajudes, evidentment, el preu final equivalent seria més elevat. Si les institucions comunitàries continuessin la política d'ajudes directes, o bé aproximessin els preus de la CEE als preus mundials, això significaria possiblement una dinàmica diferent de la que es pot deduir de les comparacions estàtiques. (Vegeu quadre núm. 150).

3. 6. 2. Anàlisi per sectors

a. Cereals

La CEE i Espanya tenen un elevat grau d'autoproveïment en cereals. Ambdós són deficitaris en blat de moro, però Espanya ho és molt més que la CEE. Catalunya és deficitària en cereals considerats en el seu conjunt, ja que consumeix gairebé un terç de tot el consum cerealístic de l'Estat. En la darrera campanya, els preus de regulació espanyols varen ser superiors als de la CEE en blat dur i blat de moro, i varen ser inferiors en blat tendre, civada i ordi.

Espanya aportarà amb la seva entrada a la CEE una producció cerealística important, encara que tècnicament inferior, amb rendiments unitaris més baixos que la mitjana comunitària, i, sovint, qualitats inferiors. Catalunya ofereix uns rendiments unitaris prop del nivell comunitari, però com hem dit, només afecten a una part petita de la producció i del consum espanyol. És possible que en un termini mitjà hi hagi

QUADRE NÚM. 151

PREUS RELATIUS DELS CEREALS (1980/81 i 1981/82)

	Ordi / Blat de moro		Blat / Ordi	
	1980/81	1981/82	1980/81	1981/82
CEE	1,00	—	1,67	—
Espanya	0,74	0,76	1,35	1,31

FONT: Elaborat a partir del Ministerio de Agricultura i Comissió de les Comunitats Econòmiques Europees.

QUADRE NÚM. 152

ELS CEREALS

Productes	Preus Espanya / preus CEE	% Producció Espanya sobre CEE. 9	% Producció Catalunya sobre Espanya	Grau d'autosuficiència		Rendiments Espanya / CEE
				Espanya	CEE	
Blat dur	106,3	11	4,0	104	104	36
Blat tendre	71,9	—	—	—	—	—
Civada	—	8	6,4	101	98	—
Ordi	79,1	20	0,8	116	102	43
B. de moro	105,1	12	9,4	32	53	78
Arròs	77,9	10	7,4	94	98	118

FONT: Quadres 146, 147 i 149.

augments de preus dels cereals a causa de la simultània aplicació de la TEC, la política proteccionista comunitària i la política d'aproximació dels preus espanyols als comunitaris. Caldrà vigilar l'evolució del mercat de blat tendre, en el que Catalunya està especialitzada, perquè coincideix amb un mercat excedentari a la CEE i de baix preu (encara que de rendiment major).

Aquesta producció es veurà afectada positivament per la necessària liberalització del comerç, l'eliminació de situacions de monopoli d'estat, que en un principi haurien d'afavorir l'abast d'oferta sempre que sigui necessària. Particularment positiva pot resultar l'eliminació del monopoli d'estat, de compra i venda en el blat, i la revisió del sistema d'intervenció de mercat, fet aquest que hauria de permetre una major fluidesa dins el propi mercat espanyol. Entre les altres mesures demanades per la Comissió de les Comunitats Europees hi ha la supressió dels preus de garantia per diferents qualitats de blat i el preu màxim per farina de blat.

El resultat final podria ser un mercat cerealístic espanyol més modern i transparent, a un preu lleugerament més elevat, en general. Pot ser particularment important per al procés d'uniformització de preus l'equiparació del preu de l'ordi, el blat de moro i el blat, per fer els seus "ratios" de preus més semblants als de la CEE, procés que a Espanya ja s'està realitzant, encara que molt lentament.

b. Matèries grasses vegetals

La Comunitat Econòmica Europea és, en principi, autosuficient en oli d'oliva, i, en canvi, té un grau baix d'autoproveïment en altres olis vegetals dels quals n'és una zona importadora de gran volum. Els preus espanyols són lleugerament inferiors als de la CEE. La producció espanyola significa una alteració impor-

tant de l'equilibri comunitari, sobretot considerant la producció de Grècia d'oli d'oliva. L'adhesió en aquest sector significarà també una certa liberalització del comerç, sobretot dels olis vegetals altres que el d'oliva, per la qual cosa la Comissió recomana un procés gradual mitjançant l'aplicació liberalitzada de contingents d'importació cada vegada més grans.

L'aproximació de preus espanyols a la CEE obligaria, en principi, a modificar els preus dels olis ja que actualment la proporció preu d'oli d'oliva en relació al preu d'altres olis vegetals, que a Espanya és aproximadament d'un 1,6, a la Comunitat és un 2,5. Això, naturalment, planteja un possible augment del preu de l'oli d'oliva amb la conseqüent retracció del consum, precisament quan augmenta l'existència d'altres olis. La Comissió observa amb preocupació que els excedents previstos significarien una despesa de sostenient molt elevada.

La politica que probablement proposarà la Comissió és la del foment del consum, mitjançant una subvenció a les indústries transformadores.

Per a Catalunya, el problema de l'oli és lleugerament diferent. Catalunya és deficitària en matèries grasses i alhora és un gran centre de consum d'aliments de bestiar basats en la soja. La seva producció d'oli d'oliva, sobretot olis verges i fruitats, diferenciats de la resta de l'Estat, de producció petita en comparació amb la resta de l'Estat i de qualitat mitjana, és un bon punt de partida per a una política d'expansió comercial, inexistent fins ara. Cal recordar que sovint l'oli d'oliva és un producte de terres marginades i sense grans alternatives, és, per tant, un producte crític. Un avantatge important es pot donar de la desaparició d'aranzels i *prélèvements*, fet que pot afavorir la recuperació almenys d'una part del mercat italià. En l'actualitat, l'experiència de l'adhesió grega ha demostrat la debilitat de les posicions adquirides en els mercats europeus. Això es podria reequilibrar quan l'adhesió d'Espanya es fes efectiva.

c. Vi

Igual que en el cas anterior, Catalunya és importadora neta de vi, malgrat la seva pròpia producció que és una petita part de la producció espanyola.

La producció espanyola suposa una gran proporció de la producció comunitària. Però el grau d'autoproveïment és inferior a cent, el mateix que a la CEE. Es tracta, doncs, d'un mercat on potencialment els excedents són localitzats en tipus de vi i zones concretes. Els preus i els rendiments espanyols es troben molt per sota del nivell de la Comunitat. Això és especialment veritat pels vins blancs.

No és previsible un canvi de la política vinícola espanyola a causa de l'adhesió, ja que en els seus aspectes de control i seguiment de plantacions, la Comissió pensa proposar l'extensió dels controls a la resta dels estats membres. El que si és previsible és la possibilitat d'un programa de reestructuració de l'actual pla 1980-86 per a la vinya espanyola, tendent a la disminució de Ha. de producció de qualitat inferior, probablement poc interessant per als productors catalans.

És difícil, per altra banda, preveure canvis espectaculars en els consums per càpita de vi dels diferents països membres, si bé és cert que un avenç en l'harmonització de les legislacions fiscals podria produir una substitució en el consum de la cervesa cap al vi i altres begudes alcohòliques, que faria més atractius certs mercats. El que sembla clar, donada la informació disponible, és que l'adhesió augmentarà la mobilitat comercial dels vins, però que solament aquells vins de qualitat obtindran preus remuneradors. Les exportacions de vi a la CEE es beneficiaran en tot cas de la desaparició de les actuals barreres aranzelàries i aquelles derivades de la política de preus. La preferència comunitària s'aplicaria als nostres vins només en la mesura que ho permetin els compromisos de la Comunitat amb els països del Mediterrani.

d. Fruita i producció d'horta

La producció fruitera és una activitat important a Catalunya, de gran tradició, i fortament localitzada a certes comarques. És, a més, una activitat amb capacitat exportadora, i que per tant s'ha de veure beneficiada per la desaparició de barreres aranzelàries i *prélèvements,* així com limitacions temporals a l'importació (calendaris d'importació).

Malauradament, el grau d'autosuficiència comunitària és bastant elevat, si bé en certes produccions existeix un espai comercial important, com els cítrics i els albercocs. Les diferències de preus comprovades almenys en certes produccions, fa suposar que existeixen possibilitats per exportar. A més, els diferents calendaris de producció permeten en certes produccions un escalonament del producte que pot ser interessant, encara que també fan possible les importacions provinents de França i Itàlia. L'aplicació de la PAC de manera ràpida, podria certament donar incentius per un augment de les produccions, però és dubtós que, donat el grau d'interès actual i el cost del capital, els productors es llencessin a una cursa d'inversions que de tota manera no donaria resultats més que al cap de quatre o cinc anys, com a màxim.

Un dels fets que cal considerar és que en la seva actual situació l'OCM no permet als productors beneficiar-se dels avantatges econòmics que ofereixen altres OCM pel que fa a la fruita i a l'horta. Si bé és veritat que existeix una OCM per a un conjunt de nou productes que afecten Catalunya directament, cal dir que n'hi ha que queden fora de la reglamentació i a més el nivell de preu efectivament garantit, en cas de desequilibri al mercat, és realment baix.

QUADRE NÚM. 153

L'HORTA I LA FRUITA

Productes	Preus Espanya / preus CEE	% Producció Espanya sobre CEE. 9	% Producció Catalunya sobre Espanya	Grau d'auto-suficiència		Rendiments Espanya / CEE
				Espanya	CEE	
Cítrics	n.d.	96	—	235	51	—
Préssecs	n.d.	16	33,4	105	101	74.0
Albercocs	n.d.	86	0,7	108	86	—
Peres	73,2	16	42,1	101	101	63,1
Pomes	76,8	11	42,2	103	99	60,2
Tomàquets	47,0	50	4,9	110	94	38,0
Cebes	—	75	5,5	120	85	110,8
Patates	—	17	4,6	102	99	—

FONT: Quadres 146, 147 i 149.

QUADRE NÚM. 154

COMPARACIÓ DE PREUS BASE I PREUS DE CONSUM PER ALGUNS PRODUCTES D'HORTA I FRUITA

(en percentatges)

Productes	1972/73	1979/80	1980/81
Coliflor	42,0	44,0	43,7
Tomàquet (aire lliure)	40,2	41,6	41,6
Taronges	68,6	65,1	65,1
Manderines	65,8	66,0	65,9
Llimones	53,7	60,2	60,2
Raïm de taula	42,9	65,1	64,9
Pomes	52,6	51,1	50,9
Peres	50,0	51,1	51,2
Préssecs	60,5	60,9	60,9

FONT: Comissió de la CEE, Rapport 1980.

QUADRE NÚM. 155

CALENDARIS DE PRODUCCIÓ A ESPANYA I LA CEE

(en percentatges)

Productes	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre
Préssecs					
Espanya	28,6	28,9	29,5	10,1	—
CEE	16,5	44,0	27,7	10,8	—
Pera					
Espanya	5,4	39,5	28,8	21,6	4,1
CEE	1,5	8,0	15,6	17,8	15,4

FONT: P. SOLBES ob. cit. 1979.

Per tot això és important considerar positiva l'adhesió per aquest grup de productes, però està clar que aquest sector experimentarà fluxos de comerç en els dos sentits. En el cas de Catalunya, i amb especial referència a l'horta, cal no oblidar la gran importància del mercat de consum de Barcelona, que continuarà tenint un important paper com en el passat. També cal saber que els Estats membres, àdhuc després de l'adhesió, podran limitar les seves importacions en productes com enciams, lletugues i escaroles.

Al contrari, també les exportacions de productes espanyols podran rebre ajudes per millores d'estructures productives i comercials, des del moment que siguin creades i reconegudes per les institucions comunitàries.

e. Productes ramaders

Aquest sector presenta un panorama incert i amb possibilitats de tenir més problemes que d'altres sectors. Per una banda, el mercat espanyol ofereix un ample marge per importacions en el subsector vacum. Per altra banda, en alguns subsectors com el porcí i els ous, els rendiments tècnics mitjans estan, en principi, bastant per sota dels seus equivalents comunitaris.

La comparació de preus en aquest sector és sumament perillosa, i en tot cas s'ha mostrat variable en el temps; de tota manera, sembla que ens trobem, en general, amb preus més pròxims als de la CEE que en el cas d'altres productes. Probablement, la "ratio" per la carn de vacum corresponent a 1980/81 és un cas excepcional. Sembla lògic pensar que aquest sector sigui més sensible a les diferències de costos que a les diferències de preus. En efecte, el problema dels costos de l'alimentació animal és el "tendó d'Aquil.les" de la ramaderia espanyola, però sobretot de la ramaderia catalana, que és relativament més intensiva en la utilització de pinsos compostos. És poc probable una expansió exportadora en aquest sector; el contrari, en canvi, és perfectament possible tot i que el grau d'incidència de l'efecte competència serà probablement més fort pel subsector porcí que per als altres subsectors. Aquest subsector ofereix, a més, una peculiar problemàtica sanitària que a la pràctica impedeix pensar en un comerç exterior en dues direccions, la qual cosa sumada al cicle dels preus, conegut com el cicle del porcí, pot agreujar la situació d'aquest mercat local encara més del que ho està per motius interns.

Pel que fa a la llet no es pot dir que aquest subsector pugui quedar afectat a Catalunya de manera negativa, per la importància del mercat local de consum. Però serà un element determinant per fruir d'aquest avantatge, si el sector productor és capaç d'organitzar-se per fomentar el consum de llet pasteuritzada, on els preus són més elevats i els costos de transport donen una barrera de protecció de mercat. Un afer diferent pot ser el mercat de formatges; en aquest sector es pot produir un augment dels fluxos comercials, especialment importacions, que poden afectar durant uns anys la capacitat d'absorció de formatges espanyols en el mercat local. A Catalunya, existeixen produccions de formatges, sobretot de cooperatives que haurien de poder competir dins un mercat més exigent.

En tot cas, el sector ramader en general haurà de preparar-se, no per un augment radical, però sí per un augment gradual del cost dels aliments, almenys durant una part del període transitori, especialment en relació al blat de moro i a la soja, a causa de la política de la Comissió de fomentar produccions autòctones per l'alimentació del bestiar. Malgrat això, la ramade-

QUADRE NÚM. 156

PRODUCTES RAMADERS

Productes	Preus Espanya	% Producció Espanya	% Producció Catalunya	Grau d'autosuficiència		Rendiments Espanya
	preus CEE	sobre CEE. 9	sobre Espanya	Espanya	CEE	CEE
Carn vacum	154,4	7	11,9	89	101	95
Carn porcí	73,1	8	32,1	94	101	86
Aviram	88,5	21	37,3	99	102	—
Llet de vaca	94,3	5	7,5	99	100	75
Ous	—	16	16,5	103	101	—

FONT: Quadres 146, 147 i 149.

ria espanyola, i la catalana en particular, hauria de ser capaç d'obtenir avantatges a partir de la liberalització del comerç dels cereals i de l'augment de transparències provocat per la disminució de la intervenció pública en aquests mercats, que és el que sembla que demana la Comissió en els últims informes coneguts.

En síntesi, els efectes de l'adhesió, fins al moment actual i amb la informació disponible, a Catalunya apareixen dominats per la importància del mercat local i per les interaccions regionals, però no per la gravetat de les possibles intervencions provinents dels països membres de la CEE.

CAPÍTOL VI

LA POLÍTICA ECONÒMICA COMUNITÀRIA

1. La política econòmica general de la Comunitat

Com ja ha estat prou comentat, qualsevol procés d'integració, requereix, per a la seva viabilitat a llarg termini, un elevat grau d'harmonització de les respectives estructures i polítiques econòmiques preexistents.

En aquest sentit, el Tractat de Roma estableix una sèrie de principis que preveuen l'homogeneïtzació i la concertació de les polítiques econòmiques dels Estats membres, a partir de l'assenyalament d'uns objectius comuns. Així, l'article 104 disposa l'obligació de practicar una política econòmica dirigida a garantir l'equilibri de les balances de pagaments i a mantenir la paritat de les respectives monedes, tot assegurant un alt grau d'ocupació i d'estabilitat del nivell general de preus. De la mateixa manera, l'article 107, com ja s'ha observat amb anterioritat, constitueix el punt d'arrencada de la Unió Monetària, ja que considera la política de tipus de canvi com un tema d'interès comunitari.

Aquests preceptes vénen acompanyats d'una recomanació de cooperació permanent i organitzada (art. 105) sobre la base de la institució del Comitè Monetari, format per dos membres de la Comissió i dos representants de cada Estat membre. A aquest Comitè se li encomanava la missió de promoure la coordinació de les polítiques monetàries, seguint la conjuntura monetària i financera, informant regularment el Consell i la Comissió, i formulant propostes en la perspectiva d'augmentar l'esmentada coordinació. Aquest Comitè Monetari vingué acompanyat del de Governadors de les Banques centrals, i posteriorment del de Política Econòmica, que reagrupà tres Comitès preexistents (el de Política Conjuntural, el de Política Pressupostària i el de Política a Mitjà Termini).

Els esmentats Comitès i, particularment, el de Política Econòmica, han constituït els elements bàsics a l'hora d'articular una política econòmica, ja que no d'àmbit comunitari, sí de fixació d'objectius comuns, de coincidència en els diagnòstics, de predicció a curt i mitjà termini, i, finalment, de recomanació de mesures comunes de política econòmica.

Aquest comportament ha tingut dues vessants. D'una banda, l'articulació d'una política a termini mitjà. D'una altra banda, la configuració de la política a curt termini que podem descompondre en una política pròpiament conjuntural, una voluntat d'homogeneïtzació pressupostària i l'establiment de principis de coordinació i cooperació entre les Banques centrals.

1.1. La política econòmica a termini mitjà

El principal instrument ve constituït pel Comitè de Política Econòmica que està format per quatre representants de la Comissió i quatre de cada un dels Estats membres, i té com a missió principal l'establiment d'un avantproyecte de programa de política a termini mitjà per un període aproximat de cinc anys. Després la Comissió configura el projecte de programa que és adoptat pel Consell i pels representants dels Estats membres i aprovat pel Parlament Europeu, (encara que cal dir que l'acceptació dels programes, no significa que tinguin caràcter normatiu). A part d'això, el Comitè (que en aquesta comesa, substitueix, a partir de

1974, el Comitè de Política Econòmica a Mitjà Termini, creat el 1964), segueix les polítiques econòmiques de cada Estat i vigila llur compatibilitat amb el Programa, analitzant l'evolució econòmica, i les seves desviacions respecte del contingut del Programa aplicable, i pot en aquest sentit, publicar les proposicions i recomanacions que cregui oportunes, ja sigui per pròpia iniciativa, ja sigui per indicació dels Òrgans comunitaris.

Pel que fa als diferents programes de política econòmica a mitjà termini ja endegats pel Comitè competent i portats a la pràctica, es poden caracteritzar de la següent manera:

a. El primer programa (1967-1968)

Esta format per sis capítols que fixen els àmbits d'actuació bàsics de la política econòmica dels països comunitaris. Aquests àmbits són els següents.

1.– Objectius generals.
2.– Perspectives de creixement.
3.– Orientacions generals de la política econòmica a mig termini.
4.– Ocupació i Formació Professional.
5.– Finances Públiques.
6.– Política Regional.

A més s'hi recullen una sèrie d'annexos destinats a desenvolupar el contingut dels diferents capítols, així com obrir la possibilitat d'articular polítiques comunes en diferents aspectes, com per exemple, en matèria d'investigació i tecnologia.

b. El segon programa (1968-1970)

Aquest extens programa, amb una estructura molt similar a l'anterior, té unes finalitats també anàlogues. Ara bé, després de l'experiència obtinguda i del canvi en les circumstàncies econòmiques, arran de la crisi monetària, el segon programa de política econòmica a mig termini, emfasitza els següents extrems:

1.– L'adaptació estructural de les empreses (rendibilitat, dimensió, ampliació del mercat, creació d'empreses multinacionals, increment de la mobilitat dels factors productius, adaptació del dret de societats, de la fiscalitat i del finançament, millora de la gestió, protecció a la petita i mitjana empresa, etc.)

2.– Política d'estructures sectorials (mobilitat intersectorial, millora dels graus d'informació i transparència del mercat, relació amb la política regional, mesures d'estímul i d'incitació, accions sectorials específiques: construcció naval i indústria electrònica).

3.– Política agrícola (estabilitat dels ingressos, política de preus i d'estructures, reconversió professional, comercialització, finançament i crèdit agrícola, etc.).

4.– Política de la recerca científica i tècnica (mesures en els camps productiu i universitari, el paper del sector públic, establiment de prioritats, instruments i condicions, etc.).

5.– Política de desenvolupament de l'estalvi i de finançament de les inversions (paper del mercat de capitals i dels circuits de finançament de les inversions, etc).

6.– Política de rendes (concertació entre els poders públics i els interlocutors socials, política de salaris en el sector privat i en el sector públic, política de rendes no salarials, coordinació de les polítiques salarials, de preus, de la competència i fiscal, transferències i subvencions, etc.).

Com veiem, el programa recull ja la preocupació, que després esdevindrà central, de la política sectorial i les polítiques d'oferta, en general, a més del convenciment del paper bàsic dels costos salarials en el procés inflacionari que ja comencen a patir els països comunitaris. En qualsevol cas, la vigència del segon programa és prou curta i ben aviat, sobrepassat pels esdeveniments, deixarà lloc al tercer programa.

c. El tercer programa (1971-1975)

L'estructura i finalitat del programa és diferent als dos anteriors. No es tracta ja tan sols d'endegar polítiques específiques comunes, sinó que, a més, es dóna èmfasi a la consecució d'un desenvolupament equilibrat de tota la Comunitat, mesurat per una sèrie d'indicadors concrets, com el creixement del PNB, l'evolució dels índexs de preus, els volums d'atur o els saldos de les respectives balances de pagaments.

El tercer programa es compon de tres capítols bàsics. En primer lloc, s'intenta articular una estratègia coherent per a la Comunitat. El segon capítol fixa les perspectives econòmiques globals i llur compatibilitat, entre si i entre els diferents països, assenyalant els objectius pel que fa als indicadors concrets abans esmentats. Finalment, el programa recull una sèrie d'orientacions de política econòmica.

L'articulació d'una estratègia coherent pretén donar suport a la decisió presa a la cimera de La Haia (1969) quant a l'endegament de la Unió Econòmica i Monetària. En aquest sentit, es posa èmfasi en la necessitat d'un creixement equilibrat i d'una progressiva homogeneïtzació de les estructures econòmiques, mitjançant la formulació de polítiques comunes i solidàries, de manera que la política econòmica dels paï-

sos membres s'apropi en la mateixa mesura que l'augment en els graus d'interdependència existents efectivament entre els Estats membres.

A partir d'aquesta voluntat política, es proposen les condicions per a una evolució econòmica compatible amb l'objectiu de la Unió Econòmica i Monetària, tant a nivell comunitari com atenent cada un dels països integrants de la CEE, definint en concret uns propòsits per a una sèrie de variables econòmiques que es consideren significatives.

Per assolir aquests objectius es detallen, en el tercer capítol del programa, un conjunt de mesures de política econòmica, amb dues vessants: la regulació de la demanda global, d'una banda, i l'orientació de les polítiques estructurals, d'una altra, per a cada un dels Estats comunitaris. Cal dir que el programa es formulà abans de l'actual crisi derivada de l'increment dels preus dels productes energètics i, per tant, les polítiques estructurals que es plantegen són més aviat encaminades a adaptar-se a l'evolució de la demanda tant interna com extracomunitària, disminuint les rigideses dels mercats. Per tant, i conseqüentment, continua ocupant un lloc central la manipulació del nivell de demanda efectiva, d'acord amb la prioritat de la lluita contra la inflació, amb uns ritmes de creixement i amb uns volums d'atur, encara prou satisfactoris.

Malgrat la coherència del programa i la voluntat política de portar-lo a terme i que fos un factor important en la perspectiva de la unificació del mercat europeu, els esdeveniments de final del 73 i posteriors, amb l'esclat de la crisi, en la qual ens trobem encara immersos, provoquen tal grau de distorsió i de desviacions sobre les previsions, que converteixen el tercer programa en un conjunt de bones intencions sense cap virtualitat pràctica, o almenys, totalment insuficients per afrontar amb certes garanties d'èxit, la nova situació.

d. El quart programa (1976-1980)

El quart programa, en canvi, es formula instal.lats, ja, en plena crisi i per tant amb una perspectiva molt diferent.

Consta de tres parts. La primera, formula el diagnòstic de la situació en la qual es troba la Comunitat en aquell moment. La segona, tracta del conjunt de problemes que caldrà afrontar a termini mitjà, conjuntament amb els trets bàsics que han de caracteritzar les accions de la política econòmica. Finalment, el Programa estudia l'endegament de les orientacions de política econòmica abans esmentades.

Pel que fa al diagnòstic, l'anàlisi té dues vessants. La primera, posa en evidència els elements generals d'una crisi que té un caràcter internacional, superior a l'àmbit comunitari. El fil argumental parteix de la base que la recessió té, fonamentalment, el seu origen en la greu inflació dels anys precedents, amplificats els seus efectes per una sèrie de factors addicionals, com l'alça dels preus del petroli, les polítiques restrictives aplicades per lluitar contra la inflació, i altres factors de caire estructural o sectorial.

Pel que fa a les causes de la inflació, el Programa s'alinea amb una explicació per la banda dels costos, amb la progressiva pèrdua del consens social, juntament amb les imperfeccions del mercat de treball i la creixent monopolització dels diferents mercats. Al mateix temps, el finançament d'aquest procés inflacionari ha estat possible gràcies a un increment desmesurat de la liquiditat internacional, derivada de la crisi del sistema monetari internacional.

Si a això hi afegim els efectes, diferenciats, de l'alça dels preus de l'energia sobre els saldos de les balances de pagaments amb forts augments dels desequilibris i una deterioració de les relacions reals d'intercanvis, aleshores podem configurar el quadre de la crisi, des de la perspectiva comunitària.

Ara bé, el Programa reconeix, tanmateix, d'altres elements que cal tenir en compte a l'hora de diagnosticar amb correció la situació econòmica del moment. Així, s'accepta també com a característica addicional important, l'existència d'una sèrie de febleses de la pròpia construcció comunitària.

Aquestes debilitats queden resumides en els següents punts:

–Els esforços de coordinació de les polítiques econòmiques i monetàries han estat totalment insuficients.

–Manca de decisió política a l'hora d'enfrontar-se amb la crisi monetària internacional i configurar un marc d'estabilitat monetària europea.

–No elaboració d'una estratègia comuna davant la nova situació de l'energia i els conseqüents efectes sobre les balances de pagaments.

–Aquesta impotència ve determinada per tres factors:

1) La disparitat de les estructures econòmiques i de l'articulació de la política econòmica.

2) Les diferències en els graus de ruptura del consens social.

3) Insuficient coordinació política a l'interior de la Comunitat.

Tot aquest conjunt d'elements a tenir en compte i que poden representar un correcte diagnòstic de la crisi, expliquen i provoquen la gran manifestació, el gran efecte social, econòmic i polític de la mateixa crisi: el gran increment de l'atur. I el programa expressa

la preocupació comunitària sobre aquest problema pel que pot representar de ruptura i transformació del teixit social. I les mesures a prendre, doncs, han de tenir constantment present el tema de l'atur i la necessitat de combatre'l amb tanta energia com s'ha de combatre la inflació.

Com ja hem dit, la segona part del Programa exposa la problemàtica a termini mitjà, amb una anàlisi de l'entorn internacional, els ritmes de creixement i ocupació, l'evolució dels preus i dels saldos de les balances exteriors, la correcta utilització dels recursos, l'evolució de les rendes i de les finances del sector públic, i sobre això, articula una sèrie d'orientacions de caràcter quantitatiu que, tenint en compte els desequilibris estructurals i polítics entre els diferents Estats membres, poden resumir-se en una desaparició de l'atur no friccional per l'any 1980; per a la qual cosa cal aconseguir uns ritmes de creixement del 4/5%, una disminució de les taxes d'inflació al 4 o 5%, i un equilibri en els saldos exteriors comunitaris, fins aconseguir un saldo global positiu.

Per assolir aquests objectius, el Programa elabora una estratègia comunitària i els criteris d'endegament de les esmentades orientacions.

Així, en el tercera part es fan una sèrie de recomanacions pel que fa a la política de rendes, la política conjuntural, la política de la concurrència, el control de les concentracions, la promoció de les petites empreses rendibles, l'eliminació dels avantatges artipolítica de finances públiques (pressupostària bàsicament).

Al mateix temps i en la perspectiva de recuperar els ritmes de creixement, es formulen polítiques de foment a la inversió, de creació de nous llocs de treball i de millora en el funcionament i la transparència del mercat de treball.

Ara bé, aquest conjunt de mesures de política econòmica van dirigides a combatre la crisi econòmica generalitzada en el món occidental, però no cal oblidar els elements de la crisi que són específics de la Comunitat i que abans hem anomenat les seves febleses.

En aquest sentit, s'insisteix en la necessitat d'augmentar la cooperació monetària, la política exterior comuna, la política regional, la creació de polítiques comunes a nivell sectorial, i en definitiva, augmentar el grau de consens social, mesura inevitable si es vol combatre la crisi i les seves conseqüències socialment més greus, és a dir, la inflació i l'atur, tot plegat en un context democràtic i de llibertats.

Amb la perspectiva del moment en el qual es redacten aquestes línies, és obvi que el Programa ha estat un fracàs des del punt de vista de la consecució dels objectius prefixats.

Això no vol dir, però, que hagi estat un esforç inútil. L'intent rigorós de formular un diagnòstic correcte implica ja per si mateix una perspectiva a l'hora de lluitar contra la crisi. I en qualsevol cas, si bé els esdeveniments s'han mostrat pitjors del què era previsible, no podem afirmar que el seu desenvolupament hagués estat millor sense les mesures de política econòmica que s'han anat prenent. És cert que en situacions de crisi, la solidaritat internacional pateix força deficiències, però òbviament, el grau de cooperació assolit, tot i comptant amb les seves contradiccions, ha estat superior al que, amb tota seguretat, existiria si la CEE no hagués estat consolidada. I malgrat la seva crisi actual, s'ha aconseguit una major cooperació monetària, una major coincidència sobre les polítiques a aplicar i sobre els problemes claus i també cal esmentar una major comunicació a nivell de polítiques fiscals i pressupostàries. És clar que això ha estat totalment insuficient. Però ha establert uns certs nivells de racionalitat de la política econòmica que caldrà tenir en compte a l'hora de l'adhesió espanyola, en el sentit que, aleshores, d'alguna manera, caldrà ésser coherent pel que fa a les mesures que es prenguin, amb el conjunt d'actuacions comunitàries.

En aquests moments, s'està procedint a l'elaboració del cinquè programa de política econòmica, que en principi, sembla que farà força èmfasi en els aspectes energètics (amb reducció de la dependència quant a les importacions de petroli) i a afrontar l'enduriment de la competència internacional en determinats mercats, tot adaptant el teixit industrial comunitari a les noves condicions per millorar la seva competitivitat i crear, de manera duradora, nous llocs de treball. De tota manera, l'evolució de la crisi pot fer variar certs elements del Programa, el qual, d'altra banda, no sembla massa estructurat encara, com per aconseguir l'acord de la Comissió i l'aprovació del Consell i del Parlament.

1.2. La política econòmica a curt termini

Una vegada analitzats els trets fonamentals de la política econòmica a termini mitjà endegada a instàncies comunitàries, cal fer esment dels tres mitjans bàsics pels quals la CEE procura harmonitzar la política a curt termini:

a. La política de conjuntura

La política de conjuntura, d'acord amb l'article 103 del Tractat de Roma, constitueix una "qüestió d'interès comú", a establir entre la Comissió i entre els Estats membres.

La política conjuntural es compon de diverses vessants, i no té una definició unívoca. Així, podem incloure-hi aquelles mesures dirigides a un coneixement més ampli i perfecte de l'evolució econòmica a curt termini, amb la possibilitat d'efectuar prediccions a aquest nivell, però procurant que serveixin per ga-

rantir i seguir el compliment de les previsions efectuades en els programes de política econòmica a mig termini.Òbviament, aquest aspecte implica lligar la política conjuntural a una política bàsicament antiinflacionista i, al mateix temps, de reactivació de l'activitat productiva.

En aquesta perspectiva, la Comissió ha endegat una sèrie d'iniciatives per reforçar el conjunt d'instruments existents en matèria de política conjuntural. Això s'ha plasmat, per exemple, en diversos informes, ja sigui sobre la política monetària (a càrrec del Comitè Monetari) o sobre l'homogeneïtzació de les diferents mesures conjunturals, en un sentit antiinflacionista i reactivador. A això hi han contribuït alguns principis bàsics fixats per diferents reglaments i directives, referents a l'examen, per part del Consell, de les polítiques dels Estats membres, d'una manera periòdica i sistemàtica, acompanyats en diverses ocasions per recomanacions concretes, a càrrec del mateix Consell o de la Comissió.

Al marge d'aquestes iniciatives, i amb una sèrie de precedents, a partir de 1974 existeix un règim permanent de consultes prèvies que permet, fins i tot, arribar a la formulació de "recomanacions" a algun dels Estats membres quan s'apartin de les orientacions generals de la CEE o, d'alguna manera, posin en perill llur estabilitat.

b. L'harmonització dels pressupostos

No cal insistir en la importància del pressupost en el context de les economies europees. Molt sovint representen percentatges elevats del PIB, i tenen uns efectes fonamentals tant pel que fa al nivell d'activitat econòmica, la suficiència de la demanda agregada o el procés de creació de diner, només per esmentar-ne alguns. Per això, les autoritats comunitàries es plantegen la necessitat d'harmonitzar-los per evitar que puguin distorsionar el mateix procés d'integració.

Així, en primer lloc, s'estableixen una sèrie de principis que han d'informar la confecció pressupostària i que van des de la contenció de les despeses corrents del sector públic, a l'establiment d'una política coherent d'inversions. Tot plegat en un context de presentacions cada vegada més properes i en el marc de programes financers de caràcter plurianual que tenen com a objectiu un comportament anticíclic. També cal parlar d'un conjunt de regles de conducta pel que fa als capítols concrets dels pressupostos, com per exemple, la necessitat de revisar les prioritats de les transferències corrents, o el que ja hem comentat sobre les despeses corrents en béns i serveis, o sobre les inversions públiques, i fins i tot sobre la utilització i el finançament dels saldos, o millor dit, dels dèficits pressupostaris.

De fet, la capacitat de la Comunitat d'imposar aquestes regles és encara avui, força limitada, però basant-nos en una sèrie de possibilitats derivades de les polítiques comunes, com la política de la competència, del desenvolupament o fins i tot la política conjuntural, permet un cert grau de racionalització que, en el cas del sector públic espanyol i català, només pot ésser-li positiu.

c. La cooperació entre les Banques centrals

Els Bancs centrals dels diferents Estats membres es comprometen, en el si del Comitè dels seus Governadors, a coordinar, d'acord amb les directrius del Consell, llurs polítiques monetàries i creditícies, a nivell d'augment de les disponibilitats líquides, el grau de racionament i les modalitats de distribució del crèdit, la determinació de l'estructura dels tipus d'interès. etc.

Resumint, la conclusió que hom pot treure de l'estat actual de l'articulació d'una política econòmica comuna a curt termini és bastant similar a la que deduíem en tractar la política a mig termini. Òbviament, el grau d'apropament real és encara molt reduït i constantment sorgeixen problemes derivats de la tendència a posar en primer lloc els immediats interessos nacionals. Ara bé, també cal insistir que, malgrat tot, s'ha avançat quelcom pel que fa a la racionalització de les diferents polítiques econòmiques, sobretot pel que fa al sector públic i a l'actuació monetària, i en aquest sentit, la integració d'Espanya a la CEE sembla que ha de comportar més avantatges que no pas inconvenients tenint en compte l'estat actual del nostre sector públic, amb uns dèficits creixents, degut al pes de les despeses i les transferències corrents, i que són finançats excessivament per via monetària, amb els efectes que això comporta sobre la inflació, l'estalvi i el crèdit privats, i els nivells de renda real disponible.

2. La Banca Europea d'Inversions com a organisme de finançament en el context de la política econòmica comunitària

Un dels principals instruments per endegar amb eficàcia accions de caràcter sectorial és òbviament, l'ajut financer. El propi Tractat de Roma preveu explícitament aquesta possibilitat i, en el seu article 129 institueix la creació de la Banca Europea d'Inversions (BEI) els membres de la qual són els Estats membres de la Comunitat. L'article 130 expressa les finalitats de la Banca de la següent manera: "la BEI té per missió, apel.lant als mercats de capitals i als seus recursos propis, contribuir al desenvolupament equilibrat del mercat comú en l'interès de la Comunitat. Per això facilita amb l'atorgament de préstecs i de garanties, sense ànim lucratiu, el finançament dels projectes següents:

a) Projectes destinats a reactivar les regions menys desenvolupades.

b) Projectes dirigits a la modernització o a la conversió d'empreses o la creació de noves activitats derivades de l'establiment progressiu del mercat comú, els quals, per llur amplitud o per llur naturalesa no poden ésser coberts en la seva totalitat pels diversos mitjans de finançament existents en cada un dels Estats membres.
c) Projectes d'interès comú per a diversos Estats membres, els quals, per llur amplitud o per llur naturalesa, no poden ésser, en llur totalitat, coberts pels diversos mitjans de finançament existents en cada un dels Estats membres".

Cal dir que, amb posterioritat, l'àmbit d'actuació de les activitats del BEI s'ha estès a països de la conca mediterrània (1963) i als països ACP (1964) (els préstecs acordats per la BEI amb aquests països es beneficien d'una bonificació sobre l'interès, finançat pel pressupost comunitari).

a. Organització i recursos

La gestió de la Banca, d'acord amb els seus estatuts correspon als tres òrgans següents:

a) El Consell de Governadors, format pels ministres d'Economia o Finances dels Estats membres. Defineix la política general de crèdits i té tota mena de competències de caràcter legal que van des del nomenament dels membres dels altres òrgans fins a la decisió de liquidar la Banca o suspendre la seva activitat.

b) El Consell d'Administració, compost per divuit administradors nomenats per cinc anys prorrogables pel Consell de Governadors sobre designació respectiva dels Estats membres. És l'òrgan encarregat de l'execució de la política de crèdit i de la gestió corrent de la Banca.

c) El Comitè de Direcció, format per un President i quatre Vice-presidents a proposta del Consell d'Administració, i nomenats pel Consell de Governadors. Assegura la gestió dels afers corrents, prepara les decisions del Consell d'Administració pel que fa a la conclusió d'emprèstits, l'atorgament de préstecs i garanties, i assegura llur execució.

A més, hi ha un Comitè de Control de tres membres nomenats pel Consell de Governadors.

Pel que fa als recursos de la Banca, cal esmentar, en primer lloc el capital, la composició del qual es recull en el quadre següent:

QUADRE NÚM. 157

ESTAT DE LES SUBSCRIPCIONS DEL CAPITAL
(en milers d'UCEs)*

Estats	Capital subscrit	Capital subscrit ** no desenborsat	Capital desenborsat	Lliurat el 31-12-80	A lliurar abans del 31-10-83
Alemanya	1.575.000	1.372.500	202.500	143.437,50	59.062,50
França	1.575.000	1.372.500	202.500	143.437,50	59.062,50
Regne Unit	11.575.000	1.372.500	202.500	143.437,50	59.062,50
Itàlia	1.260.000	1.098.000	162.000	114.750,00	47.250,00
Bèlgica	414.750	361.425	53.325	37.771,88	15.553,13
P. Baïxos	414.750	361.425	53.325	37.771,88	15.553,13
Dinamarca	210.000	183.000	27.000	19.125,00	7.875,00
Irlanda	52.500	45.750	6.750	4.781,25	1.968,75
Luxemburg	10.500	9.150	1.350	956,25	393,75

NOTES:– Les quantitats són als preus i als tipus de canvi corrents.
(**) El Consell d'Administració pot exigir el lliurament en la mesura en què aquest es faci necessari per fer front a les obligacions de la Banca davant els seus prestadors.

FONT: BEI, Rapport annuel 1980.

El principal volum dels recursos, però, prové de llur obtenció en els mercats internacionals de capitals, o en els mercats dels Estats membres. Òbviament també obté recursos per al seu finançament a partir dels interessos acordats per als préstecs atorgats. Cal esmentar, tanmateix, la possibilitat d'obtenir "préstecs especials productors d'interessos" atorgats al BEI pels Estats membres amb caràcter forçós, per finançar projectes determinats quan els recursos necessaris no poden obtenir-se en condicions convenients en els mercats de capitals.

La distribució del finançament del BEI queda reflectida en el quadre núm. 158 i gràfic núm. XXIX, que veurem a continuació.

QUADRE NÚM. 158

RECURSOS OBTINGUTS (1961-1980)
(en milions d'UCEs)

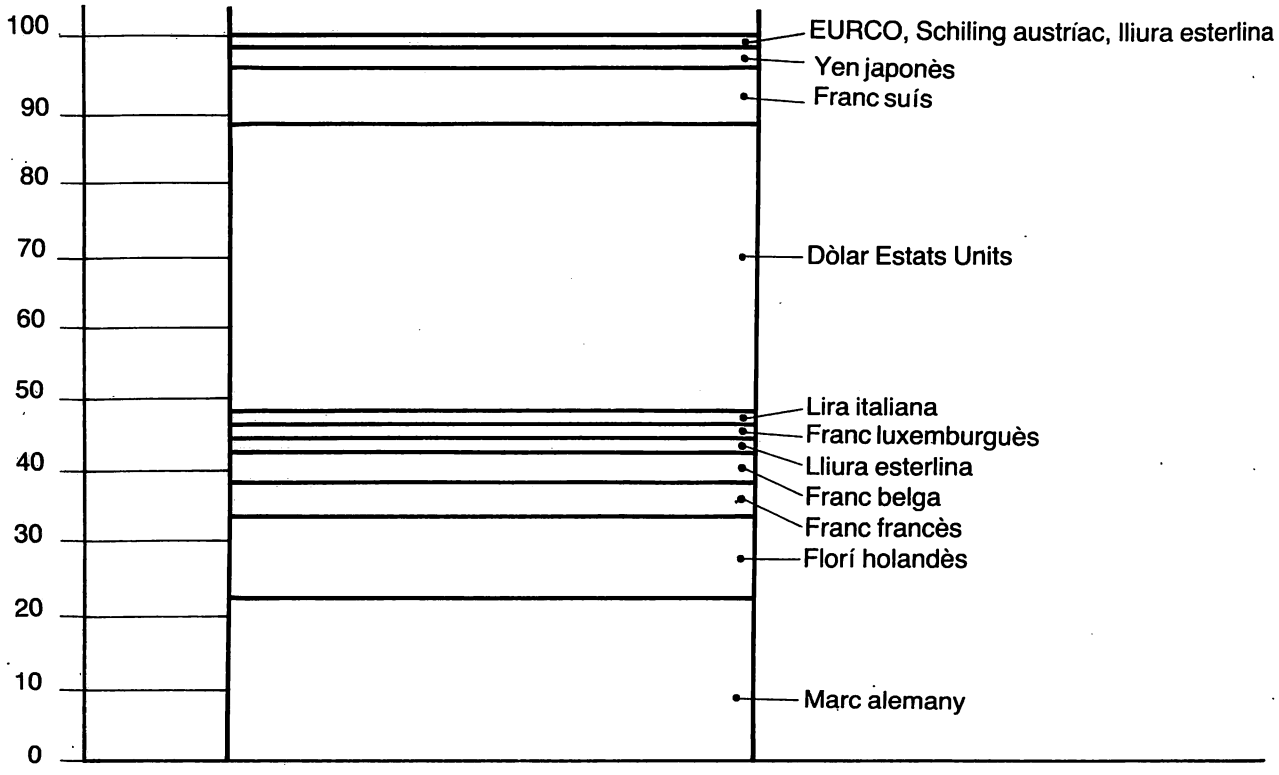
Exercici	Nombre	Emprèstits privats	Emprèstits públics	Total	Participacions de tercers en el finançament de préstecs de la BEI	Recursos obtinguts
1961	3	7,6	13,8	21,4	—	21,4
1962	2	—	32,3	32,3	—	32,3
1963	3	48,0	27,2	35,2	—	35,2
1964	5	13,5	53,3	66,8	—	66,8
1965	4	—	65,0	65,0	—	65,0
1966	6	24,0	114,5	138,5	—	138,5
1967	8	40,0	154,5	194,5	—	194,5
1968	13	112,5	100,0	212,5	—	212,5
1969	9	63,7	82,3	146,0	—	146,0
1970	7	66,6	102,3	168,9	—	168,9
1971	20	208,0	204,9	412,9	—	412,9
1972	19	133,4	328,6	462,0	17,5	479,5
1973	22	207,0	401,0	608,0	4,3	612,3
1974	16	704,2	121,3	825,5	—	825,5
1975	26	318,6	495,1	813,7	17,0	830,7
1976	17	221,0	510,9	731,9	17,0	748,9
1977	31	321,9 *	707,6	1.029,5	132,0	1.161,5
1978	43	509,0 **	1.353,9	1.862,9	86,8	1.949,7
1979	59	983,2 ***	14.543,4	2.436,6	44,6	2.481,2
1980	73	874,5	1.509,0	2.383,5	83,3	2.466,8
1961-1980	386	4.816,7	7.830,9	12.647,6	402,5	13.050,1

NOTES: (*) Dels quals 87 milions d'operacions interbancàries a termini mitjà.
(**) Dels quals 39,9 milions d'operacions interbancàries a termini mitjà.
(***) Dels quals 1,5 milió d'operacions interbancàries a termini mitjà.
— Les quantitats són a preus i als tipus de canvi corrents.

FONT: BEI, Rapport annuel 1980.

GRÀFIC NÚM. XXIX

DEUTE EN CURS A 31-12-1980 (% sobre 10.598,3 milions d'UCEs)

FONT: BEI Rapport annuel 1980.

b. Característiques del finançament proporcionat per la BEI

Quant a la destinació dels recursos de la BEI entre diferents ocupacions, cal distingir, en primer lloc, entre els projectes finançats a l'interior de la Comunitat i els finançats fora d'ella.

QUADRE NÚM. 159

FINANÇAMENTS ACORDATS PER LA BEI (1958-1980) SEGONS LA LOCALITZACIÓ DELS PROJECTES D'INVERSIÓ

	Nombre	Milions d'UCEs	%
Total	1.395	17.263,6	100,0
Interior de la CEE	1.043	14.882,3	86,2
Exterior de la CEE	352	2.381,3	13,8

NOTA: Les quantitats són als preus i als tipus de canvi corrents.

FONT: BEI, Rapport annuel 1980.

En aquest context, s'ha atorgat un préstec de 200 milions d'UCEs a Espanya, per preparar la seva economia davant la futura adhesió amb els criteris següents:

a) atenció a les regions més desenvolupades.

b) petites i mitjanes empreses.

c) infrastructura dels transports i les comunicacions amb la Comunitat.

d) inversions en projectes energètics.

De tota manera, com es veu en el quadre anterior, el pes fonamental correspon als projectes finançats a l'interior de la Comunitat, de manera que cal fer una anàlisi més exhaustiva d'aquests.

La Banca pot acordar préstecs o garanties als Estats membres, a tota mena de col.lectivitats públiques i a empreses privades o públiques. La demanda de préstecs pot fer-se directement o a través de la mateixa Comissió, de l'Estat corresponent o de qualsevol altra entitat de caràcter públic o privat (institucions financeres que complementen el préstec, normalment). En qualsevol cas, cal que l'Estat membre afectat no posi objecció al projecte objecte de la petició del préstec.

La BEI es configura com una font de finançament de projectes d'inversió amb un caràcter complementari (no pot aportar més enllà del 50% del total del cost de l'immobilitzat afectat per la inversió corresponent). En aquest sentit, els préstecs poden ésser acordats directament o a través dels restants intermediaris financers que participen en el finançament del projecte d'inversió.

A més dels préstecs destinats a projectes concrets, la BEI atorga també "préstecs globals" a organismes de finançament que reparteixen el total entre diferents inversions efectuades per petites i mitjanes empreses, amb l'acord de la BEI explicitat per a cada cas (afectacions de crèdits sobre préstecs globals). Vegeu els quadres següents.

QUADRE NÚM. 160

PRÉSTECS GLOBALS DINS LA COMUNITAT REPARTITS PER PAÏSOS DESTINATARIS (1968-1980)

Estats	Préstecs globals		Afectacions de crèdits	
	Nombre	Milions d'UCEs	Nombre	Milions d'UCEs
Itàlia	35	516,5	707	329,0
França	14	151,4	220	113,1
Regne Unit	6	140,9	142	81,7
Irlanda	14	125,5	515	63,1
Dinamarca	14	58,7	92	33,5
Bèlgica	3	30,3	41	30,6
Alemanya	4	46,3	88	36,0
TOTAL	90	1.069,6	1.085	687,0

NOTA: – Les quantitats són als preus i als tipus de canvi corrents.

FONT: BEI, Rapport annuel 1980.

QUADRE NÚM. 161

AFECTACIONS DE CRÈDITS SOBRE PRÉSTECS GLOBALS DINS DE LA COMUNITAT, REPARTITS PER REGIONS I OBJECTIUS ECONÒMICS (1969-1980)

Regió / Objectiu	Nombre	Participació
DESENVOLUPAMENT REGIONAL		
BÈLGICA	41	4,4
Anvers	6	0,8
Hainaut	7	0,5
Lieja	10	1,0
Limburg	3	0,2
Luxemburg	1	0,1
Namur	1	0,1
Flandes Oriental	5	0,8
Flandes Occidental	8	0,9
DINAMARCA	92	4,9
Ost for Storebaelt *	9	0,8
Vest for Srorebaelt	83	4,1
ALEMANYA	88	5,2
Baden-Württemberg	2	0,1
Baviera	16	0,6
Hessen	15	0,9
Baixa Saxònia	19	1,0
Rin del Nord-Westfàlia	18	1,2
Renània Palatinat	8	0,4
Schleswig-Holstein	10	1,0
FRANÇA	220	16,5
Alsàcia	27	1,2
Aquitània	11	1,0
Alvèrnia	9	0,9
Baixa Normandia	5	1,1
Borgonya	3	0,3
Bretanya	34	4,1
Centre	3	0,2
Xampanya-Ardenes	2	0,1
Còrsega	1	0,1
Franc Comtat	2	0,1
Llenguadoc-Rosselló	23	0,8
Llemosí	11	0,4
Lorena	24	1.9
Migdia-Pirineus	18	1,1
Nord-Pas de Calais	10	0,8
País del Loira	22	1,4
Picardia	2	0,2
Poitou-Charentes	6	0,4
Roine-Alps	7	0,4
IRLANDA	515	9,2
ITÀLIA	706	47,7
Abruzzi	85	5,5
Basilicata	18	1,1
Calàbria	33	1,5
Campània	127	9,6
Friul-Venècia Júlia	26	1,1
Laci	110	9,4
Marques	23	1,9

(Continua)

(Continuació quadre núm. 161)

Regió / Objectiu	Nombre	Participació
Molise	15	1,0
Pulla	91	4,9
Sardenya	65	4,1
Sicília	67	4,9
Toscana	19	0,6
Trentino-Alto Adige	23	1,6
Úmbria	4	0,5
REGNE UNIT	142	11,9
Escòcia	32	2,3
North	47	4,4
North-West	4	0,3
South-West	12	1,3
Yorkshire & Humberside	10	1,3
Gal.les	35	2,2
Irlanda del Nord	2	0,1
TOTAL	1.084	99,8
ECONOMIA D'ENERGIA		
IRLANDA	—	—
ITÀLIA	1	0,2
TOTAL	1	0,2
TOTAL GENERAL	1.085	100,0

NOTES:– Els muntants són als preus i als tipus de canvi corrents.
(*) Exclosa Copenhaguen

FONT: BEI, Rapport annuel 1980.

Pel que fa a la forma dels préstecs, la BEI proposa tres modalitats:

a) Préstecs en un conjunt de monedes, segons un repartiment determinat de manera que la durada, la composició i el tipus d'interès són preestablerts. El 15 de juny de 1981 aquestes condicions eren les següents:

QUADRE NÚM. 162

TIPUS D'INTERÈS I COMPOSICIÓ DELS PRÉSTECS EN UN CONJUNT DE MONEDES (15-6-1981)

Durada (anys)	Tipus	Marc alemany	Lliura esterlina	Florí holandès	Dòlar USA	Franc suís	Yen japonès
8	12,90	15%	15%	15%	35%	20%	—
8	13,10	15%	15%	15%	35%	—	20%
10	12,80	15%	15%	15%	35%	20%	—
10	13,05	15%	15%	15%	35%	—	20%
12	12,80	15%	15%	15%	35%	20%	—
12	13,10	15%	15%	15%	35%	—	20%
15	12,80	15%	15%	15%	35%	20%	—
15	13,15	15%	15%	15%	35%	—	20%

FONT: BEI

b) Préstecs en un conjunt de monedes, la composició de les quals, la durada i el tipus son acordats en cada cas segons les preferències del prestatari i les disponibilitats de la Banca.

c) Préstecs en una sola moneda no comunitària, les condicions normals dels quals eren, el 15 de juny de 1981, les següents, quant a durada i tipus d'interès.

QUADRE NÚM. 163

TIPUS D'INTERES DELS PRÉSTECS EN MONEDES NO COMUNITÀRIES (15 - 6 - 1981)

Durada (anys)	Dòlar USA	Franc suís	Yen japonès
5	15,25	8,45	9,25
6	15,25	8,45	9,25
7	15,25	8,35	9,25
8	15,25	8,25	9,25
9	15,25	8,15	9,25
10	15,25	8,05	9,25
11	15,25	7,95	9,25
12	15,25	7,85	9,25
13	15,25	7,75	9,25
14	15,25	7,75	9,25
15	15,25	7,65	9,30
16	15,25	7,75	9,30
18	15,25	7,95	9,30
20	15,25	8,15	9,30

FONT: BEI

Òbviament, i donat que la majoria de recursos de la BEI són obtinguts en condicions de mercat, les fluctuacions d'aquest suposen la fluctuació dels tipus i les condicions dels préstecs que atorga en cada moment, de manera que els avantatges de finançament provenen, bàsicament, de la major accessibilitat de la BEI als mercats de capitals amb la conseqüent millora en les condicions obtingudes. Els reemborsaments i els pagaments d'interessos s'efectuen generalment en semestralitats constants i en la moneda o monedes en les que s'ha rebut el préstec.

Pel que fa referència als finançaments acordats, cal fer esment també, abans d'entrar en detall, del paper de la BEI com a mandatari de la Comunitat, a l'hora d'instruir i administrar els crèdits decidits per la Comissió en el marc de l'Euratom i, principalment, en el marc del Nou Instrument Comunitari (NIC) de préstecs i garanties instituït per finançar infrastructures i equipaments energètics, contribuint a la reducció de les disparitats regionals o a augmentar el grau d'independència i de seguretat en els proveïments de la CEE en el camp de l'energia. Aquest Nou Instrument Comunitari, acordat a finals de 1978, començà a funcionar a partir de 1979 basant-se en uns sostres de finançament acordats pel Consell i distribuïts per la Comissió.

En conjunt, les quantitats anuals dels recursos prestats dins de la Comunitat segons llur origen han estat els següents:

QUADRE NÚM. 164

FINANÇAMENTS ACORDATS (1959-1980):
QUANTITATS ANUALS SEGONS L'ORIGEN DELS RECURSOS DINS DE LA COMUNITAT
(milions d'UCEs)

Anys	TOTAL	Préstecs sobre recursos propis a la CEE	Préstecs sobre mandats i garanties a la CEE	Préstecs sobre recursos del NIC (Nou Instrument Comunitari
1959	34,1	34,1	—	—
1960	25,5	25,5	—	—
1961	86,5	86,5	—	—
1962	66,4	66,4	—	—
1963	71,2	56,2	—	—
1964	120,4	112,4	—	—
1965	109,1	88,1	—	—
1966	197,0	104,2	—	—
1967	212,6	148,2	—	—
1968	214,0	172,5	—	—
1969	321,8	247,9	—	—
1970	354,4	282,6	56,0	—
1971	502,2	432,1	36,9	—
1972	526,8	488,7	17,2	—
1973	815,8	696,8	—	—
1974	996,4	849,7	—	—
1975	1.006,5	917,5	—	—
1976	1.273,3	967,9	118,1	—
1977	1.571,5	1.401,3	—	—
1978	2.188,3	1.966,5	—	—
1979	3.071,1	2.281,2	—	277,0
1980	3.498,5	2.739,0	14,2	197,6
TOTAL	17.263,6	14.165,3	242,4	474,6

NOTA: – Les quantitats són als preus i als tipus de canvi corrents.
FONT: BEI, Rapport annuel 1980.

Si la distribució es fa segons la localització, els objectius econòmics, els sectors beneficiats i l'origen dels recursos, els resultats són els següents:

QUADRE NÚM. 165

FINANÇAMENTS ACORDATS DINS DE LA COMUNITAT, REPARTITS PER LOCALITZACIÓ, OBJECTIU ECONÒMIC I SECTORS BENEFICIATS (1973-1980)
(en milions d'UCEs)

Localització, objectius i sectors	Sobre recursos propis Banca *	Sobre recursos del NIC *	TOTAL	
			Milions d'UCEs	Participació %
Total de finançaments	11.952,2	474,6	12.426,8	100,0
Repartició per localització projecte				
Bèlgica	318,5	—	318,5	2,6
Dinamarca	288,9	18,2	307,1	2,5
Alemanya	547,4	—	547,4	4,4
França	1.739,7	—	1.739,7	14,0
Irlanda	948,5	128,4	1.076,9	8,7
Itàlia	4.530,0	222,7	4.752,7	38,2
Luxemburg	—	—	—	—
Països Baixos	62,3	—	62,3	1,6
Regne Unit	3.316,1	105,3	3.421,4	27,5
Fora de l'àmbit comunitari	200,8	—	200,8	1,6
Reparació resumida segons els objectius econòmics				
Desenvolupament regional	8.264,4	297,9	8.562,3	68,9
Modernització i conversió d'empreses	182,8	—	182,8	1,5
Interès comú europeu	4.884,4	232,8	5.117,2	41,2
del qual: objectius energètics	4.056,9	232,8	4.289,7	34,5
– a deduir per evitar la duplicació de projectes	–1.379,4	–56,1	–1.435,5	–11,6
Repartició resumida per sector				
Energia, comunicacions i d'altres infrastructures	9.282,6	474,6	9.757,2	78,5
Energia	4.514,7	257,5	4.772,2	38,4
Comunicacions	2.858,0	114,4	2.972,4	23,9
Infrastructures hidràuliques	1.759,5	90,2	1.849,7	14,9
Altres	150,4	12,5	162,9	1,3
Indústria, Agricultura, Serveis	2.669,6	—	2.669,6	21,5

NOTA: – Les quantitats són als preus i als tipus de canvi corrents.

FONT: BEI, Rapport annuel 1980.

Si observem més desagregadament els resultats referents als objectius de política econòmica perseguits, tenim:

QUADRE NÚM. 166

FINANÇAMENTS DINS DE LA COMUNITAT (1958-1980). REPARTIMENT SEGONS ELS OBJECTIUS DE POLÍTICA ECONÒMICA
(en milions d'UCEs)

Objectius de política econòmica	Recursos propis de la Banca		Sobre recursos del NIC	TOTAL	
	Quantitat	Participació %	Quantitat	Quantitat	Participació %
DESENVOLUPAMENT REGIONAL	10.366,9	100,0	297,9	10.664,8	100,0
Bèlgica	90,0	0,9	—	90,0	0,8
Dinamarca	152,4	1,5	—	152,4	1,4
Alemanya	372,6	3,6	—	372,6	3,5
França	1.436,1	13,8	—	1.436,1	13,5
Irlanda	925,4	8,9	128,4	1.053,8	9,9
Itàlia	4.776,5	46,1	143,6	4.920,1	46,1
Luxemburg	4,0	—	—	4,0	—
Països Baixos	70,5	0,7	—	70,5	0,7
Regne Unit	2.539,4	24,5	25,9	2.565,3	24,1
MODERNITZACIÓ I CONVERSIÓ D'EMPRESES	274,7	100,0	—	274,7	100,0
INTERÈS COMÚ EUROPEU	5.670,8	100,0	232,8	5.903,6	100,0
ENERGIA	4.268,5	75,3	232,8	4.501,3	76,2
Desenvolupament dels recursos interns de la Comunitat	3.206,0	56,6	155,9	3.361,9	56,9
Hidroelectricitat i geotèrmia	376,5	6,6	45,4	421,9	7,1
Nuclear	1.853,4	32,7	—	1.853,4	31,4
Hidrocarburs	713,7	12,6	16,7	730,4	12,4
Combustibles sòlids	259,8	4,6	93,8	353,6	6,0
Energies alternatives	2,6	0,1	—	2,6	—
Economies d'energia	199,4	3,5	26,3	225,7	3,8
Diversificació de les importacions	863,1	15,2	50,6	913,7	15,5
Gas natural	610,5	10,8	41,7	652,2	11,1
Electricitat, carbó, etc.	252,6	4,4	8,9	261,5	4,4
COMUNICACIONS	954,3	16,8	—	954,3	16,2
Transports	847,1	14,9	—	847,1	14,4
Tren	103,9	1,8	—	103,9	1,8
Carreteres	572,0	10,1	—	572,0	9,7
Transports marítims	64,0	1,1	—	64,0	1,1
Transports aeris	107,2	1,9	—	107,2	1,8
Telecomunicacions	107,2	1,9	—	107,2	1,8
ALTRES INFRASTRUCTURES	21,2	0,4	—	21,2	0,4
PROTECCIÓ DEL MEDI AMBIENT	30,7	0,5	—	30,7	0,5
COOPERACIÓ INDUSTRIAL	366,1	6,5	—	366,1	6,2

(Continua)

(Continuació quadre núm. 166)

Objectius de política econòmica	Recursos propis de la Banca		Sobre recursos del NIC	TOTAL	
	Quantitat	Participació %	Quantitat	Quantitat	Participació %
NOVES TECNOLOGIES-INVESTIGACIÓ	30,0	0,5	—	30,0	0,5
– a deduir per evitar la duplicació de projectes en cas de finançaments justificats simultàniament per referència a diversos objectius	–1.904,7	—	–56,1	–1.960,8	—
TOTAL	14.407,7	—	474,6	14.882,3	—

NOTA: – Les quantitats són als preus i als tipus de canvi corrents.

FONT: BEI, Rapport annuel 1980.

Tanmateix, la distribució geogràfica dels projectes finançats pel BEI en el període 1958-1980 és la següent:

QUADRE NÚM. 167

FINANÇAMENTS DINS DE LA COMUNITAT SEGONS LA LOCALITZACIÓ DEL PROJECTE D'INVERSIÓ (1958-1980)

(en milions d'UCEs)

Localització	Sobre recursos propis de de la Banca		Sobre recursos del NIC	TOTAL	
	Quantitat	Participació %	Quantitat	Quantitat	Participació %
Bèlgica	385,7	2,7		385,7	2,6
Dinamarca	288,9	2,0	18,1	307,0	2,1
Alemanya	901,0	6,3	—	901,0	6,1
França	2.310,2	16,0	—	2.310,2	15,5
Irlanda	948,5	6,6	128,4	1.076,9	7,2
Itàlia	5.942,3	41,3	222,8	6.165,1	41,4
Luxemburg	9,0	—	—	9,0	—
Països Baixos	105,2	0,7	—	105,2	0,7
Regne Unit	3.316,1	23,0	105,3	3.421,4	23,0
Fora de l'àmbit comunitari	200,8	1,4	—	200,8	1,4
TOTAL	14.407,7	100,0	474,6	14.882,3	100,0

NOTA: – Les quantitats són als preus i als tipus de canvi corrents.

FONT: BEI, Rapport annuel 1980

Finalment, la distribució sectorial més desagregada pot veure's expressada en el quadre següent, on es recullen per a l'any 1980 els camps d'energia, les comunicacions, les infrastructures, la indústria, l'agricultura i els serveis.

QUADRE NÚM. 168

FINANÇAMENTS DINS DE LA COMUNITAT A PARTIR DELS RECURSOS DE LA BANCA I DEL NIC PER SECTORS (1980)

(milions d'UCEs)

Sectors	Nombre	Quantitat	Participació %
ENERGIA, COMUNICACIONS I D'ALTRES INFRASTRUCTURES	162	2.365,4	80,2
ENERGIA	65	1.186,0	40,2
Producció	39	942,3	31,9
Energia nuclear	9	432,6	14,7
Centrals tèrmiques	9	125,4	4,2
Centrals hidroelèctriques	5	213,8	7,2
Centrals de producció de calor	5	38,7	1,3
Hidrocarburs	7	105,2	3,6
Extracció de combustibles sòlids	4	26,6	0,9
Transport	26	243,7	8,3
Línies d'electricitat	20	64,4	2,2
Gasoductes i oleoductes	6	179,3	6,1
COMUNICACIONS	57	610,0	20,7
Transports	45	243,6	8,3
Tren	2	47,2	1,6
Carreteres	27	95.9	3,3
Transports marítims	14	46,9	1,6
Transports aeris	2	53,6	1,8
Telecomunicacions	12	366,4	12,4
INFRASTRUCTURES HIDRÀULIQUES	25	416,6	14,1
Ordenacions agrícoles	8	195,2	6,6
Aigua (captació, distribució i depuració)	17	221,4	7,5
INFRASTRUCTURES DIVERSES	11	131,2	4,5
PRÉSTECS GLOBALS (part no afectada)	4	21,6	0,7
INDÚSTRIA, AGRICULTURA I SERVEIS	576	585,4	21,3
INDÚSTRIA	514	433,8	15,8
Indústria extractiva	4	0,7	—
Producció i primera transformació dels metalls	8	30,4	1,1
Materials de construcció	37	16,6	0,6
Indústria de fusta	56	14,7	0,5
Vidre i ceràmica	7	22,1	0,8
Indústria química	31	18,4	0,7
Obra en metall i mecànica	137	67,6	2,4
Automòbils, material de transport	23	23,7	0,9
Construcció elèctrica, electrònica	30	31,4	1,2
Productes alimentaris	68	59,2	2,2
Tèxtil i cuirs	23	15,0	0,6
Pasta de paper, paper, arts gràfiques	39	16,9	0,6
Transformació del cautxú i matèries plàstiques	32	22,6	0,8
Altres indústries	14	2,6	0,1
Construcció civil	1	0,1	—
Instal.lacions i construccions industrials	4	91,8	3,3

(Continua)

(Continuació quadre núm. 168)

Sectors	Nombre	Quantitat	Participació
AGRICULTURA, BOSCOS, PESCA	40	16,7	0,6
SERVEIS	3	1,0	—
Turisme	2	0,9	—
Altres serveis	1	0,1	—
PRÉSTECS GLOBALS (part no afectada)	19	133,9	4,9
TOTAL	738	2.950,8	100,0

NOTA: – Les quantitats són als preus i als tipus de canvi corrents.

FONT: BEI, Rapport annuel 1980.

3. La política industrial

El concepte de política industrial és un concepte ampli i no massa ben delimitat. En el context de les polítiques econòmiques específiques (fiscal, monetària, comercial, de rendes, etc.), la política industrial serveix per definir tot un seguit de mesures de caràcter heterogeni i sovint assimilables a altres classificacions o denominacions. En aquest sentit, podem parlar d'una política industrial que inclou mesures de política creditícia, fiscal, tecnològica, de transports, de medi ambient, d'ordenació territorial, i que difícilment són comparables entre si, car tenen especificitat pròpia i l'únic element comú vindria donat pel fet que responen a uns mateixos objectius que hom pot qualificar com de política industrial.

Aquests objectius de la política industrial poden ésser, òbviament, també molt heterogenis: des del desenvolupament tecnològic al foment de la concentració empresarial, o des de l'increment de la capacitat exportadora i la substitució d'importacions al control del medi ambient. En qualsevol cas, el fil conductor ve donat per la idea que el creixement i el benestar econòmic deriven d'una manera determinant d'un desenvolupament industrial intens, ordenat i competitiu.

Els instruments per assolir aquest desenvolupament dependran de la situació de cada país, de l'eficàcia en llur aplicació, de la resposta dels agents econòmics, etc., però cal emmarcar-los en la concepció que es tingui sobre la necessitat de la intervenció estatal en l'economia, i en concret, en la conveniència de distorsionar o no els mecanismes de mercat. Així, la política industrial, en països com el nostre, de forta tradició intervencionista, tendeix a la utilització més intensiva d'aquells intruments que permeten al sector públic incidir sobre el funcionament del mercat, en el sentit d'eliminar o disminuir les conseqüències econòmiques i socials, derivades de la seva implantació generalitzada com a sistema d'assignació de recursos.

En els països de la CEE, i malgrat totes les diferències entre si, el grau d'intervenció econòmica de l'Estat és força més elevat si ho considerem des del punt de vista del pes del sector públic en l'activitat econòmica. Ara bé, aquesta intervenció del sector públic és una actuació més directa sobre el procés econòmic, que continua regulant-se, bàsicament, pels mecanismes de mercat, als quals s'adapta, en gran mesura, el mateix sector públic. Si a això hi afegim els diferents nivells de prestacions de caràcter social, podem afirmar que, en línies generals, la tradició intervencionista és, a Europa, menys pronunciada que aquí.

L'existència d'aquesta tradició menys intervencionista i el triomf de les opcions liberals als països europeus podria explicar la no consideració en el Tractat de Roma, d'una política industrial pròpiament dita, com la que es defineix, en canvi, per a l'agricultura. Donat el dinamisme del sector industrial no es cregué necessària una protecció elevada (aranzelària o extraaranzelària) ni tampoc l'endegament de mecanismes d'ajut i de distorsió pel que fa als mercats dels productes industrials (amb totes les excepcions que calgui considerar, com la del ferro i l'acer, en el marc de la CECA). La millor manera de desenvolupar la indústria era deixant-la en mans del propi dinamisme de les empreses.

Aquesta posició, en línies generals, hom la considerà vàlida durant el període d'intens creixement anterior a la gran crisi dels setanta. De tota manera, i com es veurà més endavant, ja abans començaren a sortir veus propugnant una política per al sector industrial. Els arguments foren diversos, però bàsicament es poden esmentar els següents: primer, la insuficient potència industrial de la CEE davant la competència dels països més avançats com EUA i Japó; segon, la necessitat d'adoptar línies de comportament més d'acord amb la consideració d'un gran mercat i no en funció, únicament, dels estrets mercats estatals; tercer, la pèrdua de competitivitat, derivada

de modificacions en l'estructura de costos i per l'accés a tecnologies intermèdies per part de països en vies de desenvolupament, situa determinats sectors en una situació de crisi i excés de capacitat; quart, també hi contribuí la preocupació creixent sobre els efectes de la industrialització sobre el medi ambient i l'exhauriment de les primeres matèries. En definitiva, es tractava de fer una indústria més potent, més competitiva, més oberta a l'exterior i que contribuís a millorar la qualitat de la vida.

Els arguments esmentats encara són vàlids. Però, a més, s'hi han d'afegir les conseqüències de la greu crisi econòmica que pateix el món occidental des de finals de l'any 1973.

Així, una situació com l'actual, que pot caracteritzar-se com a crisi d'oferta, en el sentit que prové de transformacions substancials en les combinacions òptimes dels *inputs,* provocades pels canvis en llurs preus relatius i en llur disponibilitat, i en el marc d'uns mecanismes de determinació dels preus molt llunyans ja dels del mercat purament competitiu, ha de tenir, òbviament, importants efectes sobre el procés d'industrialització. I en el cas d'Europa això és especialment cert per diversos motius.

D'entrada, els països europeus occidentals tenen una important dependència energètica i de primeres matèries de l'exterior. A més, llurs costos salarials són relativament molt elevats. També és cert que les productivitats són més altes i les tecnologies molt més avançades que les de la majoria de països, encara que no en relació als Estats Units i al Japó. Tot això i la mateixa estructura productiva existent a la CEE ha configurat una situació concreta dins de la divisió internacional del treball en el sentit d'una determinada especialització productiva que podem qualificar d'avançada, però que s'ha d'enfrontar amb la competència d'altres economies, ja perquè gaudeixen també d'altres tecnologies i productivitats, ja perquè llurs costos fan que determinades produccions siguin tremendament competitives, malgrat la utilització de tecnologies menys avançades i de productivitat més baixa.

En aquest sentit, les comparacions a l'hora d'intentar avaluar la competitivitat internacional de la indústria de qualsevol país han de tenir en compte diversos elements. I és probablement enganyós centrar-se en l'anàlisi de les productivitats, de la intensitat de capital, dels costos salarials, de la dependència energètica o del grau de penetració, separadament. L'anàlisi s'ha de fer sobre la competitivitat que representin els preus dels productes i els efectes que sobre aquests tindran modificacions futures en l'estructura dels costos en la mesura en què això pot fer variar els preus relatius. I aquest és el marc on s'intentarà situar la política industrial a partir de la crisi de 1973.

Efectivament, la crisi de 1973 provocà una modificació substancial en l'estructura dels costos de les empreses, no solament pel que fa als preus dels productes energètics, sinó pels efectes difusors sobre tots els altres i per la distorsió que la major inflació, ja prèvia a la crisi, provocava en els nivells de retribució relativa dels diferents grups socials o dels diferents factors productius. I això ha tingut un reflex evident en els preus relatius dels béns de demanda final (per tant no necessàriament de consum final) a causa dels desplaçaments de l'oferta. Aquestes modificacions provoquen, d'entrada, variacions en l'estructura de la demanda més o menys intenses en funció de l'obertura exterior de cada economia i el nivell corresponent de protecció.

En economies obertes i poc protegides (en el sector industrial) això implica la necessitat immediata d'adaptar-se a les noves condicions internacionals. I les línies de sortida poden ésser, bàsicament, dues. La primera és la d'augmentar la protecció (com per exemple s'ha fet amb els productes tèxtils, via Acord Multifibres). La segona és la d'acceptar el nou marc d'especialització productiva internacional, intentant reconvertir els diferents sectors industrials que han entrat en crisi per a substituir-los, o bé, per tornar-los a fer competitius, sobre la base de l'aplicació de noves tecnologies, noves combinacions de factors productius que alterin en sentit positiu el pes dels costos productius.

Els dos camins formen part de les mesures adoptades per la Comunitat, dins del marc global de la política industrial.

3. 1. Els intents de formulació d'una política industrial comunitària

a. Antecedents i bases jurídiques

Com ja s'ha dit, els Tractats constitutius de les Comunitats no preveuen explícitament accions comunes en matèria de política industrial. En aquest sentit, la base jurídica cal buscar-la en la necessitat d'apropar les legislacions dels diferents Estats membres i, òbviament, de les necessitats derivades de la pròpia realitat, que obliguen a una adaptació dels propis Tractats. De la mateixa manera, també s'ha esmentat el fet de la manca d'especificitat pròpia de la política industrial, com a conjunt de mesures de caràcter homogeni. En aquest sentit, pot enquadrar-se dins de diverses disposicions dels Tractats que articulen la coordinació de les polítiques econòmiques i l'endegament d'una de comunitària, la política regional, la regulació de les normes de concurrència, el dret de societats o el control i la coordinació dels ajuts estatals.

Aquets marc dóna justificació a l'aportació d'un memoràndum inicial, el 1967, sobre la política industrial de caràcter intern, i finalment d'un memoràndum de la Comissió al Consell, l'any 1970, sobre "La Políti-

ca Industrial de la Comunitat", també conegut com "Memoràndum Colonna".

b. El Memoràndum de 1970 i l'intent de creació del Comitè de Política Industrial

El Memoràndum "Colonna" parteix del convenciment que la CEE necessita, per a la seva consolidació definitiva, una política de desenvolupament industrial que permeti la continuïtat del creixement econòmic i la independència tecnològica respecte d'altres àrees industrialitzades. En aquest sentit, expressa la necessitat d'un creixement quantitatiu del producte industrial, però també de la configuració d'una estructura industrial equilibrada en el marc del progrés tecnològic constant.

Així, després d'una primera part, on es planteja la situació en aquell moment de la indústria comunitària, sectorial i per dimensió de les empreses, proposa una política industrial que s'articularia de la següent manera:

a) La millora de l'entorn en el qual es mouen les empreses a la Comunitat, per la via de:

1) L'endegament d'un autèntic mercat comunitari a nivell industrial, eliminant els entrebancs tècnics als intercanvis i tota discriminació en matèria d'adjudicació dels mercats públics. Tot plegat en la perspectiva de millorar l'eficiència global de les diferents produccions comunitàries.

2) La promoció de la cooperació i la concentració de les empreses a la Comunitat, unificant el marc jurídic, fiscal i financer en el qual es mouen, i potenciant les fusions entre empreses de diferents Estats membres, i la creació "d'empreses comunes" encarregades de serveis públics d'interès europeu o del desenvolupament tecnològic i el proveïment de primeres matèries (hidrocarburs i d'altres). També promocionant la concentració d'empreses en la perspectiva d'assolir "dimensions comunitàries".

b) L'orientació de l'adaptació de la indústria comunitària, sobre:

1) Diverses accions sectorials i mesures socials i regionals, per a sectors, grups socials i regions colpejats per la crisi.

2) El millorament de la gestió de les empreses, a nivell d'organització, mètodes de producció, direcció, etc., així com afavorir els programes de formació professional adaptant la mà d'obra a les condicions de cada moment.

3) La promoció de la utilització industrial de les innovacions, mitjançant la col.laboració tecnològica i la rapidesa en la difusió dels coneixements.

c) La promoció de les indústries de tecnologia avançada, a partir de:

1) La cooperació tecnològica internacional.

2) La racionalització de la polític tecnològica i l'endegament de projectes comunitaris de desenvolupament industrial.

3) La fixació d'aquells sectors on convé promocionar la cooperació a nivell tecnològic avançat.

En definitiva, el Memoràndum partia de la consideració de la política industrial comunitària en la perspectiva d'un plantejament de caràcter general, en la via d'assolir una base industrial única, una mena de "teixit industrial europeu", que pogués enfrontar-se tant amb la competència nord-americana i japonesa i llur desafiament tecnològic, com a les noves competències dels països en vies de desenvolupament en aquells sectors que a Europa començaven llur declivi. En aquest sentit, s'abandonà la idea que el funcionament del mercat era suficient per garantir aquest procés i per tant es necessitava d'accions públiques i de política econòmica, i d'altra banda, s'acceptà plenament que la política industrial ha d'anar més enllà de la simple consideració d'accions purament sectorials.

Arran del Memoràndum, el Consell demanà una sèrie d'informes relatius a qüestions relacionades amb la política industrial. Un dels més importants proposà la creació d'un Comitè de Política Industrial que tindria com a principals objectius, els següents:

1) La coordinació de les accions sectorials, tot analitzant els resultats dels estudis al respecte i examinant els problemes de les estructures industrials i de caràcter comú.

2) L'obertura efectiva de la contractació i l'accés als mercats públics.

3) El foment del desenvolupament i la cooperació tecnològica intra i extracomunitària.

4) L'examen dels principals processos de reestructuració, tot considerant el paper de les petites i mitjanes empreses, així com l'estudi de les orientacions generals de la política industrial, proporcionant aquesta informació a la BEI i als altres instruments comunitaris de finançament.

5) L'examen de les conseqüències territorials de la política industrial, així com les derivades de les mesures de protecció de l'entorn.

6) L'anàlisi dels marcs jurídic, fiscal, financer i de gestió de les empreses.

Aquest Comitè havia d'actuar sota la responsabilitat conjunta del Consell i la Comissió. França sostingué que la dependència hauria d'ésser tan sols del Consell, provocant que les discrepàncies sorgides evitessin que, finalment, el Consell aprovés la proposta.

Aquest fracàs constitueix el punt de partida d'un canvi cap a plantejaments més estrictament sectorials i motivats per l'aparició de la crisi i els canvis en la competència i l'especialització internacionals.

c. Els intents posteriors: La Conferència de Venècia i el Memoràndum de 1973

El plantejament "globalista" del Memoràndum Colonna fou desenvolupat per la Conferència de Venècia sobre Indústria i Societat, celebrada el 1972 i també, de manera parcial en la Declaració de París arran de la reunió de Caps d'Estat o de Govern comunitaris, el mateix any. El mes d'octubre, el Consell presentà una comunicació acceptant les línies generals del Memoràndum, encara que amb certs matisos en contra de la concertació de determinades polítiques estatals (per exemple, en matèria de mercats públics).

El mes de maig de 1973, la Comissió presentà al Consell un nou Memoràndum sobre "El programa de política industrial i tecnològica" (conegut com a Memoràndum Spinelli). Aquest document presenta unes línies més "liberals" pel que fa a la política industrial que les contingudes al Memoràndum Colonna. De manera que delimità molt més les funcions de la Comissió i eliminà iniciatives destinades a la concertació de les polítiques nacionals, així com referències a organismes intermedis amb acció supranacional efectiva (com l'esmentat Comitè de Política Industrial). En concret, les funcions de la Comissió serien les següents:

a) Eliminació dels entrebancs tècnics al comerç de productes alimentaris i industrials (en un termini de cinc anys).

b) Obertura progressiva i efectiva dels mercats públics.

c) Prevenció de les discriminacions davant empreses d'altres països comunitaris.

d) Promoció d'empreses multinacionals en un marc competitiu.

e) Harmonització de la legislació sobre Societats.

f) Potenciació de la BEI (Banca Europea d'Inversions).

g) Millorar la informació i la transparència del mercat.

h) Coordinació de les polítiques, sectorials, d'acord amb els Estats i els mateixos sectors afectats.

i) Propostes d'accions sectorials selectives.

Arran del Memoràndum, la Comissió presenta un primer programa d'acció, que fou aprovat pel Consell el mes de desembre i que, en concret, propugna:

a) L'eliminació dels entrebancs tècnics als intercanvis.

b) La liberalització progressiva dels mercats de treball públics i semipúblics a la Comunitat.

c) La promoció d'empreses competitives a nivell europeu.

d) La promoció de sectors de tecnologia de punta i de sectors industrials en crisi.

e) La creació d'una oficina que donés criteris i informació per definir polítiques de fusió i absorció d'empreses, a partir de l'eliminació dels entrebancs fiscals i jurídics.

d. L'aparició de la crisi econòmica i la prioritat dels plantejaments sectorials

L'aparició de la crisi modificà substancialment l'ordre de prioritats pel que fa a la problemàtica del sector industrial europeu. Immediatament començaren a sorgir, amb virulència, greus problemes sectorials que obligaren a adoptar mesures de caràcter urgent. Això provoca un seguit de programes d'ajut i reestructuració per part dels diferents Estats membres que limitaren l'acció dels organismes comunitaris en l'àmbit de la política industrial. En general, la Comissió ha intervingut per evitar discriminacions o distorsions de la competència i no ha presentat, amb excepcions, programes sectorials. Més aviat, s'ha limitat a emmarcar processos d'anàlisi i proposicions per a sectors específics a mesura que anaven sorgint els problemes, o aquests adoptaven un caràcter supranacional. Òbviament, també ha actuat en aquells marcs ja previstos pels Tractats (Siderúrgia).

Aquest plantejament "liberal" per part de la Comissió dels problemes sectorials i l'abandonament temporal de la pretensió d'endegar una autèntica política industrial comunitària, a nivell global, contextualitza la política estructural adoptada en diferents sectors

industrials europeus per part de la mateixa Comunitat, i finalment obligaria, si s'aprofundís realment en els processos de reestructuració portats a terme pels països comunitaris, a analitzar concretament les polítiques de cada un dels països membres per als diferents sectors. Aquesta exigència escapa a les finalitats d'aquest treball. Ara bé, en la mesura que pugui ésser interessant per l'anàlisi sectorial que s'efectua a nivell de Catalunya, s'introduiran els elements més significatius. Així, cal considerar les accions sectorials específiques adoptades per la CEE a partir de 1972, tenint en compte que formen tan sols una petita part de les accions empreses pels Estats membres, però que en qualsevol cas, serien les d'aplicació a la nostra indústria, derivat del fet de la integració a les Comunitats, independentment dels programes de reestructuració que emprengui l'Estat espanyol i les possibilitats d'execució que, estatutàriament li corresponen a la Generalitat. Cal dir que emfasitzarem més aquells sectors que són significatius a Catalunya.

3.2. Les accions sectorials de la CEE

Construcció: Les mesures adoptades han anat en la via d'obrir al màxim el mercat comunitari, eliminant entrebancs tècnics i jurídics. Òbviament, això no ha servit per combatre amb eficàcia la crisi del sector. De tota manera, la Comissió l'ha previst com a sector susceptible d'un programa d'urgència en cas d'agreujament de la situació, donat el seu pes en el conjunt de l'economia i la capacitat d'absorció de mà d'obra no qualificada que suposa.

Indústries de l'alimentació: Les accions s'han limitat a enquestes a les empreses, programes comuns d'investigació i certes proposicions relatives a l'harmonització de normes reguladores de la composició, l'etiquetatge i la presentació dels aliments.

Tèxtil: El pes del sector tèxtil i de la confecció, juntament amb la greu crisi a la que s'enfronta des de ja fa molt de temps, encara que amb diverses alternatives, ha provocat que s'hagi convertit en el centre de les preocupacions i d'accions sectorials comunitàries. De fet, l'element primordial a l'hora de donar suport als esforços de reestructuració i manteniment de la competitivitat del sector, ve donat per la seva capacitat de generació de llocs de treball, malgrat la utilització, cada vegada més freqüent, de tècniques molt intensives de capital. En qualsevol cas, cal, doncs, preveure els efectes d'aquest procés de substitució, així com les condicions necessàries per assegurar la competitivitat internacional, mantenint, al mateix temps, un alt volum d'ocupació.

En aquest context, la CEE ha endegat des de 1971 un seguit d'iniciatives que, per la seva importància i complexitat, s'analitzen cronològicament:

1971: Aprovació d'un Document de la Comissió relatiu a la política industrial en el sector tèxtil, les línies bàsiques del qual són les següents:

– Els Estats membres han de coordinar llurs esforços per crear les condicions necessàries per permetre una reestructuració a nivell comunitari.

– Cal crear possibilitats apropiades de finançament.

– Obrir, progressivament, el mercat comú, tan sols en la mesura que ho permeti l'endegament dels plans de reestructuració.

– Coordinar els ajuts nacionals.

– Intervenció del Fons Social per alleugerir les accions de la reconversió en l'aspecte laboral, tot afavorint el reciclatge de la mà d'obra desplaçada.

– Fomentar accions a favor de certes regions més afectades en el marc de la política regional.

– Coordinar la investigació tecnològica mitjançant un programa comú.

1972: Es procedeix a adoptar una sèrie de mesures en la perspectiva del Document del 71, i que es concreten en:

– Adaptació de la política comercial a les intervencions comunitàries en matèria d'ocupació.

– Promoció de la investigació cooperativa.

– Enquadrament, harmonització i racionalització de les polítiques d'ajuts estatals.

– Creació d'un centre de seguiment de la conjuntura.

– Extensió de la política social al sector tèxtil.

1973: Les accions empreses foren les següents:

– Estudi per a l'extensió de la política social al sector confecció.

– Memoràndum al Consell per a l'endegament d'una política comercial comuna davant l'increment de la competència internacional.

– Supressió d'entrebancs a la lliure circulació.

– Consideració del textil com a sector regressiu als efectes de les accions del FEDER. No cal insistir en la

importància que aquest punt pot tenir per a Catalunya.

1974: El principal element a tenir en compte en aquest any fou la signatura dels Acords Multifibres (AMF) (encara que també s'endegaren certs programes comuns d'investigació i d'harmonització estadística).

Com és prou sabut i ja ha estat comentat en l'apartat referent a la política comercial comunitària, l'AMF entra en vigor el primer de gener de 1974, amb una durada prevista de quatre anys. Els objectius de l'acord són els de fomentar l'expansió del comerç, disminuint els obstacles i liberalitzant el mercat internacional, tot afavorint els països en vies de desenvolupament. De tota manera, l'AMF també estableix la necessitat d'assegurar el desenvolupament tèxtil i també d'evitar els efectes perniciosos de la desorganització i la producció en els diferents mercats afectats. En aquest context, la CEE, dins del marc de l'article 4 de l'AMF, encetà ja el novembre de 1974, negociacions encaminades a concloure acords bilaterals d'autolimitació del comerç.

Aquests acords estan basats en l'autolimitació de les exportacions dels països signataris, de manera que s'accepta el compromís de respectar uns sostres per a determinats productes tèxtils més sensibles, dins d'un marc de flexibilitat i doble control. Hom preveu, també, unes taxes d'increment anual. Tots els acords vencien el 31 de desembre de 1977, conjuntament amb l'Acord Multifibres.

1975: Al marge de les negociacions pels diferents Acords bilaterals esmentats, el Consell reglamentà l'obertura, el repartiment i la gestió dels contingents comunitaris per a certs productes provinents dels països en vies de desenvolupament, en la perspectiva de controlar les importacions.

1976: L'any es caracteritzà pel començament de les negociacions encaminades a renovar l'AMF. Simultàniament, prosseguiren les recomanacions i comunicacions de caràcter harmonitzador en determinats subsectors, pel que fa a les mesures de finançament,i la Comissió proposà un programa col.lectiu de recerca i desenvolupament tecnològic.

1977: A part de les recomanacions d'eliminació d'ajuts que puguin incrementar les capacitats productives existents, l'any ve dominat per les intenses negociacions per renovar l'Acord Multifibres. La posició de la CEE partia de la base que els objectius de l'AMF tan sols s'havien cobert en l'aspecte favorable al desenvolupament del comerç en benefici,principalment, dels països en vies de desenvolupament. En canvi, els països importadors no havien evitat greus perjudicis en llurs pròpies indústries, arran de la desorganització dels mercats. La CEE propugnà, en aquest sentit, la previsió en el nou AMF de la possibilitat per part de la Comunitat d'establir condicions en els Acords bilaterals corresponents que es desviessin de les clàusules normals de l'Acord general.

Partint d'aquesta base, el Consell aprovà un conjunt de principis que haurien d'informar les negociacions dels Acords bilaterals, que tindrien vigència fins l'any 1982, i que en concret són els següents:

a) En el cas de vuit productes altament sensibles, la taxa de penetració s'estabilitza al nivell de 1976. Aquests productes són els filats de cotó, els teixits de cotó i els sintètics, xandals, pantalons, bruses, samarretes i camises.

b) En el cas dels altres productes sensibles, el creixement anual dels sostres serà molt més moderat i sempre per sota del 6% fixat per l'AMF.

c) En el cas dels productes no sensibles, la Comunitat té la facultat d'aplicar salvaguardes automàtiques en cas de necessitat.

1978: L'any es caracteritza per la signatura del nou AMF, d'acord amb les pretensions comunitàries. L'Acord és vigent fins al 31 de desembre de 1981. L'adaptació de l'Acord als diferents Estats i als interessos comunitaris corre a càrrec del Comitè de Coordinació de les Indústries Tèxtils de la CEE (Comitèxtil) i de l'Associació Europea de les Indústries de la Confecció. El Comitè està presidit per un representant de la Comissió.

D'altra banda, el 24 de juliol, la Comissió rendeix una comunicació al Consell sobre les "Orientacions generals per a una política sectorial tèxtil/confecció", i que bàsicament en concreta les següents:

a) La supervivència del sector s'ha de basar en el dinamisme de les pròpies empreses i en una competència eficaç, tot potenciant la tecnologia, l'especialització i la creativitat.

b) L'increment de la competitivitat, malgrat que asseguri l'ocupació a llarg termini, suposa a curt termini la pèrdua de llocs de treball. En conseqüència, cal preveure la necessitat d'ajuts per pal.liar aquests efectes i requalificar la mà d'obra.

c) Articular la política comercial en el marc de l'Acord Multifibres, per tal d'assegurar la plena integració en els intercanvis mundials.

d) Coordinar els ajuts estatals, tot evitant increments indesitjables de capacitat productiva.

e) Potenciació de la investigació i de la transparència del mercat.

f) Aprofitar al màxim les possibilitats del Fons Social i del FEDER.

Cal dir que d'aquestes orientacions, la més reixida, amb avantatge, és la relativa a l'articulació de la política comercial.

1979: A principis d'any, s'ha d'esmentar una proposició de la Comissió en la via de fomentar la participació de la CEE en els processos de reestructuració, i en particular de les fibres sintètiques, arran de l'increment de la competència nord-americana. En aquest aspecte, s'aprovà a finals d'any un conjunt d'intervencions comunitàries per a la reestructuració i la reconversió de l'esmentat subsector, en la perspectiva de reduir capacitats productives.

D'altra banda, la Comissió encetà una sèrie de consultes regulars amb els representants patronals i sindicals del sector.

1980: La Comissió ha tramès al Consell una comunicació, sobre el balanç dels dos anys de funcionament del nou AMF que expressa la necessitat de prosseguir els Acords quan aquests vencin l'any 1982, per tal de donar temps a portar a terme les reestructuracions i reconversions previstes.

També ha concretat l'ajut destinat als programes de reducció de capacitat del subsector de fibres sintètiques (14 milions d'UCEs). Finalment, cal esmentar la preocupació creixent referent a la indicació de l'origen dels productes importats, per evitar el frau creixent que, en aquest sentit, s'està detectant.

Calçat: S'ha procedit a elaborar un programa d'investigació tecnològica comuna i a la creació d'un comitè paritari de caràcter consultiu. De tota manera, la mesura més significativa ha estat la de regular la vigilància a nivell comunitari de les importacions, que han augmentat significativament en els darrers temps, juntament amb un estancament de la producció i les exportacions comunitàries. Això ha provocat negociacions de la Comissió davant de països tercers exportadors i també amb les autoritats nord-americanes per evitar que apliquin mesures restrictives a les importacions procedents de la Comunitat.

Pasta de paper, paper i fusta: La Comisió ha presentat tot un seguit de proposicions relatives al sector, amb l'acord del Parlament i del Comitè Econòmic i Social. Malgrat això, el Consell, donada la complexitat del tema i la divergència d'interessos presents, no ha aprovat mesures concretes, encara que s'esta treballant, sobretot en el camp del paper-premsa, el qual, a partir de 1984, estarà sotmès a un règim de lliure intercanvi.

Química: En aquest sector, en línies generals, un dels més dinàmics i que més ha superat els efectes de la crisi, les accions comunitàries han estat molt reduïdes i, a part d'aplicació de programes anticontaminants (com per exemple, al subsector de transformació de matèries plàstiques) tan sols s'ha analitzat la possibilitat de coordinar les inversions, i fomentar l'intercanvi i la cooperació en el camp de la investigació i la difusió de la tecnologia. El comitè d'Especialitats Farmacèutiques també està treballant en la perspectiva d'harmonització.

Siderúrgia: Dins del marc CECA, s'han establert un seguit de programes d'actuació, amb durades de cinc anys, acompanyats de mesures destinades a millorar la informació, la previsió i el control sobre el sector, així com un cert control d'exportacions i importacions, i la fixació de preus mínims d'orientació, primer, i reglamentats, després.

També hi hagué certes mesures encaminades a la liberalització del mercat intracomunitari de la ferralla que de moment no han sedimentat significativament.

En qualsevol cas, l'evolució de la crisi econòmica i, en particular, en el sector, ha anat modificant els paràmetres bàsics dels esmentats programes. Ja el 1977 s'aplicaren les primeres mesures anticrisi previstes en el pla de política siderúrgica presentat l'any anterior i que comprenien des de l'aplicació de preus d'orientació i obligatoris per a alguns productes, a l'establiment de mesures protectores i antidumping, o també certs plans de limitació de la producció d'adhesió voluntària. Tanmateix s'inclouen elements de racionalització dels ajuts financers CECA i s'afegeix un pressupost addicional per a programes de reestructuració i de nova inversió.

De tota manera, la crisi ha colpejat amb més força el sector a partir de la segona meitat de l'any 1980. Efectivament, després de dos anys de recuperació de la producció, el sector siderúrgic sofreix una nova davallada com a conseqüència de la debilitat en els mercats de productes demandants d'acer (com l'automòbil o la construcció), i que porta a la indústria siderúrgica a taxes d'utilització als voltants del 50%. Aquesta situació és caracteritza per la Comunitat com de "crisi manifesta", davant la qual la Comissió tramet al Consell un informe per regular la implantació d'un sistema de contingentació de les produccions per a la siderúrgia comunitària. Això es porta a terme el 30 d'octubre i es fixen quotes trimestrals per a l'acer brut i per a quatre grups de laminats, calculades sobre les produccions de referència de cada empresa. Cal dir que l'aplicació del sistema es fa amb una certa flexibilitat, però sota el control efectiu i la inspecció de la Comissió. Aquest sistema de contingentació ha anat acompanyat de modificacions dels preus de base.

Òbviament, l'establiment d'aquestes mesures ha anat acompanyat de fortes discrepàncies en el si de la Comunitat, sobretot derivades de la insistència fran-

cesa en llur aplicació i la resistència alemanya que era justificada en base al seu propi programa de reestructuració, els resultats del qual podien ara ésser modificats negativament per l'establiment del sistema de quotes. Malgrat tot, i després d'un període de constants discussions, s'ha arribat a un cert acord temporal que probablement s'hagi de revisar davant qualsevol modificació més o menys substancial de la conjuntura.

Metalls no fèrrics: En el sector metal.lúrgic no fèrric, bàsicament, les mesures aportades per la Comissió es refereixen a contingentació de determinades exportacions (coure, plom, alumini) i també al control de l'exportació de l'estany, acompanyat de l'estudi de mesures estabilitzadores pel que fa als preus comunitaris.

Informàtica: Després d'una sèrie de projectes de finançament comunitari per a programes bàsics i de mesures de coordinació dels ajuts i de les polítiques nacionals, la Comissió presentà, el 1974, un programa plurianual (1974-1978) per al sector que recull, entre altres coses, l'aplicació de mesures d'estandardització, de coordinació dels mercats públics i de cooperació en projectes. El segon programa plurianual (1979-1983) ha sofert un retard en la seva aplicació, tot i que s'estan produint proposicions del sector per a accedir a mecanismes de sosteniment establerts. També s'ha plantejat el tema del magatzematge i protecció de dades.

Electrònica i microelectrònica: Aquest sector de tecnologia de punta està patint les conseqüències de la competitivitat dels productes extracomunitaris, bàsicament japonesos. En aquest sentit, s'ha procedit a una vigilància de les importacions i a la promoció de la investigació tecnològica, sobretot en el camp de la microelectrònica.

Telecomunicacions: S'ha procedit a endegar mesures de cooperació tècnica, obertura dels mercats públics, harmonització de les legislacions i la creació d'un mercat comunitari de terminals telen ·tiques.

Automòbil: El principal problema amb què s'enfronta el sector de l'automòbil a la CEE, actualment és el de la tremenda competència dels fabricants japonesos. En aquest sentit, la CEE ja ha intentat que aquests adoptin mesures d'autolimitació de llurs exportacions a la Comunitat, en les mateixes condicions que les aconseguides pels nord-americans. De tota manera, aquesta solució temporal no evita la crisi del sector, que és un dels que necessita programes de reestructuració més intensos, i a la vegada més complexos, donada la diferent resposta a la crisi per part de les diverses empreses i la disparitat d'estructures productives i conseqüentment de costos. Tot això fa que l'articulació d'un programa a nivell comunitari es faci particularment difícil.

En qualsevol cas, s'han adoptat un conjunt de mesures d'harmonització en la construcció dels vehicles, sobretot pel que fa a les qüestions relacionades amb la seguretat, la contaminació, el soroll, i també en determinats aspectes tècnics. Cal dir que aquestes normes són anàlogues, la majoria, a les establertes pels fabricants espanyols.

Aeronàutica: En el camp de l'aeronàutica, la preocupació comunitària ha estat pràcticament constant des de 1972, en la perspectiva d'endegar polítiques comunes de crèdit, assegurances, garanties de tipus de canvi, investigació, cooperació per a la normalització d'aparells (bàsicament, avions derivats de l'Airbus), col.laboració amb la indústria americana. Per a tals finalitats es creà, el 1974, un mecanisme permanent de consulta a nivell governamental.

Construcció naval: La principal mesura presa a nivell comunitari ha estat la de coordinar els sistemes d'ajut estatals al sector, un dels més afectats per la crisi. A nivell social, s'ha estès al sector el marc d'acció del Fons Social, així com certes accions "hors quota" del FEDER per a aquelles regions més afectades. En qualsevol cas, la Comissió ha presentat programes per a la reducció de capacitats productives i ha estudiat la possibilitat d'aplicar una acció de "demolició i construcció" de naus, en la perspectiva de mantenir la viabilitat del sector.

3.3. Catalunya i la política industrial comunitària

L'avaluació de l'impacte global sobre la indústria catalana de la integració d'Espanya a les Comunitats Europees resulta pràcticament impossible d'obtenir. Aquesta impossibilitat deriva de la pròpia complexitat de la realitat i, al mateix temps, del desconeixement que se'nté, tant a nivell teòric com estadístic. En aquest darrer cas, no cal insistir en les tremendes dificultats per trobar dades suficients i viables a escala regional en un país ja caracteritzat per la manca d'estadístiques suficients a nivell estatal. Però tampoc cal oblidar les dificultats teòriques que impedeixen emetre un juici més o menys categòric o definitiu sobre la naturalesa de l'impacte. L'apropament a la realitat tan sols pot fer-se a partir de l'anàlisi dels diferents aspectes. Per exemple, s'han estudiat els efectes derivats dels canvis en les estructures de protecció comercial, a partir de les darreres tendències observades del comerç català i de la comparació d'estructures aranzelàries i altres mesures de protecció. També, en el capítol següent s'analitzen les dades sectorialitzades de producció, productivitat, ocupació, dimensió i inversions estrangeres, tant per a Catalunya com

per a la resta de l'Estat espanyol i els principals països comunitaris. Tanmateix, òbviament, l'efecte global dependrà també de la incorporació de tot el que representa el "cabal comunitari" (acquis) i que s'analitza també en els diferents apartats d'aquest llibre. Ara bé, l'impacte sobre el conjunt de l'economia catalana, no és simplement la suma de tots els aspectes esmentats ni d'altres que poguessin considerar-se. I no és així per diversos motius, entre els quals el grau d'interdependència i de relació entre tots ells, de manera que és difícil avaluar separadament els efectes a cada nivell, i també a causa de la impossibilitat d'incorporar quantitativament factors o variables, com, per exemple, la mateixa capacitat d'adaptació de les empreses a la nova situació, l'evolució política i econòmica dels espais considerats, el desenvolupament de noves tecnologies i llur procés de difusió i transferència, els canvis en els preus dels *inputs* bàsics, i en definitiva, la nova configuració de l'especialització productiva a nivell internacional que s'està transformant molt ràpidament i intensament i amb unes conseqüències força imprevisibles. En qualsevol cas, però, l'estudi de la política industrial de la Comunitat (en sentit ampli) i l'evolució dels diferents sectors industrials a la Comunitat, a Espanya i a Catalunya, pot permetre d'oferir una idea sobre les grans línies futures pel que fa al procés d'especialització productiva, identificant, en la mesura que sigui possible, els sectors en crisi que cal ajudar i aquells altres de futur, ja sigui per llur estructura de costos o per la utilització de tecnologies adients.

Pel que fa a la Comunitat, ja s'han analitzat les accions per als diferents sectors, un cop abandonada la pretensió d'articular una política industrial global i a nivell comunitari. En aquest context, i pel que fa a Catalunya, l'actuació referent al tèxtil, però també per a altres sectors, adquireix una importància capital.

Tot plegat, permet emmarcar la situació de cada sector en el context comunitari, tot i tenint present els aspectes suprasectorials que poden afectar positivament o negativa, i conseqüentment possibilita l'articulació d'unes primeres línies d'actuació, o com a mínim, de previsió. Ara bé, cal ésser conscients de la insuficiència d'aquesta anàlisi des d'un punt de vista sectorial. A partir d'aquestes primeres línies han d'ésser els mateixos sectors afectats els que realitzin anàlisis molt més exhaustives i detallades per calibrar amb més exactitud les conseqüències de l'adhesió. I a aquestes anàlisis no hi han d'ésser aliens els desplaçaments dels nostres empresaris als centres productius europeus, ni tampoc l'assumpció de les experiències acumulades per anys de funcionament comunitari.

Independentment d'aquestes consideracions que afecten bàsicament la futura estratègia de les empreses quant a la transformació dels mètodes productius i de la pròpia composició del producte, cal fer un esment especial per la importància que pot tenir a Catalunya, de la possibilitat d'accés a fons financers per a les inversions, i més en concret l'accés a la BEI.

Ja s'esmentaren les dificultats per accedir a l'ajut del FEDER, tal i com està estructurat actualment. També s'han comentat o es comentaran les posibilitats ofertes pel Fons Social, pel FEOGA, i no cal oblidar els fons proporcionats per la CECA, malgrat llur poca incidència a Catalunya. Ara bé, en el cas dels finançaments atorgats per la BEI, sobretot en el camp de l'energia, la reconversió industrial i les infrastructures de transports i comunicacions, Catalunya pot presentar tot un seguit de projectes, perfectament justificables des del punt de vista econòmic comunitari.

En aquest context, s'hauria de potenciar, donar suport o crear iniciatives adreçades a la participació de Catalunya en el préstec preadhesió concedit per la BEI a l'Estat espanyol (200 milions d'UCEs) alguns criteris d'ús del qual poden ésser aplicats a la realitat econòmica catalana, com per exemple, la millora de les comunicacions amb la Comunitat, les inversions energètiques o la promoció de les empreses petites i mitjanes.

4. La política energètica comunitària i Catalunya

4.1. La política energètica de la CEE

La dimensió i rellevància de la problemàtica energètica durant els últims anys fa difícil concebre que en el moment de la creació de la CEE, a través del Tractat de Roma del 1957, no es plantegés ni tan sols la possibilitat d'arribar a realitzar una política energètica comuna; l'èmfasi s'establí en d'altres matèries com barreres aranzelàries, política agrícola, política de transports, etc.

Aquesta situació estranya, amb els paràmetres actuals, no ho era tant en aquells moments que encara no s'havia encunyat el terme de política energètica.

Però si no estava previst el camí cap a una política energètica comuna, sí que alguns problemes concrets eren a la base de la integració europea, com el de la indústria del carbó i el de la indústria nuclear, que foren afrontats amb la CECA i la CEEA.

4.1.1. Institucions inicials de la política energètica comunitària

La Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (CECA) que fou constituïda el 18 d'abril de 1951 pel Tractat de París, per les mateixes sis nacions que sis anys més tard crearien la CEE, és pràcticament la primera experiència d'integració de l'Europa de la postguerra.

Des d'una òptica de possible penúria de carbó, els seus plantejaments bàsics intentaven assegurar el proveïment als preus més baixos possibles i suprimir progressivament les barreres comercials.

En la filosofia de la CECA, un element bàsic són els preus del carbó per als quals es va instituir un sistema basat en:

– Les empreses carboníferes fixen els seus preus, però han de comunicar els seus barems a la Comissió.

– La Comissió autoritza intervencions financeres dels Estats membres destinades a donar suport a la producció carbonífera.

La Comunitat Europea de l'Energia Atòmica (CEEA o EURATOM) fou constituïda el 25 de març de 1957 pel Tractat de Roma, el mateix dia que es creava la CEE i per als mateixos Estats.

L'activitat d'EURATOM se centrava en:

– Abonar el lliure accés dels països membres a les primeres matèries necessàries per a la indústria nuclear.

– Facilitar l'intercanvi d'informacions i tècnics nuclears, així com dels subproductes de la indústria.

4.1.2. Els intents de formulació d'una política energètica comuna i la reacció a la crisi del 1973

a. Antecedents

Amb la creació de les tres comunitats, la problemàtica energètica quedava distribuïda d'aquesta manera: CECA, centrada en el carbó; EURATOM, orientada en l'àtom; i petroli, gas i electricitat inclosos a la CEE per exclusió i sense més precisió.

Evidentment, amb aquestes bases, dur a terme o tan sols desenvolupar una política energètica comuna era realment una tasca complexa.

El primer intent d'avenç el va donar el Consell de Ministres de la CECA, el 8 d'octubre de 1957, en signar un protocol per coordinar la política energètica, que fou refrendat per un nou acord el 1964.

Aquests acords no van tenir operativitat per la tricefàlia de la Comunitat, i va caldre esperar al juliol de 1967 en què es va produir el canvi organitzatiu bàsic per avançar en aquesta i moltes altres temàtiques: la fusió dels executius de la CEE, CECA i CEEA en una única Comissió. Deu anys han estat necessaris des del Tractat de Roma per aconseguir aquesta unificació.

El desembre de 1968 sorgeix el primer resultat de la unificació d'executius, la Comissió transmet al Consell una Comunicació titulada: "Primeres orientacions per a una política energètica comunitària",

El document s'estructura en tres temàtiques:

– Determinació d'un marc general d'acció, fixant les orientacions a seguir en les diverses mesures de política energètica.

– Mesures per a l'establiment d'un mercat comú de l'energia.

– Mesures per a la realització d'un proveïment segur i a baix preu.

Bàsicament, les mesures propugnades estan centrades en el sector petroli, englobant entre altres els següents punts:

– Declaració del volum d'importació dels països membres.

– Comunicació dels projectes d'inversió.

– Règim especial per a les societats comunitàries.

– Harmonització d'impostos sobre derivats del petroli.

– Normes sobre emmagatzematge de reserves de productes petrolífers.

Aquest primer document de política energètica, encara que representant un esforç de la Comissió per avançar sobre plantejaments comunitaris, apareix en un moment en què la preocupació del tema energètic encara no ha assolit la intensitat adequada i no dona lloc a decisions immediates en la línia estudiada.

Han de començar a sorgir els primers indicis que quelcom canvia en el món de l'energia, perquè s'avanci políticament.

I així, després del nou esquema de fixació de preus del petroli establert en els Acords de Trípoli i Teheran, el 1970 i 1971, el Consell reacciona i comença la presa de decisions dintre del marc elaborat per la Comissió el 1968, i així aprova:

– El 1972, un Reglament perquè els projectes d'inversió en els sectors del petroli, gas natural i electricitat, considerats d'interès comunitari es comuniquin a la Comissió.

– Igualment el 1972, una Directiva, que obliga els Estats membres a mantenir un nivell mínim d'estocs de brut i productes petrolífers de 65 dies.

– El 1973, un Reglament sobre el suport comunitari a determinats projectes que presenten un interès per la seguretat de proveïment d'hidrocarburs.

b. Reacció a la crisi de 1973

L'octubre de 1973, apareix el que hom ha anomenat crisi de l'energia i els països de l'OPEP estableixen unilateralment els seus preus i apareix l'ombra de l'embargament petrolífer; a poc a poc, el món s'adona que l'època de l'energia abundant i barata s'ha acabat i que comença una altra etapa.

La cimera dels Caps d'Estat o de Govern de la CEE, es reuneix a Copenhaguen, el desembre de 1973, per analitzar les conseqüències i la magnitud de la crisi en l'àmbit de la Comunitat. En les seves conclusions subratlla que una política energètica comunitària és necessària i urgent per a les noves dades que prevalen sobre el mercat mundial de l'energia.

Fins aquí, els intents de desenvolupar una política energètica han estat pocs i modestos i és a partir de la cimera de Copenhaguen que al tema energètic li serà reconeguda la seva importància i serà un dels punts bàsics d'èmfasi de l'activitat comunitària.

La nova direcció avançarà en quatre fronts de canvi estructural:

– Disposar d'un organisme especialitzat en energia.

– Disposar de la informació estadística de base necessària.

– Dissenyar una nova estratègia energètica.

– Quantificar els objectius i resultats de la nova estratègia.

Tots aquests temes seran afrontats i resolts en el transcurs de 1974. Les principals etapes són les següents:

a) El gener de 1974 es crea el Comitè de l'Energia, sobre una proposta de França, integrat per representants dels Estats membres i presidit per un representant de la Comissió. Les finalitats bàsiques són dues:

–Assessorar la Comissió en l'elaboració d'aquelles mesures que han d'ésser discutides i aprovades pel Consell.

– Garantir l'execució de les mesures comunitàries de política energètica.

b) El Consell aprova un reglament que obliga els Estats membres a subministrar la informació necessària per a l'establiment dels balanços energètics comunitaris.

c) El desenvolupament d'una nova estratègia s'inicia amb la Comunicació de la Comissió al Consell, el juny de 1974, del document "Cap a una nova estratègia de política energètica per a la Comunitat", que dóna lloc a una Resolució del Consell el 17 de setembre de 1974 sobre aquesta qüestió.

Aquesta Resolució no presenta encara objectius quantificats, però sí orientacions sobre la nova direcció. Els seus plantejaments són, bàsicament, els següents:

– Quant a la demanda: disminució de la taxa de creixement del consum interior a través de mesures d'utilització racional i economia de l'energia, sense que això comprometés els objectius de desenvolupament econòmic i social.

– Quant a l'oferta: reforçar la seguretat dels proveïments, recorrent, en les millors condicions econòmiques, al desenvolupament de l'energia nuclear, recursos d'hidrocarburs i combustibles sòlids de la Comunitat, a un proveïment extern diversificat i segur, i a un esforç de desenvolupament tecnològic que permeti assegurar el desenvolupament desitjat de les diferents fonts d'energia.

– Quant a la protecció del medi ambient: tenir-la en compte, tant en el camp de la producció com del consum d'energia.

– Quant a les relacions amb els països productors: confirma que els aspectes mundials dels problemes energètics fan precisa una política de cooperació.

d) L'últim pas: la quantificació i la definició concreta de la nova estratègia assoleix el seu contingut a partir de la Comunicació de la Comissió al Consell, el novembre de 1974, del document "Política Energètica Comunitària. Objectius per a 1985", que així mateix dóna lloc a una Resolució del Consell de 17 de desembre de 1974, relativa als objectius per a 1985 de la política energètica comunitària.

El conjunt de mesures d'alt nivell es completarà amb la Resolució del Consell, de 17 de desembre de 1974, relativa al programa d'acció comunitària en el camp de la utilització racional de l'energia, i la Resolució del Consell, de 13 de febrer de 1975, relativa als mitjans de què caldrà disposar per assolir els objectius de la política energètica comunitària.

Una descripció resumida de la política energètica aprovada per la Comunitat, en aquests moments, és la següent:

– **Objectiu bàsic:** passar d'una dependència de

l'energia importada del 63% el 1973, a un màxim del 50% el 1985, desitjant, però, d'assolir només el 40%.

– **Estructura de consum:** per aconseguir l'objectiu anterior, l'estructura de proveïment hauria d'ésser la següent:

QUADRE NÚM. 169

NECESSITATS TOTALS D'ENERGIA PRIMÀRIA

(percentatges)

Tipus d'energia	1973 estimació	1985 previsions precrisi	Objectius 1985	
			dependència 50%	dependència 40%
Combustibles sòlids	22,6	10,0	17,0	17,0
Petroli	61,4	64,0	49,0	41,0
Gas natural	11,6	15,0	18,0	23,0
Energia hidràulica i geotèrmica	3,0	2,0	3,0	3,0
Energia nuclear	1,4	9,0	13,0	16,0
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0

FONT: Journal Officiel des Communautés Européennes nº C 153/3, de 9 de juliol de 1975.

– **Demanda d'energia:** reduir la taxa de creixement del consum d'energia, a partir, bàsicament, d'un programa d'utilització racional de l'energia, que permeti reduir en un 15% el consum estimat per a 1985, a les previsions precrisi del gener de 1973, i canviar l'estructura del consum, afavorint l'electricitat, bàsicament nuclear. El 1985 l'electricitat hauria de cobrir un 35% del consum d'energia.

– **Oferta d'energia:** mantenir la producció d'hulla (180 Mtep), assolint una producció de lignit i torba de 30 Mtep, assegurant la importació de 40 Mtep de carbó; elevar la producció de gas natural a 175-225 Mtep, assegurant la importació de 95-115 Mtep; tenir una potència instal.lada nuclear de 160-200 Gwe; elevar la producció hidroelèctrica i geotèrmica a 45 Mtep; desenvolupar la producció de petroli fins a 180 Mtep i per últim reduir les importacions de petroli de 640 Mtep el 1973 a 540-420 Mtep el 1985, la qual cosa representa passar d'un 61%, el 1973, del petroli importat sobre les necessitats totals d'energia, a un 38-28%.

– **Criteris:** limitar el consum de petroli en els terrenys on pot ser reemplaçat econòmicament per d'altres fonts d'energia; per una política d'investigació i desenvolupament tecnològic, assegurar que les energies convencionals siguin millor utilitzades i que les noves energies puguin aplicar-se de forma eficaç; la producció elèctrica es basarà en centrals nuclears i tèrmiques convencionals a combustibles sòlids, limitant-se la utilització de petroli i gas natural a aquestes darreres; i la política de preus al consum dels hidrocarburs haurà d'estar fonamentada sobre la competència i la transparència de costos i preus.

– **Disposicions i objectius addicionals:** l'abril de 1975, les Directives del Consell limitaven l'ús de productes petrolífers i gas natural a les centrals elèctriques.

Dos temes importants quedaven encara per afrontar: el possible suport financer de la Comunitat al programa energètic i la coordinació dels països membres en cas d'emergència de subministrament, els quals foren desenvolupats en el decurs de 1975 i 1976.

El maig de 1975 la Comissió realitza una proposta de "Pla de finançament comunitari de la política de l'energia" que indicava que:

– els poders públics haurien d'adoptar un pla d'ajut a les empreses per tal d'aconseguir els objectius establerts.

– de la inversió energètica en el període 1976-1985, la Comunitat n'hauria d'aportar el 15%.

– l'esforç comunitari hauria d'inserir-se en un medi coherent i homogeni, que podria adoptar la forma

d'un "programa indicatiu de finançament" de caràcter polític a elaborar anualment per la Comissió.

El desembre de 1975, el Consell aprovà un Reglament sobre intercanvis comunitaris en cas de dificultats de proveïment de petroli o productes derivats, essent el primer element dispositiu realitzat per fer front solidàriament a les conseqüències d'una eventual crisi de subministres de petroli.

Igualment, el 1978 i el 1979 la Comunitat es fixa objectius addicionals en el terreny energètic per constrènyer encara més el consum d'energia:

– El Consell europeu de Brême, el 1978, fixà que la relació entre el creixement de la demanda de l'energia i el creixement del PIB comunitari hauria de ser 0,8 el 1985, sobre severes mesures addicionals d'economia de l'energia.

– La cimera europea de París, el març de 1979, determina que el consum de petroli d'aquest any no hauria de sobrepassar els 500 milions de tones.

– La cimera europea d'Estrasburg, el juliol de 1979, va convenir que les importacions de petroli de la Comunitat fins el 1985, hauria de mantenir-se a un nivell igual o inferior al de 1978, sota la condició que els altres països industrialitzats fessin un esforç semblant.

e) Els resultats obtinguts es presenten en aquest apartat amb les comparacions numèriques de l'avanç fins el 1978, realitzant una avaluació qualitativa en l'epígraf de conclusions.

– Dependència energia importada

QUADRE NÚM. 170

DEPENDÈNCIA ENERGÈTICA

Any		Percentages
	1973	63 %
	1978	55 %
objectiu	1985	50 %

FONT: COM (79) 527 final.

– Estructura de consum.

QUADRE NÚM. 171

ESTRUCTURA CONSUM
(percentatges)

Tipus d'energia	1973	1978	Objectiu 1985
Carbó	23	21	17
Petroli	61	55	49
Gas natural	12	17	18
Nuclear	2	3	13
Hidràulica i geotèrmica	3	4	3

FONT: COM (79) 527 final.

En el període 1973-1978 el consum de petroli s'ha reduït en 58 milions de tones (10%) i les importacions en 117 milions de tones (20%).

– Reducció taxa creixement consum d'energia

En el període 1975-1977 s'estima que l'efecte de les mesures d'economia de l'energia ha permès reduir el consum en un 7-8%; l'objectiu per a 1985 era una reducció del 15%, i com a conseqüència les previsions del consum energètic per a 1985 han evolucionat segons la data de realització de la següent forma:

QUADRE NÚM. 172

PREVISIONS (1985)
(segons data de realització)

Data de realització	Milions TEP
Previsió 1973 pre-crisi	1.700
Previsió 1974	1.450
Previsió 1978	1.237

FONT: COM (79) 527 final.

– **Carbó:** La producció de carbó, que hauria d'augmentar de 200 Mtep (1973) a 210 Mtep (1985), fins al 1978 el que en realitat ha fet ha estat disminuir, assolint solament una producció de 174 Mtep (1978).

– **Petroli:** La producció interna ha crescut de 12 Mtep (1973) a 63 Mtep (1978), però el seu ritme és més lent del que s'havia previst, i així s'ha fet difícil assolir l'objectiu establert de 180 Mtep el 1985.

– **Gas natural:** La producció ha evolucionat favorablement en la direcció escollida: 114 Mtep (1973), 135 Mtep (1978), i 175 Mtep (1985).

– **Nuclear:** Existeix un retard important en la instal.lació de la potència instal.lada prevista, i es calcula que el 1985, en lloc de l'objectiu de 160-200 Gwe, només s'assoliran 70-80 Gwe, o sigui de l'ordre d'un 40% de l'establert.

f) L'avaluació de l'eficàcia de la resposta de la Comunitat a la crisi energètica de 1973 és força complexa i delicada en els seus matisos, no obstant, poden remarcar-se uns punts bàsics:

– La Comunitat reacciona amb elevada rapidesa, per un organisme, que com tot ens supranacional, té dificultats a vèncer les pròpies inèrcies, i en un tema com la política energètica que és novedós, no pas pel que fa a plantejaments teòrics, pero sí quant a praxis concreta.

– L'opció de la Comunitat està centrada en desenvolupar la producció pròpia d'energia, acceptar amb èmfasi l'opció nuclear i reduir la demanda a partir d'un ferm avanç en l'estalvi de l'energia; tot això per aconseguir la reducció de les importacions de petroli, que són les que causen el problema.

– Els resultats obtinguts són importants quant a reduir la dependència del petroli importat, desenvolupar la producció de gas natural, i frenar el creixement del consum d'energia abonant així aquest resultat per l'èxit en l'economia de l'energia i la recessió econòmica generalitzada.

– En canvi, són pobres pel que fa al desenvolupament de la producció de carbó i petroli, i l'avanç en el terreny nuclear, per l'elevada problemàtica social d'aquest plantejament.

– Alguns punts bàsics de política energètica, la Comunitat no se'ls planteja durant aquests primers anys per diferents circumstàncies, com són, per exemple:

– una política dura i homogènia de preus i fiscalitats sobre l'energia, per la problemàtica que genera el principi de la llibertat de concurrència, bàsic en la filosofia comunitària.

– la problemàtica de la relació entre creixement econòmic i demanda d'energia, que no apareix fins el 1978.

– l'èmfasi necessari en el desenvolupament tecnològic de les noves energies.

– Un punt bàsic que no s'ha explicat en aquesta exposició, però d'indubtable importància, són les similituds o discrepàncies en l'aplicació de les directrius de la Comunitat en els diversos Estats membres; aquí ha d'indicar-se que l'avanç és totalment heterogeni, ja que es dóna un ampli ventall de situacions, normalment coherents amb la situació i idiosincràcia de cada país en aparèixer la crisi del petroli, el 1973.

En definitiva, l'avaluació global de l'activitat energètica de la Comunitat durant aquests anys ha de ser necessàriament positiva pels avenços que s'han aconseguit.

La realitat mostra, no obstant, que els resultats són millors en la reducció de la demanda que en l'augment i la variació de l'oferta, la qual cosa és coherent, suposant que sigui més fàcil actuar sobre el mercat i la conjuntura, que modificar una estructura bàsica com és el sistema d'oferta energètica.

4. 1. 3. Política energètica per a la dècada dels vuitanta i noves perspectives

En el decurs de 1979 i 1980, la Comunitat s'ha replantejat la seva política energètica futura recollint:

– Les experiències i resultats obtinguts en el tractament de la problemàtica energètica de la CEE, en el període 1973-1978.

– Els canvis d'entorn que han afectat el sistema energètic mundial, un d'ells la Revolució iraní de principis de 1979, ha fet variar de forma important la geopolítica del petroli.

Tot això s'ha traduït en una revisió de la política fixada el 1974, a partir dels següents documents bàsics:

– Resolució del Consell, de 9 de juny de 1980, relativa als objectius de política energètica de la Comunitat i la convergència de polítiques dels Estats membres.

– Resolució del Consell del 9 de juny de 1980, relativa a les noves línies d'acció de la Comunitat en matèria d'economies d'energia.

A continuació, es presenten els objectius i orientacions bàsiques de la nova política, assenyalant només, *a priori*, que la Comunitat ja detecta en aquests moments la necessitat d'una més gran coherència en l'avenç en els països que l'integren i per això, àdhuc en el títol de la Resolució, surt la necessària convergència de les polítiques dels Estats membres.

a) En el consum d'energia i la seva relació amb el PIB, l'objectiu s'estableix en reduir progressivament abans de 1990 a 0,7 la relació mitjana, per al conjunt de la Comunitat, entre la taxa de creixement del consum brut d'energia primària i la taxa de creixement del producte interior brut.

En altres termes, que si el consum d'energia per unitat de PNB era 100 el 1973 i 93 el 1979, sigui només 82 el 1990 per al conjunt de la CEE (amb un mínim de 74 a Dinamarca i un màxim de 124 a Grècia).

b) El consum de petroli haurà de reduir-se en la Comunitat de forma que el 1990 només representi al voltant d'un 40% del consum brut d'energia.

Això implica que, malgrat l'augment del consum global d'energia que tindrà la dècada, el consum de petroli es mantindrà constant en termes absoluts, 537 milions de tones el 1979 i entre 514/542 milions de tones el 1990.

c) L'electricitat produïda haurà de ser-ho en un 70-75% sobre combustibles sòlids i energia nuclear, amb un retrocés relatiu del carbó i un avenç important de l'energia nuclear.

El 1979, aquest percentatge se situa en un 60%, l'avanç necessari és de 10-15 punts, en una energia com l'elèctrica, que es preveu que amplii la seva participació en el mercat energètic del 29% (1979) al 35% (1990).

d) El Consell estima que ha d'estimular-se el recurs a fonts d'energia renovables, per incrementar la seva contribució al proveïment energètic de la Comunitat.

L'estimació de la importància d'aquest conjunt d'energies sobre el consum global és modest, 1,4% (1979) i 2,2% (1990). Cal remarcar que en els termes comunitaris, l'energia hidràulica està inclosa en aquesta categoria, així com la geotèrmica, biomassa, solar, eòlica i maremotriu.

La inversió en investigació, desenvolupament i demostració en aquest sector ha evolucionat de 80 milions d'UCEs (1974) a 273 milions d'UCEs (1978).

e) S'estableix que els Estats membres han de seguir una política de preus de l'energia compatible amb la consecució dels objectius energètics fixats a nivell de Comunitat, i inspirada en els següents principis:

– els preus al consum han de reflectir les condicions representatives del mercat mundial, tenint en compte les tendències a llarg termini.

– un dels elements determinants dels preus de consum ha de ser el cost de substitució i desenvolupament dels recursos energètics.

– els preus de l'energia en el mercat han de tenir el més alt grau de transparència possible.

f) La Resolució específica del Consell (juny 1980) sobre economies d'energia, indica que els membres de la CEE haurien de tenir un programa d'economies de l'energia desenvolupat abans de finals de 1980, basat en les "línies directives d'un programa de base d'economies d'energia recomanat a tots els Estats membres" aprovades pel Consell.

Aquestes línies directrius extableixen recomanacions de reglamentació, control, suport financer i informació en els terrenys d'habitatges, indústria, agricultura, oficines, sector comercial, transports, producció d'energia elèctrica, investigació, desenvolupament i demostració.

g) Els països de la CEE, tenen previst d'invertir en la dècada 1981-1990 de l'ordre de 500.000 milions d'UCEs en el sector energètic, amb el següent detall:

QUADRE NÚM. 173

INVERSIONS (1981-1990)

Línies d'inversió	Milers de milions d'UCEs	Participació %
Combustibles sòlids	41	8
Hidrocarburs	105	21
Electricitat	231	47
– nuclear	95	19
– clàssica	63	13
– transport i distribució	73	15
Noves energies	14	3
Economies d'energia	90	18
Calefacció urbana	13	3
TOTAL	494	100

FONT: COM (81) 64 final.

Aquesta inversió representa el 2,1 % del PIB i el 9,3 % de la formació bruta de capital fix dels Estats de la CEE, que ha de comparar-se amb un 1,5 % i un 6,8 % del període 1968-1980.

Cal destacar que la inversió projectada en economies de l'energia és semblant a la dedicada a energia nuclear.

h) Les estimacions de la situació el 1990 en cada Estat, quant a la mitjana comunitària, són evidentment heterogènies, com es veu en el següent quadre:

QUADRE NÚM. 174

COMPARACIÓ ESTATS MEMBRES

Estats	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Bèlgica	86	48	73	0,2	1,64
Dinamarca	74	53	80	2,5	1,88
R.F. Alemanya	83	40	85	1,1	1,90
França	80	31/36	87	6,0	1,88
Grècia	124	54	88	1,6	3,23
Irlanda	96	65	37	0,7	2,67
Itàlia	87/96	54/59	48/44	3,6	2,11
Països Baixos	78	36	43	0,6	0,41
Holanda	92/95	47/49	33/41	0,2	1,71
Regne Unit	80/78	39/40	36	0,2	2,63
CEE - 10	82	42	77	2,2	2,06

NOTES: (1) Consum energia per unitat de PNB (1973 = 100).
(2) Percentatge consum petroli sobre consum energia primària.
(3) Producció d'electricitat en base combustibles sòlids i nuclear (%).
(4) Participació energies renovables sobre consum energia (%).
(5) Percentatge inversions energètiques/PIB (1981-1990).

FONT: COM (81) 64 final i elaboració pròpia.

El 1990 si es complissin aquestes previsions, les millors situacions energètiques serien les de Dinamarca i França i les pitjors les de Grècia i Irlanda.

i) La nova política energètica comunitària per a la dècada dels vuitanta, evidentment, presenta elements continuistes i altres d'innovadors. Les consideracions bàsiques a realitzar són les següents:

– Sense deixar de banda l'objectiu de reduir la dependència del petroli, cal descobrir que el veritable repte és aconseguir una societat ecònoma en energia.

– Reconeixent el retard del carbó i de l'energia nuclear, les grans opcions dissenyades el 1974 per tal de sortir de la crisi, i tot i acceptant la problemàtica que genera el tema nuclear, es planteja un objectiu conjunt per a l'energia nuclear i el carbó, sense segregar-los. L'important és que el conjunt d'aquestes dues energies en la producció d'electricitat avanci, acceptant, també, implícitament qualsevol combinació d'ambdues.

– Emfasitzar en les energies renovables, encara que reconeixent llur poca dimensió en un termini de deu anys.

– Realitzar pressió en homogeneïtzar preus i fiscalitats de l'energia, donant-li a aquest sector la seva característica de bàsic en la solució de la problemàtica energètica, evitant el complex de la inviolabilitat de concurrència, a partir de la utilització dels articles 92 i 93 del Tractat de Roma sobre ajuts concedits per als Estats, incompatibles amb la Comunitat.

– Promocionar el desenvolupament en cada Estat d'un programa ambiciós d'economies de l'energia, realitzat sobre un esquema comú.

– El programa d'inversions és important, però en els seus plantejaments comença a qüestionar-se si el repartiment (80% en assegurar l'oferta, 20% en reduir la demanda) és l'adequat, suposant que les inversions en reduir demanda (bàsicament economies d'energia) donen resultat a més curt terme, i d'altra banda són més generadores de llocs de treball que les primeres; essent, no obstant, més difícils de motivar en empreses i ciutadans que estan afectats de forma important per la crisi econòmica i que, per tant, els seus beneficis i/o estalvis i propensió marginal a invertir és baixa, i requereix estímuls financers i fiscals.

En definitiva, el programa d'avanç és coherent, amb la tendència a obligar cada vegada més els Estats membres, en lloc de merament recomanar, i essent cada vegada més conscients que no pot separarse per la seva magnitud la política energètica de la política econòmica global.

De tota manera, la conjuntura energètica és un element dinàmic que altera el seu ritme conforme evolucionen els esdeveniments, i així, des de la fixació el juny de 1980 de la política energètica comunitària per a la dècada dels vuitanta, s'han succeït una sèrie de fets que poden implicar canvis a curt o mig termini de l'orientació; resumidament:

–En l'últim quadrimestre de 1980, apareix la guerra Iraq-Iran, amb col.lapse del subministrament de petroli d'ambdós països.

– Aràbia Saudita eleva la seva producció i aconsegueix d'estabilitzar els preus del petroli en el primer semestre de 1981.

– La demanda de petroli cau en els mercats internacionals i alguns països productors anuncien reduccions de preus (juny-juliol 1981).

– L'oposició americana al gasoducte Europa-URSS creix de manera important, per la dependència que en opinió dels Estats Units, crea en relació al bloc soviètic.

– Des de l'adveniment de l'administració Reagan als Estats Units, els tipus d'interès i el tipus de canvi del dòlar pugen en els mercats internacionals, provocant tensions addicionals en les economies de la CEE, sense que els països de la Comunitat aconsegueixin en la cimera occidental d'Otawa suavitzar la política americana (juliol 1981).

– L'adveniment de Mitterrand a la Presidència de França, ha generat ja una important frenada al programa nuclear francès, que era l'únic de la Comunitat que es desenvolupava amb fermesa.

En definitiva, aquests esdeveniments afectaran en més o menys mesura la política comunitària que cada vegada haurà de ser més àgil per adaptar-se amb èxit a les variacions de la conjuntura.

Finalment, cal tenir en compte que entre 1981 i 1990, la CEE preveu invertir en energia un 2,2% del PNB; en el mateix període, Estats Units invertirà com a mínim un 4% del seu PNB, i el Japó entre 3-3,5% del PNB; aquestes xifres són dignes de reflexió en avaluar esforços comparatius i possibles situacions de competitivitat a llarg termini en un entorn mundialitzat.

4. 1. 4. Els instruments comunitaris de suport financer

La magnitud de les inversions necessàries i la im-

portància que la Comunitat ha donat a la problemàtica energètica, ha donat lloc a un rellevant desenvolupament de les mesures de suport financer a projectes d'avanç energètic.

A part d'instruments específics, com són els préstecs CECA i EURATOM, és important l'activitat de la Banca Europea d'Inversions (BEI) (vegeu al respecte aquest capítol, apartat núm. 2) i el Nou Instrument Comunitari d'Emprèstits i Préstecs (NIC) o facilitat Ortoli.

a. Banca Europea d'Inversions

Creada per l'article 129 del Tractat de Roma, com ja s'ha vist, la seva missió és contribuir al finançament de projectes amb vista a valoritzar les regions menys desenvolupades, relatius a la modernització d'empreses, i d'interès comú per diversos Estats membres o per a la Comunitat en el seu conjunt.

Els criteris per assignar els fons de la BEI al sector energia, inicialment, foren el primer i el tercer.

La BEI ha anat establint amb el temps que la línia de l'interès comú era aplicable a la construcció de les centrals nuclears i al finançament de projectes situats fora de la CEE, però que tenien un interès directe per al proveïment d'energia dels països membres.

Així, doncs, amb criteri ample, la BEI ha aportat el seu finançament qualsevol mena de projecte energètic, centrals nuclears, calefacció urbana, gasoductes, economies d'energia, centrals hidràuliques, energia solar, geotèrmica, jaciments de petroli i gas, mines de carbó, etc.

De la mateixa manera, més de vint països externs a la CEE han rebut finançament de la BEI per a projectes energètics.

b. Nou Instrument Comunitari

El NIC fou creat els primers mesos de 1979 per desenvolupar les possibilitats de suport financer de la Comunitat. Bàsicament, consisteix en l'autorització del Consell a la Comissió per endeutar-se fins a mil milions d'UCEs, en nom de la CEE, i per promoure la realització d'inversions.

El primer tram autoritzat de 500 milions d'UCEs, el 14 de maig de 1979, estava orientat a finançar projectes d'infrastructura o projectes energètics, permetent a la Comunitat aconseguir una més gran independència en aquest camp i acréixer la seguretat o la diversificació dels seus proveïments.

El Consell va decidir, el 22 de juliol de 1980, reservar el 80% del segon tram, o sigui 400 milions d'UCEs, al finançament exclusiu d'inversions en infrastructures i energies.

c. Avaluació del suport financer realitzat

A partir de la crisi de 1973, o sigui en el període 1974-1980, els diferents instruments comunitaris han canalitzat un finançament de 6.532 milions d'UCEs a projectes energètics, la qual cosa permet avaluar la importància del suport.

QUADRE NÚM. 175

FINANÇAMENT A PROJECTES ENERGÈTICS

Fonts de finançament	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
CECA	73	161	180	217	298	275	347
BEI	407	328	377	380	721	997	1.010
EURATOM	—	—	—	97	70	152	184
NIC	—	—	—	—	—	150	108
TOTAL	480	489	557	694	1.089	1.574	1.649
% dedicat a energia del finançament total	39%	28%	26%	31%	38%	46%	—

FONT: DOC. XVII/144/81 - Rev. 1

No obstant, la rellevància de les inversions energètiques a la CEE, 500.000 milions d'UCEs en 1981-1990, permet de qüestionar si el suport directe de la Comunitat és suficientment ampli.

Amb dades relatives a 1980, la distribució per sectors i països és la següent:

QUADRE NÚM. 176

DISTRIBUCIÓ PRÉSTECS (1980)

Sectors	Milions d'UCEs	Estats	Milions d'UCEs
Electricitat	1.036	Itàlia	462
– nuclears	528	Regne Unit	392
– tèrmiques	269	França	367
– hidràuliques	180	Bèlgica	237
– transport i		Dinamarca	85
distribució	59	Irlanda	62
Combustibles sòlids	226	R.F. Alemanya	44
Hidrocarburs	253	Països Baixos	—
Economies energia	135	Luxemburg	—
TOTAL	1.649	TOTAL	1.649

FONT: DOC. XVII/144/81 - Rev. 1

4. 2. Situació energètica a Catalunya

L'anàlisi de la realitat energètica catalana, és sempre complexa, per les carències bàsiques del sistema, que es poden resumir en: manca d'informació estadística de base, manca de política energètica autonòmica i manca de regionalització en el Pla Energètic espanyol.

No obstant, presentarem amb la millor informació disponible: primer, una comparació de l'estructura energètica de Catalunya, Espanya i la CEE, i tot seguit una descripció de les peculiaritats energètiques del país.

4. 2. 1. Estructura energètica

a. Consum d'energia primària i la seva estructura

El consum d'energia per habitant a Catalunya és una mica més alt que a Espanya (4%), però inferior al de la CEE (52%).

Les diferències oàsiques de Catalunya amb la CEE és el poc consum de carbó (20 punts) i l'excessiu de petroli (18 punts).

Quant a Espanya, el retard del carbó també és evident; pel que fa al petroli està equilibrat, i la gran dife-

QUADRE NÚM. 177

CONSUM D'ENERGIA PER HABITANT
(Kec per habitant)

	1970	1978	△ % 70/78
Catalunya	1.610	2.508	55,8
Espanya	1.514	2.405	58,9
CEE	4.522	4.828	6,8
% Catalunya/Espanya	106,3%	104,3%	—
% Catalunya/CEE	35,6%	51,9%	—

FONT: ONU, "World Energy Supplies" i estimacions a partir de la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, "Memòria Econòmica de Catalunya".

QUADRE NÚM. 178

ESTRUCTURA DEL CONSUM D'ENERGIA (1978)
(percentatges)

	Carbó	Petroli	Gas natural	Electricitat Hidràulica i nuclear	TOTAL
Catalunya	5	71	14	10	100
Espanya	22	68	3	7	100
CEE	25	53	19	3	100
Diferència Catalunya-CEE	-20	18	-5	7	—

FONT: Vegeu FONT quadre núm. 177

QUADRE NÚM. 179

PRODUCCIÓ D'ENERGIA PER HABITANT
(Kec per habitant)

	1970	1978	△78/70
Catalunya	188	471	150,5
Espanya	466	633	35,8
CEE	1.952	2.280	16,8
% Catalunya/CEE	9,6%	20,7%	—

FONT: Vegeu FONT quadre núm. 177

QUADRE NÚM. 180

IMPORTACIONS NETES D'ENERGIA
(Kec per habitant)

	1970	1978	△% 78/70
Catalunya	1.422	2.037	43,2
Espanya	1.354	2.067	52,7
CEE	3.067	2.932	-4,4
% Catalunya/Espanya	46,4%	69,5%	—

FONT: Vegeu FONT quadre núm. 177

rència es troba en el gas natural, que a Catalunya està a nivell europeu, i a la resta del país no existia el 1978.

b. Producció d'energia, importacions i dependències energètiques

La producció d'energia primària per habitant a Catalunya respecte a la CEE és molt petita, només un 21% tot i l'avenç realitzat durant els últims anys per la producció dels jaciments de petroli "off-shore" a Tarragona, que representa el 94% de la producció global espanyola de petroli.

A causa de la baixa producció, les importacions catalanes d'energia són elevades i creixents, encara

QUADRE NÚM. 181

DEPENDÈNCIA ENERGÈTICA

$$\% \frac{\text{importacions}}{\text{producció + importacions}}$$

	1970	1978	△ 70/78
Catalunya	88,4	81,2	−7,2
Espanya	74,4	76,5	2,1
CEE	61,1	56,3	−4,8
Diferència Catalunya-CEE	27,3	24,9	—

FONT: Vegeu FONT quadre núm. 177

que el mateix nivell que la mitjana d'Espanya. No obstant, cal remarcar que en vuit anys han augmentat un 43%, mentre que a la CEE disminuïen en un 4%.

La dependència de l'energia importada és molt alta a Catalunya (81%),superant la mitjana espanyola (76%) i molt lluny de la situació comunitària (56%). No obstant, en els darrers anys, s'ha reduït més enèrgicament que a la CEE, i que en la resta d'Espanya.

c. Conclusions

El consum d'energia català és aproximadament la meitat del comunitari, però pel fet de ser la producció interior només de l'ordre del 20% de la corresponent a la CEE, les importacions són més grans i en conseqüència la dependència exterior del sistema energètic català és del 81%, mentre que a la CEE és només del 56%. Respecte a Espanya, el consum és una mica més alt (4%) i la producció és menor (25%) per la qual cosa la dependència és lleugerament més alta (81% citat, contra 76% per a Espanya). Tant a Catalunya com a Espanya es depèn del petroli molt més que a la CEE, per motius diferents: a Espanya per la inexistència de consum de gas natural i a Catalunya pel baix consum de carbó, compensat en ambdós casos per un augment del consum i per tant de la dependència del petroli.

En definitiva, la problemàtica energètica és molt més greu a Catalunya i Espanya que a la CEE, de manera que l'esforç de reconversió energètica haurà de ser molt més gran, i això endurit perquè gravitarà sobre unes economies de més petit nivell de desenvolupament que el comunitari.

4. 2. 2. Peculiaritats energètiques

La indiosincràsia del sistema energètic de Catalunya es caracteritza bàsicament pel següent:

– Com ja s'ha dit, Catalunya té una part important de la demanda energètica coberta per gas natural, circumstància que no es dóna en la resta de l'Estat. Així mateix,consumeix poc carbó en utilitzacions finals i té una producció pròpia de petroli relativament important.

– En aquest moment no existeix, ni ha existit mai, una informació estadística oficial sobre el tema energia a Catalunya; en altres paraules, no existeix un balanç de demanda d'energia primària ni un instrument similar que pugui ser la base d'una planificació i una política energètica ferma i coherent.

– Catalunya també es caracteritza per una distribució de la població i la indústria sobre el territori de forma totalment aglomerada a l'àrea metropolitana de Barcelona, i això genera importants problemes de contaminació, una mica minimitzats per l'alt ús de gas natural en lloc de fuel-oil a la zona.

– En el sector energètic català hi ha una important participació de l'Estat, i així, com és normal a tot Espanya, tenim la presencia de CAMPSA i Butano; de les quatre elèctriques catalanes, una (ENHER) és de propietat pública, igual que la refineria de Tarragona (ENPETROL).

– Un altre element de la temàtica energètica representatiu de Catalunya, és la capacitat d'acceptar i introduir avenços tecnològics; així, fou la primera nacionalitat d'Espanya que utilitzà gas manufacturat, electricitat i gas natural.

Cal remarcar que malgrat que no existeix una política energètica catalana elaborada per la Generalitat de Catalunya, s'està treballant en el seu desenvolu-

pament, amb el compromís del Govern de la Generalitat de presentar al Parlament de Catalunya un Llibre Blanc sobre l'energia, que ja ha estat tramès.

4. 3. Problemàtica de l'adhesió a la CEE

En analitzar els possibles efectes per a Catalunya de l'adhesió d'Espanya a la CEE, quant al sector energètic, cal fer una precisió prèvia: pel fet de ser l'energia una temàtica altament homogeneïtzada i centralitzada a nivell d'Estat, els impactes diferencials sobre Catalunya són poc nombrosos.

A continuació es presenta primer, la problemàtica general dels monopolis comercials i la resta d'ajustaments necessaris a nivell espanyol de la política energètica, per centrar, finalment, l'aspecte diferencial d'impacte i d'oportunitats de Catalunya.

a. Monopolis comercials

A Espanya existeix un monopoli, administrat per CAMPSA sobre els productes derivats del petroli, que té dues vessants: un monopoli comercial de distribució i venda de productes, i un monopoli fiscal de recaptació d'impostos que graven aquests productes.

L'article 37 del Tractat de Roma prohibeix els monopolis comercials, però no els fiscals; per tant, si entrem a la CEE, hauria de desaparèixer el monopoli comercial.

Quant al monopoli fiscal, ha de dir-se que fins fa uns dos anys, els impostos sobre el petroli havien tingut relativament poca importància, car se'n recaptaven molts més com a benefici del monopoli comercial que és conegut com a Renda de Petrolis, la base de la qual era un sobrebenefici en la venda de gasolina que en part es dedicava a subvencionar el fuel-oil, i en part eren excedents, que com a benefici de la Renda s'ingressaven en els Pressupostos Generals de l'Estat.

Aquesta situació ha canviat els últims dos anys, en els quals cada vegada que hi havia augment de preus i fiscalitat dels productes derivats del petroli, s'ha anat transferint Renda a impostos, reduint en definitiva, parlant en termes econòmics, la part del monopoli comercial i augmentant la part del monopoli fiscal.

Tot el que s'ha dit ha provocat alguns problemes en els resultats de CAMPSA, perquè la comissió de recaptació de Renda era més alta que la corresponent a recaptació d'impostos i en variar la composició a favor dels impostos resulta un perjudici per a la Companyia arrendatària del monopoli.

L'evolució final en la direcció indicada pot ser l'augment dels preus del primer semestre de 1981, en el qual en augmentar de forma important el preu del fuel-oil i per tant reduir la seva subvenció amb càrrec a la Renda, la fa menys necessària, com a mínim, per a aquesta finalitat.

Respecte a la necessitat de fer desaparèixer el monopoli comercial, no és previsible que sigui una operació excessivament traumàtica, ja que ha d'existir un període relativament llarg d'acomodació progressiva a la nova situació i, d'altra banda, CAMPSA ja porta algun temps realitzant accions de preparació per aquesta nova realitat, com, per exemple, desenvolupar amb més força la xarxa de gasolineres propietat de CAMPSA i no pas senzilles distribuïdores dels seus productes.

Quant als aspectes d'organització, amb la recent creació de l'Institut Nacional d'Hidrocarburs (INH), ja contestada per la CEE, queden dos grups en el sector petroli: el públic, que representa el dit INH, i el privat, format per les refineries privades espanyoles: CEPSA, Explosivos, Petromed.

Cal recordar que existeix també un altre monopoli comercial que es troba en una situació semblant, que és el dels gasos liquats del petroli que administra Butano, S. A.

b. Ajustaments necessaris de política energètica

Amb l'exclusió del tema del carbó i nuclears subjectes als Tractats CECA i EURATOM, la regulació energètica comunitària es regia fins a finals de 1980 per 25 reglaments, 11 directives i 25 decisions, en total 61 disposicions, la major part, 39 en concret, es referien al sector d'hidrocarburs.

Cal recordar que els Reglaments són obligatoris per a tots els països. Les Directives obliguen als resultats però deixen llibertat per escollir els mitjans per aconseguir-los, i les Decisions obliguen aquells a qui van dirigides.

Evidentment, en aquest context, hi ha regulacions que s'estan complint pràcticament, i d'altres que requeriran ajustaments més o menys complexos per aconseguir la necessària adaptació.

En una senzilla anàlisi pot indicar-se en quins punts, com el de disposar d'un estoc mínim de brut i productes de 90 dies, s'intenta complir: en punts com el de transparència i publicitat en els preus d'importacions energètiques encara s'ha d'avançar molt més.

Casos com el de la Directiva de la CEE restringint l'ús de fuel-oil i de gas natural a les centrals tèrmiques són contradictoris quan s'analitza la situació espanyola.

En aquest camp, la Directiva de la CEE és clara i s'està aplicant a la Comunitat des que es va establir el 1975, reduint de forma ordenada, però constant, l'ús de fuel-oil i gas a les tèrmiques.

A Espanya, quant al fuel-oil, es preveu que el 1985 no s'utilitzi en tèrmiques, i això estaria en una línia més dura encara que la comunitària; però, quant al gas natural, estem a l'inrevés, el 1979 un 24% del consum de gas natural es va fer en centrals tèrmiques

i és un percentatge que puja acceleradament cada any; a la CEE el percentatge és només d'un 15 o un 16%, i a més reduint-se cada any; la situació no pot ser més antagònica.

Quant al tema de l'estalvi energètic, la Llei de Conservació de l'Energia i Foment de l'Autoproducció Elèctrica està en la línia del que demana la CEE, encara que potser els ajuts que preveu la llei espanyola podrien qualificar-se de modestos.

Finalment, en el tema nuclear poden existir alguns problemes per dos motius: primer, que Espanya no ha firmat el Tractat de No Proliferació d'Armes Nuclears, i segon, perquè el combustible de la central nuclear de Vandellòs no està sotmès al control de salvaguardes, sinó a acords entre el Govern espanyol i el francès.

Un punt que pot convertir-se en extremadament rellevant, és el de preus i fiscalitat de l'energia, si la CEE continua amb força la seva tendència a aconseguir una racionalització del sistema CECA de preus del carbó, dels preus de derivats del petroli, i els sistemes i nivells tarifaris d'electricitat i gas.

En definitiva, els problemes apareixen amb major o menor gravetat, segons el període d'adaptació i el nivell d'exigència de la CEE, que pot establir la necessitat, prèvia a l'adhesió, de complir taxativament tota una sèrie de regulacions que molts dels actuals Estats membres encara no han arribat a aplicar en tot el seu contingut.

c. Possibilitats de Catalunya

El nivell de desenvolupament econòmic de Catalunya i el seu balanç energètic, en disposar de gas natural, són elements que l'apropen més a la CEE que la resta d'Espanya.

No obstant, gran part dels elements del sistema energètic són idèntics als del conjunt de l'Estat espanyol: preus energètics, presència de CAMPSA, dependència del petroli, etc.

Els elements que poden facilitar una més flexible adaptació de Catalunya als plantejaments comunitaris, consisteixen en:

– disponibilitat de les quatre energies bàsiques: carbó, petroli, gas natural i electricitat.

– producció pròpia de petroli, relativament important.

– manca d'indústries de base gran consumidores d'energia (per exemple: siderúrgia).

– estructura econòmica de petites i mitjanes empreses que flexibilitzen l'adaptació.

– pla nuclear en avançat estat, malgrat els retards registrats.

Per consolidar la seguretat del proveïment energètic de Catalunya, hauria de connectar-se, no obstant, la xarxa gasística catalana a l'europea.

En un altre ordre de plantejaments, cal recordar, com ja s'ha dit anteriorment, que durant el període previ a l'adhesió, la Comunitat, a través de la BEI, està disposada a finançar projectes presentats per les autoritats espanyoles, orientats als següents camps:

– preparar l'adhesió i afavorir el desenvolupament regional.

– millora de les infrastructures de comunicació amb la Comunitat.

– suport a accions de reforç de petites i mitjanes empreses.

– sosteniment d'esforços en economies d'energia.

Dintre d'aquest context, hi ha evidentment possibilitats d'obtenir finançament europeu per a projectes d'àmbit regional en el terreny energètic.

5. La política comunitària de recerca i desenvolupament tecnològic

5.1. Política tecnològica i política industrial

En l'apartat corresponent a la política industrial comunitària, s'ha plantejat l'amplitud d'aquest terme i, conseqüentment, l'ambigüitat de la seva definició. Dins de la política industrial s'inclouen, sovint, polítiques específiques, però que tenen una influència significativa en la transformació de l'estructura productiva en el sector industrial. Una d'aquestes polítiques és, òbviament, la política de recerca i desenvolupament tecnològic (R+D). No cal insistir aquí en la necessitat d'una política de promoció i aprofitament de la investigació científica i tecnològica per poder afrontar, amb nivells de competitivitat adients, el repte constant derivat de la modificació en l'especialització productiva a nivell internacional.

Com és prou sabut, a curt termini, hi ha diferents possibilitats per evitar els efectes més perniciosos d'un increment de la competència internacional sobre el mercat interior (l'Acord Multifibres podria ésser, aquí, un exemple paradigmàtic). Ara bé, a mig i a llarg termini, les vies de desenvolupament dels països passen per l'adopció, en llurs processos productius, de noves tècniques, que a més, permetin mantenir o augmentar llur rendibilitat econòmica. Ja que s'escapa dels objectius d'aquest treball, no parlarem aquí dels problemes derivats d'aquesta necessitat constant d'adaptació sobre la capacitat dels sistemes eco-

nòmics per poder absorbir, amb condicions eficients, els diferents factors productius existents i, fonamentalment, la mà d'obra. L'experiència històrica ens demostra que el desenvolupament tecnològic ha provocat desplaçaments de mà d'obra importants, però també increments en l'activitat econòmica que han permès recuperar i, fins i tot augmentar, el nivell general d'ocupació.

És clar que, en moments de crisi econòmica com els presents, aquest comportament compensatori no es dóna en un grau suficient. Òbviament, caldria considerar elements derivats de les estructures de relacions laborals existents o dels mecanismes de determinació dels preus en el mercat de treball en condicions no estrictament competitives.

En qualsevol cas, però, el desenvolupament tecnològic no ha de representar "per se" una disminució de la força de treball emprada, si s'analitza des d'una perspectiva macroeconòmica. El que sí que implica necessàriament és la modificació de la seva composició sectorial. Cal, doncs, que el desenvolupament científic i tecnològic vagi acompanyat de l'aparició de noves alternatives d'ocupació, de nous sectors econòmics capaços d'absorbir la mà d'obra desplaçada.

En aquest context, queda explicitada l'íntima relació entre la política tecnològica i la política industrial. Com ja s'ha comentat amb anterioritat, la política industrial té dues vessants diferenciades, però complementàries. D'una banda, suposa mesures de caràcter "ofensiu" en el sentit de promoure indústries amb perspectives de futur, ja sigui per llur estructura de costos o per les tecnologies que aplica, les quals poden competir en condicions avantatjoses davant la canviant situació internacional. En aquest camp, no cal argumentar sobre la necessitat d'una política de recerca i desenvolupament tecnològic intens i eficaç. D'altra banda, la política industrial que hom aplica, tant a la Comunitat com a d'altres àrees i zones, té com a objectiu el manteniment de sectors en crisi (mesures, doncs, de caràcter "defensiu"), justificat per raons d'interès econòmic, polític i social (des del convenciment que és possible una estructuració que faci competitiu el sector en un futur més o menys proper, a la necessitat política i social de conservar uns llocs de treball la pèrdua dels quals no podria ésser absorbida en un termini prou-curt). En aquest context, la política tecnològica pot jugar un paper determinant.

Primer, perquè pot contribuir a efectuar les reconversions i reestructuracions del sector en crisi de la manera més eficient possible, en la perspectiva d'augmentar la competitivitat de la seva producció i mantenir-la el màxim possible. Segon, perquè un dels elements més significatius de la política tecnològica és el de l'ordenació tècnica, temporal i espacial de les transferències de tecnologia.

En principi, qualsevol intent de suprimir o controlar eficaçment les transferències de tecnologia ha fracassat històricament. La tecnologia s'acaba transferint via exportació dels béns d'equip, dels propis béns produïts amb les tècniques noves, i en general, en un procés imparable de difusió científica i tecnològica. El que sí es pot fer, en una perspectiva a llarg termini, és ordenar aquests traspassos de la manera menys perjudicial possible per al país transferidor.

Un exemple d'aquest problema pot ésser l'exportació de maquinària tèxtil avançada als països del Sud-est asiàtic que, posteriorment, podran inundar a preus molt més baixos, donat llur cost de personal, els mercats europeus dels productes tèxtils acabats (i aquesta situació és prou rellevant en el cas de Catalunya).

Com és sabut, l'impacte de les transferències de tecnologia té aspectes positius i aspectes negatius, a curt i a llarg termini, tal com pot apreciar-se en el quadre núm. 182.

Queda clar, doncs, que a la llarga, l'única possibilitat de no perdre posicions en el conjunt internacional rau en una constant adaptació productiva a les canviants condicions dels mercats mundials. Per això, cal tenir unes estructures productives molt flexibles, on la incorporació de noves tècniques pugui donar-se amb rapidesa i eficàcia. En conseqüència, s'ha d'aconseguir una capacitat suficient a l'hora de generar tecnologia i d'aplicar-la als processos industrials.

En aquest marc, una de les accions més importants a desenvolupar en el futur, donat que l'Estatut atorga competència exclusiva sobre la investigació (encara que el foment i la coordinació general corresponen a l'Estat) és, precisament, la de contribuir a aquesta flexibilitat de la nostra economia, fomentant la capacitat de la indústria catalana (i en general, de tots els sectors productius) per incorporar noves tecnologies que la facin competitiva a nivell internacional.

Cal dir que, en el moment de realitzar aquest treball, els traspassos dels serveis inherents a les competències sobre la investigació (i sobre les Universitats) no han estat efectuats. Cal dir, també, que els recursos fins ara emprats i els que es podran emprar en un futur immediat, són realment minsos, com veurem més endavant en comparació amb els països comunitaris, i en base a les escasses disponibilitats estadístiques existents.

Això fa que s'hagin d'efectuar unes opcions clares a l'hora d'endegar una política científica i tecnològica i caldrà concentrar esforços de la mateixa manera que ho està fent la CEE, com s'analitza en estudiar la política comunitària en aquest sentit.

En aquest context, les accions que puguin emprendre's requeriran, prèviament, una identificació d'aquells sectors més dinàmics i amb perspectives de futur, però també d'aquells que puguin incorporar mà d'obra en grau suficient com per combatre mínimament el problema de l'atur. I aquí, caldrà també fer una opció en favor dels sectors, que malgrat llur re-

QUADRE NÚM. 182

IMPACTES DE LES TRANSFERÈNCIES DE TECNOLOGIA

	Positius	Negatius
Curt termini	– Vendes de tecnologia, procediments, enginyeria, assistència tècnica, etc. – Vendes d'equipaments – Oportunitats d'inversió sense risc per simple aportació tecnològica	– Pèrdua de mercat d'exportació – Aparició de nova competència sobre el mercat intern i sobre els mercats tercers. – Pèrdua o no creació de llocs de treball en els països amb indústries obsoletes i amb gran competència exterior
Mig i llarg termini	–Disponibilitat de productes més barats pels consumidors – Obertura de nous mercats amb capacitat de demanda – Reestructuració dinàmica d'indústries regressives cap a: tecnologies de punta, serveis tecnològics, equipaments complexos i productes d'alt contingut tecnològic. – Acceleració de la innovació: millora de procediments i de "performances" dels productes i creació de nous productes. – En general, creació de llocs de treball, derivat de l'anterior	–Crisi profunda dels països en els quals les rigideses estructurals i la debilitat tecnològica frenen l'adaptació a les noves condicions de la competència internacional.

FONT: OCDE. Les enjeux des transferts de technologie NORD/SUD. París 1981.

gressió, són massa importants des del punt de vista de l'ocupació, com per no endegar mesures de suport de tota mena, i especialment, de caràcter tencnològic.

5. 2. La política de recerca i desenvolupament tecnològic a la Comunitat

Com es veurà, les despeses per recerca i desenvolupament tecnològic als diferents països de la Comunitat, encara que molt diferenciades, són, en línies generals, força més elevades que les nostres. De tota manera, l'alt cost de la investigació suposa la necessitat d'adoptar una política molt selectiva pel que fa als projectes finançats i, a més, implica que difícilment puguin assolir separadament, els nivells de recerca d'altres països com els Estats Units o la Unió Soviètica.

La constatació d'aquest fet portà en els primers moments de la cooperació europea, a l'intercanvi i la cooperació científica interestatal. Però això ràpidament es demostrà insuficient i portà a la Comunitat a plantejar-se la necessitat d'endegar una política de recerca i desenvolupament tecnològic a nivell comunitari.

Com és sabut, excepció feta de certes qüestions relacionades amb l'agricultura, el Tractat de Roma no preveu ni competència ni accions generals pel que fa a la recerca. En canvi, els Tractats constitutius de la CECA i de l'EURATOM recullen en l'article 55 i article 4, paràgraf 2, respectivament, la necessitat de portar a terme accions de recerca i de desenvolupament tecnològic en llurs respectius àmbits.

Així, en el cas de la CECA , s'estableix que la Comissió potenciarà la investigació referent a la producció i desenvolupament del consum del carbó i de l'acer (recerca tècnica), així com la seguretat en el treball (recerca social). Pel que fa a la recerca tècnica, s'adoptà, el mes d'abril de 1980, un programa de mitjà termini per al període 1981-85 que susbtituirà l'anterior corresponent als anys 1975-80, i que suposa l'ajut a 36 projectes relatius a la tècnica minera i a la valorit-

zació del carbó, amb un montant d'ajut comunitari de 15,8 milions d'UCEs. Quant a la recerca social, l'any 1980 els ajuts foren, aproximadament, uns 9 milions d'UCEs, repartits entre projectes d'higiene industrial a les mines, seguretat, lluita contra les malalties característiques del treball miner, etc.

L'EURATOM, d'altra banda, recull en l'Annex I del seu Tractat, al qual es remet l'article 4, paràgraf 2, que s'ha esmentat, tots els objectius que en matèria de recerca cal assolir en el camp de l'energia nuclear, i més en concret, tot el que faci referència a les primeres matèries, la física aplicada a l'energia nuclear, la físioquímica dels reactors, el tractament de les matèries radioactives, aplicació dels radioelements, estudi dels efectes nocius de les radiacions sobre els éssers vius, equiparaments i aspectes econòmics de la producció d'energia.

En aquests moments, els esforços s'estan concentrant en la fusió termonuclear i en l'energia nuclear de fissió (amb la definició d'una estratègia nuclear amb accions de reciclatge de combustibles irradiants, desferres radioactives i reactors sobreregeneradors de neutrons ràpids). També en aquest camp, ha adquirit gran importància la recerca relacionada amb la seguretat de les instal.lacions, sobretot després de l'accident de la Central nord-americana de Harrisbourg.

Aquestes activitats de recerca i desenvolupament tecnològic en el terreny de l'energia nuclear es desenvolupen, bàsicament, en el marc del Centre Comú de Recerques (CCR) creat, en principi, per a investigacions nuclears però ampliat després a d'altres camps, en la perspectiva d'una política comunitària de recerca, amb un caràcter més global d'acord amb les necessitats derivades de la creixent competència internacional i les noves condicions que defineixen l'especialització productiva.

En aquest context, ja s'ha esmentat que el Tractat de Roma no preveu una política comunitària de recerca. De manera que quan sorgeix la necessitat d'endegar-ne una, l'aplicació s'ha de fer sobre l'article 235 del Tractat que estableix que si una acció de la Comunitat esdevé necessària per als objectius d'aquesta dins del funcionament del mercat comú, i el Tractat no l'hagués prevista, el Consell, a proposta de la Comissió i després de presentar-ho al Parlament, prendrà per unanimitat les disposicions que consideri adients.

Òbviament, aquest és el cas de la política tecnològica, sobretot en el moment en què la crisi econòmica posà en relleu la necessitat ineludible d'afrontar reestructuracions i reconversions productives de tota mena. En qualsevol cas, però, ja s'havia transformat amb anterioritat (1971) l'antic Centre Comú de Recerques Nuclears en un Centre Comú de Recerques, que anés més enllà de les investigacions purament nuclears, i que s'ha convertit en el principal òrgan d'execució de la política comunitària de recerca, almenys pel que fa a accions directes d'investigació. Cal dir que les accions de recerca de la Comunitat poden tenir tres vessants:

a) les accions directes, realitzades pel CCR (Centre Comú de Recerques) i finançades totalment per la Comunitat.

b) les accions indirectes, realitzades per grups d'investigadors, laboratoris o Universitats dels Estats membres i finançades parcialment per la Comunitat.

c) les accions coordinades, realitzades igualment per grups d'investigadors, laboratoris o Universitats dels Estats membres, però, en aquest cas, la Comunitat finança tan sols la coordinació.

Pel que fa als òrgans de gestió d'aquestes accions i al marge de la responsabilitat política del Consell i la Comissió en aquest àmbit,cal esmentar el Comitè de la Recerca Científica i Tècnica (CREST) creat el 1974 i que assisteix al Consell i a la Comissió en l'exercici de llurs competències en matèria científica. El CREST està format per representants dels Estats membres i de la Comissió. També cal constatar l'existència d'un grup de cooperació científica i tècnica, per a la coordinació amb d'altres països europeus en aquest terreny.

En qualsevol cas, però, la institució més important de la Comunitat per a la recerca i el desenvolupament tecnològic és, òbviament, el Centre Comú de Recerques (encara que no cal oblidar l'Institut Universitari de Florència, que començà a funcionar l'octubre de 1976 i que pretèn convertir-se en una Universitat d'àmbit europeu, en el qual la recerca hi jugui un paper determinant).

El CCR és un organisme constituït per diferents establiments situats a Ispra (Itàlia), que és el més important, a Petten (Holanda), a Geel (Bèlgica), i a Karlsruhe (República Federal Alemanya). El Centre està dirigit per un director nomenat per la Comissió, per un període de quatre anys, i amb un grau elevat d'autonomia de gestió. El març de 1980, el Consell aprovà un programa de 511 milions d'UCEs per al CCR, en el qual els sectors claus són la seguretat nuclear, les noves fonts d'energia, (solar, geotèrmica i estalvis energètics) i l'entorn.

De tota manera, la Comunitat també ha endegat accions referents a l'agricultura, les primeres matèries (primàries, l'uranium, reciclatge de papers, cartrons i desferres municipals i industrials, etc.), la salut pública i la investigació mèdica, i ha programat accions per a renovar tecnologies convencionals en el camp de l'acer i la indústria agro-alimentària, sobretot, i també per desenvolupar tecnologies noves (informàtica, genètica biomolecular i recombinacions genètiques, etc.).

A més, independentment d'aquestes accions concretes, la CEE ha emprès iniciatives generals en el camp de l'ensenyament universitari i de l'educació en general, així com endegant fòrmules de coordinació. i estímul de les polítiques de recerca dels diferents Estats membres, tot plegat en el marc dels programes comuns de recerca.

Una altra iniciativa important és la referent a la circulació i difusió dels coneixements, aprofitant el desenvolupament de la informàtica. Així, s'ha creat una xarxa de telecomunicacions (EURONET) que posa en contacte gran quantitat de centres d'investigació, empreses industrials i organismes públics, estatals o comunitaris amb la finalitat de la mútua disponibilitat de totes les informacions científiques i tècniques.

En qualsevol cas, i malgrat aquests esforços i consecucions, l'aportació comunitària a la recerca continua essent encara molt feble, tot i que s'està progressant molt ràpidament. En aquest context, la integració de l'Estat espanyol a les Comunitats Europees,suposarà un efecte clarament positiu sobre Catalunya en aquest àmbit de la recerca i el desenvolupament tecnològic, i més donada l'extraordinària migradesa de les nostres despeses en aquest sentit.

De tota manera, el principal efecte vindrà donat pel lloc al qual l'evolució tecnològica situï Catalunya dins del procés d'especialització productiva internacional, i aquest procés no podrà ésser significativament modificat a curt termini des de Catalunya, encara que s'adoptés un canvi radical en la política actual de recerca i desenvolupament tecnològic. Conscients d'això, no s'ha de renunciar, però, als beneficis que, sens dubte, suposa el foment i l'aprofitament productiu de les activitats investigadores, que si bé, difícilment són immediatament rendibles, sí que són extraordinàriament positives des d'una perspectiva situada en el llarg termini.

5. 3. Les despeses de recerca i desenvolupament tecnològic: anàlisi comparativa

A continuació es farà un anàlisi comparativa de les despeses de recerca i desenvolupament tecnològic finançades pel sector públic (del privat, malauradament tan sols es disposa d'algunes dades fiables), a Espanya i a la CEE, que creiem que pot ésser d'utilitat per valorar l'escassetat del finançament i de despesa en recerca i desenvolupament tecnològic (R+D). Pel que fa a Catalunya, disposem de dades relatives a certs finançament públics de la R + D empresarial. De tota manera, l'anàlisi referent a Espanya ja pot donar una idea prou clara de quina és la situació catalana. Així durant el primer quinquenni dels anys setanta, les despeses espanyoles en R+D evolucionaren de la següent forma:

QUADRE NÚM. 183

DESPESES EN R + D A ESPANYA (1970-1974) *

Any	Pessetes corrents**	Pessetes constants**	Participació en el P I B
1970	5.548	5.548	0,22
1971	8.068	7.470	0,28
1972	9.816	8.361	0,29
1973	12.350	9.406	0,30
1974	15.779	10.313	0,31
Taxa mitjana de creixement anual (1970-74)	29,86	16,76	—

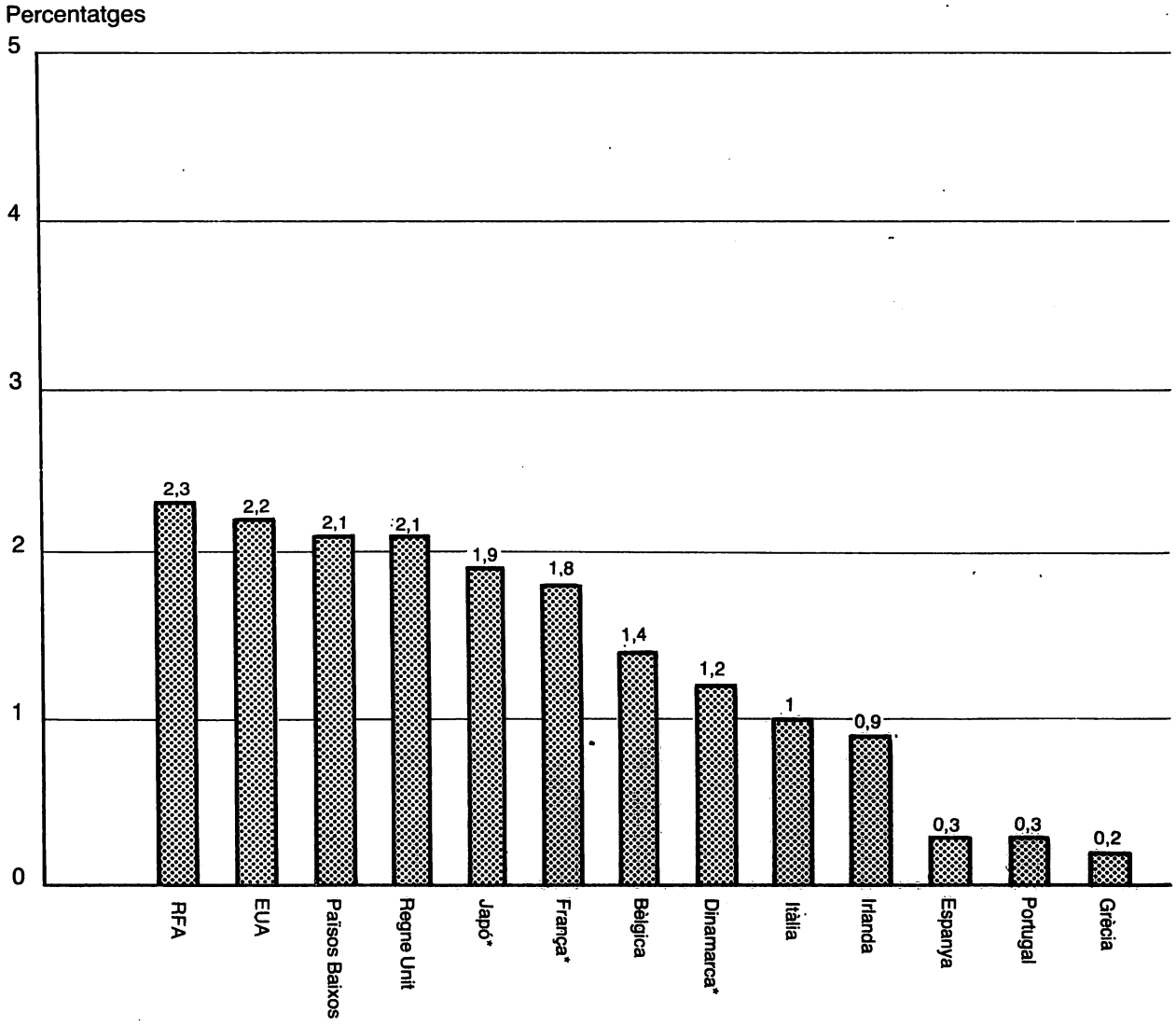
NOTES: (*) Les despeses fan referència a les que es realitzen en el si de les Institucions i empreses sense incloure'n d'altres com beques, ajuts, etc, que es realitzen fora de l'entitat.
(**) En milions de pessetes.

FONT: Diverses. Recollit de l'article de Carles CAMPS, "Aspectes quantitatius del finançament públic de les activitats de recerca i desenvolupament tecnològic a Espanya i Catalunya, durant la dècada dels setanta.

Malgrat, però, el creixement que hom observa (les estimacions per al segon quinquenni són més pessimistes) la participació en el PNB (o el PIB) segueix essent molt baixa, com ho demostra el gràfic següent:

GRÀFIC NÚM. XXX

PARTICIPACIÓ DE LES DESPESES DE R+D EN DIFERENTS MAGNITUDS DE LA COMPTABILITAT NACIONAL PER A DIFERENTS PAÏSOS (1975)

NOTES: (*) Sobre el PIB
Les dades restants són sobre el PNB

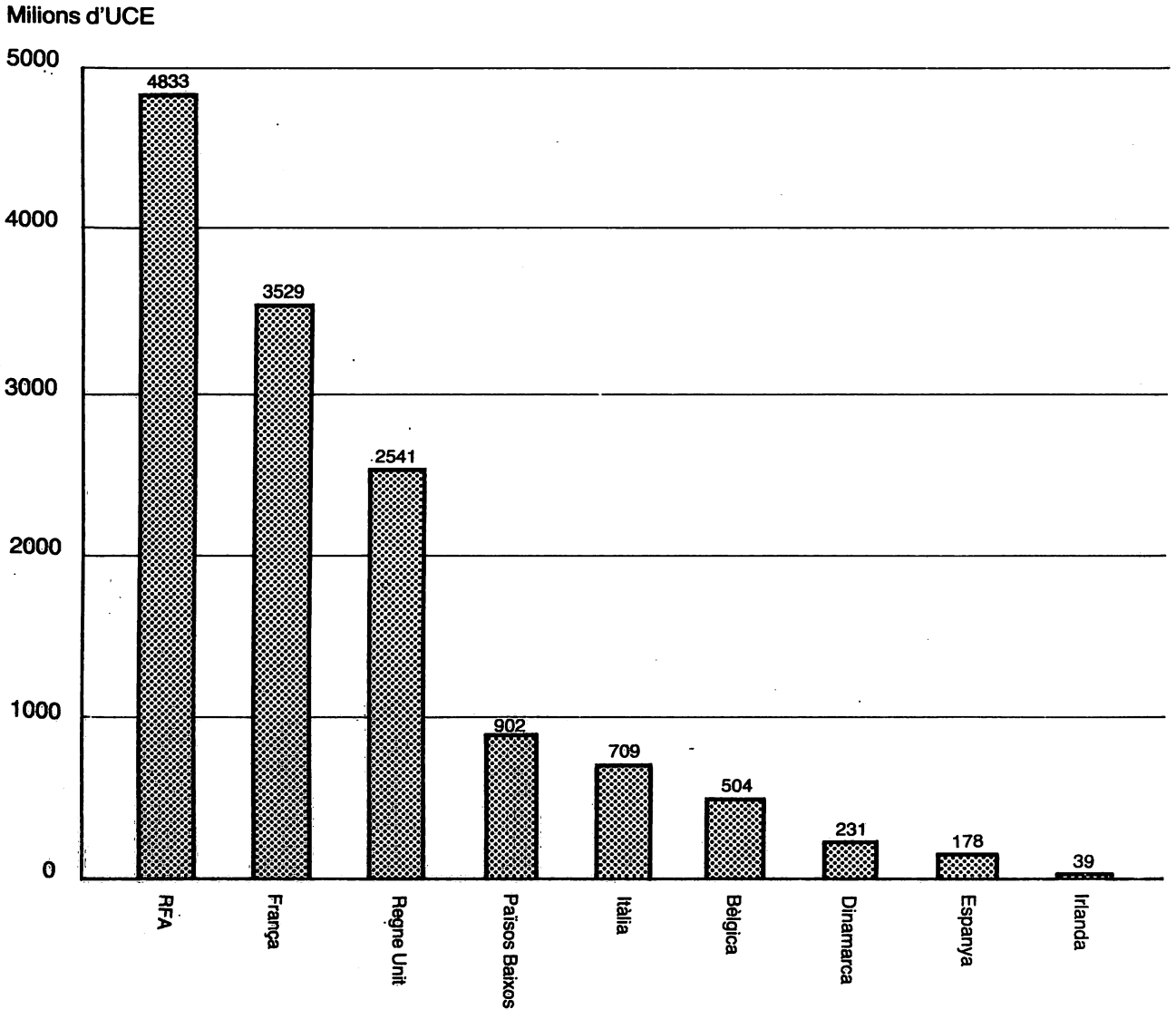
FONT: Diverses. Recollit de l'article de Carles CAMPS, art. cit. 1981.

Pel que fa al finançament públic de la R+D en els països de la CEE i a Espanya per a l'any 1977, la situació fou la següent:

GRÀFIC NÚM. XXXI

FINANÇAMENT PÚBLIC DE LA R+D EN ELS PAÏSOS DE LA CEE I A ESPANYA (1977)

(en valors absoluts)

FONT: EUROSTAT. Recollit de l'article de Carles CAMPS. art. cit. 1981.

Si la comparem amb el finançament públic per habitant, a preus i tipus de canvi constants, el resultat queda reflectit en el quadre següent:

QUADRE NÚM. 184

FINANÇAMENT PÚBLIC DE LA R + D PER HABITANT. CEE I ESPANYA (1970-1977)
(a preus i tipus de canvi de 1970 i UCEs)

Any	Alemanya Federal	França	Itàlia	Països Baixos	Bèlgica	Regne Unit	Irlanda	Dinamarca	CEE-9	Espanya
1970	28,6	33,6	7,8	22,2	19,7	26,5	4,4	17,0	23,6	1,4
1971	35,0	36,5	7,9	23,0	22,0	27,8	4,6	19,3	26,1	2,0
1972	37,5	37,2	7,2	23,4	23,7	29,2	5,0	21,4	27,2	1,9
1973	41,0	37,5	7,9	24,9	23,2	29,5	6,4	21,1	29,5	2,0
1974	40,4	36,9	6,9	24,7	24,6	30,3	6,0	20,0	30,0	2,2
1975	40,9	37,0	7,4	26,3	22,1	30,1	6,5	21,1	30,8	2,1
1976	40,3	35,2	8,2	28,1	24,1	31,9	6,9	22,0	28,4	2,6
1977	38,1	35,9	8,4	27,9	23,5	28,0	7,4	21,5	27,1	2,3

FONT: EUROSTAT i Carles CAMPS art. cit. 1981.

També són prou significatives les dades corresponents a la participació del finançament públic en R + D en el total dels pressupostos i la seva participació en el total del PIB. Observeu els quadres núm. 185 i 186.

QUADRE NÚM. 185

PARTICIPACIÓ DEL FINANÇAMENT PÚBLIC DE LA R + D EN EL TOTAL DEL PRESSUPOST. CEE I ESPANYA (1970-1977)
(percentatges)

Any	Alemanya Federal	França	Itàlia	Països Baixos	Bèlgica	Regne Unit	Irlanda	Dinamarca	CEE-9	Espanya
1970	4,16	5,85	2,08	3,65	2,81	3,50	0,86	1,77	3,84	0,91
1971	4,74	6,28	1,82	3,48	2,89	3,54	0,88	1,94	4,01	1,17
1972	4,83	6,24	1,68	3,54	2,80	3,49	0,92	2,03	4,00	1,16
1973	5,07	6,23	1,54	3,48	2,60	3,39	1,07	2,02	3,93	1,11
1974	4,72	6,08	1,39	3,27	2,72	3,05	0,98	1,81	3,64	1,15
1975	4,37	5,48	1,40	3,15	2,23	2,86	0,94	1,76	3,34	1.05
1976	4,28	5,03	1,40	3,13	2,27	3,20	1,02	1,83	3,31	1,31
1977	3,98	5,01	1,34	3,10	2,08	2,81	1,09	1,79	3,05	1,06

FONT: EUROSTAT i Carles CAMPS art. cit.

QUADRE NÚM. 186

PARTICIPACIÓ DEL FINANÇAMENT PÚBLIC DE LA R + D EN EL TOTAL DEL PIB. CEE I ESPANYA (1970-1977)

(percentatges)

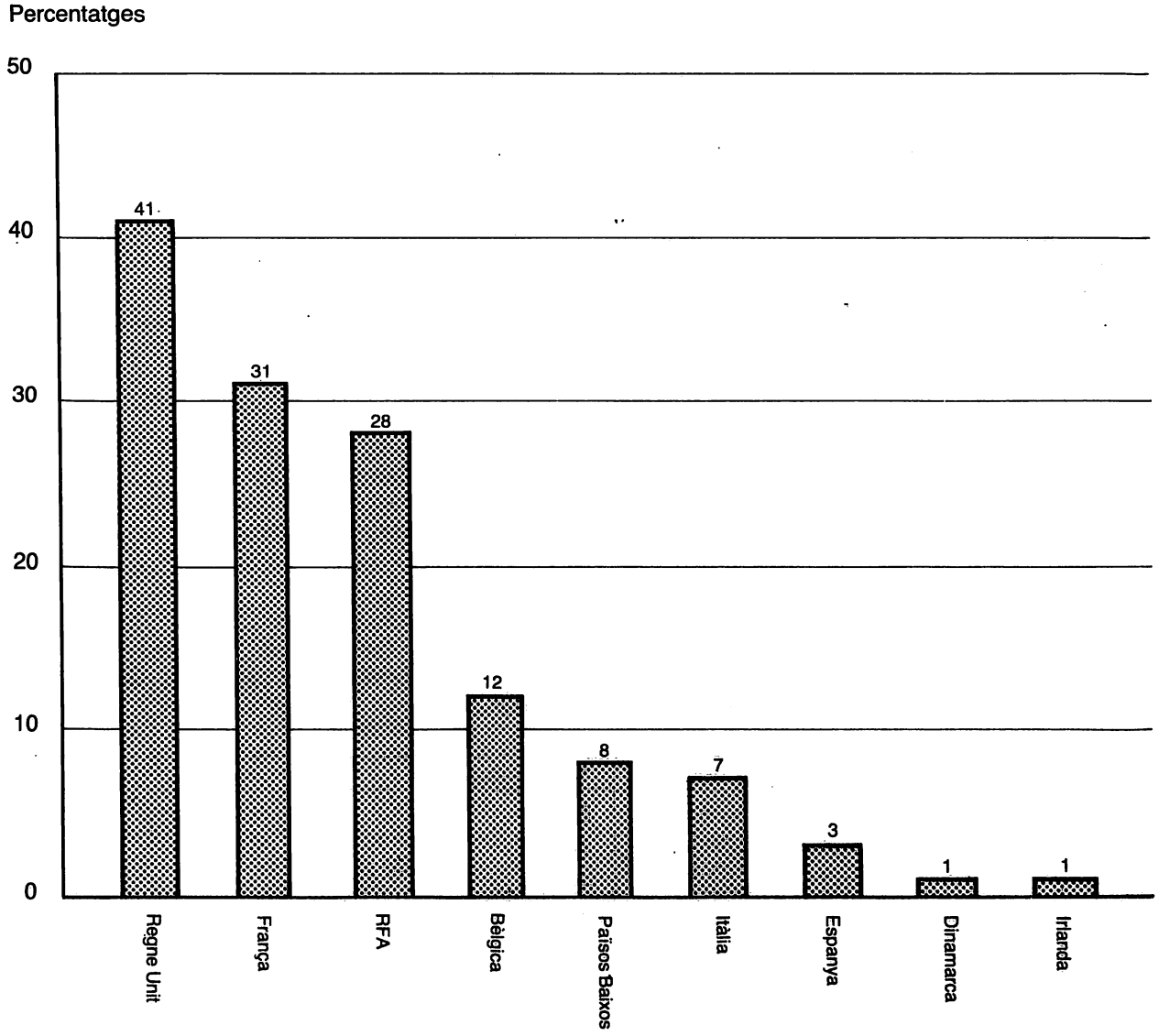
Any	Alemanya Federal	França	Itàlia	Països Baixos	Bèlgica	Regne Unit	Irlanda	Dinamarca	CEE-9	Espanya
1970	0,96	1,23	0,46	0,93	0,77	1,24	0,34	0,55	0,98	0,13
1971	1,12	1,28	0,45	0,93	0,82	1,28	0,34	0,61	1,05	0,18
1972	1,16	1,24	0,40	0,91	0,84	1,30	0,35	0,64	1,05	0,16
1973	1,23	1,20	0,42	0,93	0,78	1,25	0,41	0,61	1,05	0,15
1974	1,21	1,17	0,36	0,91	0,80	1,32	0,42	0,60	1,03	0,16
1975	1,24	1,17	0,40	0,98	0,74	1,29	0,46	0,62	1,04	0,16
1976	1,17	1,07	0,42	1,02	0,78	1,36	0,47	0,63	1,02	0,19
1977	1,07	1,06	0,43	0,99	0,75	1,21	0,49	0,61	0,95	0,17

FONT: EUROSTAT i Carles CAMPS art. cit.

Totes aquestes estadístiques mostren clarament la desfavorable situació relativa en què es troba Espanya (i conseqüentment Catalunya) en el context internacional, i en concret, amb comparació amb els països de la Comunitat Econòmica Europea. Però, aquesta lamentable situació, s'agreuja encara més si comparem el finançament públic de la R+D empresarial a Espanya i els països de la CEE (vegeu gràfic núm. XXXII).

GRÀFIC NÚM. XXXII

FINANÇAMENT PÚBLIC DE LA R+D EMPRESARIAL. ESPANYA I PAÏSOS DE LA CEE (1971)

FONT: OCDE. Recollit de l'article de Carles CAMPS, art. cit. 1981

D'això es desprèn, òbviament, que la situació a Catalunya no és massa bona. De tota manera, Catalunya té una proporció relativament positiva en el conjunt espanyol pel que fa als plans concertats de recerca, com es pot veure en el quadre següent:

QUADRE NÚM. 187

PLANS CONCERTATS DE RECERCA, PRESSUPOSTOS I CRÈDITS PÚBLICS APROVATS I INICIATS. CATALUNYA (1969-1977)
(en milions de pessetes)

Any de la convocatòria	Pressupostos aprovats	Crèdits públics	% crèdits sobre pressupost	% pressupost s/total espanyol	% crèdit s/total espanyol
1968	90,7	45,4	50,0	24,9	24,8
1969	141,6	70,6	49,9	46,9	46,8
1970	11,1	4,4	39,6	5,3	4,6
1971	33,3	16,6	49,8	14,8	17,0
1972	323,7	161,3	49,8	27,4	27,3
1973	74,0	37,0	50,0	26,5	26,5
1974	233,9	115,9	49,6	22,2	22,6
1975	511,0	165,6	32,4	34,6	27,0
1976	683,6	201,4	29,5	44,1	35,9
1977	341,4	124,0	36,3	22,4	18,6
TOTAL	2.444,3	942,2	38,5	29,9	26,1

FONT: Comissió Assessora i Carles CAMPS, art. cit. 1981.

Cal dir, però, que, donada la migradesa dels recursos totals, la participació de Catalunya, malgrat ésser positiva en termes relatius, no és significativa des del punt de vista del seu valor absolut. La distribució sectorial assenyala una certa tendència a la concentració que, en línies generals pot considerar-se positiva, donat que va dirigida a sectors que hom pot anomenar expansius des de la perspectiva de l'especialització productiva internacional.

QUADRE NÚM. 188

PLANS CONCERTATS DE RECERCA APROVATS I INICIATS PER SECTORS. CATALUNYA (1968-1977)
(en milions de pessetes)

Sectors	Pressupost	%	Crèdit públic	%	Núm. empreses	Núm. projectes
Agricultura	68	2,8	30	3,2	4	5
Alimentació i begudes	89	3,6	39	4,1	5	5
Químic	330	13,5	139	14,8	8	11
Farmacèutic	524	21,4	173	18,4	10	19
Maquinària	156	6,4	77	8,2	7	10
Electrònica	1.013	41,5	394	41,8	12	24
Material de transport	204	8,3	61	6,5	2	3
D'altres	60	2,5	28	3,0	6	7
TOTAL	2.444	100,0	941	100,0	54	84

FONT: Comissió Assessora i Carles CAMPS, art. cit. 1981.

La conclusió, a la vista de tota aquesta informació estadística existent (ben minsa, d'altra banda), és immediata: cal fer un esforç per multiplicar significativament les despeses en recerca i desenvolupament tecnològic. Aquest esforç, a més, ha d'anar acompanyat d'una clara definició de les prioritats en la perspectiva de situar-se favorablement en el procés d'especialització productiva internacional. La política tecnològica adoptada pels països comunitaris i per la mateixa Comunitat pot oferir un seguit de criteris en aquest sentit, i més si tenim en compte que ens hi haurem d'incorporar, de manera intensa, en un futur més o menys proper.

6. La política de transports

El sector transports i comunicacions representa a la Comunitat un 6% del Producte Nacional Brut (cal tenir present que l'agricultura aporta un 5%), ocupa més de sis milions de persones (6% de la població activa) i suposa un percentatge molt elevat de les inversions públiques i privades. Aquestes xifres donen expressió de la gran importància dels transports com a sector econòmic. Ara bé, els transports (i les comunicacions) no són solament un sector que calgui, per aquest motiu, ordenar i promocionar, sinó que, a més, la política de transports constitueix un element fonamental de la política econòmica, tant dels Estats membres com del conjunt de la Comunitat.

La promoció i ordenació dels transports i de les comunicacions constitueixen una aportació bàsica a l'hora de fer realitat un mercat realment unificat, d'ampliar la competència, de fer possible una major eficiència en l'assignació dels recursos, i en definitiva, de contribuir al creixement econòmic i a l'augment del benestar general.

En aquest context, una millora en els transports o un avenç en la creació d'una xarxa ordenada de comunicacions, contribueixen, òbviament, a la consolidació del mercat comú, base de les Comunitats Europees, i al mateix temps, a l'articulació d'una política d'especialització productiva que permeti mantenir els graus de competitivitat assolits, i la situació internacional dels països comunitaris.

En conseqüència, la necessitat d'una política de transports i comunicacions a nivell comunitari, queda prou evident. I queda explicitada com un dels objetius a assolir en el marc de la Comunitat Econòmica Europea, definits en l'article 3 del Tractat, i desenvolupats en el Títol IV de la segona part d'aquest, i que es comenta a continuació.

6. 1. El tractament legal

El Tractat de Roma, constitutiu de la Comunitat Econòmica Europea, estableix com a objectiu explícit, a l'hora d'assolir un autèntic mercat comú que permeti l'avenç efectiu en el procés d'integració de les economies europees, l'assoliment d'una política comuna en el camp dels transports (art. 2 i 3.3 del Tractat).

En conseqüència, el Tractat dedica el Títol IV de la segona part al tractament dels transports comunitaris (arts. 74 a 84). En principi, la regulació legal es limita als transports de "superfície", és a dir, ferrocarrils, per carretera i per via navegable. De tota manera, l'extensió a la navegació marítima i aèria, queda oberta i quelcom s'ha fet en aquest sentit, com es veurà més endavant.

Aquest títol fou explicat després per una Comunicació de la Comissió al Consell, relativa al desenvolupament de la política comuna dels transports (1973), i per un programa d'accions prioritàries en aquest àmbit, publicat per la Comissió el 1977.

En qualsevol cas, cal tenir present l'antecedent que en aquest sentit representa el Tractat constitutiu de la CECA, en el qual (art. 70) es pretén aconseguir tarifes comparables amb condicions comparables, suprimint les discriminacions basades en el país d'origen o la destinació dels productes, i al mateix temps, la màxima transparència del mercat, a partir de la publicitat dels preus i les disposicions tarifàries, així com per l'establiment de tarifes internacionals i l'harmonització de les restants. De manera que, ja des dels primers moments de la integració europea, la importància d'una política comuna dels transports es posa de relleu d'una manera explícita.

En aquesta perspectiva, doncs, cal emmarcar els articles esmentats del Tractat de Roma, i que bàsicament estableixen:

a) El Consell pot establir (per unanimitat fins el final de la segona etapa, i per majoria qualificada, posteriorment) a proposta de la Comissió, prèvia consulta al Comitè Econòmic i Social i al Parlament, el següent (art. 75):

1.– Regles comunes aplicables als transports internacionals que afecten a un o més Estats membres.

2.– Condicions d'admissió dels transportistes no residents, als transports d'un altre Estat membre.

Cal dir que el Tractat estableix, en el mateix article, una clàusula de salvaguarda en cas de problemes greus per a certes regions o per a certs equipaments de transports. La decisió d'ajornar les mesures comunes, l'haurà de prendre, però, el Consell, per unanimitat.

b) Hom prohibeix, en qualsevol cas, l'aplicació pels Estats membres de mesures que, directament o indirecta, afectin negativament la situació

legal existent en el moment de signar el Tractat (art. 76, o clàusula de "status quo" o "stand-still"). Més endavant (Decisió del Consell de 21 de març de 1962), s'organitzà un mècanisme de consulta prèvia, per part dels Estats membres entre si, per evitar, en la mesura possible, l'articulació legal de normes que poguessin tenir un caràcter molt més restrictiu des d'una perspectiva comunitària.

c) S'accepten els ajuts que responguin a necessitats de coordinació dels transports o que siguin inherents a la noció de servei públic (art. 77).

d) Abans d'adoptar qualsevol mesura quant als preus o les condicions de transport de caràcter comunitari, s'haurà de tenir en compte la situació econòmica dels transportistes (art. 78).

e) Hom suprimeix les discriminacions, per raó de país d'origen o de destinació, en matèria de preus i condicions de transport, pel que fa al tràfic interior comunitari (art. 79).

f) Queden prohibides les tarifes de sosteniment a empreses o indústries particulars, sempre que no siguin autoritzades per la Comissió, tenint en compte les exigències de política regional i de transports (art. 80).

g) S'estableix la reducció de taxes, etc., percebudes pel transportista a l'hora de passar les fronteres (art. 81).

h) Hom esmenta, especialment, el problema específic derivat de la divisió d'Alemanya, de manera que les mesures que hom prengui per a les regions fontereres no seran obstaculitzades pel Tractat, quan es tracti de compensar els desavantatges derivats de la dita divisió (art. 82).

i) S'estableix la constitució d'un Comitè Consultiu en matèria de tranports, sense perjudici de les atribucions de la secció de transports del Comitè Econòmic i Social (art. 83).

6. 2. La política comunitària de transports: consecucions i objectius.

La política comunitària de transports ha anat dirigida, bàsicament, a assegurar que el mercat dels transports s'adaptés a las necessitats dels usuaris al mínim cost social i fiscal possible. Al mateix temps, en els darrers anys, les mesures adoptades anaven emmarcades en la perspectiva de la creació d'una autèntica xarxa europea de comunicacions, i a l'intent de reduir el consum d'energia d'un sector que absorbeix, aproximadament, una quarta part del petroli comunitari.

En aquest marc d'objectius, com ja s'ha dit, les primeres mesures s'adoptaren a partir de 1955, en el context del Tractat CECA, afectant els transports ferroviaris de carbó i d'acer, pel que fa a la proporcionalitat de llurs tarifes amb relació a la distància recorreguda, i no al nombre de fronteres atravessades. Més endavant, arran del Tractat de Roma i el seu tractament específic del tema, s'articularen normes comunitàries relatives a la supressió efectiva de les discriminacions en matèria de preus i condicions, s'harmonitzaren algunes normes que afectaven a la lliure competència, i s'adoptaren reglaments relatius a la noció de servei públic i a l'eliminació i coordinació dels ajuts a les empreses de transports públics. Tanmateix es regulà l'accés a la professió i al mercat de transports, dins del marc de la llibertat d'establiment i de prestació de serveis, així com l'aplicació dels articles del Tractat relatius a la lliure competència, pel que fa al transport per carretera, per ferrocarril i per via navegable.

De fet, la Comunitat pretén un repartiment òptim del trànsit entre els diferents mitjans i empreses del sector, mitjançant una competència lliure però no desordenada. A tal efecte, permet l'adopció d'intervencions públiques per tal d'assegurar la igualtat de condicions davant del mercat, evitar els possibles abusos de la competència i contribuir a la consecució d'objectius fixats en el marc de les polítiques social i regional. En aquest sentit, la Comunitat, a més del conjunt de mesures esmentades anteriorment, fixa periòdicament uns sistemes de tarifes per als transports comunitaris per carretera.

En principi, la tarificació fou obligatòria dins d'uns límits per dalt i per baix, que permetien un cert marge de maniobra. Més recentment (a partir del 1978), el Consell aporta dos sistemes tarifaris a assolir pels Estats membres. Un d'ells és el ja esmentat, de tarificació obligatòria. L'altre, més liberal, consisteix en l'assenyalament d'unes "tarifes de referència" a l'entorn de les quals, els preus són acordats pels transportistes i els usuaris, sota el control dels Estats membres i de la Comissió.

Tot aquest conjunt de mesures tenen, però, un caràcter general d'aplicació al conjunt de mitjans de transport (excepte els sistemes tarifaris). Al mateix temps, la Comunitat ha endegat una gran quantitat de normes relatives als diferents mitjans, contemplats pel Tractat (és a dir, per carretera, ferrocarril i via navegable), però també per a les navegacions aèria i marítima, i per crear una veritable xarxa comunitària de transports i comunicacions. Les normes més significatives per a cada subsector esmentat, són les següents:

a. Vies navegables

Com és prou sabut, la importància d'aquestes vies

a Europa ve donada, fonamentalment, pel tràfic a través del Rin, però cal no oblidar grans vies fluvials i grans canals existents en els països centre-europeus. Òbviament, aquest no és el cas de Catalunya, i per tant, no ens afecta significativament. De tota manera, cal dir que s'han pres mesures per millorar la xarxa europea en aquest àmbit, sobretot pel que fa a la connexió amb els països de l'Est, i també per harmonitzar i coordinar les normes de navegabilitat i promocionar la modernització dels vaixells antiquats o inadaptats.

b. Ferrocarrils

El principal problema que plantegen els transports ferroviaris, com és prou conegut, són els dèficits d'explotació que normalment sofreixen, i la necessitat d'ajut per part dels poders públics interessats en el manteniment del servei per raons d'equilibri regional, de política social, etc.

La dificultat es troba, aleshores, a fer compatibles aquestes exigències de manteniment amb la igualtat de condicions competitives entre els diferents mitjans de transport i les diferents empreses de cada subsector, i al mateix temps, sense gravar excessivament l'aportació dels ciutadans.

En aquest sentit, els esforços comunitaris han anat dirigits a l'harmonització de les regles relatives a les relacions financeres entre els Estats i les empreses ferroviàries, sobretot pel que fa a les compensacions derivades de la consideració de servei públic, els ajuts per a la construcció i manteniment de les infrastructures, així com la clarificació de la política de subvencions. Les normes han anat en una línia de potenciació de l'autonomia de gestió de les empreses, encara que amb uns certs nivells de coordinació (bàsicament, comptables i de càlcul de costos), una major atenció a les necessitats econòmiques a l'hora de fixar els preus, acostant-los, doncs, als costos reals, i una intensa cooperació de les diferents xarxes europees per aprofitar al màxim les economies d'escala que un mercat ampliat pot representar.

Cal dir que la Comissió ha prestat una extraordinària atenció a aquests temes, amb gran quantitat d'Informes i de Memoràndums (el darrer és de 17 de desembre de 1980), sempre en la perspectiva del reequilibrament financer i la integració de les xarxes, en el context comunitari.

D'altra banda, ha promogut l'articulació de programes plurianuals d'inversions, amb especial atenció a la productivitat i a la qualitat dels serveis, la supressió dels entrebancs a la lliure circulació, una major cooperació entre les diferents empreses europees, i finalment, la utilització de serveis combinats de transport, a partir d'un règim d'ajuts i d'extensió informativa. De moment, això s'ha limitat, en general, a la conjunció dels transports ferroviaris i per carretera.

c. Transports per carretera.

A més de les mesures ja esmentades pel que fa als sistemes tarifaris, a les normes d'accés a la professió, a l'harmonització de certes disposicions socials i professionals, això com la potenciació dels transports combinats de carretera i via fèrria, cal també assenyalar l'homogeneïtzació de determinades regles relatives als transports internacionals i estatals de mercaderies, així com de viatgers tant pel que fa a les línies regulars com discrecionals.

Com és prou sabut, els transports turístics no necessiten autorització de cap tipus, mentre que per a les mercaderies, encara hi ha certs entrebancs, malgrat que s'està avançant en la liberalització de tota una sèrie de transports. En aquest sentit, s'adoptà un sistema de "contingent comunitari" que reparteix els transports de mercaderies per carretera entre els diferents països comunitaris, tot substituint el sistema anterior de contingentació bilateral. Aquest contingent va elevant-se periòdicament, d'acord amb les necessitats dels diferents Estats comunitaris, i permet efectuar els transports sense haver de sol.licitar cada vegada autoritzacions bilaterals, a reiterar a cada pas fronterer. Cal dir, però, que això només és vàlid per un cert nombre de titulars de transport, encara que la Comunitat ha expressat el seu desig d'eliminar tots aquests entrebancs en un futur no massa llunyà.

D'altra banda, s'han publicat gran quantitat de normes harmonitzant les existents als diferents països, referents a les condicions dels vehicles (frens, fars, vidres, nivell de sorollositat, etc.) A més, s'ha intentat unificar les dimensions i el pes màxim per als camions-remolcs (al voltant de les 44 tones), encara que per ara, això no s'ha aconseguit (cal tenir en compte que els límits actuals van des de les 32 Tm del Regne Unit, a les 50 d'Holanda).

També hi ha hagut un conjunt de reglaments referents a la qualitat i seguretat dels transports per carretera. En aquest sentit, la conseqüència més important és la de la fixació d'una durada màxima de temps de conducció a través de la instal.lació en els camions pesants d'un "taquígraf europeu" que registra les distàncies recorregudes, la velocitat, el temps de conducció, les interrupcions del viatge i els horaris de repòs. Tanmateix, en aquest àmbit de la seguretat, s'han imposat condicions noves quant a la capacitat professional i a l'articulació de la llibertat d'establiment i de prestació de serveis.

Finalment, esmentarem que per al 1983, està prevista la creació d'un permís de conduir comunitària, vàlid per a tots els països membres.

d. Navegació marítima

Quasi el 90% del comerç exterior de la Comunitat es fa per via marítima (cal recordar que Grècia té la

primera marina mercant del món). Malgrat això, fins l'any 1977, no es varen adoptar mesures comunes pel que fa a aquest àmbit, de manera que el 1962 es varen suspendre l'aplicació de les normes de la competència fixades en el Tractat de Roma, relatives als transports.

La competència dels països de l'Est (llurs empreses estan àmpliament subvencionades) i les reclamacions d'una part del tràfic mundial per part dels països subdesenvolupats ha motivat que s'adoptessin algunes mesures pel que fa a la supervisió del tràfic en els ports comunitaris, i s'acceptés un codi de conducta establert per l'ONU relatiu a un repartiment equitatiu del comerç marítim entre els diferents països, tot acceptant al mateix temps, que els mecanismes de mercat juguin entre els Estats membres, dins, però, de les regles de la competència. De tota manera, això encara no ha estat endegat, com tampoc s'ha iniciat seriosament una política portuària comuna, tot i que les primeres peticions del Parlament, són de l'any 1972. L'únic aspecte on s'han fet avenços més significatius, és el relatiu a la seguretat marítima (tant del transport de mercaderies, com pels vaixells de pesca, com per l'interior dels ports) sobretot pel que fa als patrons d'altura i als grans petrolers, de manera que les mesures preses vénen fortament lligades a la lluita contra la contaminació del mar i l'ajut a les regions afectades per les marees negres. L'element incentivador d'aquesta nova política fou l'accident de l'Amoco Cadix el març del 1978, encara que prèviament els Estats membres havien establert un sistema de consulta mútua relativa a les relacions entre els Estats membres i els països tercers en l'àmbit marítim.

e. Aviació civil

De la mateixa manera que per a la navegació marítima, les normes de la competència comunitària es van suspendre l'any 1962, i igualment, fins molt recentment no es plantejà la necessitat d'una política comuna pel que fa a la navegació aèria.

En aquest àmbit, s'han iniciat mesures dirigides a la limitació del soroll admès pels avions, l'augment de la seguretat, la simplificació de les formalitats als aeroports, la millora i la potenciació dels serveis pel personal aeri, la coordinació dels ajuts públics i la cooperació tecnològica, etc.

D'altra banda, el juny de 1979, la Comissió presentà un memoràndum sobre els mitjans per millorar i desenvolupar els serveis de transport aeri en l'àmbit comunitari. En aquest sentit, el memoràndum presenta quatre grans objectius a assolir en un futur més o menys immediat (encara que, per ara, no s'ha avançat significativament en aquests aspectes). Primer, completar la xarxa comunitària i assolir preus baixos i serveis eficaços, sense discriminacions. Segon, el manteniment o la restauració de l'equilibri financer de les empreses aèries. Tercer, la supressió dels obstacles al lliure accés a la professió en tota la Comunitat. I quart la millora de la seguretat, una millor protecció de l'entorn, una utilització més adient de l'energia i el desenvolupament de la indústria aeronàutica europea.

f. Infrastructura de transport

Com és prou sabut, en els darrers anys les inversions en infrastructures de transport han afavorit, bàsicament, les carreteres i l'aviació. En aquests moments, en canvi, la Comunitat es planteja la modernització de les vies navegables, i sobretot dels ferrocarrils, davant la necessitat d'estalviar el màxim d'energia, i protegir al mateix temps, l'entorn. De tota manera, calen accions en tot l'àmbit dels transports, si realment es vol assolir una autèntica xarxa europea de comunicacions que possibiliti, de debò, un mercat realment unificat. En aquest sentit, ja hem parlat de diverses mesures, des de la promoció del transport combinat, a l'harmonització de tarifes, de condicions d'accès a la professió de transportista o el control de la durada del treball, passant pert normes relatives a la seguretat, la simplificació administrativa, etc.

Això, òbviament, s'ha de completar amb un conjunt coherent d'inversions en infrastructura que pugui eliminar els actuals estrangulaments del tràfic, sobretot a les fronteres, aconseguir les economies d'escala derivades d'una àrea de maniobra molt més gran, així com donar el màxim rendiment a les inversions dels Estats membres, en donar-los un sentit comunitari. Al mateix temps, això pot contribuir a la consecució d'altres objectius, des de l'estalvi d'energia als derivats de la política social i regional.

Cal dir que l'acció de la Comissió es limita als enllaços i a les comunicacions d'interès europeu i amb una perspectiva a llarg termini oferint als Estats membres un marc comú a l'hora d'efectuar les seves mateixes inversions. Les primeres mesures, en aquest sentit, han estat estudis sobre les necessitats dels transports en els propers anys, la distribució del tràfic, les noves tècniques de transport, i també, i això és important per a nosaltres, les relacions amb els països candidats a l'adhesió. També podem esmentar l'estudi del projecte d'un túnel sota el canal de la Mànega i sobre els principals nuclis d'estrangulació del tràfic.

A més, des del 1978 existeix un "comité" en matèria d'infrastructura de transport així com un sistema de consultes mútues del qual ja s'ha parlat.

Però la Comunitat, no vol limitar-se exclusivament a aportar estudis i projectes d'interès europeu i facilitar la coordinació en aquest sentit. D'així, part del finançament atorgat per la Banca Europea d'Inversions va en aquesta perspectiva, però ja sigui per les limitacions estatutàries de la Banca, com pels costos del finançament, això no es mostra suficient i la Comissió ha proposat la creació d'un nou instrument financer

comunitari (a l'estil dels NIC per a l'energia) específic per al sector dels transports. Els objectius d'aquest instrument financer foren diversos, pero cal destacar la millora de les comunicacions internacionals, fent especial atenció a les regions perifèriques i als nous països membres, així com a la superació d'obstacles naturals i punts estratègics de saturació, comprenent, tant els transports terrestres com els marítims i aeris. Aquest projecte, està en procés d'endegament i possiblement es posi en funcionament en un futur relativament proper.

6.3. Catalunya i la política comunitària de transports

La política comunitària dels transports està constituïda, com s'ha vist, per una multiplicitat de mesures que afecten els diversos mitjans de transports existents amb una intensitat molt diversa i amb unes perspectives també molt diferenciades. D'entrada, sembla que la normativa comunitària sobre la navegació aèria i matítima no ens ha d'afectar excessivament, així com tampoc no ens afecta la regulació de la navegació fluvial, o en general, per vies navegables, donada la inexistència d'aquest tipus de transport al nostre país.

En canvi, l'adopció de la política comunitària pel que fa als transports per carretera i ferrocarril pot ésser significativa. Quant al ferrocarril, ja hem vist que la problemàtica europea pel que fa a aquesta modalitat de transport, té molt a veure amb la nostra: dèficits d'explotació, subvencions estatals força importants, manteniment de línies per raons extraeconòmiques, hegemonia dels transports per carretera, etc. En aquest sentit, la integració a la CEE pot introduir elements de racionalització, tan pel que fa referència a la RENFE com pel que fa als FFCC de la Generalitat, ja traspassats. En qualsevol cas, s'haurà de revisar la política referent a la competència amb d'altres mitjans de transport, així com les prioritats a l'hora de fer inversions en infrastructures. En aquest sentit, caldrà modificar matèries com l'establiment del cànon de coincidència, però també, emprendre una labor seriosa de modernització dels nostres ferrocarrils (que la Generalitat ha iniciat ja, gràcies a un crèdit internacional).

Un altre tema que, òbviament, queda pendent, és el de l'ample de via. Com és evident, l'adaptació de totes les línies ferroviàries espanyoles a l'ample europeu, és un objectiu que difícilment pot plantejar-se a termini mitjà. De tota manera, cal ésser conscient de la necessitat de facilitar les comunicacions ferroviàries amb França, per integrar-se, de manera eficaç, en les xarxes de transport europees, i no perdre el control dels canals de comercialització. En aquest sentit, i donat que la gran majoria de mercaderies (i viatgers) passen per les fronteres catalanes, s'hauria de preparar la possibilitat de millorar aquestes comunicacions (sense descartar el canvi de via fins a l'interior de Catalunya) en el marc de la política industrial (a través de la BEI) o en el marc de la mateixa política de transports (a través del nou instrument financer comunitari que hom vol endegar). Cal recordar que la millora de les comunicacions amb els països candidats, és l'element principal a l'hora d'orientar inversions en infrastructura de transports.

També cal tenir present la possibilitat de descongestionar el port i l'aeroport de Barcelona en aquest context, però, donada l'escassa integració europea en aquest àmbit, no sembla que l'adhesió obligui a plantejaments immediats en aquest sentit. En canvi, sí que caldria fer modificacions en el camp dels transports per carretera.

De fet, és en aquest camp on la delegació espanyola en les negociacions de l'adhesió ha demanat un període de transició, precisant que la decisió espanyola s'ajorna pel que fa a l'aportació al contingent global i a l'acceptació del sistema de tarifes qu es consideri més convenient (obligatòries o de referència).

En principi, caldrà una simplificació de la reglamentació molt casuística d'aquí, i l'homogeneïtzació respecte a la normativa comunitària, tant pel que fa a les normes derivades de la llibertat d'establiment i de prestació de serveis, com pel que fa a les referents a la lliure competència, establertes en el propi Tractat de Roma. En aquest àmbit, les competències de la Generalitat quedaran emmarcades en aquest context.

De tota manera, ja s'està avançant quelcom en el camp de l'adaptació a la normativa comunitària. Cal esmentar els graus de cooperació per a determinats transports de viatgers, assolits arran de la Conferència Europea de Ministres de Transport, celebrada l'any passat i que inicia una coordinació de la política de transports espanyola i la política comunitària.

CAPÍTOL VII

LA INDÚSTRIA CATALANA I LA INTEGRACIÓ EN LES COMUNITATS ECONÒMIQUES EUROPEES

En el present capítol es pretén donar una idea general sobre el què ha estat l'evolució del sector industrial a Catalunya i a la Comunitat Econòmica Europea en el darrers anys, base evident de la seva configuració actual, i alhora aprofundir en certes característiques que facin més plausible un intent d'aproximació a la valoració de les repercussions que la integració pot comportar.

En aquest sentit, pel que fa referència a l'estudi del procés d'especialització industrial sofert pels països comunitaris i Catalunya en els darrers anys indubtablement influenciat per la crisi de 1973, s'han analitzat en els primers apartats d'aquest capítol les modificacions en les estructures industrials, tant des del punt de vista de la producció com de l'ocupació, d'una banda, durant el període d'expansió de les economies europees, comprès entre 1960 i 1973, i d'altra banda, a partir d'aquesta data. D'aquesta manera, hom podrà apreciar la influència que la crisi econòmica hagi pogut tenir en la consolidació, afebliment o canvi de les tendències estructurals que es posen de manifest en els diferents sectors industrials en el decurs dels seixanta.

D'altra banda, i a fi de completar la visió de l'estat final del procés d'evolució del sector industrial, s'ha afegit a continuació una anàlisi de certs factors que contribueixen a la caracterització d'aquest sector en l'actualitat (1977 és el darrer any que hom disposa de dades) i que permeten, com ja s'ha assenyalat, valorar més acuradament els efectes de la integració. Concretament, en l'apartat quart es fa referència a la productivitat aparent del treball, a l'anàlisi sectorial de la dimensió de les empreses catalanes, i al grau de penetració del capital estranger en els diversos sectors en què es divideix l'activitat industrial, tots ells com a elements que condicionen directament el grau de competitivitat de la indústria, subjecte també a d'altres factors.

En darrer terme, i ja per concloure, es procedeix a una valoració dels possibles impactes de l'adhesió en els sectors més significatius de la indústria catalana. Cal assenyalar, però, sense perjudici de les consideracions introductòries que es realitzen en aquest darrer apartat, la gran dificultat que comporta una tasca d'aquest gènere, i també, les limitacions implícites que en tot cas ha de tenir una anàlisi d'aquest tipus.

Hom creu que malgrat les llacunes estadístiques, els nivells d'agregació en els quals es treballa, i la limitació geogràfica de l'anàlisi (de fet una consideració general dels efectes de la integració hauria de portar a una anàlisi dels sectors industrials d'aquelles àrees geogràfiques assimilables a la CEE des del punt de vista comercial i en funció de la política comercial exterior comunitària), es pot aconseguir el propòsit d'aproximar-se al coneixement global de la indústria europea i de les possibilitats de la indústria catalana enfront d'aquesta indústria.

1. Les modificacions de l'estructura industrial des de la perspectiva del valor de la producció *

Des d'una perspectiva general, i com a qüestió prèvia al tractament de les modificacions en la configuració sectorial del teixit industrial dels diversos paï-

(*) Al llarg d'aquest capítol, el concepte de producció o valor de la producció s'utilitza com equivalent al de valor afegit brut per a l'activitat econòmica o el sector indústrial de què es tracti.

QUADRE NÚM. 189

EL CREIXEMENT SECTORIAL DE LA PRODUCCIÓ A LA CEE (1960-73 i 1973-77) I A CATALUNYA (1964-73 i 1973-77)

(Taxes mitjanes anuals sobre valors afegits bruts en moneda nacional a preus de 1970)

	Alemanya		França		Itàlia		Regne Unit		P. Baixos		Bèlgica		Catalunya		Rest. d'Esp.	
	60-73	73-77	60-73	73-77	60-73	73-77	60-73	73-74	60-73	73-74	60-73	73-74	64-73	73-77	64-73	73-77
PIB	4,5	1,7	5,6	2,8	5,1	2,0	3,1	0,3	5,1	2,5	5,0	2,3	6,4	2,7	6,5	2,9
Sector industrial	4,9	0,8	6,9	2,5	5,8	1,5	3,3	–0,8	6,2	1,7	6,5	1,8	8,2	2,1	8,4	3,1
Sector serveis	4,3	2,6	5,2	3,5	5,2	3,0	3,1	1,1	4,4	3,4	4,5	2,5	5,4	3,8	6,6	3,4
Sector agrícola	1,5	0,1	1,6	–0,5	1,8	–0,2	3,3	0,2	2,8	2,1	–1,1	–1,9	3,1	–5,2	2,2	–0,8

FONT: Elaboració pròpia a partir de:

–EUROSTAT. National Accounts. Esa. Detailed tables. 1970-77. 1978-1.

–BANCO DE BILBAO. La Renta Nacional de España y su distribución provincial. Sèrie Homogènia i 1977.

–INE. Contabilidad Nacional de España. Base 1970. 1979 i 1980.

sos objecte d'anàlisi, cal fer referència a l'evolució del sector industrial en el seu conjunt els darrers anys.

Com és prou sabut, el desencadenament de la crisi econòmica a finals del 1973 provoca, a partir d'aquesta data i amb períodes de retard diferenciats segons els països europeus, un estroncament de la tendència de creixement sostingut que aquests havien mantingut des de l'inici de la dècada dels seixanta, que porta per norma un fort alentiment dels ritmes de creixement de les economies de cada país.

En aquest context, el sector industrial ha tingut un comportament diferenciat en els dos períodes que es consideren.

Entre 1960 i 1973 la indústria europea ha estat caracterizada per unes taxes de creixement superior a les generals de l'economia, cosa que, evidentment, ha fet del sector industrial el màxim contribuïdor al creixement global de l'època. En canvi, a partir del 1973, la indústria es veu susbtituïda pel sector terciari en el rol d'element mantenidor i contribuïdor màxim al creixement global del valor de la producció. Vegeu en el quadre núm. 189 pels diferents països europeus objecte d'anàlisi, com la taxa de creixement del sector serveis superen les del PIB i com en aquest perío de el sector industrial manifesta l'esmentat alentiment en els ritmes de creixement, que en el cas del Regne Unit esdevé creixement negatiu.

La diferenciació entre les taxes de creixement industrial dels diferents països porta un enfortiment del teixit industrial diferenciat per a cadascun d'ells. En tot cas, i per a una millor apreciació de la importància del sector industrial en els diferents països europeus que es consideren, vegeu el quadre núm. 190 i a nivell regional, el mapa núm. 5, on s'avancen les dades sobre l'ocupació industrial (les úniques regionalitzades).

Observeu que en general els països que han conegut les taxes més elevades de creixement industrial són els que a l'inici de la dècada dels seixanta

QUADRE NÚM. 190

EL PES RELATIU DELS SECTORS INDUSTRIAL I DE SERVEIS EN EL PIB TOTAL. CEE (1960-1973-1977) I CATALUNYA (1964-1973-1977)

(Preus constants 1970)

	Alemanya			França			Itàlia			Regne Unit		
	60	73	77	60	73	77	60	73	77	60	73	77
% s/PIB indústria	48,4	50,7	49,0	33,1	38,9	38,5	39,0	42,4	41,6	43,5	43,8	42,5
% s/PIB serveis	47,6	46,6	48,3	50,7	48,3	49,6	50,1	50,4	52,3	54,9	54,9	56,1

	Països Baixos			Bèlgica			Catalunya			Resta d'Espanya		
	60	73	77	60	73	77	64	73	77	64	73	77
% s/PIB indústria	36,2	41,2	40,0	36,8	44,0	43,1	44,0	50,5	49,7	33,0	38,5	38,5
% s/PIB serveis	54,4	49,5	51,3	53,7	50,6	50,9	48,8	44,2	46,4	48,5	48,7	49,4

FONT: Vegeu quadre núm. 189

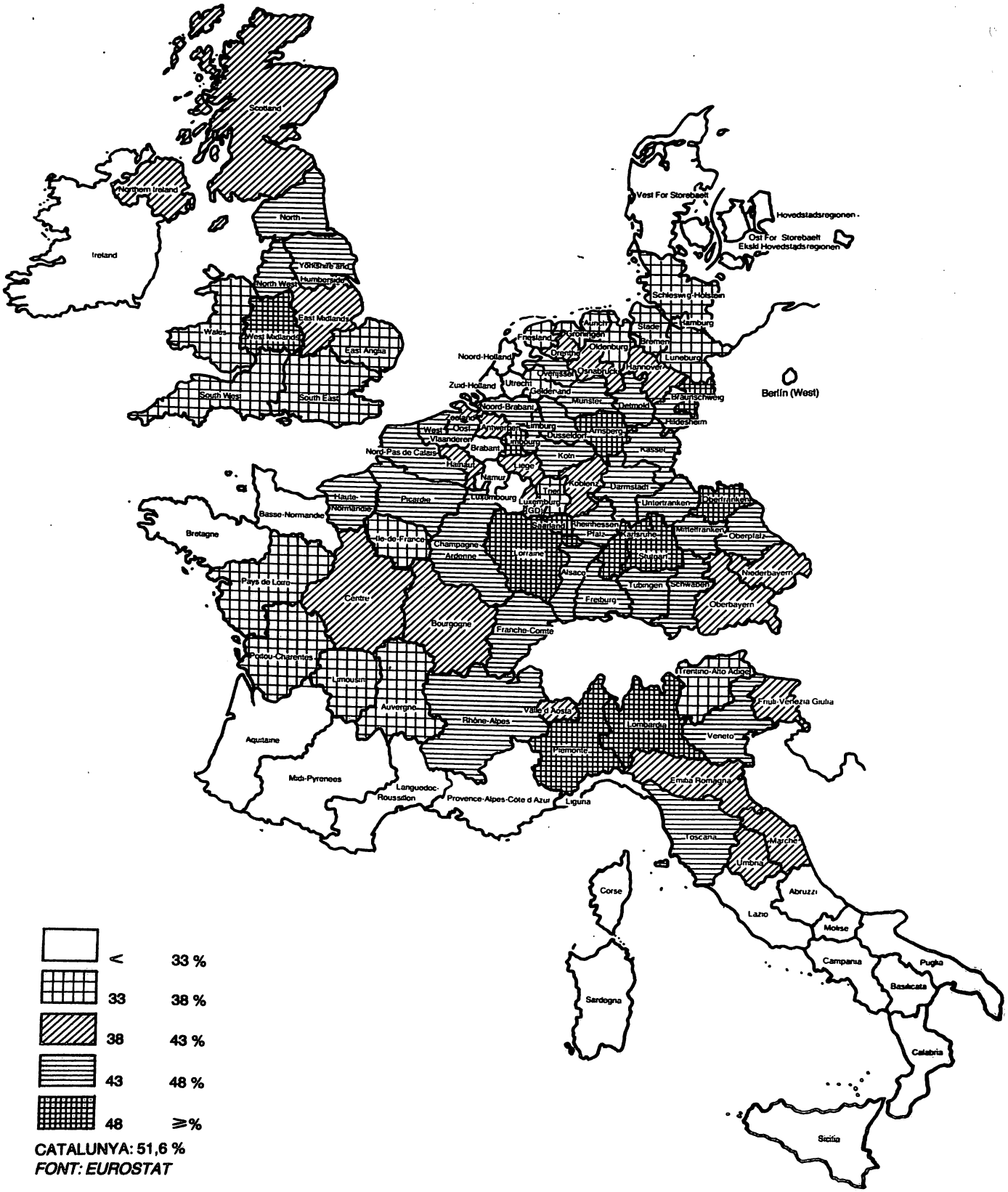
partien d'una situació de menor importància relativa d'aquest sector en el conjunt de l'economia. De la mateixa manera, Alemanya i el Regne Unit, potències industrials per aquelles dates, manifesten les inferiors taxes de creixement de llur sector industrial.

D'altra banda, i pel que fa referència pròpiament a l'anàlisi de les modificacions de l'estructura productiva a nivell dels diferents sectors industrials, s'ha treballat sobre dues línies bàsiques, que poden proporcionar una aproximació dels canvis que s'hagin intervingut.

D'una banda, i partint de les participacions relatives del valor de la producció de cada sector industrial en el total de la indústria a preus de mercat (ambdós expressats en les monedes nacionals respectives de cada país i a preus constants de 1970), en els diferents anys objecte de l'anàlisi, s'han definit uns índexs de dinamisme que permeten avaluar els canvis esdevinguts en la composició sectorial del valor de la producció industrial.

D'altra banda, i per tal de valorar conseqüentment les conclusions sectorials pel que fa al grau de dinamisme, s'ha cregut convenient afegir una anàlisi de les contribucions al creixement econòmic industrial

MAPA NÚM. 5
PARTICIPACIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL EN EL TOTAL DE L'OCUPACIÓ REGIONAL (1977)

<	33 %
33	38 %
38	43 %
43	48 %
48	≥%

CATALUNYA: 51,6 %

FONT: EUROSTAT

que permetrà observar la combinació del grau de dinamisme de cada sector amb la seva importància relativa, a l'inici dels períodes respectius.

1. 1. El grau de dinamisme dels sectors industrials

Com s'ha indicat prèviament, la base fonamental de l'anàlisi del comportament més o menys dinàmic dels diferents sectors industrials, s'ha basat en les modificacions en el percentatge que sobre el valor afegit brut industrial representa cada sector en els anys fita de l'anàlisi, és a dir, d'una banda, s'han comparat les participacions relatives a l'inici de la dècada dels seixanta amb les participacions, l'any 1973, i d'altra, aquestes amb les que cada sector tenia l'any 1977, últim any que hom disposa de dades amb prou nivell de desagregació.

Com es podrà observar posteriorment, les dades que configuren el primer subperíode, difereixen pel cas de Catalunya i la resta d'Espanya (1964-1973) i de la CEE (1960-1973). Això es deu a la impossibilitat formal de partir per a les dades interiors de les dates comunitàries, i en funció per una part, de l'anormal comportament de l'any 1960 a Espanya (conseqüència del Pla d'Estabilització del 1959), i per altra, de la dificultat de treballar a preus constants en dades anteriors al 1964.

Un problema addicional plantejat en intentar establir l'anàlisi comparativa, ha estat la no correspondència exacta entre els diferents sectors en què es divideix la indùstria en el material estadístic comunitari i interior. Davant de tal limitació s'ha optat per establir únicament aquelles comparacions que permetin suposar un cert grau d'homogeneïtat en les àrees d'activitat incloses en cada sector. Per aquells sectors en què no ha estat possible una agregació de dades o una assimilació, només existirà la possibilitat d'observar la seva evolució respecte dels altres sectors del propi país. En aquest cas, trobem per a la CEE els sectors de productes energètics, productes de metall, maquinària industrial i agrícola, maquinària d'oficina, material elèctric, mitjans de transport, cautxú i transformats plàstics, indústria química, i d'altres productes manufacturats que no tenen una correspondència exacta amb cap sector dels definits en les estadístiques que hom disposa per Catalunya. Tot i així, s'han establert certes correspondències: les dades agregades dels sectors de béns d'equip (productes de metall, maquinària industrial i agrícola, maquinària d'oficina, material elèctric i mitjans de transports) s'han equiparat al sector català "Transformats metàl.lics"; d'altra banda, s'han agregat les dades de la indústria química i de la indústria del cautxú i transformats plàstics, i s'han equiparat al sector "Indústries químiques i connexes".

Pel que fa referència als sectors definits per a Catalunya, no es troben els equivalents en la CEE en el cas de la mineria, l'aigua, gas i electricitat, fusta i suro, tèxtil, i cuiro i confecció. (El sector tèxtil comunitari engloba el tèxtil més el cuiro i la confecció). No s'ha fet correspondre el sector d'aigua, gas i electricitat, amb el sector de productes energètics, ja que en el cas de la CEE aquest inclou el petroli brut i refinat, que en el cas català es troba a la mineria.

En tot cas, cal assenyalar la més gran desagregació sectorial de què es disposa per analitzar la indústria a la CEE, respecte a la de Catalunya, fet que, malgrat l'evident impossibilitat d'establir comparacions per a certs sectors, comporta l'avantatge de facilitar una informació addicional prou il.lustrativa.

El mètode adoptat per dur a terme l'anàlisi, ha estat la utilització d'uns índexs de dinamisme per a cada sector i cada país definits com la relació entre les participacions respectives del valor afegit brut del sector sobre el valor afegit brut del total de la indústria, (expressats ambdós en les respectives monedes nacionals i a preus constants de 1970) en dos anys diferenciats. Algebraicament:

$$T-T' = \frac{\frac{X_{T'}}{I_{T'}}}{\frac{X_T}{I_T}} \times 100$$

$I_{T\text{-}T'}$ = Índex de dinamisme del sector entre els anys T y T', si T'>T.
$X_{T'}$ = Valor afegit brut del sector l'any T'.
$I_{T'}$ = Valor afegit brut del total de la indústria l'any T'.
$X_{T'} / I_{T'}$ = Participació del sector en el total del VAB industrial del seu país l'any T'.
X_T = Valor afegit brut del sector l'any T.
I_T = Valor afegit brut del total de la indústria l'any T.
X_T / I_T = Participació del sector en el total del VAB industrial del seu país l'any T.

Evidentment, un valor 100 d'aquest índex indicarà que la participació del sector en qüestió en el total del VAB industrial no ha variat entre els dos anys que limiten el període d'anàlisi. En altres paraules, tal sector haurà tingut un creixement exactament igual a la taxa de creixement de tota la indústria del país. En aquest sentit, tot índex superior a 100 demostra un major dinamisme del sector respecte al total de la indústria en el propi país (taxa de creixement superior a la mitjana), i inferior a 100 a l'inrevés.

Des d'aquest punt de vista, i considerant d'interès la identificació del creixement absolut dels sectors (en el sentit de creixement positiu, negatiu i nul), s'ha introduït en l'anàlisi el que es pot anomenar l'índex frontera, definit igualment com un índex de dinamis-

me per aquell hipotètic sector d'un país determinat que hagués experimentat un creixement nul. De fet, l'expressió de l'índex de dinamisme es pot reescriure de la següent manera:

$$I_{T\text{-}T'} = \frac{X_{T'}/X_T}{I_{T'}/I_T} \times 100$$

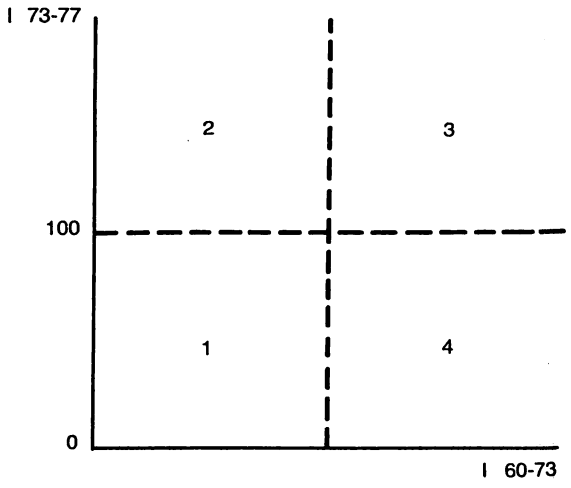
Evidentment, si $X_{T'} = X_T$, el sector en questió, donat que les quantitats s'expressen a preus constants, no experimenta cap creixement.

Així, doncs, l'índex que resultaria del quocient entre 100 i la proporció entre els valors afegits bruts dels totals de la indústria entre els anys T' i T, seria aquell que ens indicaria el creixement zero. Evidentment, tot valor de l'índex superior a aquest índex frontera indicaria un creixement positiu en el període que es considera, i viceversa.

Sobre aquestes consideracions es presenta a continuació l'anàlisi en forma gràfica per al seguit de països objecte d'anàlisi (gràfics núm. XXIII a núm. XL), de manera que per a cadascun d'ells hom pot apreciar el comportament de cada sector respecte el total de la indústria. Així mateix, i amb la finalitat de palesar el comportament d'un mateix sector en cadascun dels països respecte del total de la indústria del país respectiu, s'han recollit en gràfics sectorials (gràfics núm. XLI a núm. LVI) els resultats obtinguts en l'anàlisi per països. Cal emfasitzar en aquest punt, que l'observació d'aquests gràfics permet únicament esbrinar la posició del sector que es tracti en relació a la indústria del país respectiu, i això per a cadascun dels països que en el gràfic hi figuri. En aquest sentit, doncs, no seran comparades les taxes de creixement del mateix sector entre els diferents països. Pot ésser que un mateix sector força dinàmic, respecte, per exemple a l'economia del Regne Unit, aparegui, en el cas d'Alemanya, com a poc dinàmic (amb creixements inferiors a la mitjana de la indústria) però que, donades les diferents taxes de creixement entre ambdues economies, el sector a Alemanya hagués crescut a una taxa superior que al Regne Unit. Malgrat això, però, es pot continuar afirmant que el sector en qüestió té un comportament més dinàmic al Regne Unit que a Alemanya, ja que el grau de dinamisme és una variable que cal posar en funció del creixement global de les economies respectives, que depèn, òbviament, d'una multiplicitat de causes de caràcter no solament econòmic, sinó també social, històric, etc.

En aquest context, hom cregué necessari fer l'anàlisi en monedes nacionals, a fi d'evitar els efectes que l'aplicació dels tipus de canvis vigents pot tenir sobre els valors de les variables utilitzades emmascarant les comparacions. Una anàlisi que tingui en compte la Comunitat en el seu conjunt, i que per tant, utilitzi també una unitat de compte comuna, tan sols pot tenir justificació en aquell moment en el qual es pugui efectivament parlar de la consecució de la unió econòmica i monetària, com a estadi últim de tot procés d'integració.

En un altre ordre d'idees, i tot continuant l'explicació sistemàtica de l'anàlisi gràfica, sobre l'eix d'abscisses s'han representat els índexs de dinamisme corresponents al període 1960-73 per als països de la CEE i 1964-73 per a Catalunya i la resta d'Espanya, i sobre l'eix d'ordenades s'han representat els índexs de dinamisme corresponents al període 1973-77. Observeu que el punt de coordinades (100, 100) és aquell que representaria un sector que ha mantingut la participació relativa al valor afegit brut industrial, durant els dos períodes considerats, és a dir, que ha mantingut unes taxes de creixement iguals per a cadascun dels períodes a les taxes de creixement de la indústria. Així, doncs, a partir d'aquest punt, i sobre uns altres eixos de coordenades d'origen 100, obtindríem quatre nous quadrants que indicarien respectivament:

1: Sectors amb creixement inferior a la mitjana en ambdós períodes.

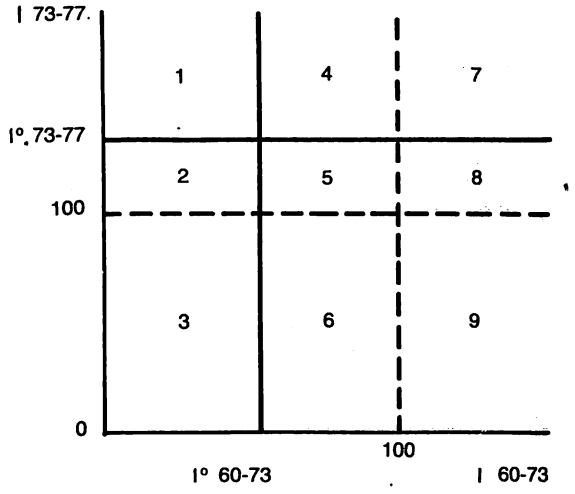
2: Sectors amb creixement superior a la mitjana en el període de crisi i inferior en el període 1960-73.

3: Sectors amb creixement superior a la mitjana en ambdós períodes.

4: Sectors amb creixement inferior a la mitjana en el període de crisi i superior en el període 1960-73.

D'altra banda, i pel que fa referència a l'índex frontera abans esmentat, aquest només s'ha calculat pels gràfics XXXIII-XL, que representen els diferents països, i això per raons de les dades disponibles. En tot cas, la inserció d'aquest índex frontera en tals gràfics,

suposa l'aportació d'un nou punt de referència, evidentment determinat per les coordinades (Iº 60-73, Iº 73-77). Òbviament, amb la incorporació d'aquest punt i en relació amb el punt (100, 100), es poden relacionar els valors absoluts del creixement amb els valors relatius respecte a les mitjanes de creixement de la indústria. Un gràfic exemple, pot resultar il·lustratiu:

1: Sector amb creixement negatiu i inferior a la mitjana en el període 1960-73, i creixement positiu i superior a la mitjana en el període 1973-77.

2: Sector amb creixement negatiu i inferior a la mitjana en el període 1960-73 i creixement negatiu però superior a la mitjana en el període 1973-77.

3: Sector amb creixement negatiu i inferior a la mitjana en el període 1960-73 i creixement negatiu i inferior a la mitjana en el període 1973-77.

4: Sector amb creixement positiu i inferior a la mitjana en el període 1960-73, i creixement positiu i superior a la mitjana en el període 1973-77.

5: Sector amb creixement positiu i inferior a la mitjana en el període 1960-73, i creixement negatiu però superior a la mitjana en el període 1973-77.

6: Sector amb creixement positiu i inferior a la mitjana en el període 1960-73, i creixement negatiu però superior a la mitjana en el període 1973-77.

7: Sector amb creixement positiu i superior a la mitjana en el període 1960-73 i creixement positiu i superior a la mitjana en el període 1973-77.

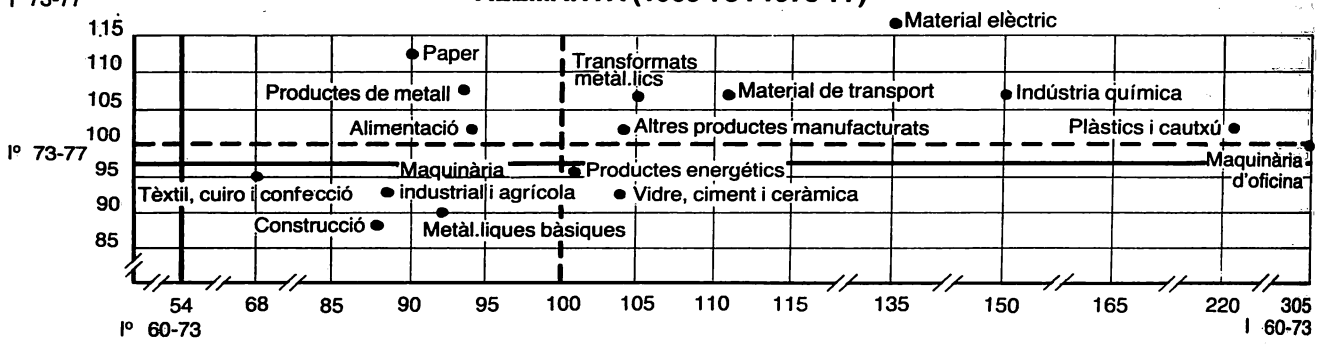
8: Sector amb creixement positiu i superior a la mitjana en el període 1960-73, i creixement negatiu però superior a la mitjana en el període 1973-77.

9: Sector amb creixement positiu i superior a la mitjana en el període 1960-73, i negatiu i inferior a la mitjana en el període 1973-77.

Per acabar i després de presentar la sèrie de gràfics, cal assenyalar que les dades de l'anàlisi, és a dir, les participacions de cada sector en el total del valor afegit industrial per a cadascun dels anys de referència, es presenten en el quadre núm. 191. Es podrà observar que per a certs anys i certs països hi ha certes carències d'informació, que explicarien la manca d'homogeneïtat de la sèrie completa de gràfics.

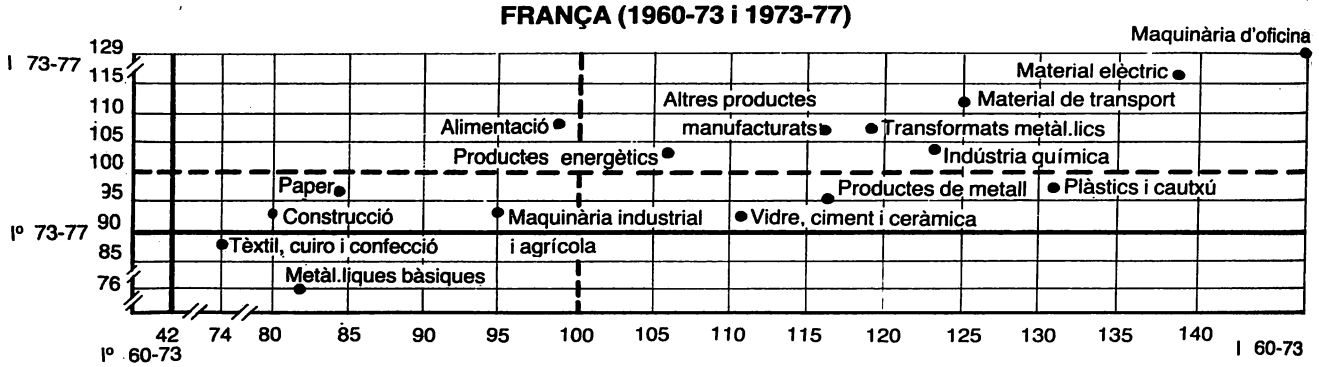
GRÀFIC NÚM. XXXIII

EVOLUCIÓ DE LES PARTICIPACIONS SECTORIALS EN EL VALOR DE LA PRODUCCIÓ INDUSTRIAL. ALEMANYA (1960-73 i 1973-77)

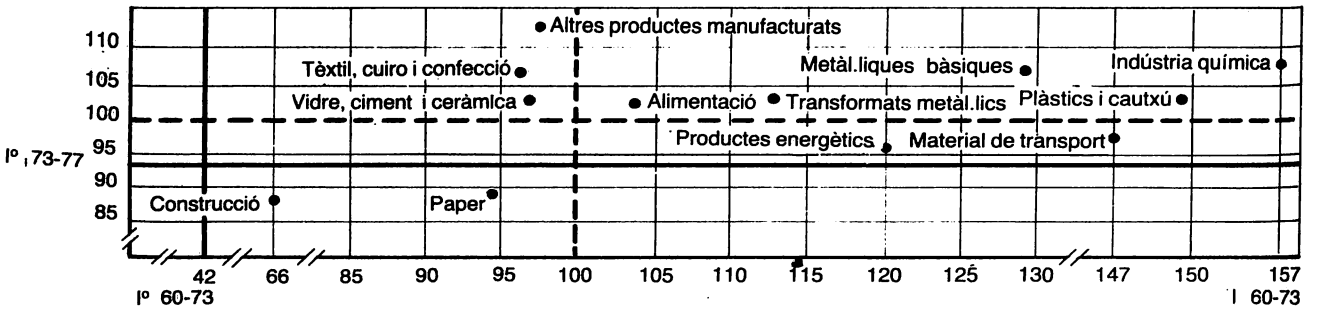

GRÀFIC NÚM. XXXIV

EVOLUCIÓ DE LES PARTICIPACIONS SECTORIALS EN EL VALOR DE LA PRODUCCIÓ INDUSTRIAL. FRANÇA (1960-73 i 1973-77)

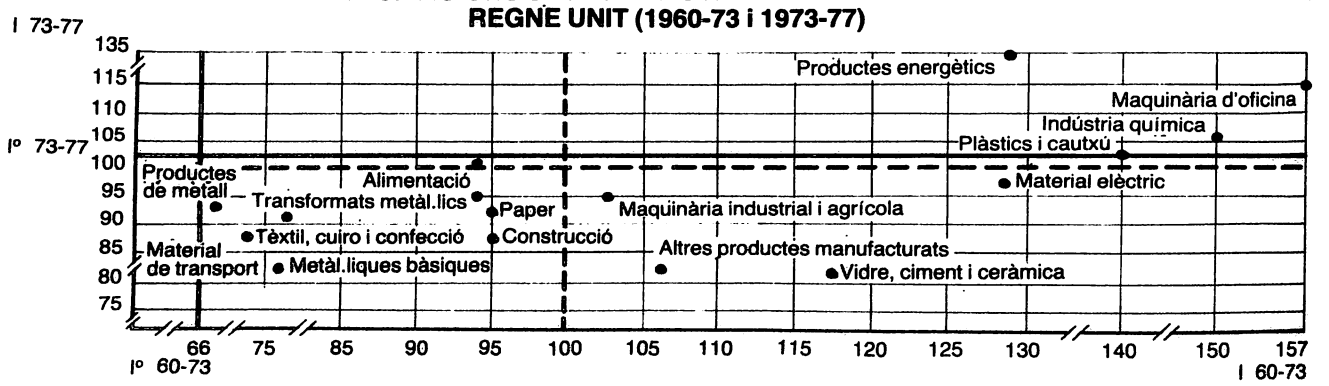

GRÀFIC NÚM. XXXV

EVOLUCIÓ DE LES PARTICIPACIONS SECTORIALS EN EL VALOR DE LA PRODUCCIÓ INDUSTRIAL. ITÀLIA (1960-73 i 1973-1977)

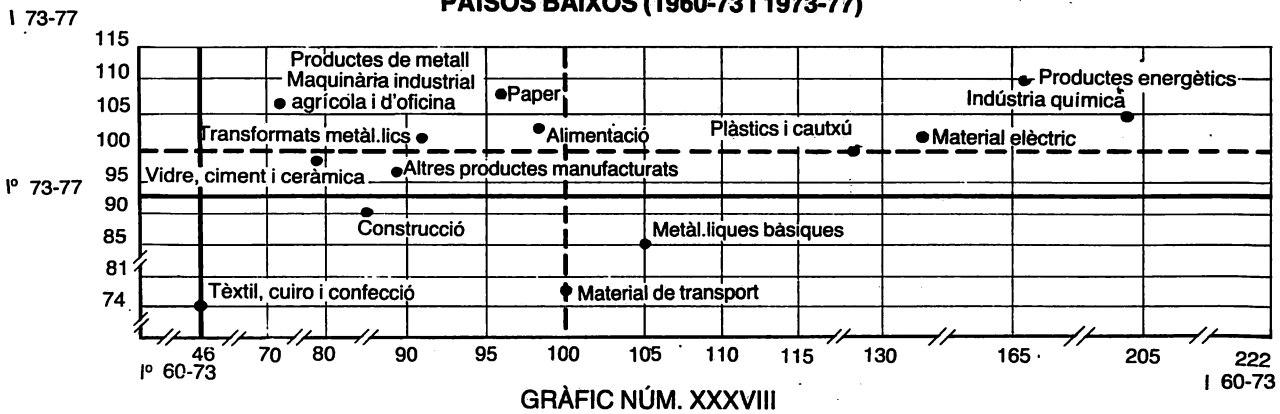

GRÀFIC NÚM. XXXVI

EVOLUCIÓ DE LES PARTICIPACIONS SECTORIALS EN EL VALOR DE LA PRODUCCIÓ INDUSTRIAL. REGNE UNIT (1960-73 i 1973-77)

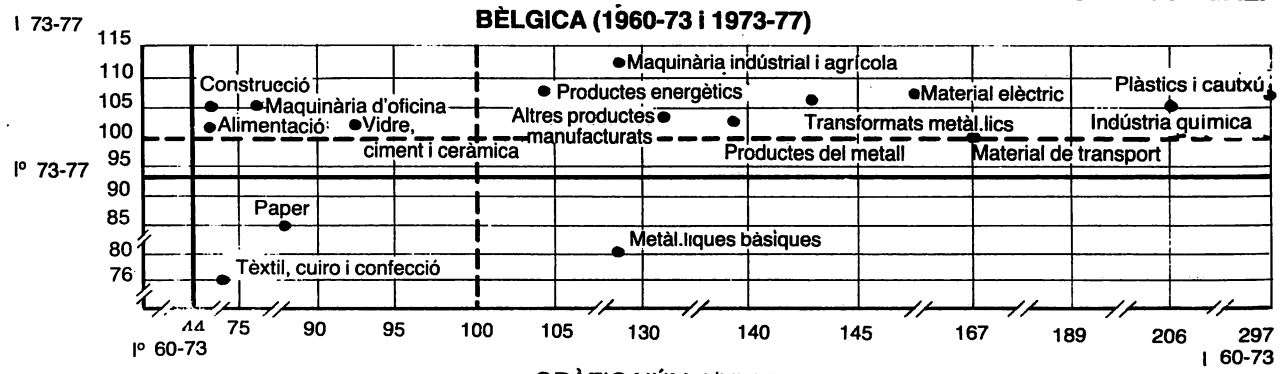
GRÀFIC NÚM. XXXVII

EVOLUCIÓ DE LES PARTICIPACIONS SECTORIALS EN EL VALOR DE LA PRODUCCIÓ INDUSTRIAL. PAÏSOS BAIXOS (1960-73 i 1973-77)

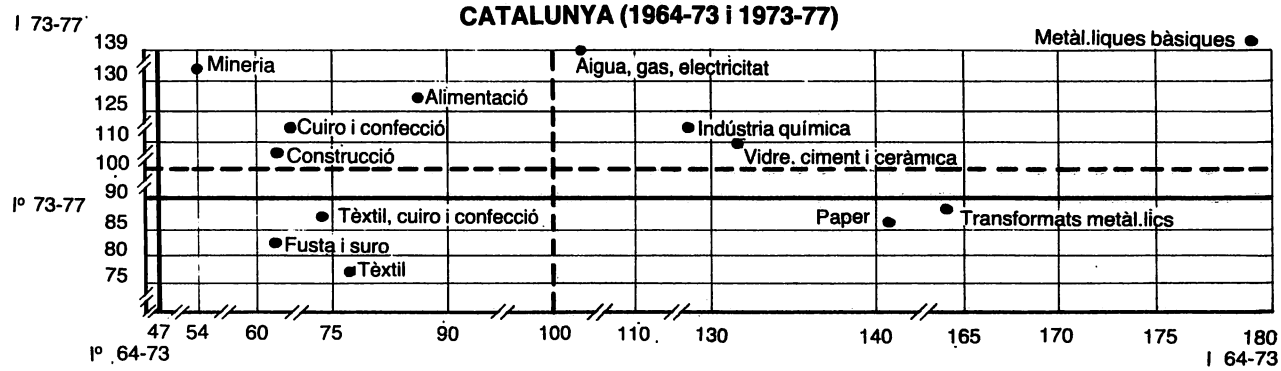

GRÀFIC NÚM. XXXVIII

EVOLUCIÓ DE LES PARTICIPACIONS SECTORIALS EN EL VALOR DE LA PRODUCCIÓ INDUSTRIAL. BÈLGICA (1960-73 i 1973-77)

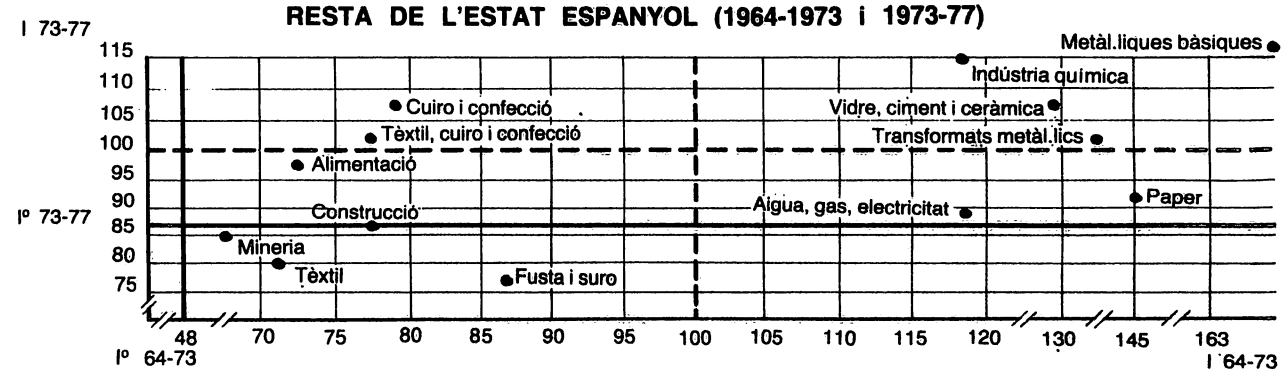

GRÀFIC NÚM. XXXIX

EVOLUCIÓ DE LES PARTICIPACIONS SECTORIALS EN EL VALOR DE LA PRODUCCIÓ INDUSTRIAL. CATALUNYA (1964-73 i 1973-77)

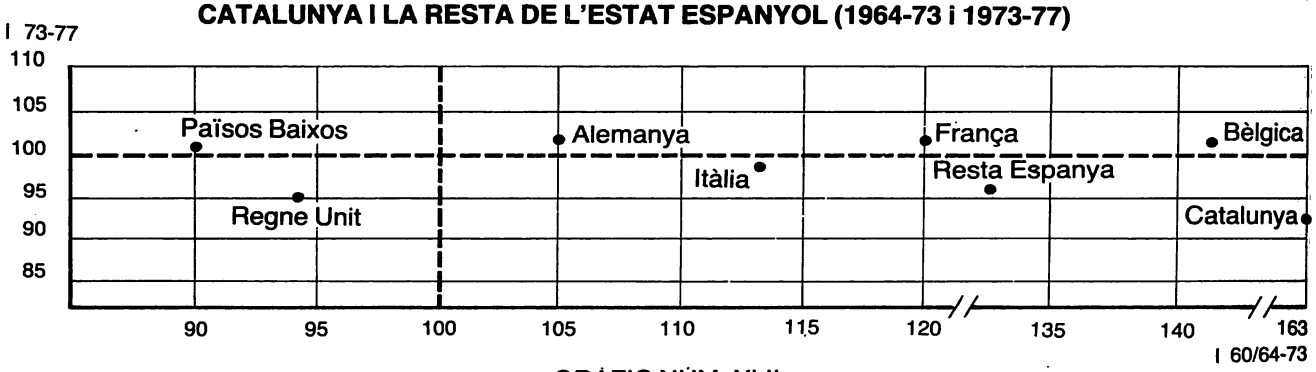

GRÀFIC NÚM. XL

EVOLUCIÓ DE LES PARTICIPACIONS SECTORIALS EN EL VALOR DE LA PRODUCCIÓ INDUSTRIAL. RESTA DE L'ESTAT ESPANYOL (1964-1973 i 1973-77)

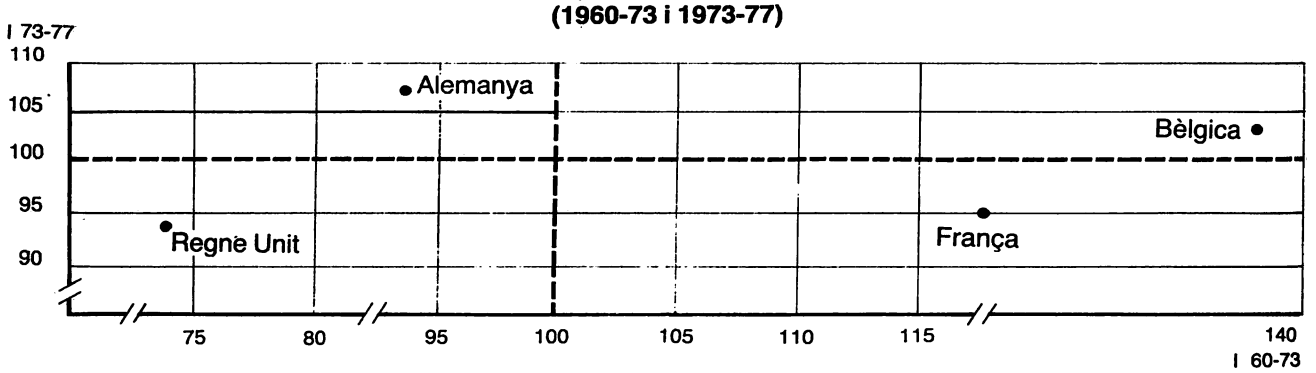
GRÀFIC NÚM. XLI

EVOLUCIÓ DEL SECTOR DE TRANSFORMATS METÀL.LICS A SIS PAÏSOS DE LA CEE (1960-73 i 73-77) CATALUNYA I LA RESTA DE L'ESTAT ESPANYOL (1964-73 i 1973-77)

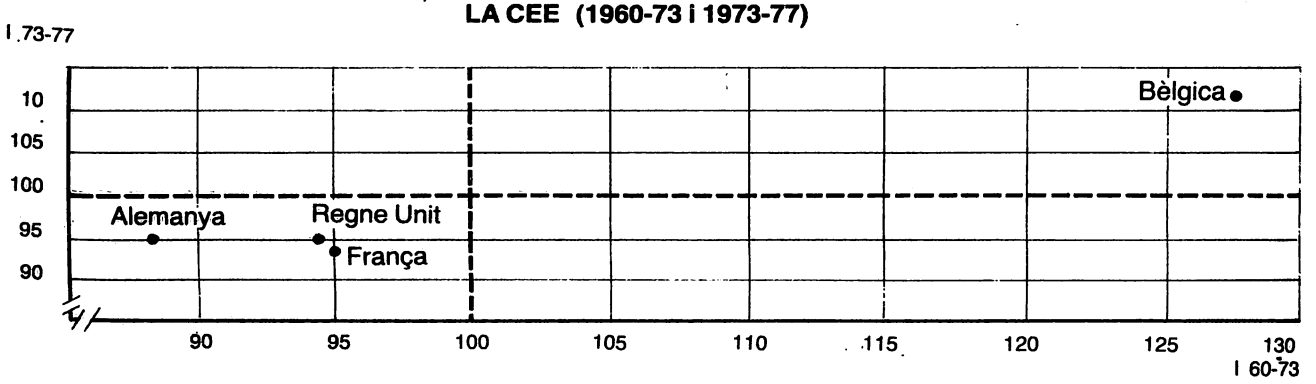

GRÀFIC NÚM. XLII

EVOLUCIÓ DEL SUBSECTOR DE PRODUCTES METÀL.LICS A QUATRE PAÏSOS DE LA CEE (1960-73 i 1973-77)

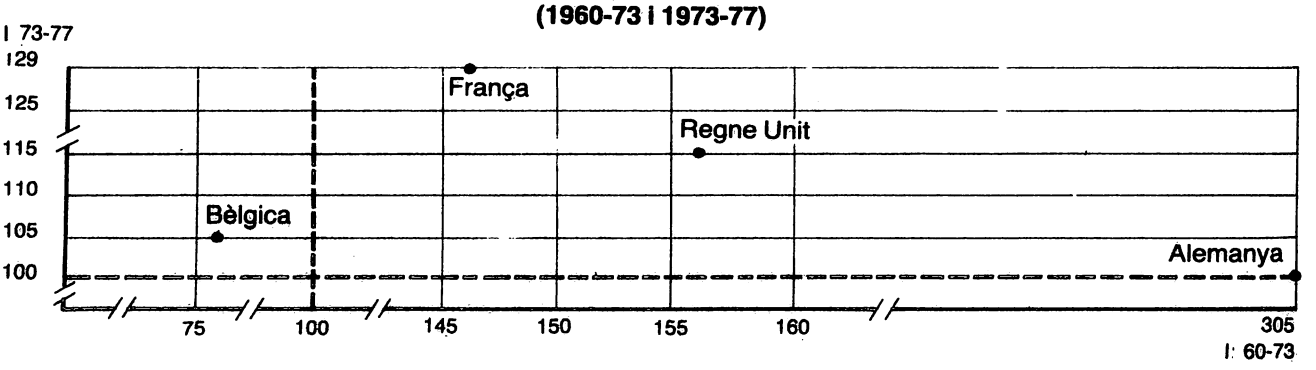

GRÀFIC NÚM. XLIII

EVOLUCIÓ DEL SUBSECTOR DE MAQUINÀRIA INDUSTRIAL I AGRÍCOLA A QUATRE PAÏSOS DE LA CEE (1960-73 i 1973-77)

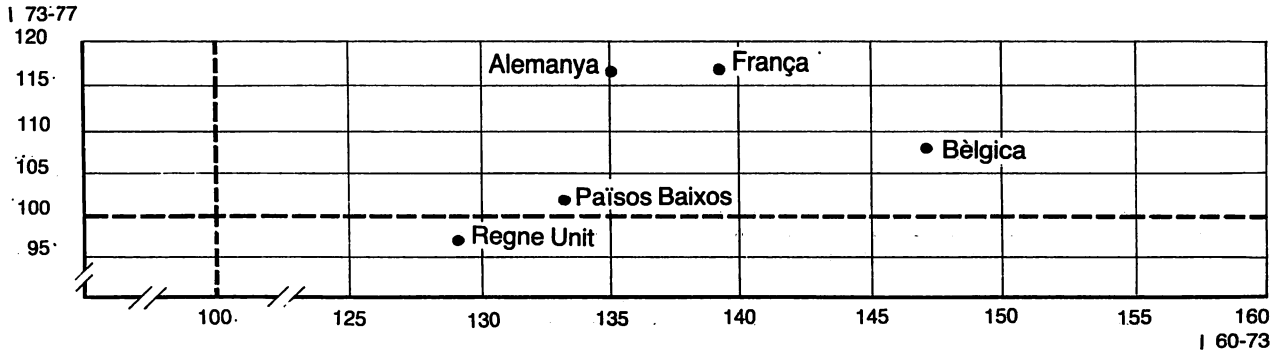

GRÀFIC NÚM. XLIV

EVOLUCIÓ DEL SUBSECTOR DE MAQUINÀRIA D'OFICINA A QUATRE PAÏSOS DE LA CEE (1960-73 i 1973-77)

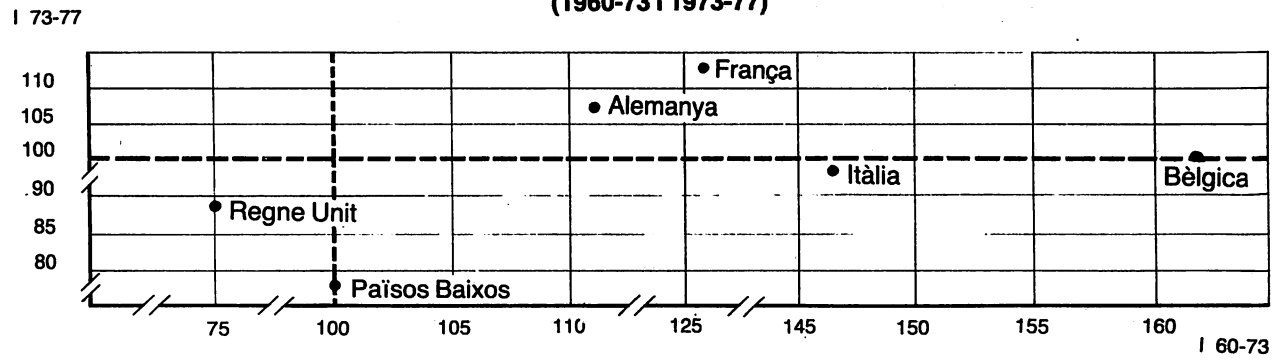
GRÀFIC NÚM. XLV

EVOLUCIÓ DEL SUBSECTOR DE MATERIAL ELÈCTRIC CINC PAÏSOS DE LA CEE (1960-73 i 1973-77)

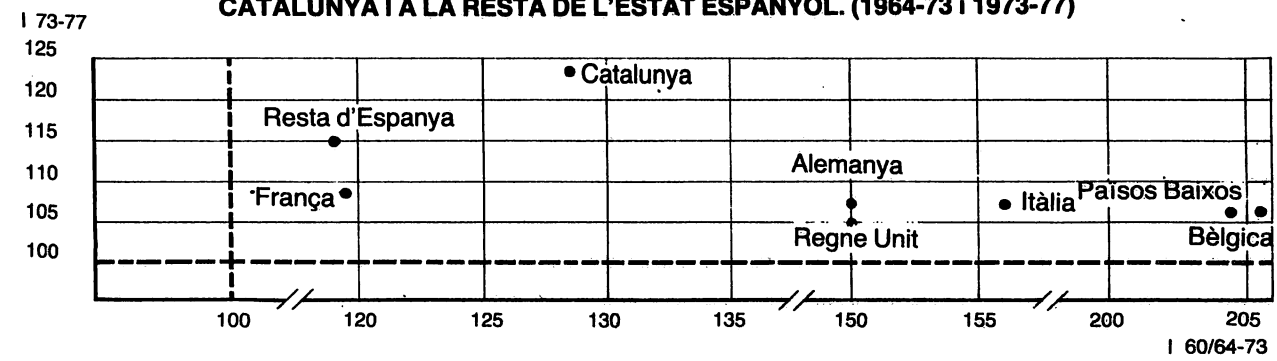

GRÀFIC NÚM. XLVI

EVOLUCIÓ DEL SUBSECTOR DE MATERIAL DE TRANSPORT A SIS PAÏSOS DE LA CEE (1960-73 i 1973-77)

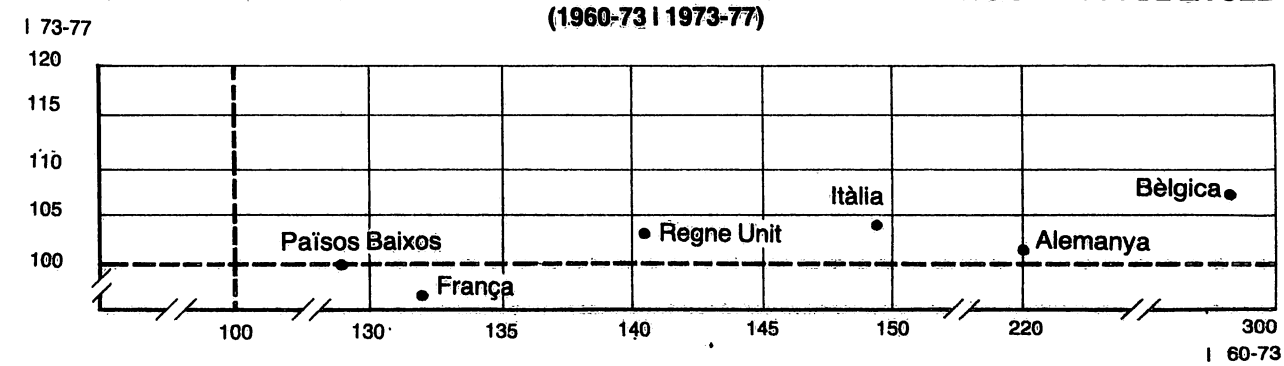

GRÀFIC NÚM. XLVII

L'EVOLUCIÓ DEL SECTOR QUÍMIC A SIS PAÏSOS DE LA CEE (1960-73 i 1973-77), CATALUNYA I A LA RESTA DE L'ESTAT ESPANYOL. (1964-73 i 1973-77)

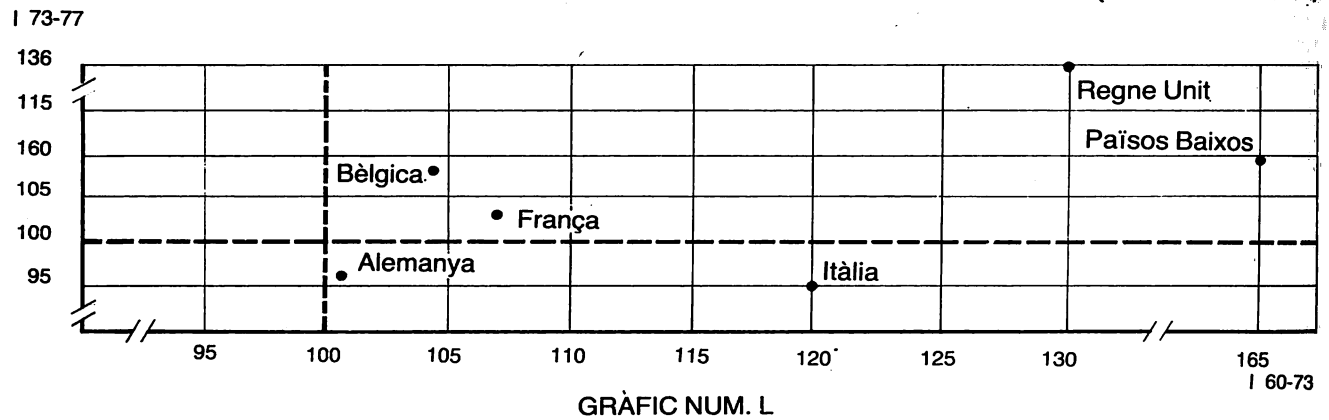

GRÀFIC NÚM. XLVIII

EVOLUCIÓ DEL SUBSECTOR DEL CAUTXÚ I TRANSFORMATS PLÀSTICS A SIS PAÏSOS DE LA CEE. (1960-73 i 1973-77)

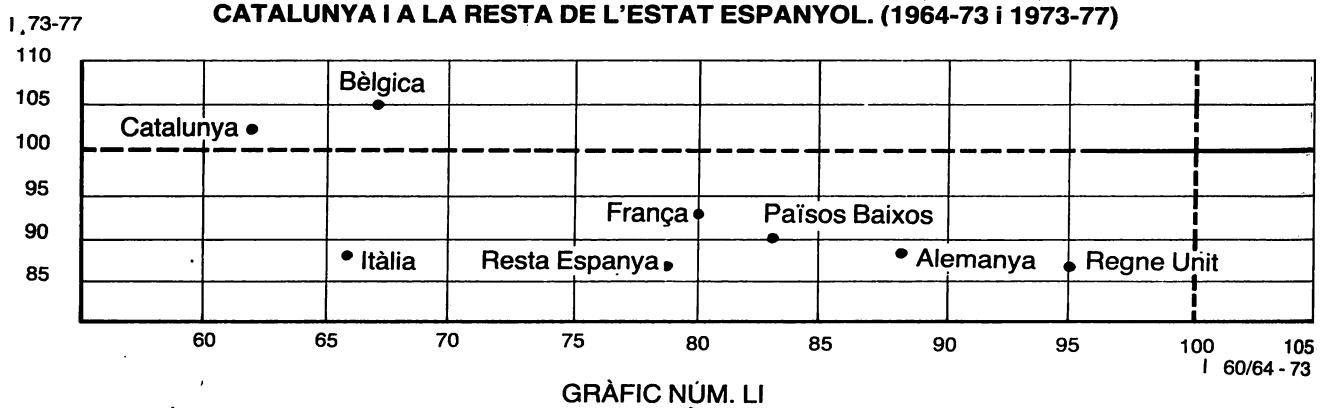
GRÀFIC NÚM. XLIX

EVOLUCIÓ DEL SECTOR DE PRODUCTES ENERGÈTICS A SIS PAÏSOS DE LA CEE (1960-73 i 1973-77)

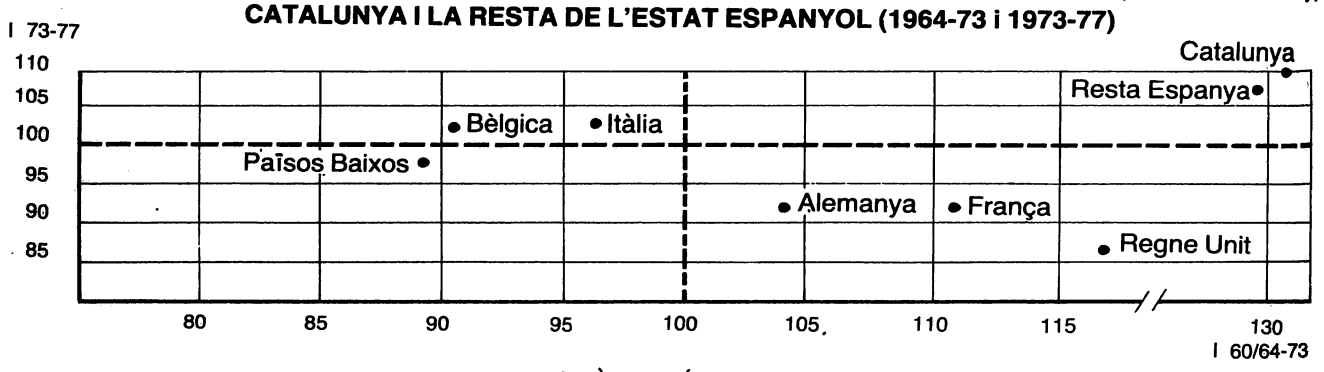

GRÀFIC NUM. L

L'EVOLUCIÓ DEL SECTOR CONSTRUCCIÓ A SIS PAÏSOS DE LA CEE (1960-73 i 1973-77), CATALUNYA I A LA RESTA DE L'ESTAT ESPANYOL. (1964-73 i 1973-77)

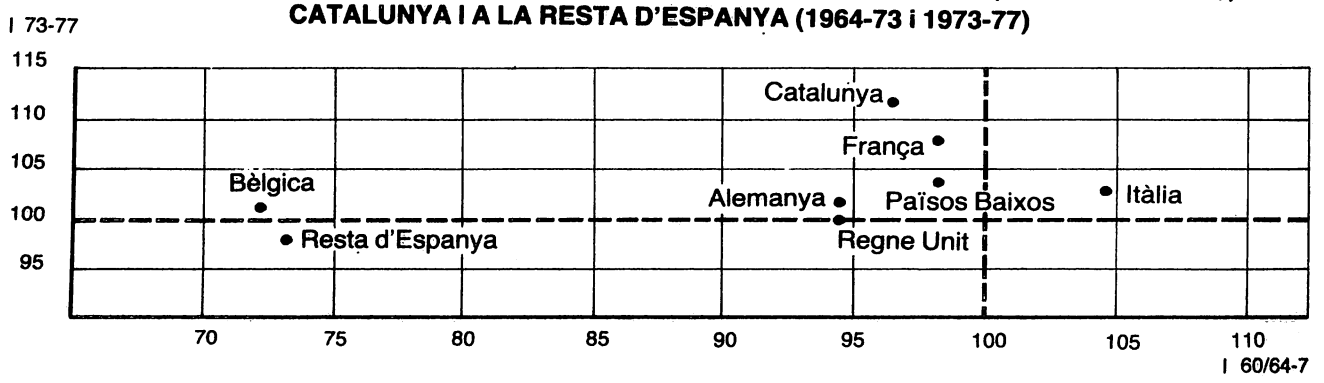

GRÀFIC NÚM. LI

L'EVOLUCIÓ DEL SECTOR DEL VIDRE, CIMENT, CERÀMICA A SIS PAÏSOS DE LA CEE (1960-73 i 73 77), CATALUNYA I LA RESTA DE L'ESTAT ESPANYOL (1964-73 i 1973-77)

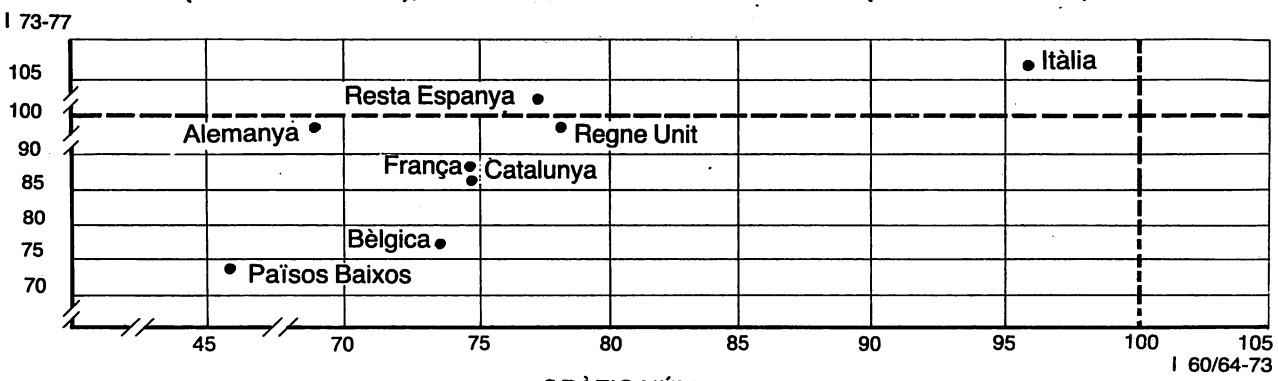

GRÀFIC NÚM. LII

EVOLUCIÓ DEL SECTOR DE L'ALIMENTACIÓ A SIS PAÏSOS DE LA CEE. (1960-73 i 1973-77), CATALUNYA I A LA RESTA D'ESPANYA (1964-73 i 1973-77)

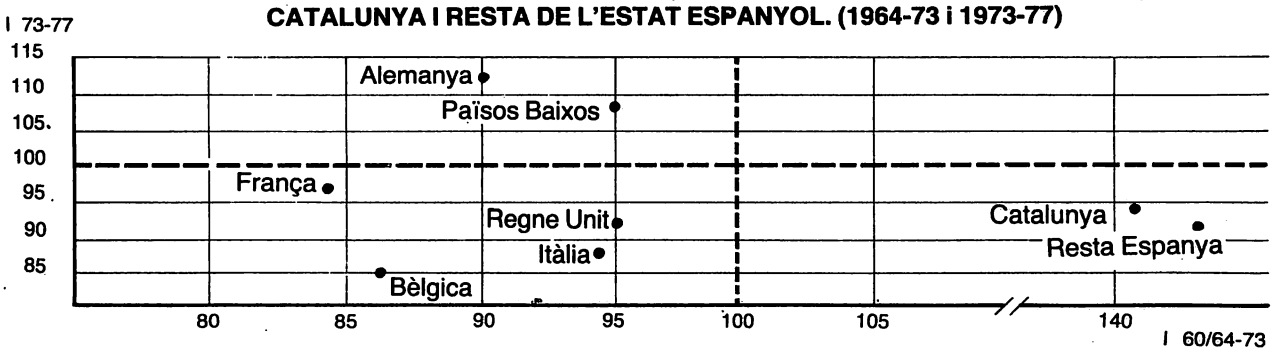
GRÀFIC NÚM. LIII

EVOLUCIÓ DEL SECTOR DEL TÈXTIL, CUIRO I CONFECCIÓ A SIS PAÏSOS DE LA CEE (1960-73 i 1973-77), CATALUNYA I RESTA D'ESPANYA. (1964-73 i 1973-77)

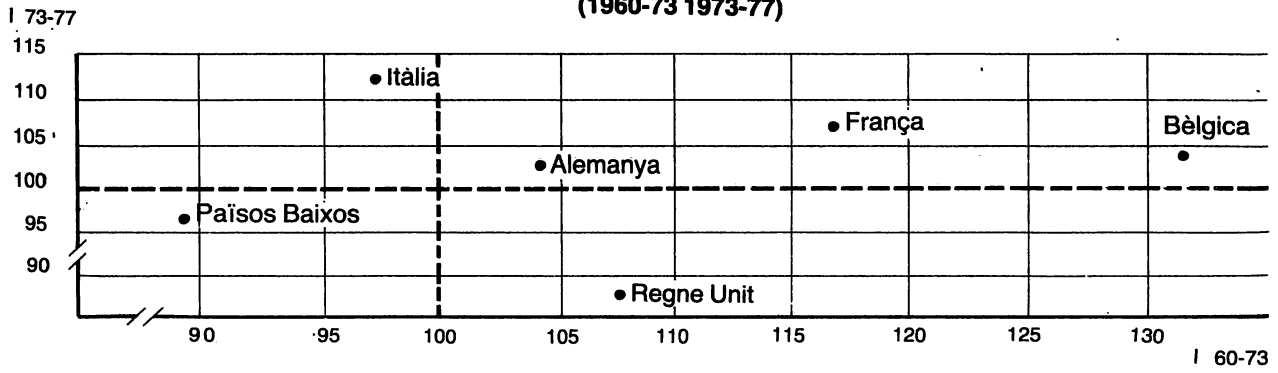

GRÀFIC NÚM. LIV

EVOLUCIÓ DEL SECTOR DEL PAPER A SIS PAÏSOS DE LA CEE (1960-73 i 1973-77), CATALUNYA I RESTA DE L'ESTAT ESPANYOL. (1964-73 i 1973-77)

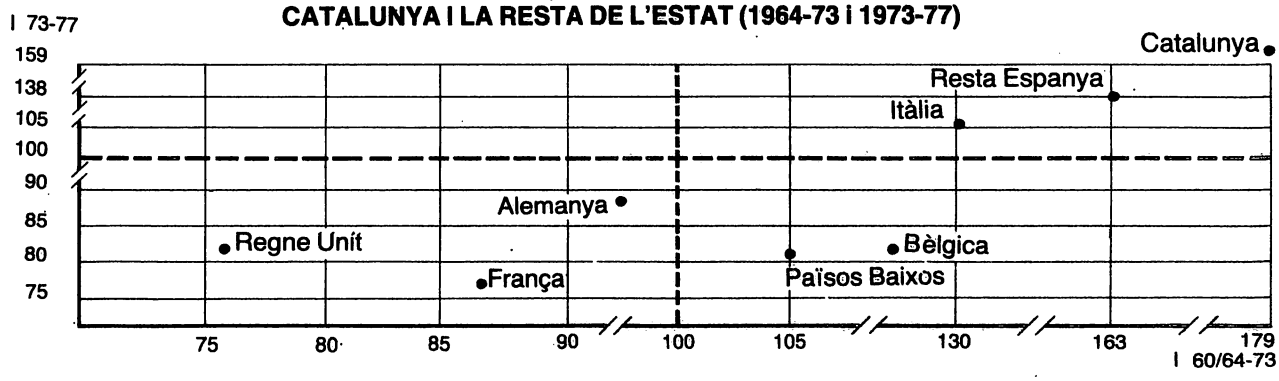

GRÀFIC NÚM. LV

L'EVOLUCIÓ DEL SECTOR ALTRES PRODUCTES MANUFACTURATS A SIS PAÏSOS DE LA CEE. (1960-73 1973-77)

GRÀFIC NÚM. LVI

SECTOR DE LA METAL.LÚRGIA BÀSICA A SIS PAÏSOS DE LA CEE (1960-73 i 1973-77, CATALUNYA I LA RESTA DE L'ESTAT (1964-73 i 1973-77)

QUADRE NÚM. 191

PARTICIPACIÓ SECTORIAL EN LA PRODUCCIÓ INDUSTRIAL TOTAL A LA CEE. (1960-1973-1977) I A CATALUNYA (1964-73-77)

(Valors afegits bruts a preus de mercat i a preus constants 1970)

	Alemanya			França		
	1960	1973	1977	1960	1973	1977
Productes energètics	10,46	10,57	10,14	11,11	11,90	12,25
Metàl.liques bàsiques	4,32	3,96	3,53	5,75	5,01	3,80
Vidre, ciment i ceràmica	4,39	4,52	4,17	3,46	3,83	3,51
Transformats metàl.lics	30,27	31,71	33,58	24,64	29,54	31,44
– Productes metàl.lics	8,14	7,61	8,17	6,80	7,95	7,58
– Maquinària industrial i agrícola	9,73	8,53	8,13	5,86	5,58	5,25
– Maquinària oficina	0,74	2,26	2,26	1,90	2,77	3,56
– Material elèctric	6,07	8,25	9,60	4,08	5,68	6,61
– Material de transport	5,59	5,06	5,41	6,01	7,56	8,43
Alimentació	10,77	10,11	10,23	10,65	10,49	11,36
Tèxtil, cuiro i confecció	7,81	5,31	5,06	9,05	6,66	5,85
– Tèxtil	—	—	—	—	—	—
– Cuiro i confecció	—	—	—	—	—	—
Paper	4,47	4,01	4,49	3,92	3,30	3,17
Indústries químiques i connexes	6,44	9,68	10,32	7,23	8,94	9,37
– Cautxú i transformats plàstics	1,38	3,03	3,05	1,94	2,57	2,50
– Resta química	4,06	6,65	7,27	5,29	6,37	6,87
Altres productes manufacturats	4,42	4,58	4,67	2,64	3,09	3,27
Fusta i suro	—	—	—	—	—	—
Construcció	17,65	15,56	13,81	21,56	17,25	16,01
Mineria	—	—	—	—	—	—
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	—	—	
TOTAL	100	100	100	100	100	100

(Continua)

(Continuació quadre núm. 191)

	Itàlia			Regne Unit		
	1960	1973	1977	1960	1973	1977
Productes energètics	12,32	14,81	14,02	11,09	14,37	19,59
Metàl.liques bàsiques	3,94	5,09	5,37	4,42	3,41	2,75
Vidre, ciment i ceràmica	5,17	4,99	5,12	2,64	3,12	2,67
Transformats metàl.lics	16,64	18,82	19,56	28,27	26,53	25,23
– Productes metàl.lics	—	4,04	3,99	6,11	4,55	4,27
– Maquinaria industrial i agrícola	—	4,48	4,80	6,87	7,07	6,75
– Maquinària oficina	—	1,32	1,53	1,16	1,82	2,10
– Material elèctric	—	4,22	4,53	4,57	5,94	5,75
– Material de transport	3,25	4,77	4,71	9,56	7,15	6,35
Alimentació	10,65	11,04	11,39	16,17	15,26	15,27
Tèxtil, cuiro i confecció	9,88	9,49	10,09	8,64	6,73	6,19
– Tèxtil	—	—	—	—	—	—
– Cuiro i confecció	—	—	—	—	—	—
Paper	3,93	3,68	3,28	6,07	5,69	5,23
Indústries químiques i connexes	6,15	9,66	10,32	5,34	8,01	8,45
– Cautxú i transformats plàstics	1,77	2,63	2,74	1,46	2,05	2,12
– Resta química	4,38	7,03	7,58	3,88	5,96	6,33
Altres productes manufacturats	4,60	4,75	5,32	3,10	3,29	2,87
Fusta y suro	—	—	—	—	—	—
Construcció	26,74	17,67	15,55	14,31	13,59	11,76
Mineria	—	—	—	—	—	—
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	—	—	
TOTAL	100	100	100	100	100	100

(Continua)

(Continuació quadre núm. 191)

	Països Baixos			Bèlgica		
	1960	1973	1977	1960	1973	1977
Productes energètics	10,33	16,98	18,67	12,89	13,36	14,61
Metàl.liques bàsiques	3,32	3,49	2,82	6,78	8,61	6,94
Vidre, ciment i ceràmica	4,58	3,61	3,53	5,54	5,03	5,14
Transformats metàl.lics	24,29	21,79	21,99	14,92	21,16	22,37
– Productes metàl.lics	14,56	5,66	6,05	3,96	5,51	5,65
– Maquinària industrial i agrícola		4,11	4,39	3,86	4,92	5,51
– Maquinària oficina		0,40	0,43	0,25	0,19	0,20
– Material elèctric	5,65	7,52	7,67	3,73	5,49	5,91
– Material de transport	4,08	4,09	3,45	3,12	5,04	5,10
Alimentació	14,28	13,96	14,54	15,01	10,74	10,90
Tèxtil, cuiro i confecció	8,21	3,74	2,26	10,91	7,94	6,05
– Tèxtil	—	—	—	—	—	—
– Cuiro i confecció	—	—	—	—	—	
Paper	5,57	5,31	5,72	4,16	3,60	3,06
Indústries químiques i connexes	5,39	11,01	11,70	4,50	9,28	9,72
– Cautxú i transformats plàstics	1,00	1,28	1,28	0,72	2,14	2,29
– Resta química	4,39	9,73	10,42	3,78	7,14	7,43
Altres productes manufacturats	3,66	3,27	3,13	3,41	4,50	4,67
Fusta i suro	—	—	—	—	—	
Construcció	20,37	16,84	15,14	21,89	15,78	16,55
Mineria	—	—	—	—	—	—
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	—	—	
TOTAL	100	100	100	100	100	100

(Continua)

(Continuació quadre núm. 191)

	Catalunya			Resta Espanya		
	1964	1973	1977	1964	1973	1977
Productes energètics	—	—	—	—	—	—
Metàl.liques bàsiques	10,95	1,70	2,70	4,90	7,98	11,03
Vidre, ciment i ceràmica	2,94	3,86	4,23	3,58	4,63	5,03
Transformats metàl.lics	17,87	29,20	26,12	16,63	22,08	22,37
– Productes metàl.lics	—	—	—	—	—	
– Maquinària industrial i agrícola	—	—	—	—	—	—
– Maquinària oficina	—	—	—	—	—	—
– Material elèctric	—	—	—	—	—	—
– Material de transport	—	—	—	—	—	—
Alimentació	7,10	6,26	7,01	12,35	9,01	8,86
Tèxtil, cuiro i confecció	28,54	21,21	18,19	11,70	9,01	9,07
– Tèxtil	20,71	15,71	11,99	3,06	2,18	1,75
– Cuiro i confecció	7,83	5,50	6,20	8,64	6,83	7,32
Paper	3,83	5,40	4,65	2,80	4,06	3,69
Indústries químiques i connexes	10,07	12,86	15,93	8,63	10,21	11,73
– Cautxú i transformats plàstics	—	—	—	—	—	—
– Resta química	—	—	—	—	—	—
Altres productes manufacturats	—	—	—	—	—	—
Fusta i suro	4,45	2,71	2,26	4,93	4,30	3,25
Construcció	18,97	11,70	11,88	22,98	17,87	15,42
Mineria	1,38	0,75	0,98	5,20	3,61	3,07
Aigua, gas i electricitat	3,90	4,37	6,06	6,30	7,25	6,48
TOTAL	100	100	100	100	100	100

NOTA: Els valors absoluts base d'aquest quadre corresponen a Valors Afegits Bruts a preus constants de 1970, aconseguits aplicant els factors d'inflació o deflació derivats dels preus implícits dels VAB de cada sector.

FONT: Elaboració pròpia a partir de: EUROSTAT 1978. National Accounts ESA. Detailed tables 1970-77.
– BANCO DE BILBAO La Renta Nacional de España y su distribución provincial. Sèrie homogènia i any 1977.
– INE 1979 i 1980. Contabilidad Nacional de España. Base 1970. Anys 1964-1976 i 1970-1977.

1.2. Les contribucions sectorials al creixement industrial

És prou clar que les contribucions al creixement econòmic industrial depenen del ritme de creixement propi i evidentment de la participació que el sector en qüestió tingués a l'inici del període que es considera. El quadre núm. 192, presenta pels dos períodes objecte de l'anàlisi i per a cada país, les contribucions al creixement de cada un dels sectors industrials que es consideren.

QUADRE NÚM. 192

LES CONTRIBUCIONS SECTORIALS AL CREIXEMENT DE LA PRODUCCIÓ INDUSTRIAL A LA CEE (1960-1973-1977) I A CATALUNYA (1964-1973,1973-1977)

	Alemanya		França	
	60-73	73-77	60-73	73-77
Productes energètics	10,69	–2,89	12,47	15,53
Metàl.liques bàsiques	3,54	–9,76	4,47	–7,62
Vidre, ciment i ceràmica	4,67	–6,57	4,10	0,46
Transformats metàl.lics	33,37	91,15	33,09	49,42
– Productes metàl.lics	7,00	25,39	8,78	4,14
– Maquinària industrial i agrícola	7,15	–4,20	5,37	2,14
– Maquinària oficina	4,03	2,27	3,40	11,11
– Material elèctric	10,79	51,05	6,85	15,35
– Material de transport	4,41	16,64	8,69	16,69
Alimentació	9,34	14,11	10,37	19,61
Tèxtil, cuiro i confecció	2,41	–2,54	4,93	–1,82
– Tèxtil	—	—	—	—
– Cuiro i confecció	—	—	—	—
Paper	3,47	19,28	2,86	1,91
Indústries químiques i connexes	14,61	29,76	10,18	13,36
– Cautxú i transformats plàstics	4,95	3,51	3,03	1,75
– Resta química	9,66	26,25	7,15	11,61
Altres productes manufacturats	4,78	7,27	3,41	4,95
Fusta i suro	—	—	—	—
Construcció	13,12	—39,81	14,12	4,21
Mineria	—	—	—	—
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	—
TOTAL	100	100	100	100

(Continua)

(Continuació quadre núm. 192)

	Itàlia		Regne Unit	
	60-73	73-77	60-73	73-77
Productes energètics	17,11	0,96	20,67	151,08
Metàl.liques bàsiques	6,15	9,93	1,47	–24,14
Vidre, ciment i ceràmica	4,82	7,18	4,04	–17,41
Transformats metàl.lics	20,83	31,76	23,17	–67,98
– Productes metàl.lics	14,66	3,29	1,55	–13,34
– Maquinària industrial i agrícola		10,11	7,45	–17,28
– Maquinària oficina		5,02	3,07	7,24
– Material elèctric		9,63	8,56	–11,94
– Material de transport	6,17	3,71	2,53	–32,66
Alimentació	11,41	17,05	13,52	–14,99
Tèxtil, cuiro i confecció	9,13	19,92	3,07	–24,14
– Tèxtil	—	—	—	—
– Cuiro i confecció	—	—	—	—
Paper	3,45	–3,35	5,06	–20,33
Indústries químiques i connexes	12,89	21,23	13,14	5,97
– Cautxú i transformats plàstics	3,43	4,49	3,19	0,13
– Resta química	9,46	16.75	9,95	5,84
Altres productes manufacturats	4,90	14,59	3,66	–16,65
Fusta i suro	—	—	—	—
Construcció	9,32	–19,27	12,19	–71,41
Mineria	—	—	—	—
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	—
TOTAL	100	100	100	100

(Continua)

(Continuació quadre núm. 192)

	Països Baixos		Bèlgica	
	60-73	73-77	60-73	73-77
Productes energètics	22,60	42,53	13,73	32,01
Metàl.liques bàsiques	3,64	–6,73	10,05	–16,15
Vidre, ciment i ceràmica	2,79	2,45	4,62	6,75
Transformats metàl.lics	19,67	24,86	26,11	39,10
– Productes metàl.lics	6,47	11,53	6,74	7,64
– Maquinària industrial i agrícola		8,37	5,77	13,64
– Maquinària oficina		0,81	0,13	0,33
– Material elèctric	9,10	9,76	6,89	11,61
– Material de transport	4,10	–5,61	6,57	5,87
Alimentació	13,70	22,70	7,36	13,06
Tèxtil, cuiro i confecció	–0,03	–11,11	5,59	–20,22
– Tèxtil	—	—	—	—
– Cuiro i confecció	—	—	—	—
Paper	5,09	11,53	3,16	–4,46
Indústries químiques i connexes	15,74	21,45	12,81	15,78
– Cautxú i transformats plàstics	1,51	1,28	3,27	4,35
– Resta química	14,23	20,17	9,82	11,43
Altres productes manufacturats	2,94	1,20	5,37	6,94
Fusta i suro	—	—	—	—
Construcció	13,86	–8,87	10,93	27,20
Mineria	—	—	—	—
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	—
TOTAL	100	100	100	100

(Continua)

(Continuació quadre núm. 192)

	Catalunya		Resta d'Espanya	
	64-73	73-77	64-73	73-77
Productes energètics	—	—	—	—
Metàl.liques bàsiques	2,35	11,44	10,82	29,32
Vidre, ciment i ceràmica	4,67	7,46	5,59	7,48
Transformats metàl.lics	39,13	–0,71	27,11	24,12
– Productes metàl.lics	—	—	—	—
– Maquinària industrial i agrícola	—	—	—	—
– Maquinària oficina	—	—	—	—
– Material elèctric	—	—	—	—
– Material de transport	—	—	—	—
Alimentació	5,52	13,52	5,92	7,96
Tèxtil, cuiro i confecció	14,78	–8,11	6,53	9,41
– Tèxtil	11,32	–20,40	1,37	–0,86
– Cuiro i confecció	3,46	12,29	5,16	10,27
Paper	6,78	–1,96	5,22	1,48
Indústries químiques i connexes	15,30	42,70	11,66	20,89
– Cautxú i transformats plàstics	—	—	—	—
– Resta química	—	—	—	—
Altres productes manufacturats	—	—	—	—
Fusta i suro	1,18	–1,60	3,73	–3,06
Construcció	5,31	13,45	13,14	0,72
Mineria	0,19	3,05	2,13	–0,18
Aigua, gas i electricitat	4,79	20,76	8,13	1,85
TOTAL	100	100	100	100

FONT: Elaboració pròpia partint de:
– EUROSTAT 1978. National Accounts. ESA Detailed tables. 1970-77.
– BANCO DE BILBAO. Renta Nacional de España y su distribución provincial. Sèrie homogènia i any 1977.
– INE 1979 i 1980. Contabilidad Nacional de España. Base 1970.

En el cas d'Alemanya, i pel període 1960-73, cal destacar la rellevància dels sectors de transformats metàl.lics (en especial de material elèctric), química i connexes, construcció i productes energètics que contribueixen en un 71,79% al creixement industrial del període. En canvi, i a partir de la recessió, tal preponderància recau, sobretot, en els transformats metàl.lics (on sembla operar-se una reconversió cap el material elèctric), la indústria química, el paper i l'alimentació. En el camp oposat, trobem el sector de la construcció amb una contribució força negativa.

En el cas de França, pel primer període considerat (1960-73) s'opera un procés similar al d'Alemanya, encara que en el camp dels transformats metàl.lics, els subsectors de major importància els constitueixen els productes de metall i els mitjans de transport, i d'altra banda, revesteix més importància la contribució del sector de la construcció que la del sector quí-

mic, que fins i tot és inferior a la del sector de l'alimentació. Durant el període de crisi, els sectors amb més gran contribució al creixement industrial, són per aquest ordre, els transformats metàl.lics (amb una clara orientació cap al material de transport, el material elèctric i la maquinària d'oficina), el sector de l'alimentació, els productes energètics i la indústria química, especialment si s'exclouen els transformats plàstics i del cautxú.

En el cas d'Itàlia, entre 1960-73, destaquen el sector de transformats metàl.lics, els productes energètics i la química, i el sector tèxtil i de confecció tenen una importància superior si ens atenem a les contribucions d'aquest sector en els diferents països de la CEE. En el període 1973-77, que en el cas d'Itàlia no sembla correspondre's massa amb la situació de recessió d'altres països, el sector de transformats metàl.lics manté la seva posició dominant, i en segon lloc apareix el sector químic, i per últim el sector tèxtil, englobant entre els tres, aproximadament el 73% del creixement industrial total.

En el cas del Regne Unit, i en el primer període, a part de la contribució del sector de transformats metal.lics, molt important, com en el cas d'Alemanya a l'inici de la dècada dels seixanta, cal destacar les contribucions dels sectors de productes energètics, i ja en menor mesura, l'alimentació, la química i la construcció. En canvi, durant el període de recessió, força virulenta en el cas de l'economia del Regne Unit, només el creixement desorbitat del sector de productes energètics, alleugereix en certa mesura el declivi general de la indústria britànica.

En el cas dels Països Baixos, apareix com a sector capdavanter en les contribucions al creixement industrial (1960-73) el sector de productes energètics, malgrat tenir una participació relativa en el VAB industrial inferior, per exemple al sector de transformats metàl.lics. A continuació, per aquest ordre, cal assenyalar el sector dels transformats metàl.lics, la química, la construcció i l'alimentació. En la part oposada, cal assenyalar el sector tèxtil, únic que té creixement negatiu a tota Europa en aquest període.
En el període 1973-77 s'accentua més marcadament la preponderància del sector de productes energètics, i obté també una importància molt significativa el sector de l'alimentació, que supera la contribució del sector químic al creixement (sector aquest que en tota la CEE ha donat preponderància a la indústria química pròpiament dita, enfront de la indústria del cautxú i dels transformats plàstics).

En el cas de Bèlgica, en el període 1960-73 destaquen, per ordre d'importància, el sector de transformats metàl.lics, els productes energètics, la química i la construcció. En el període de crisi manté la seva posició capdavantera el sector de transformats metàl.lics (amb una especial influència del sector de maquinària industrial i agrícola), els productes energètics, la construcció, la química i la indústria de l'alimentació, essent força important la recessió en el sector tèxtil i en la metal.lúrgica básica.

Pel que fa a la resta de l'Estat espanyol, els sectors amb més importància en el període 1964-73, són els transformats metàl.lics, la construcció, la química i el metall bàsic. En canvi, en el període 1973-77, sens dubte amb un retard considerable en rebre l'impacte de la crisi, s'observa que la siderúrgia (metall bàsic) s'erigeix en el sector que aporta la màxima contribució al creixement de l'economia de la resta de l'Estat. També, encara que en menor proporció que en el període anterior, el sector dels transformats metàl.lics té una forta rellevància, i també la indústria química que aporta gairebé un 21% del creixement industrial. En darrer terme, cal assenyalar la no poca importància en aquest sentit del sector tèxtil. Només apareixen amb contribucions negatives al creixement, el sector de la mineria i de la fusta i el suro.

En fi, pel que fa a Catalunya, i per al període 1964-73, els sectors de transformats metàl.lics, química i tèxtil aporten el 69% del creixement global industrial. De fet, d'aquesta manera, i a manca d'un nivell de desagregació més elevat per al sector de transformats metàl.lics, cal assenyalar que la contribució al creixement del total d'aquest sector és la més alta dels països que es consideren en aquest període, trobant-se la contribució del tèxtil només per sota de la d'Itàlia, i la química als nivells més alts.

A partir de 1973, s'observa una preponderància absoluta del sector químic i de l'aigua, gas i electricitat, juntament amb les indústries agroalimentàries, i el metall bàsic. Tant el sector de transformats metàl.lics com el tèxtil, el paper, la fusta i el suro presenten contribucions negatives al creixement.

2. L'evolució de l'ocupació industrial

De la mateixa manera que en tractar de l'evolució de la producció industrial, l'anàlisi de l'ocupació es durà a terme partint l'època 1960-77 en dos subperíodes en funció del desencadenament de la crisi econòmica de 1973.

Des d'una perspectiva global, l'evolució de l'ocupació total a la CEE en els dos períodes de referència ha tingut un comportament fortament diferenciat. D'una banda, i entre els anys 1960 i 1973, l'ocupació total creix a una taxa anual del 0,2% (això suposa un augment aproximat de tres milions de llocs de treball), mentre que a partir del 1973, i fins a l'actualitat, s'ha produït un declivi important d'aquesta variable.

Pel que fa al sector industrial, l'evolució ha tingut comportaments variables segons els diferents països (vegeu quadre núm. 193) en el primer subperíode i, en canvi, a partir del 1973 s'ha produït una baixa notable en els nivells d'ocupació industrial, particularment a Alemanya, Països Baixos i Bèlgica. Si tenim en compte el procés de disminució de l'ocupació en l'agricultura, tan sols el sector serveis es presenta en l'ac-

tualitat com el sector més dinàmic quant al manteniment de l'ocupació es refereix.

A Catalunya, per la seva part es constata, fins l'any 1973 un increment anual de la població ocupada en la indústria i els serveis, en detriment de la població agrícola. A partir del 1973, i fins l'any 1977, es pot observar la caiguda en l'ocupació global propiciada per un cert descens de la població ocupada en la indústria, que adquireix proporcions més elevades en el cas de l'agricultura.

QUADRE NÚM. 193

TAXES DE CRIXEMENT DE L'OCUPACIO A LA CEE (1960-1973 i 1973-77) I A CATALUNYA (1964-73 i 1973-77)

(Taxes mitjanes anuals)

Ocupació	Alemanya		França		Itàlia		Regne Unit		Països Baixos	
	60-73	73-77	60-73	73-77	60-73	73-77	60-73	73-77	60-73	73-77
Total	0,2	–1,6	0,7	–0,1	–0,4	0,7	0,2	–0,1	0,9	–0,1
Indústria	0,2	–3,1	0,9	–1,2	0,7	0,3	–0,7	–1,7	0,2	–2,3
Serveis	1,3	0,2	2,3	1,3	1,5	2,2	1,2	1,0	2,0	1,0
Agrícola	–4,6	–4,1	–4,0	–3,0	–5,2	–2,3	–3,7	–1,9	–3,1	–1,7

(Continuació)

Ocupació	Bèlgica		CEE-6		Catalunya		Resta d'Espanya	
	60-73	73-77	60-73	73-77	64-73	73-77	64-73	73-77
Total	0,6	–0,2	0,2	–0,3	2,0	–0,2	0,5	–',7
Indústria	0,2	–2,3	0,2	1,7	2,3	–0,1	1,4	–0,1
Serveis	1,8	1,4	1,6	1,1	2,6	1,3	3,2	1,0
Agricola	–5,9	–4,0	–4,5	–2,9	–1,6	–8,4	–3,0	–4,1

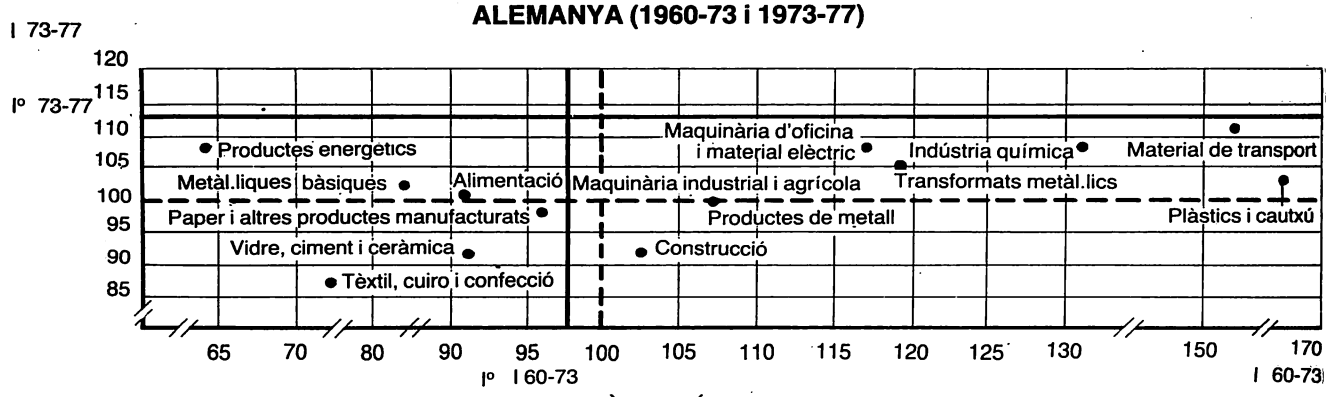
FONT: Elaboració pròpia partint de:
– EUROSTAT National Accounts. ESA. Detailed tables 1970-77.
BANCO DE BILBAO, Renta Nacional de España y su distribución provincial. Sèrie homogènia i any 1977.

D'altra banda, i a fi de donar una idea del pes de la població ocupada en el sector industrial, i així també, per oferir un contrast amb els valors de la participació del sector industrial en la producció total (vegeu quadre núm. 190), pot resultar il.lustratiu el quadre núm. 194. Noteu que a l'increment generalitzat de la participació en la producció del sector industrial de 1960 a 1973 es correspon d'una manera quasi generalitzada una disminució permanent de la participació de l'ocupació en el mateix període (les excepcions són Itàlia, França, Catalunya i la resta de l'Estat espanyol). En canvi, a partir del 1973, el sentit de disminució de la part relativa d'ocupació industrial, excepte per a l'Estat espanyol, es correspon amb l'analitzada des del punt de vista de la producció industrial. De la diferent intensitat del decrement d'ambdues variables resultaran uns guanys o pèrdues relatives en la productivitat aparent del treball en els diferents països.

També, però, en matèria d'ocupació es planteja la qüestió de quin ha estat el comportament de cadascun dels sectors industrials dins del marc global ara exposat. Així, i seguint exactament les directrius marcades en analitzar l'evolució de la producció industrial, també es realitza a continuació l'estudi de l'evolució de l'ocupació.

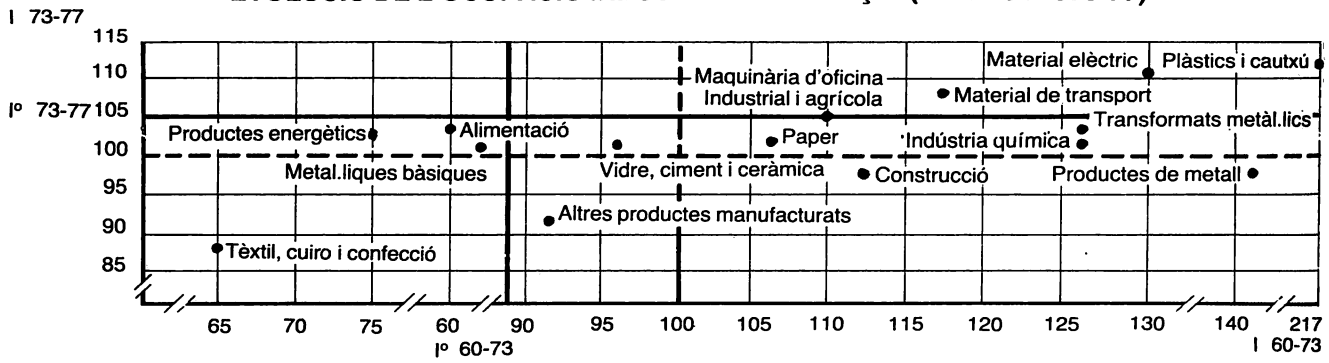
GRÀFIC NÚM. LVII

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL. ALEMANYA (1960-73 i 1973-77)

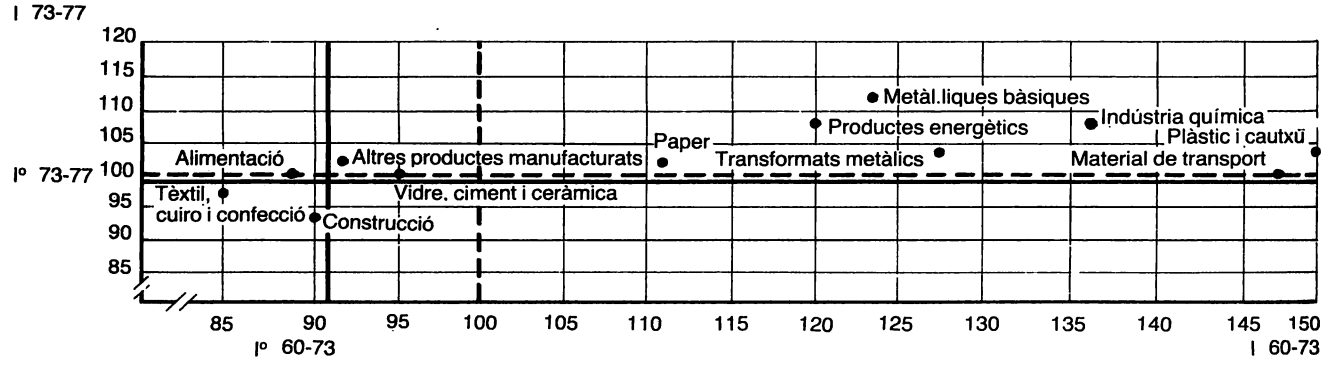

GRÀFIC NÚM. LVIII

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL A FRANÇA. (1960-73 i 1973-77)

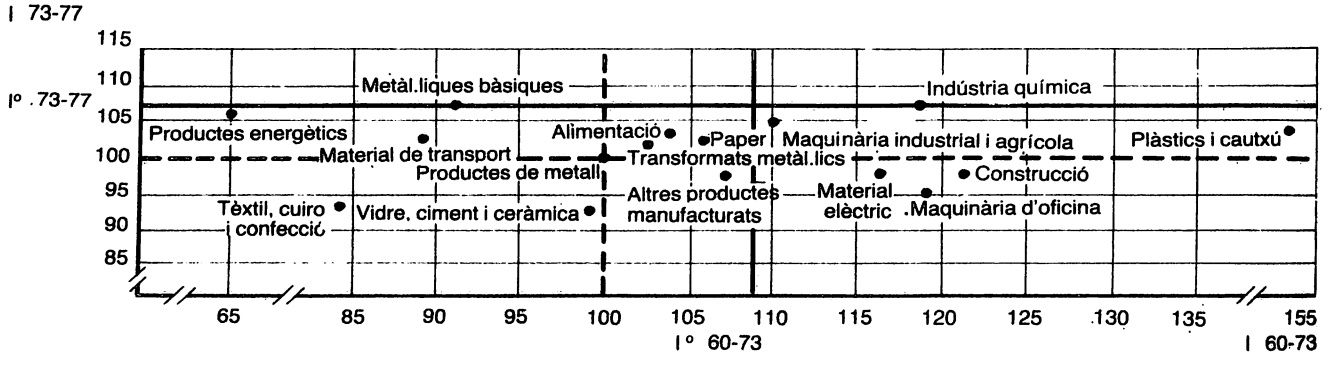

GRÀFIC NÚM. LIX

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL A ITÀLIA. (1960-73 i 1973-77)

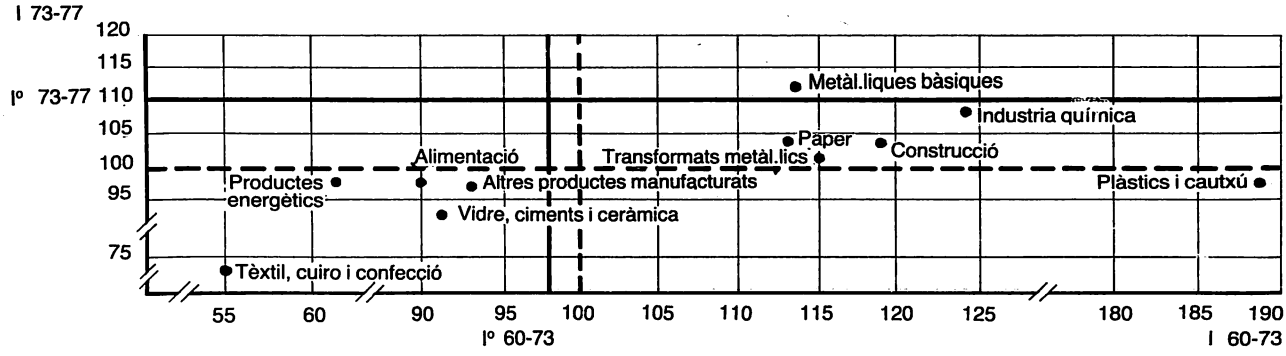

GRÀFIC NÚM. LX

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL AL REGNE UNIT. (1960-73 i 1973-77)

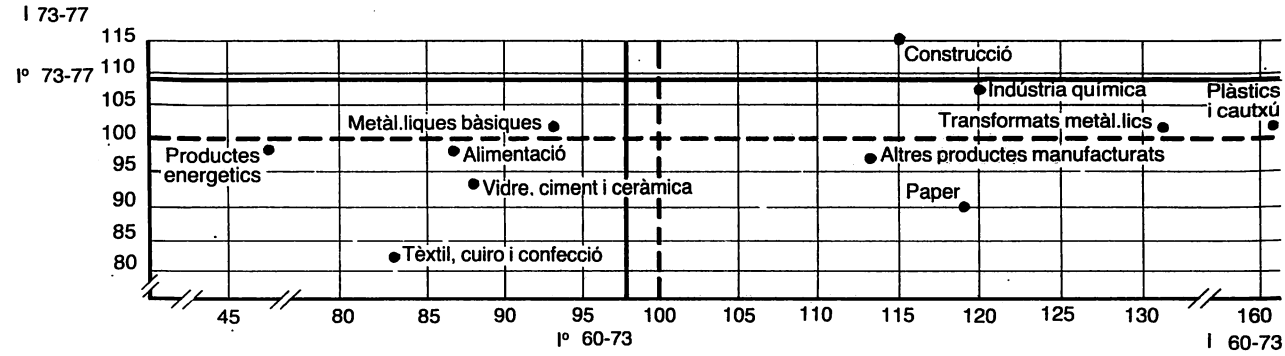
GRÀFIC NÚM. LXI

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL ALS PAÏSOS BAIXOS. (1960-73 i 1973-77)

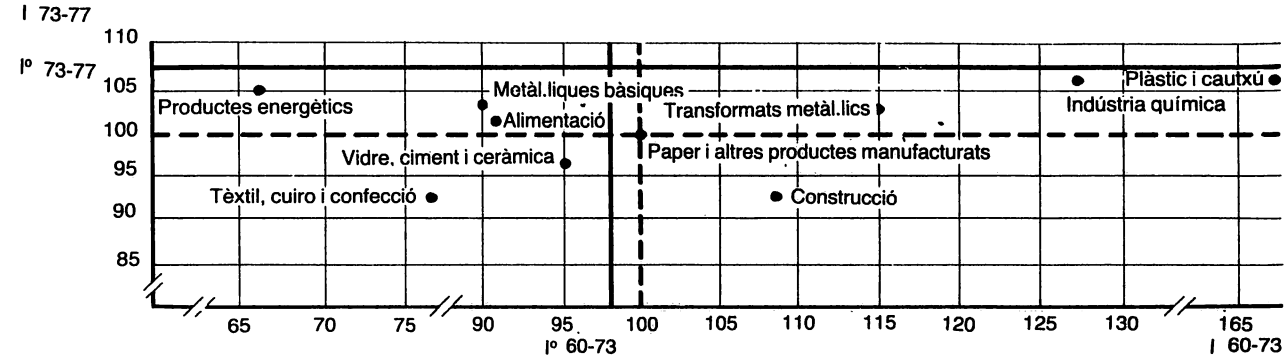

GRÀFIC NÚM. LXII

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL A BÈLGICA. (1960-73 i 1973-77)

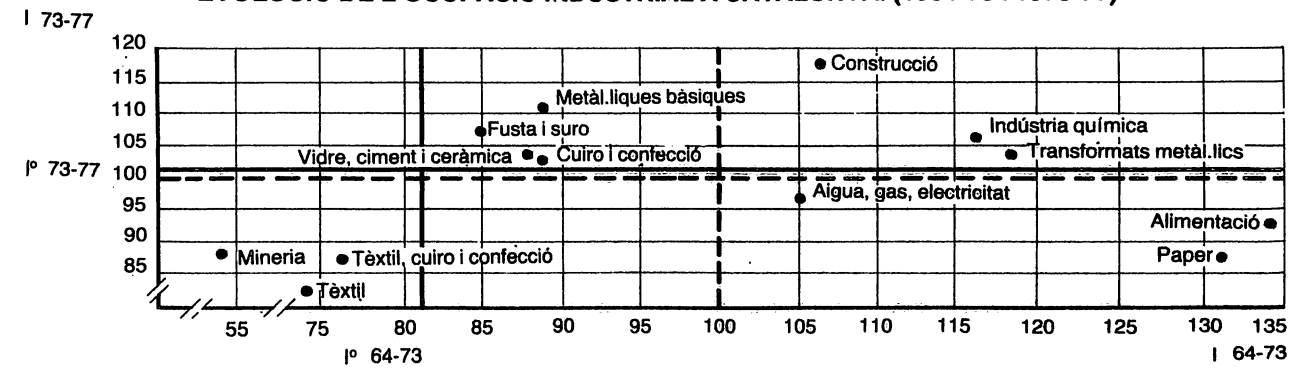

GRÀFIC NÚM. LXIII

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL A LA CEE-6. (1960-73 i 1973-77)

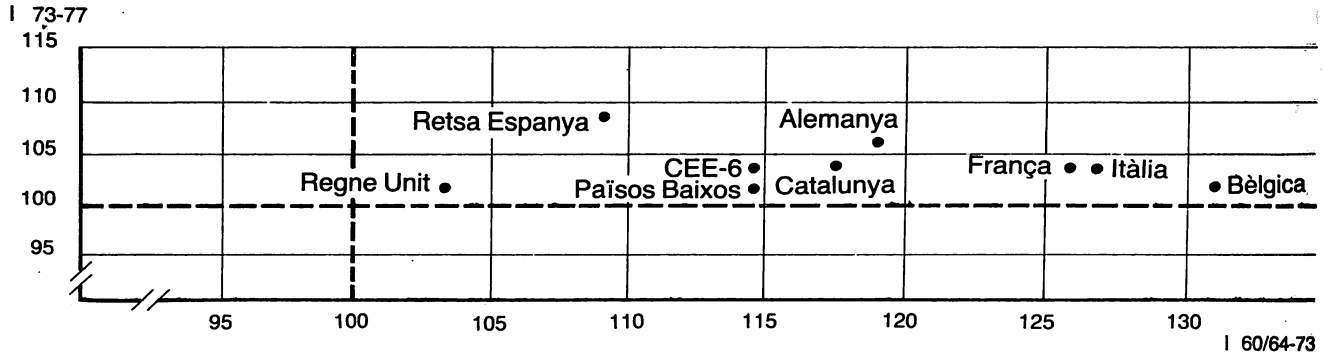

GRÀFIC NÚM. LXIV

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL A CATALUNYA. (1964-73 i 1973-77)

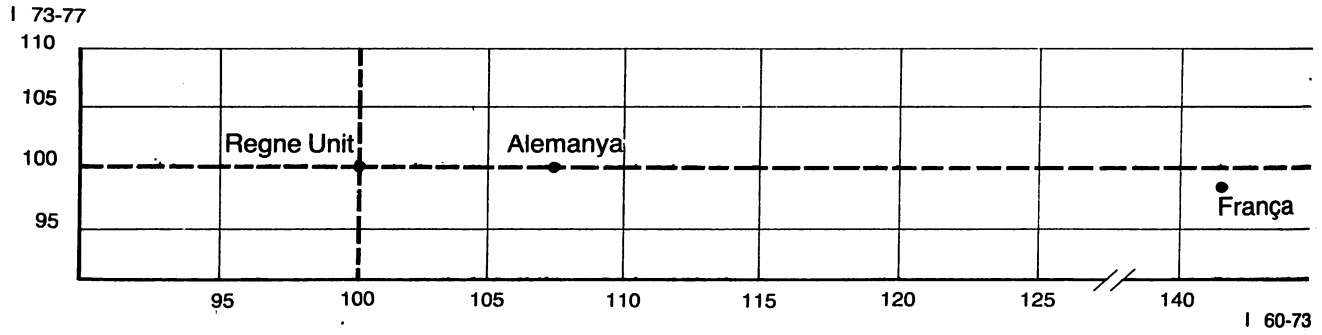
GRÀFIC NÚM. LXV

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL AL SECTOR DE TRANSFORMATS METÀL.LICS

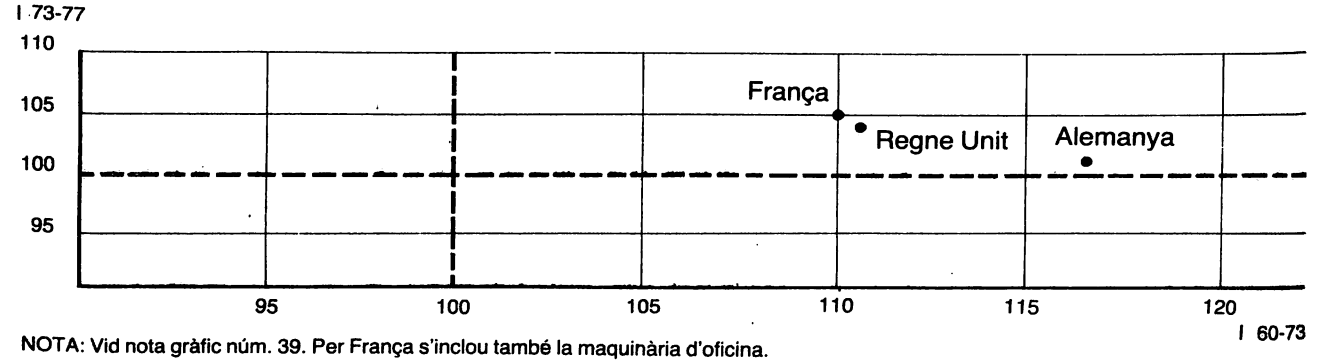

GRÀFIC NÚM. LXVI

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL AL SUBSECTOR DE PRODUCTES DE METALL

GRÀFIC NÚM. LXVII

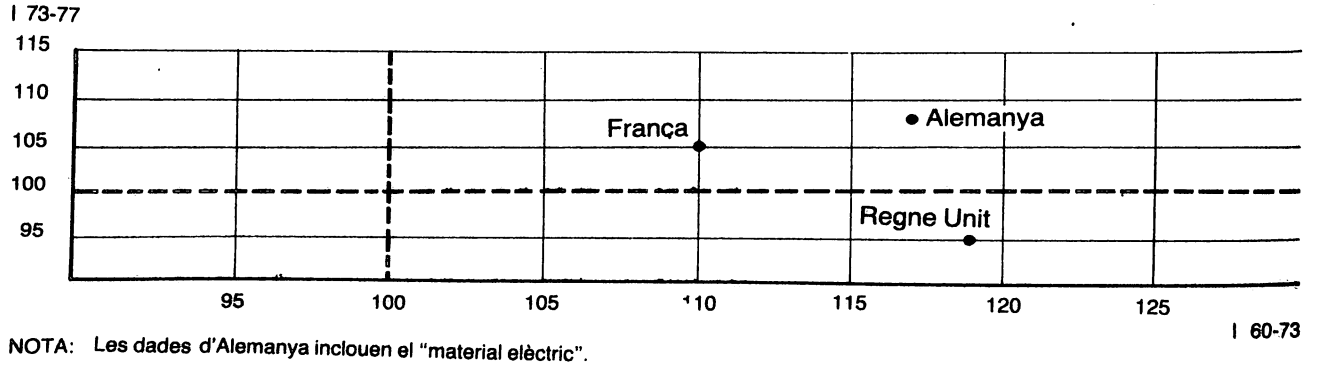
EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL AL SUBSECTOR DE MAQUINÀRIA INDUSTRIAL I AGRÍCOLA

NOTA: Vid nota gràfic núm. 39. Per França s'inclou també la maquinària d'oficina.

GRÀFIC NÚM. LXVIII

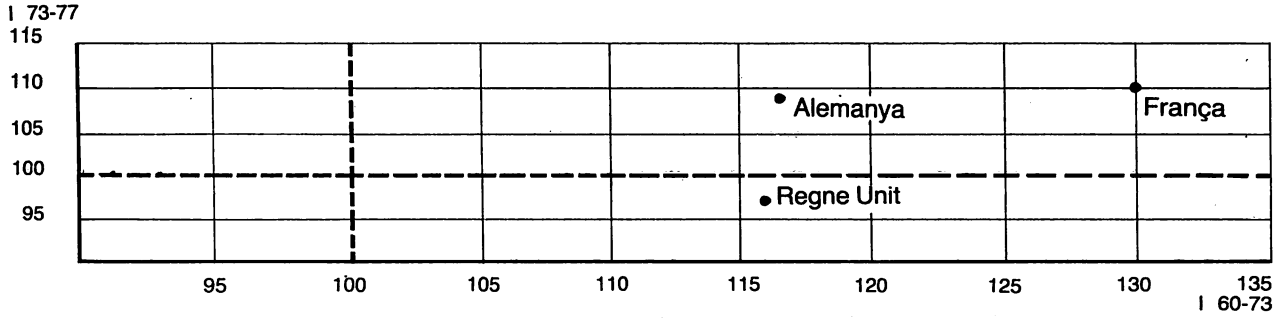
EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL AL SUBSECTOR DE MAQUINÀRIA D'OFICINA

NOTA: Les dades d'Alemanya inclouen el "material elèctric".

GRÀFIC NÚM. LXIX

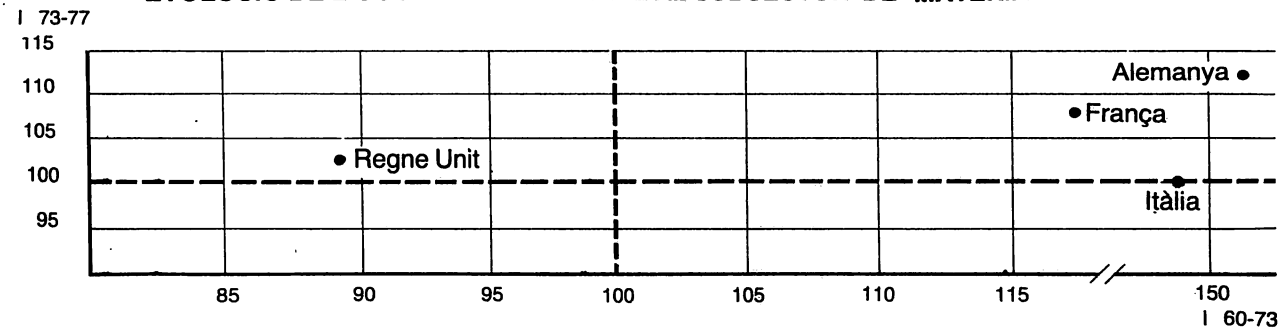
EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL AL SUBSECTOR DE MATERIAL ELÈCTRIC

NOTA: Les dades d'Alemanya inclouen la maquinària d'oficina.

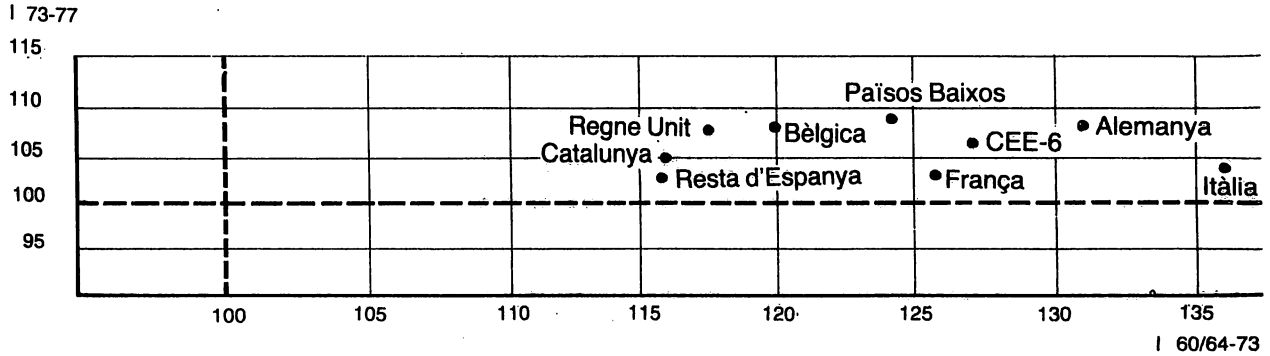
GRÀFIC NÚM. LXX

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL AL SUBSECTOR DE MATERIAL DE TRANSPORT

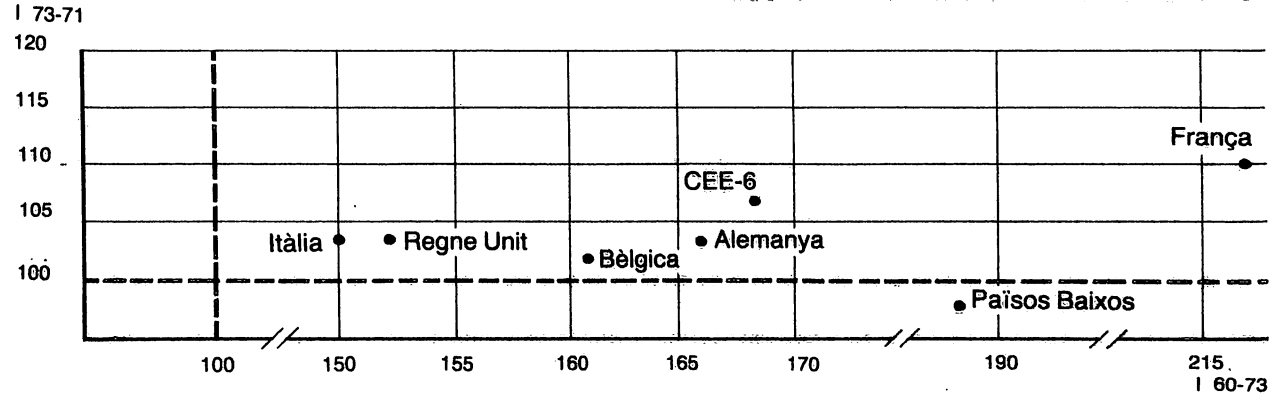

GRÀFIC NÚM. LXXI

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL AL SECTOR QUÍMIC

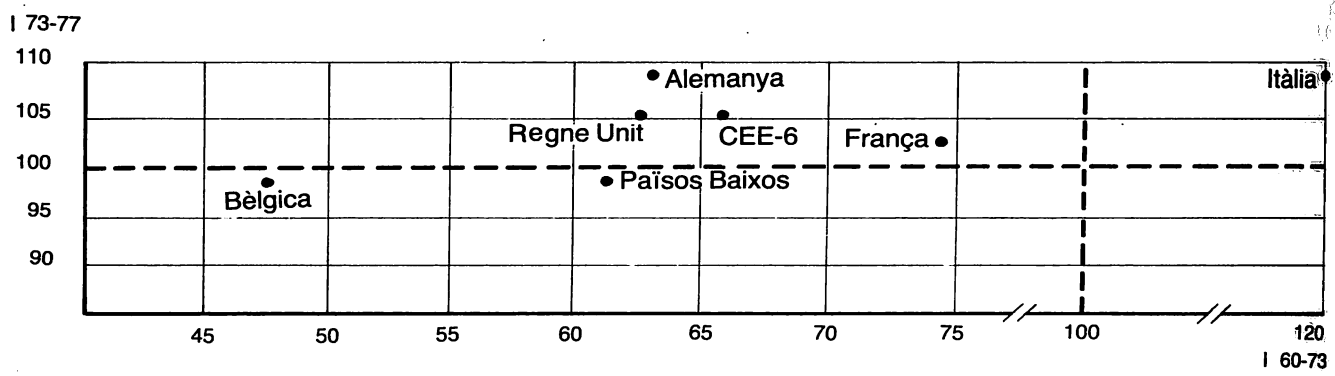

GRÀFIC NÚM. LXXII

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL AL SUBSECTOR DEL CAUTXÚ I TRANSFORMATS PLÀSTICS

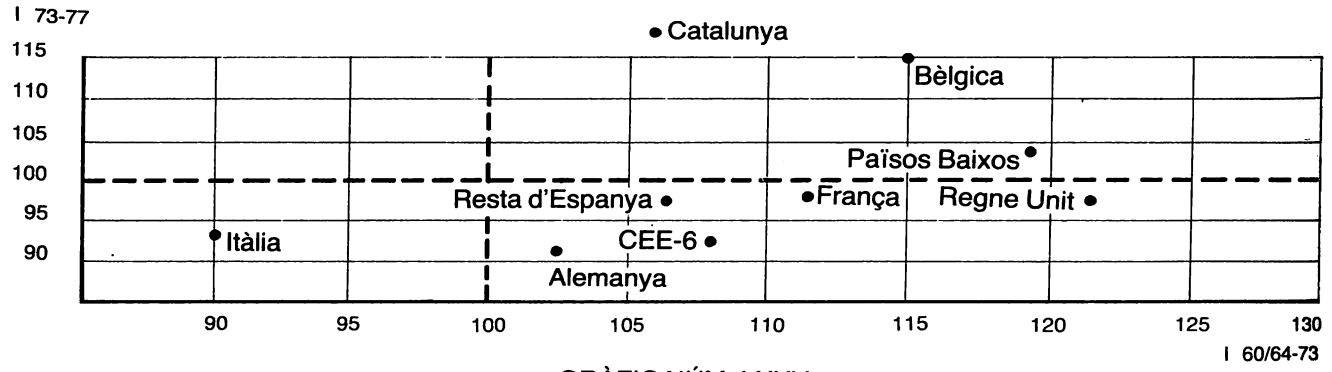
GRÀFIC NÚM. LXXIII

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL AL SECTOR DE PRODUCTES ENERGÈTICS

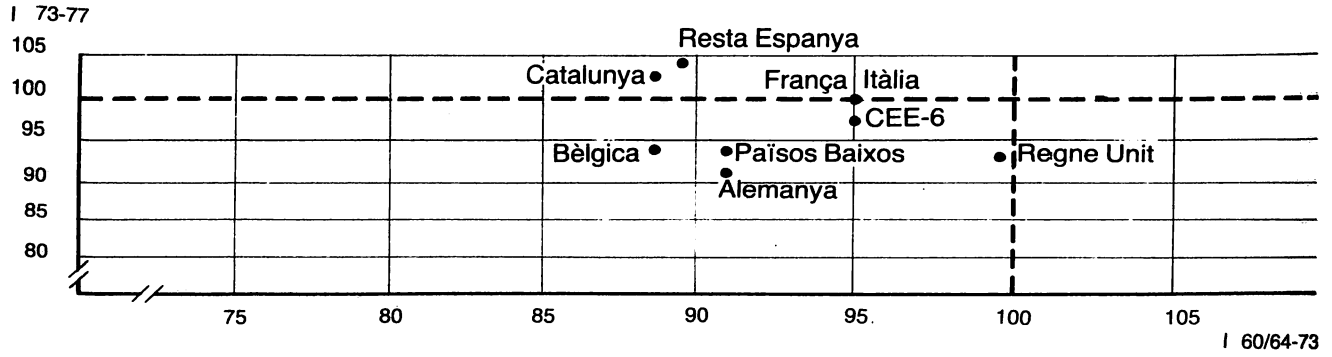

GRÀFIC NÚM. LXXIV

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL AL SECTOR DE LA CONSTRUCCIÓ

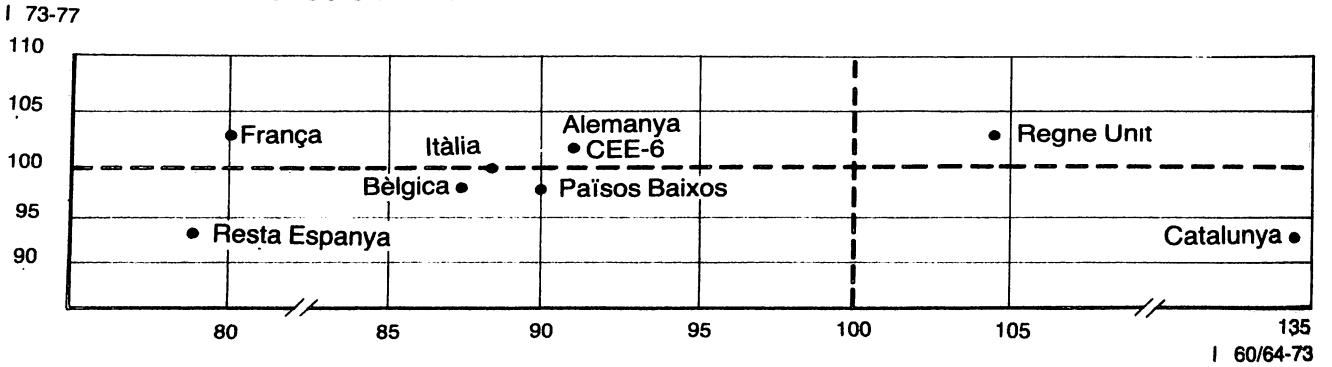

GRÀFIC NÚM. LXXV

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL AL SECTOR DEL VIDRE, CIMENT I CERÀMICA

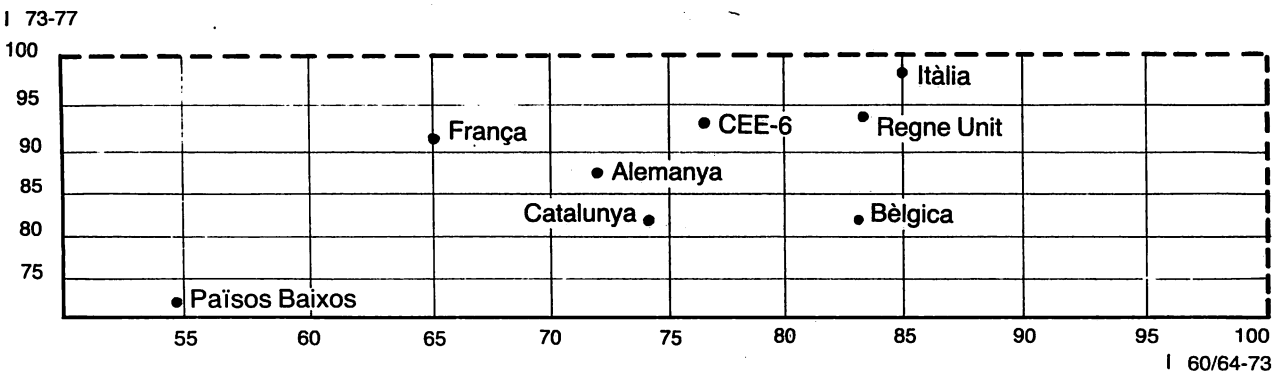

GRÀFIC NÚM. LXXVI

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL AL SECTOR DE L'ALIMENTACIÓ

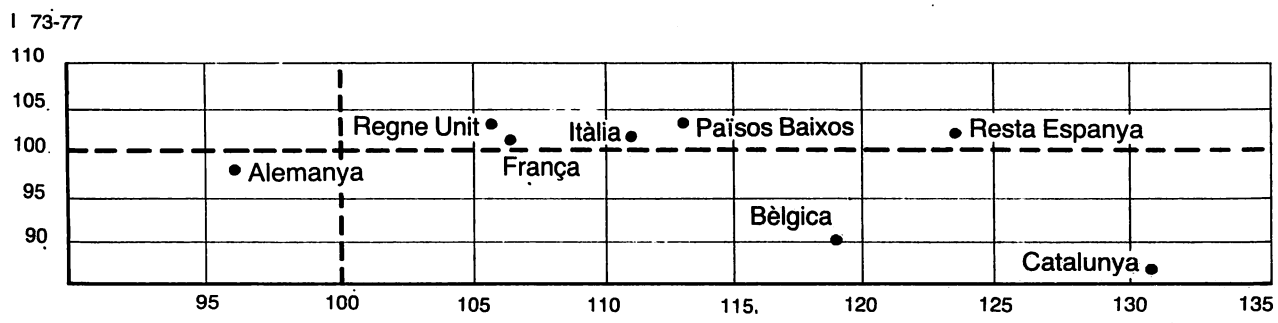
GRÀFIC NÚM. LXXVII

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL AL SECTOR DEL TÈXTIL, CUIRO I CONFECCIÓ

GRÀFIC NÚM. LXVIII

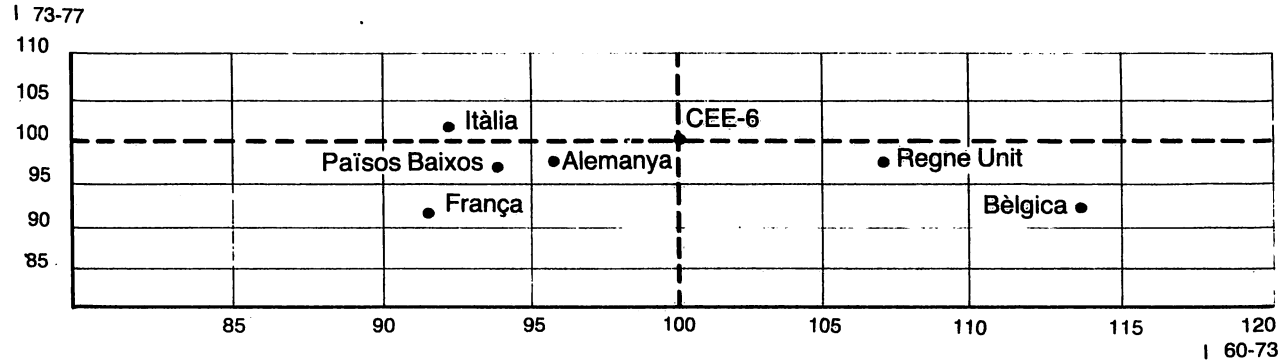
EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL AL SECTOR DEL PAPER

NOTA: Les dades per Alemanya inclouen l'ocupació d'altres productes manufacturats.

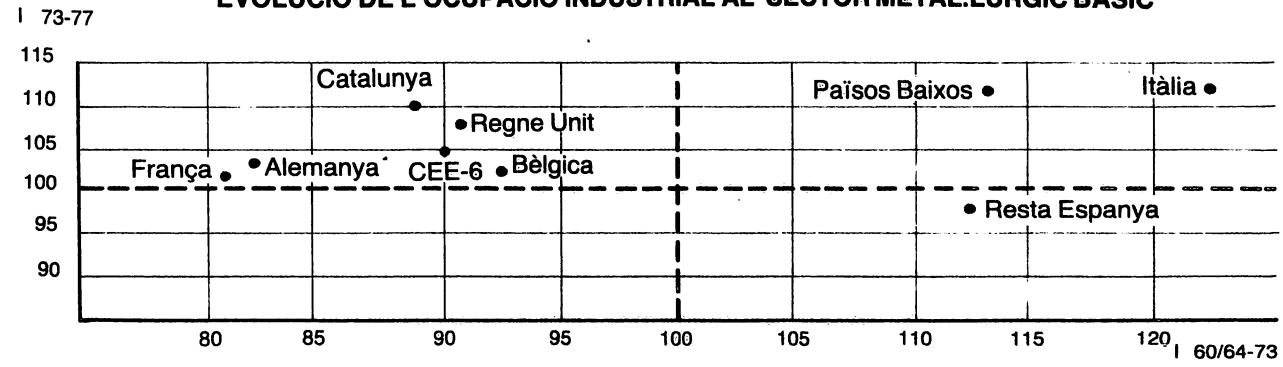
GRÀFIC NÚM. LXXIX

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL AL SECTOR D'ALTRES PRODUCTES MANUFACTURATS

GRÀFIC NÚM. LXXX

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL AL SECTOR METAL.LÚRGIC BÀSIC

QUADRE NÚM. 194

EL PES DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL I DE SERVEIS EN L'OCUPACIÓ GLOBAL A LA CEE (1960-1973-1977) I A CATALUNYA (1964-1973-1977)

	Alemanya			França			Itàlia			Regne Unit			Països Baixos		
	60	73	77	60	73	77	60	73	77	60	73	77	60	73	77
% sector industrial	46,4	46,3	43,5	36,7	37,5	35,9	32,9	38,0	37,3	45,2	40,2	37,7	38,8	35,4	32,5
% sector serveis	40,0	46,4	49,9	41,7	51,0	53,9	35,5	45,5	48,1	50,1	57,0	59,7	50,1	58,0	61,3

(Continuació)

	Bèlgica			CEE-6			Catalunya			Resta d'Espanya		
	60	73	77	60	73	77	64	73	77	64	73	77
% sector industrial	41,9	39,5	36,3	40,8	40,6	38,4	49,8	51,3	51,6	30,6	33,1	34,0
% sector serveis	48,6	56,5	60,3	42,6	50,7	53,7	36,9	39,0	41,6	30,8	38,9	41,7

FONT: Vegeu font quadre núm. 193

2.1. Les mutacions sectorials a la Comunitat i a Catalunya, abans i després de la crisi econòmica

El tipus d'analisi s'ha plantejat exactament igual que en el cas de l'estudi del valor de la producció. S'utilitzen els mateixos índexs de dinamisme, encara que evidentment referits a participacions de l'ocupació de cada sector en l'ocupació industrial global. Així mateix, i per als gràfics per països s'utilitzen els índexs frontera definits en l'esmentat apartat. Els problemes de nivell de desagregació són els mateixos. Tan sols afegir la particularitat de les dades estadístiques emprades per Catalunya i la resta de l'Estat espanyol. En efecte, en no disposar de dades sobre la població ocupada a un nivell de desagregació suficient l'any 1964, s'ha optat per efectuar l'anàlisi de l'evolució de l'ocupació assalariada, car, evidentment, salvant les diferents taxes d'assalariament dels diferents sectors, constitueix un indicador prou fiable, si més no, de la tendència general del sector en qüestió.

Així, doncs, es presenten a continuació una sèrie de gràfics relatius a l'evolució de les participacions de l'ocupació de cada sector de la indústria sobre el total de l'ocupació industrial, tant pel que fa referència al conjunt de sectors dins d'un país (gràfics núm. LVII a núm. LXIV) com el mateix sector per al conjunt de països (gràfics núm. LXV a núm. LXXX). No cal insistir que en alguns casos no disposem de dades sobre certs sectors i períodes, i amb aquest motiu es produiran certes omissions en alguns gràfics. Finalment, les participacions relatives de l'ocupació de cada sector en el total de l'ocupació industrial a la CEE, Catalunya i la resta de l'Estat espanyol, figuren en el quadre núm. 195.

QUADRE NÚM. 195

PARTICIPACIÓ SECTORIAL EN L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL A LA CEE (1960-1973-1977), I A CATALUNYA (1964-1973-1977)

Sectors	Alemanya			França			Itàlia		
	1960	1973	1977	1960	1973	1977	1960	1973	1977
Productes energètics	6,44	4,14	4,52	4,97	3,67	3,73	1,94	2,32	2,53
Metàl.liques bàsiques	4,34	3,68	3,66	4,42	3,59	3,61	2,80	3,45	3,88
Vidre, ciment i ceràmica	4,31	3,94	3,59	4,11	3,93	3,96	5,76	5,45	5,47
Transformats metàl.lics	31,56	37,46	39,34	23,01	28,90	30,16	16,94	21,55	22,33
– Productes metàl.lics	8,87	9,46	9,43	7,20	10,16	10,07	13,59	5,64	5,78
– Maquinària industrial i agrícola	9,17	10,75	10,88	5,89	4,95	5,17		4,95	5,20
– Maquinària oficina	9,42	2,07	2,07		1,51	1,59		1,11	1,11
– Material elèctric		8,96	9,98	4,68	6,10	6,68		4,90	5,30
– Material de transport	4,10	6,22	6,98	5,24	6,18	6,65	3,35	4,95	4,94
Alimentació	8,09	7,34	7,38	9,73	7,83	8,03	7,03	6,22	6,19
Tèxtil, cuiro i confecció	12,96	9,28	8,11	16,58	10,73	9,60	22,71	19,41	18,93
– Tèxtil	—	—	—	—	—	—	—	—	—
– Cuiro i confecció	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Paper	*	4,54	4,33	4,26	4,55	4,59	3,09	3,42	3,45
Indústries químiques i connexes	6,24	8,19	8,89	5,96	7,49	7,70	4,90	6,66	6,92
– Cautxú i transformats plàstics	0,89	1,49	1,54	1,21	2,63	2,88	1,81	2,74	2,86
– Resta química	5,35	6,70	7,35	4,75	4,86	4,82	3,09	3,92	4,06
Altres productes manufacturats	10,50	5,50	5,63	5,02	4,67	4,57	8,29	7,59	7,70
Fusta i suro	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Construcció	15,57	16,03	14,55	21,94	24,64	24,04	26,54	23,93	22,60
Mineria	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	—	—	—	—	—	—
TOTAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100

(Continua)

(Continuació quadre núm. 195)

Sectors	Regne Unit			Països Baixos			Bèlgica		
	1960	1973	1977	1960	1973	1977	1960	1973	1977
Productes energètics	9,83	6,39	6,79	6,28	3,92	3,90	10,08	4,69	4,63
Metál.liques bàsiques	4,55	4,13	4,16	1,91	2,17	2,45	6,72	6,24	6,32
Vidre, ciment i ceràmica	3,62	3,58	3,34	3,51	3,20	2,97	5,89	5,16	4,85
Transformats metàl.lics	33,19	34,18	34,53	22,18	25,51	25,83	18,16	23,88	24,18
– Productes metál.lics	6,54	6,57	6,56	—	6,45	6,54	—	7,18	7,35
– Maquinària industrial i agricola	8,33	9,16	9,63	—	4,83	4,36	—	5,36	5,44
– Maquinària oficina	1,99	2,37	2,26	—	0,48	0,53	—	0,34	0,29
– Material elèctric	6,02	6,97	6,78	—	8,14	8,39	—	6,04	6,10
– Material de transport	10,21	9,11	9,29	—	5,61	6,01	—	4,96	5,00
Alimentació	6,20	6,43	6,61	12,94	11,70	11,57	10,14	8,85	8,74
Tèxtil, cuiro i confecció	12,73	10,61	9,97	13,56	7,48	5,49	17,07	14,16	11,46
– Tèxtil	—	—	—	—	—	—	—	—	—
– Cuiro i confecció	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Paper	5,33	5,63	5,72	5,98	6,76	7,00	4,18	4,96	4,48
Indústries químiques i connexes	5,67	6,71	7,15	5,73	7,11	7,74	5,35	6,44	6,98
– Cautxú i transformats plàstics	1,60	2,44	2,54	0,86	1,62	1,59	1,17	1,88	1,91
– Resta química	4,07	4,27	4,61	4,87	5,49	6,15	4,18	4,56	5,07
Altres productes manufacturats	3,90	4,18	4,09	3,94	3,68	3,57	4,80	5,43	5,22
Fusta i suro	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Construcció	14,98	18,16	17,64	23,97	28,47	29,48	17,61	20,19	23,14
Mineria	—	—	—	—	—	—	—	—	
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	—	—	—	—	—	—
TOTAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100

(Continua)

(Continuació quadre núm. 195)

Sectors	CEE-6			Catalunya**			Resta d'Espanya**		
	1964	1973	1977	1964	1973	1977	1960	1973	1977
Productes energètics	6,47	4,28	4,51	—	—	—	—	—	—
Metàl.liques bàsiques	4,14	3,73	3,86	1,15	1,02	1,12	4,06	4,53	4,44
Vidre, ciment i ceràmica	4,36	4,14	3,99	4,12	3,61	3,73	5,10	4,56	4,75
Transformats metàl.lics	27,14	31,11	31,91	21,88	25,81	26,49	19,57	21,31	23,06
– Productes metàl.lics	—	7,99	7,95	—	—	—	—	—	—
– Maquinària industrial i agrícola	—	7,73	7,86	—	—	—	—	—	—
– Maquinària oficina	—	1,73	1,71	—	—	—	—	—	—
– Material elèctric	—	7,04	7,42	—	—	—	—	—	—
– Material de transport	—	6,62	6,97	—	—	—	—	—	—
Alimentació	7,95	7,24	7,30	4,47	6,01	5,50	12,98	10,10	9,46
Tèxtil, cuiro i confecció	15,37	11,84	11,01	31,38	24,24	20,90	10,08	10,16	9,85
– Tèxtil	—	—	—	24,51	18,13	14,65	3,50	2,43	2,46
– Cuiro i confecció	—	—	—	6,87	6,11	6,25	6,58	7,73	7,39
Paper	*	4,70	4,66	4,01	5,27	4,57	2,75	3,39	3,41
Indústries químiques i connexes	5,75	7,31	7,72	7,79	9,07	9,51	5,17	6,01	6,24
– Cautxú i transformats plàstics	1,31	2,20	2,33	—	—	—	—	—	—
– Resta química	4,44	5,11	5,39	—	—	—	—	—	—
Altres productes manufacturats	10,01	5,32	5,35	—	—	—	—	—	—
Fusta i suro	—	—	—	4,47	3,79	4,01	5,28	5,73	5,60
Construcció	18,82	20,33	19,69	17,41	18,41	21,55	27,16	29,10	28,23
Mineria	—	—	—	1,37	0,74	0,65	5,39	3,05	2,95
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	1,95	2,04	1,96	2,46	2,06	2,01
TOTAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100

NOTES: (*) La part relativa del paper s'inclou en d'altres productes manufacturats.
(**) Ocupació assalariada. EUROSTAT/

FONT: Elaboració pròpia a partir de:
–EUROSTAT. National Accounts ESA. Detailed tables 1970-1977.
–BANCO DE BILBAO. La renta Nacional de España y su distribución provincial. Sèrie homogènia i any 1977.

2.2. Les contribucions sectorials a les variacions en l'ocupació industrial

De manera anàloga al treball realitzat en estudiar les contribucions dels sectors al creixement de la producció industrial en el període 1960-77, també en el marc de l'evolució de l'ocupació industrial s'ha desenvolupat aquesta anàlisi. El mètode seguit consisteix en calcular les participacions relatives de cada sector en la variació de l'ocupació industrial total entre les dates de referència. Així, l'increment o minva de l'ocupació en un sector determinat, queda relacionat amb l'increment o minva de la població ocupada industrial.

Evidentment, d'aquesta manera pot esbrinar-se quins han estat els sectors que en major o menor mesura han contribuït a la creació o a la pèrdua de llocs de treball.

QUADRE NÚM. 196

LES CONTRIBUCIONS SECTORIALS A LES VARIACIONS EN L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL A LA CEE (1960-1973, i 1973-1977) I A CATALUNYA (1964-73, i 1973-77)**

Sectors	Alemanya		França		Itàlia	
	60-73	73-77	60-73	73-77	60-73	73-77
Productes energètics	–110,3	–8,1	–6,8	–2,4	6,1	24,0
Metàl.liques bàsiques	–34,5	–3,0	–3,0	–3,2	10,0	46,7
Vidre, ciment i ceràmica	–14,4	–6,5	2,5	–3,2	2,4	8,0
Transformats metàl.lics	331,3	–23,6	76,1	–3,0	67,8	100,0
– Productes metàl.lics	38,7	–9,6	33,9	–12,1		20,0
– Maquinària industrial i agrícola	89,7	–9,9	11,0	–0,3	46,7	29,3
– Maquinària oficina	91,4	–2,0		0,0		1,3
– Material elèctric		–1,4	17,5	5,9		45,3
– Material de transport	111,5	–0,6	13,8	3,5	21,1	4,0
Alimentació	–30,0	–7,1	–7,4	–3,8	–1,8	2,7
Tèxtil, cuiro i confecció	–173,7	–17,9	–36,3	–34,1	–13,7	–29,3
– Tèxtil	—	—	—	—	—	—
– Cuiro i confecció	—	—	—	—	—	—
Paper	—	–6,1	6,8	–3,8	6,6	6,7
Indústries químiques i connexes	105,3	–3,1	19,7	–3,0	24,4	32,0
– Cautxú i transformats plàstics	31,3	–1,2	14,0	2,7	12,1	14,7
– Resta química	74,0	–1,9	5,7	–5,7	12,3	17,3
Altres productes manufacturats	–12,8*	–4,6	1,9	–6,7	0,6	18,7
Fusta i suro	—	—	—	—	—	—
Construcció	39,1	–26,9	46,5	–36,8	–2,4	–109,3
Mineria	—	—	—	—	—	—
Aigua gas i electricitat	—	—	—	—	—	—
TOTAL	100	–100	100	–100	100	100
Variaciones en l'ocupació (milers)	+ 243	–1472	+ 893	–372	+ 677	+75

(Continua)

(Continuació quadre núm. 196)

Sectors	Regne Unit		Països Baixos		Bèlgica	
	60-73	73-77	60-73	73-77	60-73	73-77
Productes energètics	–47,6	–0,6	–102,8	–4,1	–240,6	–5,4
Metàl.liques bàsiques	–9,1	–3,8	13,9	0,7	–15,6	–5,4
Vidre, ciment i ceràmica	–4,1	–7,0	–11,1	–5,5	–28,1	–8,5
Transformats metàl.lics	–22,4	–29,2	175,0	–22,1	284,4	–20,8
Productes metàl.lics	–7,5	–6,7	—	–5,5	—	–5,4
– Maquinària industrial i agrícola	0,8	–2,4	—	–9,7	—	–4,6
– Maquinària oficina	2,2	–3,9	—	0,0	—	–0,8
– Material elèctric	4,4	–9,7	—	–5,5	—	–5,4
– Material de transport	–22,3	–6,5	—	–1,4	—	–4,6
Alimentació	–3,6	–3,8	–44,4	–13,1	–50,0	–10,0
Tèxtil, cuiro i confecció	–35,9	–19,7	–266,7	–28,3	–118,8	–42,3
– Tèxtil	—	—	—	—	—	—
– Cuiro i confecció	—	—	—	—	—	—
Paper	–2,1	–4,4	41,7	–4,1	40,6	–10,0
Indústries químiques i connexes	5,8	–0,5	72,2	–0,7	56,3	–0,8
– Cautxú i transformats plàstics	7,6	–1,1	36,1	–2,1	34,4	–1,6
– Resta química	–1,8	0,6	36,1	1,4	21,9	0,8
Altres productes manufacturats	–0,9	–5,4	–8,3	–4,8	34,4	–7,7
Fusta i suro	—	—	—	—	—	—
Construcció	19,9	–25,7	230,6	–17,9	137,5	10,8
Mineria	—	—	—	—	—	—
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	—	—	—
TOTAL	–100	–100	100	–100	100	–100
Variaciones en l'ocupació (milers)	–919	–661	+36	–145	+ 32	–130

(Continua)

(Continuació quadre núm. 196)

Sectors	CEE-6		Catalunya *		Resta d'Espanya **	
	64-73	73-77	64-73	73-77	64-73	73-77
Productes energètics	–87,5	–1,0	—	—	—	—
Metàl.liques bàsiques	13,2	–1,9	0,5	11,1	6,8	–2,5
Vidre, ciment i ceràmica	–5,1	–6,2	1,4	11,1	2,0	20,0
Transformats metàl.lics	197,2	–19,7	42,3	55,6	29,7	165,0
– Productes metàl.lics	—	–8,5	—	—	—	—
– Maquinària industrial i agrícola	—	–5,9	—	—	—	—
– Maquinària oficina	—	–2,1	—	—	—	—
– Material elèctric	—	–1,5	—	—	—	—
– Material de transport	—	–1,6	—	—	—	—
Alimentació	–22,5	–6,4	12,5	66,7	–3,8	–42,5
Tèxtil, cuiro i confecció	–135,9	–23,7	–5,8	–422,2	10,6	–15,0
– Tèxtil	—	—	–8,7	–433,3	–2,7	5,0
– Cuiro i confecció	—	—	2,9	11,1	13,3	–20,0
Paper	—	–5,4	10,6	–88,9	6,4	5,0
Indústries químiques i connexes	72,4	–1,4	14,4	44,4	10,0	25,0
– Cautxú i transformats plàstics	39,3	–0,3	—	—	—	—
– Resta química	33,1	–1,3	—	—	—	—
Altres productes manufacturats	10,8*	–4,8	—	—	—	—
Fusta i suro	—	—	1,0	22,2	7,9	–5,0
Construcció	83,8	–29,5	22,6	355,6	38,5	–42,5
Mineria	—	—	–1,9	–11,1	–8,2	–5,0
Aigua, gas i electricitat	—	—	2,4	–11,1	0,2	–2,5
TOTAL	100	–100	100	–100	100	100
Variaciones en l'ocupació (milers)	962	–2705	+ 208	–9	+ 559	+ 40

NOTES: (*) Inclou el sector paperer.
(**) Les dades corresponents a Catalunya i la resta de l'Estat espanyol estan elaborades sobre dades d'ocupació assalariada a la indústria.

FONT: Elaboració pròpia a partir de:
- *EUROSTAT. National Accounts. Esa. Detailed tables. 1970-77.*
- *BANCO DE BILBAO. La Renta Nacional de España y su distribución provincial. Sèrie homogènia i Any 1977.*

En general, i gairebé per a tots els països europeus durant el període 1960-1973, s'observa la gran importància del sector de transformats metàl.lics com a màxim contribuïdor a la creació de llocs de treball, que d'altra banda es constitueix com a element compensador de les fortes pèrdues d'ocupació que tenen lloc en el sector del tèxtil, cuiro i confecció. Com a excepció es troba el cas dels Països Baixos, on el sector de la construcció ocupa el primer lloc en la contribució a la formació de llocs de treball, i el sector tèxtil pateix

una molt sensible reducció en la seva població ocupada. El fenomen esmentat per a la majoria de països europeus té un desenvolupament paral.lel a Catalunya. Cas a part el constitueix el Regne Unit, on ja en aquest període el sector de transformats metàl.lics s'inscriu en la tendència de pèrdua de llocs de treball que marca l'economia britànica en aquesta època.

A un nivell més desagregat, i dins del sector de transformats metàl.lics, cal assenyalar l'especial importància com a contribuïdors a l'ocupació en aquest període, els subsectors de material de transport a Alemanya, França i Itàlia, i el subsector de material elèctric a França.

El segon sector més important des d'aquesta perspectiva, el constitueix segons els països, la indústria química (Alemanya, Itàlia) o bé la construcció (França, Països Baixos, Bèlgica, Catalunya). En aquest darrer grup de països el sector que segueix a la construcció en importància és la indústria química. La major o menor contribució dels dos subsectors en què s'ha agregat la indústria química a efectes de comparabilitat amb Catalunya, la indústria del cautxú i dels transformats plàstics, d'una banda, i la resta de la química d'altra, depèn dels diferents països. Així, les contribucions a l'ocupació industrial del sector del cautxú i plàstics, han estat més importants a França, Regne Unit i Bèlgica, i en canvi a Alemanya i a Itàlia ha predominat la resta de la indústria química. En els Països Baixos és similar la contribució d'ambdós subsectors. Entre els sectors que han contribuït a la reducció de llocs de treball cal citar, especialment, el de productes energètics, a causa, sens dubte, de la substitució energètica de carbó per petroli i a la diferent relació capital-treball entre aquestes dues indústries, i també cal citar el sector de l'alimentació, especialment als Països Baixos, Bèlgica i Alemanya.

En el període 1973-77 i quant als sis països europeus, es manifesta una tendència general a la pèrdua de llocs de treball per tots el sectors de la indústria. En el cas de Catalunya, i malgrat l'anticipació que suposa el període considerat per valorar les repercussions de la crisi, es manifesta una pèrdua de llocs de treball en la indústria en el seu conjunt, per bé que les contribucions a l'ocupació dels sectors de construcció, transformats metàl.lics, química, fusta i suro, cuiro i confecció, metall bàsic, i ciment, vidre i ceràmica, per aquest ordre, compensin gairebé les pèrdues de llocs de treball dels sectors tèxtil, paper, alimentació, mineria i aigua, gas i electricitat.

A nivell comunitari, i per països (excepte Itàlia), apareixen com a creadors de llocs de treball, únicament els següents: material elèctric, material de transport, cautxú i transformats del plàstic a França, la resta de la indústria química al Regne Unit, Països Baixos i Bèlgica, el metall bàsic als Països Baixos i la construcció a Bèlgica.

Quant als sectors que han generat la major part de desocupació es troben (excepció feta del cas d'Itàlia), el tèxtil i confecció, la construcció (excepte Bèlgica) i el sector de transformats metàl.lics (a França, aquest sector només ha contribuït en un 3%, a diferència de la resta de països on les contribucions a la desocupació oscil.len entre un 20 i un 30%).

Dins del sector de transformats metàl.lics s'han ressentit especialment de la crisi el subsector de productes del metall als sis països, la maquinària industrial i agrícola a Alemanya i als Països Baixos, i el material elèctric i els mitjans de transport a Bèlgica i al Regne Unit.

3. Transformacions sectorials a la Comunitat i a Catalunya

Sobre l'anàlisi realitzada en els dos apartats precedents, en el present epígraf es pretén recollir a manera de resum, el diferent impacte de la crisi econòmica en els diversos sectors industrials, tot conjuminant les xifres de producció i ocupació (referides a índexs de dinamisme) en ells tractades.

Tal impacte es valorarà, tot subordinant la variable ocupació a la variable producció, conforme a les tendències que aquesta darrera, per països i sectors, hagi mostrat respecte a la mitjana de la indústria nacional de cada país en cadascun dels períodes considerats.

Evidentment, d'aquesta manera hom podrà apreciar que a comportaments més o menys dinàmics d'un sector en l'àmbit de la producció corresponen moviments diferenciats de la variable ocupació, i això per als períodes anteriors y posteriors a 1973.

En aquest sentit, hom ha optat, tot essent conscient de les limitaciones que comporta establir una taxonomia quan les situacions base de comparació són tan diferents entre els països (vegeu quadre núm. 189, on es recullen les taxes de creixement industrial dels diferents països objecte d'anàlisi) i, fins i tot, en el marc d'un mateix país entre els dos períodes (és indubtable l'efecte de la crisi econòmica sobre les taxes de creixement industrial), per establir una classificació, per països i sectors en els termes que a continuació s'expliciten:

En primer lloc (quadres núm. 197 a 200) figuren tots aquells sectors que tant en el període d'expansió com en el de recessió han manifestat unes taxes de creixement de la producció superiors a les mitjanes nacionals en cadascun dels períodes. Hom podria qualificar-los de sectors dinàmics abans i després de la crisi.

La diferenciació entre els quadres núm. 197 a 200 ve determinada pel diferent comportament de la taxa de creixement de l'ocupació:

– en el quadre núm. 197 es reflecteix aquells sectors amb taxes de creixement de l'ocupació supe-

riors a la mitjana de la indústria nacional en ambdós períodes.

– en el quadre núm. 198 figuren els sectors que si bé mantingueren unes taxes de creixement de l'ocupació superiors a la mitjana en el període d'expansió, aquestes caigueren per sota en el període recessió.

– en el quadre núm. 199 s'inclouen els sectors que havent manifestat taxes de creixement de l'ocupació inferiors a la mitjana en el període 1960-73, a partir d'aquest darrer any mantenen la tendència inversa.

– en el quadre núm 200 es troben tots aquells sectors més regressius des del punt de vista de l'ocupació, car en ambdós períodes les taxes de creixement estan per sota de la mitjana.

En segon lloc (quadres núm. 201 a 204) es relacionen els sectors que havent-se manifestat dinàmics abans de 1973, amb l'esclat de la crisi veuen caure llur índex de dinamisme en la producció per sota de la mitjana de la indústria nacional en aquest període.

Els diferents quadres manifesten el divers comportament de l'ocupació. Així, el quadre núm. 201, manifesta les mateixes tendències que les expressades pel quadre núm. 197. El quadre núm. 202 es correspon des d'aquest punt de vista amb el quadre núm. 198. Al seu torn, els quadres núm. 203 i núm. 204 s'associen amb els núm. 199 i núm. 200, respectivament.

En tercer lloc, (quadres núm. 205 a 208) es relacionen aquells sectors que en el període d'expansió manifesten un creixement inferior a la mitjana industrial i que, per contra, en el període de recessió augmenten llur participació relativa en el conjunt industrial.

De la mateixa manera, cadascun dels quadres núm. 205 a 208, reflecteixen els diferents comportaments de l'ocupació conforme a l'ordre ja establer.

En darrer terme, (quadres núm. 209 a 212) es detallen aquells sectors que en els dos períodes perden pes relatiu en el conjunt industrial des de la perspectiva de la producció. Per a cadascun dels quadres 209 a 212 són vàlides les observacions fetes anteriorment.

Quadres núm. 197 a 200: Sectors que guanyen participació en el conjunt de la indústria des de la perspectiva del valor de producció en els períodes 1960-73 i 1973-77.

QUADRE NÚM. 197

GUANY DE PARTICIPACIÓ EN L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL EN AMBDÓS PERÍODES

Alemanya	Transformats metàl.lics, material de transport, material elèctric, maquinària d'oficina, indústria química, plàstic i cautxú.
França	Transformats metàl.lics, material de transport, material elèctric, maquinària d'oficina, indústria química.
Itàlia	Transformats metàl.lics, metàl.liques bàsiques, indústria química, plàstic i cautxú
Regne Unit	Indústria química, plàstics i cautxú
Països Baixos	Indústria química
Bèlgica	Transformats metàl.lics, indústria química, plàstic i cautxú.
Catalunya	Indústria química
Resta Espanya	Indústria química, transformats metàl.lics.

QUADRE NÚM. 198

GUANY DE PARTICIPACIÓ EN L'OCUPACIÓ DURANT EL PERÍODE DE 1960-73 I PÈRDUA A PARTIR DE 1973

Alemanya	—
França	—
Itàlia	—
Regne Unit	Maquinària d'oficina
Països Baixos	—
Bèlgica	Altres productes manufacturats
Catalunya	Aigua, gas i electricitat
Resta Espanya	Metàl.liques bàsiques

QUADRE NÚM. 199

PÈRDUA DE PARTICIPACIÓ EN L'OCUPACIÓ DURANT EL PERÍODE 1960-73 I GUANY A PARTIR DE 1973

Alemanya	—
França	Productes energètics
Itàlia	Alimentació
Regne Unit	Productes energètics
Països Baixos	—
Bèlgica	—
Catalunya	Vidre, ciment i ceràmica. Metàl.liques bàsiques
Resta Espanya	Vidre, ciment i ceràmica

QUADRE NÚM. 200

PÈRDUA DE PARTICIPACIÓ EN L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL EN AMBDÓS PERÍODES

Alemanya	Altres productes manufacturats
França	Altres productes manufacturats
Itàlia	—
Regne Unit	—
Països Baixos	Productes energètics
Bèlgica	Productes energètics
Catalunya	—
Resta Espanya	—

Quadres núm. 201 a 204: Sectors que guanyen participació en el conjunt de la indústria des del punt de vista de la producció durant el període 1960-73 i que en perden a partir de 1973.

QUADRE NÚM. 201

GUANY DE PARTICIPACIÓ EN L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL EN AMBDÓS PERÍODES

Alemanya	—
França	Plàstics i cautxú
Itàlia	Productes energètics
Regne Unit	Maquinària industrial i agrícola
Països Baixos	Metàl.liques bàsiques
Bèlgica	—
Catalunya	Transformats metàl.lics
Resta Espanya	Paper

QUADRE NÚM. 202

GUANY DE PARTICIPACIÓ EN L'OCUPACIÓ DURANT EL PERÍODE 1960-73 I PÈRDUA A PARTIR DE 1973

Alemanya	—
França	Productes de metall.
Itàlia	Material de transport
Regne Unit	Altres productes manufacturats, material elèctric.
Països Baixos	Cautxú i plàstics
Bèlgica	—
Catalunya	Paper
Resta Espanya	—

QUADRE NÚM. 203

PÈRDUA DE PARTICIPACIÓ EN L'OCUPACIÓ DURANT EL PERÍODE 1960-73 I GUANY A PARTIR DE 1973

Alemanya	Productes energètics
França	Vidre, ciment i ceràmica
Itàlia	—
Regne Unit	—
Països Baixos	—
Bèlgica	Metàl.liques bàsiques
Catalunya	—
Resta Espanya	—

QUADRE NÚM. 204

PÈRDUA DE PARTICIPACIÓ EN L'OCUPACIÓ EN AMBDÓS PERÍODES

Alemanya	Vidre, ciment i ceràmica.
França	—
Itàlia	—
Regne Unit	Vidre, ciment i ceràmica
Països Baixos	—
Bèlgica	—
Catalunya	—
Resta Espanya	Aigua, gas i electricitat

Quadres núm. 205 a 208: Sectors que perden participació en el conjunt de la indústria des de la perspectiva del valor de la producció en el període 1960-73, i que en guanyen a partir de 1973.

QUADRE NÚM. 205

GUANY DE PARTICIPACIÓ EN L'OCUPACIÓ EN AMBDÓS PERÍODES

Alemanya	Productes de metall
França	—
Itàlia	—
Regne Unit	Alimentació
Països Baixos	Transformats metàl.lics, paper
Bèlgica	Construcció
Catalunya	Construcció
Resta Espanya	—

QUADRE NÚM. 206

GUANY DE PARTICIPACIÓ EN L'OCUPACIÓ DURANT EL PERÍODE 1960-73 I PÈRDUA A PARTIR DE 1973

Alemanya	—
França	—
Itàlia	—
Regne Unit	—
Països Baixos	—
Bèlgica	—
Catalunya	Alimentació
Resta Espanya	Tèxtil, cuiro i confecció

QUADRE NUM. 207

PÈRDUA DE PARTICIPACIÓ EN L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL DURANT EL PERÍODE 1960-73 I GUANY A PARTIR DE 1973

Alemanya	Alimentació
França	Alimentació
Itàlia	Altres productes manufacturats, vidre, ciment i ceràmica.
Regne Unit	—
Països Baixos	—
Bèlgica	—
Catalunya	—
Resta Espanya	—

QUADRE NÚM. 208

PÈRDUA DE PARTICIPACIÓ EN L'OCUPACIÓ EN AMBDÓS PERÍODES

Alemanya	Paper
França	—
Itàlia	Tèxtil, cuiro i confecció
Regne Unit	—
Països Baixos	Alimentació
Bèlgica	Vidre, ciment i ceràmica i alimentació
Catalunya	Mineria
Resta Espanya	—

Quadres núm. 209 a 212: Sectors que perden participació en el conjunt de la indústria des de la perspectiva del valor de la producció d'ambdós períodes.

QUADRE NÚM. 209

GUANY DE PARTICIPACIÓ EN L'OCUPACIÓ EN AMBDÓS PERÍODES

Alemanya	Maquinària industrial i agrícola
França	Maquinària industrial i agrícola, paper
Itàlia	Paper
Regne Unit	Transformats metàl.lics, paper, productes de metall
Països Baixos	Construcció
Bèlgica	—
Catalunya	—
Resta Espanya	—

QUADRE NÚM. 210

GUANY DE PARTICIPACIÓ EN L'OCUPACIÓ DURANT EL PERÍODE 1960-73 I PÈRDUA A PARTIR DE 1973

Alemanya	Construcció
França	Construcció
Itàlia	—
Regne Unit	Construcció
Països Baixos	—
Bèlgica	Paper
Catalunya	—
Resta Espanya	Construcció, fusta i suro

QUADRE NÚM. 211

PÈRDUA DE PARTICIPACIÓ EN L'OCUPACIÓ DURANT EL PERÍODE 1960-73 I GUANY A PARTIR DE 1973

Alemanya	Metàl.liques bàsiques.
França	Metàl.liques bàsiques
Itàlia	—
Regne Unit	Material de transport, metàl.liques bàsiques
Països Baixos	—
Bèlgica	—
Catalunya	Fusta i suro
Resta Espanya	—

QUADRE NÚM. 212

PÈRDUA DE PARTICIPACIÓ EN L'OCUPACIÓ EN AMBDÓS PERÍODES

Alemanya	Tèxtil, cuiro i confecció
França	Tèxtil, cuiro i confecció
Itàlia	Construcció
Regne Unit	Tèxtil, cuiro i confecció
Països Baixos	Tèxtil, cuiro i confecció, vidre, ciment i ceràmica, altres productes manufacturats.
Bèlgica	Tèxtil, cuiro i confecció
Catalunya	Tèxtil, cuiro i confecció
Resta Espanya	Alimentació, mineria

De tota manera, i a fi de matisar la informació que dels quadres hom pot extreure, bàsicament en funció que de la simple observació no es desprèn el major o menor grau de dinamisme d'un sector, i en aquest sentit no es pot esbrinar la importància dels augments o disminucions relatives de la participació en la producció o ocupació totals de la indústria, sense retrocedir als apartats anteriors, es creu convenient d'afegir a continuació un quadre reflectint les diferents taxes de creixement de la producció, de l'ocupació, i per tant de la productivitat aparent del treball per a cada sector i país, entre els anys 1973-77. S'ha de lamentar el fet de no disposar de les dades corresponents al període 1960-73, determinat per l'absència de dades d'ocupació sectorial per Catalunya als inicis dels seixanta. Tal mancança ens ha portat a no establir la comparació amb els països comunitaris. De tota manera, tals taxes poden ésser deduïdes de l'anàlisi duta a terme en els apartats primer i segon d'aquest capítol.

Així, doncs, vegeu en el quadre núm. 213 els diferents nivells assolits per les taxes de creixement sectorial tot tenint en compte que els increments del valor de la producció, i per tant també les taxes de creixement de la productivitat aparent del treball han estat calculades en unitats de compte europees, i per tant, inclouen els efectes de les revaluacions o devaluacions de les diferents monedes respecte a l'UCE. A fi i efecte de separar quantitativament aquest efecte, s'ofereixen en la renglera final del quadre, les taxes anuals mitjanes de revaluació o devaluació de les monedes nacionals respecte a la unitat de compte europeu. També cal tenir en compte, que els valors de 1977 han estat deflacionats en funció dels preus de 1973.

QUADRE NÚM. 213

EVOLUCIÓ DE LA PRODUCTIVITAT APARENT DEL TREBALL DE LA PRODUCCIÓ, DE L'OCUPACIÓ (1973-1977)

(taxes mitjanes de creixement anual)

Sectors	Alemanya			França			Itàlia		
	PA	P	OC	PA	P	OC	PA	P	OC
Productes energètics	6,3	5,3	–0,9	3,4	2,6	–0,8	–10,3	–8,1	2,5
Mineria	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Metàl.liques bàsiques	6,2	3,5	–2,5	–3,9	–5,0	–1,1	–8,4	–5,5	3,2
Vidre, ciment i ceràmica	10,1	4,3	–5,3	0,7	–0,3	–1,0	–6,7	–6,3	0,4
Transformats metàl.lics	10,1	8,0	–1,9	3,7	3,6	–0,1	–6,9	–5,9	1,1
– Productes metàl.lics	11,7	8,2	–3,1	2,0	0,6	–1,4	–7,7	–6,9	0,9
– Maquinària industrial i agrícola	8,0	5,0	–2,8	0,6	0,6	–0,0	–6,6	–5,2	1,5
– Maquinària oficina	9,7	6,3	–3,1	8,6	8,6	–0,0	–3,5	–3,2	0,3
– Material elèctric	10,8	10,4	–0,4	4,7	5,9	1,1	–7,3	–5,3	2,2
– Mitjans de transport	8,5	8,3	–0,2	4,1	4,8	0,7	–8,6	–8,4	0,2
Alimentació	9,9	6,6	–3,0	4,7	4,1	–0,6	–6,3	–6,2	0,1
Tèxtil, cuiro i confecció	12,2	5,1	–6,3	2,7	–1,3	–3,9	–4,6	–5,0	–0,4
– Tèxtil	—	—	—	—	—	—	—	—	—
– Cuiro i confecció	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Paper	14,3	9,4	–4,3	1,6	0,6	–1,0	–9,9	–9,4	0,5
Indústries químiques	9,2	8,0	–1,1	3,7	3,2	–0,5	–6,2	–5,1	1,2
– Cautxú i plàstics	9,1	6,5	–2,4	0,0	1,1	1,1	–7,2	–6,0	1,3
– Resta química	9,3	8,4	–0,8	5,3	3,8	–1,4	–6,0	–5,0	1,1
Altres productes manufacturats	9,7	7,0	–2,5	5,3	3,5	–1,7	–4,7	–4,1	0,6
Fusta i suro	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Construcció	8,6	2,7	–5,4	2,0	0,2	–1,8	–8,5	–9,6	–1,2
TOTAL	9,7	6,3	–3,1	3,0	1,8	–1,2	–6,8	–6,5	0,3
Taxa de revaluació de la moneda nacional enfront de l'UCE.		5,5			–0,6			–8,2	

(Continua)

(Continuació quadre núm. 213)

Sectors	Regne Unit			Països Baixos			Bèlgica		
	PA	P	OC	PA	P	OC	PA	P	OC
Productes energètics	0,7	0,5	–0,2	12,2	9,5	–2,4	11,1	7,9	–2,9
Mineria	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Metàl.liques bàsiques	–10,4	–11,7	–1,5	0,6	1,2	0,6	2,2	0,3	–1,9
Vidre, ciment i ceràmica	–7,2	–10,4	–3,4	10,9	6,5	–4,0	10,6	6,4	–3,8
Transformats metàl.lics	–6,6	–7,9	–1,4	9,4	7,3	–1,9	9,3	7,1	–2,0
– Productes metàl.lics	–6,9	–8,5	–1,7	10,8	8,8	–1,8	8,1	6,3	–1,7
– Maquinària industrial i agrícola	–7,8	–8,2	–0,4	14,2	8,8	–4,7	11,1	8,9	–2,0
– Maquinària oficina	–0,5	–3,3	–2,8	8,8	7,5	–1,2	13,8	7,9	–5,2
– Material elèctric	–5,3	–7,6	–2,4	9,1	7,8	–1,2	9,9	7,9	–1,8
– Mitjans de transport	–8.6	–9,7	–1,2	3,3	2,6	–0,7	8,3	5,9	–2,2
Alimentació	–6,1	–7,0	–1,0	10,8	8,0	–2,5	9,1	6,3	–2,6
Tèxtil cuiro i confecció	–5,8	–8,8	–3,2	9,7	–0,7	–9,5	6,7	–1,3	–7,5
– Tèxtil	—	—	—	—	—	—	—	—	—
– Cuiro i confecció	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Paper	–7,9	–9,1	–1,3	10,6	9,1	–1,4	6,6	1,9	–4,4
Indústries químiques	–5,7	–5,8	–0,1	8,8	8,6	–0,2	7,2	6,9	–0,3
– Cautxú i plàstics	–5,3	–6,0	–0,7	10,1	6,9	–2,9	9,4	7,2	–2,0
– Resta química	–5,9	–5,7	0,2	8,3	8,6	0,3	6,6	6,9	0,3
Altres productes manufacturats	–7,6	–9,6	–2,2	9,3	6,0	–3,0	10,3	6,9	–3,1
Fusta i suro	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Construcció	–8,5	–10,7	–2,4	5,8	4,3	–1,4	6,0	7,3	1,2
TOTAL	–6,6	–8,2	–1,7	9,4	6,9	–2,3	8,2	5,7	–2,3
Taxa de revaluació de la moneda nacional enfront de l'UCE		–6,4			5,2			4,0	

(Continua)

(Continuació quadre núm. 213)

Sectors	CEE-6			Catalunya			Resta d'Espanya		
	PA	P	OC	PA	P	OC	PA	P	OC
Productes energètics	3,2	2,8	–0,4	—	—	—	—	—	—
Mineria	—	—	—	8,1	3,7	–4,1	–3,8	–4,8	–1,0
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	4,9	4,3	–0,6	–5,0	–5,1	–0,1
Metàl.liques bàsiques	–1,6	–2,5	–0,9	10,0	11,7	1,5	7,7	7,5	–0,2
Vidre, ciment i ceràmica	3,1	0,4	–2,6	0,0	0,3	0,3	0,0	1,3	1,3
Transformats metàl.lics	3,2	2,1	–1,1	–5,2	–4,8	0,4	–3,1	–1,0	2,2
– Productes metàl.lics	3,4	1,5	–1,8	—	—	—	—	—	—
– Maquinària industrial i agricola	1,3	0,0	–1,3	—	—	—	—	—	—
– Maquinària oficina	6,6	4,5	–2,0	—	—	—	—	—	—
– Material elèctric	4,0	3,6	–0,4	—	—	—	—	—	—
– Mitjans de transport	2,1	0,5	–1,6	—	—	—	—	—	—
Alimentació	3,2	1,7	–1,5	3,3	0,9	–2,3	0,0	–1,5	–1,5
Tèxtil cuiro i confecció	3,0	–0,6	–3,5	–2,3	–5,8	–3,6	0,6	–0,3	–0,9
– Tèxtil	—	—	—	–2,9	–7,9	–5,2	–6,9	–6,7	0,2
– Cuiro i confecció	—	—	—	0,5	0,6	0,1	2,4	1,2	–1,2
Paper	2,6	0,5	–2,0	–2,3	–5,8	–3,6	–3,7	–3,3	0,4
Indústries químiques	2,9	2,6	–0,3	2,2	3,3	1,1	1,4	2,6	1,2
– Cautxú i plàstics	1,8	1,6	–0,2	—	—	—	—	—	—
– Resta química	3,5	3,1	–0,4	—	—	—	—	—	—
Altres productes manufacturats	3,1	1,6	–1,5	—	—	—	—	—	—
Fusta i suro	—	—	—	–7,1	–6,4	0,7	–7,4	–7,7	–0,3
Construcció	1,1	–1,4	–2,5	–19,6	–16,9	3,3	–9,3	–9,6	–0,3
TOTAL	3,3	1,5	–1,7	–2,5	–2,8	–0,3	–2,1	–1,9	0,2
Taxa de revaluació de la moneda nacional enfront de l'UCE		—			–4,7			–4,7	

NOTES: P: Producció
PA: Producció aparent del treball
OC: Ocupació

FONT: Elaboració pròpia a partir de:
– EUROSTAT National Accounts. ESA Aggregates 1970-1977. Detailed branches.
– BANCO DE BILBAO. La Renta Nacional de España y su distribución provincial. Sèrie homogènia i any 1977.

4. Alguns factors que afecten la competitivitat dels sectors industrials catalans

4.1. La productivitat aparent del treball

L'anàlisi comparativa de l'evolució de les productivitats aparents del treball, a manca de dades sobre l'ocupació sectorial a Catalunya i a la resta d'Espanya per als inicis dels anys seixanta, i considerant no utilizables per aquest propòsit les anteriorment emprades, dades d'ocupació assalariada, s'ha remès forçosament al període 1973-77.

El quadre núm. 214 presenta els índexs de productivitat aparent del treball per als diversos sectors i països que en ell es manifesten. Com podeu apreciar es presenten per a cada país tres columnes de valors. Les dues primeres expressen els índexs per als anys 1973 i 1977 calculats a preus constants de 1973. La tercera columna indica l'índex de 1977 a preus corrents d'aquest any, de manera que es pot apreciar la influència de la inflació per al període en qüestió.

La base de referència per als índexs és el valor de la productivitat aparent de tot el sector industrial al conjunt dels sis països comunitaris de referència.

La unitat comuna que ha permès treballar amb valors agregats a nivell dels sis països comunitaris, a manca de les correspondències entre la pesseta i les paritats de poder adquisitiu (SPA: "Standard de Pouvoir d'Achat") que la Comunitat defineix per les monedes dels diferents països, ha estat forçosament la Unitat de Compte Europea (UCE).

De fet, en analitzar un indicador de competitivitat, com pot ésser la productivitat aparent del treball, convé especialment formular les relacions de comparació sobre un denominador comú que integri en la mesura del possible les diferents situacions de les economies europees. Evidentment, en la mesura en què les taxes de conversió de les monedes nacionals en UCE en cada moment reflecteixin les diferents situacions relatives de les economies en comparació, és a dir, que les revaluacions o devaluacions de les monedes nacionals enfront a la UCE responguin a aquesta qüestió (i això depèn en tot cas de la metodologia aplicada en les instàncies comunitàries a la definició de les taxes de conversió de cada moneda en UCE), la utilització de valors en UCE permetrà unes comparacions més acurades.

En aquest context, doncs, hom podrà constatar a la vista del quadre, la situació d'un sector en un país determinat en relació al mateix sector en altres Estats, i així mateix en referència al propi país en un marc "relativament" homogeni.

En termes generals i pels països comunitaris, es pot constatar que els sectors industrials dels països que el 1973 presentaven un índex superior a la mitjana comunitària, l'any 1977 presenten uns nivells de productivitat aparent superiors, mentre que Itàlia i el Regne Unit, ja per sota de la mitjana el 1973 veuen caure al llarg d'aquest període llurs índexs respectius.

En aquesta darrera trajectòria s'hi afegeixen Catalunya i la resta de l'Estat espanyol.

D'aquesta manera i pels índexs a preus constants, els valors per al total de la indústria a Alemanya o els Països Baixos, entre una vegada i mitja i dues vegades superiors als d'Itàlia i el Regne Unit l'any 1973, passen gairebé a representar el quàdruple l'any 1977. Des d'aquesta perspectiva, Catalunya s'arrenglera amb els països citats en darrer lloc, encara que la pèrdua relativa de productivitat aparent no hagi representat, en aquest període, més de la meitat que la soferta per Itàlia o el Regne Unit.

Si s'observen els índexs a preus corrents, les discrepàncies són difuminades per les diferències en els ritmes d'inflació soferts pels diferents països (el 100% per Itàlia, el 75% per Catalunya i el 68% pel Regne Unit, en el període de quatre anys, confrontada a la relativament baixa influència de la inflació a Alemanya o els Països Baixos 21% i 35% respectivament per al mateix període).

Tot i així, aquestes fortes diferències entre els països de la Comunitat queden, malgrat els baixos nivells de productivitat aparent constatats per a Itàlia, i per al Regne Unit (tot i que com ja s'ha assenyalat el període que es considera no reflecteix una caiguda de l'ocupació a Itàlia a causa del retard de l'impacte de la crisi en aquest país), modulades en funció dels diferents sectors de l'activitat econòmica.

Així, el sector de productes energètics, en els dos anys de referència i pels valors a preus constants (si no s'indica explícitament, l'anàlisi es referirà a aquests índexs) presenta, en l'àmbit comunitari, les fites màximes. La productivitat assolida en aquest sector és 2,81 vegades la mitjana comunitària l'any 1973. Entre els diferents països, cal remarcar en els extrems l'elevadíssim índex dels Països Baixos, gairebé 6,5 vegades el valor del Regne Unit, l'any 1977.

El sector de metal.lúrgia bàsica, afectat en general per increments del nivell de preus superior a la mitjana de la indústria en el període, a excepció del cas d'Alemanya, presenta increments o caigudes dels nivells de productivitat aparent del treball, fet, aquest darrer, molt remarcable en el cas italià. En general, però, es constata per a cadascun dels països comunitaris una pèrdua relativa de productivitat del sector entre els dos anys considerats. Efectivament, el que són indexs força superiors a la mitjana de la indústria de cada país l'any 1973 (excepte el Regne Unit) passen a ser índexs molt a prop o per sota de la mitjana de cada país l'any 1977 (excepció del cas d'Itàlia). Un cas similar a Itàlia, el constitueix Catalunya, que en aquest sector, entre 1973 i 1977, coneix l'increment de productivitat aparent més elevat del conjunt de l'economia catalana, essent, d'altra banda, els índexs que major diferència positiva mantenen respecte a la mitjana de la indústria de Catalunya.

QUADRE NÚM. 214

EVOLUCIÓ DE L'ÍNDEX DE PRODUCTIVITAT APARENT DEL TREBALL (1973-1977)

(Preus constants 1973 i preus corrents)

(100 = Productivitat aparent del treball en el total de la indústria a la CEE-6 (1973))

Sectors	Alemanya			França			Itàlia		
	1973	1977	1977	1973	1977	1977	1973	1977	1977
Productes energètics	338	431	558	340	389	532	394	255	530
Mineria	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Metàl.liques bàsiques	133	169	236	144	123	180	105	74	120
Vidre, ciment i ceràmica	144	212	255	107	110	169	66	50	106
Transformats metàl.lics	108	159	187	110	127	189	72	54	113
– Productes de metall	110	171	194	84	91	151	58	42	90
– Maquinària industrial i agrícola	105	143	172	130	133	192	79	60	132
– Maquinària oficina	125	181	227	154	214	224	83	72	120
– Material elèctric	110	166	196	98	118	157	73	54	103
– Mitjans de transport	106	147	178	136	160	269	77	57	129
Alimentació	179	261	316	152	181	258	117	90	155
Tèxtil, cuiro i confecció	70	111	139	71	79	117	41	34	68
– Tèxtil	—	—	—	—	—	—	—	—	—
– Cuiro i confecció	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Paper	126	215	245	89	95	146	82	54	117
Indústries químiques	130	185	249	121	140	204	97	75	133
– Cautxú i plàstics	231	327	392	103	103	160	66	49	100
– Resta química	108	154	220	131	161	231	119	93	156
Altres productes manufacturats	96	139	149	74	91	115	46	38	79
Fusta i suro	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Construcció	131	182	215	85	92	156	57	40	89
TOTAL	127	185	224	111	125	187	73	55	111

(Continua)

(Continuació quadre núm. 214)

Sectors	Regne Unit			Països Baixos			Bèlgica		
	1973	1977	1977	1973	1977	1977	1973	1977	1977
Productes energètics	143	147	287	591	938	1638	306	466	622
Mineria	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Metàl.liques bàsiques	62	40	106	196	291	215	156	170	171
Vidre, ciment i ceràmica	62	46	99	165	250	275	113	169	284
Transformats metàl.lics	54	41	87	108	155	198	98	140	173
– Productes de metall	48	36	77	114	172	207	85	116	144
– Maquinària industrial i agrícola	54	39	79	123	209	267	101	154	191
– Maquinària oficina	47	46	87	155	217	365	62	104	132
– Material elèctric	51	41	84	113	160	186	100	146	181
– Mitjans de transport	63	44	103	79	90	141	112	154	190
Alimentació	152	118	234	153	231	254	140	198	277
Tèxtil, cuiro i confecció	42	33	72	67	97	114	64	83	113
– Tèxtil	—	—	—	—	—	—	—	—	—
– Cuiro i confecció	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Paper	64	46	102	113	169	218	90	116	166
Indústries químiques	77	61	131	197	276	285	146	193	250
– Cautxú i plàstics	56	45	99	138	203	239	106	152	212
– Resta química	88	69	149	214	294	298	162	209	264
Altres productes manufacturats	44	32	78	131	187	227	92	136	180
Fusta i suro	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Construcció	67	47	89	94	118	188	100	126	200
TOTAL	69	53	89	137	196	265	114	156	211

(Continua)

(Continuació quadre núm. 214)

Sectors	CEE-6			Catalunya			Resta Espanya		
	1973	1977	1977	1973	1977	1977	1973	1977	1977
Productes energètics	281	319	489	—	—	—	—	—	—
Mineria	—	—	—	52	71	156	56	48	105
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	110	133	268	173	141	283
Metàl.liques bàsiques	114	107	164	91	133	179	93	125	169
Vidre, ciment i ceràmica	100	113	166	56	56	98	53	53	92
Transformats metàl.lics	89	101	151	57	46	92	51	45	91
– Productes de metall	83	95	143	—	—	—	—	—	—
– Maquinària industrial i agrícola	91	96	144	—	—	—	—	—	—
– Maquinària oficina	99	128	169	—	—	—	—	—	—
– Material elèctric	89	104	150	—	—	—	—	—	—
– Mitjans de transport	93	101	163	—	—	—	—	—	—
Alimentació	154	175	253	50	57	104	40	40	74
Tèxtil, cuiro i confecció	55	62	95	45	41	74	41	42	76
– Tèxtil	—	—	—	45	40	67	44	33	56
– Cuiro i confecció	—	—	—	46	47	88	40	44	82
Paper	93	103	159	57	52	104	65	56	113
Indústries químiques	114	128	195	76	83	137	90	95	156
– Cautxú i plàstics	109	117	176	—	—	—	—	—	—
– Resta química	116	133	203	—	—	—	—	—	—
Altres productes manufacturats	70	79	113	—	—	—	—	—	—
Fusta i suro	—	—	—	39	29	55	38	28	55
Construcció	87	91	142	55	23	65	34	23	65
TOTAL	100	114	169	52	47	91	50	46	89

NOTA: Els factors de deflació 1973-77 han estat calculats a partir dels preus implícits dels VAB de cadascun

FONT: Elaboració pròpia a partir de:
– EUROSTAT. National Accounts. ESA. Aggregates 1970-1977. Detailed branches.
– BANCO DE BILBAO. La Renta Nacional de España y su distribución provincial. Sèrie homogènia i any 1977.

En aquest sentit, doncs, Catalunya sembla inscriure's en una tendència força oposada a la majoria dels països comunitaris, no només pel que fa als forts increments de productivitat aparent, sinó també pel grau de distanciament positiu respecte de la mitjana del propi país.

El sector de vidre, ciment i ceràmica, s'inscriu de ple en les tendències respectives dels índexs de productivitat mitjana de les indústries dels països comunitaris respectius, és a dir, forts increments de productivitat en els Països Baixos, Alemanya i Bèlgica, moderats a França i descens importants al Regne Unit i a

Itàlia. Tant és així que la mitjana de l'índex del sector a nivell comunitari es correspon quasi exactamernt amb l'índex comunitari pel total de la indústria. Malgrat tot, però, cal assenyalar especialment els casos d'Alemanya i dels Països Baixos, on es donen a més de taxes de creixement superiors a les mitjanes de la indústria del país, uns nivells absoluts de productivitat molt elevats que situen el sector entre els capdavanters en els països respectius. Catalunya es caracteritza per un manteniment de l'índex en el període, fet que donada la disminució del nivell general de la indústria, comporta, evidentment, una millora relativa dins el nostre país, millora que en qualsevol cas, no s'opera a nivell comunitari en general, però sí, enfront d'Itàlia i el Regne Unit, davant dels quals, i a diferència de l'any 1973, Catalunya presenta uns índexs superiors l'any 1977. En tot cas, però, cal recordar que el valor que presenten els Països Baixos, aquest any és gairebé cinc vegades superior al català.

El sector de transformats metàl.lics per a cadascun dels països comunitaris, té un comportament, quant a creixement de les taxes de productivitat aparent del treball, pràcticament idèntic al del conjunt de tota la indústria, encara que les bases de partida de cada país se situïn relativament per sota de les mitjanes respectives de la propia indústria. L'única excepció a aquesta situació la constitueix el cas de França, on l'índex del sector l'any 1973, inferior en un punt a la mitjana de la indústria, passa l'any 1977 a ésser lleugerament superior a la mitjana respectiva. A Catalunya, en canvi, la qüestió es presenta en termes completament diferents; d'una banda, l'any 1973 s'observa un índex superior a la mitjana de la indústria, i d'altra, la tendència al descens de la productivitat fins l'any 1977 es fa més palesa en aquest sector que en el total de la indústria, i així, evidentment, es produeix durant aquest període un allunyament dels valors observats per als països comunitaris. En darrer terme, i pel que fa als nivells de preus relatius, Catalunya els dobla en aquests quatre anys, mentre que a nivell comunitari, per termini mitjà, tan sols s'arriba a incrementar-lo en un 50%.

Quant als subsectors en què, per als països de la CEE que es consideren, es troba dividit el sector de transformats metàl.lics, cal constatar principalment:

– La nota diferencial que suposa en alguns països el subsector de maquinària d'oficina respecte al sector dels transformats, en presentar tant el 1973 com el 1977, uns índexs de productivitat aparent més elevats que la mitjana del propi país per a la data corresponent. Cal assenyalar, especialment, el cas de França i dels Països Baixos que superen àmpliament els valors de la resta de països comunitaris.

– Els forts increments de la productivitat aparent en el subsector de productes de metall a Alemanya i als Països Baixos que contrasten sobretot amb el moderat augment d'aquest subsector a França, ja per si mateix situat a uns nivells força inferiors al dels països esmentats.

– L'extraordinari augment de la productivitat aparent del treball en el subsector de maquinària industrial i agrícola dels Països Baixos presenta ja el 1977, igual que França, un índex superior al de la mitjana de la indústria, tot i que en aquest darrer país l'augment de la productivitat hagi estat en aquest període gairebé insignificant. Tot i amb això, els Països Baixos i Bèlgica presenten els valors més alts de la CEE.

– El comportament diferencial de França respecte a la resta de països comunitaris, en el subsector de material de transport, en presentar aquest país uns índexs de productivitat superiors a la mitjana de la indústria respectiva, enfront a valors inferiors o pràcticament iguals (Itàlia, Bèlgica) per a la resta dels països. Això fa de la indústria de material de transport a França la capdavantera a nivell europeu, quant a índexs de productivitat es refereix, en aquest sector.

– La difícil situació del Regne Unit en tots aquests subsectors que presenten uns índexs extraordinàriament baixos en ambdues dates i, d'altra banda, excepte en el cas de la maquinària d'oficina on gairebé es manté el nivell, el fort descens de les taxes de productivitat.

El sector de l'alimentació, a nivell de la Comunitat en el seu conjunt, es presenta com el segon sector en ordre d'importància quant a nivells de productivitat aparent del treball, amb uns valors que representen pels dos anys de referència un 154% del valor de la mitjana de la indústria comunitària. Quant als països es refereix, Alemanya es qui presenta uns valors, més elevats per ambdós anys. D'altra banda, i pel que fa a la tendència d'aquest sector en els diferents països, cal assenyalar que d'una base de partida pràcticament idèntica l'any 1973 per a França, Regne Unit, Països Baixos i Bèlgica, es constaten unes fortes diferències en els ritmes de creixement. Figuren al capdavant els Països Baixos, Bèlgica i França amb creixements lleugerament superiors a les mitjanes de les indústries respectives (tot i que això suposa un endarreriment relatiu de França), i a l'extrem oposat al Regne Unit amb una taxa de descens d'acord amb el total de la seva indústria.

Catalunya, malgrat la gran diferència en el nivell de productivitat, manifesta en el període considerat un cert dinamisme expressat en un creixement moderat que s'oposa a la tendència general de descens de la productivitat en la indústria, i que d'altra banda aconsegueix fixar l'any 1977 els nivells de productivi-

(Continuació quadre núm. 214)

Sectors	CEE-6			Catalunya			Resta Espanya		
	1973	1977	1977	1973	1977	1977	1973	1977	1977
Productes energètics	281	319	489	—	—	—	—	—	—
Mineria	—	—	—	52	71	156	56	48	105
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	110	133	268	173	141	283
Metàl.liques bàsiques	114	107	164	91	133	179	93	125	169
Vidre, ciment i ceràmica	100	113	166	56	56	98	53	53	92
Transformats metàl.lics	89	101	151	57	46	92	51	45	91
– Productes de metall	83	95	143	—	—	—	—	—	—
– Maquinària industrial i agrícola	91	96	144	—	—	—	—	—	—
– Maquinària oficina	99	128	169	—	—	—	—	—	—
– Material elèctric	89	104	150	—	—	—	—	—	—
– Mitjans de transport	93	101	163	—	—	—	—	—	—
Alimentació	154	175	253	50	57	104	40	40	74
Tèxtil, cuiro i confecció	55	62	95	45	41	74	41	42	76
– Tèxtil	—	—	—	45	40	67	44	33	56
– Cuiro i confecció	—	—	—	46	47	88	40	44	82
Paper	93	103	159	57	52	104	65	56	113
Indústries químiques	114	128	195	76	83	137	90	95	156
– Cautxú i plàstics	109	117	176	—	—	—	—	—	—
– Resta química	116	133	203	—	—	—	—	—	—
Altres productes manufacturats	70	79	113	—	—	—	—	—	—
Fusta i suro	—	—	—	39	29	55	38	28	55
Construcció	87	91	142	55	23	65	34	23	65
TOTAL	100	114	169	52	47	91	50	46	89

NOTA: Els factors de deflació 1973-77 han estat calculats a partir dels preus implícits dels VAB de cadascun

FONT: Elaboració pròpia a partir de:
– EUROSTAT. National Accounts. ESA. Aggregates 1970-1977. Detailed branches.
– BANCO DE BILBAO. La Renta Nacional de España y su distribución provincial. Sèrie homogènia i any 1977.

En aquest sentit, doncs, Catalunya sembla inscriure's en una tendència força oposada a la majoria dels països comunitaris, no només pel que fa als forts increments de productivitat aparent, sinó també pel grau de distanciament positiu respecte de la mitjana del propi país.

El sector de vidre, ciment i ceràmica, s'inscriu de ple en les tendències respectives dels índexs de productivitat mitjana de les indústries dels països comunitaris respectius, és a dir, forts increments de productivitat en els Països Baixos, Alemanya i Bèlgica, moderats a França i descens importants al Regne Unit i a

Itàlia. Tant és així que la mitjana de l'índex del sector a nivell comunitari es correspon quasi exactamernt amb l'índex comunitari pel total de la indústria. Malgrat tot, però, cal assenyalar especialment els casos d'Alemanya i dels Països Baixos, on es donen a més de taxes de creixement superiors a les mitjanes de la indústria del país, uns nivells absoluts de productivitat molt elevats que situen el sector entre els capdavanters en els països respectius. Catalunya es caracteritza per un manteniment de l'índex en el període, fet que donada la disminució del nivell general de la indústria, comporta, evidentment, una millora relativa dins el nostre país, millora que en qualsevol cas, no s'opera a nivell comunitari en general, però sí, enfront d'Itàlia i el Regne Unit, davant dels quals, i a diferència de l'any 1973, Catalunya presenta uns índexs superiors l'any 1977. En tot cas, però, cal recordar que el valor que presenten els Països Baixos, aquest any és gairebé cinc vegades superior al català.

El sector de transformats metàl.lics per a cadascun dels països comunitaris, té un comportament, quant a creixement de les taxes de productivitat aparent del treball, pràcticament idèntic al del conjunt de tota la indústria, encara que les bases de partida de cada país se situïn relativament per sota de les mitjanes respectives de la propia indústria. L'única excepció a aquesta situació la constitueix el cas de França, on l'índex del sector l'any 1973, inferior en un punt a la mitjana de la indústria, passa l'any 1977 a ésser lleugerament superior a la mitjana respectiva. A Catalunya, en canvi, la qüestió es presenta en termes completament diferents; d'una banda, l'any 1973 s'observa un índex superior a la mitjana de la indústria, i d'altra, la tendència al descens de la productivitat fins l'any 1977 es fa més palesa en aquest sector que en el total de la indústria, i així, evidentment, es produeix durant aquest període un allunyament dels valors observats per als països comunitaris. En darrer terme, i pel que fa als nivells de preus relatius, Catalunya els dobla en aquests quatre anys, mentre que a nivell comunitari, per termini mitjà, tan sols s'arriba a incrementar-lo en un 50%.

Quant als subsectors en què, per als països de la CEE que es consideren, es troba dividit el sector de transformats metàl.lics, cal constatar principalment:

– La nota diferencial que suposa en alguns països el subsector de maquinària d'oficina respecte al sector dels transformats, en presentar tant el 1973 com el 1977, uns índexs de productivitat aparent més elevats que la mitjana del propi país per a la data corresponent. Cal assenyalar, especialment, el cas de França i dels Països Baixos que superen àmpliament els valors de la resta de països comunitaris.

– Els forts increments de la productivitat aparent en el subsector de productes de metall a Alemanya i als Països Baixos que contrasten sobretot amb el moderat augment d'aquest subsector a França, ja per si mateix situat a uns nivells força inferiors al dels països esmentats.

– L'extraordinari augment de la productivitat aparent del treball en el subsector de maquinària industrial i agrícola dels Països Baixos presenta ja el 1977, igual que França, un índex superior al de la mitjana de la indústria,tot i que en aquest darrer país l'augment de la productivitat hagi estat en aquest període gairebé insignificant. Tot i amb això, els Països Baixos i Bèlgica presenten els valors més alts de la CEE.

– El comportament diferencial de França respecte a la resta de països comunitaris, en el subsector de material de transport, en presentar aquest país uns índexs de productivitat superiors a la mitjana de la indústria respectiva, enfront a valors inferiors o pràcticament iguals (Itàlia, Bèlgica) per a la resta dels països. Això fa de la indústria de material de transport a França la capdavantera a nivell europeu, quant a índexs de productivitat es refereix, en aquest sector.

– La difícil situació del Regne Unit en tots aquests subsectors que presenten uns índexs extraordinàriament baixos en ambdues dates i, d'altra banda, excepte en el cas de la maquinària d'oficina on gairebé es manté el nivell, el fort descens de les taxes de productivitat.

El sector de l'alimentació, a nivell de la Comunitat en el seu conjunt, es presenta com el segon sector en ordre d'importància quant a nivells de productivitat aparent del treball, amb uns valors que representen pels dos anys de referència un 154% del valor de la mitjana de la indústria comunitària. Quant als països es refereix, Alemanya es qui presenta uns valors, més elevats per ambdós anys. D'altra banda, i pel que fa a la tendència d'aquest sector en els diferents països, cal assenyalar que d'una base de partida pràcticament idèntica l'any 1973 per a França, Regne Unit, Països Baixos i Bèlgica, es constaten unes fortes diferències en els ritmes de creixement. Figuren al capdavant els Països Baixos, Bèlgica i França amb creixements lleugerament superiors a les mitjanes de les indústries respectives (tot i que això suposa un endarreriment relatiu de França), i a l'extrem oposat al Regne Unit amb una taxa de descens d'acord amb el total de la seva indústria.

Catalunya, malgrat la gran diferència en el nivell de productivitat, manifesta en el període considerat un cert dinamisme expressat en un creixement moderat que s'oposa a la tendència general de descens de la productivitat en la indústria, i que d'altra banda aconsegueix fixar l'any 1977 els nivells de productivi-

tat per sobre dels de la indústria, circumstància que l'any 1973 no es produïa.

El sector tèxtil, del cuiro i la confecció presenta per al conjunt de la Comunitat, baixes en els nivells absoluts de productivitat en cadascun dels anys de referència. De fet, en ambdues dates el valor de la productivitat aparent del treball no arriba al 55% del valor de la mitjana de la indústria comunitària. Dins aquesta tònica general apareixen com a països amb uns majors índexs l'any 1973: França, Alemanya, Països Baixos, i Bèlgica, valors que, afectats per taxes de creixement molt diferenciades, fan prendre especial rellevància a Alemanya i als Països Baixos, els quals l'any 1977 assoleixen uns nivells de productivitat força superior als dels altres països. (Per a Alemanya, el valor assolit representa el 141% del valor de França, el 134% respecte a Bèlgica i el 330% respecte a Itàlia o al Regne Unit).

Catalunya en veure baixar la productivitat d'aquest sector a un ritme lleugerament inferior al de la productivitat de la indústria, s'arrenglera amb Itàlia i el Regne Unit, assolint l'any 1977 un valor aproximadament superior en un 20% als d'aquests dos països. (Encara que el valor del sector tèxtil no representa més del 37% del valor per a Alemanya).

Si considerem, però, el sector esmentat en funció dels dos subsectors dels que es disposen dades, és a dir, tèxtil, d'una banda, i cuiro i confecció, de l'altra, s'aprecia el diferent comportament d'ambdós. El sector tèxtil presenta nivells de productivitat inferiors al del cuiro i confecció, així com una tendència oposada quant al creixement de la productivitat entre els dos anys esmentats.

El sector paperer presenta en el conjunt dels països comunitaris i per als dos anys considerats, uns valors de productivitat aparent del treball inferiors als índexs respectius per al total de la indústria comunitària.

Tal situació, a nivell de cadascun dels països, i respecte als valors dels índexs en el total de la propia indústria es dóna d'una forma quasi generalitzada. Únicament la productivitat de la indústria paperera italiana l'any 1973, i el de l'alemanya l'any 1977, mostren un comportament diferenciat.

D'altra banda, i pel que fa al creixement de la productivitat del sector, en el conjunt de la CEE, cal assenyalar que es troba per sota de la mitjana de creixement de la indústria comunitària, qüestió que si la referim en l'àmbit dels països a les taxes de creixement de les respectives indústries, queda constatada per a França, Bèlgica (creixement positiu inferior a la mitjana), Regne Unit i Itàlia (descens superior a la mitjana). Els Països Baixos, en canvi, com Alemanya, presenten taxes de creixement superiors a les mitjanes de les indústries respectives, essent sobretot significatiu el cas d'Alemanya, on la productivitat aparent del treball en aquest sector presenta la taxa de creixement més elevada de tota l'economia industrial comunitària, fet que situa el sector paperer alemany al marge de la tònica general comunitària.

A Catalunya, el sector paperer presenta entre 1973 i 1977 una taxa de descens de la productivitat lleugerament inferior a la del total de la indústria catalana. Evidentment, això no fa més que reforçar les diferències de nivells absoluts existents amb la Comunitat, encara que l'any 1977 el nivell català estigui gairebé a l'altura dels sector paperer italià i decididament per sobre del valor del Regne Unit (+ 13%)

El sector químic a la Comunitat en el seu conjunt es presenta amb uns índexs de productivitat aparent del treball superiors a la mitjana industrial per a les dues dates que es consideren. Tal circumstància es repeteix per a cadascun dels països comunitaris respecte a les pròpies mitjanes industrials, inclòs el Regne Unit. Sobresurt entre els diferents països el nivell de productivitat assolit en els Països Baixos, tant el 1973 com el 1977, malgrat que des de l'òptica de les taxes de creixement, la d'aquest país ocupi el segon lloc després d'Alemanya. Després del sector de productes energètics, el sector químic presenta, en tots els països comunitaris, excepció feta d'Alemanya, el segon lloc quant a nivell absolut de productivitat aparent del treball l'any 1977. Malgrat això, ni Itàlia ni el Regne Unit aconsegueixen sostreure's a la tendència general de declivi de la productivitat en aquest període 1973-77.

A Catalunya, per la seva banda, es constata un increment de la productivitat aparent del treball en aquest període, emmarcada, com ja s'ha assenyalat, en un panorama industrial on el declivi era la norma. Tal circumstància, ha portat a la indústria química catalana l'any 1977, a uns nivells de productivitat superiors al Regne Unit (+36%) i a Itàlia (+11%), encara que la diferència amb els Països Baixos resti encara substancial (3,3 vegades).

Cal emfasitzar molt especialment la pràcticament nul.la influència de la inflació en aquest sector per als Països Baixos, contrastada, per exemple, amb la de Catalunya. (L'augment de la productivitat en termes de preus corrents es deu en un 89% a la influència dels preus, mentre que en els Països Baixos, aquesta proporció no arriba al 10,5%).

Quant als subsectors en què, a nivell de la CEE, s'ha dividit la indústria química, és a dir, cautxú i transformats del plàstic, d'una banda, i resta de la indústria química, de l'altra, es constaten principalment:

– Nivells de productivitat superiors en el subsector restant de la indústria química, excepció feta del cas d'Alemanya, que precisament en aquest subsector presenta unes productivitats en els dos anys que es consideren, relativament baixes, respecte als Països Baixos, Bèlgica i França, i així mateix, inferiors a la mitjana total de la indústria alemanya. Per contra, aquest país, en el subsector

del cautxú i transformats del plàstic presenta un nivell de productivitat molt més elevat que la resta de països comunitaris.

– Un comportament diferenciat segons els països entre els dos subsectors respecte a les taxes de creixement referides a la taxa de creixement industrial. Així, trobem amb taxes de creixement superiors a la mitjana industrial en el sector del cautxú i dels transformats plàstics i inferior en la resta de la química als Països Baixos i Bèlgica, en la situació inversa a França i Itàlia, mentre que Alemanya la taxa en ambdós subsectors creix a un ritme inferior i al Regne Unit decreix més lentament.

El sector d'altres indústries manufactureres, englobant, entre altres, la fusta, els mobles, les joguines, la joieria i la bisuteria, és en el conjunt de la Comunitat un dels sectors que presenta un dels índexs de productivitat més baixos, encara que el creixement de la productivitat entre 1973-77 es pugui qualificar de moderadament alt, i molt proper a la mitjana de la indústria comunitària.

En el conjunt de països destaquen sobre els altres els nivells de productivitat assolits en els Països Baixos, seguits ja amb força diferència pels d'Alemanya o Bèlgica. Com a valor mínim de tots els països comunitaris per al conjunt de sectors es constata l'índex del Regne Unit, l'any 1977.

El sector de la fusta i el suro a Catalunya presenta els valors mínims del conjunt industrial català. En la mesura que fos extensible aquest sector al citat precedentment, els nivells de productivitat quedarien per sota dels valors mínims ostentats, per ambdós anys, el Regne Unit.

En darrer terme, el sector de la construcció, a excepció del cas alemany, presenta uns índexs de productivitat molt febles en comparació als nivells mitjans de productivitat industrial i per bé que en tots els països comunitaris, excepció feta d'itàlia i el Regne Unit,la productivitat augmenta en el període de recessió.

El cas de Catalunya resulta especialment preocupant, car, d'un nivell de productivitat que representava el 63% del comunitari l'any 1973, s'ha passat l'any 1977 a un valor que només representa el 25% de la productivitat aparent del treball en aquest conjunt. Aquest percentatge, cas de prendre com a referència Alemanya, el país amb una productivitat més elevada en aquest sector, hagués passat d'un 42% l'any 1973 a un 13% l'any 1977. La causa és que la productivitat d'aquest sector a Catalunya ha disminuït a una taxa mitjana del 19,6% anual en aquest període, quatre anys. (*)

(*) Això fa pensar per al sector de la construcció sobre el grau de fiabilitat de les estadístiques utilitzades per a aquest sector. Cal, doncs, agafar amb prudència les conclusions extretes per a aquest sector sobre dades d'ocupació.

4.2. Dimensió empresarial

4.2.1. Dimensió de l'empresa industrial a la Comunitat i a Catalunya

La dimensió de les empreses constitueix un element bàsic a l'hora d'identificar i conèixer una determinada estructura industrial. L'existència d'economies o deseconomies d'escala, el volum d'ocupació absorbit per les petites i mitjanes empreses, el nombre de grans empreses i llur competitivitat internacional, el repartiment sectorial dels centres de decisió, etc, tot plegat, òbviament, té una influència bàsica sobre el nivell de competitivitat d'un país, i la seva inserció en el procés d'especialització productiva i de divisió del treball.

Malauradament, però, la informació estadística que hom disposa és realment minsa, o en el millor dels casos, imperfecta. I això, no solament és cert per a Espanya, i evidentment per a Catalunya, on el grau de coneixement estadístic és tradicionalment molt baix, sinó també per als països de la Comunitat Econòmica Europea, almenys a nivell de les publicacions comunitàries. En qualsevol cas, cal destacar els retards amb què són ofertes. El quadre núm. 215 il.lustra aquestes limitacions.

Com hom pot veure, els anys de referència són molt variats, i, en general, allunyats en el temps. De tota manera, poden donar una aproximació de la distribució de les empreses, atenent a la dimensió. Cal tenir en compte, però, que hi ha una tendència decreixent, pel que fa al nombre de petites i mitjanes empreses, en els darrers anys, tant a nivell de nombre d'establiments com a nivel d'ocupació absorbida.

Per a Espanya i Catalunya, les dades són una mica més modernes, i basades en el Cens Industrial de l'INE. Aquest tipus d'estadística no és extremadament fiable i s'hi detecten errors numèrics, però constitueix una aproximació al dimensionat de les nostres empreses industrials i és la font bàsica que s'utilitza per a les posteriors anàlisis.

D'entrada i a partir, doncs, de les dades disponibles i amb les reserves esmentades, cal destacar primer una certa igualtat pel que fa al nombre de grans empreses sobre el total. Tan sols és remarcable el cas del Regne Unit (i en menor mesura, el d'Irlanda), on la proporció és més elevada, i a l'extrem contrari, el cas d'Itàlia (i també, el de Catalunya).

L'analogia desapareix quan separem les petites i les mitjanes empreses. Efectivament, la proporció de mitjanes empreses (entre 50 i 499 treballadors) varía des d'un 24,1% a Dinamarca a un 2,8% a Itàlia, mentre Espanya assoleix el 4,3 % (la més baixa després d'Itàlia) i Catalunya, amb un 6,5%, es troba més d'acord amb les xifres mitjanes a nivell europeu. En qualsevol cas, si avaluem les petites i mitjanes empreses en conjunt, les xifres són molt més homogènies.

QUADRE NÚM. 215

DIMENSIÓ DE L'EMPRESA INDUSTRIAL A LA COMUNITAT I A CATALUNYA

Estats	Any	% PE (1)	% ME (2)	% PME (3)	% GE (4)	% OPE (5)	% OME (6)	% OPME (7)	% OGE (8)
R.F. Alemanya	1970	94,5	4,9	99,4	0,6	21,9	28,1	50,0	50,0
Bèlgica	1970	94,1	5,4	99,5	0,5	24.1	33,0	57,1	42,9
Dinamarca	1973	74,5	24,1	98,6	1,4	22,5	50,2	72,7	27,3
França	1976	87,0	11,6	98,6	1,4	17,4	30,3	47,7	52,3
Irlanda	1968	86,4	11,9	98,3	1,7	20,1	54,2	74,3	25,7
Itàlia	1971	97,1	2,8	99,9	0,1	37,7	29,4	67,1	32,9
Luxemburg	1973	91,1	7,9	99,0	1,0	12,7	25,9	38,6	61,4
Països Baixos	1973	91,1	8,2	99,3	0,7	24,9	37,4	62,3	37,7
Regne Unit	1972	83,5	14,0	97,5	2,5	11,3	20,4	31,7	68,3
Espanya	1978	94,8	4,3	99,1	0,9	40,2	36,7	76,9	23,1
Catalunya	1978	93,1	6,5	99,6	0,4	36,2	44,3	80,4	19,6

NOTES: (1) Percentatge petites empreses sobre el total d'empreses.
(2) Percentatge mitjanes empreses sobre el total d'empreses.
(3) Percentatge PIMES empreses sobre el total d'empreses.
(4) Percentatge grans empreses sobre el total d'empreses.
(5) Percentatge ocupació en petites empreses sobre el total d'ocupació.
(6) Percentatge ocupació en empreses mitjanes sobre el total d'ocupació.
(7) Percentatge ocupació en PIMES sobre el total d'ocupació.
(8) Percentatge ocupació en grans empreses sobre el total d'ocupació.

ANY: Darrer any del qual es disposa de dades per a cada país.

Petita empresa: 1-49 treballadors
Mitjana empresa: 50-499 treballadors
Gran empresa: > 500 treballadors

– En el cas dels països comunitaris, les dades corresponen a la indústria manufacturera.

FONT: *"Les petites et moyennes entreprises et l'artisanat dans la Comunnauté Européene 1980".*
INE, "Censo industrial de España, 1978. Establecimientos industriales", i elaboració pròpia.

Això fa pensar que la classificació tradicional de petites i mitjanes empreses, d'un cantó, i grans empreses, de l'altre, amaga una significativa diversitat en el si d'aquella denominació, i en conseqüència difícilment poden ésser objecte de generalitzacions excessives, en el marc d'una política econòmica a nivell comunitari. No cal oblidar, d'altra banda, que la classificació adoptada ho ha estat pel criteri de l'ocupació. Per arribar a conclusions més acurades seria necessari disposar de dades de producció i productivitat, entre d'altres.

En qualsevol cas, si ens fixem en els nivells d'ocu-

pació absorbits per cada grup d'empreses, les diferenciacions a establir, encara són més grans. Així, la part de ocupació aportada per les grans empreses (500 treballadors) als diferents països de la Comunitat, oscil.la entre un 25,7% a Irlanda (malgrat tenir una proporció elevada pel que fa a nombre d'establiments: això vol dir que són grans empreses "petites", proporcionalment) i un 68,3% al Regne Unit (en proporció, a l'elevat nombre d'establiments conceptuats com a grans empreses).

Aquí és on hi ha més diferència entre les mitjanes d'Espanya i de Catalunya: la proporció absorbida per les grans empreses és de 23,1% i 19,6%, respectivament. Això és una mostra de la poca entitat relativa de les grans empreses a Catalunya, i el pes preponderant que, sobre la seva estructura productiva, econòmica i social, tenen les petites i mitjanes empreses en llur conjunt. Ara bé, cal distingir una vegada més, entre les petites empreses i les mitjanes. Efectivament, la part d'ocupació absorbida per les empreses mitjanes catalanes (relativament nombroses) arriba al 44,3% del total, per un 36,7 % en el cas espanyol. I, en canvi, les proporcions són d'un 36,2% i d'un 40,2%, respectivament, quan s'observa les petites empreses.

Aquest major pes de les empreses mitjanes (des del punt de vista de l'ocupació) és una constant per a tots els països comunitaris (excepte en el cas d'Itàlia, on el pes de la petita empresa, ja s'ha vist que era extraordinàriament important) i en aquest sentit, Catalunya s'apropa més que Espanya al model europeu.

En conclusió, doncs, podem assenyalar una certa concordància de Catalunya amb Europa pel que fa al pes relatiu de les petites i mitjanes empreses, tant per llur nombre relatiu, com per llur capacitat d'ocupació. Ara bé, en canvi, pel que fa a les grans empreses la comparació és relativament desfavorable a Catalunya, ja que llur importància és relativament reduïda dins de l'estructura productiva en termes relatius. De tota manera, cal recordar, però, que gran empresa no és sinònim de major eficàcia, necessàriament, donat que aquesta és funció, entre altres coses, d'una determinada escala òptima, molt variable segons el sector que es consideri i que no necessàriament ha de coincidir amb la gran dimensió.

4.2.2. La dimensió de l'empresa industrial a Catalunya i a la resta d'Espanya

Aquest major pes de la mitjana empresa a Catalunya, encara és més visible si la comparació l'establim amb la resta de l'Estat espanyol. Efectivament, tant si agafem les dades d'establiments, com d'ocupació (malgrat la distorsió que representa l'elevat nombre d'empreses que no consten i que en el primer quadre hem repartit proporcionalment, per fer-ho comparable amb les dades europees, encara que, òbviament, aquest procediment només permet assolir una aproximació), la importància de l'empresa mitjana a Catalunya es fa completament palesa. Si agafem, per exemple, el nombre mig de persones per establiment, són superiors en el cas català, en les empreses que van de 50 a 99 treballadors i de 100 a 499. Això fa que el nombre de treballadors per empresa mitjana (de 50 a 499) sigui de 132,36 a Catalunya i de 117,27 a Espanya. Quant a la petita empresa, cal dir que la dada espanyola queda molt distorsionada a causa de l'elevat nombre d'empreses que no consten, però també és major el volum d'ocupació per empresa a Catalunya, encara que la dimensió de l'empresa, tan petita con mitjana, és superior a Catalunya que a la resta d'Espanya, amb un major pes global de

QUADRE NÚM. 216

CLASSIFICACIÓ DE LES EMPRESES PER DIMENSIONS: CATALUNYA I LA RESTA DE L'ESTAT ESPANYOL

	Variables	Núm. treballadors			Total petites empreses	% s/ total (PE)
		1-9	10-19	20-49		
Totals sector industrial a Catalunya	Establiments	25.746	4.474	3.817	34.037	91,10
	Ocupació	81.624	59.918	117.345	258.887	36,15
	Ocupació per establiment	3,17	13,39	30,74	7,61	—
Totals sector industrial a la resta de l'Estat espanyol	Establiments	122.769	14.540	11.317	148.635	88,49
	Ocupació	332.175	188.370	332.773	853.318	41,65
	Ocupació per establiments	2,71	12,96	29,40	5,74	—

(Continua)

(Continuació quadre núm. 216)

	Variables	Núm. treballadors		Total mitjanes empreses	% s/ total (ME)	Núm. treballadors > 500	% s/ total (GE)	No consta	TOTAL
		50-99	100-499						
Totals sector industrial a Catalunya	Establiments	1.215	1.180	2.395	6,41	130	0,35	802	37.364
	Ocupació	84.831	232.161	316.992	44,26	140.317	19,59	—	716.196
	Ocupació per establiment	69,82	196,75	132,36	—	1.079,36	—	—	19,17
Totals sector industrial a la resta de l'Estat espanyol	Establiments	3.225	2.617	5.842	3,48	393	0,23	13.105	167.975
	Ocupació	211.991	484.786	676.777	34,01	498.851	24,35	—	2.048.746
	Ocupació per establiments	65,73	185,24	117,27	—	1.269,34	—	—	12,20

FONT: INE "Censo Industrial de España. 1978" i elaboració pròpia.

la mitjana empresa quan a l'ocupació global, i menor pel que fa a la petita empresa.

En canvi, això no és així pel que fa a l'ocupació absorbida per les grans empreses, ja que, malgrat el major percentatge català pel que fa al nombre d'establiments (no fiable a causa de l'elevat nombre d'empreses no classificades), l'ocupació es molt més elevada en el cas de la resta d'Espanya, de manera que el nombre de treballadors per empresa és també considerablement més gran (1.079 per a Catalunya i 1.269 per a la resta d'Espanya).

De tota manera, globalment, la quantitat de treballadors per empresa industrial continua essent molt més elevada a Catalunya, a la que corresponen 19,17 per establiment, enfront dels 12,20 que corresponen a la resta de l'Estat espanyol.

Si a això hi afegim que, mentre el nombre d'establiments catalans és el 18,20% dels espanyols, i en canvi, l'ocupació absorbida per les empreses industrials puja al 25,9%, la conclusió és una vegada més, la major dimensió relativa de l'empresa catalana, malgrat la poca importància de les grans empreses en el sistema productiu de Catalunya.

4.2.3. La dimensió de l'empresa industrial a Catalunya: anàlisi sectorial

L'anàlisi sectorial de la dimensió de l'empresa industrial a Catalunya s'ha efectuat a partir de la classificació sectorial utilitzada pel Cens Industrial de l'INE, abans esmentat. En aquest sentit, s'agrupen les empreses industrials en quatre grans divisions (un dígit), les quals estan dividides en agrupacions (dos dígits) que, per llur banda, es composen de grups (tres dígits). Aquesta divisió per classes d'activitat correspon a la CNAE (Classificació Nacional d'Activitats Econòmiques) i té un nivell de desagregació acceptable i força coherent.

La primera gran divisió CNAE és la corresponent a "Energia i Aigua", de la qual exposem les agrupacions significatives a Catalunya en el quadre següent:

QUADRE NÚM. 217

DIMENSIÓ EMPRESARIAL DE LA DIVISIÓ 1: ENERGIA I AIGUA (CATALUNYA)

Nº	Sector		Total	% PE	% ME	% PME	% GE	%ECE-O	% ECE	% OCE	% OSC
11	Extracció i tractament	Est.	8	62,5	12,5	75,0	12,5	12,5			
	de combustibles	Ocup.	1.558	6,3	6,9	13,2	86,8	—	3,96	3,07	0,21
	sòlids	Mitj.	194,7	19,8	108	13,51	—				
12	Extracció de petroli	Est.	3	100	—	100	—	—			
	i gas natural	Ocup.	55	100	—	100	—	—	42,85	52,38	0,01
		Mitj.	18,3	18,3	—	18,3	—	—			
13	Refí de petroli	Est.	4	50	25	75	25	—			
		Ocup.	1.103	4,62	17,04	21,66	78,37	—	17,39	13,85	0,15
		Mitj.	275,75	25,5	188	—	864	—			
15	Fabricació i distribució	Est.	26	65,38	26,92	92,30	—	7,70			
	de gas i electricitat	Ocup.	785	28,02	71,97	100	—	—	33,33	25,27	0,11
		Mitj.	30,2	12,9	80,7	—	—				
16	Captació i	Est.	905	64,86	0,44	65,30	—	34,70			
	distribució d'aigua	Ocup.	1.321	85,31	14,69	100	—	—	6,18	10,68	0,18
		Mitj.	1,45	1,92	48,5	—	—	—			

FONT: *INE, "Censo Industrial de España. 1978", i elaboració pròpia.*

NOTES: %PE: Percentatge de les petites empreses de l'agrupació sobre el total d'empreses de la mateixa.
% ME: Percentatge de les mitjanes empreses de l'agrupació sobre el total d'empreses de la mateixa.
% PME: Percentatge de les petites i mitjanes empreses de l'agrupació sobre el total d'empreses de la mateixa.
% GE: Percentatge de les grans empreses de l'agrupació sobre el total d'empreses de la mateixa.
% NC: Percentatge de les empreses que no consten de l'agrupació sobre el total d'empreses de la mateixa.
Est.: Nombre d'establiments de l'agrupació
Ocup.: Ocupació total per tipus d'empresa
Mitj.: Mitjana d'ocupació per cada tipus d'empresa (treballadors/empreses).
% ECE-O: Percentatge dels establiments catalans sobre els espanyols de l'agrupació.
% OCE: Percentatge de l'ocupació catalana sobre l'espanyola de l'agrupació.
% OSC: Percentatge de l'ocupació catalana de l'agrupacio sobre l'ocupació catalana total del sector.

Com es pot veure, els índexs d'ocupació d'aquestes agrupacions són molt baixos, malgrat representar, en el cas de l'extracció de petroli i gas natural, i en la fabricació i distribució de gas, una part important de la respectiva ocupació espanyola. En general, la dimensió de les empreses és més aviat petita en aquests sectors més importants, i, en canvi, és elevada en refí de petroli i extracció i tractament de combustibles sòlids, malgrat el poc pes pel que fa a llur ocupació.

Pel que fa a la segona divisió CNAE, "Extracció de minerals no energètics i productes derivats. Indústria química", el repartiment per agrupacions és el següent:

QUADRE NÚM. 218

DIMENSIÓ EMPRESARIAL DE LA DIVISIÓ 2: EXTRACCIÓ I TRANSFORMACIÓ DE MINERALS NO ENERGÈTICS I PRODUCTES DERIVATS. INDÚSTRIA QUÍMICA (CATALUNYA)

Nº	Sector		Total	% PE	% ME	% PME	% GE	% NC	%ECE-O	% OCE	% OSC
21	Extracció i preparació de minerals metàl.lics	E	4	25	50	75	—	25	2,08	1,61	0,03
		O	210	0,95	99,05	100	—	—			
		M	52,5	2	104	—	—	—			
22	Producció i primera transformació de metalls	E	111	72,07	25,22	97,29	1,8	0,91	20,03	6,54	0,95
		O	6.818	16,43	64,06	80,49	19,51	—			
		M	61,4	14	156	—	665	—			
23	Extracció de minerals no metàl.lics ni energètics	E	229	91,27	3,49	94,76	1,31	3,93	9,70	18,82	0,63
		O	4.568	31,57	30,67	62,24	37,76	—			
		M	19,9	6,9	175,1	98,26	575	—			
24	Indústries de productes minerals no metàl.lics	E	1.788	91,89	6,37	79,42	0,39	1,35	16,32	20,31	5,3
		O	38.016	40,58	38,84	—	20,58	—			
		M	21,26	9,38	129,5	97,56	1.118	—			
25	Indústria Química	E	1.025	76,49	21,07	76,76	1,36	1,08	33,19	43,23	7,85
		O	56.245	18,81	57,95	—	23,24	—			
		M	54,87	13,49	150,9	—	933,78	—			

NOTA: – Vegeu notes quadre núm. 217

FONT: INE, Censo Industrial de España. 1978, i elaboració propia

QUADRE NÚM. 219

DIMENSIÓ EMPRESARIAL DE L'AGRUPACIÓ 25: INDÚSTRIA QUÍMICA (CATALUNYA)

Nº	Sector		Total	% PE	% ME	% PME	% GE	% NC	% ECE-O	% OCE	% OSC
251	Química bàsica (excepte farmacèutics)	E	164	71,95	23,78	95,73	2,44	1,83	39,33	44,19	2,01
		O	14.440	13,14	41,93	55,07	44,93	—			
		M	88,04	16,08	155,23	—	1.622	—			
254	Productes farmacèutics	E	213	67.14	30,52	97,66	1,88	0,46	51,45	51,09	2,26
		O	16.164	14,65	72,09	86,74	13,26	—			
		M	75,88	16,55	179,27	—	536	—			

NOTA: – Vegeu notes quadre núm. 217

FONT: INE, Censo Industrial de España. 1978, i elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 220

DIMENSIÓ EMPRESARIAL DE L'AGRUPACIÓ 31: FABRICACIÓ DE PRODUCTES METÀL.LICS EXCEPTE MAQUINÀRIA I MATERIAL DE TRANSPORT (CATALUNYA)

Nº	Sector		Total	% PE	% ME	% PME	% GE	% NC	% ECE-O	% OCE	% OSC
316	Eines i articles metàl.lics acabats	E	1.682	90,49	8,32	—	0,24	—	29,11	28,44	5,11
		O	36.596	43,52	45,63	—	10,85	—			
		M	21,76	10,47	119,27	—	992,5	—			

NOTA: – Vegeu notes quadre núm. 217

FONT: INE, Censo Industrial de España. 1978, i elaboració pròpia.

Les agrupacions més destacades són, òbviament, les d'indústries de productes minerals no metàl.lics (bàsicament, pel material de construcció i ciment, pel vidre i per la ceràmica) que representen un 5,3% d'ocupació total, amb un gran nombre d'establiments de magnitud més aviat petita, malgrat l'existència d'alguna gran empresa. Tot i així, la dimensió catalana en aquest àmbit és superior a la mitjana espanyola. Tambe és superior a la mitjana espanyola la dimensió de la indústria química, molt important a Catalunya (representa el 7,85% de l'ocupació industrial catalana, i el 43,23% de l'ocupació espanyola en l'esmentada indústria). Per la seva significació, val la pena examinar aquells grups més importants dins de l'ocupació de la indústria química, des del punt de vista de l'ocupació, és a dir, la química bàsica i els productes farmacèutics.

La importància dels dos sectors en el conjunt espanyol és prou evident, ja que representen el 44,19% (la química bàsica) i el 51,09% (els productes farmacèutics) de l'ocupació respectiva pel conjunt espanyol. Des del punt de vista de la dimensió, cal dir que són empreses relativament grans, amb gran nombre d'empreses mitjanes, la qual cosa fa que la dimensió de la química bàsica catalana sigui superior a l'espanyola i la dels productes farmacèutics, pràcticament igual. També és remarcable l'existència significativa de grans empreses, que en el cas de la química bàsica són d'una dimensió mitjana força elevada (1.622 treballadors per empresa) i, tanmateix, les empreses petites passen dels 16 treballadors de mitjana, igualment força alta en termes relatius.

Quant a la tercera divisió corresponent a les "Indústries transformadores dels metalls. Mecànica de precisió", cal dir d'entrada que és una divisió força heterogènia pel que fa referència al seu contingut, amb una sèrie de subsectors molt importants dins l'estructura industrial de Catalunya.

En primer lloc, cal destacar que la dimensió mitjana és superior a l'espanyola, en línies generals, i sobretot pel que fa a la maquinària d'oficina i ordinadors, on el nombre mitjà de treballadors per empresa puja a 254,42, amb una gran empresa que n'ocupa ja 2.745 i una mitjana que n'ocupa 214, de manera que el pes de les petites empreses pel que fa a l'ocupació és molt petit.

En qualsevol cas, però, el subsector més destacable dels que integren la tercera divisió CNAE, és el de la fabricació de productes metàl.lics (excepte màquines i material de transport), és a dir, la metal.lúrgia bàsica i de transformació (i fonamentalment, aquesta). Aquesta agrupació suposa el 10,96% del total de l'ocupació industrial catalana, i quasi la quarta part de l'ocupació del sector en tot Espanya. La dimensió mitjana és més aviat petita (12 treballadors per empresa) amb un gran pes de la petita empresa. De tota manera, el grup més important d'aquestes indústries (el d'eines i articles metàl.lics acabats) té una dimensió mitjana més elevada (22 treballadors per establiment) que encara és prou baixa en termes relatius. Aquesta major dimensió és produïda per un pes major de les mitjanes empreses que agrupen més del 45% de l'ocupació total, com podem veure en el quadre núm. 220.

A més dels dos subsectors esmentats, cal destacar també la construcció de vehicles automòbils i llurs peces de recanvi, la construcció de maquinària i equips mecànics i la construcció de maquinària i material elèctric. Pel que fa al primer, la dimensió dels establiments catalans és superior a l'espanyola, amb una mitjana de 136 treballadors per empresa, per la importància de les grans empreses (que essent un 3,11 % dels establiments, representen un 72,40 % de l'ocupació) i també el relativament gran nombre d'empreses mitjanes (el 18,64 %). Quant a la construcció de maquinària i equips mecànics, la dimensió mitjana és també superior a l'espanyola, però això no impedeix que els treballadors per empresa siguin, en mitjana, relativament pocs (26,43), malgrat el pes relativament gran de les mitjanes empreses, tant en establiments d'aquest tipus (10,88% del total) com en l'ocupació que representen (47,90%). Cal constatar, però, la quasi inexistència de grans empreses (4 sobre les 1.774 totals del sector) que explica la baixa dimensió mitjana per a tot el sector, que abans s'ha esmentat. Pel que fa al tercer subsector, és a dir, la fabricació de maquinària i material elèctric, la dimensió catalana continua per sobre de l'espanyola, encara que lleugerament. Aquí, els treballadors per establiment ja són més elevats (56,75), configurant un tipus d'empresa mitjana que s'explica per un nombre molt gran d'aquestes (en termes relatius), ja que representen el 13,9% del total d'empreses, i el 38,44% de l'ocupació. D'altra banda, les grans empreses (20 sobre 741) són prou significatives, encara que no tenen una ocupació mitjana massa elevada (930,45 treballadors). De tota manera representen elles soles, el 44,25% de l'ocupació total del subsector en qüestió, a Catalunya. En conseqüència, les petites empreses, malgrat que representen el 82,19% dels establiments totals, tan sols ocupen el 17,31% de l'ocupació total del subsector.

(Quadre núm. 221, p. 385)

NOTA: – Vegeu notes quadre núm. 217

FONT: INE, Censo Industrial de España. 1978, i elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 221

DIMENSIÓ EMPRESARIAL DE LA DIVISIÓ 3: INDÚSTRIES TRANSFORMADORES DELS METALLS. MECÀNICA DE PRECISIÓ. (CATALUNYA)

Nº	Sector		Total	% PE	% ME	% PME	% GE	% NC	% ECE-O	% OCE	% OSC
31	Fabricació productes metàl.lics (excep. màqui. i material transports)	E O M	6.522 78.509 12,4	95,19 56,76 7,18	3,85 35,19 110,07	99,04 91,95 —	0,11 8,04 902,29	0,85 —	23,69	24,61	10,96
32	Construcció de maquinària i equip mecànic	E O M	1.774 46.887 26,43	88,22 41,67 12,49	10,88 47,90 116,36	99,10 89,57 —	0,23 10,43 1.222,50	0,67 — —	27,50	32,04	6,55
33	Maquinària d'oficina i ordinadors	E O M	12 3.053 254,42	83,33 3,08 9,4	8,33 7,01 214	91,66 10,09 —	8,33 89,91 2.745	— — —	26,09	55,82	0,43
34	Construcció de maquinària i material elèctric	E O M	741 42.055 56,75	82,19 17,31 11,95	13,90 38,44 156,97	96,09 55,75 —	2,70 44,25 930,45	1,21 — —	36,13	39,14	5,87
35	Fabricació de material electrònic (excepte ordinadors)	E O M	199 15.569 78,24	75,38 16,26 16,88	20,60 42,59 161,73	95,98 58,85 —	3,02 41,15 1.067,67	1,00 — —	44,62	31,54	2,17
36	Construcció de vehicles automòbils i llurs peces de recanvi	E O M	354 48.141 135,99	77,12 7,62 13,43	18,64 19,99 145,77	95,76 27,60 —	3,11 72,40 3.168,55	1,13 — —	27,87	30,45	6,72
37	Construcció naval, reparació i manteniment	E O M	103 2.250 21,84	89,32 36,62 8,96	8,74 32,22 80,56	48,06 68,44 —	0,97 31,56 701	0,97 — —	12,64	3,81	0,61
38	Construcció d'altre material de transport	E O M	109 8.048 73,83	77,06 10,09 9,67	19,27 44,57 170,81	96,33 54,66 —	1,83 45,34 1.824,5	1,84 — —	20,37	23,81	1,12
39	Fabricació d'instruments de precisió, òptica i similars	E O M	154 4.816 31,27	88,31 32,25 11,42	10,39 43,13 129,82	98,70 75,37 —	1,30 24,63 593	— — —	34,45	36,69	0,67

QUADRE NÚM. 222

DIMENSIÓ EMPRESARIAL DE LA DIVISIÓ 4: ALTRES INDÚSTRIES MANUFACTURERES (CATALUNYA)

Nº	Sector		Total	% PE	% ME	% PME	% GE	% NC	% ECE-O	% OCE	% OSC
41	Indústria agro-	E	6.868	95,18	2,43	97,61	0,16	2,23			
i	alimentària, be-	O	62.089	52,07	35,24	87,31	12,69	—	12,87	15,97	8,67
42	gudes i tabac	M	9,04	4,95	131,04	—	.716	—			
43	Indústria	E	3.581	81,63	16,45	98,08	0,61	1,31			
	tèxtil	O	132.976	23,22	64,07	87,29	12,71	—	58,02	70,28	18,57
		M	37,13	10,56	144,65	—	768,18	—			
44	Indústria	E	341	90,03	9,68	99,71	0,29	—			
	del	O	8.223	42,00	51,39	93,70	6,60	—	19,56	30,75	1,15
	cuiro	M	24,11	11,25	128,06	—	543	—			
45	Indústria del	E	2.048	91,16	7,67	98,83	—	1,17			
	calçat i la	O	35.402	45,01	54,99	100	—	—	17,18	18,19	4,94
	confecció	M	17,29	8,53	124,01	—	—	—			
46	Indústria de la	E	6.816	98,15	1,03	99,18	—	0,82			
	fusta, suro i	O	38.340	81,67	18,33	100	—	—	18,74	17,37	5,35
	mobles	M	5,62	4,68	100,4	—	—	—			
47	Paper i	E	2.059	92,08	6,95	99,03	0,39	0,58			
	arts	O	41.587	44,56	40	84,56	15,44	—	29,03	31,85	5,81
	gràfiques	M	20,2	9,77	116,34	—	802,37	—			
48	Transformació del	E	1.078	87,29	11,04	98,33	0,46	1,21			
	cautxú i matèries	O	28.870	39,33	51,95	91,28	8,71	—	31,45	31,64	4,03
	plàstiques	M	26,78	12,07	126,04	—	503,20	—			
49	Altres	E	455	91,65	7,69	99,34	0,22	0,44			
	indústries	O	8.696	47,21	46,61	93,81	6,19	—	22,44	26,11	1,21
	manufactureres	M	19,11	9,84	115,80	—	538	—			

NOTA: – Vegeu notes quadre núm. 217

FONT: INE, Censo Industrial de España. 1978, i elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 223

DIMENSIÓ EMPRESARIAL DE L'AGRUPACIÓ 43: INDÚSTRIA TÈXTIL (CATALUNYA)

Nº	Sector		Total	% PE	% ME	% PME	% GE	% NC	% ECE-O	% OCE	% OSC
431	Indústria	E	584	68,66	27,74	96,40	2,05	1,55			
	del	O	40.672	9,01	67,83	76,84	23,16	—	80,55	80,40	5,68
	cotó	M	69,64	9,13	170,30	—	785	—			
432	Indústria	E	805	90,56	9,07	99,63	—	0,37			
	de la	O	14.167	36,73	63,27	100	—	—	86,56	76,09	1,98
	llana	M	17,60	7,14	122,78	—	—	—			
433	Indústria de la seda	E	341	72,73	25,51	98,24	0,59	1,17			
	i fibres artificials	O	17.478	20,25	66,64	86,89	13,11	—	60,35	73,97	2,44
	i sintètiques	M	51,26	14,27	133,89	—	1.145,5	—			
435	Gèneres	E	1.026	86,55	11,01	97,56	0,49	1,95			
	de	O	28.849	33,16	55,68	88,83	11,17	—	57,45	64,42	4,03
	punt	M	28,12	10,77	142,15	—	644,2	—			
436	Acabats	E	403	74,44	23,82	98,26	0,50	1,24			
	tèxtils	O	19.512	23,24	69,38	92,62	7,38	—	77,06	85,94	2,72
		M	48,42	15,11	141,02	—	720	—			

NOTA: – Vegeu notes quadre núm. 217

FONT: INE, Censo Industrial de España. 1978, i elaboració pròpia.

També gaudeixen de certa importància els subsectors de fabricació de material electrònic (excepte ordinadors), on, malgrat una acceptable dimensió mitjana (78 treballadors per empresa), aquesta és inferior a la mitjana de l'Estat espanyol; i el de construcció d'altre material de transport, amb gran pes de les mitjanes i grans empreses, tant des del punt de vista del nombre (19,27% i 1,83%, respectivament) com del de l'ocupació (44,57% i 45,34%, respectivament), tot i que, en total, tan sols representa un 1,12% de l'ocupació industrial catalana.

Finalment, s'analitzarà la quarta divisió de la CNAE: "Altres Indústries Manufactureres", que conté vuit agrupacions, tremendament heterogènies, però la majoria d'elles, molt importants (vegeu el quadre núm. 222)

D'entrada, cal dir que la dimensió mitjana d'aquests grups d'empreses és normalment, superior com ja és normal a la corresponent espanyola, sobretot en el cas de la indústria del cuiro, però també en l'agroalimentària i en la indústria tèxtil.

Pel que fa a les diferents agrupacions, la que destaca de manera decisiva és la de la indústria tèxtil (sense la confecció). Ella sola representa el 18,57% de l'ocupació industrial catalana, i un 70,28% de l'ocupació espanyola en l'esmentada indústria, a més de suposar més del 58% del total d'establiments de tot l'Estat. Quant a la dimensió, cal remarcar la poca importància de la gran empresa (0,61% dels establiments i 12,71% de l'ocupació). En canvi, la mitjana empresa torna a ésser la protagonista en representar un 16,45% dels establiments, i un 64,07% de l'ocupació tèxtil, proporció realment molt elevada. De tota manera, pel fet d'ésser tan poc important la gran empresa, la dimensió mitjana total és baixa ja que suposa 37 treballadors per establiment.

En qualsevol cas, però, pot ésser d'utilitat l'anàlisi dels grups més significatius dins de la indústria tèxtil, per delimitar més les anteriors afirmacions (vegeu el quadre núm. 223)

El primer que cal tornar a destacar és l'elevadíssim percentatge de l'ocupació total espanyola que representen les empreses catalanes, per a cada grup d'activitat. També és remarcable, l'específica importància de la indústria del cotó, i tanmateix, dels gèneres de punt.

En qualsevol cas, la dimensió d'aquests dos grups és prou diferent. En el cas de la indústria del cotó, la dimensió mitjana és de 70 treballadors per fàbrica, a causa fonamentalment de l'enorme pes de la indústria mitjana (27,74% dels establiments, i el 67,83% de l'ocupació). En canvi, pels gèneres de punt, malgrat el pes significatiu de la mitjana empresa, aquest no és suficient per compensar l'escassa entitat de les grans empreses del sector, i la dimensió mitjana és, doncs, relativament petita (28 treballadors per establiment).

Quant a la indústria de la seda i fibres sintètiques i artificials, i als acabats tèxtils, valen les consideracions fetes pel cas de la indústria del cotó. En canvi, per l'altre sector que ens queda, és a dir, la indústria de la llana, el més característic és la total inexistència de grans empreses, amb la qual cosa la dimensió mitjana es redueix a 18 treballadors per establiment, la més baixa de tota la indústria tèxtil examinada.

A continuació de la indústria tèxtil, l'altra agrupació que representa una participació més important agroalimentària, begudes i tabac. Aquí, sí que el més característic és el pes determinant de la petita empresa pel que fa als establiments (95,18%) i també pel que fa a l'ocupació (52,07%). En aquest darrer cas, però, l'empresa mitjana té un paper important (35,24%). En qualsevol cas, la dimensió mitjana és extraordinàriament petita (nou treballadors). Per veure amb més detall aquesta agrupació, vegeu els dos grups més característics, en el quadre núm. 224.

QUADRE NÚM. 224

DIMENSIÓ EMPRESARIAL DE LES AGRUPACIONS 41 i 42: INDÚSTRIA AGROALIMENTÀRIA, BEGUDES I TABAC (CATALUNYA)

Nº	Sector		Total	% PE	% ME	% PME	% GE	% NC	% ECE-O	% OCE	% OSC
413	Ramaderia (sacrifici) i conserves de carn	E	954	85,74	5,45	91,19	0,10	8,71	17,18	27,22	1,84
		O	13.195	44,21	51,25	95,46	4,53	—			
		M	13,83	7,13	130,06	—	598	—			
419	Pa, pastisseria i galetes	E	3.563	98,65	0,48	99,13	0,03	0,84	14,99	17,11	2,35
		O	16.846	84,26	10,79	95,05	4,75	—			
		M	4,73	24,76	108,88	—	800	—			

NOTA: – Vegeu notes quadre núm. 217

FONT: INE, Censo Industrial de España. 1978, i elaboració pròpia.

Com hom pot veure, el comportament quant a la dimensió és invers respecte a la mitjana del sector agroalimentari. Però, en qualsevol cas, la dimensió del subsector de la carn i la del subsector de pa i pastisseria és igualment molt petita, malgrat un cert pes de la indústria mitjana, en el primer cas, pel que fa al nivell d'ocupació absorbida.

Quant als restants sectors de la quarta divisió presentats en el quadre núm. 222, la característica principal és l'escassa dimensió mitjana, sobretot en el cas de la indústria de la fusta, suro i mobles (6 treballadors). En qualsevol cas, el més alt de tots ells (transformació del cautxú i matèries plàstiques) no supera els 27 treballadors per establiment, i en tots es dóna una presència gairebé inexistent de grans empreses.

Per acabar aquesta anàlisi sobre la dimensió de l'empresa industrial catalana, pot ésser d'utilitat una classificació dels sectors amb una dimensió més reduïda (per sota de la mitjana total, és a dir, 19,17 treballadors) i aquells altres que tenen dimensions més grans (més de 100 treballadors de mitjana).

QUADRE NÚM. 225

AGRUPACIONS DE DIMENSIÓ MÉS PETITA (CATALUNYA)

Nº	Agrupació	Núm. treballadors/empresa
12	Extracció de petroli i gas natural	18,30
16	Captació i distribució d'aigua	1,45
31	Fabricació productes metàl.lics	12,04
41-42	Indústria agroalimentària, begudes i tabac	9,04
45	Calçat i confecció	17,29
46	Fusta, suro i mobles	5,62
49	Altres indústries manufactureres	19,11

FONT: INE, Censo Industrial de España, 1978, i elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 226

AGRUPACIONS DE DIMENSIÓ MÉS GRAN (CATALUNYA)

Nº	Agrupació	Núm. treballadors/empresa
11	Extracció i tractament de combustibles sòlids	194,70
13	Refí de petroli	275,75
33	Maquinària d'oficina i ordinadors	254,42
36	Construcció d'automòbils i recanvis	135,99

FONT: INE, Censo Industrial de España. 1978, i elaboració pròpia.

4.3. Les inversions estrangeres

En l'apartat corresponent a la llibertat de circulació de capitals i des de la perspectiva dels seus efectes sobre Catalunya, ja s'efectua una anàlisi global del procés de penetració del capital estranger a Catalunya i a Espanya, i s'avança una previsió sobre la influència de la integració, pel que fa a l'esmentat procés. En aquest apartat, en canvi, d'entrada es limita al sector industrial i pretén identificar aquells grups d'empreses industrials més penetrades pel capital estranger, conjuntament amb una comparació amb les mateixes dades a nivell espanyol. Per aquest objectiu, s'ha utilitzat el Cens d'Inversions Estrangeres ela-

borat per la Direcció General de Transaccions Exteriors del Ministeri de Comerç per a l'any 1977 i publicat l'any passat (1980).

Així, s'han pogut obtenir dades de les inversions pels diferents sectors a Catalunya i Espanya i, a més, el percentatge del capital estranger de Catalunya respecte al total de l'Estat espanyol, i a un nivell, en general, satisfactòriament desagregat. Cal fer algunes apreciacions crítiques, com per exemple, la manca de desagregació de la indústria tèxtil, que contrasta amb la minuciosa desagregació d'altres sectors, com el químic, la indústria agroalimentària o el metall. Però, de tota manera, constitueix una bona aproximació al tema. I és evident que la penetració estrangera és un element clau a l'hora de comprendre i preveure l'efecte de l'adhesió, com ja s'ha comentat en l'anàlisi sectorial de la indústria, en una altra part d'aquest capítol.

La classificació utilitzada ha estat la CNAE (Classificació Nacional d'Activitats Econòmiques), a nivell de quatre dígits. S'han separat les divisions de la Classificació, per fer més coherents els quadres de presentació, i a més, s'han separat aquells sectors prou específics dins d'una divisió. El criteri que s'ha usat per escollir els sectors o subsectors a tenir en compte, ha estat el de ressenyar, en principi, tots aquells que a Catalunya superin el 10% de participació estrangera en el capital social de les empreses en qüestió. Això ha permès identificar un nombre considerable de sectors, permetent així una anàlisi suficientment exhaustiva.

D'entrada, cal dir que dels grups productius integrats en la primera divisió, "Energia i Aigua", no se n'hi troben de penetrats significativament, i per aquest motiu, no es presenta en aquest treball.

En canvi, per a les altres tres divisions del sector industrial, s'ofereixen tres quadres amb els grups més significatius des del punt de vista de les inversions estrangeres que s'hi han realitzat.

Així, pel que fa a la divisió 2, és a dir, "Extracció i transformació de minerals no energètics i derivats. Indústria química" les dades són les seguents:

QUADRE NÚM. 227

DISTRIBUCIÓ SECTORIAL DE LES INVERSIONS ESTRANGERES.
DIVISIÓ 2: EXTRACCIÓ I TRANSFORMACIÓ DE MINERALS NO ENERGÈTICS. QUÍMICA

Núm.	Sector CNAE	CEEC	CEEE	CECE
2120	Extracció i preparació de minerals metàl.lics no fèrrics	45,54	20,66	28,14
2220	Fabricació de tubs d'acer	49,88	5,35	67,74
2230	Trefilat, estirat, perfilat, laminat en fred de l'acer	10,65	8,45	8,52
2310	Extracció de materials de construcció	12,91	5,24	40,71
2390	Extracció d'altres minerals no metàl.lics ni energètics. Torberes	64,08	21,15	64,65
2460	Indústria del vidre	16,49	26,71	9,79
2512	Fabricació d'altres productes químics orgànics	66,36	26,25	25,51
2513	Fabricació de productes químics inorgànics	42,62	38,43	79,35
2514	Fabricació de primeres matèries plàstiques	27,80	34,49	16,53
2521	Fabricació d'adobs i plaguicides	24,98	10,05	15,16
2532	Fabricació de colorants i pigments	89,77	64,47	61,49
2535	Fabricació d'olis industrial i greixos	36,84	26,16	76,04
2537	Fabricació de coles i gelatines per a ús tèxtil, del cuiro i del cautxú	13,35	13,31	42,65
2541	Fabricació de productes farmaceùtics de base	84,40	69,18	82,54
2542	Fabricació d'especialitats i d'altres productes farmaceùtics	27,38	22,30	51,23
2552	Sabons de tocador, perfumeria i cosmètica (fabricació)	50,04	41,68	52,31
2554	Fabricació de material fotogràfic sensible	80,32	41,30	93,02
2559	Altres productes químics	11,36	68,93	3,47

NOTES: CEEC: % de capital estranger sobre el capital de les empreses catalanes
CEEE: % de capital estranger sobre el capital de les empreses espanyoles
CECE: % de capital estranger que correspon a Catalunya del total de capital estranger a Espanya.

FONT: Dirección General de Transacciones Exteriores (D G T E) Censo de Inversiones Extranjeras (1977). Madrid 1980, i elaboració pròpia.

En aquesta divisió és pertinent separar la indústria química de les restants. Per aquestes, cal assenyalar un cert grau de penetració, que es fa decididament important, en el cas de l'extracció de minerals no metàl.lics ni fèrrics, però especialment per a la fabricació de tubs d'acer i, sobretot, per a l'extracció de minerals no metàl.lics ni energètics. Aquesta importància ve donada tant per la mateixa penetració, molt considerable, com pel pes de Catalunya en aquest procés, que s'acosta a les dues terceres parts del total espanyol.

Quant a la indústria química, la penetració és realment determinant. Pràcticament, tots els sectors importants a Catalunya han tingut inversions estrangeres en major o menor mesura. Destaquen, però, pel grau de penetració, la fabricació d'altres productes químics orgànics, la fabricació de colorants i pigments, la fabricació de productes farmacèutics de base i la fabricació de material fotogràfic sensible. Cal observar que, en línies generals, la penetració en el sector químic a Catalunya és molt més superior que en l'Estat espanyol en conjunt, de manera que les participacions relatives són normalment molt elevades, com en la fabricació de productes químics inorgànics, la fabricació de colorants i pigments, la d'olis i greixos d'ús industrial, la de productes farmacèutics de base, o la fabricació de material fotogràfic sensible.

Donada la importància de la indústria química a Catalunya, cal pensar en la necessitat de tenir en compte la seva gran penetració per part del capital estranger a l'hora de fer prediccions quant al seu futur en l'economia catalana.

A continuació, farem una anàlisi de la tercera divisió de la CNAE, "Indústries transformadores dels metalls. Mecànica de precisió". Com ja s'ha comentat, en tractar les dimensions, aquesta és una divisió heterogènia on l'únic element comú pot ser la manipulació dels metalls, però inclou des de la fabricació d'eines, a la de material elèctric, maquinària, electrodomèstics o automòbils. En cualsevol cas, però, la desagregació és prou elevada com per treure'n informació vàlida. Vegeu el quadre següent:

QUADRE NÚM. 228

DISTRIBUCIÓ SECTORIAL DE LES INVERSIONS ESTRANGERES.
DIVISIÓ 3: INDÚSTRIES TRANSFORMADORES DELS METALLS. MECÀNICA DE PRECISIÓ

Núm.	Sector CNAE	CEEC	CEEE	CECE
3161	Fabricació d'eines, cargols i manyeria	12,74	10,96	29,87
3168	Fabricació d'armes lleugeres i llurs municions	44,27	8,26	100
3169	Altres articles acabats en metall	40,18	23,85	66,71
3210	Construcció de màquines i tractors agrícoles	15,35	59,74	5,56
3240	Construcció de màquines per a la indústria alimentària, química, del plàstic i cautxú	31,30	10,17	44,44
3260	Fabricació d'òrgans de transmissió	83,89	38,70	45,34
3290	Construcció d'altres màquines i equips mecànics	21,93	18,88	43,00
3300	Construcció de màquines d'oficina i ordinadors	89,99	73,34	37,81
3410	Fabricació de cables elèctrics i material elèctric	24,82	34,13	30,90
3450	Fabricació d'aparells electrodomèstics	21,73	17,63	58,60
3510	Fabricació d'aparells i equips de telecomunicació	10,12	28,93	9,23
3520	Fabricació d'aparells i equips electrodomèstics i ortopèdics	25,67	9,98	100
3530	Fabricació d'aparells i equip electrònic de senyalització, control i programació	18,92	9,09	99,57
3540	Fabricació de components electrònics i circuits integrats	16,25	19,80	73,06
3550	Fabricació d'aparells receptors, gravació de discos	28,26	24,73	78,32
3610	Construcció i muntatge d'automòbils i llurs motors	32,88	66,93	8,35
3620	Construcció de carroceries, remolcs i bolquets	14,10	13,12	22,74
3630	Fabricació d'equips i peces de recanvi d'automòbils	39,94	35,23	33,39

NOTA: – Vegeu notes quadre núm. 227

FONT: D G T E, Censo de Inversiones extranjeras (1977). Madrid 1980, i elaboració pròpia.

En aquesta divisió, cal destacar des del punt de vista de la penetració a Catalunya, la construcció de màquines d'oficina i ordinadors, la fabricació d'òrgans de transmissió, i en menor mesura, la fabricació d'armes lleugeres i llurs municions, així com d'altres articles acabats en metalls. Cal fer esment del fet que, contra la tendència normal, hi ha sectors que es mostren significativament més penetrats a nivell espanyol que no pas per a Catalunya. Per exemple, la construcció de màquines i tractors agrícoles i l'automòbil i llurs motors. En qualsevol cas, però, la participació catalana és, en general i malgrat això, superior a la que li correspondria pel seu pes industrial. Podem esmentar a títol il.lustratiu la fabricació d'armes lleugeres i llurs municions, els altres articles acabats en metalls, la fabricació d'aparells electrodomèstics i ortopèdics, la fabricació d'aparells i equips electrònics de senyalització, control i programació, la de components electrònics i circuits integrats, i la d'aparells receptors i gravació de discos.

Quant a la quarta divisió, corresponent a les altres indústries manufactureres, com la seva pròpia denominació palesa, és encara de contingut més heterogeni que la divisió anterior. De tota manera, des del punt de vista de la importància econòmica a Catalunya, podem subdividir-la en tres grans blocs, és a dir, la indústria agroalimentària, el tèxtil i les restants indústries manufactureres. Cal insistir, però, en qualsevol cas, sobre la no desagregació de la indústria tèxtil precisament en un sector de vital transcendència a Catalunya. En canvi, la indústria agroalimentària ofereix una desagregació molt completa que facilita la seva anàlisi, així com per a les restants indústries manufactureres, el grau de desagregació és suficientment satisfactori.

Per il.lustrar la situació en la divisió esmentada, vegeu el quadre següent:

QUADRE NÚM. 229

DISTRIBUCIÓ SECTORIAL DE LES INVERSIONS ESTRANGERES. DIVISIÓ 4: ALTRES INDÚSTRIES MANUFACTURERES

Núm.	Sector CNAE	CEEC	CEEE	CECE
4140	Indústries làcties	58,53	35,51	71,32
4150	Fabricació de sucs i conserves vegetals	23,10	10,26	23,74
4170	Fabricació de productes de molineria, pastes, galetes, cacau i confits	44,40	21,54	44,11
4220	Indústria de productes per a l'alimentació animal	15,31	17,20	24,76
4230	Elaboració de productes dietètics, cafè, te, sopes, preparats, condiments	28,43	26,79	29,83
4240	Indústries d'alcohols etílics de fermentació	24,67	19,51	19,50
4270	Fabricació de cerveses i malt cerveser	24,27	14,38	34,09
4281	Preparació i envasat d'aigües minerals	39,72	14,30	96,23
4282	Fabricació d'aigües gasoses i altres begudes analcohòliques	17,03	25,03	8,55
4310	Indústria tèxtil	12,69	10,61	71,82
4510	Fabricació de calçat	20,21	4,67	29,29
4530	Confecció de peces de vestir	10,74	6,50	43,45
4740	Arts gràfiques	14,03	8,27	57,59
4810	Transformació del cautxú	56,66	46,79	48,05
4820	Fabricació de cautxú i làtex sintètics i transformació de matèries plàstiques	31,23	23,80	78,88
4950	Articles d'oficina, d'escriptori i altres indústries manufactureres	49,57	27,71	98,04

NOTA: – Vegeu notes quadre núm. 227

FONT: D T T E, Censo de Inversiones Extranjeras (1977). Madrid 1980, i elaboració pròpia.

Com hom pot veure, pel que fa a la indústria agroalimentària, la penetració és força important, destacant la indústria làctia; la fabricació de productes de molineria, pastes, pa, galetes, cacau i confits, i la preparació i envasat d'aigües minerals. Cal dir que en aquests sectors esmentats, la penetració estrangera s'ha produït preferentment, a través d'empreses catalanes sobretot en el cas de la preparació i envasat d'aigües minerals i de les indústries làcties. En aquest context, el sector de l'alimentació davant de la integració es troba en una situació ja intensa d'internacionalització que pot variar, doncs, la magnitud i, fins i tot, la direcció prevista de l'impacte.

Quant a la indústria tèxtil, les inversions estrangeres no han estat particularment abundants, encara que les que s'han realitzat, han estat bàsicament a Catalunya, ja que un 71,82% de les inversions estrangeres en el tèxtil corresponen a empreses radicades a Catalunya. De tota manera, la penetració no és suficientment important com per pensar que podria distorsionar els efectes previsibles que hom pot efectuar pel que fa al futur del sector.

Pels restants grups d'activitat inclosos en aquesta divisió, és interessant assenyalar el cas de la transformació del cautxú, i dels articles d'oficina, d'escriptori i altres indústries manufactureres. Quant al pes relatiu de Catalunya en la penetració estrangera en aquests sectors a nivell estatal, és en línies generals força important i superior a la mitjana de producció industrial catalana.

Per finalitzar, pot ésser d'utilitat recordar aquells sectors més penetrats pel capital estranger a Catalunya. Vegeu, doncs, el quadre següent:

QUADRE NÚM. 230

SECTORS MÉS PENETRATS PEL CAPITAL ESTRANGER (CATALUNYA)

Núm.	Sector CNAE	CEEC
3300	Construcció de màquines d'oficina i ordinadors	89,99
2532	Fabricació de colorants i pigments	89,77
2541	Fabricació de productes farmacèutics de base	84,40
3260	Fabricació d'òrgans de transmisió	83,89
2554	Fabricació de material fotogràfic sensible	80,32
2512	Fabricació d'altres productes químics orgànics	66,36
2390	Extracció de minerals no metàl.lics ni energètics	64,08
4140	Indústries làcties	58,83
4810	Transformació del cautxú	56,66
2552	Fabricació de perfumeria y cosmètica	50,04

NOTA: – Vegeu notes quadre núm. 227

FONT: D G T E, Censo de Inversiones Extranjeras (1977). Madrid 1980, i elaboració pròpia.

5. Conclusions per als principals sectors industrials catalans

Al llarg d'aquest capítol s'han anat analitzant un conjunt de variables tant per la indústria comunitaria, com pel que fa referència a la indústria a Catalunya. Així, s'han tingut en compte l'evolució dels valors de producció pel conjunt de sectors productius i de llur ocupació, cosa que ha permès esbrinar el procés d'especialització productiva de la indústria europea. D'altra banda, s'ha fet referència a factors que poden influir directament en la competitivitat relativa de la indústria catalana: entre ells, la productivitat aparent de treball, el dimensionat de l'estructura productiva catalana i el grau de penetració del capital estranger. En darrer terme, i englobat en un altre capítol del treball, s'ha tractat amb detall el tema del comerç exterior dels productes industrials. Evidentment, una anàlisi exhaustiva del sector industrial comportaria forçosament fer referències a molts altres temes, utilització diferenciada dels factors de producció, etc., però la pròpia naturalesa del treball i les condicions de la seva execució,

d'una banda, i la manca d'una base estadística escaient per a la realització d'una anàlisi més aprofundida en certs aspectes (bàsicament costos, però també nivell tecnològic), de l'altra, han impossibilitat aquesta tasca.

En qualsevol cas, els elements de judici de què hom disposa permetran, si més no, fer una valoració molt aproximada i amb un caràcter general de les condicions actuals de la nostra indústria i de la perspectiva del seu futur, tot tenint en compte, però, l'elevadíssim grau de complexitat que representa una valoració exacta del grau de competitivitat dels diferents sectors en relació al de les restants economies. En aquest sentit, cal ésser crític quant a les comparacions basades en una sola variable per significativa que pugui resultar. Per exemple, la consideració com a variable bàsica de comparació de la productivitat aparent del treball pot comportar precisions errònies pel que fa a la productivitat dels diferents sectors. Efectivament, el nivell d'agregació sectorial en el qual es treballa no permet d'identificar un conjunt de productes que malgrat estar integrats en un sector regressiu, poden, pel grau d'especialització i de disseny de producte, ésser perfectament competitius en el mercat internacional. A més, una consideració aïllada d'aquesta variable, sense tenir en compte les ja esmentades anteriorment, pot desvirtuar completament les conclusions que hom n'extregui.

D'altra banda, tanmateix s'ha de tenir present que un procés d'integració econòmica com el que representa la Comunitat Econòmica Europea no implica necessàriament la comunicació de mercats unificats per a tots i cadascun dels productes, almenys en un termini previsible. Com és prou sabut, existeixen un seguit d'entrebancs a la unificació dels mercats, de caràcter social, institucional, consuetudinari, lingüístic, etc., que expliciten l'existència de mercats d'àmbit molt més reduït (fins i tot de caràcter local) i que, per tant, queden relativament desvinculats de les conseqüències immediates de la integració. Des d'aquesta perspectiva, per valorar les conseqüències que sobre un sector determinat pugui tenir la integració, caldria analitzar la seva estructura de demanda i sobretot la seva localització espacial.

Finalment, cal insistir una vegada més en la insuficient desagregació que ens ofereixen les nostres estadístiques relatives a la producció, i fins i tot, a l'ocupació (malgrat que aquesta pugui obtenir-se per altres vies). Donat que la producció (i el seu corol.lari, la productivitat) constitueix un factor bàsic a l'hora de fer un correcte diagnòstic de la situació d'un sector, la no disponibilitat de dades més enllà dels grans sectors, ens impedeix, tanmateix, efectuar una anàlisi tan detallada com l'efectuada en tractar dels fluxos comercials. En aquest cas, ens haurem de limitar a apuntar les grans línies de l'evolució passada d'aquests grans sectors pel que fa a la producció, l'ocupació i la productivitat, tenint en compte, en la mesura en què ha estat possible, l'efecte del dimensionat de les empresses i el grau de penetració del capital entranger.

D'acord amb aquestes consideracions es procedeix a continuació a un comentari sobre la situació que els sectors més significatius de l'estructura industrial catalana hauran d'afrontar com a conseqüència de la integració a les Comunitats Econòmiques Europees.

5. 1. El sector tèxtil

D'entrada, cal palesar especialment el comportament del sector tèxtil en els diferents països europeus durant els darrers anys. Ja des dels inicis de la dècada dels seixanta, s'inicia a tota Europa un procés de pèrdua d'importància d'aquest sector en les estructures industrials d'aquests països, tendència que en el període de recessió es veu confirmada, excepció feta del cas italià, en què, malgrat haver-se produït una pèrdua relativa d'importància del sector durant els anys d'expansió, sembla que a partir de la recessió, l'adaptació a la nova situació plantejada per aquesta hagi estat més positiva. Cal tenir en compte, en aquest sentit, el dinamisme mostrat a l'hora de renovar el disseny del producte i de buscar nous mercats, a partir de la millora dels canals de comercialització.

Evidentment, el principal problema al qual s'enfronta la indústria europea (i catalana) és el de la competència dels productes dels països coneguts com "exportadors a baix preu", alleugerida, de tota manera, en el cas de la CEE, pel sistema d'acords bilaterals en el marc de l'Acord Multifibres (AMF). Tot i així, els efectes de la competència d'aquests països han estat suficients per suposar una caiguda dels nivells d'ocupació del sector en l'àmbit europeu. De tota manera, aquest fenomen, malgrat que contribueix al tancament d'empreses comunitàries, ha suposat, d'altra banda, una intensificació de la renovació tecnològica sobre noves inversions de caràcter capital-intensiu. Tot plegat, ha possibilitat increments importants de la productivitat en la indústria tèxtil europea, que en el cas d'Itàlia, fins i tot, han estat augments correlatius de la producció.

En conseqüència, la competitivitat de la indústria tèxtil catalana davant el repte que suposa, d'una banda, l'ofensiva dels països del Sud-est asiàtic, i de l'altra, la mateixa integració a la Comunitat, dependrà de manera determinant de la capacitat d'adaptació dels nostres empresaris a l'hora de presentar una composició del producte que, per raons de disseny, adequació a les tendències de moda, la utilització de tecnologies avançades, etc., asseguri una demanda suficient, i en conseqüència, un manteniment (i fins i tot un augment) de les capacitats productives i dels nivells d'ocupació existents.

Cal tenir en compte, a més, que la dimensió de

les nostres empreses tèxtils (amb un predomini quantitatiu de l'empresa mitjana, però més propera a la petita que a la gran) contribueix a possibilitar aquesta capacitat d'adaptació, en el sentit que la flexibilització de la producció necessita d'estructures productives d'escala eficient a l'hora d'endegar línies de producció relativament curtes, en períodes també relativament limitats. Tanmateix, cal no oblidar l'efecte positiu que, sobre l'estructura de costos de les empreses, tindrà l'abaratiment de les primeres matèries que s'utilitzen en el sector i que ara es compren a preus realment alts. Si a això hi afegim un grau de penetració en els mercats internacionals força elevat, amb el que això representa de consolidació d'uns canals de comercialització, i també, la integració en els convenis bilaterals de limitació de les importacions, articulats en el marc de l'Acord Multifibres, la conclusió quant al sector tèxtil en el seu conjunt no ha d'ésser excessivament pessimista.

És obvi que el sector està en crisi profunda, abans, fins i tot, de la crisi econòmica general, donada la necessitat constant d'adaptació a les noves condicions de competitivitat provocades pel procés d'especialització productiva a nivell internacional que permet la comercialització de productes tèxtils a baix cost, a partir de l'accés a tecnologies fàcils, i a la utilització intensiva d'una mà d'obra molt barata. Però també és cert que el sector tèxtil ha observat un procés de capitalització molt intens a Catalunya, produint-se una renovació tecnològica important, i un increment, en línies generals, de la penetració en els mercats exteriors. Si els empresaris tèxtils catalans prossegueixen aquesta renovació (en el marc d'un pla adient de reconversió i reestructuració) i assoleixen un grau suficient d'adaptació del producte (en una línia de qualitat i disseny), la perspectiva del sector tèxtil en el seu conjunt pot ésser esperançadora.

Cal tenir clar, però, que aquesta consideració global s'hauria de matisar a l'hora de parlar dels diferents subsectors del tèxtil, ja que existeixen importants diferències des del punt de vista de la dimensió, la productivitat, la penetració en els mercats exteriors, o en el grau d'inversió estrangera que s'hi ha produït. De tota manera, pel que fa a aquest darrer aspecte, la incidència no serà, en general, massa significativa, en ésser relativament baix el grau de penetració del capital estranger en el sector.

En definitiva, i malgrat la productivitat relativa del tèxtil català en comparació a la dels països comunitaris que se situa per sota de la mitjana comunitària, hi ha un conjunt d'altres elements, com els que s'han esmentat anteriorment, que permeten pensar en una compensació i en la possibilitat (en un marc, a més, de protecció de la limitació de les importacions extracomunitàries) d'una superació de la crisi, almenys pel que fa als propers anys. Això no vol dir, però, que no s'hagin de produir profundes reestructuracions, amb tancaments d'empreses i desplaçaments de mà d'obra cap a l'atur o cap a utilitzacions més productives, si això és possible. Cal dir que el futur del sector sembla que ha de venir acompanyat d'una pèrdua de la seva capacitat d'absorbir força de treball i d'una remodelació entre els diferents subsectors que el composen (amb una pèrdua, per exemple, de la fabricació de les fibres sintètiques i artificials, i un avenç en la confecció de qualitat).

5. 2. El sector químic

Pel que fa al sector químic, la valoració global del seu comportament en els diferents països considerats és radicalment diferent. En efecte, el sector ha estat pràcticament l'únic que no solament ha augmentat producció i ocupació en general, sinó que ha mantingut aquesta tendència al llarg dels dos períodes considerats, abans i després de la crisi. Això és tanmateix cert per a la indústria química a Catalunya. No cal insistir en la importància que aquesta té per a l'economia catalana, importància que ja ha quedat suficientment palesada al llarg d'aquest treball. En qualsevol cas, cal remarcar el seu caràcter significativament dinàmic, tant des del punt de vista de l'ocupació, com sobretot de la productivitat, una de les que ha registrat uns creixements més importants. Tot plegat, fa que la taxa de creixement del producte sigui superior a la mitjana comunitària del sector químic.

Donat que, en termes generals, ja es va veure que el sector té un comportament comercial globalment competitiu, i que la dimensió de les empreses és relativament gran, d'acord amb la necessitat d'una certa escala per a les produccions químiques, cal esperar, doncs, que l'expansió del sector tindrà continuïtat, malgrat les consideracions que caldria fer en un anàlisi més particularitzada, en relació als diferents subsectors en què s'hauria de desagregar.

A això, podríem afegir-hi un grau de penetració del capital estranger (bàsicament europeu) a la indústria química catalana, realment espectacular. Aquesta circumstància pot ésser positiva a l'hora de no témer les conseqüències de l'obertura de l'economia catalana a l'entorn comunitari, donada la convergència d'interessos dels diferents grups multinacionals, en el sentit de mantenir produccions. Ara bé, caldria analitzar molt més detalladament (i això constituiria una iniciativa important pel propi sector) la incidència que factors com el grau de protecció comercial, els costos dels factors productius o l'assegurament del mercat interior, juguen a l'hora de justificar la forta penetració estrangera, i fins a quin punt la desaparició d'aquests factors diferencials no podria portar a un abandonament progressiu de les inversions en la indústria catalana, per buscar noves ubicacions, més rendibles, en països que mantinguessin característiques diferencials positives.

Com és evident, no cal insistir en què, a partir de

totes aquestes consideracions, s'ha de distingir entre els diferents subsectors que composen l'anomenada indústria química. Els efectes no seran els mateixos, per exemple, per al sector farmacèutic de base (molt penetrat pel capital entranger i de dimensió relativament gran) que per al sector de plàstics o adobs, on la participació estrangera no és tan important i el comportament comercial més contradictori. Cal lamentar, una vegada més, la no disponibilitat d'estadístiques suficients per poder estudiar molt més detalladament aquests efectes diferenciats. En qualsevol cas, en el capítol corresponent a l'anàlisi dels efectes sobre els fluxos comercials, s'efectua aquest estudi molt més desagregat, a partir d'unes disponibilitats estadístiques superiors.

5. 3. El sector agroalimentari

Quant al sector agroalimentari, la seva evolució a Catalunya ha estat relativament paral.lela a la dels països comunitaris. En efecte, malgrat que es perdé ocupació en els darrers anys (quan en el període anterior n'havia guanyat, tot perdent quota de producció) ha augmentat participació des del punt de vista del valor afegit. La renovació tecnològica produïda i aquest desplaçament de mà d'obra ha provocat uns increments realment importants de la productivitat (el més alt d'Europa). Això és tant més significatiu si tenim en compte l'evolució del sector a la resta de l'Estat espanyol. Aquesta evolució ha estat tremendament negativa, tant des de la perspectiva de la producció com de l'ocupació, i tant si considerem els anys anteriors a la crisi com els anys posterios (malgrat això, en produir-se una pèrdua d'ocupació molt elevada, s'hi observen increments de productivitat, però que no compensen des del punt de vista de la producció del sector).

L'evolució als països comunitaris,com ja s'ha dit, és relativament paral.lela a la catalana, en el sentit que la crisi ha suposat, en general, un canvi en una direcció positiva, pel que fa a la participació del sector en el total del producte industrial.

Aquesta convergència d'evolucions i l'elevat grau de penetració estrangera que, d'altra banda, existeix en subsectors alimentaris importants (com la llet, el pa i la pastisseria, i l'aigua envasada) permet pensar en una bona perspectiva davant el procés d'integració en la CEE. Ara bé, donat que la gran majoria de les empreses són molt petites, i que llur producció va a parar als mercats locals, on encara no reben la competència de les grans multinacionals del sector, i també donat que molts dels productes de la indústria tenen graus de protecció molt elevats, és possible que l'adhesió potenciarà un procés d'absorció de mercat per part de les grans empreses europees en diversos àmbits (la llet i els seus derivats poden ésser un exemple).

En qualsevol cas, caldrà una vegada més recordar que una valoració molt més acurada dels efectes sobre el sector hauria de reflectir la situació dels diferents subsectors que el composen. Malauradament, hom no pot disposar de dades suficientment detallades de produccions i, conseqüentment, de productivitats com per poder efectuar aquesta anàlisi amb un mínim de desagregació.

De tota manera, cal també esmentar el possible augment dels fluxos comercials de determinats productes cap a l'Europa comunitària, els quals, ara per ara, s'han d'enfrontar amb un elevat proteccionisme derivat de l'aplicació de la política agrària comuna.

En definitiva, els efectes de l'adhesió sobre el sector agroalimentari seran complexos i difícils de definir amb criteris generals. Cal esperar, però, donada l'evolució dels darrers anys i la capacitat d'adaptació demostrada pels nostres empresaris en aquest camp, un impacte globalment positiu.

5. 4. El sector del metall

Aquest sector és un dels més heterogenis dins la classificació i donat el nivell de desagregació de què disposem per al cas de Catalunya, des del punt de vista de la producció. Efectivament, s'hi inclouen tant el material de transport com la maquinària de tot tipus, passant pels productes siderúrgics i metal.lúrgics, bàsics o transformats, els aparells electrodomèstics o els ordinadors. Evidentment, això impedeix una consideració del sector suficientment detallada com per poder fer previsions que vagin més enllà del comportament comercial i de la modificació dels fluxos fins ara produïts, i que ja s'han fet en l'apartat corresponent d'aquest treball.

En línies generals, i observant l'evolució dels darrers anys a Catalunya i a l'Europa comunitària dels dos subsectors comparables, és a dir, el metall bàsic i els transformats metàl.lics, observem una direcció oposada. Efectivament, en línies generals, a Europa, els transformats metàl.lics han tingut un comportament extremadament positiu, tant pel que fa a la producció com pel que fa a l'ocupació (encara que cal recordar que hi ha hagut una trajectòria molt desigual pels diferents països). En canvi, per a Catalunya, la crisi suposa una transformació en el dinamisme del sector, passant a perdre quota dels del punt de vista de la producció (tot i absorbint mà d'obra, la qual cosa contribueix a decrements importants de la productivitat del sector, quan puja a tot arreu, excepte al Regne Unit; a la resta d'Espanya, sorprenentment, la productivitat creix espectacularment). Tot això pot venir donat per un manteniment més o menys forçat de l'ocupació en aquells subsectors menys dinàmics (l'automòbil, maquinària d'oficina, els electrodomèstics de la línia blanca, etc), amb pèrdues importants de productivitat en baixar la producció, i simultàniament,

d'absorció de mà d'obra en aquells altres subsectors més adaptats a la crisi (certes màquines mecàniques o elèctriques, alguns productes metal.lúrgics, etc.).

Pel que fa referència a la dimensió de les empreses del sector, les dades de què hom disposa sí que són suficientment desagregades. En línies generals, podria parlar-se d'empreses grans en el material de transport (la qual cosa com és evident, no és cap garantia d'eficiència), de baixa dimensió pel subsector de la maquinària, i encara més baixa pels productes metàl.lics de transformació pròpiament dits. Igualment hom té dades quant a les inversions estrangeres en els diferents àmbits del metall. En general, són empreses relativament penetrades, com per exemple en el material de transport (la cessió de FIAT a l'INI de les accions de la SEAT varia, lògicament, aquesta consideració) i significatives al sector de la maquinària, als productes metàl.lics acabats i als electrodomèstics, i sobretot, en el subsector d'ordinadors i màquines d'oficina (en el qual pot variar molt la situació en aquest sentit).

Esment a part mereix el comportament, completament diferent, del metall bàsic. Així, mentre als països europeus la situació és de greu crisi, ja des d'abans el 1973, en canvi a Catalunya ha millorat augmentant tant la seva quota de producció com la productivitat. Cal tenir en compte, però, el petitíssim nivell del qual parteix Catalunya en aquest àmbit, la qual cosa permet explicar aquesta conducta tan diferenciada.

En qualsevol cas, des de Catalunya i donades les dades disponibles, no poden fer-se prediccions més o menys vàlides i útils quant a l'evolució futura del sector i en relació a les perspectives de producció o d'absorció d'ocupació. Sí que, en canvi, poden fer-se des del punt de vista dels fluxos comercials amb l'estranger, a un nivell molt desagregat (de partida aranzelària). Aquesta anàlisi hom la trobarà en el capítol corresponent als fluxos comercials. Malauradament, les dades de producció existents (i fins i tot d'ocupació) no permeten anar més enllà quant a una valoració dels efectes de l'adhesió sobre el sector.

En qualsevol cas, les perspectives globals no poden ésser massa optimistes, donada l'evolució recent, particularment dels transformats metàl.lics. De tota manera, l'extraordinària heterogeneïtat que recull aquesta denominació amaga l'existència de produccions dinàmiques a les quals espera un futur més positiu a partir de la integració i que hom pot identificar a partir de l'anàlisi dels fluxos comercials i la previsió pel que fa a llur modificació en els propers anys.

CAPÍTOL VIII

LA POLÍTICA SOCIAL COMUNITÀRIA I CATALUNYA

1. La situació social a Catalunya prèvia a l'adhesió (I): el mercat de treball

1. 1. Evolució recent

1. 1. 1. Ocupació, població activa i atur

La situació del mercat de treball a Catalunya es caracteritza els darrers anys, per un augment important de l'atur com a conseqüència, fonamentalment, d'una disminució de l'ocupació, mentre la població activa augmenta molt lentament. Aquest comportament és diferent de l'enregistrat pel conjunt de la CEE, on l'augment de l'atur és atribuïble a un augment accentuat de la població activa (joves i dones), sense que l'ocupació presenti augments prou importants (de fet, es pot parlar de situació estabilitzada) que permetin d'absorbir-la. (Vegeu gràfic núm. LXXXI).

La disminució d'ocupació els darrers tres anys en què l'enquesta de població activa presenta una unitat metodològica (del primer trimestre de 1977 al primer trimestre de 1980), ha estat de 106.000 persones majors de catorze anys, la qual cosa representa el 4,9% de l'ocupació existent a començament de 1977. (Aquesta tendència és confirmada per les dades més recents, referides a majors de setze anys). Una característica de la disminució de l'ocupació és la seva concentració en el sector industrial (52%) i de la construcció (48%), mentre durant aquests tres anys es mantenia estabilitzada l'ocupació a l'agricultura (poc important) i als serveis. La disminució de l'ocupació ha estat més important per als homes (5,9%) que per a les dones (2,9%).

La població activa catalana durant aquest període, augmentà en 74.000 persones, el 3,4% de la existent a començament de 1977, ritme de creixement relativament moderat, que també és confirmat per les dades més recents referides a majors de setze anys. Aquest augment cal atribuir-lo, especialment, a la creixent incorporació de la dona al mercat de treball, car en aquest període, mentre la població activa femenina creixia el 8,9%, la masculina només ho feia en l'1,1%, la qual cosa assenyala que l'atur femení, ha vingut més determinat per l'augment de la població activa que per la disminució de l'ocupació, al contrari que en el masculí. El comportament de l'atur femení és molt semblant al del seu homònim a la Comunitat.

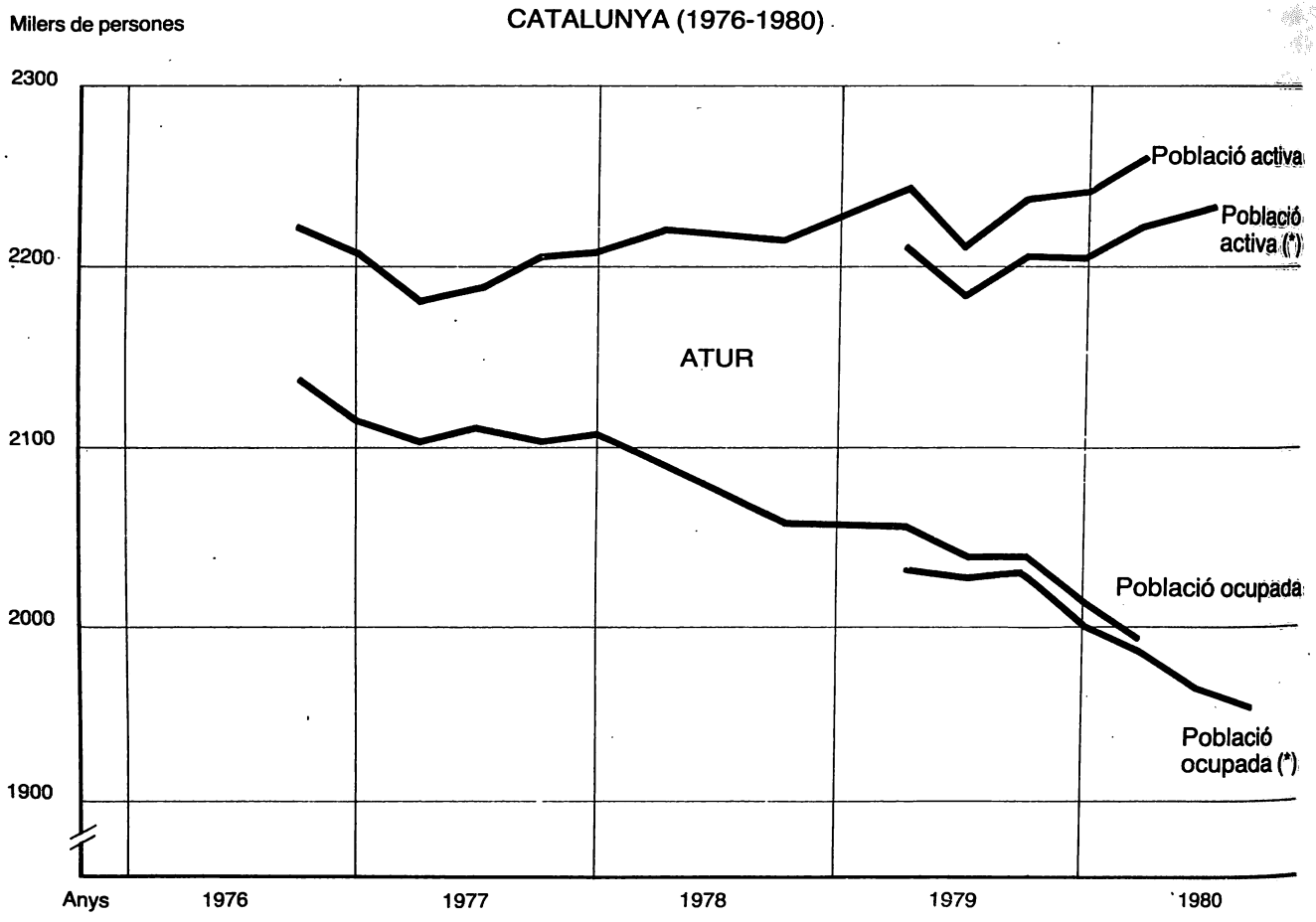
L'augment de l'atur a Catalunya ha estat important durant els darrers anys, tant si considerem l'atur registrat a les Oficines d'Ocupació, com el detectat a través de les enquestes de població activa. En el període 1974-1980, el nombre d'aturats registrats ha augmentat en 214.539 persones, però, així com en el període 1975-1977, l'augment anual se situa entre les 20.000 i les 30.000 persones, en el darrers anys 1978-1980, s'ha arribat a una mitjana anual, situada entre les 40.000 i les 50.000 persones. (Vegeu gràfic núm. LXXXII).

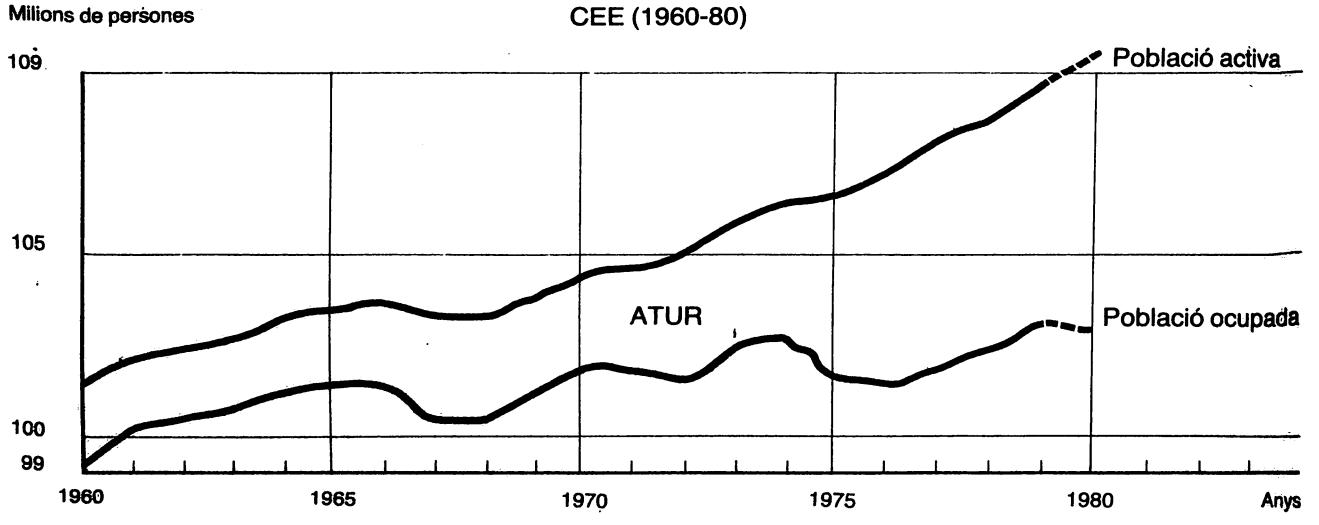
Quant a l'enquesta de població activa, es detectà el mateix comportament els anys en què existeix unitat metodològica: creixement més moderat de l'atur l'any 1977, augment molt important durant l'any 1978 i augment notable durant 1979, encara que aquesta font accentua les intensitats de les variacions interanuals observades.

A final de l'any 1980, el nombre d'aturats a Catalunya, registrats per les Oficines d'Ocupació, era de 240.338 persones, xifra inferior a les 309.200 persones majors de setze anys detectades a través de l'enquesta de població activa, la qual cosa representava

GRÀFIC NÚM. LXXXI

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ ACTIVA I OCUPADA A CATALUNYA I A LA CEE

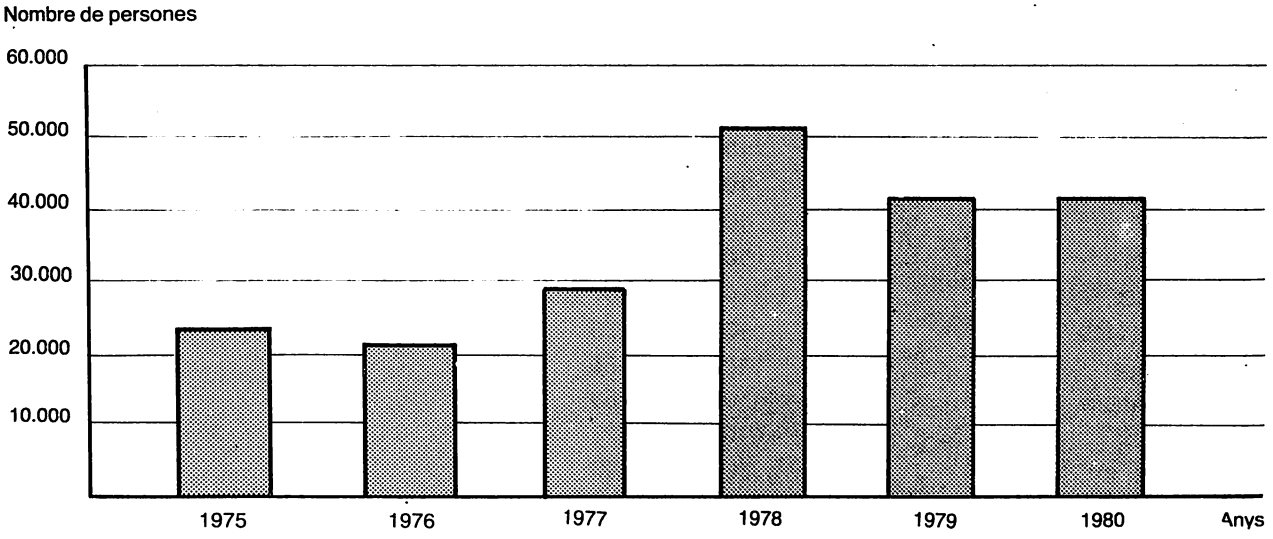

NOTA: (*) Majors de setze anys

FONT: INE. Encuesta de población activa i elaboració pròpia. EUROSTAT.

GRÀFIC NÚM. LXXXII

EVOLUCIÓ DEL CREIXEMENT DE L'ATUR REGISTRAT

(Variació anual)

FONT: COCIN de Barcelona Departament de Treball de la Generalitat.

unes taxes d'atur del 10,75% i del 13,74%, respectivament. A Espanya eren del 10,95 i del 12,59%, respectivament, i a la CEE, les taxes d'atur registrades eren el 7,2%. Ens trobem, doncs, en una situació en què les taxes d'atur són elevades i, de moment, no s'advertia un canvi de tendència en la seva evolució.

1.1.2. La tendència regional de l'atur a Espanya i a la CEE

La crisi econòmica a Espanya afectà els primers moments aquelles regions no industrialitzades del Sud que, com Andalusia, Canàries, Extremadura i Múrcia, superaven a final de 1976, la mitjana de l'economia espanyola. Posteriorment, el problema de l'atur afectà amb més intensitat els centres industrials, de forma que, a final de 1979, les regions que superaven o igualaven la mitjana espanyola eren les quatre esmentades més Madrid i el País Basc, amb Navarra. Aquesta major acceleració de l'atur als centres industrials també afectà Catalunya, de forma que si bé, a final de 1976 la seva taxa d'atur era inferior a l'espanyola en un 22%, a final de 1979 pràcticament la igualava, i la superava ja clarament el quart trimestre de 1980, darrera dada disponible en escriure aquestes línies i referida, a diferència de les anteriors, a les persones aturades amb una edat superior als setze anys.

Durant els quatre anys considerats, les diferències entre les taxes d'atur regionals espanyoles s'han reduït sensiblement i han passat d'una relació de 6 a 1 entre Andalusia i Galícia a final de 1976, a una relació de 4 a 1 entre Extremadura i Galícia a final de 1979. Aquesta reducció es produí no tant perquè no va créixer l'atur a les regions que ja en tenien taxes elevades, com perquè ho féu amb més intensitat en altres regions que fins aquell moment mantenien taxes d'atur més baixes. Catalunya, amb un índex de 239 a final de 1979, superava clarament el corresponent al conjunt espanyol, que fou de 190 en el període 1976-79, continuant aquest creixement més intensiu els trimestres següents. (Vegeu quadre núm. 231).

L'experiència comunitària els darrers anys ha demostrat (de forma contraposada a l'evolució espanyola) que les regions més estructurades, que foren més afectades per la crisi econòmica, han desenvolupat després una major capacitat d'adaptació, mentre que les més subdesenvolupades o amb indústries en decadència reaccionaren més lentament, no trobant-se tan capacitades per a l'adaptació posterior. Així, al Regne Unit, la regió del South-East registrà un major creixement de l'atur durant 1974-76, mentre que posteriorment (1976-79), aquest fou menor; d'altra banda, Escòcia, el Nord del Regne Unit i Irlanda del Nord mostren petits creixements de l'atur en els inicis i més grans posteriorment. A Alemanya es registren situacions similars, car regions com Baden-Württemberg tenen augments de l'atur importants durant 1973-75, mentre que de 1975 a 1977 el creixement de l'atur és el més baix d'Alemanya; en canvi, regions com Bremen, Saarland, Berlín (Oest) o el mateix Düsseldorf,

QUADRE NÚM. 231

EVOLUCIÓ DE LES TAXES D'ATUR REGIONALS A ESPANYA (1976-1979)

	1976		1977		1978		1979	
	%	Index	%	Index	%	Index	%	Index
Andalusia	11,11	100	18,69	114	14,6	131	15,3	137
Aragó	2,91	100	3,58	123	6,4	220	7,7	266
Astúries	3,26	100	4,48	137	6,3	194	8,4	258
Balears	4,75	100	4,43	93	4,6	96	5,5	116
Canàries	9,67	100	9,20	95	10,8	111	11,0	113
Cantàbria	3,82	100	4,01	104	4,1	108	6,5	169
Castella-Lleó	3,53	100	4,73	133	5,9	167	7,6	216
Catalunya	4,13	100	4,69	113	7,5	182	9,9	239
Extremadura	6,53	100	8,59	131	10,4	159	16,7	256
Galícia	1,85	100	2,23	120	2,6	141	4,4	236
Madrid	5,24	100	7,43	141	10,8	206	11,6	221
La Mancha	4,93	100	5,70	115	6,8	138	9,3	188
Múrcia	5,66	100	5,04	89	6,5	115	10,1	179
Navarra	4,34	100	4,09	94	8,9	204	10,4	240
País Valencià	4,16	100	4,86	116	5,5	131	8,7	210
País Basc	4,34	100	5,42	124	8,5	195	11,2	259
Espanya	5,29	100	6,27	118	8,2	155	10,1	190

NOTA: Dades corresponents al quart trimestre de cadascun dels anys.

FONT: Antonio GARCÍA DE BLAS. "La distribución espacial del paro en España". Papeles de Economía núm. 4.

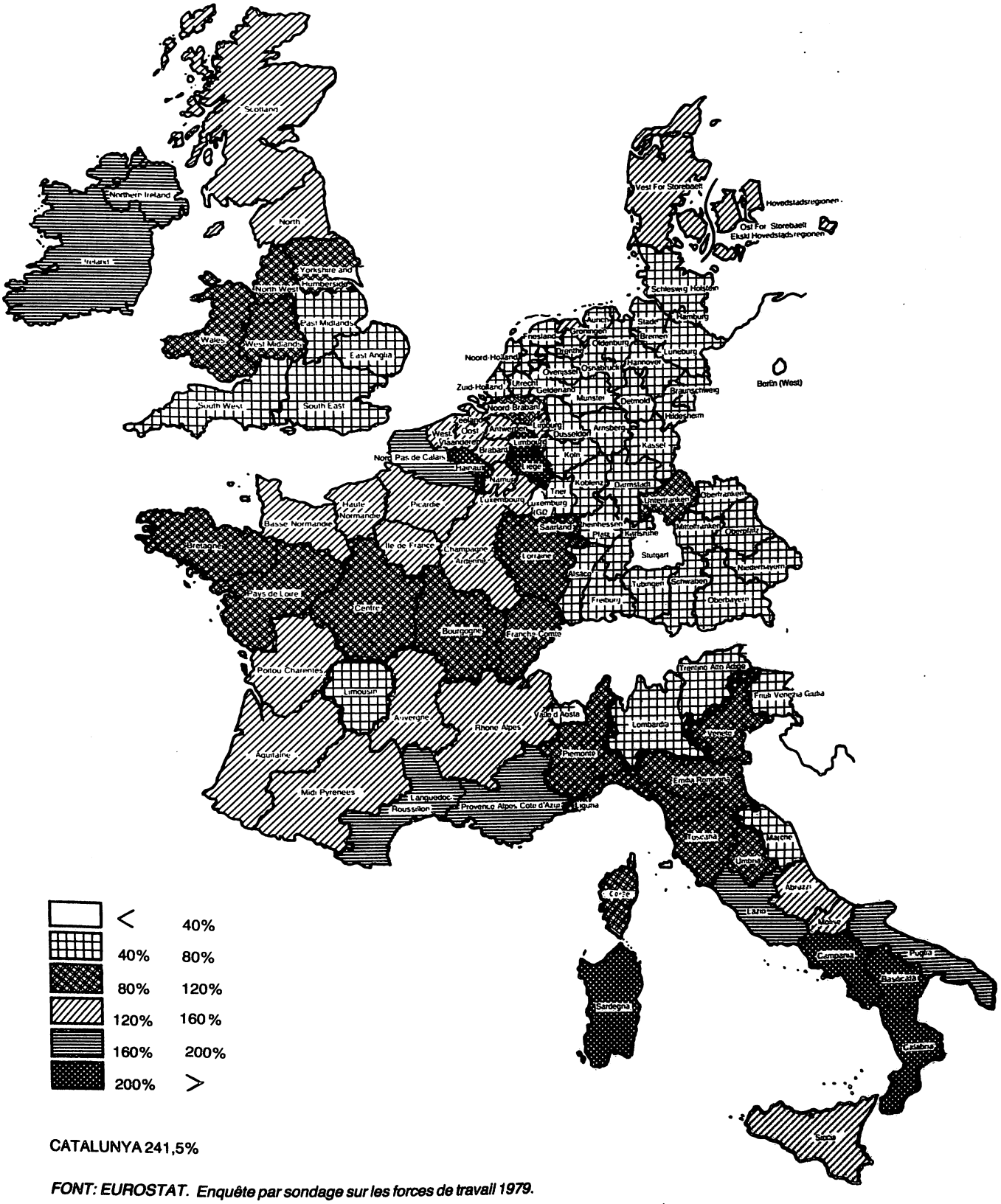
presenten un comportament invers. El cas espanyol sembla més similar a l'italià, en què el procés d'adaptació es retarda i s'inicia amb posterioritat en les zones més industrialitzades.

A final de 1977, la taxa d'atur de la CEE, segons les enquestes que realitza cada dos anys l'Oficina Estadística de la Comunitat, era del 4,2% per sota de la registrada a Catalunya, que fou del 4,7%. La taxa catalana era en aquells moments inferior a disset regions europees, de les quaranta-nou considerades, a més d'ésser inferior a la d'Irlanda, Dinamarca i Bèlgica entre els diversos Estats Comunitaris. A final de 1979 i segons dades provisionals, la taxa d'atur de la CEE es mantenia estabilitzada (4,1%), mentre a Catalunya la situació s'havia agreujat i assolia una taxa del 9,9%. La seva situació relativa havia empitjorat, i era comparable amb la de Sardenya, Hainaut i Lieja, a la regió valona de Bèlgica, i només superada per les regions italianes de Campània i del Sud d'Itàlia. Aquestes regions, amb Irlanda, Irlanda del Nord, Nord, Pas-de-Calais i Mediterrània, a França (excloent-ne Còrsega); i el Laci a Itàlia, eren les regions de l'Europa dels Nou més afectades pel problema de l'atur. (Vegeu mapa núm. 6).

MAPA NÚM. 6

TAXES D'ATUR REGIONAL (1979)

(CEE 9 = 100)

CATALUNYA 241,5%

FONT: EUROSTAT. Enquête par sondage sur les forces de travail 1979.

1. 1. 3. L'estructura de l'atur

L'anàlisi del problema de l'atur requereix, a part de la utilització de les taxes d'atur global, la consideració de la forma com aquest s'estructura entre els diversos col.lectius de treballadors i a l'entorn dels diferents sectors econòmics, a part d'altres característiques que, com el període de duració de la situació d'atur, poden donar llum sobre la naturalesa del problema; en aquest cas, com en tants d'altres, la disponibilitat estadística ens limita el camp a recórrer i aquest darrer factor no podrà ésser objecte d'anàlisi.

a. L'atur entre els joves i les dones

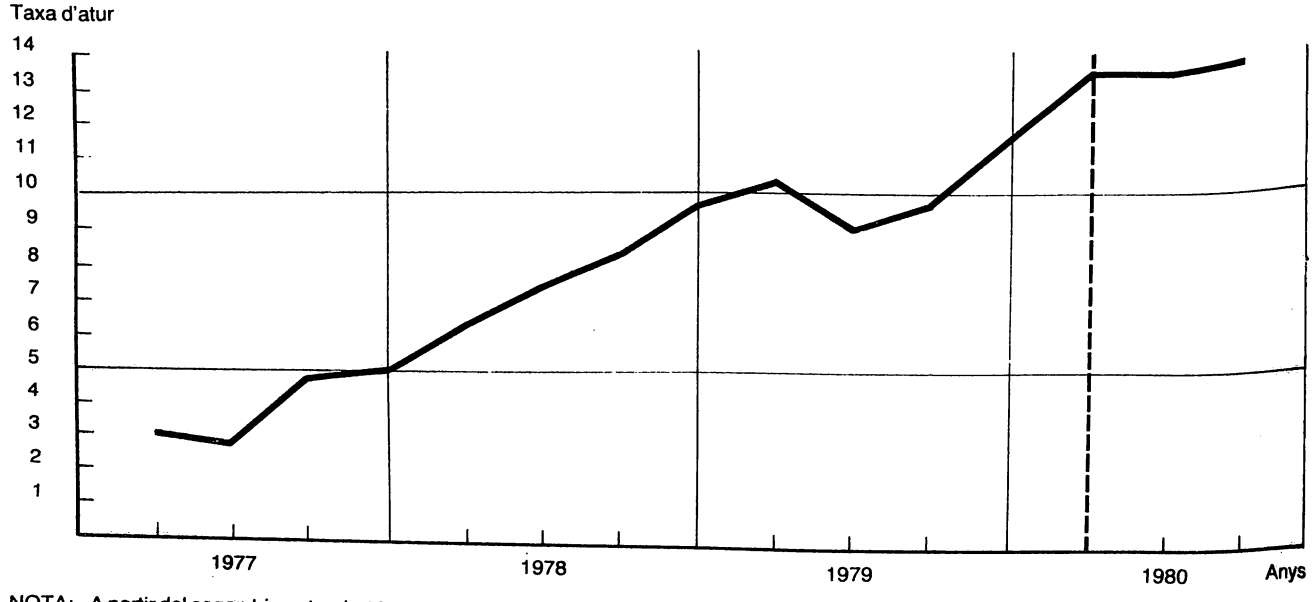
Potser els principals col.lectius afectats pel problema de l'atur són els joves i les dones. A Catalunya, a final de 1980, el nombre de joves aturats (menors de 24 anys) era del 46,6%, dades possiblement subvalorades si tenim en compte que procedeixen de les Oficines d'Ocupació i la menor tendència dels joves a registrar-s'hi. Hi havia per tant, 112.067 joves sense feina que es repartien meitat i meitat entre homes i dones, amb lleuger predomini dels primers; aquesta important participació era agreujada entre els més joves (menors de 19 anys) per una menor cobertura del subsidi d'atur, entre el 25 i el 30%.

L'any 1977, la participació de l'atur juvenil en el total d'aturats era especialment important en la totalitat de les regions italianes, excepció feta d'Úmbria, i a moltes de les regions franceses, on representaven més del 50% dels aturats, mentre només a unes quantes regions, poques, la major part d'elles alemanyes, aquesta participació era menor del 30%. A Espanya, el mateix any 1977, era del 57,7% i no ha variat substancialment els darrers anys. De les xifres disponibles no es pot deduir que Catalunya tingui una proporció d'atur jovenívol actual més propera a la mitjana comunitària de 1977 (41,4%), donat els diferents sistemes d'obtenció de les dades a nivell d'Oficines d'Ocupació i no d'enquesta com les dades comunitàries i espanyoles. El que també s'observa a Catalunya en els darrers anys (1979-80), és una estabilització en la participació de l'atur jovenívol (vegeu mapa núm. 7).

Quant a l'evolució de l'atur femení durant els darrers tres anys en què l'enquesta presenta una unitat metodològica (primer trimestre de 1977 al primer de 1980), ha crescut a una mitjana de vint-i-cinc mil persones anuals, observant-se en el primer i tercer any, una major influència del creixement de la població activa sobre l'augment de l'atur, a diferència del segon en què hi jugà un paper important la disminució de l'ocupació. En conjunt, en tot el període s'observa una major influència del creixement de la població activa que de la disminució de l'ocupació en l'explicació de l'atur femení, que com hem dit, té un comportament similar al registrat per la Comunitat. L'evolució de la taxa d'atur femení a Catalunya, segons l'enquesta de la població activa ha estat la següent:

GRÀFIC NÚM. LXXXIII

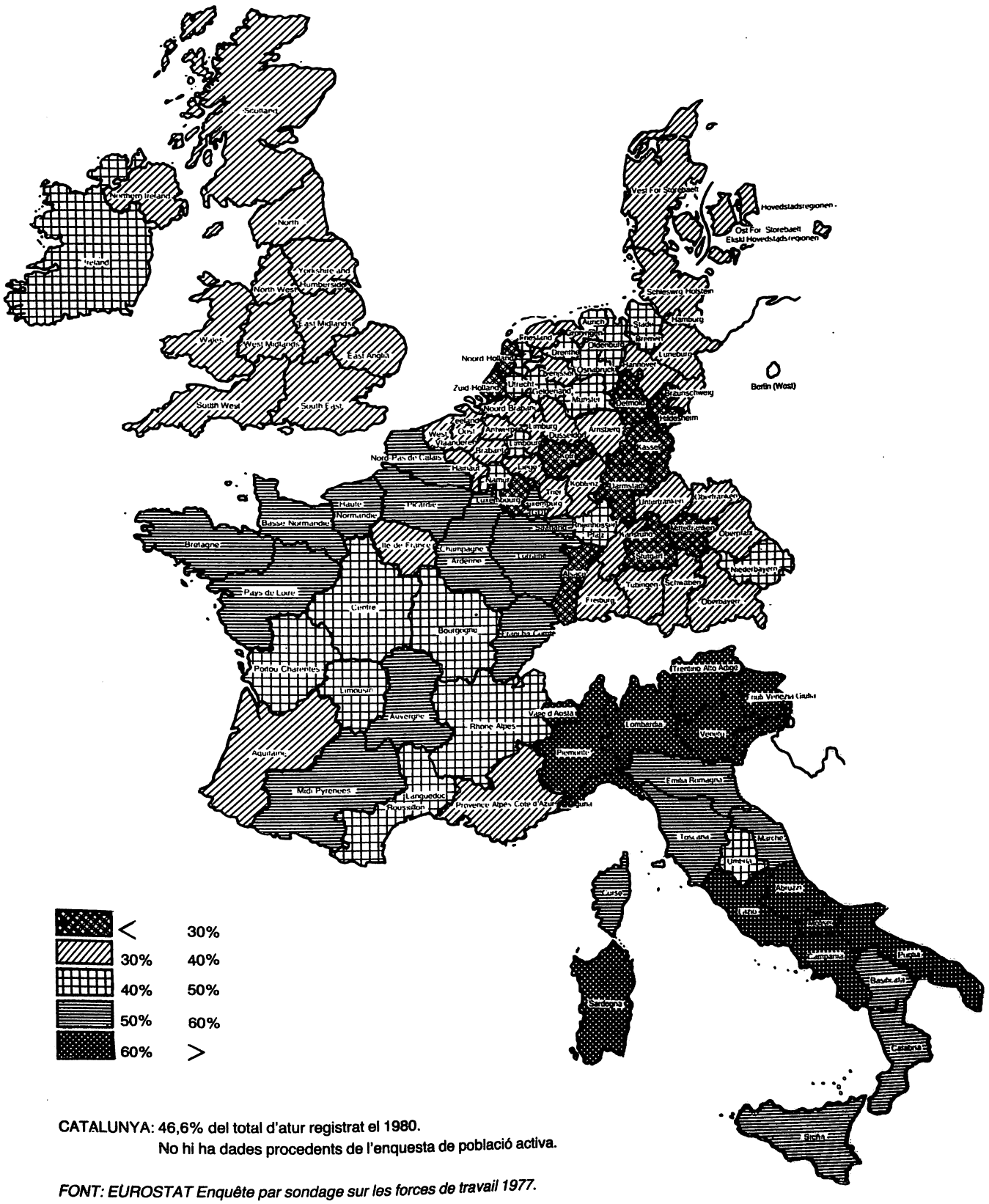
EVOLUCIÓ DE LA TAXA D'ATUR FEMENÍ A CATALUNYA. (1977-80)

NOTA: - A partir del segon trimestre de 1980, les dades fan referència a les dones majors de setze anys.

FONTS: INE "Encuesta de població activa. Avances", i elaboració pròpia.

MAPA NÚM. 7
PARTICIPACIÓ DELS JOVES EN EL TOTAL DE L'ATUR (1977)

FONT: EUROSTAT Enquête par sondage sur les forces de travail 1977.

A final de 1980 Catalunya tenia una taxa d'atur femení registrat de l'11,9%, mentre a nivell comunitari era del 8,3%. La taxa catalana era molt semblant a la italiana i inferior a la de Bèlgica, la més alta de la Comunitat (17,1%). Segons l'enquesta de població activa, la taxa d'atur arribava el quart trimestre de 1980 al 15,8%, taxa superior a l'espanyola, que era del 14,3% (per a majors de setze anys).

La participació de l'atur femení a Catalunya en el total d'aturats era aproximadament, el 1980, del 34%; havent mantingut aquesta participació des de final de 1977, que fou del 33%. Aquesta proporció no era relativament elevada, car en un substancial nombre de regions de la Comunitat, l'atur femení fou superior al 50% del total d'aturats el 1977. Això era així en el cas de França, Bèlgica i Dinamarca, i algunes regions d'Itàlia i Alemanya; en les regions dels altres països era menys important. En general, s'observa que les regions europees amb més atur també són les que presenten un nivell inferior de taxa d'activitat femenina, donades les poques oportunitats de treball existents; aquest fet també es dóna a Espanya, i així Andalusia, amb una taxa d'activitat femenina del 19,3%, tenia el quart trimestre de 1980 una taxa d'atur del 18,5% mentre a Catalunya, amb una taxa d'activitat del 30%, la taxa d'atur era del 15,8%. (Vegeu quadre núm. 232).

QUADRE NÚM. 232

EVOLUCIÓ DE LES TAXES D'ATUR FEMENÍ A LES REGIONS DE LA CEE. (1973-1977)

Regions	1973	1975	1977
Alemanya	0,8	3,2	3,8
Schleswig-Holstein	(0,9)	4,1	5,0
Hamburg	—	2,5	3,2
Baixa Saxònia	1,1	3,7	4,4
Bremen	—	—	(4,0)
Rin del Nord-Westfàlia	(0,6	3,7	4,6
Hessen	(0,5)	3,2	2,2
Renània Palatinat	(0,6)	3,3	4,1
Baden-Württemberg	(0,6)	2,1	2,9
Baviera	0,9	3,2	3,5
Saarland	—	(4,3)	6,2
Berlín (Oest)	(0,8)	2,8	3,5
França	2,6	4,3	6,1
Illa de França	2,3	3,1	4,5
Conca Parisenca	1,7	4,1	5,8
Nord	2,3	4,5	7,4
Est	1,3	3,2	3,9
Oest	2,0	4,1	6,4
Sud-oest	3,7	5,1	7,9
Centre-est	2,8	4,5	6,9
Mediterrània	5,6	8,6	8,8

(Continua)

(Continuació quadre núm. 232)

Regions	1973	1975	1977
Itàlia	6,1	4,9	7,0
Nord-oest	4,0	3,3	5,3
Llombardia	3,1	2,0	3,1
Nord-est	3,7	2,6	3,8
Emília-Romanya	7,1	6,9	4,4
Centre	5,1	3,8	5,2
Laci	8,6	8,0	13,3
Campània	10,7	8,1	8,2
Abruzzi-Molise	8,6	5,3	9,4
Sud	10,0	7,8	14,0
Sicília	11,0	10,1	15,5
Sardenya	10,3	10,1	16,9
Països Baixos	1,7	2,9	3,3
Nord	—	(3,1)	(3,5)
Est	(1,6)	3,1	3,4
Oest	1,6	2,4	2,6
Sud	(1,7)	3,9	4,9
Sud-oest	—	—	—
Bèlgica	2,6	5,5	10,9
Flandes	2,2	4,6	11,1
Valònia	3,8	7,3	12,3
Regió Brussel.lesa	(1,6)	5,0	7,1
Luxemburg	—	—	(1,5)
Regne Unit	1,7	5,2	4,4
North	1,6	6,0	6,3
Yorkshire & Humberside	1,7	5,6	3,9
North West	1,8	4,8	4,8
East Midlands	1,4	5,4	3,6
West Midlands	1,6	5,0	4,2
East Anglia	1,1	5,1	4,8
South East	1,3	4,4	3,7
South West	1,5	6,2	3,6
Gal.les	(1,3)	6,0	4,1
Escòcia	3,6	6,0	5,7
Irlanda del Nord	3,9	8,8	7,9
Irlanda	—	8,7	7,4
Dinamarca	—	6,5	8,9
EUR 9	—	4,4	5,3
Espanya *	—	—	5,9
Catalunya *	—	—	4,9

NOTA: (*) Els canvis metodològics introduïts en l'enquesta de població activa espanyola a partir del segon trimestre de 1976 invaliden les possibilitats de comparació directa entre els diferents anys.

FONT: EUROSTAT. "Enquête par sondage sur les forces de travail" i elaboració pròpia.

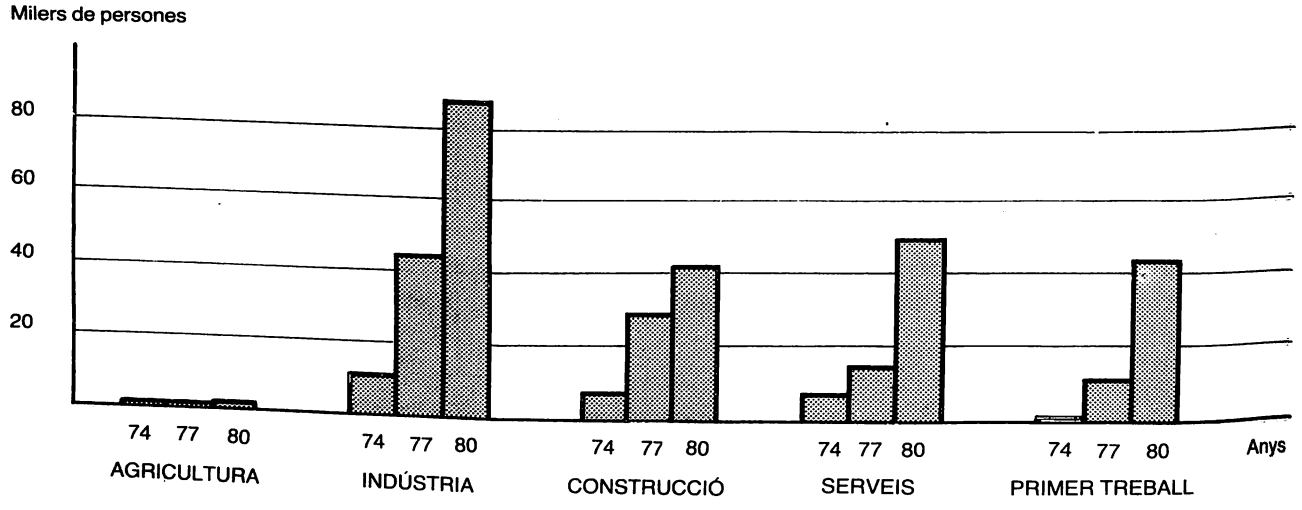
b. Estructura sectorial de l'atur

A finals de 1980, l'estructura sectorial de l'atur era la següent: agricultura 0,3%, indústria 37,2%, construcció 22,1%, serveis 21,9% i persones que cerquen el primer treball 18,6%, que comparats amb la situació espanyola assenyalaven una major preponderància de l'atur industrial com ja ho palesava l'anàlisi de l'ocupació que s'ha efectuat; en canvi en els altres sectors la participació en el total de l'atur a Catalunya era clarament inferior a l'espanyola.

L'augment de l'atur català en el període 1974-80 fou de 214.657 aturats, dels quals el 0,3% provenia de l'agricultura, el 34,6% de la indústria, el 20,6% de la construcció, el 22,3% dels serveis i el 22,2% restant eren persones que cercaven treball, per primera vegada.

GRÀFIC NÚM. LXXXIV

EVOLUCIÓ DE L'ESTRUCTURA SECTORIAL DE L'ATUR REGISTRAT A CATALUNYA (1974-1980)

FONT: COCIN de Barcelona i Departament de Treball de la Generalitat

Si es considera la subdivisió en dos períodes de l'augment de l'atur sectorial, es pot observar com de 1974 a 1977 es produeixen augments relatius més importants a l'agricultura, la indústria i la construcció, sectors en què es desaccelera de forma important el ritme de creixement en el segon període 1977-1980. En canvi, en el sector serveis el ritme de creixement de l'atur és encara molt important en el període 1977-80, fet que també es dóna entre les persones que cerquen treball per primer cop, encara que cal tenir en compte, en general, però especialment en aquestes darreres, la major incidència de les variacions en els incentius per inscriure's i de les normes d'actualització i classificació de dades en les Oficines d'Ocupació.

Quant al sector industrial, que és on s'ha originat un major nombre d'aturats, aquest es repartia a mitjan 1980 entre els diferents subsectors d'aquesta manera: metall (36,7%), tèxtil (26,5%), química (10,6%); els altres sectors oscil.laven entre el 0,7 corresponent al sector energètic i el 6,1% del sector de la fusta, suro i mobles.

1. 2. Alguns factors que incidiran en el futur en el problema de l'atur

La situació del mercat de treball prèvia a l'adhesió, s'ha definit a partir de la constatació de l'existència d'un creixement important de l'atur, fruit de la disminució de l'ocupació i d'un creixement molt moderat de la població activa. Ara cal considerar els factors que en el futur poden incidir en aquesta evolució.

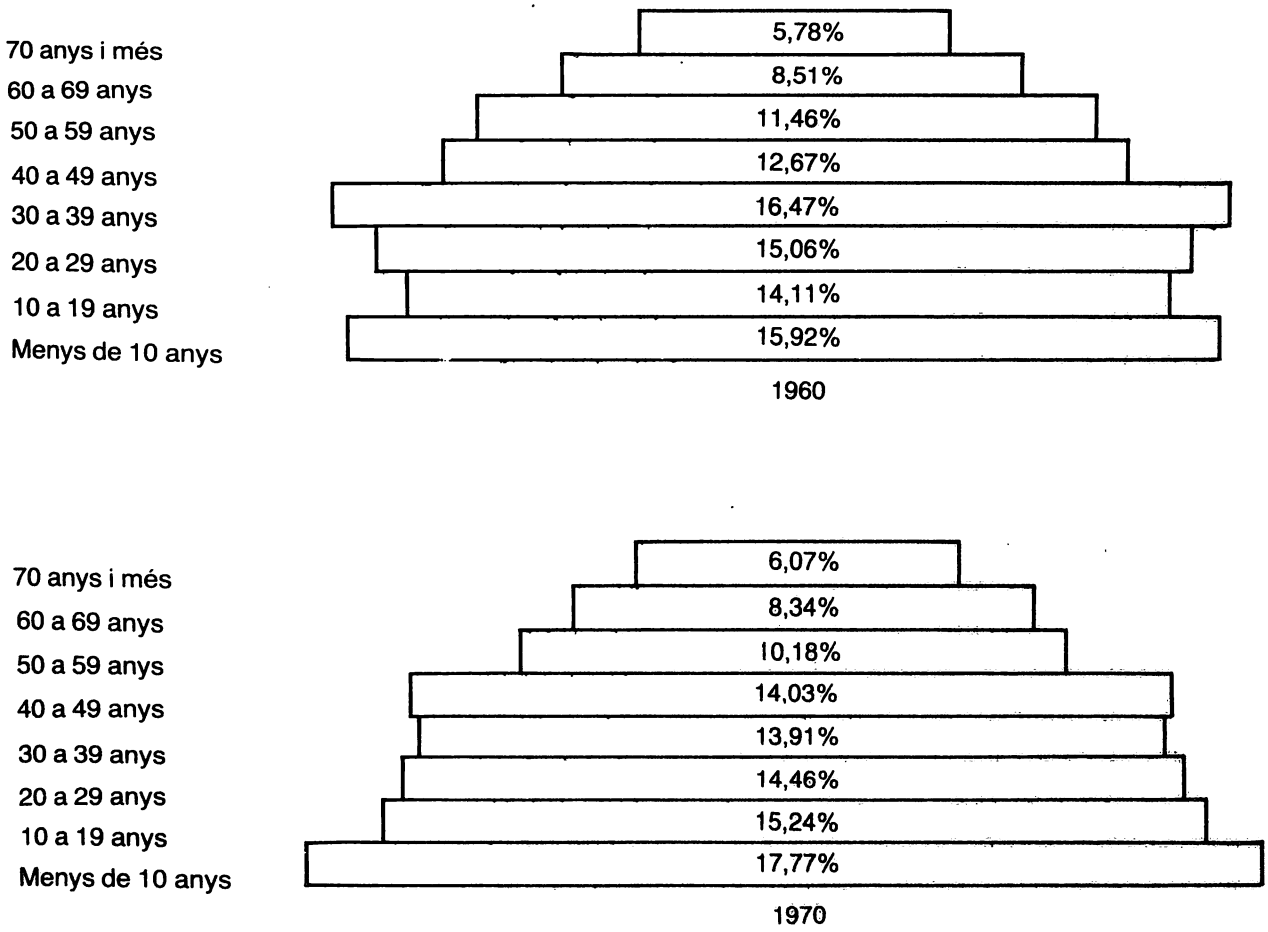
1. 2. 1. L'impacte del creixement demogràfic català en el mercat de treball

Cal dividir l'anàlisi de l'impacte del creixement demogràfic català, a causa del seus diferents efectes, en els seus dos components: el creixement natural i el creixement migratori.

La incidència del creixement natural de la població en el mercat de treball és facil de palesar, si es té en compte especialment que els períodes de fort creixement demogràfic que van acompanyats de taxes de natalitat altes tenen una incidència directa en el rejoveniment de la població, i al cap d'uns anys en l'evolució de la població activa i en els augments de l'oferta de treball, al moment que generacions joves i nombroses arriben a l'edat laboral. Aquesta és la situació de Catalunya en l'actualitat. Si comparem l'estructura d'edats de la població catalana durant els anys 1960, 1970 i 1975, podem apreciar el fort rejoveniment de la població entre 1960 i 1970, que es manté el 1975 encara que s'adverteix una desacceleració important en el procés de rejoveniment. Així, el 1960 la població jove menor de 19 anys representava el 30% de la població; el 1970, el 33%, i el 1975, el 33,3% (vegeu gràfic adjunt).

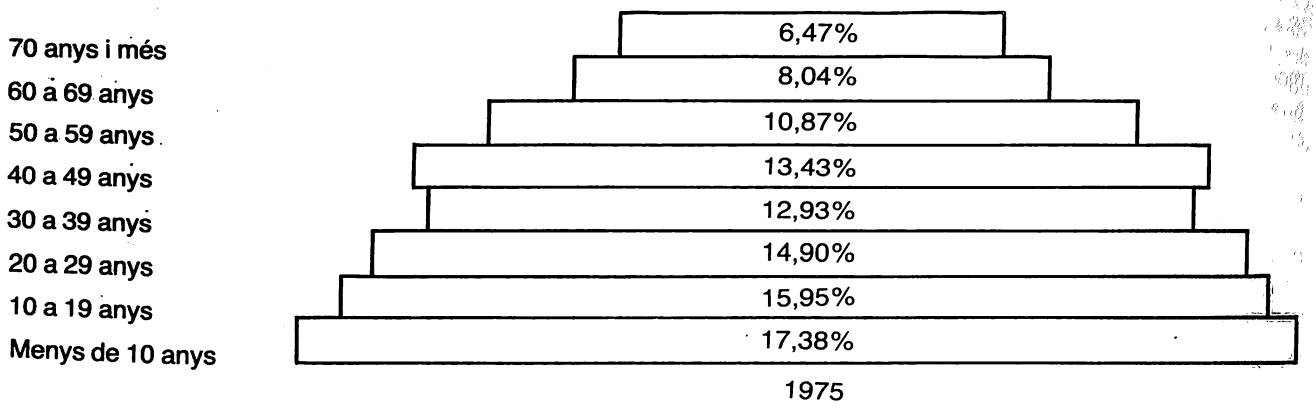
GRÀFIC NÚM. LXXXV

PIRÀMIDES DE POBLACIÓ A CATALUNYA: 1960, 1970 i 1975

(Continua)

(Continuació del gràfic núm. LXXXV)

FONT: Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya.

Aquest rejoveniment de la població és estretament relacionat amb l'evolució de la taxa de natalitat catalana els darrers vint-i-cinc anys. Així, de 1963 a 1974 s'observa l'existència d'una taxa de natalitat elevada, entre el 19 i 21%. Abans de 1963 les taxes de natalitat catalanes havien estat inferiors a les del període considerat, a diferència de les espanyoles, que eren aleshores encara més elevades (vegeu quadre núm. 233).

QUADRE NÚM. 233

TAXES DE NATALITAT (1960-1976)

Anys	Catalunya	Espanya
1960	18,0	21,7
1961	17,9	21,2
1962	18,7	21,1
1963	19,3	21,3
1964	20,8	22,0
1965	20,8	21,1
1966	21,0	20,8
1967	21,3	20,9
1968	19,5	20,2
1969	19,2	20,0
1970	19,4	19,5
1971	19,7	19,5
1972	19,7	19,4
1973	19,6	19,2
1974	20,4	19,3
1975	19,7	18,7
1976	18,4	18,7

FONT: Anna Ma. CABRÉ. "Reflexions sobre l'evolució de la població a Catalunya fins a l'any 2000". Per als tres darrers anys: Lluís RECOLONS. "Marc demogràfic dels recents moviments migratoris de Catalunya". Perspectiva Social núm. 14.

Com és comprensible, les elevades taxes de natalitat d'aquests anys generen al cap de catorze o setze anys, en entrar en edat laboral, un major creixement de l'oferta de treball, fenomen aquest que serà apreciable a Catalunya, especialment, entre 1979 i 1990 a través d'una major entrada de la gent jove en el mercat de treball, és a dir, a partir de 1979 entraren en edat activa aquelles generacions més nombroses nascudes a partir de 1963.

D'altra banda, aquesta major entrada de gent jove no serà compensada per una major sortida del mercat de treball de les persones en edat de jubilar-se, com es pot apreciar a les piràmides de població catalana. Així, el 1960 la població compresa entre els 50 i 69 anys, representaven el 20% de la població; el 1970, el 18,5%, i el 1975, el 18,9%. En altres paraules, les generacions més delmades per la guerra civil, i també per la grip de 1918, seran les que abandonaran el mercat de treball els primers anys de la dècada dels vuitanta.

Tot plegat fa pensar que durant la dècada dels vuitanta l'evolució dels components del creixement natural de la població catalana tindrà una major incidència en l'evolució de la població activa i de l'oferta de treball de la que tingué els darrers anys, com a resultat del seu mateix dinamisme.

En segon lloc, cal analitzar la incidència que pot tenir el creixement migratori.

Una font exterior de subministrament de mà d'obra a l'economia catalana ha estat tradicionalment, durant el segle XX, la immigració, que a través de dues grans onades immigratòries, la d'abans de la guerra i la que s'estén a partir dels anys cinquanta fins ben entrada la dècada dels setanta, constitueixen aportacions molt importants al creixement demogràfic català, al rejoveniment de l'estructura d'edats de la seva població i al subministrament, com s'ha dit, de mà d'obra.

S'ha calculat que la immigració ha proporcionat directament el 40% de l'augment registrat en la població activa dels sectors industrial i de serveis durant el període 1951-1970. (*).

(*) Vegeu Armand SÀEZ. *"L'activitat econòmica dels catalans"*, pàg. 68, i en Banco de Bilbao. *"L'economia de Catalunya avui"*.

QUADRE NÚM. 234

EVOLUCIÓ DEL SALDO MIGRATORI A CATALUNYA (1951-1975)

Anys	Persones per any	Taxa anual per mil habitants
1951-1955	39.709	11,73
1956-1960	48.340	12,96
1961-1965	70.891	16,84
1966-1970	73.215	15,22
1971-1975	46.456	8,59

FONT: Lluís RECOLONS. "Catalunya: home i territori", i elaboració pròpia.

Però actualment el corrent immigratori ha estat molt frenat com a conseqüència de la caiguda de la demanda de treball i l'augment de les despeses d'instal.lació, que han frenat la mobilitat geogràfica en el mercat de treball espanyol. Aquest fet, apreciable ja el primer quinquenni de la dècada dels setanta a través del saldo migratori net, s'ha accentuat considerablement en el segon; malgrat que només es disposa de les dades referents a saldo migratori net entre Catalunya i la resta d'Espanya, aquestes assenyalen una reducció molt important (41.024 persones anuals en el quinquenni 1971-75 i 8.762 en el quatrienni 1976-79), que no pot ésser compensada (malgrat ésser encara desconegut) pel saldo migratori entre Catalunya i l'estranger, que sempre ha estat molt menys important.

Les previsions sobre l'evolució de la immigració assenyalen que el saldo migratori net baixarà en termes absoluts, com els darrers anys setanta; fins i tot l'agreujament de la crisi econòmica podria arribar a generar saldos migratoris negatius en alguns anys. L'evolució més recent sembla confirmar que el primer determinant de la immigració a Catalunya és l'existència de demanda de treball; per això, malgrat l'existència de reserves potencials a l'economia espanyola (especialment en el sector agrari), difícilment aquesta es traduirà en una major oferta de treball en el mercat

català, si no es produeix una represa important del ritme de creixement econòmic. Alguns autors també han assenyalat el debilitament de la reserva potencial que representa el camp espanyol a causa del creixent procés d'envelliment de la seva població.

1. 2. 2. Reserves potencials interiors de mà d'obra

L'abundància d'oferta en el mercat de treball i l'evolució de la població activa no es veuen afectades únicament pel creixement demogràfic de la població, sinó que també d'altres factors hi poden incidir, com són: 1) La taxa d'activitat, tant masculina com femenina, que determina la tendència al treball de la població en edat laboral; 2) L'evolució en el sector agrícola de l'ocupació com a generadora d'oferta de mà d'obra que s'adreça a d'altres sectors; 3) El procés de creixent assalariament de la població ocupada. Abans de continuar cal precisar que la paraula reserves potencials és utilitzada en el sentit de situacions actuals que poden donar lloc, en un futur, a una oferta de treball, encara que molt possiblement aquesta no s'acabi de concretar si no hi ha una millora substancial de la demanda.

En primer lloc, considerarem la taxa d'activitat de la població catalana, que s'ha mantingut en els darrers anys entre el 49 i el 51% respecte a la població d'edat superior, a la de l'entrada en el mercat de treball, amb una lleugera tendència a la baixa, si considerem només les enquestes de població activa que presenten una unitat metodològica. La taxa d'activitat catalana era el 1977 superior a 23 regions europees, entre les 49 regions considerades, i superior a la d'Holanda, Itàlia, Bèlgica, Luxemburg i Irlanda; en canvi, només era superior a dues regions franceses, quatre d'alemanyes i cap d'anglesa. Així, la taxa catalana se situava lleugerament per sota de la comunitària (51,7%) i clarament per sobre de l'espanyola (49%). La comparació amb la Comunitat permet concloure que si es produís un augment del nivell d'activitat econòmica podria augmentar de forma moderada l'oferta de treball a través de l'augment de la taxa d'activitat (vegeu mapa núm. 8).

QUADRE NÚM. 235

EVOLUCIÓ DE LES RESERVES POTENCIALS DE MÀ D'OBRA A CATALUNYA (1976-1980)

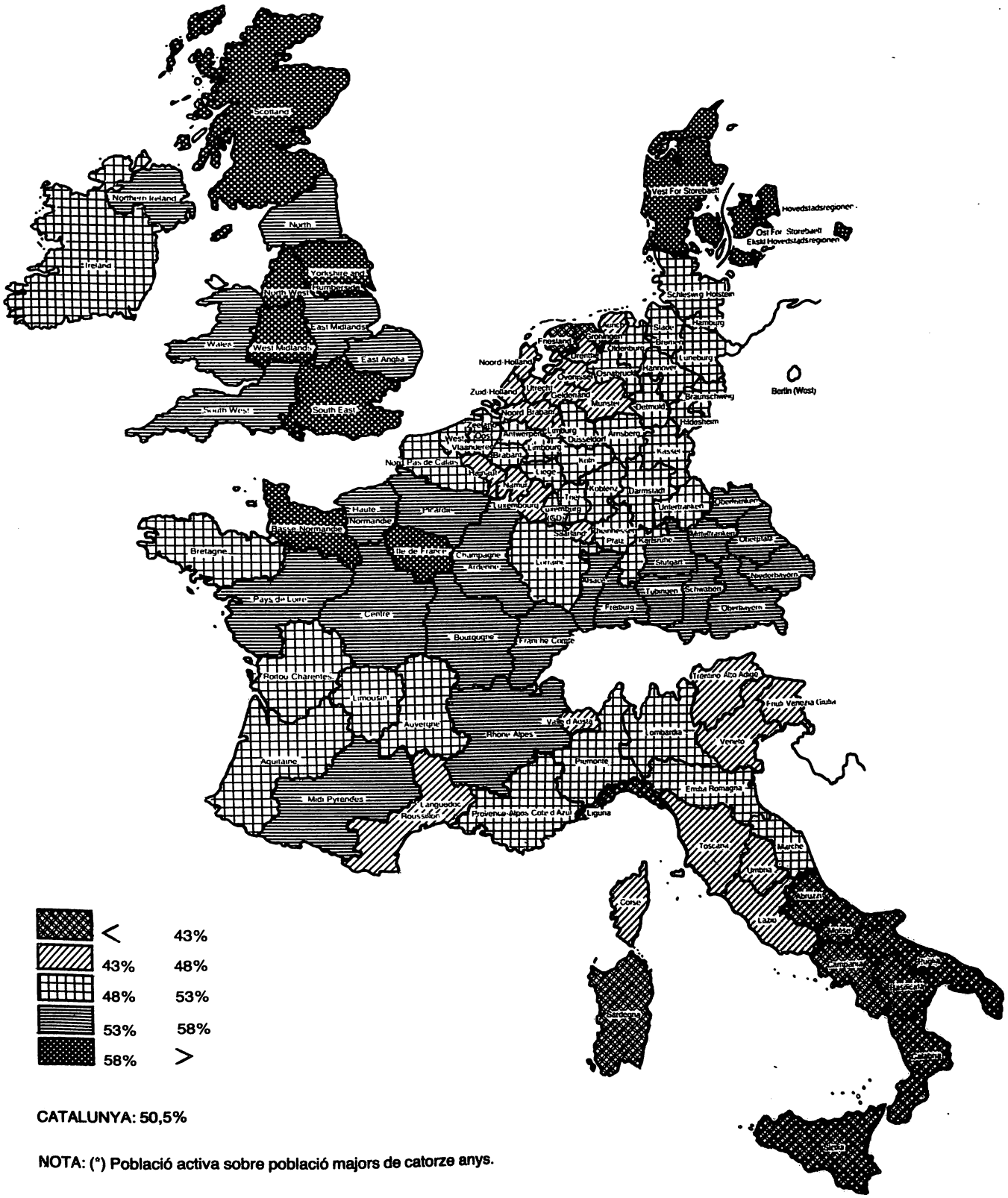
Anys	Taxa d'activitat*			% Ocupació agrària en el total d'ocupació	Taxa d'assalariament
	Total	Homes	Dones		
1976	55,5	—	—	7,2	—
1977	50,5	74,2	28,7	6,5	80,8
1978	49,9	73,3	28,1	6,2	—
1979	49,2	71,8	28,2	7,0	—
1980**	50,8	73,8	30,0	6,8	—
CEE-1977	51,7	69,6	35,3	8,2	83,3
Espanya-1977	49,0	72,3	27,5	20,7	71,9

NOTES: (*) Les taxes d'activitat s'han calculat sobre població major de catorze anys, excepció feta de l'any 1980, que ho són sobre la població majors de setze anys; això fa que no siguin directament comparables.
(**) Tercer trimestre.

FONT: INE, EUROSTAT, Banco de Bilbao i elaboració pròpia.

Precisament, la taxa d'activitats per sexes ens permet d'aprofundir en l'anàlisi, car, mentre el 1977 la taxa d'activitat masculina era clarament superior a Catalunya (74,2%) respecte a l'espanyola (72,3%) i a la comunitària (69,6%), la taxa d'activitat femenina (28,7%), si bé superava l'espanyola (27,5%), era lluny de la participació comunitària (35,3%), inferior a la de totes les regions angleses i franceses i a la major

MAPA NÚM. 8
TAXA D'ACTIVITAT (1977)*

CATALUNYA: 50,5%

NOTA: (*) Població activa sobre població majors de catorze anys.

FONT: EUROSTAT.

part de les alemanyes, de forma que només era superior a les holandeses i a algunes regions d'Itàlia, especialment les situades al Sud (Vegeu mapa núm. 4).

Si tenim en compte que durant la dècada dels setanta la CEE ha assistit a una creixent baixa de la taxa d'activitat masculina, que ha estat compensada per la femenina, de forma que la taxa d'activitat global gairebé no ha variat, i que a Catalunya la taxa d'activitat femenina de la població major de catorze anys es mantenia per sobre del 28%, mentre la masculina tendia a la baixa, podem concloure que els anys vinents possiblement assistirem a un manteniment i fins i tot augment de la taxa d'activitat femenina (si millora el nivell d'activitat econòmica), paral.lela a una disminució de la taxa d'activitat masculina, encara que és difícil esbrinar quin grau de compensació comportarà. Tot plegat fa pensar que en el futur hi haurà possiblement un potencial de creixement de l'oferta de treball a causa d'una major participació de les dones en el mercat de treball, compensada en part pel comportament de la taxa d'activitat masculina.

En segon lloc, cal considerar el paper que tràdicionalment ha tingut l'agricultura com a generadora de força de treball per a la indústria i els serveis en incorporar-se de bell nou, bona part de la població agrària al mercat de treball. Però, aquesta reserva de mà d'obra està pràcticament exhaurida a Catalunya per al futur, car el sector agrari català ha proporcionat ja pràcticament la totalitat de població que podria proporcionar, atés el grau d'envelliment de la població de les comarques agràries catalanes i el reduït percentatge que l'ocupació agrària representa en el conjunt total de la població (entre el 6 i el 7%), percentatge inferior no tan sols, com és de suposar, a l'espanyol, sinó també al comunitari, que el 1977 i per a l'Europa dels Nou, era del 8,2%.

QUADRE NÚM. 236

EVOLUCIÓ DE LA TAXA D'ASSALARIAMENT (1973-77)

Sectors	Catalunya		Espanya		CEE-9	
	1973	1977	1973	1977	1973	1977
Agricultura	23,2	26,1	23,9	31,5	27,5	28,7
Pesca	70,4	71,1	78,3	78,5	—	—
Indústria	91,9	92,2	89,3	89,7	92,3	92,2
Serveis	71,2	75,2	72,3	75,8	84,4	85,2
TOTAL	77,4	80,8	69,1	71,9	82,5	83,3

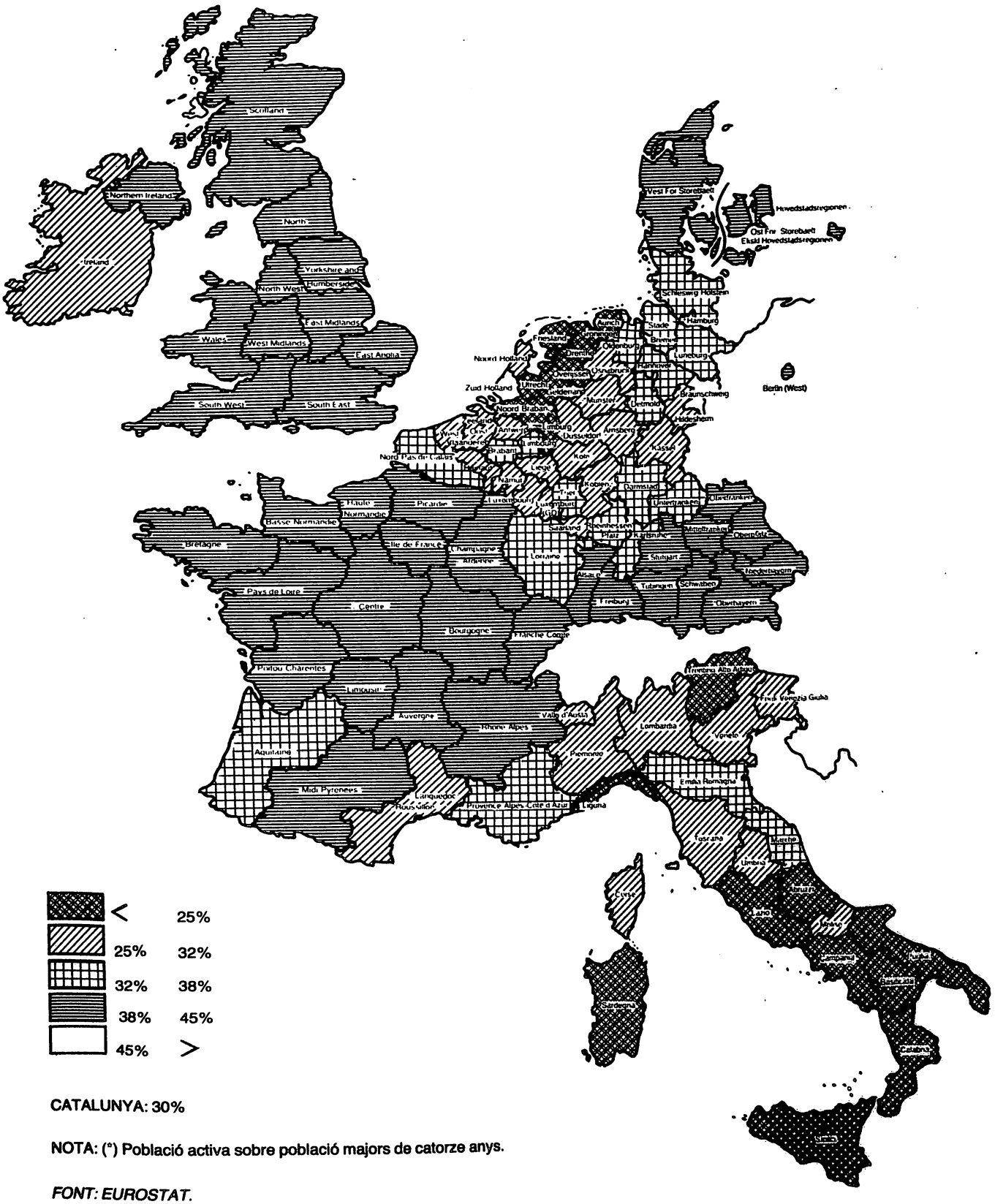
FONT: EUROSTAT, Banco de Bilbao i elaboració pròpia.

En tercer lloc, cal considerar l'evolució de la taxa d'assalariament, ja que un augment d'aquesta, si bé no té incidència directa en l'evolució de la població activa, sí que en té en el sector d'aquesta que forma part de l'oferta de treball, ja que en reduir-se el nombre d'ocupacions per compte propi, augmenten les sol.licituds de treball al mercat, llevat que les persones que deixen de treballar per compte propi abandonin la vida activa. A Catalunya, el nivell d'assalariament de l'ocupació catalana ha anat progressant des de la crisi econòmica i ha passat del 77,4% el 1973, al 80,8% el 1977, progrés més important que l'espanyol (69,1 i 71,9% respectivament).

Val a dir que en el cas d'Espanya i Catalunya el creixent progrés de la taxa d'assalariament en alguns sectors va acompanyat d'una disminució de l'ocupació. Així, la taxa d'assalariament a l'agricultura ha augmentat perquè la disminució de l'ocupació no assalariada ha estat més important que la de l'assalariada. Només en el cas del sector serveis, l'augment de la taxa d'assalariament en aquest període ha anat acompanyat per un augment de l'ocupació assalariada, alhora que disminuïa l'ocupació no assalariada. Els restants sectors –pesca i indústria– mantenen una taxa d'assalariament estabilitzada.

Si es compara la taxa catalana el 1977 (80,8%), amb la comunitària (83,3%) es pot apreciar com la primera és inferior a la segona, encara que molt superior en ambdós casos a l'espanyola (71,9%). Això pot ésser un índex de l'existència d'una reserva potencial de mà d'obra assalariada relativament moderada en el cas de Catalunya, donada la seva proximitat amb la comunitària, centrada especialment en una aprofundiment del procés d'assalariament en el sector serveis, on darrerament (1977-79) s'ha observat, d'altra banda, un cert estancament de l'ocupació.

MAPA NÚM. 9
TAXA D'ACTIVITAT FEMENINA (1977)*

CATALUNYA: 30%

NOTA: (*) Població activa sobre població majors de catorze anys.

FONT: EUROSTAT.

1. 2. 3. L'evolució de la població activa i de l'oferta de treball

De l'anàlisi efectuada fins ara es pot deduir que els propers anys, en el transcurs dels quals és previst que s'efectuï el procés d'integració d'Espanya a les Comunitats Econòmiques Europees, l'evolució de la població activa i de l'oferta en el mercat de treball serà caracteritzada, entre altres, pels següents factors:

a) Per una incorporació a la vida activa de les generacions més nombroses nascudes els anys seixanta i primers setanta.

b) Per una disminució important del saldo migratori a Catalunya, que fins i tot pot arribar a ésser negatiu alguns anys, de forma que es preveu una baixa molt important de l'aportació dels corrents migratoris a la població activa i a l'oferta del mercat de treball.(*).

c) Per l'augment de la participació de la mà d'obra femenina en la població activa, de forma que és possible esperar augments en la seva taxa d'activitat i disminució en la dels homes.

d) Per l'exhauriment del camp català com a reserva de mà d'obra per a la indústria i els serveis.

e) Per una intensificació del procés d'assalariament, especialment en el sector serveis.

D'aquests factors hem d'assenyalar que només el primer té una dinàmica pròpia i irreversible; la incidència dels factors susceptibles d'influir en l'evolució de la població activa és possible que no sigui gaire important si no es produeix una represa important del nivell d'activitat econòmica. Tot plegat fa pensar que, si continua el baix nivell de creixement econòmic, l'evolució de la població activa catalana presentarà una situació de creixement lent o bé pràcticament estabilitzada, com ha estat la tònica del segon quinquenni dels anys setanta, ja que si bé la incorporació dels joves al mercat de treball ha de tenir una incidència expansiva, en canvi el fre del creixement migratori i l'estancament o lenta disminució de la taxa d'activitat general (compensant-se en part les diferents tendències de la taxa par sexes) poden tenir una incidència contractiva.

L'únic treball efectuat fins ara del qual tenim coneixement preveu un augment de la població activa major de 14 anys d'aproximadament 245.000 persones des de final de 1979 a final de 1985, considerant una hipòtesi de saldo migratori net d'unes 10.000 persones anuals, i de 205.000 persones aproximadament sense tenir en compte les corrents migratòries. (Vegeu quadre núm. 237).

(*) En aquest aspecte, caldria tenir en compte l'evolució de la immigració procedent de l'estranger (retorn d'emigrants, entrangers, etc) a partir de 1973. Malauradament, no es disposa de dades estadístiques suficients per a una valoració precisa.

QUADRE NÚM. 237

PROJECCIONS DE POBLACIÓ 1985

a) Amb migració

	Homes	Dones	Total
Població 14 i més anys	2.379.640	2.527.704	4.907.344
Taxa d'activitat	70,53	32,49	50,57
Població activa	1.678.360	821.251	2.481.463

b) Sense migració

	Homes	Dones	Total
Població 14 i més anys	2.341.140	2.489.204	4.830.344
Taxa d'activitat	70,53	32,49	50,57
Població activa	1.651.206	800.742	2.442.704*

NOTES: (Vegeu p. 417)

Aquestes estimacions quedarien reduïdes a un augment aproximat de 180.000 persones amb migracions i 140.000 sense migracions, en cas que la taxa d'activitat general quedés estabilitzada al nivell assolit a final de 1979, cosa que assenyalaria un augment de la població activa de 23.000 a 30.000 persones anuals, fet que, com s'ha dit, no s'ha produït durant el segon quinquenni dels anys setanta, en què la població activa va romandre en valors absoluts pràcticament estabilitzada, malgrat que els darrers anys s'observés un creixement lent. A final de l'any 1975 la població activa major de catorze anys, era de 2.257 milers de persones, segons l'enquesta de població activa, i de 2.289,9 milers segons el padró municipal, mentre a final de 1979 era de 2.236 milers segons l'enquesta, única font disponible.

Això ens indica el caràcter "potencial" que tenen normalment les estimacions de població activa, que sovint es diferencien de les realment obtingudes (com assenyalen els autors de les previsions), per l'existència de canvis importants no previstos en els corrents migratoris, però també per la influència del ritme de creixement econòmic en les taxes d'activitat de la població. Per això, si persistia el baix nivell d'activitat econòmica, l'evolució real de la població activa podria créixer lentament o romandre estabilitzada en valors absoluts, sempre que continués la dismunició de la taxa d'activitat apreciada els darrers anys. Però aquest fet no vol dir que les reserves potencials deixaran d'existir com a tals, ni que no plantegin altres problemes socials importants fora de l'àmbit del mercat de treball (per exemple: augment de la delinqüència juvenil, necessitat d'allargar els estudis, etc).

Finalment, cal tenir en compte que el procés d'integració en l'actual context de debilitat del nivell d'activitat econòmica no pot tenir, com hem vist, una incidència important en l'evolució de la població activa com a conseqüència de l'aplicació del principi de lliure circulació de treballadors entre els Estats membres (avui és objecte de negociació el seu any d'entrada en vigència). Així, no és gaire probable que es produeixi una disminució de la població activa com a resultat de l'aplicació de l'esmentat principi, per tal com els corrents migratoris depenen de l'existència de demanda de treball als països comunitaris (avui molt debilitada); els llocs de treball oferts corresponen a categories inferiors poc qualificades, que els fan poc acceptables pel nivell cultural i grau de consciència dels treballadors catalans, i perquè l'equiparació de drets amb els treballadors comunitaris farà menys interessant per als empresaris europeus de contractar-los, respecte a d'altres treballadors de fora de la Comunitat.

Tampoc no és previsible un augment apreciable de la població activa catalana com a conseqüència de la immigració procedent dels altres països comunitaris, donada la situació que travessa el mercat de treball català, encara que per a determinades categories de treballadors pogués tenir una major incidència, com en el cas de contractació de personal executiu o tècnic per empreses multinacionals amb activitats a Catalunya o, en l'altre extrem de nivells de qualificació d'Estats comunitaris més subdesenvolupats, com és el cas dels treballadors portuguesos, avui poc presents en el mercat de treball català.

(Quadre 237, p. 416).

NOTA: Donat que les projeccions de les taxes d'activitat s'han calculat independentment per a homes, dones i total, hi ha una petita diferència entre la població activa derivada de les xifres d'activitat total i la derivada de la suma d'homes i dones.

FONT: Xavier BELLA i altres. Ponència marc en el "Debat sobre l'estratègia econòmica adequada per a la Catalunya autònoma". Col.legi d'Economistes de Catalunya.

2. La situació social a Catalunya prèvia a l'adhesió (II): La renda

És evident que la valoració de la situació social d'un país presenta innombrables aspectes; la impossibilitat d'analitzar-los tots, obliga a la selecció. Un d'aquests aspectes importants és el nivell de renda per habitant que, encara que no mecànicament, es pot considerar un indicador indirecte del seu nivell de benestar, especialment si va acompanyada de l'anàlisi de la seva distribució,tant a nivell personal, com per la situació del seu receptor en el procés d'activitat econòmica. En aquest apartat cal advertir la prudència que han d'adoptar les valoracions que s'efectuïn en comparar les variables corresponents a diferents països, amb diferents estructures econòmiques de renda, de consum i de nivells de preus.

2. 1. La renda per habitant

A final de 1977 Catalunya tenia una renda interior neta al cost dels factors de 18.234 milions d'Unitats de Compte Europees. La seva renda per habitant era de 3.104 unitats, la qual cosa representava el 74,3% de la renda per habitant de la Comunitat dels Nou, mentre en el cas espanyol aquesta només era del 59,3%. Si ho comparem amb la possible Comunitat dels Dotze, la renda catalana per habitant hauria estat el 81,3% de la comunitària, mentre l'espanyola hauria assolit el 64,9%.

QUADRE NÚM. 238

RENDA INTERIOR NETA PER HABITANT AL COST DELS FACTORS (1962-77)

(en Unitats de Compte Europees)

Anys	CEE-9	Catalunya	%	Espanya	%
1962	1003	597	59,5	415	41,4
1964	1.179	743	63,0	524	44,4
1967	1.413	1.031	73,0	747	52,9
1969	1.680	1.119	66,6	827	49,2
1971	2.084	1.324	63,5	1.012	48,6
1973	2.648	1.855	70,0	1.434	54,2
1975	3.331	2.589	77,7	2.032	61,0
1977	4.178	3.104	74,3	2.479	59,3
Taxa creixement*	10,0	11,6	—	12,7	—

NOTA: (*) Mitjana anual.

FONT: EUROSTAT, Banco de Bilbao i elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 239

RENDA INTERIOR NETA PER HABITANT AL COST DELS FACTORS PER ESTATS COMUNITARIS (1977)

Països	Unitats de Compte Europees	% Catalunya sobre els diferents països	% Espanya sobre els diferents països
Alemanya	5.746	54,0	43,1
França	4.832	64,2	51,3
Itàlia	2.432	127,6	101,9
Holanda	5.425	57,2	45,7
Bèlgica	5.716	54,3	43,4
Luxemburg	5.359	57,9	46,3
Regne Unit	2.950	105,2	84,0
Irlanda	2.110	147,1	117,5
Dinamarca	6.137	50,6	40,4
CEE-9	4.178	74,3	59,3
Espanya	2.479	125,2	100,0
Grècia	1.951	159,1	127,1
Portugal*	1.052	246,1	193,2
CEE-12**	3.818	81,3	64,9
Catalunya	3.104	100,0	79,9

NOTES: (*) Dades corresponents a l'any 1975.
(**) Xifres aproximades.

FONT: EUROSTAT, Banco de Bilbao i elaboració pròpia.

Durant el període 1962-77, les diferències de renda per habitant s'han reduït notablement, ja que s'ha registrat una taxa mitjana anual de creixement de l'11,6% a Catalunya i del 10% a l'Europa dels Nou; en el cas espanyol, la taxa encara fou més elevada: assolí el 12,7%.

Comparada amb els altres països comunitaris, la renda interior neta per habitant al cost dels factors de Catalunya era el 1977, inferior del 35% al 50% respecte a França, Luxemburg, Holanda, Bèlgica, Alemanya i Dinamarca, però, en canvi era superior a la dels altres països de la Comunitat dels Nou (Irlanda, Itàlia i Regne Unit) i a tots els països que formen part de l'anomenada segona ampliació de la Comunitat. En definitiva, Catalunya, en una primera aproximació, es trobava per sota de la mitjana comunitària, lluny dels països amb major nivell de renda per habitant, però superant la corresponent a les mitjanes d'altres països comunitaris.

D'altra banda, en una segona aproximació, val a dir que les diferències registrades utilitzant el tipus de canvi per traduir la renda per habitant expressada en monedes nacionals a unitats de compte europees no reflecteixen de forma fidedigna ies diferències en valors reals existents. Per això, la CEE utilitza les anomenades "paritats de poder de compra" (calculades a partir d'enquestes de preus) per convertir els fluxos interiors en unitats reals, de forma que la diferència de renda per habitant entre els països comunitaris amb major i menor nivell passa de 3 a 1 utilitzant els tipus de canvi a ésser de 2 a 1 utilitzant les paritats de poder de compra.

Per a Espanya només s'ha pogut accedir als càlculs realitzats per l'Institut Nacional d'Estadística, a partir d'una enquesta realitzada l'octubre de 1972 amb la col.laboració de l'Oficina Estadística de la Comunitat i respecte als cinc països principals de l'Europa dels Sis. Dels resultats obtinguts aleshores i amb totes les reserves que fan al cas, es pot dir que les diferències de renda per habitant entre Catalunya i els països més rics de la Comunitat dels Sis es reduirien, del 36 – 46% registrat aplicant el tipus de canvi, a diferències de l'ordre del 10 – 23% aplicant les "paritats de poder de compra". En canvi, també és possible que es reduïssin les diferències a favor de Catalunya observades amb els països comunitaris de menor nivell de renda (*).

Finalment, utilizant les "paritats de poder de compra", l'evolució dels països que formaren part de la primera ampliació en el període 1973-77 ha estat la següent: Irlanda ha augmentat la participació de la seva renda per habitant respecte a la mitjana comunitària en un punt percentual; en canvi a Dinamarca i al Regne Unit la progressió de la renda per habitant no ha estat tan important com la comunitària i han perdut tres i sis punts percentuals, respectivament. La coincidència del procés d'integració amb els efectes de la crisi econòmica de 1973 fan que aquests resultats no puguin ésser atribuïbles de forma inequívoca a un o altre procés, els quals, fins i tot, poden haver tingut efectes divergents.

2. 2. La distribució personal de la renda

Catalunya és la nacionalitat espanyola on la distribució de la renda total disponible de les famílies és més igualitària, com ho demostra el seu coeficient de variació, que és el més baix de totes les nacionalitats i regions espanyoles, seguit dels del País Basc i Madrid, que són, amb Catalunya, les zones més industrialitzades i les que presenten un nivell de renda per família més alt.

Aquesta situació queda emmarcada en el context comunitari si tenim en compte que Espanya tenia un coeficient de Gini del 0,425, similar al de França (0,414), però superior al d'Itàlia (0,398), Alemanya (0,383), Holanda (0,354) i el Regne Unit (0,318) (*). Això reflectia la major desigualtat de la distribució personal de la renda espanyola. Catalunya, donada la seva distribució més igualitària en el context espanyol, estaria situada, probablement, en la part més baixa o mitjana de la classificació efectuada. Com en el cas espanyol, la distribució també seria més homogènia entre les rendes salarials que entre les no salarials (empresaris individuals i treballadors per compte propi) i, dins dels primers, més homogènia segons les categories professionals que no per branques d'activitat.

(*) INE. Precios al consumidor y paridades monetarias. Países del Mercado Común y España. Madrid 1973.

(*) Vegeu OCDE. La répartition des revenus dans les pays de l'OCDE. Malcom Sawyer. Paris 1976, i INE. La renta nacional en 1976 y su distribución. Madrid 1977.

QUADRE NÚM. 240

DISTRIBUCIÓ DE LA RENDA FAMILIAR (1973-1974)

Regions i nacionalitats	Milers de pessetes llar-any	Índex mitjana = 100	Coeficient de variació en percentatge
Galícia	276,8	84,6	98,1
Astúries-Santander	336,4	102,8	91,0
País Basc	420,9	128,7	77,7
Castella-Lleó	260,6	79,7	106,0
Aragó-Rioja	331,9	101,5	100,4
Catalunya	383,8	117,3	75,1
País Valencià-Múrcia	296,1	90,5	87,5
La Mancha	254,7	77,9	107,4
Madrid	430,5	131,6	80,2
Centre	252,1	77,1	101,4
Extremadura	211,8	64,8	100,6
Andalusia Oriental	252,4	77,2	103,6
Andalusia Occidental	283,2	86,6	96,6
Les Illes	300,4	91,8	90,4
Canàries	371,5	113,5	88,9
Conjunt llars	327,1	100,0	96,3

FONT: INE, Encuesta de Presupuestos Familiares 1973-1974 y Contabilidad Nacional de España. Base 1970. Publicat a *La Renta Nacional en 1976 y su distribución.*

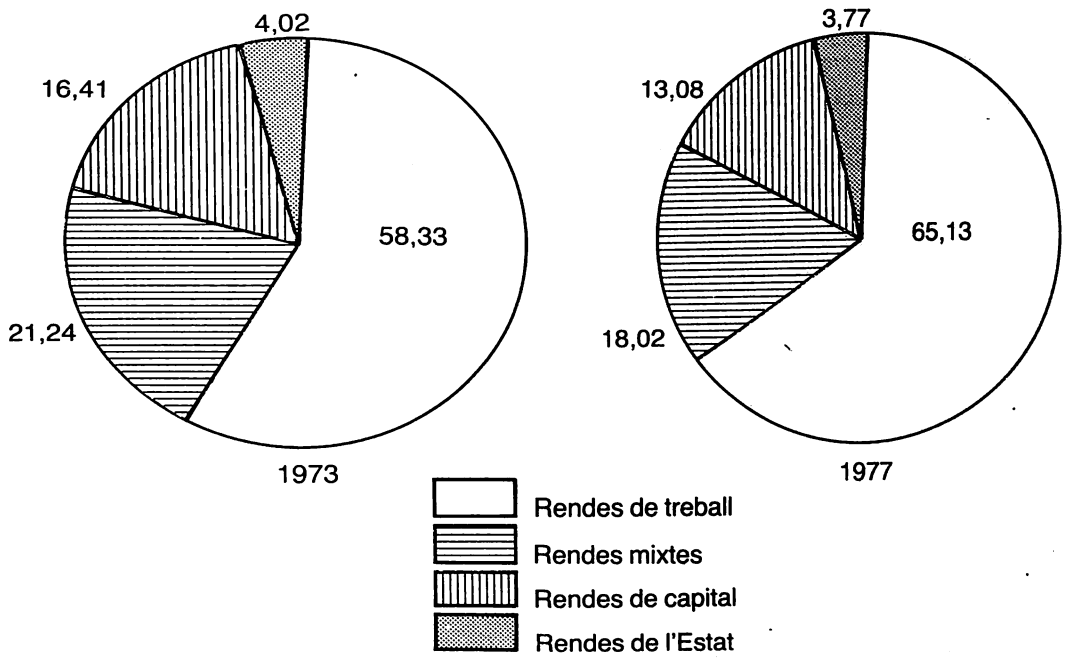
2. 3. La distribució funcional de la renda

2. 3. 1. Evolució recent

A final de 1977, la distribució funcional de la renda interior neta al cost dels factors a Catalunya era la següent: rendes de treball (65,13%), rendes d'empresaris individuals i treballadors per compte pròpia (18,02%), rendes de capital (13,08%) i rendes de l'Estat (impostos directes a les empreses i rendes patrimonials) 3,77%. Les diferències més significatives amb el conjunt espanyol eren la major participació a Catalunya de les rendes de capital i la menor de les rendes d'empresaris individuals i treballadors per compte pròpia, anomenades altrament "rendes mixtes".

GRÀFIC NÚM. LXXXVI

DISTRIBUCIÓ FUNCIONAL DE LA RENDA A CATALUNYA (1973-1977)

FONT: Elaboració del Departament d'Estudis de la CPVE a partir de Banco de Bilbao, "Renta Nacional de España y su distribució provincial". Sèries homogènies i any 1977.

Durant el període 1973-1977, ha augmentat la participació de les rendes de treball, mentre disminuïa la participació dels altres tipus de renda; cal assenyalar la menor intensitat de la disminució de les rendes de capital a Catalunya respecte a Espanya i el comportament divers de les rendes de l'Estat, que mentre disminuïen a Catalunya augmentaven al conjunt espanyol.

Si s'analitza amb més detall l'evolució de la distribució funcional de la renda es pot arribar a les següents conclusions (*):

a) L'augment de participació de les rendes del treball és degut fonamentalment al seu creixement en els sectors serveis i industrial, ja que les del sector agrícola perden participació i el sector de la pesca les manté. D'altra banda, cal tenir en compte que les altres rendes de treball (comissions, propines, ingressos suplementaris, treballs ocasionals, treballs extraordinaris no computats en els salaris, remuneracions a les classes passives de les Administracions Públiques, aportacions de l'Estat a la Seguretat Social, aportacions voluntàries d'empreses i organismes, etc) perden participació d'una manera important, ja que la major part d'aquestes rendes són directament afectades per nivell d'activitat econòmica del moment. Aquest també és el cas de l'evolució de l'economia espanyola, amb lleugeres diferències percentuals.

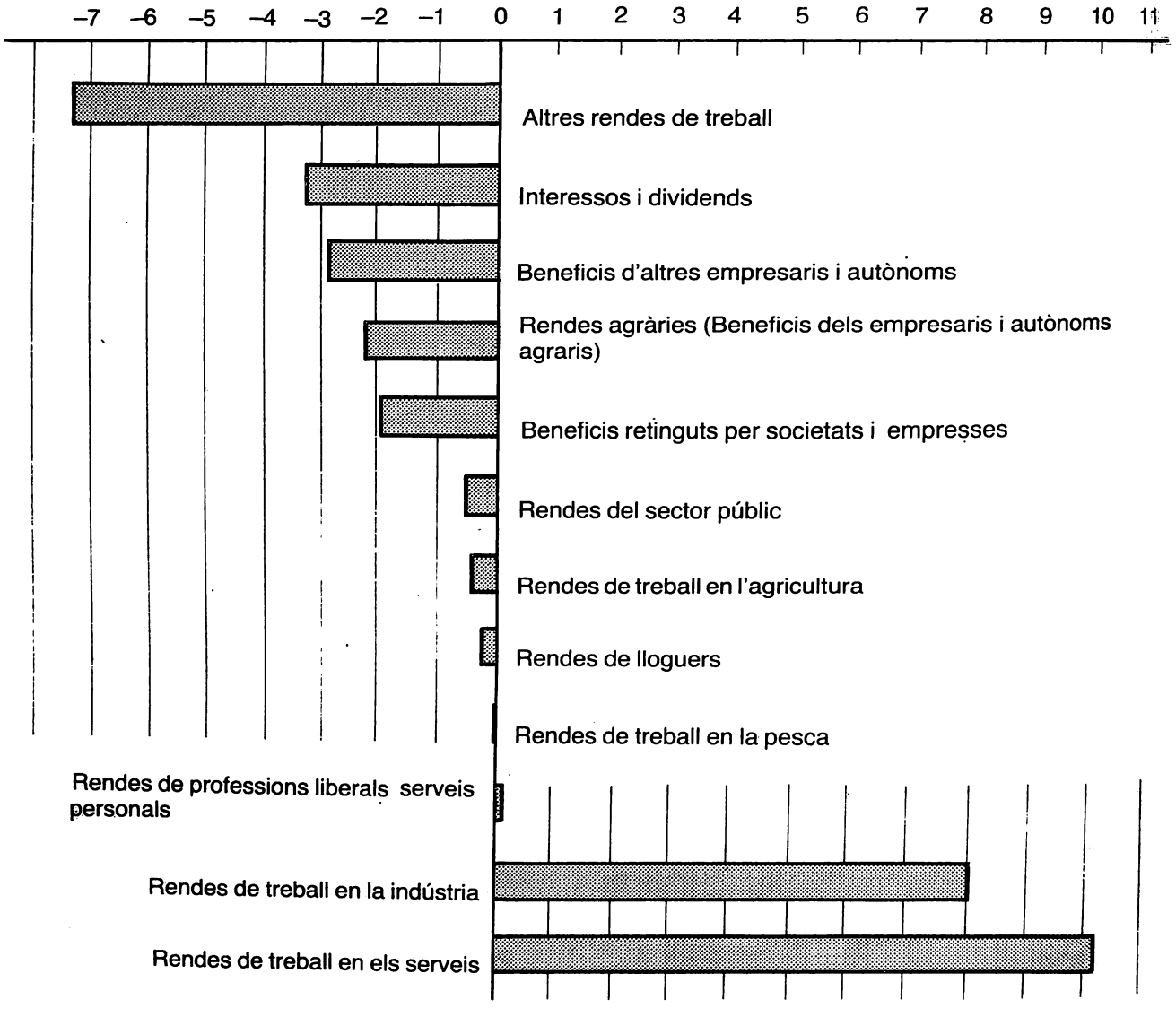
b) Dins les rendes mixtes, les úniques que han aconseguit de mantenir llur participació han estat les rendes de professionals liberals i serveis personals; totes les altres han perdut participació, però especialment la renda d'altres treballadors autònoms i empreses individuals, i les rendes agràries, per ordre d'importància. Dins una tendència similar, en l'economia espanyola l'ordre entre aquests dos tipus de renda s'inverteix.

c) Dins les rendes de capital ha perdut participació tot tipus de renda, encara que, segons l'ordre d'importància de les pèrdues, aquestes han estat superiors en la categoria d'interessos i dividends, seguida per la dels beneficis retinguts per societats i empreses, i en darrer terme per la de les rendes de lloguers.

(*) Vegeu Departament d'Estudis de la CPVE. Informe mensual. Abril 1980.

GRÀFIC NÚM. LXXXVII

EVOLUCIÓ DE LA DISTRIBUCIÓ FUNCIONAL DE LA RENDA. CATALUNYA (1973-1977)

FONT: Elaboració del Departament d'Estudis de la CPVE a partir del Banco de Bilbao, "Renta Nacional de España y su distribución provincial". Sèries homogènies i any 1977.

2. 3. 2. Les rendes de treball

A final de 1977, la participació de les rendes de treball en la renda interior neta al cost dels factors era a Catalunya del 65%, xifra molt similar a l'espanyola, 64,2%, i inferior a la de la Comunitat, que fou del 72,7%. Durant el període 1962-77, la participació de les rendes de treball ha anat augmentant amb més intensitat, a Catalunya i a Espanya, que no a la Comunitat, en què la participació ja era inicialment més elevada; aquest fet ha reduït pràcticament a la meitat les diferències en la participació observades el 1962.

Però el diferent grau d'assalariament de l'ocupació en els territoris considerats incideix clarament en el nivell de participació; per evitar la seva incidència es pot utilitzar com a indicador la relació entre la participació i la taxa d'assalariament (percentatge d'ocupació assalariada en el total). Els resultats assenyalen una menor importància relativa de les rendes de treball a Catalunya en comparació amb la Comunitat i amb Espanya, superant aquesta darrera, fins i tot, l'indicador comunitari.

Les diferències observades respecte a Espanya responen a una major participació de les rendes de

QUADRE NÚM. 241

PARTICIPACIÓ DE LES RENDES DE TREBALL EN LA RENDA INTERIOR NETA AL COST DELS FACTORS (1962-1977)

Anys	Participació			Participació/Taxa d'assalariament		
	Catalunya	Espanya	CEE-9	Catalunya	Espanya	CEE-9
1962	51,5	48,8	64,2	71,2	80,4	82,7
1964	54,9	52,7	65,2	74,0	84,3	82,5
1967	57,5	56,0	65,7	75,2	87,9	82,2
1969	55,7	54,6	69,6	74,5	84,5	86,0
1971	58,8	56,9	68,5	77,3	85,6	83,5
1973	58,3	58,2	69,0	75,3	84,2	83,2
1975	63,4	62,8	73,6	79,7	88,3	83,3
1977	65,0	64,2	72,7	80,4	89,3	87,0

FONT: EUROSTAT, Banco de Bilbao, i elaboració pròpia.

capital i de l'Estat, com s'ha dit, però també a l'existència de rendes per persona més elevades en el cas dels empresaris individuals i treballadors per compte propi a Catalunya que a Espanya, on les baixes rendes d'aquests, especialment en els sectors agrari i artesanal, potencien la importància de les rendes de treball en el total de la renda, un cop corregida la influència dels diferents graus d'assalariament; aquesta situació espanyola és típica dels països amb més ocupació agrària i menor taxa d'assalariament, com

QUADRE NÚM. 242

PARTICIPACIÓ DE LES RENDES DE TREBALL EN LA RENDA INTERIOR NETA AL COST DELS FACTORS EN ELS PAÏSOS DE LA CEE (1977).

Països	Participació (1)	Taxa d'assalariament* (2)	(1)/(2)
Alemanya	71,7	85,2	84,2
França	71,0	83,2	85,3
Itàlia	70,8	71,6	98,9
Països Baixos	72,6	85,7	84,7
Bèlgica	71,4	83,2	85,8
Luxemburg	86,8	85,5	101,6
Regne Unit	79,9	92,4	86,5
Irlanda	67,6	71,8	94,2
Dinamarca**	71,8	82,3	87,2
CEE-9	72,7	83,6	87,0
Espanya	64,2	71,9	89,3
Grècia	44,3	—	—
Portugal**	68,3	76,7	89,0
Catalunya	65,0	80,8	80,5

NOTES: (*) Les taxes d'assalariament espanyola i catalana s'han calculat a partir del nombre de llocs de treball.
(**) Dades corresponents a l'any 1975.

FONT: EUROSTAT, Banco de Bilbao i elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 243

RENDES DE TREBALL PER ASSALARIAT (1960-1977)
(en Unitats de Compte Europees)

Anys	CEE-9	Catalunya	%	Espanya	%
1962	1.918	943	49,2	825	43,0
1964	2.274	1.245	54,7	1.109	48,8
1967	2.800	1.805	64,5	1.670	59,6
1969	3.310	1.968	59,5	1.777	53,7
1971	4.251	2.419	56,9	2.211	52,0
1973	5.400	3.328	61,6	3.116	57,7
1975	7.352	5.119	69,6	4.795	65,2
1977	9.111	6.548	71,9	6.157	67,6
Taxa mitjana de creixement anual					
1962-1977	11,0	13,8		14,3	

FONT: EUROSTAT, Banco de Bilbao i elaboració pròpia.

Itàlia, Irlanda, Portugal, etc., com es tindrà ocasió de comprovar tot seguit.

Comparada amb altres països comunitaris, la participació de les rendes de treball catalanes i espanyoles en el conjunt de la renda interior neta, al cost dels factors, és una de les més baixes de les corresponents als països de la possible Comunitat dels Dotze; només supera clarament a la grega i és molt similar a la irlandesa i la portuguesa.

Si es divideix, com s'ha fet abans, la participació per les diferents taxes d'assalariament es pot comprovar com el percentatge català es troba per sota de la mitjana comunitària dels Nou i també de tots els països europeus considerats, per les raons que han estat esmentades abans. Observeu com les diferències són menors respecte als països més industrialitzats i amb major nivell de renda de la Comunitat, com per exemple Alemanya, Holanda, França, Bèlgica, etc.

L'existència d'una participació relativament menor a Catalunya no vol dir que les rendes de treball per assalariat siguin menys elevades, com es veurà a continuació. A finals de 1977, tenia una renda de treball per assalariat de 6.548 unitats de compte europees, per 6.157 en el cas d'Espanya. Aquestes xifres representaven respectivament el 71,9 i el 67,6% de la xifra comunitària.

Durant el període 1962-1977, el major ritme de creixement de les rendes de treball per assalariat a Catalunya i a Espanya ha fet que es reduïssin notablement les diferències existents amb els països de la Comunitat dels Nou. Així, s'ha passat a Catalunya d'un percentatge del 49,2%, el 1962, a un del 71,9%, el 1977, essent els percentatges espanyols del 43 al 67,6%, respectivament.

Comparades amb els països comunitaris, les rendes de treball per assalariat a Catalunya el 1977 eren inferiors del 36 a 52% respecte a França, Dinamarca, Alemanya, Bèlgica, Luxemburg i Holanda, molt similars a les italianes i superiors a les d'Irlanda i el Regne Unit, i a tots els països que formen part de la segona ampliació.

Con s'ha dit abans, la utilització de "paritats de poder de compra", en comptes dels tipus de canvi, redueix sensiblement aquestes diferències. Així, si les rendes de treball per assalariat del Regne Unit representaven el 42% de les holandeses, utilitzant les paritats passaven a ésser del 64%, és a dir, les diferències entre els països amb menor i major nivell de renda per assalariat es redueixen de forma important. Si s'apliquen els resultats obtinguts a partir de l'enquesta de l'INE d'octubre de 1972, amb totes les reserves que fan al cas, les diferències entre els països amb major nivell dins l'Europa dels Sis i Catalunya es reduirien d'entre el 36 i el 52% actuals, a entre l'11 i el 33%. En canvi, els avantatges de Catalunya respecte a d'altres països amb menor nivell de renda de treball per assalariat també disminuirien.

Quant als països que han format part de la primera ampliació, l'evolució durant el període 1973-1977 utilitzant les "paritats de poder de compra", han estat les següents: Irlanda ha augmentat tres punts percentuals, Dinamarca ha mantingut pràcticament la seva diferència amb la mitjana comunitària, el Regne Unit ha perdut més de set punts percentuals respecte a

QUADRE NÚM. 244

RENDES DE TREBALL PER ASSALARIAT EN ELS PAÏSOS DE LA CEE (1977)*

Països	Unitats de Compte Europees	% Catalunya sobre els diferents països.	% Espanya sobre els diferents països
Alemanya	11.896	55,0	51,8
França	10.291	63,6	59,8
Itàlia	6.707	97,6	91,8
Països Baixos	13.665	47,9	45,1
Bèlgica	12.871	50,9	47,8
Luxemburg	13.272	49,3	46,4
Regne Unit	5.718	114,5	107,7
Irlanda	6.121	107,0	100,6
Dinamarca	9.231	55,5	51,9
CEE-9	9.111	71,9	67,6
Espanya	6.157	106,4	100,0
Grècia	—	—	—
Portugal	2.795	183,1	171,6
Catalunya	6.548	100,0	94,0

NOTA: (*) Dades corresponents a l'any 1975

FONT: EUROSTAT, Banco de Bilbao i elaboració pròpia.

aquesta (*). Com s'ha dit abans, aquests resultats divergents són difícils de valorar, ja que és difícil de separar l'actual situació econòmica arran de la crisi del 1973 dels possibles efectes del procés d'integració. Les rendes de treball per assalariat han tingut, excepció feta del Regne Unit, un comportament més favorable que l'observat per aquests mateixos països en el cas de la renda per habitant.

2.3.3. Les rendes dels empresaris individuals i treballadors per compte propi

Aquests tipus de rendes, anomenades mixtes, assoliren a Catalunya, el 1977, els 286.131 milions de pessetes, la qual cosa representava el 18,1% de la renda interior neta al cost dels factors (3.296 milions d'UCEs). La distribució d'aquest percentatge era la següent: empresaris i autònoms agraris 2,6%, professionals liberals i serveis personals 4,7%, empresaris i autònoms d'altres sectors 18,1%; aquestes participacions eren sensiblement iguals a les espanyoles, excepció feta del cas de l'agricultura en què a Espanya la participació assolia al 5,9%.

Encara que dins els grups considerats hi ha notables diferències de retribució entre els seus membres, si comparem la renda per persona dels empresaris individuals i treballadors per compte propi, amb la renda de treball per assalariat, es pot apreciar com els primers obtenen una major renda per persona (16,3%); aquest percentatge amaga un comportament molt divers: en el sector agrari, la renda dels empresaris individuals i treballadors per compte propi arriba només al 68,5% de les rendes per assalariat (a Espanya només el 47,6%), els professionals liberals i serveis personals, pràcticament doblen la renda per assalariat tant a Espanya com a Catalunya, mentre els altres empresaris i treballadors per compte propi dels sectors de serveis i industrial ho superen, però només en un 16% en el cas català i un 5% en el cas espanyol, on tenen més importància activitats de tipus artesanal. Observeu que en el cas d'Espanya, les rendes dels empresaris individuals i treballadors per compte propi considerats en el seu conjunt no arriben a les

(*) Això no vol dir que les rendes de treball per assalariat no hagin augmentat en aquest període, sinó que ho han fet per sobre, igual o per sota de la mitjana comunitària. De fet, han augmentat, fins i tot, en valors reals: Europa dels Nou (2,94% anual), Irlanda (5,03%), Dinamarca (2,73%), i Regne Unit (0,82%).

QUADRE NÚM. 245

RENDES DELS EMPRESARIS INDIVIDUALS I TREBALLADORS PER COMPTE PROPI (1977)

	Catalunya			Espanya		
	Renda per persona (pts).	% Participació renda total	% s/renda dels assalariats	Renda per persona (pts).	% Participació renda total	% s/renda dels assalariats
Empresaris i autònoms agraris	389.698	2,6	68,5	254.450	5,9	47,6
Professionals liberals i serveis personals	1.111.606	4,7	195,5	1.029.335	4,6	192,6
Empresaris i autònoms d'altres sectors	657.783	10,8	115,7	563.281	10,8	105,4
TOTAL	661.360	18,1	116,3	454.004	21,3	84,9

FONT: Banco de Bilbao i elaboració pròpia.

rendes de treball per assalariat, indubtablement per les baixes retribucions en el sector agrari.

En conjunt, les rendes mixtes tingueren una participació entre el 20 i el 23,5% de 1962 a 1973; a partir d'aquest any comencen a davallar de forma continuada. Aquesta evolució ha estat producte d'una caiguda en la participació de les rendes mixtes del sector agrari que fins al 1973, es compensaren en major o menor part pels augments de les rendes mixtes d'altres sectors, fins que a partir d'aquell any, aquestes també disminuïren llur participació; en canvi, les rendes corresponents a professionals liberals i serveis personals, han mantingut llur participació entre el 4,6 i el 5,6%.

QUADRE NÚM. 246

EVOLUCIÓ DE LA PARTICIPACIÓ DE LES RENDES MIXTES EN EL TOTAL (1962-1977)

Anys	Catalunya				Espanya			
	Agràries	Professionals	D'altres	Total	Agràries	Professionals	D'altres	Total
1962	9,3	5,2	8,4	22,9	16,5	5,2	7,8	29,4
1964	7,2	4,9	7,9	20,0	13,7	5,0	7,9	26,6
1967	4,8	5,6	11,6	22,0	10,2	4,9	10,7	25,8
1969	5,0	4,9	13,6	23,5	9,9	4,7	11,8	26,3
1971	4,3	5,1	11,3	20,7	8,0	4,5	11,5	24,0
1973	4,1	4,6	12,5	21,2	7,6	4,4	11,6	23,6
1975	2,8	4,8	11,7	19,3	6,5	4,3	11,1	21,9
1977	2,6	4,7	10,8	18,1	5,9	4,6	10,8	21,3

FONT: Banco de Bilbao i elaboració pròpia.

2.4. Valoració final

Malgrat que és difícil de preveure l'evolució de la renda per habitant o de les rendes de treball per assalariat com a conseqüència del procés d'integració a les Comunitats Econòmiques Europees, donada la incertesa que provoquen els efectes de la crisi econòmica de 1973, es poden realitzar algunes observacions al respecte.

En primer lloc, cal esperar un major grau d'homo-

geneïtat en la distribució personal de la renda o almenys el seu manteniment. En segon lloc, també és previsible esperar un augment de les participacions de les rendes de treball en el total de la renda, tant per l'avenç del procés d'assalariament, especialment en el sector serveis, com pel fet que l'experiència de la primera ampliació assenyala un comportament més favorable de les rendes de treball per assalariat que de la renda per habitant. En tercer lloc, també és de preveure que les rendes de pagesia, si bé no augmentin de forma important llur participació en el total de la renda, sí que millorin la seva renda per persona com a resultat de l'aplicació de la política agrària comunitària, sempre que es realitzi de forma adient el lògic procés d'adaptació. Finalment, l'aplicació de la política social de la CEE i l'harmonització de les polítiques dels Estats membres podran incidir també en el volum de salari indirecte a través de la potenciació dels serveis socials i del consum col.lectiu, avui, tanmateix, en una situació força deficitària.

3. La política social a la CEE

3.1. Introducció

Resulta especialment difícil el fet de plantejar l'especificitat de la política social. Certament, el camp d'aplicació d'aquesta política, teòricament encaminada a proporcionar el màxim benestar a l'individu, tant en el lloc de treball com fora d'ell, per la seva gran amplitud resulta així mateix camp d'acció de moltes altres polítiques: econòmica, regional, industrial, etc.

Efectivament, tota mesura de política econòmica tendent a garantir o crear llocs de treball, caldria considerar-la com a mesura de repercussió social; així l'atorgament de crèdits per a la reconversió industrial d'un sector, inequívocament tindrà unes conseqüències directes sobre la situació social en aquell sector.

Tanmateix, però, es donarà prioritat en aquest capítol a l'anàlisi del que derivant-se de les normes comunitàries es pot considerar com més específicament pertanyent a la política social i es remetrà el lector als epígrafs corresponents per allò concernent a altres polítiques.

Ara bé, l'estudi de la política social a la CEE, donada la seva particular naturalesa d'entitat supraestatal, obliga a formular l'anàlisi per una doble via, ja implícita en el Tractat de Roma.

En primer lloc, s'haurien de considerar aquelles accions pròpies de la Comunitat encaminades a aconseguir un fi específicament comunitari, entenent com a tal, tot objectiu que transcendeixi el marc d'actuació específica dels Estats membres tant pel que fa referència a la seva fixació, com a la determinació dels mitjans per assolir-lo, i que resulti de la pròpia dinàmica de la Comunitat com a tal.

En segon lloc, caldria tenir en compte les accions comunitàries endegades per coordinar les polítiques socials dels Estats membres, donada la importància que aquesta tasca té per arribar a un grau d'harmonització mínima en les accions dels diferents Estats, complement necessari de la finalitat d'unió econòmica i monetària que la CEE incorpora.

Així, respecte al primer grup d'accions que es considera, i en el marc del principi general establert en l'article 2 del Tractat declarant la necessitat de promoure un increment accelerat del nivell de vida dins la Comunitat, es presenta com a objectiu fonamental del Mercat Comú, l'assoliment d'una unificació del mercat de treball propiciada per l'establiment d'una llibertat de circulació i establiment de treballadors. L'abast de la significació d'aquest principi ja s'ha pogut apreciar en el capítol corresponent. Ara bé, és evident, que la consecució d'un objectiu a nivell comunitari implica necessàriament la creació d'un instrument per assolir-ho.

Efectivament, una circulació del factor treball no representa més que una sèrie de fluxes de mà d'obra tendents a solventar possibles situacions de desequilibri espacial en el mercat de treball. Situacions regionals o estatals d'excés de mà d'obra, poden quedar resoltes en la mesura que hi hagi demanda de treball en altres regions o estats.

No obstant, no tots els problemes d'equilibri del mercat de treball vénen determinats per aspectes quantitatius, sinó que també es produeixen uns desequilibris notables per la inadequació qualitativa de l'estructura de l'oferta a la de la demanda, qüestió que en el cas de la CEE, donades les disparitats en el grau de desenvolupament econòmic dels països que l'integren, es fa especialment palesa. Evidentment la qualificació mitjana necessària de la mà d'obra per treballar a Rin del Nord, difereix notablement de l'exigida en el Mezzogiorno italià. En aquest sentit resulta quasi impossible fer efectiva una mobilitat geogràfica del factor treball, si aquest no reuneix unes característiques de qualificació molt determinades.

És en aquest context on s'inscriu l'acció directa més important de la Comunitat en matèria de política social. Efectivament, el Tractat de Roma en els articles 123 i següents crea el Fons Social Europeu, amb la missió específica de promoure les possibilitats d'ocupació dels treballadors facilitant la seva mobilitat geogràfica i professional.

D'altra banda, i pel que fa referència al segon bloc d'accions, el propi Tractat de Roma, en la rúbrica "disposicions socials" del seu títol III, estableix la necessitat de col.laboració dels Estats membres en el terreny social, més concretament, en matèries d'ocupació i formació professional, dret del treball, protecció en el lloc de treball, drets sindicals, negociacions col.lectives, Seguretat Social...

Ara bé, si tal com resulta, d'una banda, el Tractat de Roma no té més força d'obligar que la de qualsevol altre tractat internacional, o el que és el mateix, el

Tractat "per se" no estableix cap mecanisme explícit de compulsió per a l'acompliment dels principis generals que s'hi contenen, sinó que per contra, l'assoliment de certs objectius depèn d'ulteriors dinamitzacions de les voluntats dels Estats membres en aquest sentit, i, d'altra banda, el Tractat expressa que, si bé es considera necessari promoure una equiparació en el progrés de les condicions de vida i de treball de la mà-d'obra, s'espera que tal evolució resulti del mateix funcionament del Mercat Comú, o si de cas de l'apropament de legislacions, caldria concloure que, a manca de proposicions més concretes, les realitzacions en matèria de política social derivades del Tractat haurien d'ésser forçosament molt migrades.

Efectivament, el primer decenni de vida comunitària no presenta cap fet rellevant en la matèria que ens ocupa, fora de declaracions generals incloses en els programes de política econòmica a mitjà termini.

Tot i així,en vista que el progrés econòmic no comportava necessàriament un progrés social, els Estats membres reconsiderarien la necessitat de promoure alguna iniciativa en el terreny de la política social.

Així, l'any 1972, en ocasió de la Conferència de Caps d'Estat mantinguda a París el mes d'octubre, es declarà que la realització d'una acció vigorosa en el camp social, té tanta importància com la pròpia realització de la unió econòmica i monetària, considerant, al mateix temps, indispensable, una participació de les forces socials en les decisions econòmiques i socials de la Comunitat.

Tal acció s'hauria de concretar en l'establiment d'un programa d'acció social tendent, sobretot, a realitzar una política coordinada en matèria d'ocupació i formació professional, millorament de les condicions de vida i treball, participació dels treballadors, conclusions de convenis col.lectius, i, en fi, de reforçament de la protecció dels consumidors.

En aquest sentit, doncs, el programa d'acció social, establert el mes de gener de 1974, constitueix el fonament de l'altra línia bàsica de la política social comunitària, entenent per tal, com ja s'ha assenyalat, la que deriva de les accions que tendeixen a establir una més gran coordinació entre les polítiques dels Estats membres.

Per últim, i al marge del Tractat de Roma, per completar el programa de la política social comunitària, caldrà fer esment de la política de la CECA, caracteritzada per la localització sectorial (carbó, acer) de les seves intervencions.

3. 2. El Fons Social Europeu

3. 2. 1. Introducció

El Fons Social Europeu constitueix el mecanisme més important d'intervenció social operant a nivell comunitari. La missió del Fons, definida en l'article 123 del tractat de Roma, és "promoure a l'interior de la Comunitat les facilitats d'ocupació i la mobilitat geogràfica i professional dels treballadors". L'administració del Fons incumbeix directament a la Comissió de les Comunitats amb l'assistència d'un Comitè presidit per un membre de la Comissió i integrat per representants dels governs i de les organitzacions sindicals d'empresaris i treballadors.

El primer Fons Social Europeu començà a funcionar l'any 1960 i amb l'estructura jurídica definida en el Tractat i disposicions complementàries operà fins l'any 1972.

El paper que féu el Fons no passà mai del d'una cambra de compensació retroactiva. Teòricament havia de subvencionar una part de l'import real dels projectes dels Estats membres dedicats a la reeducació professional dels treballadors, a llur reinstal.lació en cas de canvi de lloc de treball o al manteniment del nivell de remuneració dels treballadors afectats per una reconversió de llur empresa. Pràcticament, es limità a retornar als Estats que presentaven més demandes els recursos que amb anterioritat ja havien aportat. En conjunt, no es pot dir que fos un instrument particularment dinàmic de política d'ocupació.

Arran d'un seguit de crítiques sobre el seu funcionament, expressades en sengles "informes" de la Comissió, el Comitè Econòmic i Social, i l'Assemblea, es decidí reformar el Fons.

Així, el primer de maig de l'any 1972, començaria a operar el nou Fons Social. L'esperit de la reforma obeí fonamentalment a un desig d'adaptació d'aquest instrument de política social a un context econòmic i social que havia evolucionat profundament en el decurs dels últims anys.

La forta preocupació per una subocupació latent i un atur potencial derivats d'inadaptacions de l'aparell productiu i de l'estructura qualitativa de la mà d'obra a les exigències d'una economia en un procés de ràpida mutació, exigia més que mai, disposar d'un veritable instrument d'intervenció en el mercat de treball.

En aquest sentit, la reforma que determinà bàsicament l'afaiçonament dels Fons actual procurà dotar-lo d'una flexibilitat i un dinamisme que abans no disposava: flexibilitat perquè correspondria d'ara en endavant al propi Fons determinar els projectes dels Estats que serien susceptibles de rebre els ajuts conforme a criteris comunitaris, i dinamisme, perquè el Fons podria decidir com utilitzar els seus recursos que a hores d'ara eren ja recursos de la Comunitat i no contribucions directes dels Estats membres.

D'altra banda, el Fons disposaria d'un import global de recursos molt més important que en l'època anterior. Així, en el període 1973-1977 el montant global dels ajuts del Fons arribaren a 1.491 milions d'UCEs fets extensius a més de dos milions de treballadors, davant dels 326 milions d'UCEs afectats en el període 1960-1972.

Així mateix, el resultat clar d'aquesta reforma fou una més racional assignació de recursos. Efectivament, s'estimava que l'any 1976, el 73% dels recursos havien repercutit sobre les regions menys desenvolupades de la Comunitat. L'atenció real als problemes de l'ocupació esdevenia prioritària.

El balanç de l'activitat d'aquest nou Fons era evidentment positiu, però l'enfrontament als problemes derivats del funcionament d'una nova estructura, bàsicament determinada per la reforma del 1972, i el desencadenament de la crisi l'hivern del 1973, feren paleses certes deficiències: els ajuts apareixien fortament disseminats, es produïen grans retards en l'adaptació d'aquestes demandes al mercat de treball, i hi havia força lentitud en la tramitació i concessió de subvencions.

Així, i previst com ja estava en les disposicions de reforma de 1972, s'endegà una nova reforma del Fons Social per fer d'aquest un instrument eficaç i adaptat en la més gran mesura possible a les necessitats de les circumstàncies. La reforma del mes de desembre de 1977 configurà el Fons Social actual. Cal dir, però, que l'article primer, punt 9, de la Decisió del Consell del 20 de desembre de 1977, estableix que la Comissió haurà de reexaminar abans del 31 de desembre de 1982, la Decisió en qüestió.

3. 2. 2. Funcionament actual

La reforma que propicià l'entrada en vigor del nou Fons, el primer de gener de l'any 1978, dins un marc general de suport a les polítiques socials dels Estats membres i de respecte per les estructures d'intervenció creades per la reforma de 1972, pretén fonamentalment dos objectius:

– D'una banda, estimular la coordinació entre els diversos Fons de la Comunitat a fi d'arribar a una concertació de polítiques comunitàries directament encaminades a afavorir aquelles regions més subdesenvolupades de la Comunitat.

– Daltra banda, agilitzar al màxim els mecanismes administratius i financers de manera que es puguin aconseguir intervencions ràpides i eficients.

Quina és l'operativitat real del Fons? D'una manera general es pot dir que el Fons Social Europeu intervé mitjançant subvencions en el finançament de part de projectes que proporcionin certs tipus d'ajuts a unes situacions socials concretes. Inevitablement se susciten un cúmul de qüestions. Cal clarificar quins projectes, quins ajuts i quines situacions socials són susceptibles de beneficiar-se de la intervenció del Fons.

a. Ajuts i àrees d'intervenció

Valgui dir, en primer lloc, que tota la població activa, amb les particularitats que s'aniran esmentant, constitueix el beneficiari últim de les intervencions del Fons, a petició dels Estats membres.

En segon lloc, cal assenyalar que les demandes dels Estats es referiran a projectes que pretenguin emprendre, les administracions públiques directament, o els organismes de dret públic o de dret privat, sempre que l'Estat garanteixi el bon fi de les operacions, o organismes socials paritaris amb una finalitat d'interès públic.

Quines han d'ésser les finalitats d'aquests projectes? Els projectes han d'anar encaminats a:

– facilitar la formació de les persones que tinguin necessitat d'adquirir, ampliar, adaptar o millorar llurs capacitats professionals.

– facilitar el desplaçament de les persones obligades a canviar de lloc de residència per causa de l'exercici d'una activitat professional i també de llurs famílies.

– facilitar la integració en el nou medi social i professional de les persones que es contemplen en el punt anterior.

– eliminar els obstacles que dificulten l'accés a llocs de treball disponibles a minusvàlids o treballadors de més de cinquanta anys.

– promoure unes millors condicions del mercat de treball en regions a les quals el subdesenvolupament relatiu o el declivi de les activitats dominants mantenen un desequilibri greu o perllongat de la situació de l'ocupació.

– mantenir durant un període determinat els ingressos de les persones que han perdut llur lloc de treball, o que l'activitat de les quals ha estat reduïda o suspesa, si estan esperant un altre lloc de treball o formació, sempre que el Consell de la Comunitat ho cregui oportú.

– afavorir la informació i l'orientació de les persones a la recerca d'un lloc de treball, sempre que el Consell així ho determini.

– promoure directament l'ocupació a les regions esmentades anteriorment, sempre que el Consell ho determini.

– promoure la col.locació dels joves de menys de 25 anys, aturats o a la recerca de treball, en llocs de treball que puguin proporcionar una experiència amb contingut professional.

– promoure, també, l'ocupació de joves de menys de 25 anys, aturats o en recerca de treball, en llocs de treball que responguin a necessitats d'utilitat col.lectiva i siguin de naturalesa estable o que puguin proporcionar una experiència amb contingut professional que pugui obrir llur accés al mercat de treball.

Ara bé, no tots els projectes que cobreixin aquestes finalitats poden ésser susceptibles del benefici que la intervenció del Fons suposa. Així, les intervencions del Fons es veuen reduïdes a les situacions socials a les que de manera genèrica ens referirem com les compreses en els articles 4 i 5 de la Decisió del Consell.

Conforme a l'article 4, el Fons pot intervenir si la situació de l'ocupació,

– està afectada o amenaçada per mesures particulars decretades pel Consell en el marc de les polítiques comunitàries o bé per accions convingudes que afavoririen la realització dels objectius comunitaris, o

– es demostra la necessitat d'una acció específica per assegurar l'equilibri en el mercat de treball comunitari.

Ara bé, tal intervenció no es produirà si el desequilibri constatat o previsible no té una amplitud suficient o no és de tal naturalesa que hagi de provocar, per a un gran nombre de treballadors, un canvi de lloc de treball, de domicili o de qualificació professional. La conveniència de la intervenció la decidirà puntualment el Consell. En l'actualitat, les Decisions del Consell han fet extensiu el benefici de l'article quart a les operacions tendents a facilitar la mobilitat geogràfica o professional de les següents categories de persones:

– treballadors que deixen l'agricultura per treballar en altres sectors.

– treballadors de la indústria tèxtil i de la confecció que canviïn de lloc de treball en les esmentades indústries, fet especialment important per a Catalunya.

– treballadors emigrants i llurs famílies, (emigració interestatal).

– joves menors de 25 anys que estiguin aturats o a la recerca d'un lloc de treball.

– les dones de 25 anys o més sense qualificació professional o qualificació insuficient, la reinserció de les quals en la vida professional es vegi particularment difícil.

Conforme a l'article 5, el Fons pot intervenir en favor d'operacions realitzades en els Estats membres dins el marc de llur política de mercat de treball, que

– s'enfrontin a la resolució dels problemes que es plantegen en les regions en les quals el grau de desenvolupament relatiu o el declivi de les activitats dominants mantenen un desequilibri greu o perllongat de l'ocupació, com és la situació d'algunes comarques catalanes especialitzades en la indústria tèxtil.

– s'enfrontin a facilitar l'adaptació a les exigències del progrés tècnic de les branques d'activitat econòmica, en les quals el propi progrés comporta importants modificacions dels efectius o dels coneixements professionals.

– es portin a terme a causa de modificacions importants en grups d'empreses, que tinguin la mateixa activitat o activitats connexes, i que per aquesta causa es trobin obligats a deixar, reduir, o transformar llur activitat d'una manera definitiva, o

– facin referència a la inserció o reinserció dels minusvàlids a l'activitat econòmica.

També, per raó de l'article 7 del Reglament, el Fons podrà intervenir contribuint al finançament d'estudis, "experiències-pilot" encaminades a aclarir al Consell o a la Comissió a quins nous camps d'intervenció es podrà obrir el Fons.

b. Les contribucions financeres

Quant a la participació financera es refereix, el seu percentatge depèn, d'una banda, de la institució que promogui el projecte i, de l'altra, del destinatari del projecte.

Per norma general, quan el promotor del projecte és la pròpia Administració pública, o un organisme de dret públic o social amb finalitat d'interès públic, la subvenció arribarà al 50% de les despeses del projecte. Si l'entitat és de dret privat, la subvenció arriba a l'import de les despeses que estiguin assumides pels poders públics.

Per últim, i en el cas específic que els projectes s'emprenguin en les regions de Groenlàndia, Irlanda, Irlanda del Nord, Mezzogiorno o departaments francesos d'Ultramar, la participació del Fons Social pot cobrir el 60% de les despeses del projecte; es tracta en tot cas de regions afectades per una clara situació de subdesenvolupament relatiu.

En tot cas, cal assenyalar que almenys el 50% dels recursos disponibles del Fons hauran de finançar les operacions considerades en l'article 5. D'altra banda, també s'exigeix que com a mínim el 60% dels

recursos destinats a operacions de l'article 5, s'atribueixin concretament a les regions més subdesenvolupades o més afectades per situacions de desequilibri en el mercat de treball de la Comunitat. En aquest sentit, cal valorar el fort caràcter regional de les intervencions del Fons, car, com a mínim, el 30% dels recursos ja estan destinats a afavorir la reducció de desequilibris en el si de la Comunitat. L'any 1979 almenys 195 milions d'UCEs corresponents a aquest tipus d'ajut s'haurien d'afegir als 495 milions d'UCEs, dotació total de FEDER per aquest any.

c. La tramitació de les demandes, forma de pagament i control

El procediment normal de tramitació de la demanda d'intervenció el farà l'Estat membre al qual pertany la institució que emprengui el projecte. L'Estat membre haurà de presentar un projecte fent menció d'objectius, modalitats, durada, responsable del finançament, realització, categoria social de les persones interessades, cost previsible, forma de finançament, periodificació de les despeses, tipus d'ajuts previstos, les indicacions necessàries per apreciar l'abast del projecte, i les condicions en què les forces socials hagin participat en l'elaboració del projecte. Inclourà també la demanda un estudi qualitatiu i quantitatiu del context global del mercat de treball on s'inscriurien les operacions previstes.

Un cop acordada la demanda d'intervenció per la Comissió, es farà un avanç del 30% de l'import acordat, sempre que l'Estat interessat certifiqui el començament de les operacions. A la meitat de realització del projecte es facilitarà un altre montant equivalent a l'anterior. El saldo restant es facilitarà un cop la Comissió hagi rebut una demanda de pagament acompanyada d'un informe sobre la realització de les operacions.

Sense perjudici dels controls que pugin efectuar els Estats membres, la Comissió, mitjançant agents proveïts especialment per a aquesta finalitat, pot tenir accés als llibres i documents referits a la part dels projectes que estigui finançada pel Fons. L'aparició d'irregularitats, pot, en tot cas, fer suspendre l'aportació de recursos per part del Fons.

d. El problema de l'excés de demandes. Les orientacions específiques

D'una manera constant i al llarg dels darrers anys, s'ha reproduït una situació en què les demandes per la intervenció del Fons han superat amb escreix l'import global dels recursos disponibles en el pressupost del Fons.

A manca d'unes regles generals que permetessin decidir quines demandes cal satisfer, la Comissió s'ha vist obligada a publicar cada any unes orientacions per a la gestió del Fons que estableixin uns criteris de prioritat per a l'atorgament dels ajuts. Resultat evident d'aquesta mesura és la flexibilitat adoptada pel Fons Social com a instrument de política social, que així pot orientar la seva activitat en funció de les necessitats més peremptòries de la Comunitat en cada moment.

Les orientacions per a la gestió del Fons es faciliten per un període de dos anys. En les publicades darrerament, corresponents al bienni 1981-1983, les prioritats es fixen per a cada tipus d'orientació i per a cada àrea d'intervenció. De tota manera, s'estableix amb un caràcter general que estan beneficiades amb una primera prioritat en totes les àrees d'intervenció, (articles 4 i 5) totes les operacions per a les quals està previst un finançament conjunt de diversos Fons comunitaris (FEDER, FEOGA), així com les que realitzin en comú diversos Estats membres.

Com a cas específic i per la importància que per a Catalunya té el sector tèxtil, pot ser útil citar les prioritats establertes per a les operacions relacionades amb aquest sector; concretament s'estableix una primera prioritat en totes aquelles operacions destinades a les persones que deixen el sector i realitzades en conques industrials d'una taxa elevada d'atur, així com aquelles operacions realitzades dins el marc d'un programa de reestructuració o reconversió i per a les persones que restin en el sector.

Quant a les regions específiques amb prioritat, són les ja esmentades en el punt **b.**

e. El Comitè del Fons Social

El Comitè del Fons Social assisteix la Comissió en l'administració del Fons. Bàsicament té per missió l'examen de les demandes de subvenció i del projecte d'orientacions prioritàries que la Comissió fixa per als biennis corresponents. La seva activitat és puntual i respon a convocatòries de reunió fetes pel president del Comitè.

El Comitè està integrat per seixanta membres representants dels governs, organitzacions d'empresaris, organitzacions de treballadors dels 10 Estats membres de la CEE, a raó de dues persones per cada categoria de representants.

3. 2. 3. Balanç de l'actuació del Fons Social Europeu

Cal distingir en analitzar les actuacions del Fons entre les intervencions que es deuen a l'article 4 i a l'article 5.

Com ja s'ha assenyalat, les intervencions en nom del article 4 responen a accions comunitàries directes, responent a situacions de desequilibri creades

QUADRE NÚM. 247

SUBVENCIONS ACORDADES PEL FONS SOCIAL EUROPEU PER ÀREES D'INTERVENCIÓ (1977-1979)

Àrees d'intervenció	Milions d'UCEs			%		
	1977	1978	1979	1977	1978	1979
Article 4	272,66	237,45	378,04	44,3	41,7	48,8
Agricultura	30,91	10,36	11,96	5,0	1,8	1,5
Tèxtil	19,74	21,61	14,11	3,2	3,8	1,8
Joves	174,01	179,28	230,99	28,3	31,5	29,8
Minusvàlids	21,90	—	—	3,6	—	—
Migrants	26,10	12,50	31,94	4,2	2,2	4,1
Dones	—	7,70	18,48	—	1,4	2,4
Ajuts ocupació joves	—	—	70,56	—	—	9,1
Article 5	342,97	330,63	393,33	55,7	58,0	50,8
Regions	303,81	263,87	322,30	49,3	46,3	41,6
Grups empreses	2,14	0,78	1,09	0,3	0,1	0,1
Progrés tècnic	4,02	17,84	10,01	0,7	3,1	1,3
Minusvàlids	33,00	48,14	59,53	5,4	8,5	7,7
Article 7	—	1,55	3,08	—	0,3	0,4
TOTAL (4+5+7)	615,63	569,63	774,45	100	100	100

FONT: Comissió de les Comunitats Europees.

pel desenvolupament comunitari, i per altra banda, les corresponents a l'article 5 constitueixen el suport comunitari d'accions en el mercat de treball empreses pels Estats membres. Vegeu en el quadre núm. 247 que, tal com està establert, les intervencions conforme a l'article 5 representen més del 50% dels fons totals atribuïts.

Respecte a les situacions d'intervenció que han rebut una especial atenció, cal remarcar els ajuts als joves en el marc de l'article 4 i a les regions en el marc de l'article 5. En el cas dels joves, els projectes finançats (en part) per la Comunitat responen majorment a operacions de preparació professional a llocs de treball semiqualificats o de preformació permetent accedir a formacions qualificades, a programes tendents a promoure la creació de llocs de treball satisfactoris de necessitats col.lectives, i ajuts als empresaris per a la promoció de l'ocupació.

Pel que fa als ajuts a les regions, i tenint en compte l'especial prioritat que tenen els projectes desenvolupats en les regions de Groenlàndia, Irlanda, Irlanda del Nord, Departaments francesos d'Ultramar i Mezzogiorno (en els darrers anys, l'import rebut per aquestes regions oscil.la entre el 37% i el 38% del pressupost total del Fons), els projectes finançats corresponen a programes de creació de llocs de treball i de reinstal.lació de treballadors i de formació professional ordinària per a aturats o per a treballadors amenaçats d'atur. Per altra banda, cal també assenyalar que l'assignació territorial de recursos ve determinada en gran mesura pel fet d'ésser regió d'ajut del FEDER.

Quant al repartiment de les subvencions per països (quadre núm. 248), cal remarcar la importància que revesteixen els ajuts concedits a Itàlia, Regne Unit, i ja en una mesura inferior França, sense oblidar, malgrat el seu poc pes absolut, les subvencions a Irlanda.

D'altra banda, pel que fa al nombre de treballadors afectats pels ajuts del Fons (quadre núm. 249) es pot observar la correspondència absoluta existent amb les xifres del quadre núm. 247.

Per últim, i per la seva especial significació per a Catalunya, malgrat el baix percentatge que suposen, cal comentar els ajuts als treballadors dels sectors tèxtil i de la confecció. (Val a dir, però, que en l'apartat regions s'hi poden incloure accions tendents a la reestructuració d'aquest sector, encara que les demandes en aquest sentit i sota aquesta denominació han estat prou migrades).

Bàsicament, les subvencions del Fons han estat per a programes de readaptació de treballadors en el mateix sector tèxtil i per a programes de formació professional tendents a incorporar els treballadors sortints del tèxtil, en l'activitat d'altres sectors. En general, i per a aquest últim tipus d'ajut, la formació professional alternativa era molt diversificada (construcció i metall a Bèlgica, o petroquímica i automòbil a Itàlia).

QUADRE NÚM. 248

EL REPARTIMENT DELS AJUTS ENTRE ELS ESTATS MEMBRES (%) (1977-1979)

Anys	Bèlgica	Dinamarca	Alemanya	França	Irlanda	Itàlia	Luxem-burg	Països Baixos	Regne Unit	Total
1977	1,5	2,3	9,6	20,4	7,6	19,5	—	2,0	37,1	100
1978	2,0	2,5	10,1	15,2	7,8	41,0	—	1,7	19,7	100
1979	2,1	1,9	6,8	17,4	7,5	36,3	0,1	2,5	25,4	100

FONT: Comissió de les Comunitats Europees.

QUADRE NÚM. 249

ESTIMACIÓ DEL NOMBRE DE BENEFICIARIS PER ÀREA D'INTERVENCIÓ

Àrea d'intervenció	1977	1978	1979
Persones deixant l'agricultura	20.000	16.000	12.000
Sector tèxtil i confecció	19.300	13.500	15.500
Treballadors migrants	233.250	234.000	288.500
Joves	486.000	300.000	450.000
Dones	—	12.000	16.000
Minusvàlids	30.450	72.000	103.950
Regions	210.000	349.000	466.000
Progrés tècnic	5.000	9.350	7.450
Grups d'empreses	1.450	500	850
TOTAL	1.005.450	1.006.350	1.360.250

FONT: Comissió de les Comunitats Europees.

3. 2. 4. Conclusions

El Fons Social Europeu, concebut en un principi, com a instrument de política activa de mercat de treball, apte per resoldre els problemes estructurals de l'àmbit comunitari, s'ha vist forçat per l'evolució de les circumstàncies econòmiques dels darrers anys, a conjuminar les accions en aquest sentit, amb les més directament encaminades a resoldre els problemes conjunturals derivats de la crisi econòmica.

També, i pel pes de la crisi, les accions del Fons que en un principi havien de resoldre problemes d'àmbit comunitari, a partir de la reforma es veuen encaminades a la col.laboració directe amb les polítiques de mercat de treball dels Estats membres. En aquest sentit, estableixen les normes que almenys el 50% dels recursos del Fons hauran de respondre a les intervencions regulades en l'article 5.

De tota manera, malgrat les dificultats dels últims anys, i les limitacions que aquestes han imposat, cal valorar positivament les intervencions del Fons que tot i responent bàsicament als objectius inicials assenyalats en el Tractat de Roma, s'han anat configurant com un veritable conjunt d'ajuts a les regions amb un grau més alt de subdesenvolupament relatiu, fent així una tasca de reforçament a les intervencions del Fons Europeu de Desenvolupament Regional.

3. 3. La coordinació de les polítiques dels Estats membres

L'exposició de motius de la Resolució del Consell del 21 de gener de 1974, relativa a l'establiment del programa d'acció social, especifica clarament el rol de la política social comunitària. Concretament, assenyala que: "La política social de la Comunitat ha de complir una funció pròpia i aportar una contribució essencial a la realització dels objectius socials de la unió europea, per mesures comunitàries o per la determi-

nació comunitària dels objectius de les polítiques socials nacionals, sense per això, intentar regular d'una manera uniforme tots els problemes socials ni transferir al nivell comunitari responsabilitats assumides més específicament a d'altres nivells".

Efectivament, queda clarament remarcat el caràcter complementari de la política social comunitària repecte a les polítiques dels Estats membres, tot fent palesa la necessitat d'intervencions directes i alhora d'accions encaminades a coordinar les polítiques dels Estats. Deixant de banda el que fa referència a les intervencions directes, canalitzades mitjançant el Fons Social Europeu (el mateix preàmbul reafirma la necessitat de consolidació d'aquest instrument de política social), cal,doncs, centrar l'atenció sobre les activitats comunitàries producte de l'intent d'harmonització de les polítiques dels Estats membres.

En aquest sentit, l'anàlisi de les activitats de les instàncies comunitàries s'inscriurà entorn als tres grans objectius preconitzats pel programa d'acció social:

– Realització d'una plena i millor ocupació a nivell comunitari, nacional i regional.

– Millora de les condicions de vida i de treball, que permeti llur equiparació en el progrés.

– Participació creixent de les forces socials en les decisions econòmiques i socials de la Comunitat i dels treballadors en la vida de les empreses.

De tota manera, cal insistir que el programa d'acció social presenta,més que altra cosa, les línees generals per on s'ha de desenvolupar l'acció coordinada en política social, sense assolir fins ara les realitzacions concretes,sinó uns certs punts de mínim acord, base indispensable per a l'esperonament d'una voluntat de coordinació.

En tot cas, cal tenir en compte la influència que ha tingut,sobre el desenvolupament del programa, l'esclat de la recessió econòmica el mateix any que s'endegava aquesta acció. Evidentment, el problema de l'atur ha forçat a reorientar molts dels esforços previstos cap a una acció més vigorosa en el terreny de l'ocupació, i ha comportat, per tant, una preponderància relativa del primer gran objectiu del programa.

No per això, tanmateix, s'han deixat de tenir en compte les accions englobables dins dels altres dos grans objectius.

3. 3. 1. Les realitzacions en matèria d'una plena i millor ocupació

L'objectiu general de realització d'una plena i millor ocupació ve establert en el programa d'acció social en funció d'una sèrie de realitzacions concretes en diversos camps. Fonamentalment aquestes tasques s'agrupen entorn als tres següents subobjectius:

– Concertació de les polítiques d'ocupació dels Estats membres.

– Establiment d'una política comuna de formació professional.

– Establiment d'un programa d'acció en favor dels treballadors emigrants i llurs famílies.

També i com a reforçament d'aquestes línies d'acció establertes pel programa d'acció social, molt recentment s'ha promulgat una Resolució del Consell, fixant unes orientacions per a una política comunitària del mercat del treball.

a. La tasca de concentració de les polítiques d'ocupació dels Estats membres

L'endegament d'una tasca de concertació per part de les instàncies comunitàries ha suposat una actuació a molts diferents nivells.

Així, i amb la finalitat de promoure un millor coneixement dels problemes que en matèria d'ocupació presenten els diferents països de la CEE, la Comissió promogué, a partir de 1975, unes reunions periòdiques dels directors generals d'ocupació dels Estats membres amb la missió específica d'aconseguir un intercanvi d'informacions i punts de vista sobre la situació en els diferents països, les mesures de política d'ocupació empreses per cada país, i en tot cas sobre els objectius i prioritats que s'haurien d'assolir a nivell comunitari.

També, i ja en formes molt més precises de política activa del mercat de treball, la Comissió promogué i endegà definitivament l'any 1979, una més estreta col.laboració entre els responsables de les institucions del mercat de treball, més notablement entre els serveis públics d'ocupació, fomentant, alhora, la reforma d'algunes d'aquestes institucions mitjançant l'agregació d'experts comunitaris amb la missió de millorar el funcionament de les institucions en qüestió.

D'altra banda, i tenint en compte la necessitat d'implicar les forces socials en el procés orientador de la política d'ocupació, la Comunitat, actua en dos fronts fonamentals:

– Rellançament del Comitè Permanent de l'Ocupació.

– Organització de les Conferències Tripartites.

D'una banda, el Comitè Permanent de l'Ocupació ja creat el 1970 amb la missió d'assegurar d'una ma-

nera permanet el diàleg, la concertació i la consulta entre el Consell, la Comissió i les forces socials per facilitar la coordinació de la política d'ocupació dels Estats membres, es tornà a reunir després d'una inactivitat de més de dos anys. La periodicitat de les reunions, dues o tres anuals, s'ha mantingut fins a l'actualitat. En general, l'activitat del Comitè ha estat orientada envers una tasca d'estudi i discussió dels problemes de l'ocupació, en funció de les proposicions que a tal efecte s'hagin fet pel Consell, la Comissió o els representants de les organitzacions socials. En tot cas, els resultats dels treballs del Comitè constitueixen un document de base per a la presa de decisions de les instàncies comunitàries.

Formen part del Comitè, el Consell de la CEE, la Comissió, representants de les organitzacions patronals i de treballadors en un nombre de trenta-sis titulars i divuit suplents, tots amb els mateixos drets en els treballs del Comitè. Més concretament i pel que fa referència als representants de les organitzacions patronals i sindicals (vegeu el quadre núm. 250).

Per últim, i a títol d'exemple, amb la finalitat de remarcar que és en el si del Comitè Permanent de l'Ocupació on les forces socials i les autoritats comunitàries es plantegen els problemes més candents de les discussions mantingudes en les darreres reunions del Comitè (1980); en particular, s'han tractat problemes com la incidència de les noves tecnologies en els nivells d'ocupació o les polítiques de formació professional o la problemàtica de l'ordenació del temps de treball (jubilació flexible, treball a temps parcial i treball temporer).

D'altra banda, i a instàncies de la demanda formulada per la Confederació Europea de Sindicats per celebrar una Conferència que reunís representants dels governs (ministres d'afers socials i d'economia), de les organitzacions patronals, de les organitzacions de treballadors i de la Comissió, el Consell acordà convidar-la per tal que fes els preparatius necessaris per reunir aquesta Conferència. Així, el 18 de novembre de 1975 es reunia la Primera Conferència Tripartita, primera de les quatre realitzades fins a l'actualitat.

QUADRE NÚM. 250

COMPOSICIÓ DE LES PARTS SOCIALS EN EL COMITÈ PERMANENT DE L'OCUPACIÓ.

Per les organitzacions patronals:	Titulars	Suplents
– Unió de les Indústries de la CEE – Comitè de les Organitzacions Comercials de la CEE – Unió de l'Artesanat de la CEE – Comitè Europeu de les Assegurances	11	5
– Comitè de les Organitzacions Professionals Agrícoles	4	2
– Centre Europeu de l'Empresa Pública	3	2
TOTAL	18	9
Per les organitzacions de treballadors:		
– Confederació Europea de Sindicats (CES)	17	7
– Confederació General del Treball (França) (CGT) – Confederació General de Quadres (França (CGC) – Confederació Francesa de Treballadors Cristians (CFTC)	1	2
TOTAL	18	9

L'objectiu fonamental d'aquestes Conferències, que no tenen caràcter decisori, ha estat posar en contacte els Estats i les forces socials per tal de discutir els problemes socials més candents de la vida comunitària i les línies possibles d'atenció en aquestes matèries.

En tot cas, les conclusions de les diverses conferències, sempre estructurades en les línies generals de política econòmica definides pel Consell de la CEE, han servit de base per a l'orientació de les activitats de la Comissió en matèria de política d'ocupació.

Efectivament, dins el marc general d'una estratègia comuna per a un creixement equilibrat, estable i lliure de pressions inflacionistes, per a un reforçament

de la competitivitat i per a un major grau d'innovació tècnica, la Comissió, donada la particular importància que revesteix el problema de l'atur, ha assumit en els darrers anys, tot seguint les línies apuntades per les parts socials i els Estats i les opinions del Comitè Permanent de l'Ocupació,considerables responsabilitats en l'estudi dels problemes més greus del mercat del treball.

Fruit notable d'aquesta tasca de concertació ha estat, l'any 1979, la presentació al Consell d'una proposició de resolució, ara ja aprovada, sobre l'ordenació dels temps de treball.

Aquesta resolució presenta una sèrie de recomanacions als Estats membres en el sentit de:

– Intentar limitar progressivament el recurs sistemàtic a les hores extraordinàries.

– Recordar la gran importància que té la qüestió de la jubilació flexible, especialment en relació amb altres mesures relatives a la reducció del treball al final de la vida activa, com l'allargament de les vacances pels treballadors d'edat avançada.

– Regular el treball a temps parcial en vistes a adequar-lo a certes categories de persones o grups d'empreses o treballadors, no considerant tan sols el treball a mitja jornada, sinó intentant establir altres ritmes de treball a nivell setmanal o mensual, ni limitant aquest tipus de treball a l'activitat femenina o als nivells de qualificació més baixos.

– Controlar el treball temporer i, també, la protecció social dels treballadors.

– Considerar el treball "posté" tenint en compte els seus aspectes econòmics i de condicions de treball i salubritat.

També s'intenten endegar converses per arribar a la determinació de les condicions que permetrien un enfoc comunitari relatiu a la reducció anual del temps de treball.

En un altre ordre d'idees, cal assenyalar la importància de dues directrius adoptades per adequar les legislacions nacionals en matèria d'igualtat de tractament salarial per a homes i dones, i per a la igualtat de tractament en matèria d'accés al treball, formació i promoció professionals i condicions de treball.

D'altra banda, i en el camp de l'harmonització de legislacions, cal fer esment d'una recomanació encaminada a l'establiment de la setmana laboral de quaranta hores i quatre setmanes de vacances pagades.

Així, pel que s'ha pogut observar, cal concloure que els intents de concertació de polítiques d'ocupació per part de la Comunitat es presenten bàsicament com una tasca d'anàlisi de les situacions i problemes dels Estats membres en el terreny de l'ocupació, així com uns esforços d'anàlisi i millora dels instruments de política de mercat de treball en mans dels Estats membres. No es pretén, com ja s'ha assenyalat al principi, assumir altres tasques que ja estan assumides més eficientment en cadascun dels Estats. La funció de la Comunitat, en aquest aspecte, és la d'un element coordinador i orientador.

b. L'establiment d'una política comuna de Formació Professional

El programa d'acció social considera la necessitat d'endegar una política comuna de formació professional per assolir els objetius essencials marcats en aquest terreny, i, particularment, l'apropament dels nivells de formació en els diferents Estats membres, fonamentalment amb la creació d'un Centre Europeu de Desenvolupament de la Formació Profesional.

En realitat l'acció prevista en el programa ve determinada per la necessitat de donar un impuls real a la política comuna de formació professional. De fet, la necessitat de posar en funcionament aquesta política, sorgeix ja del propi Tractat i de les disposicions complementàries, especialment d'una Decisió del Consell, de 2 d'abril de 1963, on s'estableixen els principis generals que hauran de regir en aquesta matèria, i alhora es crea un Comitè Consultiu per a la Formació Professional amb la missió bàsica d'assistir a la Comissió en les tasques derivades de la declaració de principis.

En aquest sentit, es formulava com a objectiu principal de la formació professional proporcionar a la força de treball una formació prou àmplia que permetés, d'una banda, afavorir el desenvolupament harmoniós de la persona, i de l'altra, satisfer les exigències derivades del progrés tècnic, de les innovacions en l'organització de la producció i de l'evolució social i econòmica. Per assolir aquests objectius, es propugnava l'establiment de polítiques coherents, d'estimacions a nivell comunitari de les necessitats de mà d'obra qualificada, i es remarcava, també, la necessitat d'organitzar una difusió sistemàtica de la informació de les experiències i de les iniciatives.

D'aquesta formulació de principis, en resultava una configuració definitiva de la política de formació professional com una política de mercat de treball. L'adequació de l'estructura de l'oferta de mà d'obra a la demanda existent en funció de les necessitats d'una economia amb un alt grau de desenvolupament, era condició "sine qua non" per garantir un èxit en l'evolució econòmica dels països del Mercat Comú D'altra banda, un apropament en els nivells de formació proporcionats en els diferents països hauria de facilitar en gran mesura la circulació del factor treball en el Mercat Comú, condició bàsica d'equilibri del mercat de treball en els primers anys de vida de la Comunitat.

Raons diverses, com la manca d'experiència en el terreny de les metodologies a aplicar, la insuficient concreció d'objectius en un horitzó temporal, o la insuficiència dels mitjans disponibles, contribuïren en gran mesura a un fracàs notable d'aquests plantejaments.

L'any 1971, tanmateix, es formulen unes noves orientacions per a l'elaboració d'un programa d'activitats en matèria de formació professional. És precisament amb la creació del CEDFP l'any 1975, que aquest conjunt d'orientacions troben el marc i alhora l'instrument bàsic per posar-se en funcionament.

Així, gran part de les mesures previstes en les orientacions esmentades prenen un veritable cos en les tasques del CEDFP. Fonamentalment el CEDFP haurà de procurar:

– L'establiment d'una documentació selectiva, fent referència, principalment a dades estadístiques, desenvolupaments recents i investigacions sobre la matèria en qüestió.

– La contribució al desenvolupament i a la coordinació de la investigació en aquest terreny.

– L'assegurament de la difusió de la documentació i informació.

– La promoció i el suport de les iniciatives tendents a facilitar un enfoc concertat dels problemes de la formació professional. Particularment, l'acció s'haurà de centrar sobre la qüestió d'equilibrar els nivells de formació per tal d'arribar a un reconeixement mutu dels certificats i títols atorgats en els diferents Estats membres.

– La creació d'un òrgan que permeti reunir les forces socials interessades en la matèria.

El CEDPF, per assolir aquests objectius, opera normalment mitjançant l'organització de cursos i seminaris, la contractació o execució d'estudis sobre la matèria, i l'edició d'un butlletí comunitari sobre formació professional. La guia d'operativitat la constitueix un programa que el centre adopta anualment d'acord amb la Comissió i que està sotmès a les necessitats prioritàries indicades per les instàncies Comunitàries. Fonamentalment, els programes anuals de treball han incidit fins avui sobre els problemes de la formació i ocupació dels joves, i de les dones, no deixant debanda la continució de les tasques pròpies del centre, ja esmentades anteriorment.

D'altra banda, i conforme a una indicació de caràcter general establerta en el programa d'acció social sobre la necessitat de buscar solucions al problema de l'ocupació de certes categories de persones, especialment els joves, la Comissió en els darrers anys, i al marge de les accions empreses en el camp d'actuació del Fons Social, ha desenvolupat una via complementària en el terreny de la formació professional.

Així, el Consell publicà una Resolució de 18 de desembre de 1979, sobre la formació en alternança dels joves. La formació en alternança, entesa com aquella que en el període de transició a la vida activa comporta una combinació de cursos de formació amb experiències i pràctiques de treball, es presenta com un element substitutiu i intercanviable amb la formació professional a temps intensiu. Almenys és en aquest sentit que apunten les orientacions que en els Estats membres es formulen en l'esmentada Resolució.

Vegeu que, amb el desenvolupament d'aquest tipus de mesures no s'aconsegueix solament un alleugeriment de les demandes per a una formació personal a ple temps (es recomana una equiparació de títols per ambdós tipus de formació), sinó que també s'actua de manera directa sobre el mercat de treball, proporcionant ocupacions remunerades i formatives a persones que teòricament tenen les més grans dificultats per aconseguir-les.

Sembla, doncs, que els fonaments bàsics d'una política comuna en matèria de formació professional, estan completament consolidats, i que en tot cas, donada l'extrema importància que per al desenvolupament de la Comunitat representa la necessitat de mà d'obra altament qualificada, les activitats de coordinació, informació, i orientació de la Comissió i el CEDFP, portaran cada vegada més a un apropament en les polítiques de formació professional dels Estats membres, i per tant, a una equiparació professional dels nivells de formació que pugui constituir-se com a base d'una veritable unificació del mercat de treball.

c. L'establiment d'un programa en favor dels treballadors migrants i llurs famílies

El programa d'acció en favor dels treballadors migrants, segons l'ordenació prevista en el programa d'acció social de 1974, s'establí mitjançant una Resolució del Consell de 9 de febrer de 1976, inscrivint-se en la línia general d'activitat de la Comunitat tendent a facilitar el principi de la lliure circulació de treballadors que es fixava en el Tractat de Roma.

Com a tal programa, la Resolució incorpora una sèrie de línies generals que es desenvoluparan gràcies a l'activitat de la Comissió i a ulteriors decisions específiques del Consell. Fins a la data, les realitzacions en el marc del programa han estat bastant migrades. Excepció feta dels treballs d'anàlisi i preparació de mesures contingudes en el programa, realitzats per la Comissió, tan sols es pot comptar amb una Directiva concernent a l'escolarització dels fills dels treballadors migrants, les orientacions de la qual han de posar-se en vigor el mes de juliol de 1981. No cal, però, oblidar les intervencions del Fons Social Europeu en aquesta matèria.

En el marc del programa, apareixen com a beneficiaris de les possibles mesures a endegar, els treballadors migrants residents a la Comunitat, i els treballadors originaris de la Comunitat exercint una activitat en un país tercer.

Quant al primer grup de treballadors considerat, cal diferenciar entre aquells que provenen d'un Estat membre i els que provenen d'un Estat tercer, car el ventall de mesures considerades i la situació de partida, són fortament diferenciades per ambdues categories de treballadors.

Efectivament, i pel que fa referència als treballadors originaris d'un Estat membre, el programa constitueix una reafirmació de la voluntat de la Comunitat Econòmica Europea d'assolir una major concreció de les normes en vigència que contribueixen a l'eliminació de les discriminacions per raó de nacionalitat en matèria d'ocupació, nivell de remuneració i altres condicions de treball, ja establertes el 1968.

Quant als treballadors provinents d'Estats tercers, el programa suposa una primera declaració de principis respecte de la necessitat de promoure una igualtat de tractament, en matèria de condicions de vida, de treball, de salaris i de drets econòmics, declaració especialment important donat el grau de discriminació sofert per aquesta categoria de treballadors.

En particular, el programa, dins el principi general d'intent de millora de les condicions de vida dels treballadors migrants, emfasitza la necessitat d'actuar en els terrenys de formació professional, allotjament, serveis socials, protecció i prevenció mèdico-social, escolarització dels fills dels treballadors i en la informació, tenint molt en compte l'especial importància que revesteixen per a l'assoliment d'aquest fi, les mesures empreses per sensibilitzar les poblacions dels països d'acolliment envers els problemes específics dels treballadors migrants i llurs famílies.

També el programa estableix la necessitat d'establir una coordinació de polítiques migratòries entre els Estats membres respecte de tercers països i un reforçament notable de la lluita contra la migració il.legal.

Sense haver-hi cap acord en aquest tema, els treballs preparatoris de la Comissió ja sotmesos al Consell, indiquen clarament el sentit de les mesures que en un futur es puguin emprendre. Els objectius bàsics que s'apunten, tendeixen a reforçar la prioritat absoluta dels habitants de la Comunitat en el mercat de treball i a propugnar una vertadera concertació de les polítiques de contractació de treballadors estrangers, fins a la data força disperses i arbitràries.

Quant al grau de compliment del programa fa referència, i com ja s'ha assenyalat anteriorment, cal tenir en compte la Directiva obligant els Estats membres a les reformes de llurs legislacions necessàries per proporcionar una escolarització obligatòria i gratuïta als fills dels treballadors migrants originaris de la CEE.

D'altra banda, i respecte a la qüestió de Seguretat Social dels treballadors migrants, s'han modificat algunes de les normes bàsiques promulgades l'any 1971. (S'aprofundirà aquesta qüestió en l'apartat global corresponent a la Seguretat Social).

Per últim, i per la seva especial significació, caldrà esmentar un "considerant" del preàmbul del programa de 1976.

L'esmentat preàmbul expressa la prioritat essencial de permetre als treballadors comunitaris de trobar un lloc de treball a llur pròpia regió, tot considerant que les mesures per facilitar un millorament de les condicions de lliure circulació constitueix un ínterim en l'espera del desenvolupament econòmic i social de les regions d'origen. En aquest sentit, sembla, doncs, i segurament a causa de la difícil situació dels mercats de treball i de les greus repercussions que aquesta situació comporta per a la mà d'obra dels diferents Estats o regions, que l'objectiu de la lliure circulació de treballadors queda en certa manera en espera de situacions socials i econòmiques més propícies.

d. Les orientacions més recents de la política comunitària del mercat de treball

El 27 de juny de 1980 s'ha publicat una Resolució del Consell concernent a un conjunt d'orientacions per a una política comunitària del mercat de treball.

Tal Resolució respon bàsicament a les necessitats de reimpulsar la política comunitària en aquesta matèria en funció de la persistència d'una situació compromesa dels mercats de treball i d'unes previsions poc optimistes per a l'evolució d'aquesta situació. Efectivament, les perspectives de creixement moderat, la segona ampliació i els problemes d'adaptació estructural derivats de la crisi energètica, de la introducció de noves tecnologies i dels canvis en la divisió internacional del treball, han creat una nova situació que exigia la redefinició dels objectius comunitaris i nacionals en matèria de política del mercat de treball.

Tanmateix, aquesta nova reimpulsió no s'ha posat en marxa fora del marc preestablert per a la política comunitària del mercat de treball, ans el contrari, el nou conjunt d'orientacions marca una continuïtat certa respecte a les mesures ja analitzades, previstes en el programa d'acció social o tendents a facilitar la lliure circulació dels treballadors. Principalment, el fet de la continuïtat ve determinat per la no creació de nous instruments de política del mercat de treball, i per la reafirmació de la voluntat de millora del funcionament efectiu dels ja existents. Així, es reclama una millor utilització del Fons Social Europeu, una posta en marxa definitiva del SEDOC (Sistema Europeu de Difusió d'Ofertes i Demandes de treball per a llur Compensació), ja creat l'any 1972, i una veritable concertació de polítiques migratòries i de lluita contra

la immigració il.legal. També es remarca la necessitat de continuar promovent les reunions de directors generals d'ocupació i dels responsables dels serveis de col.locació.

Quant als objectius que contempla l'esmentada Resolució, es poden concretar en els següents:

– Suport de tota política, comunitària o dels Estats membres, tendent a augmentar el volum de l'ocupació i a lluitar contra l'atur.

– Intent de reducció dels desequilibris qualitatius entre oferta i demanda de treball, tenint en compte els canvis en la tecnologia i en l'economia internacional.

– Assoliment d'una millor integració del mercat de treball.

– Millora de les estructures dels serveis de col.locació i de la formació professional.

– Foment de la participació activa de les forces socials bàsicament en el si del Comitè Permanent de l'Ocupació.

Observeu que aquest conjunt d'objectius, deixant a part els esmentats en primer i darrer terme, fan directament referència al problema d'aprofitament efectiu de les possibilitats de col.locació que ofereix el propi mercat de treball. És prou sabut que en l'actualitat, a situacions d'excés d'oferta de mà d'obra es corresponen bastant habitualment situacions d'excés de demanda per a llocs més qualificats. Tal situació només es pot equilibrar fent una política efectiva d'orientació, readaptació i formació professional, immersa en un mercat de treball on hi hagi una transparència real i, per tant, un grau d'informació elevat que permeti la provisió dels llocs de treball que existeixen per la mà d'obra disponible en els diversos mercats locals.

D'altra banda, i no ja en un context de reordenació dels recursos existents, sinó en la dinàmica de noves accions a emprendre en el camp de la lluita contra l'atur i el foment de l'ocupació, és important assenyalar, per la seva transcendència, la base de consens social on s'han de fonamentar, proporcionada per la voluntat de vinculació de les forces socials al procés de decisió de les instàncies comunitàries.

D'una manera més concreta, el conjunt d'orientacions formulades en la Resolució preveu diverses accions en les següents àrees d'intervenció:

a) Coneixement del mercat de treball: Bàsicament es preveu la promoció d'una millora de la informació i de la seva difusió.

b) Orientació, formació i readaptació professional: Quant a orientació professional es preveu de fer més accessibles els sistemes existents als joves i als que busquen un lloc de treball, tot i tenint en compte la necessitat d'actualització dels serveis d'informació conforme a l'evolució tecnològica, i d'altra banda, vincular els serveis públics de col.locació en aquestes tasques. Respecte a la formació i readaptació professionals s'insisteix en la necessitat de rellançar la política comuna en un marc de superació dels nivells de formació tot enfocant-la cap a les noves necessitats econòmiques i socials i a les aspiracions dels treballadors.

c) Col.locació: Bàsicament es preveu desenvolupar una cooperació efectiva entre els serveis públics de col.locació en aspectes concrets, com la formació del personal adscrit en aquests serveis i informatització de les funcions de col.locació i orientació professionals. D'altra banda, es recomana als Estats membres de fer completament operatiu el SEDOC.

d) Enfocament previsori dels problemes del mercat de treball: Es refereix bàsicament aquest punt, a la tasca de previsió a realitzar enfront als problemes del mercat de treball, tant qualitatius com quantitatius, de manera que es pugui respondre amb eficàcia als possibles canvis de les variables.

e) Mesures en favor de categories específiques de treballadors: Insisteix la Resolució en la continuació de les mesures concernents als joves, a les dones, als treballadors d'edat avançada, als migrants i als minusvàlids.

f) Mesures regionals: Es pretén, bàsicament, fomentar els potencials locals de formació professional en les regions amb més alt grau de subdesenvolupament relatiu.

g) Mesures sectorials: Bàsicament, els intents versaran sobre la necessitat d'atenuar les conseqüències de la racionalització i dels canvis estructurals, afavorint la readaptació de nous treballadors per a llur preparació per a nous llocs de treball.

Amb tot, però, cal recordar que aquest conjunt de mesures específiques en el camp de la política de mercat de treball, s'han de considerar en l'àmbit més ampli de les possibles realitzacions derivades de l'aplicació d'una política econòmica comunitària, que s'analitza en una altra part d'aquest treball.

3.3.2. El millorament i equiparació en el progrés de les condiciones de vida i de treball. La Seguretat Social

En l'acompliment d'aquest gran objectiu, el pro-

grama d'acció contempla una sèrie de mesures que poden ésser englobades entorn a dos subobjectius:

– Accions en favor de la humanització de les condicions de vida i de treball.

– Accions en matèria de coordinació de la protecció social; especialment, endegament d'accions concertades en certs dominis de la Seguretat Social.

a. La humanització de les condicions de vida i treball

El programa d'acció social centra l'objectiu d'humanització de les condicions de vida i de treball entorn a tres camps fonamentals d'acció:

– Millorament de la seguretat i de la higiene del treball.

– Eliminació progressiva de limitacions físiques i psíquiques fatigants en els llocs de treball.

– Reforma de l'organització del treball, fomentant, en la mesura del possible, la presa de responsabilitats per part del treballador.

Una atenció especial de la Comunitat ha estat posada sobre el desenvolupament dels dos primers punts considerats. Ja en el mes de juny de 1974, es creà un Comitè Consultiu per a la seguretat, higiene, i protecció de la salut en el lloc de treball, amb la missió bàsica d'assistir la Comissió en els treballs sobre la matèria. El Comitè està format per representants dels governs, sindicats i patronals en un nombre de dues persones per categoria i país.

D'altra banda, i fruit dels treballs de la Comissió i del Comitè, el 29 de juny de 1978, una Resolució del Consell estableix un programa d'acció en matèria de seguretat i protecció de la salut en el lloc de treball, recomanant que s'emprenguin, amb data anterior al final de 1982, una sèrie d'accions d'investigació, de protecció contra substàncies perilloses, de prevenció de sorolls i efectes nocius de la maquinària, d'establiment de mètodes comuns en matèria de vigilància i inspecció del medi ambient de treball. Com a primeres realitzacions emergents d'aquest programa, la Comissió presentà al Consell dues proposicions de "directiva"; la primera d'elles relativa a la protecció dels treballadors contra els riscs associats a una exposició nociva als agents químics, físics i biològics en el lloc de treball, i la segona, referent a la prevenció de greus accidents causats per certes activitats industrials i a la limitació de llurs conseqüències sobre l'home i l'entorn. Per altra part, i també en aquesta matèria, l'any 1977, en una Directiva del Consell, s'estableix un conjunt de normes tendents a la igualació de les senyalitzacions en el lloc de treball.

Respecte al tercer punt, i malgrat l'inici d'instrumentació per assolir-lo, cal assenyalar la manca de realitzacions concretes donada l'extrema delicadesa del tema i les importants conseqüències que tota reforma de l'organització del treball pot tenir sobre l'empresa. Cal, però, fer esment de l'instrument comunitari, encarregat de dur a terme les investigacions i realitzacions en aquesta matèria. L'any 1975 es creà una Fundació Europea per al millorament de les condicions de vida i de treball, amb seu a Irlanda, encarregada de desenvolupar i difondre coneixements prioritàriament referits a:

– Condició de l'home en el treball.

– Organització del treball i concepció del lloc de treball.

– Repartiment d'activitats en l'espai i en el temps.

– Problemes específics de certes categories de treballadors.

En tot cas, el desenvolupament de l'activitat de la Fundació i els treballs de la Comissió seran qui, en la línia de les necessitats més prioritàries establertes per les instàncies comunitàries o identificades per les forces socials, facin avançar en el camp de la reforma de l'organització del treball.

b. La coordinació de la protecció social: la Seguretat Social

Si bé el camp de la protecció social està bàsicament cobert per les accions de les Institucions de la Seguretat Social, no per això cal oblidar altres accions que partint de l'administració pública, tendeixen a prevenir o alleugerir necessitats o riscs dels treballadors derivables de situacions puntuals.

En aquest sentit, i en l'àmbit comunitari, cal tenir en compte algunes accions del Consell, de vegades expressades mitjançant directives de compliment obligatori, pels Estats membres, versant sobre matèries fortament diferenciades.

Així, en primer lloc caldria fer esment d'una Directiva de 17 de febrer de 1975, relativa a l'apropament de legislacions referents als acomiadaments col.lectius. Tal Directiva assenyala un seguit de casos considerats com acomiadament col.lectiu, establint, d'una banda, l'obligació de promoure per part de l'empresari les converses necessàries amb els representants dels treballadors tendents a evitar o reduir els acomiadaments i llurs conseqüències, i instruint, d'altra banda, un procediment obligatori de notificació de l'aco-

miadament a les autoritats competents, incorporant una exposició de motius.

En segon lloc, cal tenir en compte una directiva del Consell de 14 de febrer de 1977, referent a l'apropament de legislacions relatives al manteniment dels drets dels treballadors en cas de transferències d'empreses, d'establiments o de part d'establiments. En principi, el manteniment dels drets queda referit bàsicament al manteniment del contracte o relació de treball, i dels seus drets. En tot cas, les persones jurídiques implicades en la transferència tenen l'obligació d'informar i consultar els representants sindicals, els quals podran recórrer a instàncies d'arbitratge si la transferència pot comportar, a nivell d'establiment, una sèrie de desavantatges substancials per a una part important dels treballadors.

En tercer lloc, en el camp de les directives, la Comissió presentà al Consell, el 13 d'abril de 1978 una proposició directiva (proposició modificada el 23 de març de 1979, i aprovada el 24 d'octubre de 1980) referent a l'apropament de legislacions en matèria de protecció dels treballadors en cas d'insolvència de l'empresari. Fonamentalment, la proposició preveu les accions que han de realitzar els Estats membres destinades a crear les institucions encarregades de pagar les remuneracions salarials o altres prestacions pactades pendents des del moment de cessació de pagaments, a assegurar que la cessació en el pagament de cotitzacions de Seguretat Social no tingui repercussions sobre els treballadors i a garantir el compliment dels drets adquirits pels treballadors, en matèria de pensions de vellesa o en favor de supervivents que estiguessin en vigor.

En darrer terme, cal esmentar la recent proposició de directiva (octubre de 1980), relativa a la consulta i informació dels treballadors per certes empreses d'estructura complexe, en particular transnacionals.

Per altra part, i en la idea de protecció als més desafavorits, el Consell llançà, el 1975, un programa, tenint per objecte la contribució comunitària al finançament de projectes experimentals i estudis endegats per combatre la pobresa.

Pel que fa a la coordinació en matèria de Seguretat Social, si bé, les línies establertes per a la coordinació de les polítiques de protecció social ja deriven del Tractat de Roma, les primeres orientacions concretes en aquest terreny provenen de la declaració d'objectius formulada en el programa d'acció social de gener de 1974.

Ara bé, una comprensió real de les mesures previstes en el programa, exigeix fer una breu referència a l'estat d'harmonització dels règims de Seguretat Social dels diferents Estats membres.

En aquest sentit, cal significar especialment la total independència organitzativa i de funcionament de cadascun dels sistemes dels diferents Estats, malgrat que els riscs o necessitats socials coberts per tots ells puguin ésser els mateixos, circumstància evidentment lògica, donat el paral.lelisme en les condicions de vida i de treball existents en els països de la Comunitat.

D'una manera general, i partint d'una anàlisi d'informacions agregades de les prestacions socials i llur finançament, és a dir, que incorpori tota l'activitat de protecció social i finançament d'aquesta, derivada dels diferents règims existents (generals, específics, voluntaris, complementaris i suplementaris, estatutaris) en els diferents Estats, es poden apreciar notables diferències en la configuració dels règims de Seguretat Social.

Així, i respecte al finançament de la Seguretat Social, cal dir que la seva estructura s'afaiçona entorn a dos models bàsics: d'una banda, el model atlàntic, seguit bàsicament per Dinamarca, Irlanda i, en certa mesura, pel Regne Unit, on predominen les contribucions de l'Estat al finançament global de la Seguretat Social, i de l'altra, el model continental, seguit per la resta de països de la CEE, on la proporció més elevada de finançament correspon a les contribucions directes del sector productiu.

Per altra part, i pel que fa referència a les prestacions socials, si bé, com ja s'ha indicat, es pot considerar que el conjunt de riscs i necessitats socials abastat pels diferents règims de Seguretat Social és practicament el mateix (malaltia, vellesa, mort i supervivència, invalidesa, malaltia física o psíquica, accidents de treball, malalties professionals, atur i càrregues familiars), no coincideixen generalment amb les condicions objectives i subjectives d'atribució de les prestacions; així, per exemple, les condicions requerides a un individu per percebre una pensió d'invalidesa, no són les mateixes per a cada un dels Estats, ni tampoc els imports a percebre per aquest concepte en els diferents Estats, encara que les condicions subjectives dels treballadors fossin equivalents.

És per tant en la dialèctica de superar aquestes diferències que caldria situar el procés d'harmonització de legislacions en matèria de Seguretat Social. Ara bé, la configuració d'un sistema de Seguretat Social obeeix a tot un seguit de raons històriques, socials i econòmiques profundament diferenciades de país a país, i d'altra banda una convergència absoluta en el funcionament dels diferents sistemes exigiria uns esforços humans i materials molt per sobre de les possibilitats i voluntats de tots els Estats implicats en una acció d'aquest estil. És per això que cal entendre el procés d'harmonització, no com una tendència a la igualació o a la uniformització, sinó al contrari, com un procés gradual d'intercanvi d'informacions que condueixi a garantir certes coincidències i certs mínims indispensables en les prestacions socials que s'adiguin amb el nivell de desenvolupament i equiparació de les condicions de vida que haurien de derivar del funcionament del Mercat Comú.

En aquesta línia és on s'orienta l'activitat comunitària en matèria de coordinació. L'any 1975 es creen

grups d'experts per assistir la Comissió en la tasca d'harmonització, que centren llur activitat en els temes proposats com objectius pel programa d'acció social, principalment:

– Prossecució o acceleració dels treballs d'elaboració del Pressupost Social Europeu, principal font d'informació sobre l'evolució de les despeses socials i llur finançament en l'àmbit comunitari.

– Extensió de la protecció social, en el marc de la Seguretat Social, a les categories de persones no cobertes pels règims existents o protegides insuficientment.

– Promoció de la coordinació dels règims de Seguretat Social dels treballadors no assalariats en el marc de la llibertat d'establiment i de la lliure prestació de serveis.

– Presentació d'un informe sobre els problemes que planteja la coordinació de règims complementaris dels treballadors assalariats que es desplacen a l'interior de la Comunitat.

– Introducció progressiva de mecanismes destinats a adaptar les prestacions de la Seguretat Social al creixement de la prosperitat en els diferents Estats membres.

Quant a realitzacions concretes, cal assenyalar, en el marc del programa, els avenços notables en l'estudi de possibles dinamitzacions de les prestacions (adequació a la prosperitat), i algunes modificacions en la legislació de Seguretat Social de treballadors migrants. En un marc més general, cal també citar la Directiva de 19 de desembre de 1978, per la qual es convida els Estats membres, en un termini inferior a sis anys, a adaptar les legislacions nacionals en matèria d'igualtat de tractament d'homes i dones en matèria de Seguretat Social.

També en aquest terreny, i no ja com a simple esforç de coordinació de legislacions nacionals, sinó a més, com a resposta a la necessitat de facilitar veritablement el principi de lliure circulació de treballadors, cal fer especial esment de la legislació comunitària tendent a garantir la protecció social en el marc de la Seguretat Social dels treballadors migrants, o més concretament dels treballadors d'origen comunitari que es desplacen a l'interior de la Comunitat, assalariats o no, i de llurs famílies.

Els principis generals reconeguts per la legislació vigent determinen:

– Una protecció comparable a la que reben els treballadors del país d'acolliment.

– Totalització dels períodes d'assegurança complerts en el marc de cadascuna de les legislacions a les quals s'hagi sotmès el treballador als efectes que correspongui.

– Possibilitat de transferència de les prestacions a un altre Estat membre.

No obstant això, queden encara alguns punts on s'hauria de reforçar la protecció al treballador; bàsicament s'haurien de preveure mesures en vista a:

– Adoptar un sistema uniforme de pagament de les prestacions familiars. El problema actual rau en la coexistència de dos sistemes diferents de determinació d'aquestes prestacions en el cas que els membres de la família hagin romàs en el país originari del treballador. En principi sembla que en el futur es solucionarà aquest problema per la determinació de les prestacions en funció de la legislació del país d'ocupació (i no de residència) conforme a la pràctica de la majoria dels Estats membres.

– Adoptar una reglamentació comunitària que permeti coordinar els règims no contributius.

– Eliminar altres disparitats encara existents, fent principalment referència a condicions d'atribució, càlcul i exportació de certes prestacions.

Per contra, la protecció social dels treballadors procedents de països tercers es mou a uns nivells inferiors, depenent bàsicament de la consideració que per a les legislacions de cada país tinguin els treballadors estrangers, de no ser que s'hagi conclòs algun conveni bilateral entre la Comunitat i els països tercers. Resulten de particular significació, pel que a Catalunya fa referència, els convenis signats per la Comunitat amb els països del Magreb.

En resum, doncs, és important recalcar, en aquest camp de la Seguretat Social, la igualtat de tractament pels treballadors comunitaris, i d'altra banda, que si bé queda molt clara la independència dels organismes de Seguretat Social a nivell dels diferents Estats, el fet de la integració a la CEE suposa la possibilitat d'endegar uns contactes a nivell d'experts en l'àmbit comunitari que, sense cap dubte, hauran de repercutir en una millora efectiva de la gestió de les nostres institucions.

3.3.3. La participació de les forces socials en la vida comunitària

El programa d'acció social contempla una sèrie d'accions a emprendre per tal d'integrar les forces socials, treballadors i empresaris, en els processos de decisió econòmica i social a nivell comunitari.

Les mesures principals expressades en el programa tendien fonamentalment a:

– Fomentar el recurs al Comitè Permanent de l'Ocupació en les qüestions d'incidència fonamental en matèria d'ocupació.

– Ajudar les Organitzacions Sindicals, participants en els treballs de la Comunitat, a establir serveis de formació i informació sobre els assumptes europeus, així com crear un Institut Sindical Europeu.

– Promoure progressivament la participació dels treballadors o de llurs representants en la vida de les empreses.

– Facilitar la conclusió de convenis col.lectius europeus en els camps més escaients.

– Desenvolupar la participació de les forces socials en les decisions econòmiques i socials de la Comunitat.

Aquest conjunt de mesures, per l'especial transcendència política del camp on estan immergides, han tingut un grau de desenvolupament força desigual, i, en general, es podria concloure que fins a l'actualitat no s'ha fet sinó donar unes bases molt precàries del que podria ésser una veritable política de participació en la decisió i quasi exclusivament en el camp de l'accés de les forces socials a certes institucions comunitàries.

Bàsicament, els esforços comunitaris s'han basat en el foment de la participació:

– Dels treballadors en la vida de les empreses

– De les forces socials en les decisions de la Comunitat.

a. La participació dels treballadors en la vida de les empreses

Al marge de les directrius ja analitzades en l'apartat de protecció social, referents als acomiadaments col.lectius i al manteniment dels drets dels treballadors en cas de transferència d'empreses o en el cas d'insolvència de l'empresari, on s'establien procediments concrets, caldria tenir en compte la proposta de Directiva de la Comissió sobre la reforma de les estructures de la societat anònima. Aquesta Directriu, encara en procés de discussió, propugna la incorporació als òrgans de decisió i direcció tradicionals de la societat anònima, un òrgan de vigilància integrat, en part, per representants dels treballadors, amb una funció de control efectiu sobre certs tipus de decisions a prendre per l'òrgan de direcció.

Com a punt de partida per obrir un debat europeu en matèria de democràcia industrial, i a fi de proporcionar informació en aquest camp, la Comissió publicà l'any 1976, el Llibre Verd sobre la participació dels treballadors i l'estructura de les empreses, on es recull l'estat general de la qüestió per a tots els països membres, i d'altra banda, el conjunt de reflexions i proposicions de les instàncies comunitàries.

Es important, també, relacionar la publicació d'aquest llibre amb el llançament del projecte d'Estatut de l'Empresa Europea, projecte que al marge de les qüestions de participació, recull una sèrie de propostes per adequar l'estructura de l'empresa a les exigències que comporta l'abastament d'un mercat internacional. En tot cas, però, cal assenyalar que suposant que s'aprovés un tal Estatut, la seva adopció seria absolutament facultativa.

D'altra banda, i en el marc general d'un Memoràndum adoptat per la Comissió, el 27 d'agost de 1979, i transmès pel seu examen al Consell, al Parlament i al Comitè Econòmic i Social, sobre la participació dels assalariats en la formació de patrimonis, al marge de les orientacions que s'hi formulaven per al foment de l'estalvi individual, és interessant assenyalar un conjunt d'orientacions convidant a fomentar sistemes de participació financera dels treballadors en les empreses on desenvolupen llur activitat, remarcant, especialment, el caràcter de mesura de política econòmica que representen les accions en aquest sentit. Principalment, la Comissió suggereix un sistema pel qual, les quantitats teòricament assignades a formació de patrimoni, fossin repartides entre els treballadors de l'empresa (complement de salari), i un o diversos fons col.lectius que es poguessin crear en el si de l'empresa.

b. La participació de les forces socials en les decisions comunitàries

Com ja s'ha assenyalat, els progressos més notables en matèria de participació de les forces socials han estat realitzats a nivell d'instàncies comunitàries, bàsicament com a resposta a la necessitat d'integrar en el procés de decisió comunitari, les parts socials en ell implicades, necessitat, sentida més fortament arran de la difícil situació econòmica viscuda en els darrers anys.

En un intent de sistematització, es podrien distingir dues línies bàsiques, quant a la integració de les forces socials en la participació en les decisions comunitàries.

D'una banda, caldria referir-se a les possibilitats de participació obertes en el si de certs organismes comunitaris, de caràcter consultiu, o bé, de funcionalitat específica.

Així, ja s'han analitzat el Comitè Permanent de l'Ocupació, el Comitè per a la Seguretat, Higiene i

Protecció de la Salut en el Treball, el Comitè del Fons Social, la Fundació Europea pel millorament de les condicions de vida i de treball, i el Centre Europeu per al Desenvolupament de la Formació Professional. En tots ells, els òrgans directors estan integrats per representants dels governs, dels empresaris, dels treballadors, ultra els membres de la pròpia Comunitat. Tanmateix, també s'ha tractat el tema de les Conferències Tripartites, concebudes, específicament, com a gran marc de discussió dels problemes econòmics i socials més candents de la vida comunitària.

Evidentment, el fet de la integració d'Espanya exigirà la participació de les forces socials en aquesta sèrie d'organismes o centres, conforme a l'estatut de creació propi de cadascun d'ells.

D'altra banda, i ja abordant l'altra línia de participació, cal esmentar els esforços realitzats a nivell de sectors econòmics.

Així, la Comissió ha trobat en els Comitès Consultius paritaris, encarregats fonamentalment de discutir qüestions de condicions de vida i treball en el sector d'activitat al qual pertanyin, una valuosa col.laboració social.

S'han creat, fins a l'actualitat, Comitès paritaris o Comissions mixtes en els següents sectors d'activitat: mines de carbó, indústria de l'acer, assalariats de l'agricultura, transports per carretera, transports per via navegable, transports per ferrocarril, pesca i calçat. Així mateix, s'han establert ja contactes preliminars en altres àrees d'activitat, com els transports marítims i aeris, la indústria tèxtil i de la confecció, la indústria alimentària, la producció i distribució d'electricitat i la construcció d'edificis.

En realitat, aquest conjunt de Comitès podrien resultar, en el futur, el marc on s'haguessin de negociar els convenis col.lectius a nivell europeu. Tal perspectiva, en tot cas, vindria fonamentada en la pròpia declaració de principis, formulada en el programa d'acció social de gener de 1974 ("la Comissió hauria de facilitar, basant-se en les condicions dels diferents països, la conclusió de convenis col.lectius a nivell europeu, en els camps apropiats"), i també en els esforços que s'estan realitzant amb l'objectiu de la creació d'un fitxer europeu de convenis col.lectius.

Per últim, i també en el marc d'integrar, no ja les forces socials en la vida comunitària, sinó molt més directament la classe treballadora, el programa d'acció social preveia la creació d'un Institut Sindical Europeu. Aquest Institut, encara no ha estat creat, malgrat la Comunicació de la Comissió al Consell, en aquest sentit, l'any 1977, i la convenció firmada pels representants de la Comissió i de la Confederació Europea de Sindicats (CES), sobre les relacions que el futur Institut hauria de mantenir amb la Comissió. La missió bàsica de l'Institut Sindical Europeu, seria la tasca de formació i informació dels treballadors sobre les qüestions europees.

4. La política social comunitària i Catalunya

Els possibles efectes sobre Catalunya en matèria social derivats de la integració de l'Estat espanyol en la Comunitat Europea, caldria emmarcar-los en dues línies bàsiques.

En primer lloc, caldria preguntar-se quines són les possibilitats reals d'obtenir una col.laboració financera directa de la CEE, mitjançant el Fons Social Europeu.

En segon lloc, caldria tenir en compte tot el que es pot derivar de la política de coordinació de les legislacions dels Estats membres, empresa per la Comunitat.

Respecte al primer punt, cal centrar les expectatives de possibles subvencions, malgrat els esquemes de prioritat establerts en funció de situacions socials molt més desafavorides que la catalana, bàsicament en l'enfocament particular que es pogués donar a cada una de les demandes que es presentessin al Fons Social Europeu.

Tant la Generalitat, com les altres institucions de dret privat o públic operant a Catalunya haurien de tenir en compte les formulacions d'orientacions biennals que la Comissió realitza a fi d'establir els tipus d'operacions a finançar amb prioritat. Com ja s'ha assenyalat, existeixen unes regions prioritàries, però no per això, cal excloure de l'abast de l'acció del Fons Social Europeu, situacions determinades, que per llur naturalesa exigissin una intervenció. És bàsic ressaltar, que les orientacions de la Comissió, es realitzen per a cada tipus d'intervenció i vénen referides a la naturalesa de les demandes.

Quant a la possible harmonització legal, aquesta queda en mans principalment de l'Administració central, i de l'adopció de les normes contingudes en les directives i recomanacions esmentades dependran les possibles modificacions d'estat de la situació social a Catalunya. Cal recordar, en aquest sentit, la influència que forçosament haurà de tenir el fet de recollir en la legislació espanyola la setmana laboral de quaranta hores i les quatre setmanes de vacances pagades, enfront de la situació legal actual de setmana de quaranta-quatre hores i tres setmanes de vacances pagades, o l'adopció de certes mesures de protecció de l'ambient i forma de treball.

D'altra banda, cal també valorar molt positivament la possibilitat que la CEE representa, donats els esforços comunitaris en matèria social, els quals van orientats a fomentar la informació i l'intercanvi de punts de vista a nivell internacional, a més de l'efectiva participació en el si d'un conjunt d'organismes comunitaris vinculats molt estretament al procés de decisió comunitaria.

Finalment, i a diferència de la situació actual, la integració suposaria per als treballadors migrants catalans a la Comunitat, el gaudi del dret a la Seguretat Social en l'àmbit de la Comunitat.

CAPÍTOL IX

EL SECTOR PÚBLIC A CATALUNYA: ALGUNS EFECTES DE LA INTEGRACIÓ

1. L'harmonització dels sistemes fiscals

1. 1. Mercat Comú i harmonització fiscal

La lliure circulació de mercaderies i dels capitals que suposa, entre altres coses, la instauració d'un mercat comú, no pot aconseguir-se tan sols a base d'eliminar els entrebancs derivats de la política comercial o del control i la restricció dels canvis. Òbviament, l'existència de sistemes impositius diferents pot constituir un element de distorsionament molt important ja que pot comportar avantatges o desavantatges relatius a l'hora de la competitivitat o a l'hora de la rendibilitat efectiva. Per això, tot i haver suprimit pràcticament els entrebancs comercials i haver-se aconseguit la unió duanera entre els diferents països de la CEE, persisteixen els controls en frontera (a part dels de canvis derivats de la necessitat de comptabilitzar els moviments de capitals, lliures o no). Aquests controls, a més de les raons tècniques, sanitàries, etc., que

QUADRE NÚM. 251

ESTRUCTURA IMPOSITIVA ALS PAÏSOS DE LA CEE (1977)

Estat	Impostos personals	Impostos societats	Impostos s/ patrimoni	Impostos directes	IVA	Impostos especials	Altres impostos	Impostos indirectes	Cotitzac. socials
Bèlgica	33,05	6,15	0,80	40,00	16,54	5,71	7,07	29,32	30,68
Alemanya	28,29	4,13	2,95	33,37	13,13	7,22	10,25	30,56	34,07
Dinamarca	50,72	3,08	5,04	58,84	18,95	9,13	11,84	39,92	1,24
França	12,15	5,40	0,43	17,98	21,17	5,41	13,52	40,10	41,92
Irlanda	27,63	4,11	6,70	38,44	16,99	21,20	10,44	48,63	12,93
Itàlia	23,39	2,57	0,18	26,14	15,30	10,66	8,87	34,83	39,03
Luxemburg	22,31	13,41	1,23	36,95	9,29	6,41	16,46	32,16	30,89
Països Baixos	25,86	6,65	1,89	34,40	15,68	4,73	7,03	27,44	38,16
Regne Unit	34,21	5,58	12,13	51,92	8,22	12,70	7,76	28,68	19,40

FONT: Butlletí de les Comunitats Europees, Suplement 1/81.

hom pot presentar, tenen llur justificació a partir de la diversitat dels sistemes fiscals i, més concretament, pel que fa referència als impostos que paguen el consum i les transaccions comercials (bàsicament, l'IVA i els impostos especials). Donat que s'articula un sistema d'ajustaments fiscals en frontera, es dedueix la necessitat de prosseguir amb els controls fronterers, tot aplicant les correccions derivades de les diferències impositives.

És clar que aquesta situació quedaria eliminada en un marc fiscal relativament homogeni, i en aquesta perspectiva, el propi Tractat de Roma estableix una sèrie de mesures per eliminar, primer, els possibles distorsionaments al lliure tràfic de les mercaderies, i després, anar avançant en la perspectiva d'un apropament de les legislacions.

En aquest context, s'han efectuat esforços importants d'harmonització dels sistemes fiscals, tot i que cal tenir en compte la gran diversitat inicial i que, després d'anys d'esforços homogeneïtzadors, continua persistint, com pot observar-se en el quadre núm. 251.

Com es pot veure, l'estructura impositiva és significativament diferent, entre els països integrants de la CEE. En aquest sentit, el sistema fiscal espanyol no és sensiblement diferent d'alguns dels europeus, en la mesura que s'ha lograt una adaptació important arran de la reforma fiscal aprovada a final de 1977, sobretot pel que fa al pes relatiu dels impostos directes i a la tendència de les cotitzacions socials a transformar-se en aportacions pressupostàries. En qualsevol cas, l'única modificació important que es preveu serà la que afecta a la imposició indirecta, i més concretament, a la implantació de l'IVA, ja que en els altres aspectes impositius, la semblança és ja important, i a més, els esforços homogeneïtzadors a nivell comunitari han estat molt més reduïts.

1.2. Base jurídica, evolució, situació actual i perspectives de l'harmonització fiscal comunitària

El suport jurídic de l'harmonització fiscal, justificada per la pròpia existència d'un veritable mercat comú, ve donat pel propi Tractat de Roma, en un seguit d'articles que s'exposen a continuació. En qualsevol cas, ja els articles 2 i 3, en diferents punts, exposen la necessitat d'apropar les diferents polítiques estatals, eliminar els obstacles i qualsevol falsejament de la competència quant a la consecució d'un mercat comú. Però, és el capítol II del Títol I del Tractat, on es recullen concretament les disposicions fiscals, des de l'article 95 al 99. També cal esmentar l'article 100 relatiu a l'apropament de les legislacions comunitàries.

Article 95: Cap Estat membre no podrà gravar, directament o indirectament, els productes d'altres Estats membres, amb una imposició interior superior a la que gravi, directament o indirecta, els productes nacionals similars. A més, cap Estat membre no gravarà els productes d'altres Estats membres amb imposicions interiors destinades a protegir indirectament altres produccions.
Els Estats membres eliminaran o corregiran, com a màxim a l'inici de la segona etapa, les disposicions que existeixin a l'entrada en vigor del present Tractat i que siguin contràries a la normativa esmentada mes amunt.

Article 96: Els productes exportats a altres Estats membres no podran beneficiar-se de cap desgravació interior que sigui superior a les imposicions a què han estat sotmeses directament o indirectament.

Article 97: Els Estats membres que perceben l'impost sobre el volum de vendes segons el sistema d'imposició acumulativa en cascada poden, per a les imposicions interiors que graven els productes importats, o per a les desgravacions que es concedeixen a les exportacions, procedir a la fixació de tipus mitjans per producte o grup de productes, sense anar en contra dels principis enunciats als articles 95 i 96. Si els tipus fixats per un Estat membre no estan d'acord amb els principis precitats, la Comissió dirigirà a aquest Estat les directives o decisions adients.

Article 98: Quant a les imposicions diferents a les efectuades sobre el volum de vendes, els impostos sobre consums específics i altres impostos indirectes, no podran concedir-se exempcions ni reembossaments a l'exportació cap a altres Estats membres, ni gravàmens compensadors a la importació procedent d'altres Estats membres, si abans el Consell, a proposta de la Comissió i per majoria qualificada, no ho decideix així.

Article 99: La Comissió examinarà de quina forma les legislacions dels diversos Estats membres sobre la imposició relativa al volum de vendes, consums específics i altres impostos indirectes, i les mesures de compensació aplicades als intercanvis entre els Estats membres, poden ésser harmonitzades en l'interès del Mercat Comú. La Comissió presentarà propostes al Consell, el qual decidirà per unanimitat, sense perjudici de l'establert als articles 100 i 101.

Article 100: El Consell, decidint per unanimitat i a proposta de la Comissió, fixarà les directrius per a l'harmonització de les disposicions legislatives, reglamentàries i administratives dels Estats membres que tinguin una incidència directe sobre l'establiment o el funcionament del Mercat Comú.
El Parlament i el Comitè Econòmic i Social seran consultats sobre les directius, l'execució de les quals impliqui, en un o més Estats membres, una modificació de les disposicions legals.

Com hom pot deduir, el Tractat de Roma pretén un grau d'harmonització suficient com per evitar distorsionaments dels mecanismes competitius i restriccions a la lliure circulació de les mercaderies, dels serveis i dels capitals.

A continuació, cal fer una anàlisi del què ha estat assolit, a tres nivells impositius, és a dir, pel que fa la imposició directa, els impostos especials i la imposició indirecta, amb una especial referència a l'IVA.

a. Imposició directa

D'entrada, cal esmentar l'article 220 del Tractat de Roma on es disposa l'obligació d'endegar negociacions entre els Estats membres en la perspectiva d'eliminar la doble imposició a l'interior de la Comunitat.

També cal fer referència a dues directrius de la Comissió, adoptades el 1977 i 1979, les quals organitzen l'assistència mútua i la col.laboració de les diferents administracions tributàries, de cara a evitar la defraudació i igualar la competència entre les empreses europees.

Pel que fa a l'impost sobre la renda de les persones físiques, la Comissió considera que es tracta d'un instrument estatal de política econòmica prou important com per intentar harmonitzacions en aquest sentit. Òbviament, les diferències entre els diferents Estats distorsionen, en certa mesura, la llibertat d'establiment o de prestació de serveis, així com la lliure circulació de treballadors, de manera que la Comissió ha tramès al Consell una proposta per eliminar aquelles discriminacions fiscals més intenses que pateixen les persones que treballen a un altre país (cal pensar, sobretot, en els treballadors fronterers). Però, de moment, això no ha prosperat, i s'ha de tenir en compte que, en aquest punt, la sobirania fiscal dels Estats és on es manifesta amb més intensitat, la qual cosa permet fer suposar pocs avenços en aquest camp i una incidència pràcticament nul.la sobre el nostre sistema actual.

Quant a l'impost sobre societats (l'altre gran impost dintre dels directes), la necessitat d'harmonització és més palesa, ja que suposa un entrebanc important al lliure establiment de les empreses en qualsevol país comunitari i a la lliure circulació dels capitals, que s'ha de basar en consideracions econòmiques i no fiscals.

En aquest camp, les consecucions tampoc no són gaire elevades. S'han adoptat tres directius que homogeneïtzen la fiscalitat de les aportacions, fusions i escissions de societats, la de les societats matrius i filials en altres Estats membres, i la relativa a la creació de societats anònimes europees.

La Comissió, d'altra banda, ha fet esforços de cara a l'homogeneïtzació de l'impost de societats, ja sigui per la via d'optar entre el cap de l'empresa o els accionistes a l'hora d'imposar (o sistemes d'evitar la doble imposició incloent-hi possibilitats de crèdit), o, sobretot, intentant de situar el tipus impositiu dins de límits relativament reduïts (entre el 45 i el 55%). Aquestes mesures, però, de moment resten pendents de l'aprovació del Consell i val a dir que, ara com ara, les perspectives no són massa optimistes en aquest sentit. Els efectes sobre el nostre Impost de Societats, doncs, no sembla que, de moment, siguin importants, tot i que el nostre tipus impositiu sigui sensiblement més baix que les pretensions de la Comissió, possiblement a causa de la doble imposició existent i a la possibilitat d'obtenir crèdits en relació al segon pagament.

b. Els impostos especials

Com és sabut, aquest concepte és un dels que sofreixen més variacions donat el seu caràcter quasi exclusivament fiscal, i al fet de basar-se en productes de gran consum (tabac, alcohols, etc.). Val a dir que, fins ara, la Comissió tant sols ha adoptat mesures relatives al tabac (cigarretes), mentre que els restants intents per harmonitzar-los (per al tabac en general, la cervesa, els licors, el vi o els olis minerals) han fracassat. Ja sigui per raons socials, polítiques o tributàries, qualsevol modificació substantiva en aquest sentit es fa realment difícil.

c. La imposició indirecta

Pel que fa referència a la imposició indirecta (i a tot el sistema tributari en general) l'impost més important i on s'han aconseguit més avenços és l'IVA, del qual es farà un especial esment a continuació.

En qualsevol cas, també s'han emprès mesures tendents a harmonitzar altres tributs, com els impostos sobre el timbre, o sobre el tràfic internacional de viatgers, en la via d'augmentar les franquícies en frontera per als particulars i fer prendre consciència de l'existència d'un mercat comú més enllà dels intercanvis comercials.

1. 3. La imposició sobre el valor afegit (IVA)

Com és prou sabut, l'exigència comunitària de la implantació de l'IVA en el sistema fiscal espanyol en

substitució de l'actual estructura de la imposició indirecta ha constituït un dels punts més conflictius de les negociacions per a l'adhesió. La posició comunitària és molt ferma en aquest camp i s'argumenta, bàsicament, per dos camins.

Un és el del finançament del pressupost comunitari. Així, malgrat que no pugui parlar-se d'una política fiscal comunitària, com ja s'ha vist, sí que la major part de les despeses es financien via recursos propis de la Comunitat. Cal esmentar aquí, les exaccions agrícoles, els Drets de Duanes derivats de l'aplicació de la TEC, la cotització sobre el sucre, i finalment, una part dels ingressos dels Estats en concepte de l'IVA (en aquests moments, es mou als voltants del 0,8%, però el límit està situat a l'1%).

L'evolució recent d'aquests conceptes, en els darrers tres anys, ha estat la següent:

QUADRE NÚM. 252

PRESSUPOST D'INGRESSOS DE LA CEE

Ingressos	1.978		1.979		1.980	
	milions d'UCEs	%	milions d'UCEs	%	milions d'UCEs	%
Recursos propis	6.674	54,8	12.166	83,4	15.236	98,9
– Drets Duana	4.391	36,0	5.189	35,6	5.461	35,4
– Exaccions agrícoles	1.873	15,4	1.679	11,5	1.642	10,7
– Sucre	411	3,4	465	3,2	467	3,0
– IVA	—	—	4.738	32,5	7.666	49,7
Contribucions del Estats segons el PNB	5.330	43,7	2.302	15,8	—	—
Altres Ingressos	178	1,5	116	0,8	176	1,1
TOTAL	12.182	100	14.584	100	15.412	100

NOTA: * Les xifres de 1980 són les pressupostades.

FONT: Comissió de la CEE.

Com pot observar-se, la importància de l'IVA va essent extraordinàriament creixent en l'àmbit del finançament del pressupost comunitari. Però no és aquest el principal argument dels comunitaris a l'hora de la negociació.

El segon element, des del punt de vista comunitari, és la distorsió que pot suposar sobre la Unió Duanera el fet de tenir un règim fiscal molt diferenciat amb relació a l'existent en els diferents països comunitaris. El sistema de subvencions i desgravacions fiscals a l'exportació o l'Impost de Compensació de Gravàmens Interiors actual és considerat per la CEE com un mecanisme encobridor d'ajuts i de protecció, contrari als principis inspiradors del Mercat Comú.

Aquesta consideració està basada en la diferència existent entre el sistema d'imposició indirecta de l'Estat espanyol i el vigent als països comunitaris, basat fonamentalment en l'IVA. Cal, doncs, analitzar les característiques essencials d'aquest i la seva aplicació als diferents països de la Comunitat.

Com és prou conegut, el valor afegit, a nivell d'empresa, pot definir-se, o bé com la diferència entre vendes i compres, o bé com la suma de les remuneracions dels factors de producció, incloses les amortitzacions. En conseqüència, l'IVA pot calcular-se de les dues maneres. Per raons tècniques i pràctiques, la CEE utilitza el mètode de les diferències, definint l'IVA com un impost que grava les sortides, i del qual es dedueix l'impost que hom paga per les compres a tercers (excepte la força de treball).

Així, l'IVA és un impost indirecte (no personal, físicament o jurídicament considerat), proporcional (no depèn dels nivells de renda o intercanvi), sobre el consum (ja que repercuteix, al final, sobre el consumidor), que grava totes les fases del procés, tant de producció com de distribució, i està basat en el valor afegit, incorporat en cada fase de l'esmentat procés. L'IVA representa, doncs, el total d'imposició en cada fase corresponent al moment que es considera, i al final, representa l'IVA total que es carrega sobre el

consumidor. En aquest sentit, doncs, l'IVA és neutral entre els diferents productes i no discrimina entre produccions més o menys integrades. Més endavant, ja es comentaran els efectes que puguin produir-se sobre la tendència a la concentració d'empreses, o els preus al consum, o sobre els nivells de recaptació. Ara s'analitzarà el procés d'endegament d'una normativa comunitària pel que fa a l'aplicació generalitzada de l'IVA.

Les dues directrius bàsiques, en aquest sentit, van ser aprovades l'any 1967.

La primera exposa les motivacions per a la implantació de l'IVA a nivell comunitari i hom destaca el seu caràcter neutral tant pel que fa als canals de distribució com pel que fa al comerç exterior. També considera que l'IVA s'ha d'implantar en dues etapes; la primera suposarà l'adopció generalitzada de l'IVA com a sistema d'imposició indirecta (però sense harmonitzar els tipus, o les deduccions). La segona etapa a partir de l'homogeneïtzació de les característiques essencials de l'impost, suposarà la supressió de les compensacions en frontera.

Quant a la segona directriu, regula una sèrie de normes comunes per a l'aplicació de l'IVA (el qual en aquells moments tan sols s'aplicava a França, mentre als restants països el sistema impositiu era similar a l'espanyol actual). Així, es defineixen els conceptes de contribuent, fet imposable, base imposable, tipus impositiu i deduccions, conceptes que més endavant seran modificats per la sisena directriu sobre l'IVA, i que ja es comentarà.

La tercera (desembre de 1969), la quarta (desembre de 1971) i la quinta (juliol de 1972) reconeixen les dificultats italianes per a la implantació de l'impost i, retarden, doncs, la seva aplicació fins a fer-la efectiva a partir de l'u de gener de 1973, (sis anys després de les primeres directrius).

Pel que fa a la sisena (presentada el juny de 1973, però aprovada el maig de 1977, quatre anys més tard), constitueix l'actualització vigent pel que fa a l'harmonització comunitària en l'àmbit de l'IVA, sobretot quant a la base imposable.

Partint del fet imposable que ve donat per l'entrega onerosa de béns i serveis, així com per les importacions comunitàries en base al concepte de territori duaner, la base imposable és la contrapartida que rep el proveïdor d'un producte o el prestatari d'un servei, és a dir, el preu. A les importacions, el preu és el pagat per l'importador, incloent-hi les despeses accessòries, les comissions, els embalatges, els transports, les assegurances, etc. (sense rebaixes o descomptes inclosos en la factura), a més dels impostos i gravàmens satisfets a l'exterior del país importador, inclosos els possibles drets aranzelaris (òbviament, a excepció de l'IVA).

Quant al subjecte passiu de l'impost, és tant el productor com el comerciant, el prestatari de serveis, o el realitzador de qualsevol activitat permanent o ocasional. El tipus impositiu és lliure, introduint la possibilitat que existeixi, a més, un tipus reduït i un altre d'incrementat, pels productes de primera necessitat i pels de luxe. Per a les importacions, s'aplicarà el mateix tipus que a l'interior.

La sisena directriu acorda, també, l'establimlent d'operacions que seran gravades o aquelles que quedaran exemptes del pagament de l'impost. Així, entre les que seran gravades hi ha: les despeses anticontaminants i els serveis de vigilància a les empreses, i també (després d'un període transitori) les entrades esportives, els artistes, els serveis de maquinària agrícola, els gossos i els cavalls, els subministraments a vaixells de pesca costera, les telecomunicacions, les pompes fúnebres, els tallers de cecs, els vaixells de guerra. En canvi, queden exempts la medicina, els organismes sense fins lucratius, les classes particulars, l'aprovisionament naval, l'esport, la cultura, l'exportació, els dentistes, la gestió de crèdits i fons, els avions, i les vendes a organismes humanitaris per a l'exportació. També hi ha certes exempcions per a determinades importacions (trànsit comunitari, trànsit diplomàtic, certes importacions pesqueres, or destinat a Bancs centrals, etc.) i per a algunes exportacions (entrega de béns i el transport a l'exterior, l'aprovisionament de naus i aeronaus, les destinades a organismes internacionals o humanitaris, cos diplomàtic, l'or destinat a Bancs centrals, i certs serveis d'intermediaris).

Finalment, han sortit fins al moment present, dues directrius més que han entrat en vigor l'1 de gener de 1981 (la vuitena es retarda per a Itàlia fins a l'u de gener de 1982). La setena es refereix a l'harmonització de la imposició sobre objectes usats i d'art antics, i la vuitena homogeneïtza el sistema de reembossament de l'IVA als no residents. En definitiva, constitueixen elements per completar aspectes no resolts per la sisena directriu que marca les pautes bàsiques pel que fa a la normativa comuna en relació a l'IVA.

Les perspectives quant a una completa harmonització de l'IVA, són, ara com ara, molt llunyanes. Primer, caldria unificar el nombre de tipus impositius, tot i que des del punt de vista de la política econòmica i social, l'existència de diferents tipus de gravàmens ve justificada per llur major progressivitat, i per tant, hi ha moltes resistències a la unificació, malgrat que això sigui més racional des d'una perspectiva, exclusivament, tècnica (el projecte de llei espanyol, com és sabut, estableix tres tipus diferents, com a la majoria de països europeos). Segon, caldria unificar els béns i serveis sotmesos als diferents tipus impositius, encara que hi ha uns certs principis generals. Així, s'aplica el tipus reduït (o zero) als productes agraris o alimentaris (tots els països, menys Dinamarca que té tipus ùnic); els productes mèdics i farmacèutics (menys Holanda i Dinamarca); els llibres, diaris, etc. (menys Dinamarca) i els teixits i articles de confecció i calçat (a Itàlia, Irlanda i Regne Unit). D'altra banda, el tipus

incrementat (que no és tan corrent) s'aplica als automòbils (a Bèlgica, França i Itàlia), ràdios, televisors i frigorífics (a Bèlgica), pells i perfumeria (a Bèlgica i França) i begudes alcohòliques (a Bèlgica i a Itàlia). El projecte espanyol és, aparentment, més ampli en aquest camp, però caldrà veure, evidentment, com quedarà en el moment de la seva aprovació. En qualsevol cas, la tendència europea és a una certa homogeneïtzació, tant a l'hora de reduir el nombre de tipus, com dels productes que inclouen.

Tercer i finalment, caldria unificar també, i això serà el més important de cara al Mercat Comú i la Unió Duanera, el nivell dels tipus impositius. No cal esmentar les dificultats de tota mena que s'oposen a aquesta homogeneïtzació (efectes sobre els preus i els salaris, el consum i la inversió, la producció, el comerç exterior, etc. que es comenten més endavant).

En aquests moments (febrer de 1981), els tipus de l'IVA vigent als diferents països comunitaris, són els següents:

QUADRE NÚM. 253

TIPUS VIGENTS ALS PAÏSOS COMUNITARIS DE L'IMPOST SOBRE EL VALOR AFEGIT

Estats	Tipus normal	Tipus reduït	Tipus incrementat
Bèlgica	16	6	25
Dinamarca	20,25	—	—
Alemanya	13	6,5	—
França	17,60	7	33,33
Irlanda	20	10 i 0	—
Itàlia	14 i 18	1,3,6,9 i 12	35
Luxemburg	10	5	—
Països Baixos	18	4	—
Regne Unit	15	0	—

FONT: Documents de la CEE (3 - 1981).

Les variacions dels tipus són i han estat freqüents, tot i que, lògicament, hi ha una certa tendència a l'alça (a Espanya els tipus previstos són, en línies generals, més baixos). Com hom pot veure, però, les diferències són extraordinàriament importants i suposen un conjunt de distorsions al comerç intracomunitari basades en els sistemes fiscals respectius. La Comissió ha fet intents d'homogeneïtzació en una perspectiva a llarg termini, encara que, donada la situació de crisi actual i els creixents dèficits pressupostaris, no sembla previsible una unificació en un termini significatiu.

La implantació de l'IVA ha passat per diverses vicissituds als diferents països i ha produït efectes molt diferenciats en el funcionament de les economies. Cal distingir també, els efectes a curt i els efectes a llarg termini. A continuació es fa una consideració general dels efectes per als països comunitaris i, finalment, s'analitza, l'impacte que la implantació de l'IVA pot tenir sobre l'economia catalana, en els seus diferents nivells.

Els efectes de l'IVA sobre les economies europees (i sobre gran part de les de l'Amèrica Llatina i algunes d'Àfrica i Àsia) han estat molt diferenciats segons els diferents països, i en general depenen del grau anterior de transparència de l'administració tributària o dels mecanismes de determinació dels preus i dels salaris, segons la llibertat de mercat existent.

Pel que fa, més en concret, a l'Europa Occidental, marc en què hem de situar-nos, l'IVA ha estat aplicat, a tots els països excepte a Suïssa, Finlàndia, Islàndia, Portugal i Espanya. (A Grècia s'està implantant, a conseqüència de l'Acta d'Adhesió).

En els països on s'ha implantat, l'IVA ha suposat uns efectes sobre la inversió, sobre la integració de les empreses, sobre els preus i sobre la gestió administrativa de l'impost i la seva capacitat recaptadora. A més caldrà considerar els efectes sobre el comerç exterior.

També s'ha de tenir en compte que, moltes vegades, les diferències relatives als efectes estan en fun-

ció de la diferent configuració tècnica i administrativa de l'impost, de la definició de la base imposable, el nombre dels tipus i llur quantia, les exempcions, etc.

Els efectes generals de l'IVA poden resumir-se en els següents:

a. Efectes sobre la inversió

Des del punt de vista teòric, l'IVA és un impost perfectament neutral pel que fa als mitjans de producció. Partint de la situació espanyola actual, en la qual la inversió está sotmesa a doble imposició (ja que es grava el bé d'inversió com a tal fet imposable, i després es torna a gravar la corresponent quota d'amortització, ja que entra dins de la base imposable relativa a la venda dels diferents béns) la nova situació serà positiva, malgrat que calgui considerar els efectes sobre aquells processos treball-intensius que es veuran privats de l'avantatge relatiu que suposa l'única imposició (no cal oblidar, però, la pretensió feta explícita pel govern de disminuir paral.lelament les cotitzacions a la Seguretat Social, primant així, en certa mesura, la contractació de mà d'obra).

b. Efectes sobre l'estructura empresarial

Com és prou sabut, la imposició "en cascada" prima la integració vertical, en contra de la integració horitzontal, més convenient, des d'un punt de vista econòmic, quant a l'obtenció d'economies d'escala. L'IVA és una altra vegada neutral respecte a l'estructura industrial que hom vulgui adoptar, pel fet de tenir una incidència sobre el preu del producte final, independentment del nombre de fases del procés productiu que s'hagi efectuat abans d'arribar al producte de consum final.

c. Efectes sobre els preus

Aquest es l'element més discutit a l'hora d'avaluar l'impacte sobre una economia de la implantació de l'IVA. A nivell purament teòric, l'impost no varia el nivell de preus sempre que el tipus mitjà de l'IVA correspongui a la mitjana de l'anterior pressió fiscal (és a dir que, amb el canvi del sistema impositiu, no es busqui un increment de la recaptació global). Ara bé, sí que, en el moment de la implantació, és probable que canviïn els preus relatius, ja que s'originaran transformacions en la distribució sectorial de la pressió fiscal. Donada la rigidesa a la baixa dels preus dels béns a les economies occidentals a partir d'uns mecanismes de determinació dels preus basats en mercats no estrictament competitius, l'efecte global pot ésser un impacte alcista, en pujar els preus dels productes que veuen augmentada llur pressió fiscal i no baixar, en canvi, els productes beneficiats. Que aquest impacte alcista derivi en inflació, dependrà de l'actitud dels agents econòmics davant la modificació de llurs rendes relatives arran de l'alça. Si els agents econòmics accepten els efectes de l'alça, aquesta no té perquè provocar inflació (entesa com un moviment continuat i autosostingut del nivell general de preus). Si, en canvi, els agents econòmics (empresaris, treballadors, rendistes, etc.) reaccionen intentant recuperar posicions perdudes, la inflació, aleshores, serà un fet mentre l'autoritat monetària no adopti una política extremadament contractiva.

En qualsevol cas, tot dependrà de les mesures prèvies que hom endegui, del grau de transparència fiscal anterior, del moment en què s'apliqui, de la política monetària que s'emprengui i de la capacitat de resposta dels diferents grups socials davant modificacions de llurs posicions relatives.

Òbviament, però, si el tipus mig de l'IVA suposa una càrrega fiscal superior a l'existent abans de la implantacio, aleshores l'efecte sobre els preus serà necessàriament alcista. Cal, doncs, calcular acuradament els tipus adients i els sectors als quals s'apliquen, per evitar efectes imprevistos i indesitjables.

d. Efectes sobre el comerç exterior

Ja s'ha parlat que la principal causa de l'exigència comunitària pel que fa a la substitució de l'actual sistema espanyol d'imposició indirecta per l'IVA, són els efectes distorsionadors que aquell pot tenir sobre el comerç exterior, en detriment de la igualtat de condicions competitives que requereix una unió duanera. En aquest sentit, l'opinió comunitària és que, tant el volum de desgravacions fiscals a l'exportació, com el corresponent a l'actual Impost de Compensació de Gravàmens Interiors, són superiors als que derivarien de la desgravació de l'IVA a les exportacions i la seva aplicació a les importacions. En qualsevol cas, però, no hi ha estimacions fiables d'aquest tema, malgrat que s'estiguin fent esforços per aquesta via. Per això, no poden avaluar-se els efectes reals sobre el comerç exterior d'aquest tema. En principi, però, hi haurà efectes contradictoris, positius i negatius, segons els productes, tant exportats com importats (i dins d'aquests caldria veure-ho tant des del punt de vista del productor interior com de l'importador).

e. Altres efectes

Altres efectes a tenir en compte són, bàsicament, els administratius derivats, en general, d'una major complexitat de l'IVA, de manera que l'administració

tributària ha d'efectuar un esforç important d'adaptació, i els efectes de justícia fiscal i evitació del frau. En aquest sentit, l'IVA és un impost tècnicament neutre, proporcional i, malgrat els efectes derivats de tipus més alts i l'ampliació dels fets imposables que permeten una certa propensió al frau, l'articulació de l'impost que suposa una comprovació creuada i un interès dels propis contribuents a l'hora que constin llurs compres, permet esperar una major transparència i una disminució del frau, almenys en els estadis no directament lligats al consum final.

Com ja s'ha dit, aquests efectes han estat molt variables segons els diferents països, depenent de moltes circumstàncies que, igualment s'han esmentat. Un resum d'aquests efectes pels països europeus on s'ha implantat l'IVA es recull en el quadre següent.

QUADRE NÚM. 254

EFECTES GLOBALS DE LA IMPLANTACIÓ DE L'IVA ALS PAÏSOS EUROPEUS

Estats	Data d'implantació	% sobre els impostos totals.	Efectes principals
Bèlgica	1-1-71	30% (1978)	Bona acceptació, excepte per a les empreses més petites. Reduït impacte inflacionari
Dinamarca	3-7-67	19,3% (1978)	Impacte inflacionari al primer any, a causa dels tipus superiors (en mitjana global), compensats per una reducció dels increments dels impostos personals. Costos d'implantació moderats (1,2%)
França	1-1-54	45% (1978)	General acceptació. Impacte inflacionari nul en les adaptacions posteriors a la implantació inicial.
Països Baixos	1-1-69	26,2% (1977)	Resistències inicials per temor a l'inflació. Bona acceptació posterior davant el reduït impacte.
Irlanda	1-11-72	24,38% (1978)	Impacte inflacionari nul (tipus iguals a la mitjana anterior). Costos de recaptació molt moderats.
Itàlia	1-1-73	26% (1977)	Grans dificultats tècniques d'implantació. Impacte inflacionari estimat en un 8%. Persistència d'altres impostos sobre les vendes.
Luxemburg	1-1-70	37% (1978)	Bona acceptació. Impacte inflacionari despreciable.
Regne Unit	1-4-73	8,37% (1978)	Impacte variable sobre els preus: favorable als béns de consum immediat, desfavorable en el cas dels productes de consum duradors (en general). Costos considerables d'implantació. Generalment bona acceptació.
Alemanya	1-1-68	25,6% (1978)	Bona acceptació, però amb costos de recaptació més alts, davant la major complexitat de l'IVA endegat, en relació al sistema anterior. Sense impacte inflacionari.
Àustria	1-1-73	35% (1977)	General acceptació, però amb problemes pel que fa al sistema financer. Sense impacte inflacionari.
Noruega	1-1-70	—	Impacte inflacionari considerable (5,8%), derivat d'un tipus de l'IVA (20%) superior a la mitjana anterior (13,64%).
Suècia	1-1-69	29% (1978)	Impacte inflacionari nul, pel fet d'ésser el tipus mitjà a l'existent anteriorment. Bona acceptació.

1.4. L'harmonització fiscal i l'adhesió d'Espanya: efectes globals

L'harmonització fiscal a la Comunitat Econòmica Europea ha assolit avenços molt diferenciats segons el tipus d'imposició que hom consideri. Com ja s'ha vist, el grau d'homogeneïtzació en el camp de la imposició directa o en el dels impostos especials és, relativament, baix. Tan sols caldria esmentar els intents d'evitar la doble imposició en l'impost sobre la renda de les societats, i de situar el tipus de gravamen entre uns determinats tipus, a més d'una normativa comuna respecte al tractament fiscal de les aportacions de capital. En aquest sentit, l'impost de societats espanyol suposa una doble imposició pel fet d'ésser gravats posteriorment els dividends. La substitució d'això tindria uns efectes positius sobre els resultats de les empreses, o l'estalvi dels empresaris, i conseqüentment, un impacte positiu sobre la inversió. També, de moment, s'articulen certs mecanismes de crèdit per a la segona imposició, els quals, en general, són superiors als dels països comunitaris. En qualsevol cas, els tipus de gravàmens de l'impost són també superiors al nostre, encara que en aquest punt no s'han produït harmonitzacions significatives. Les necessitats recaptatòries de l'Estat espanyol tindran, doncs, un efecte determinant sobre les modificacions que puguin produir-se en aquest punt. Quant a la resta d'impostos directes (i especials, la recent reforma fiscal els ha situats relativament propers als europeus, malgrat la diversitat de sistemes existents. Lògicament, no cal esperar modificacions significatives en aquest sentit.

En canvi, pel que fa a la imposició indirecta, el grau d'harmonització assolit ha estat, com s'ha vist, molt considerable.

Ja s'ha parlat de l'ampliació de les franquícies fiscals als viatgers i l'avantatge que això pot suposar al nostre consumidor. Però, indiscutiblement, la preocupació fonamental per als empresaris i els consumidors espanyols, és la derivada de l'exigència comunitària d'implantar l'IVA en el moment de l'adhesió.

Com ja s'ha vist, els efectes de la implantació de l'IVA són molt variats i diferenciats segons els països que hom considera. Des del nostre punt de vista, la introducció de l'IVA en substitució de gran part del sistema actual d'imposició indirecta (basat en l'IGTE, en l'impost de luxe, i en els impostos especials), tindrà uns efectes desiguals i un impacte global, relativament imprevisible. Per poder avaluar amb exactitud els efectes quantitatius del canvi tributari, caldria fer estimacions sobre els diferents sectors econòmics al nivell més desagregat possible. Un apropament a aquesta anàlisi es fa en l'apartat següent, on s'estudia, aproximadament i amb una metodologia que s'explicita, l'impacte de l'aplicació de l'IVA sobre la pressió fiscal indirecta a la producció en els diferents sectors econòmics, inclosos en la Taula *Input-Output* espanyola de l'any 1975.

En el present apartat, doncs, cal fer unes consideracions generals, amb especial referència a Catalunya quan pugui fer-se, ja que l'anàlisi sectorial no s'ha pogut efectuar en no disposar de Taules prou recents per a l'economia catalana.

Primer, i per situar el futur paper que podria representar l'IVA en l'estructura del sistema tributari espanyol, el quadre següent pot ésser il.lustratiu, donat que l'IVA substituirà l'IGTE, a l'Impost de luxe i a una part significativa dels Impostos Especials.

(Quadre 254, p. 452)

FONT: "VALUE ADDED TAX" - Price Water House.- New York, novembre 1.979.

QUADRE NÚM. 255

ESTRUCTURA IMPOSITIVA DE L'ADMINISTRACIÓ ESPANYOLA (RECAPTACIÓ EL 31-12-80) PEL QUE FA ALS CAPÍTOLS I i II DELS PRESSUPOSTOS GENERALS DE L'ESTAT

IMPOSICIÓ DIRECTA	Milions de pessetes	%
Renda Persones Físiques	646.036	38,5%
Renda Societats	180.387	10,7%
Extingits (per supressió o transformació)	28.164	1,7%
Succesoris	15.028	0,9%
Impost Extraordinari sobre el Patrimoni	17.786	1,0%
Altres	21.070	1,3%
TOTAL	908.471	54,1%

(Continua)

(Continuació quadre núm. 255)

IMPOSICIÓ INDIRECTA	Milions de pessetes	%
Transmissions patrimonials	67.965	4,0%
Actes jurídics documentats	59.799	3,6%
Tràfic d'Empreses.	106.757	6,4%
Impost de Luxe	154.032	9,2%
Impostos especials	202.998	12,1%
Duanes	158.103	9,4%
Tabacs	12.876	0,8%
Petrolis	9.120	0,5%
Altres	169	0,0%
TOTAL	771.819	45,9%
TOTAL impostos directes i indirectes	1.680.290	100%

FONT: Ministerio de Hacienda.

A la vista del quadre, la distribució entre imposició directa i indirecta és assimilable a la mitjana europea, i no cal esperar modificacions en aquest sentit, de no ser una tendència –generalitzada, d'altra banda– a una equiparació entre les dues, augmentant la participació de la imposició indirecta.

Quant a la distribució entre els diferents impostos indirectes, cal esperar fortes modificacions derivades de la integració. En primer terme, cal pensar en l'eliminació dels ingressos per Duanes, ja que la recaptació derivada de l'aplicació de la TEC passa a finançar el pressupost comunitari. També cal tenir en compte els efectes de la transformació dels monopolis fiscals. De tota manera, la modificació més important vindrà per la substitució de l'IGTE, el de luxe i alguns d'especials, per l'Impost sobre el Valor Afegit. Aquest, per mantenir la capacitat recaptatòria actual haurà d'integrar doncs, els percentatges corresponents a aquells conceptes, i, a més, compensar la desaparició dels ingressos duaners. Aquestes modificacions impositives fan pensar que l'impacte de l'IVA en l'economia espanyola serà extraordinàriament significatiu a sobre els preus relatius, i, per tant, sobre el procés d'especialització productiva, a partir de la modificació de l'estructura dels costos en els diferents sectors.

També és previsible un impacte positiu sobre la inversió, a partir de la supressió de la doble imposició que actualment pateix. Si a això hi afegim el compromís governamental de disminuir les cotitzacions a la Seguretat Social, aquell efecte positiu pot veure's indirectament incrementat.

Quant a la dimensió empresarial, desapareix un incentiu a les integracions verticals, afavorint, en canvi, l'aparició d'economies d'escala i els processos d'integració horitzontal.

Pel que fa als efectes sobre el comerç exterior, cal distingir entre els produïts sobre les exportacions i sobre les importacions. Per a la primera, dependrà de la diferència que representi per a cada producte la desgravació per l'IVA en relació a l'actual. L'Administració afirma, però, que l'impacte global no serà negatiu, però caldria estudiar-ho amb més detall des de la perspectiva catalana. Quant a les importacions, els efectes seran dobles. Per als importadors, dependrà del diferent grau de compensació de gravàmens, mentre que pels productors interiors de productes importats o substitutius, els efectes seran els inversos, des del punt de vista de la protecció a llur producció, per via fiscal.

En general, però, l'opinió de la CEE és que tant les desgravacions com l'ICGI actuals son superiors a les que es produiran amb l'IVA, amb uns efectes, doncs, globalment negatius, almenys a curt termini, sobre el nostre comerç exterior. Però, cal repetir que no es disposa d'estimacions fiables respecte d'aquest tema. malgrat que l'exigència de la CEE per a la implantació de l'IVA ve de la creença que aquesta situació és actualment discriminatòria contra els productes comunitaris.

De tota manera, tot i acceptant la importància dels efectes considerats, el tema que més ha preocupat de l'aplicació de l'IVA és el seu impacte sobre els preus, i, conseqüentment, sobre els costos de les empreses.

Com ja s'ha dit repetidament, és previsible una important modificació dels preus relatius (i del nivell general de preus, si la pressió fiscal mitjana augmenta, cosa que, en principi, no es pretén). Malauradament, en el moment de redactar aquestes línies hom no disposa del darrer projecte governamental. En conseqüència no es pot disposar d'elements suficients per avaluar amb més detall aquests canvis previsibles en la pressió fiscal pels diferents sectors, encara que, d'acord amb les referències periodísti-

ques, els projectes anteriors, l'experiència actual, etc., s'han efectuat les previsions que figuren en l'apartat següent. Però, encara que l'esmentada previsió fos exacta, pel que fa al diferent impacte fiscal a nivell sectorial, no seria possible calcular, a priori, l'efecte sobre el nivell dels preus.

A nivell teòric, els preus relatius dependran de les condicions de l'oferta i de la demanda. En la mesura que aquesta predomini sobre la determinació del preu dels productes, tal com passa als mercats més competitius, caldrà fer estimacions de l'elasticitat de llur demanda a la variació dels preus oferts arran del canvi en el sistema impositiu, si la demanda és molt inelàstica, els preus variaran més que la producció, i a l'inrevés. D'altra banda, en els mercats oligopòlics, i en general poc competitius, la influència de la demanda sobre els preus és més reduïda, i en general, pot afirmar-se'n una rigidesa a la baixa; és en aquest sentit, on cal parlar d'un possible impacte alcista sobre els preus en modificar-se els preus relatius, si alguns es modifiquen a l'alça, a causa de les condicions no estrictament competitives del mercat. Així, pel que fa als preus relatius, l'avaluació de llur modificació és molt complexa. Depèn del grau de flexibilitat i competència de la nostra economia, i del grau de transparència fiscal que s'assoleixi amb l'IVA en comparació amb l'existent actualment (cal esmentar que aquest aspecte ha tingut, segons estimacions efectuades, una incidència especial en el cas italià, on l'existència de l'economia submergida ha incrementat aquesta incidència). L'augment de la transparència fiscal i la possible identificació de borses de frau, pot augmentar també els preus al nostre país, de la mateixa manera que succeí a Itàlia.

De tota manera, amb l'experiència que hom té pel que fa als impactes inflacionaris en determinats països, poden esmerçar-se una sèrie de mesures que intentin, com a mínim, esmorteir-lo.

Primer, cal esperar l'adopció de mesures prèvies, que permetin una implantació gradual a partir d'un coneixement més directe de l'impacte als diferents sectors (fent la declaració per l'IVA abans de substituir l'actual sistema) que permeti una fixació acurada del tipus mitjà que no suposi un increment global de la pressió fiscal (encara que les necessitats recaptatòries del sector públic, poden fer oblidar aquesta consideració).

També cal situar el tema, a partir del moment en què s'acordi l'aplicació de l'Impost. Seria desitjable que es fes en un moment en el qual les tensions inflacionistes fossin les mínimes possibles. Ja que la inflació, és bàsicament, de costos i condicionada per determinades polítiques monetàries, la política econòmica (monetària, fiscal, de rendes, industrial, etc.) que, en la perspectiva de reduir la inflació (en la mesura que l'evolució de l'atur ho permiti) s'apliqui, tindrà un efecte determinant sobre les conseqüències, inflacionàries de l'IVA. Això és així, ja que d'entrada, l'aplicació, malgrat que suposi un alça de preus, tan sols es transforma en inflació, si l'alça inicial es transmet a tota l'economia, multiplicant i continuant els seus efectes. Tot depèn, doncs, de la mesura en què s'hagin moderat els mecanismes de transmissió de la inflació d'aquí al moment de la implantació del tribut.

Tanmateix, l'aplicació de l'IVA als pagesos (encara que de manera simplificada i a tipus baixos en general) i als professionals (excepte els metges i els dentistes) pot suposar un cert increment dels preus actuals dels productes i serveis que aquests sectors proporcionen, en traslladar l'impost directament al consumidor. En aquest aspecte, la incidència sembla clara, però que no deriva de l'IVA en si, sinó de l'ampliació dels fets imposables, que resulta més factible que no en el sistema actual.

Finalment, des del punt de vista recaptatori i des d'una perspectiva catalana, la implantació de l'IVA pot representar un important increment de la recaptació pels impostos cedits, reconeguts a l'Estatut i a la LOFCA

Aquests, com és prou sabut, són els de Successions, el del Patrimoni, el de Transmissions, el de luxe prerecaptat en destinació, i les taxes sobre el joc. La previsió, continguda al Pressupost de la Generalitat, per l'any 1981, de la recaptació per aquests conceptes, és la següent:

QUADRE NÚM. 256

IMPOSTOS CEDITS A LA GENERALITAT (1981)

	Milions de pessetes
Impostos directes	
Successions	2.455,5
Patrimoni	6.244,0
Impostos indirectes	
Transmissions	10.464,0
Luxe-destí	11.636,7
Taxes sobre el joc	5.200,0

FONT: Pressupost de la Generalitat per a l'any 1981.-

L'Estatut i la LOFCA especifiquen que l'eventual supressió o modificació d'alguns d'aquests impostos implicarà l'extinció o modificació de la cessió. També, la LOFCA especifica que, en principi, són cedibles els impostos sobre les vendes en fase minoritària i els establerts sobre consum específics en fase minorista (excepte els recaptats per monopolis fiscals). Així, en la disposició transitòria tercera disposa que fins que l'IVA no entri en vigor, es considerarà com a impost cedible, el de luxe recaptat en destí. D'altra banda, en el projecte de llei de cessió d'impostos a la Generalitat (i per tant, susceptible de modificació), la disposició transitòria segona, punt 2, especifica que la cessió a Catalunya de l'IVA en la fase de gravamen sobre les vendes al detall, serà objecte d'una llei, tramitada amb el mateix procediment que l'esmentat projecte de llei de cessió d'impostos a la Generalitat. La interpretació d'aquestes disposicions pot suposar la possibilitat, doncs, d'un increment recaptatori, encara que, tot dependrà, de la nova llei que reguli la cessió de l'IVA, donada la capacitat per part de la Generalitat d'emprendre la gestió del mateix, de manera més o menys immediata. Cal tenir en compte, però, que el percentatge que representa l'IGTE recaptat a Catalunya és molt gran en relació al total recaptat a l'Estat espanyol, i sembla previsible que l'IVA també suposi un volum considerable de recaptació, ja sigui pel major nombre de transaccions econòmiques que s'efectuen com per la menor incidència de les borses de frau fiscal.

1. 5. Impacte de l'aplicació de l'IVA sobre la pressió fiscal indirecta a la producció en els diferents sectors econòmics

L'estudi de l'impacte sectorial de l'aplicació de l'IVA sobre la pressió fiscal indirecta a la producció s'ha efectuat a partir de la consideració de la taula *input-output* de l'economia espanyola, la qual, seguint la metodologia comunitària, s'elaborà, per a l'any 1975, pel Fons Social de la Confederació Espanyola de Caixes d'Estalvis.

La metodologia utilitzada ha estat la següent: 1) S'ha agafat com a base imposable el valor afegit net al cost dels factors per a cada un dels sectors. 2) S'ha aplicat un tipus impositiu de l'11% per a tots els sectors, tipus impositiu que segons acord de Consell de Ministres ha d'ésser el tipus normal a aplicar. 3) S'ha comparat aquest resultat amb els impostos indirectes a la producció pagats l'any 1975, deduint-ne el possible impacte fiscal. 4) En el cas dels sectors que produeixen, en part o totalment, béns considerats de primera necessitat o de luxe s'han repetit els càlculs aplicant un tipus impositiu del 4 i del 22% respectivament.

La principal dificultat que s'ha trobat és la de no haver pogut comptar amb el projecte de llei aprovat pel Consell de Ministres i en tràmit de tramesa al Congrés de Diputats en el moment d'escriure aquest apartat, que no ens ha permès confirmar la bondat de l'elecció, d'entre les variables disponibles, d'aquella més propera a la base imposable definida en el projecte de llei, ni definir amb exactitud les exempcions a l'aplicació de l'IVA, l'abast dels règims especials, i els tipus impositius que s'aplicaran en aquells productes considerats com de primera necessitat o de luxe. Les filtracions periodístiques i el comunicat del Consell de Ministres en què s'aprova el projecte de llei ha estat la nostra font d'informació.

Una altra de les dificultats que presenta la metodologia utilitzada deriva del canvi que s'ha produït en la legislació sobre la imposició indirecta, especialment el Reial Decret-Llei del 27 de març de 1981 segons el qual s'aprovà el text refós de l'impost sobre el luxe i el Reial Decret del 4 de novembre de 1980 segons el qual s'aprovà el Reglament corresponent a la Llei del 30 de novembre de 1979 sobre Impostos Especials. Evidentment, aquests canvis no s'han pogut incorporar i s'ha optat per assenyalar aquells sectors amb alguns o tots els productes subjectes, el 1975 o en l'actualitat, a aquests tipus d'impostos per a una més prudent valoració dels impactes.

Altres dificultats secundàries han estat el fet que si bé, dins dels impostos indirectes a la producció comptabilitzats a la taula *input-output* s'hi troben l'impost sobre el tràfic d'empreses, l'impost sobre el luxe, els impostos especials, els corresponents a la publicitat, a Ràdio-Televisió Espanyola i els monopolis fiscals (gasolina i tabac), en el cas de l'impost sobre el luxe només es comptabilitza el corresponent a aquells productes (els més) en què la recaptació fiscal es realitza en origen. Això afecta especialment el sector de l'automòbil, per al qual s'han fet les modificacions adients a partir de la publicació del Ministerio de Hacienda *"Estadisticas Fiscales y Presupuestarias"*, corresponent a l'any 1975.

D'altra banda, la informació, fins ara disponible, assenyala, en primer lloc, que l'IVA comportarà la supressió de l'impost sobre el luxe, de l'impost sobre el tràfic d'empreses i de l'impost especial sobre begudes refrescants. Els altres impostos especials, vigents actualment, subsistiran i formaran part de la base imposable de l'IVA, fet que també s'ha tingut en compte en realitzar els càlculs corresponents.

Finalment, cinc sectors de la taula *input-output* no han estat considerats: quatre a causa de la seva especificitat com a monopolis fiscals (petroli i tabac) o per la seva naturalesa pública (Comunicacions, Administració Pública i Defensa), i un a causa que les xifres disponibles sobre el valor afegit net al cost dels factors venien fortament afectades per les pèrdues registrades l'any 1975 pel sector (Institucions financeres).

Així doncs, els resultats que a continuació es presenten només poden ésser considerats com una aproximació tant per les dificultats metodològiques

descrites com perquè les dades corresponen a 1975. Es més, aquests resultats s'han de valorar tenint en compte les possibles exempcions, règims especials, deduccions de la base imposable, etc., que poden ésser aplicats amb caràcter general o per determinats sectors o tipus d'empreses; també s'ha de considerar la suavització de l'impacte que pot suposar la intenció governamental de disminució de la quota empresarial a la Seguretat Social, especialment en aquells sectors amb utilització més intensiva de la mà d'obra. És a dir, són resultats previs a l'aplicació de mesures compensadores per part de l'Estat.

Així doncs, s'ha considerat convenient procedir a una classificació qualitativa dels diferents sectors econòmics, tot classificant-los en cinc categories segons el volum de l'impacte, però, sense arribar a oferir una quantificació, ateses les raons esmentades. S'han classificat els sectors en les següents categories:

1.– Impacte fort
2.– Impacte important
3.– Impacte notable
4.– Impacte moderat
5.– Impacte nul o favorable

a. Els impactes més significatius: el sector primari i el de serveis

Els resultats obtinguts assenyalen que l'impacte més accentuat pot produir-se en el sector primari i en el dels serveis. En el primer cas, la classificació dels subsectors en ordre d'importància en els seus efectes seria la següent:

1.– IMPACTE FORT
- Producció ramadera
- Silvicultura
- Producció agrícola
- Serveis agrícoles i ramaders
- Pesca
- Caça

Tots els sectors agraris s'inclouen entre els sectors que rebran l'impacte més fort com a conseqüència de l'aplicació de l'IVA. Per això, sembla que s'ha previst l'aplicació d'un tipus impositiu del 4% pels productes alimentaris i un règim especial pels sectors de l'agricultura, ramaderia i pesca. Malgrat l'aplicació d'un tipus imposititu del 4%, tots aquests sectors continuarien situant-se, de no aplicar-se altres mesures d'efectes compensadors, entre els més afectats per l'aplicació de l'IVA (impacte fort); només el subsector pesquer, quedaria classificat entre els sectors amb un impacte important.

Quant al sector serveis, cal distingir, en primer lloc, aquells que ja el 1975 no estaven subjectes a cap tipus d'imposició indirecta a la producció i, que per tant, és probable que tampoc no s'apliqui ara l'IVA. Aquests subsectors són els següents:

- Lloguers d'immobles
- Ensenyament i investigació comercial
- Ensenyament i investigació no comercial
- Servei domèstic
- Serveis sanitaris no comercials.

També cal incloure aquí el sector de l'Assistència Social i serveis col.lectius en què els impostos indirectes a la producció eren ja molt reduïts el 1975.

Un cas especial a considerar dins el sector serveis és el de transport ferroviari que, fins ara, estava subjecte a una imposició indirecta molt reduïda (impost sobre el luxe en alguns serveis molt especials) i no s'aplicava el 1975 l'impost sobre el tràfic d'empreses. L'impacte en el cas de l'aplicació de l'IVA seria molt important, aplicant, fins i tot, un tipus impositiu del 4%.

Respecte als altres tipus de serveis, es poden classificar de la següent manera:

1.–IMPACTE FORT:
- Professions liberals o artístiques.
- Comerç a la menuda
- Serveis a les empreses
- Intermediaris del comerç
- Altres reparacions
- Serveis connexos al transport
- Serveis d'hosteleria i restaurant
- Serveis sanitaris comercials

2.– IMPACTE IMPORTANT:
- Altres transports terrestres
- Serveis personals comercials
- Transports marítims i comercials
- Auxiliars financeres i immobiliàries
- Transport aeri
- Reparació de vehícles i bicicletes
- Serveis recreatius i culturals

3.– IMPACTE NOTABLE:
- Comerç a l'engròs
- Entitats d'assegurances

4.– IMPACTE MODERAT: – Lloguers de béns mobles

Com es pot observar, la majoria de subsectors de serveis es troben classificats amb els que rebran un impacte fort o important. També aquí cal assenyalar que alguns sectors es trobaran sotmesos a exempcions; se'ls aplicarà un tipus impositiu inferior (4 %), o com el cas de les agències de viatge estaran subjectes a règims especials. Cal esmentar aquí els serveis sanitaris comercials, alguns serveis d'hoteleria i restaurant, i els serveis recreatius i culturals principalment, però també la gestió d'algunes institucions financeres (fons d'inversió mobiliària) i d'algunes operacions d'assegurances i financeres. Cal també tenir en compte que en cas d'aplicació d'un règim especial per a la petita i mitjana empresa, aquest podria alleugerir l'impacte en alguns sectors (com el de comerç a la menuda o el sector de reparacions); en canvi, en alguns sectors (com el comerç d'antiguitats), aquest pot estar subjecte a un tipus impositiu del 22%.

b. L'impacte sobre el sector industrial

Per apreciar l'impacte de l'aplicació de l'IVA en el sector industrial i en funció de la seva possible especial incidència, dividirem l'anàlisi efectuat en els següents apartats:

a) Indústria de l'alimentació

b) Indústria no manufacturera

c) Indústries manufactureres

d) Indústries subjectes a impostos especials: el cas de les begudes i els alcohols.

a) La indústria de l'alimentació

La indústria de l'alimentació presenta característiques especials, ja que juntament amb sectors amb impactes forts i importants se situen d'altres amb impactes moderats i notables en el cas d'aplicar-se un tipus imposititu normal (11%). Nogensmenys, sembla que el projecte de llei preveu l'aplicació del tipus impositiu del 4% per als productes alimentaris, la qual cosa si s'aplicava de forma completa significaria una reducció sensible de l'impacte, i fins i tot, seria clarament favorable en alguns sectors:

QUADRE NÚM. 257

IMPACTE DE L'APLICACIÓ DE L'IVA EN LA INDÚSTRIA DE L'ALIMENTACIÓ

SECTORS	Tipus Impositiu	
	11%	4%
Pa, pastisseria i galetes	Fort	Fort
Escorxadors	Fort	Fort
Indústries làcties	Fort	Important
Indústries de conserves càrniques	Important	Moderat
Sucs i conserves vegetals	Important	Moderat
D'altres indústries alimentàries	Notable	Moderat
Cacau, xocolata i confiteria	Notable	Favorable
Productes d'alimentació animal	Notable	Favorable
Fabricació d'olis i greixos	Moderat	Favorable
Pastes alimentàries	Moderat	Favorable
Conserves de peix i d'altres	Moderat	Favorable
Productes de molineria	Moderat	Favorable
Sucre	Moderat	Favorable

FONT: Elaboració pròpia.

A la indústria de l'alimentació hi ha tres subsectors que es veuran especialment afectats: el del pa, pastisseria i galetes, els escorxadors i les indústries làcties, havent d'esmentar en segon lloc les indústries de conserves càrniques, sucs i conserves vegetals i d'altres indústries alimentàries. Tots ells, aplicant un tipus

impositiu del 4 % continuarien tenint un impacte desfavorable encara que en els tres primers seria fort o important, i en els tres segons, moderat. Tot els altres subsectors d'ésser aplicable el 4% tindrien, alesho-res, un impacte favorable. Cal esmentar com el règim especial per a la petita i mitjana empresa pot alleugerir en la pràctica l'impacte en alguns sectors, com per exemple en el cas del pa, pastisseria i galetes.

Val a dir, que si se segueixen els criteris aplicats fins ara en el cas de l'impost de luxe, alguns dels productes alimentaris podrien estar gravats amb el 22 %, com és el cas de les salses i espècies preparades o les conserves de caviar, de salmó, crustacis i fetge d'ànec; però no sembla que aquest pugui fer variar sensiblement la classificació efectuada. També cal esmentar que en l'actualitat no hi ha cap producte alimentari subjecte a impostos especials, com l'any 1975 ho estaven el sucre i el cafè, i per això és possible que en alguns casos, com el d'aquest darrer (inclòs entre les altres indústries alimentàries), s'apliqui el tipus impositiu normal de l'11%.

b) Les indústries no manufactureres

Les indústries no manufactureres inclouen la mineria, la construcció i l'aigua, gas i electricitat. La classificació dels subsectors corresponents segons el volum de l'impacte de l'aplicació de l'IVA sobre la imposició indirecta a la producció, seria la següent:

1.– IMPACTE FORT:
- Extracció i transformació de minerals radioactius.

2.– IMPACTE IMPORTANT:
- Mineral de carbó
- Extracció de petroli i gas natural.
- Captació i distribució d'aigua
- Extracció de materials per a la construcció.
- Extracció de sal comuna.
- Construcció d'immobles.
- Obres públiques i civils.

3.– IMPACTE NOTABLE:
- Extracció d'altres minerals no metàl.lics.
- Extracció i preparació d'altres minerals metàl.lics.
- Energia elèctrica

4.– IMPACTE MODERAT:
- Extracció i preparació de mineral de ferro.
- Producció i distribució d'aigua calenta i vapor.

5.– IMPACTE FAVORABLE:
- Fabricació i distribució de gas.
- Producció de coqueria.

Com es pot observar, la majoria dels subsectors no manufacturers s'inclouen entre els que rebran un impacte notable o important. Dins del miner (poc important a Catalunya) s'escapen d'aquesta tendència l'extracció i transformació de minerals radioactius que rebrà un impacte fort, el d'extracció i preparació de mineral de ferro que rebrà un impacte moderat i el de coqueria en què l'impacte serà favorable, però tots aquests subsectors no estan representats a Catalunya.

Quant a la construcció, els subsectors rebran un impacte important, encara que com que és previst d'aplicar un tipus impositiu del 4 % als habitatges socials, és possible que l'impacte sigui inferior a l'observat, especialment en el subsector de construcció d'immobles.

Finalment, dins de la indústria de l'aigua, gas i electricitat, l'impacte seria important o notable en tots els subsectors a excepció de la producció i distribució d'aigua calenta i vapor, en què l'impacte seria moderat i el de la fabricació i distribució de gas en què l'impacte és favorable. De totes formes, en el cas dels serveis públics i del sector energètic en especial, es poden prendre algunes mesures de tipus compensador.

c) Les indústries manufactureres

La classificació dels subsectors manufacturers (que no s'analitzen a part) amb ordre de major a menor importància de l'impacte, seria la següent:

1.– IMPACTE FORT:
- Indústria aeronaútica.

2.– IMPACTE IMPORTANT:
- Recuperació de productes.
- Fusteria i estructures per a la construcció.
- Tallers mecànics independents.
- Fibres dures tèxtils.
- Fabricació d'articles de cuiro

– Instruments d'òptica, precisió i similars
– Envasos i articles de fusta.

3.– IMPACTE NOTABLE:

– Fabricació de productes ceràmics per a la construcció
– Fabricació d'eines i articles metàl.lics.
– Mobles de fusta.
– Indústria del vidre.
– Fabricació de productes de metall i tractament del metall
– Calçat
– Altres indústries ceràmiques i de minerals no metàl.lics.
– Productes siderúrgics.
– Derivats de ciment, guix i escaiola.
– Construccio naval.
– Adobats i acabats cuiro i pell.
– Fossa metàl.lica
– Suro
– Fabricació de màquines d'oficina i ordinadors.
– Acabats tèxtils
– Construcció ferroviària.
– Confecció.

4.– IMPACTE MODERAT:

– Seda i fibres artificials sintètiques.
– Gèneres de punt.
– Transformats del cautxú.
– Articles de matèries plàstiques.
– Construcció de maquinària industrial i equips mecànics.
– Impremta, premsa i editorial.
– Fabricació de productes químics inorgànics de base
– Fabricació de productes farmacèutics.
– Fabricació de productes químics per a la indústria.
– Construcció de maquinària i material elèctric.
– Cotó
– Catifes i d'altres indústries tèxtils.
– Preparació de ciments naturals, calç i guixos.
– Llana
– Xapes, aglomerats i fustes millorades.
– Construcció de maquinària agrícola i tractors.
– Altre material de transport.
– Fusta serrada i preparada
– Fabricació de primeres matèries plàstiques i metàl.liques.
– Fabricació de fibres artificials i sintètiques.
– Bicicletes i motos.
– Altres indústries manufactureres.

5.– IMPACTE NUL O FAVORABLE:

– Fabricació d'adobs i desinfectants
– Fabricació de productes químics orgànics de base.
– Fabricació de ciment artificial.
– Producció i transformació de metalls no ferrosos.
– Transformats de paper i cartró.
– Fabricació de material electrònic.

- Pastes de paper, paper i cartró.
- Fabricació de productes químics per al consum.
- Fabricació d'aparells electrodomèstics.
- Automòbils.

Com es pot apreciar, la majoria de subsectors manufacturers s'inclouen entre els que rebran un impacte moderat o notable, essent també força apreciables els sectors que rebran un impacte favorable.

Quant a la *indústria tèxtil i de la confecció*, la majoria dels subsectors s'inclouen dins dels que rebran un impacte moderat; només escapen d'aquesta tendència els subsectors de fibres dures que rebran un impacte important i el d'acabats tèxtils i de confecció que es troben classificats entre els subsectors que rebran un impacte notable, encara que a la part baixa de la classificació. Cal esmentar, que de seguir-se el criteri utilitzat fins ara en l'impost de luxe, és possible que es gravin amb un tipus impositiu del 22% les catifes de nus, tapissos i rebosters, així com la roba de vestir d'alta costura o confeccionades amb pells sumptuàries, fets que poden afectar als subsectors de la confecció i de catifes i d'altres indústries tèxtils.

Quant a la *indústria del cuiro, pell, cautxú i calçat*, l'impacte serà relativament més accentuat, ja que el subsector de fabricació d'articles de cuiro tindrà un impacte important i els de calçat i adobats de cuiro i pell,notable. Només, els transformats de cautxú figuren entre els subsectors afectats de forma moderada. Si bé l'any 1975, la marroquineria, estoigeria i articles de viatge estaven subjectes a l'impost de luxe, actualment no figuren en el Reial Decret-Llei 875/81 del 27 de març (BOE de 19 de maig).

En relació amb la *indústria de la fusta, suro i mobles*, els respectius subsectors presenten un comportament variat: mentre els subsectors de xapes, aglomerats i fustes millorades i el de fusta serrada i preparada presenten un impacte moderat, els subsectors de segona transformació de la fusta, presenten impactes importants –fusteria i estructures per a la construcció i envasament i articles de fusta– o notables –mobles de fusta–. Aquest és també el cas del subsector del suro.

D'altra banda, la *industria del paper, cartró i arts gràfiques* és una de les més afavorides segons els càlculs efectuats. Així es preveu un impacte favorable en els subsectors de transformats de paper i cartró i de pastes de paper, papers i cartró, i, un impacte moderat en el d'impremta, premsa i editorial, però aquest darrer registraria un impacte favorable en el cas d'aplicar-se,com sembla,un tipus impositiu del 4% als llibres, diaris i revistes.

Quant a la *indústria química*, tots els subsectors considerats s'inclouen entre els que rebran un impacte o bé moderat, o bé nul, o bé favorable. La majoria de subsectors rebran un impacte moderat, però pel d'adobs i desinfectants i el de fabricació de productes químics orgànics de base, l'impacte serà nul o lleugerament favorable. Queda per considerar el subsector de productes químics per al consum que presenta un impacte clarament favorable; de totes formes cal tenir en compte que inclou productes molt variats i que és possible que alguns d'ells,si continua el criteri aplicat en el cas de l'impost de luxe,siguin gravats amb el tipus impositiu del 22%, com podria ésser el cas d'alguns productes de perfumeria i els cosmètics; en aquest darrer cas, també s'haurien de tenir en compte els impostos especials que graven els alcohols i que afecten a la competitivitat d'aquesta indústria.

Quant a la *indústria del ciment, vidre i ceràmica*, es troben, per una banda, impactes notables tant en el cas del vidre com en el de ceràmica (tant per a construcció com per altres utilitzacions). En el cas del ciment, ens trobem que l'impacte és favorable per a la fabricació de ciment artificial, i, moderat en el de preparació de ciments naturals, calç i guixos; en canvi, és notable en el cas dels seus derivats. Tant en el cas del vidre com en el de la ceràmica cal tenir en compte que en l'actualitat alguns dels seus productes estan subjectes a l'impost de luxe (vaixelles, cristalleries, objectes d'ornamentació, etc.),fet que podria influir en l'aplicació d'un tipus impositiu superior (22%) en aquests productes, la qual cosa incidiria en el volum de l'impacte.

En relació a la *indústria siderometal.lúrgica*, els subsectors de productes siderúrgics i fosa metàl.lica estan classificats amb els que rebran un impacte notable, però el de producció i transformació de metalls no ferrosos pot tenir un impacte favorable. Pel que fa a d'altres *indústries de metall* està previst un impacte notable per a la fabricació d'eines i articles metàl.lics, fabricació de productes de metalls i fabricació de màquines d'oficina i ordinadors; un impacte moderat per a la maquinària tant mecànica com elèctrica, i un impacte favorable en el cas dels subsectors de fabricació de material electrònic i de fabricació d'aparells electrodomèstics. En aquest dos darrers subsectors, cal tenir en compte que alguns productes, fins ara, estaven subjectes a un impost de luxe, i que per tant poden estar subjectes a un tipus impositiu del 22 % (com els aparells d'alta fifelitat, els televisors en color, vídeos, etc.). D'aplicar-se aquest tipus, en conjunt l'impacte continuaria, probablement, essent favorable o nul per aquests sectors, especialment en el cas dels aparells electrodomèstics. Menció a part mereixen dos sectors: el d'instruments d'òptica, precisió i similars i els de tallers mecànics independents, amdós amb un impacte important; en el primer cas, cal tenir en compte que alguns productes (aparells fotogràfics i cinematogràfics,prismàtics, barómetres, etc.) estan subjectes a l'impost de luxe i per això, en el cas

d'aplicar-se un tipus impositiu del 22%, s'agreujaria el volum de l'impacte, ja de per si important; en el segon cas, caldria tenir en compte el règim especial de la petita i mitjana empresa que a la pràctica podria suposar un alleugeriment de l'impacte.

Quant a *la indústria de material de transport*, es preveu un impacte fort en la indústria aeronàutica i, notable en la de la construcció naval i ferroviària; són sectors amb una gran presència de l'empresa pública i poc representats a Catalunya,si fem excepció de "La Maquinista Terrestre i Marítima"; en aquests sectors cal tenir en compte, a més, que alguns dels seus productes (embarcacions, avions i avionetes esportives, etc) estaran gravades amb un tipus impositiu del 22%, donada la seva inclusió entre els productes subjectes en l'actualitat a l'impost de luxe. Malgrat que en la comparació efectuada no s'ha inclòs l'impost de luxe amb els impostos indirectes a la producció per ésser recaptat en destí, aquest fet no té incidència en el resultat global.

Els altres subsectors tenen, o bé un impacte moderat –construcció de maquinària agrícola i tractors, altre material de transport i bicicletes i motos– o un impacte favorable com és el cas dels automòbils. Aquí, val a dir que el tipus impositiu que cal aplicar, si es té en compte els productes que actualment es troben gravats per l'impost sobre el luxe, seria del 22% per als automòbils i bicicletes i motos estrangeres o fabricades a Espanya però de valor superior a una determinada quantitat de diner o amb una cilindrada superior a 50 c.c. En aquest darrer cas, no s'ha pogut fer cap ajust, per qüestions de disponibilitat estadística, necessari en trobar-se gravat en destí, però no és probable que de fer-ho variés sensiblement llur classificació. En canvi, en el subsector de l'automòbil s'ha pogut tenir-ho en compte i s'han fet les rectificacions adients.

Finalment, quant a les altres *indústries manufactureres,* es preveu un impacte moderat; cal tenir en compte que alguns dels seus productes es troben gravats en destí per a l'impost sobre el luxe (com és el cas de la joieria, rellotgeria, articles per al fumador, etc.) i, que el tipus impositiu que cal aplicar per a ells seria del 22%; donat el caràcter de "calaix de sastre" d'aquesta indústria, cal ésser prudent en la generalització d'aquestes conclusions. Resta el subsector de *recuperació* pel que es preveu que tingui un impacte important l'aplicació de l'IVA.

d. Indústries subjectes a impostos especials: el cas de les begudes i els alcohols.

Finalment, queden per considerar la indústria de les begudes i alcohols, que pel fet de trobar-se subjectes a impostos especials i a l'impost sobre el luxe, cal fer-ne esment a part. El fet que estiguin subjectes a impostos especials presuposa que el valor afegit net al cost dels factors s'hagi d'augmentar en el valor dels impostos satisfets per aquest concepte, per trobar la base imposable sobre la qual aplicar el tipus impositiu de l'IVA. D'altra banda, el fet que estiguin subjectes –els aiguardents, licors, brandies i whiskies i les begudes envasades i amb marca, el preu de les quals no superi una determinada quantitat de diners– a l'impost sobre el luxe, fa que per a alguns productes, el tipus impositiu a aplicar en el cas de l'IVA, sigui del 22%. Cal tenir en compte també que la introducció de l'IVA suposa, a part de la supressió de l'impost sobre el tràfic d'empreses i sobre el luxe, la de l'impost especial de begudes refrescants.

Fent, doncs, els càlculs adients, la classificació dels subsectors de la indústria de begudes seria la següent:

QUADRE NÚM. 258

IMPACTE DE L'APLICACIÓ DE L'IVA EN LA INDÚSTRIA DE BEGUDES I ALCOHOLS

SECTORS	Tipus Impositiu	
	11%	22%
Sidra	Moderat	—
Aigües minerals i begudes analcohòliques	Favorable	—
Indústria vinícola	Favorable	Favorable
Cervesa	Favorable	Favorable
Aiguardents, compostos i licors	Favorable	Favorable
Alcohols	Favorable	Favorable

FONT: Elaboració pròpia.

Com es pot veure, s'espera un impacte favorable per a la majoria de subsectors, encara que cal tenir molt en compte que d'ençà 1975, el canvi de la Llei d'Impostos Especials (30 de novembre de 1979) i el seu reglament (4 de novembre de 1980) poden afectar la pressió fiscal indirecta d'aquests subsectors, però en tot cas aquests efectes no serien atribuïbles directament a l'aplicació de l'IVA.

2. Les empreses públiques a Catalunya i l'entrada d'Espanya a la CEE

2.1. Les repercussions sobre l'economia catalana

Les repercussions de la integració a la CEE sobre el subsector institucional de l'economia catalana definit per les "empreses públiques" vindran determinades, d'una banda, pels efectes probables sobre les empreses públiques a nivell estatal i, d'una altra banda, per les característiques del sector a Catalunya, el seu pes relatiu dintre de determinats sectors econòmics i àdhuc la presència concreta de certes empreses.

En termes generals, es pot dir que els efectes de la integració sobre les empreses públiques a nivell estatal seran de dos tipus:

a) repercussions sobre sectors productius en què la presència del sector públic és substancial o total; és a dir, efectes econòmics en raó de l'activitat econòmica de certes empreses públiques; i b) repercussions en raó del seu caràcter jurídic d'empresa pública.

En el primer cas, la repercusió serà tant més important, quant més gran sigui la participació d'empreses públiques en el sector considerat i, quant més important sigui el pes relatiu d'aquestes empreses públiques sobre el total. En el segon cas (repercussions en tant que públiques) podem distingir, en principi, tres classes d'efectes:

– Els derivats del nou condicionament de l'Estat en la fixació de polítiques de preus a certes empreses públiques.

– Els derivats de la possible modificació en la forma de finançar (subvencionar) l'Estat determinades empreses públiques.

– Els lligats a l'acceptació de la reglamentació comunitària d'harmonització formal-legal de les empreses públiques.

Els dos primers responen de fet a una mateixa intenció comunitària: evitar un "dumping" amagat; mirar que s'acompleixi la regla d'or de la no discriminació econòmica entre els Estats membres.

Aquesta consideració general sobre els possibles efectes, ja permet veure que la seva traducció al nivell de l'economia catalana dependrà molt de quines són les empreses públiques que hi tenen un paper destacat, de la seva importància relativa i de la part de la seva activitat realitzada aquí; és a dir, en definitiva, de la composició del subsector institucional "empresa pública" a l'economia catalana.

Seguidament, s'analitza el conjunt d'empreses públiques a Catalunya; després, les possibles repercusions de la integració a les Comunitats, a nivell estatal (especialment, respecte a certes empreses clau i a les que tenen una presència important a Catalunya); per finalitzar aplicant les conclusions pel que fa a l'economia catalana.

2.2. Les empreses públiques a Catalunya

El caràcter de "pública" d'una empresa prové del seu control per part de l'Administració Pública, sigui aquesta l'Estat, l'Administració Autonòmica o l'Administració Local, la qual cosa suggereix ja un primer factor diferenciador a efectes de l'anàlisi.

El control es basa, generalment, però no sempre, en tenir-hi la propietat total o majoritària de l'empresa; propietat que pot concretar-se jurídicament de diverses maneres.

Independentment d'això, les empreses públiques, precisament pel seu caràcter com a tals, sovint tenen un estatut jurídic econòmic especial. Tot plegat fa que sigui útil per situar el tema inventariar els diferents tipus d'empreses públiques que es pot trobar:

a. Empreses de control estatal

Serveis públics estatals (Correus, RTVE)

Establiments públics (RENFE, Juntes de Ports, INV...)

Empreses mercantils de propietat pública (empreses públiques en sentit estricte):

- directa, a través de la Dirección General del Patrimonio del Estado (CAMPSA...)
- a través de l'INI (HUNOSA...)
- a través d'un altre organisme autònom (Urgell, S.A.)

Empreses mercantils amb control no patrimonial, sinó administratiu (Telefònica).

b. Empreses de control municipal

Serveis públics municipalitzats (S.M. de Parcs i Jardins de Barcelona).

Empreses o Serveis municipals (Patronat Municipal de l'Habitatge de Barcelona) o de propietat municipal (Transports de Barcelona...)

c. Empreses amb control de govern autònom

De moment existeixen els exemples de:

– Ferrocarrils de la Generalitat (empresa mercantil)

– Part transferida de l'Instituto Nacional de Urbanismo.

La consideració, a partir de la tipologia general anterior, de les empreses públiques en relació a l'àmbit econòmic català, no presenta lògicament problemes en els grups, b i c, però sí amb l'a (empreses de control estatal), que és d'altra banda, el de major pes, amb gran diferència. El problema radica, òbviament, en el fet que l'àmbit econòmic d'aquestes empreses és, generalment, estatal segons una o vàries dimensions de la seva activitat. Això obliga a precisar la classificació anterior, de cara a **inventariar les empreses públiques en relació a Catalunya,** introduint la següent diferenciació:

– Empresa estatal, radicada de fet a Catalunya, és a dir, que té aqui l'única o principal activitat econòmica productiva(La Lactaria Española o SEAT).

– Empresa estatal amb centre o centres, de treball importants. Quan té una planta o centre amb una certa autonomia administrativa (generalment ex-empreses independents). Exemples, el centre de SECOINSA a Barcelona que abans era TELESINCRO, S.A.; la Refineria de Tarragona, actualment d'ENPETROL.

– Empresa Estatal amb simple delegació de serveis (CAMPSA), sucursal (Agència EFE), o activitat per naturalesa descentralitzada territorialment (Iberia, Correus).

Per simplificar ens referirem a aquests tres casos com:

– Empreses estatals a Catalunya.

– Divisions d'empreses estatals.

– Delegacions d'empreses estatals.

Segueixen a continuació les llistes que recullen l'inventari de les empreses corresponents a cadascun d'aquests grups, completats per l'inventari de les empreses amb control municipal o de la Generalitat.

LLISTA NÚM. 2

Empreses de control estatal	Empreses radicades a Catalunya	Radicada una divisió	Delegació
Serveis públics estatals (organismes autònoms no mercantils)			
CORREOS (Delegació provincial)			X
RTVE		Diverses	
MEDIOS DE COMUNICACIÓN SOCIAL DEL ESTADO		Diverses	
Establiments públics (organismes autònoms amb estructura empresarial)			
RENFE			X
JUNTA DEL PORT DE BARCELONA	X		
JUNTA DEL PORT DE TARRAGONA	X		
AEROPUERTOS NACIONALES		X	
CONFEDERACIÓN HIDROGRÁFICA DEL PIRINEO ORIENTAL	X		
TEATRO NACIONAL		X	
EDITORA NACIONAL			X
INSTITUTO NACIONAL DE LA VIVIENDA			X

(Continua)

(Continuació llista núm. 2)

Empreses mercantils de propietat estatal	Empreses radicades a Catalunya	Radicada una divisió	Delegació
Directa (Dirección Gral. Patrimonio del Estado)			
MERCASA (Mercabarna)[1]		X	
TABACALERA, S.A.			X
PETROLIBER, S.A.			X
MERCOSA		X	
CAMPSA			X
BANCO EXTERIOR DE ESPAÑA		X	
URGELL, S.A.	X		
A través de l'INI			
ENAGAS		X	
ENASA		X	
EN. CELULOSAS			X
ENDIASA			X
ENHER	X		
ENPETROL		X	
LESA ("RAM")	X		
LA MAQUINISTA	X		
MEVOSA		X[2]	
SEAT	X[3]		
FODINA, S.A.			X
BUTANO, S.A.		X	
AUXINI		X	
IBERIA			X
ENTURSA	Diverses[4]		
EFE			X[5]
ARTESPAÑA		X	
ATESA			X[5]
GEASA			X
A través d'altres empreses públiques:			
PRODUCCIÓN Y SUMINISTROS DE ELECTRICIDAD ENHER	X		
ENERGÍA ELÉCTRICA DEL TER, S.A. – ENHER	X		
INDUSTRIAS ELÉCTRICAS BONMATÍ, S.A. – ENHER	X		
TÉRMICAS DEL BESÓS, S.A. – ENHER	X		
RODES DE ENERGÍA, S.A.– ENHER	X		
INDUSTRIAS SEMIMETÁLICAS, S.A. – ENDASA	X		
LITOFAN ESPAÑOLA, S.A. – ENDASA	x		
MAQUINARIA INDUSTRIAL, S.A. – MAQUINISTA	X		
MOTORES MEN, S.A. –MAQUINISTA	X		
MATACÁS – ENASA	X		
CONSTRUCC. JOVER, OBIOLS Y ROSELL – ENASA		X	
OLEAGINOSAS ESPAÑOLAS, S.A. – ENDIASA	X		
VIAJES MARSANS, S.A. – ATESA	X		
ALCUDIA – ENPETROL		X	
CALATRAVA – ENPETROL		X	
PAULAR – ENPETROL		X	
GAS GIRONA, S.A. – BUTANO	X		
GAS IGUALADA, S.A. – BUTANO	X		

(Continua)

(Continuació llista núm. 2)

Participació no majoritària a:	Empreses radicades a Catalunya	Radicada una divisió	Delegació
HISPANO FRANCESA DE ENERGÍA – ENHER	X		
NUCLEAR, S.A. – ENHER	X		
UNIÓN TÉRMICA, S.A. – UESA	X		
CORTES Y APLANADOS SIDERÚRGICOS – ENSIDESA	X		
TETRACERO, S.A. – ENSIDESA		X	
BAUXITAS ESPAÑOLAS, S.A. – ENDASA	X		
LA FARGA CASANOVA, S.A. – AESA	X		
INDUSTRIAS MATA, S.A. – SEAT	X		
S. A. LA RIBERA – MAQUINISTA	X		
GAS VIC, S.A. – BUTANO	X		

NOTES: 1) Mercabarna acumula també participació de l'Ajuntament de Barcelona.
2) La participació de l'INI no arriba al 50% (43,4 %).
3) Malgrat que la seu social és a Madrid, s'inclou entre el 85-90 % de la seva activitat productiva està radicada a Catalunya.
4) Paradores Nacionales de Turismo.
5) La participació de l'INI no és majoritària, però sí la participació pública total.

Fins aquí, les empreses públiques de control estatal que tenen alguna relació significativa amb l'àmbit econòmic català. Cal afegir, no obstant, dues observacions. En primer lloc, que la llista anterior representa la situació en un moment determinat, situació que està subjecta a canvis en el temps en modificar-se els percentatges de domini o, simplement, a causa dels canvis en l'estratègia organitzativa a nivell geogràfic de les diferents empreses. I, en segon lloc, cal referir-se als organismes públics "quasi-empresa" que no s'han inclòs en el quadre anterior, tal com: ICONA, FORPPA, CAT i "Administración Turística Española". Es tracta d'entitats amb una activitat econòmica important, però que, o bé són a la frontera entre el que pot considerar-se empresa pública i el que és una "divisió" d'un ministeri, o bé, són clarament unes **entitats mixtes de política sectorial** de l'Estat. Per la mateixa raó no s'han inclòs a la llista els casos ja més clars en tant que **instruments de política sectorial d'intervenció directa** com són les Universitats, els Instituts i escoles estatals o els centres sanitaris estatals o de la Seguretat Social.

Segueix a continuació el detall de les empreses públiques a Catalunya de caràcter no estatal:

LLISTA NÚM. 3

Empreses de control municipal	Ajuntament del qual depenen
Serveis (públics) municipalitzats	
Serveis de Parcs i Jardins	BARCELONA
Serveis de Pompes Fúnebres	BARCELONA
Serveis de Pompes Fúnebres	CASTELLAR DEL VALLÈS
Servei de Pompes Fúnebres	REUS
Electricitat de Centelles	CENTELLES
Aigües de Puig-reig	PUIG-REIG
Aigües de Sant Andreu	ST. ANDREU DE LLAVANERES
Aigües de Sant Vicenç	ST. VICENÇ DE CASTELLET
Aigües de Vilafranca	VILAFRANCA DEL PENEDÈS
Aigües de Vilanova	VILANOVA I LA GELTRÚ
Aigües de Girona	GIRONA

(Continua)

(Continuació llista núm. 3)

Empreses de control municipal	Ajuntament del qual depenen
Serveis (públics) municipalitzats	
Aigües de Lloret	LLORET DE MAR
Aigües de Tossa	TOSSA DE MAR
Aigües de Tortosa	TORTOSA
Patronat d'Habitatges de	STA. COLOMA DE GRAMENET
Patronat de Cultura Esportiu	STA. COLOMA DE GRAMENET
Patronat de Cultura Esportiu	CORNELLÀ
Patronat de Cultura Esportiu	CASTELLDEFELS
Automòbils de Roda de Ter	RODA DE TER
Empreses municipals.	
Societat Privada Municipal de Transports	BARCELONA
FF. CC. Metropolità	BARCELONA
Patronat Municipal de l'Habitatge	BARCELONA
Patronat Municipal de l'Habitatge	BADALONA
Asseguradora de Servei i Prestacions	BARCELONA
Escorxador Municipal	BARCELONA
Aigua d'Argentona a Mataró	MATARÓ
Empresa Mixta Municipalitzada de Serveis d'Aigua, S.A.	MOIÀ
Companyia d'Aigües de Sabadell	SABADELL
Habitatges municipals	TARRAGONA
Serveis Funeraris Municipals, S.A.	TARRAGONA
Funerària Egarense	TERRASSA

LLISTA NÚM. 4

EMPRESES CONTROLADES PER LA GENERALITAT O LES DIPUTACIONS

– Ferrocarils de la Generalitat

– Part transferida del'Instituto Nacional de Urbanismo.

Paralel.lament al cas anterior, hi ha altres organismes, en aquest cas depenents, principalment, de les Diputacions o de la Generalitat, que tenen en major o menor grau la característica de quasi-empresa i que no s'inclouen a la llista anterior per considerar que ja es troben a l'altra banda de la línea de demarcació, que necessàriament s'ha de col.locar en algun punt, de les "empreses públiques". Entre aquests organismes amb una certa activitat econòmica i personalitat independent, hi ha el Patronat de la Muntanya del Montseny i l'Escola Experimental i Escola de Capatassos Agrícoles de Caldes de Montbui, entre d'altres.

Encara que no es disposen d'estudis quantitatius que permetin avaluar la importància relativa dels diferents casos d'empreses públiques dintre de l'economia catalana, hi ha prou evidència per afirmar que el pes més important, amb gran diferència, correspon a les empreses industrials o clarament mercantils, és a dir, a les de control estatal; i, a la vegada, aquestes pertanyen en gran part al grup de l'INI (*). Les repercussions possibles de l'entrada al Mercat Comú, cal estudiar-les, per tant, enfocant la qüestió bàsicament sobre les empreses del grup INI.

2.3. Les repercussions de la integració per a les empreses públiques, a nivell estatal.

Com s'ha vist abans, els possibles efectes econòmics poden ésser de dos tipus:

a) En tant que empreses de sectors productius determinats.

b) En tant que empreses públiques.

Sobre el primer punt, es tractaria d'analitzar els sectors productius on l'empresa pública té una importància econòmica significativa i avaluar la situació re-

(*) Recentment (24.4.81) ha estat creat l'Instituto Nacional de Hidrocarburos (INH) al qual es transferiran les participacions tant de l'INI com directes de l'Estat en aquest sector. No obstant per simplificar continuarem referint-nos al grup INI.

lativa i les perspectives d'aquests sectors de cara a la integració.

Pel que fa al segon punt, es tractaria de veure en quina mesura una pràctica (i una institucionalització) quant a política de preus i política de finançament (subvenció) de l'Estat a les empreses públiques espanyoles, haurien de canviar-se per respectar els acords de les Comunitats i, en conseqüència, avaluar les repercussions, quant a viabilitat de les empreses, d'aquesta "desprotecció". A un nivell molt menys important hi hauria l'aspecte, esmentat al principi, de possibles canvis formals derivats de l'acceptació de l'encara embrionària reglamentació comunitària d'harmonització legal de les empreses públiques.

El tema de les empreses públiques s'esmenta explícitament en l'article 90 del Tractat de Roma, en el qual es determina que els Estats membres es comprometen a actuar de manera que les empreses que controlen no falsegin el *funcionament del mercat* a través de gaudir de situacions de privilegi respecte a la resta d'empreses. De forma implícita, altres articles del Tractat de Roma incideixen sobre el tema de les empreses estatals: els 3, 85 al 90, en tant que es refereixen a la garantia de la *lliure concurrència*; i els 92, 93,94, que es refereixen als *ajuts estatals de les empreses* (de tot tipus).

El mateix article 90, admet una excepció quant a les empreses "encarregades de la gestió de serveis d'interès econòmic general o que tinguin un caràcter de monopoli fiscal".

L'article 90 esmentat –única menció explícita, per ara, sobre les empreses públiques en el codi fundacional– de contingut necessàriament genèric, hauria d'haver tingut un desenvolupament posterior en forma de directrius o normes d'aplicació a casos concrets; però com que aquest tema és especialment conflictiu per a determinats Estats membres, això no s'ha produït encara. En aquests moments existeix, no *projecte de directiva* sobre el tema de la transparència de les relacions financeres entre els Estats *i les empreses públiques*, projecte encara en fase de discussió. Si s'aprovava aquesta directiva, els Estats estarien obligats a *comunicar* a la Comissió de la CEE els *projectes quant a aportació de finançament* a les seves empreses públiques per qualsevol de les següents vies:

a) Subvencions a fons perdut, per compensar pèrdues d'explotació.

b) Augments de capital.

c) Facilitar, directament o indirecta, crèdits en condicions més favorables que a les empreses no públiques del mateix sector.

d) Renunciar a la participació en els resultats en la part que correspongui a l'Administració Pública.

e) Acordar exempcions fiscals, totals o parcials, a empreses públiques.

f) Qualsevol altra concessió d'avantatges econòmiques que no afectin a les empreses privades que estan en les mateixes condicions.

Malgrat que aquesta directriu no estigui encara en vigor, és una mostra força significativa de l'orientació de la CEE en aquest sentit, a més que no fa, sinó, precisar en punts concrets el que ja és vigent (article 90) i que com s'ha vist respon a un únic criteri bàsic: que les empreses estatals, bàsicament les industrials, actuïn en lliure concurrència, és a dir, sense avantatges econòmics concedits per l'Estat.

Les repercussions d'aquesta norma bàsica i el seu probable desenvolupament afectarà a alguns monopolis fiscals que no tenen un caràcter de servei públic i que, per tant, no podran continuar com a tals monopolis; es tracta, bàsicament, de CAMPSA i possiblement també de Tabacalera.

El finançament de les empreses estatals, concretament les de l'INI, és un altre aspecte que haurà de modificar-se al moment de ser obligats per les normes comunitàries. Encara que l'atorgament de crèdits directament a empreses estatals, sense cost o a un cost purament simbòlic és una pràctica en gran part abolida, subsisteix la col.locació automàtica de les obligacions de l'INI al mercat financer, en tant que les institucions de crèdit estan obligades a adquirir aquestes obligacions per cobrir uns coeficients mínims determinats. Això, que va clarament en contra de la normativa comunitària, presuposa que, d'eliminar-se, produiria una elevació dels costos financers de les empreses de l'INI, costos que, a més, són proporcionalment molt importants ja ara:

> "... Se puede preveer (después de nuestra adhesión a la CEE) un aumento del coste de les recursos financieros del INI, cuestión que hay que relacionarla con la actual estructura financiera de este organismo, cuyo *desequilibrio entre recursos propios y recursos ajenos*, escapa a las más elementales normas financieras".
>
> (M.C. MESTRE, Dirección de Estudios del INI) (*).

Un altre aspecte, dintre del tema del finançament a baix cost, és el de les subvencions a fons perdut per compensar pèrdues d'explotació. En els darrers anys hi ha dos casos importants (per la seva quantia i repercussions): HUNOSA i Empresa Nacional Bazán, encara que les empreses amb pèrdues importants són més. (Vegeu quadre núm. 259).

(*) En *La empresa pública en España frente a la integración en la CEE* Revista de Economía e Industria, núm. 182 (1979).

En aquest punt de les subvencions donada la integració a la CEE implicaria en principi acabar aquesta pràctica, i això significaria la liquidació o almenys la dràstica reconversió de les empreses afectades. No obstant, si s'analitzen els casos concrets no tant com empreses públiques sinó pertanyents a uns sectors concrets, trobem que la mineria del carbó está fortament subvencionada a la CEE (encara que probablement no tant com HUNOSA ho està a Espanya), i quant a la Bazan, cal tenir en compte un factor especial, com és la seva important dedicació a la marina de guerra, amb uns marges comercials imposats molt baixos. En conjunt i tenint en compte els períodes d'adaptació, les repercussions per aquesta banda semblen localitzades i no excessivament problemàtiques. (*).

Cal considerar, ara, l'altra font de repercussions derivades de la integració: els efectes probables sobre determinats sectors en els quals la presència de les empreses públiques sigui significativa. En el quadre núm. 260 pot veure's, per una part substancial de les empreses estatals, la seva importància relativa dintre de produccions de relleu.

Ara és convenient concentrar l'atenció en aquells sectors als quals pertanyen les empreses estatals amb més forta presència a Catalunya, és a dir, electricitat (ENHER i filials); vehicles (SEAT, ENASA, MEVOSA), alimentació (LESA) construcció mecànica (MAQUINISTA i filials) i sector químic (ENPETROL i filials). I, en aquest sentit, la primera constatació és que segons el quadre de resultats anterior, una part important d'aquestes empreses té darrerament resultats negatius:

SEAT	12.013 milions de pèrdues el 1979
ENASA	6.174 milions de pèrdues el 1979
MAQUINISTA	566 milions de pèrdues el 1979

A continuació es precisa més aquesta qüestió en la mesura que la mateixa informació disponible ho permet.

(*) Cal tenir en compte a més que a la CEE es donen també nombroses situacions de subvenció directa de l'Estat a les empreses públiques industrials que funcionen amb pèrdues. I això a una escala prou important com perquè les grans companyies americanes hagin protestat davant del seu govern i demanin equiparació de condicions. Vegeu en aquest sentit el significatiu article de H.D. Menzies "U.S. Companies in Unequal Combat", Revista FORTUNE, abril 1979.

QUADRE NÚM. 259

RESULTATS ECONÒMICS DE LES EMPRESES DE PARTICIPACIÓ DIRECTA DE L'INI (1979)
(Resultats en milions de pessetes)

27 empreses amb beneficis o equilibrades, que sumen		19.904,7	
47 empreses amb pèrdues que sumen		–82.517,8	
TOTAL NET		–62.613,1	
Subvencions acordades (a HUNOSA i Bazan, concretament)		22.890,0	
Pèrdues menys subvencions directes		–39.723,1	
Principals empreses amb pèrdues			
Astilleros Españoles S.A.	13.917,1	HUNOSA	18.995,2
Altos Hornos del Mediterráneo	6.983,1	IBERIA	2.591,9
ASTANO	7.285,7	MAQUINISTA	566,2
BAZAN	3.895,5	POTASAS	1.172,1
BUTANO	1.599,7	SEAT	12.013,0
ENASA	6.174,0	SECOINSA	112,7
ENSIDESA	7.661,0	Grupo de Empresas Alvarez S.A.	1.334,5

FONT: Elaboració pròpia a partir de la Memòria de l'INI, 1979. Volum I.

QUADRE NÚM. 260

PARTICIPACIÓ DE LES PRODUCCIONS DEL GRUP INI EN EL TOTAL ESPANYOL (1979)

Produccions	Participació %
Petroli brut, destil.lat	38,1
Energia elèctrica	19,3
Gas natural	100,0
Gas lleuger, propà	100,0
Acer	45,5
Alumini metall	56,0
Alumini laminat	55,0
Alumini extracció	24,6
Carbó	57,0
Sals potàssiques	39,0
Construcció naval	80,4
Vehicles de turisme	28,7
Vehicles industrials	35,3
Transport aeri	37,0
Pasta química de fusta	41,6
Fibra tèxtil cel.lulòsica	54,1
Enginyeria	27,6
Fertilitzants nitrogenats	32,4
Llet tractada	20,2

FONT: Memoria de l'INI, 1979, Volum I

2.4. Algunes conclusions sobre la incidència de la integració sobre les empreses públiques a Catalunya

Recapitulant sobre els punts anteriors, es dedueix que les probables incidències sobre les empreses públiques, de la integració a la CEE, es concretaran:

a) en els monopolis fiscals;

b) en les empreses industrials subvencionades o amb finançament preferencial; i

c) en les empreses públiques de sectors competitivament febles o en situació problemàtica.

Això, aplicat a Catalunya, redueix les empreses a considerar pràcticament a les del grup INI més INH, és a dir: (Vegeu llista núm. 2).

I si ens centrem en els efectes més significatius i sobre les empreses més importants, la qüestió queda simplificada a la consideració de tres empreses concretes de la llista núm. 2: SEAT, MEVOSA, i ENASA, i, en un segon nivell quant a incidència: la Maquinista i LESA.

Les tres primeres, com hom pot veure, pertanyen a un mateix sector: automoció; pel que fa a les empreses d'aquest ram, es pot preveure precisament una probable incidència negativa de la incorporació a la CEE donada, d'una banda, la situació del sector en aquests moments amb greus problemes de demanda, i, per una altra banda, el fet d'un cert desavantatge comparatiu tècnic en alguns aspectes, en relació a les empreses del mateix ram a la CEE, especialment, quant a tecnologia de base i disseny. En el cas de SEAT i ENASA, el primer aspecte, el d'empreses ja amb forta crisi de demanda, queda greument remarcat per les importants pèrdues que darrerament presenten. No hi ha dubte, però, que el cas més problemàtic és el de SEAT: la renovació tècnica dels darrers anys ha disminuït, i fins i tot pràcticament eliminat en algunes línies, les diferències quant a mètodes de producció i nivells teòrics de productivitat, en relació a les empreses eu-

LLISTA NÚM. 5

GRUP INI A CATALUNYA. EMPRESES DE PARTICIPACIÓ PARITÀRIA, DIRECTA O INDIRECTA

I.– EMPRESES RADICADES A CATALUNYA*

ENHER i filials
LA LACTARIA ESPAÑOLA (LESA "RAM")
LA MAQUINISTA i filial (2)
SEAT **
ISSA (Indústries Semimetàl.liques, S.A.)
LITOFAN
MATACAS
OESA (Oleaginosas Españolas, S.A.)
MARSANS
GAS GIRONA S.A.
GAS IGUALADA S.A.

II.– RADICADA UNA DIVISIÓ, FÀBRICA O PART SUBSTANCIAL DE L'EMPRESA

ENAGAS Planta Gas Natural (Barcelona)
ENASA Planta de la Sagrera i Zona Franca (Barcelona)
ENPETROL Refinería (Tarragona)
MEVOSA Planta de motors diesel (Barcelona)
BUTANO, S.A.
AUXINI
ENTURSA
ARTESPAÑA
ALCUDIA Planta de Tarragona
CALATRAVA Planta de Tarragona
PAULARD Planta de Tarragona
CONSTRUCCIONES JOVER, OBIOLS I ROSELL S.A.
TETRACERO (Participació minoritària, però important)
CASISA (Participació minoritària, però important)
IBERIA

NOTES: (*) Encara que poden tenir alguna Divisió, centre de treball (SEAT) o filial (LESA) fora de Catalunya.
(**) Després de la retirada de FIAT, l'INI ha passat a tenir efectivament la majoria.

FONT: Elaboració pròpia

ropees; però, les informacions disponibles assenyalen, a més d'una capacitat de producció no ocupada d'aquests nous equips, una plantilla de personal molt superior a la que correspon tècnicament al funcionament òptim d'aquestes noves instal.lacions. El cas d'ENASA, malgrat respondre en línies generals al mateix quadre, no presenta un problema ni tan greu comparativament, ni gravita sobre una plantilla de personal tan important. Quant a MEVOSA i, concretament com a productora de motors diesel (fàbrica de Barcelona), el problema seria de dimensions molt diferents; l'enfrontament amb la competitivitat de les homòlogues de la CEE no sembla probable que tingui greus repercussions, entre d'altres coses, perquè en part és

QUADRE NÚM. 261

INVERSIÓ I TREBALLADORS DE LES EMPRESES DE L'INI A CATALUNYA (31-12-1977)

SECTOR	EMPRESES (i participació de l'INI)	Inversió acumulada (milions de pts.)					OCUPACIÓ (núm. de llocs de treball)				
		Barcelon.	Girona	Lleida	Tarragon.	Cataluny.	Barcelon.	Girona	Lleida	Tarragon.	Cataluny.
ENERGIA I MINERIA											
Extractiva Energètica	ENIEPSA (1) (100%)	199	—	734	425	1.358	—	—	—	—	—
Mineria no energètica	FODINA (100%)	119	—	—	—	119	1	—	—	—	1
Gas	ENAGAS (100%)	4.589	—	—	—	4.589	103	—	—	—	103
	BUTANO (50%)	2.108	428	—	622	3.158	375	62	—	64	501
Electricitat	ENHER (72,2%) i filials	32.780	1.644	15.519	41.970	91.913	2.213	88	385	839	3.525
INDÚSTRIA DE BASE											
Petroquímica	ENPETROL (72%) i filials	82	—	—	51.306	51.388	—	—	—	970	970
	TETRACERO i CASISA						—	—	—	—	—
	(filials d'ENSIDESA)	266	—	—	—	266	75	—	—	—	75
Metal.lúrgia	ISSA i LITOFAN (Filials d'ENDASA)	319	—	—	—	319	159	—	—	—	159
TRANSFORMACIÓ											
Química	ENCE (80,98%)	22	—	—	—	22	11	—	—	—	11
Automoció	ENASA (67,2%)	4.849	—	—	—	4.849	3.477	—	—	—	3.477
	SEAT (73%)	49.969	—	—	—	49.969	27.355	—	—	—	27.355
	MEVOSA (42,7%)	1.815	—	—	—	1.815	1.374	—	—	—	1.374
Mecànica	MAQUINISTA (55,36%)	3.676	—	—	—	3.676	2.881	—	—	—	2.881
TRANSPORT											
Transport aeri	IBERIA (97%)	400	10	—	—	410	1.268	61	—	—	1.329
ALIMENTACIÓ	ENDIASA (2) (100%)	672	—	—	—	672	2	—	—	—	2
	CARCESA (3) (63,3%)	38	—	—	—	38	56	—	—	—	56
	LESA (57,5 %)	705	308	—	—	1.011	745	249	—	—	994
	OESA (74,4%)	300	—	—	—	300	5	—	—	—	5
TURISME, ARTESANIA	ENTURSA (100%)	2	—	—	—	2	230	—	—	—	230
I AFINS	ARTESPAÑA (100%)	108	—	—	—	108	—	—	—	—	—
	G.E. ALVAREZ SA	27	2	—	—	29	38	7	—	—	45
TOTAL		103.125	2.390	16.253	94.323	216.111	48.368	467	385	1.873	43.091

NOTES: (1) Empresa N. de Investigación y Explotación de Petróleos, S.A.
(2) Empresa N. para el Desarrollo de la Industria Alimentària, S.A.
(3) Carnes y Conserves Españolas, S.A.

FONT: INI i elaboració pròpia

una filial alemanya: Daimler-Benz, A.G. té el 44% i hi ha, a més els acords tècnico-comercials amb la Wolskwagen.

Pel que fa a les empreses situades en segon nivell d'inidència Maquinista i LESA, no es tracta pròpiament que siguin previsibles algunes situacions problemàtiques, sinó simplement que són les més importants entre les empreses que cal preveure que hauran d'afrontar una forta competència europea. En el cas de Maquinista, la competència de les grans companyies europees de la construcció mecànica és òbvia, encara que, de fet, està lligada ja tecnològicament a algunes d'elles. I si en aquest cas no canviarien les perspectives per a l'empresa si la Maquinista estigués, per exemple, al sud d'Espanya, en el cas de LESA no és precisament així, ja que serà la indústria làctia que cobreix mercats propers a la frontera francesa (com és el cas de Catalunya) la que rebrà un impacte més directe amb la integració a la CEE, fortament excedentària quant a llet, i amb uns nivells de qualitat superiors. Cal tenir en compte que l'important mercat de consum de la conurbació de Barcelona, està a cinc hores escasses d'autopista d'importants centres productors del sud de França. L'entrada de llet líquida envasada és una possibilitat que pot no passar d'una incidència minoritària (zona pròpiament fronterera) si la relació de preus actuals no empitjora i si es tendeix a un consum de la modalitat de llet dita fresca (de conservació reduïda), dietèticament superior i menys sensible a la competència francesa; el factor qualitat serà, però, fortament diferenciat de la resta de productes de la indústria (formatges, mantega), malgrat que LESA no els comercialitza substancialment.

En el quadre núm. 261, pot veure's la importància relativa de les empreses esmentades, i en general, del grup INI–INH a Catalunya; importància mesurada per dues magnituds, el volum d'inversió bruta total i el nombre de llocs de treball, en ambdós casos a nivell provincial. En el quadre núm. 262 es pot veure un resum de l'anterior per sectors, i una comparació de la importància relativa, segons aquestes dues magnituds, de l'INI–INH a Catalunya envers el total del grup.

Resumint, per a les empreses públiques de caràcter municipal o depenents de la Generalitat, no cal preveure cap incidència econòmica com a conseqüència de la integració a la CEE.

Per a les empreses estatals radicades totalment o parcialment a Catalunya, dels tres efectes previsibles: 1) eliminació de monopolis fiscals; 2) restriccions al finançament a bon preu i a les subvencions directes; i 3) efectes en raó del sector (competitivitat), aquest darrer és de fet l'únic important. El primer afectarà, probablement, a CAMPSA, però no de forma necessàriament negativa, i és difícil preveure repercussions per a la divisió regional de CAMPSA amb seu a Barcelona. El segon serà d'incidència o molt diluïda (menor preferència d'obligacions INI i/o costos financers més elevats) o molt localitzada (subvencions a HUNOSA i Bazán) i l'únic possible cas que afectarà Catalunya podria ser en el futur SEAT, pel fet que té darrerament unes pèrdues molt importants, i l'INI és ara netament majoritari. Però és, com s'ha vist abans, pel tercer tipus d'efectes, és a dir, efectes en tant que empreses d'un sector determinat i no en tant que públiques, que cal assenyalar unes repercussions més fortes i clares per a les empreses estatals a Catalunya; les principals –quant a llocs de treball– de les empreses afectades són SEAT (27.000 treballadors), ENASA (3.500 treballadors) i en menor escala MEVOSA (1.300) i Maquinista (2.800) és a dir, en general, empreses del sector de la construcció mecànica i, fonamentalment, d'automoció; a part d'això, l'únic cas de certa importància a considerar per raons sectorials és el de LESA ("RAM"), si bé a un nivell menys preocupant. Com hom pot veure, el problema que cal afrontar, que molt probablement s'agreujarà amb la integració, està molt centrat i es podria resumir en dues paraules: SEAT i l'automoció.

QUADRE NÚM. 262

INVERSIÓ I TREBALLADORS DE L'INI A CATALUNYA PER SECTORS (31-12-1977)

SECTORS	Inversió acumulada (milions de pts.)			Ocupació (núm. llocs de treball)		
	Catalunya	Espanya	% Catalunya Espanya	Catalunya	Espanya	% Catalunya Espanya
ENERGIA I MINERIA	**101.137**	**477.410**	**21,2**	**4.130**	**49.617**	**8,3**
Extractiva energètica	1.358	54.408	2,5	—	26.260	—
Mineria no energètica	119	9.911	1,2	1	3.487	—
Gas	7.747	74.842	10,3	604	3.970	15,2
Electricitat	91.913	338.249	27,2	3.525	15.900	22,2
INDÚSTRIA DE BASE	**51.973**	**317.518**	**16,3**	**1.204**	**39.267**	**3,1**
Petroquímica	51.388	128.204	40,0	970	7.828	1,2
Siderúrgia	266	157.169	0,1	75	27.366	0,2
Metal.lúrgia	319	32.145	0,9	159	4.073	3,9
TRANSFORMACIÓ	**60.331**	**180.355**	**33,4**	**35.098**	**109.861**	**31,9**
Química	22	29.780	—	11	4.948	0,2
Automoció	56.633	77.865	72,7	32.206	53.983	59,7
Naval	—	62.793	—	—	41.750	—
Mecànica	3.676	9.917	37,1	2.881	9.180	31,4
TRANSPORT Transport aeri	410	98.569	0,4*	1.329	23.769	5,6
ALIMENTACIÓ	2.121	8.933	23,7	1.057	4.258	24,8
TURISME, Artesania i afins	139	11.947	1,2	275	11.173	2,5
TOTAL	216.111	1.094.732	19,7	43.091	237.945	18,1

NOTA: (*) La desproporció amb el percentatge d'ocupació (5,6%) s'explica perquè la major part de la inversió d'IBERIA no és provincialitzable (flota aèria).

FONT: INI.

3. Les competències econòmiques de la Generalitat i els efectes de la integració

3.1. Integració econòmica supraestatal i autonomies regionals: el cas de Catalunya

Les Comunitats europees, constitueixen la plasmació d'un procés d'integració econòmica que té com a finalitat, a partir de l'establiment d'un mercat comú i per l'apropament progressiu de les polítiques econòmiques dels Estats membres, promoure un desenvolupament harmoniós de les activitats econòmiques en el conjunt de la Comunitat, una expansió continuada i equilibrada, una forta estabilitat, un creixement accelerat del nivell de vida i unes relacions estretes entre els Estats que la componen (article 2, del Tractat de Roma).

D'altra banda, l'article 3 del Tractat instituint la CEE disposa:

"Per als fins enunciats a l'article precedent, l'acció de la Comunitat comporta, en les condicions i els ritmes previstos pel present Tractat:

a) L'eliminació, entre els Estats membres, dels drets de duana i de les restriccions quantitatives a l'entrada i a la sortida de les mercaderies, així com qualsevol altra mesura d'efecte equivalent.

b) L'establiment d'una tarifa duanera comuna i

d'una política comercial comuna envers els Estats tercers.

c) L'abolició, entre els Estats membres, dels obstacles a la lliure circulació de les persones, dels serveis i dels capitals.

d) La instauració d'una política de transports comuna.

e) La instauració d'una política agrària comuna.

f) L'establiment d'un règim que asseguri que la competència no és falsejada dins del mercat comú.

g) L'aplicació de procediments que permetin coordinar les polítiques econòmiques dels Estats membres i evitar desequilibris en llurs balances de pagaments.

h) L'apropament de les legislacions nacionals en la mesura necessària al funcionament del mercat comú.

L'article 5, finalment, estableix que els Estats membres prendran totes les mesures, generals o particulars, que calgui per assegurar l'execució de les obligacions derivades del Tractat o resultants dels actes de les institucions comunitàries, a les quals facilitaran el compliment de llur missió. A més, s'abstindran de qualsevol mesura susceptible de posar en perill la realització de les finalitats del Tractat.

Obviament, el procés d'integració que suposa la CEE implica la necessitat de pèrdues de sobirania per part dels Estats integrants de la Comunitat, en benefici de les institucions comunitàries. Al llarg d'aquest treball, s'han estudiat gran part d'aquestes cessions de sobirania i l'assumpció de les competències corresponents per part de les institucions europees. De manera que els Estats membres, no tan sols perden capacitat de decisió (legislativa, reglamentària, executiva, o judicial, per exemple), sinó que a mes tenen l'obligació de garantir el compliment de les decisions que, amb caràcter supraestatal, prenen les Comunitats europees en l'àmbit de llurs competències.

Aquest fet suposarà, doncs, per a l'Estat espanyol, a partir de l'adhesió a la CEE (que comporta l'acceptació dels Tractats instituint les Comunitats, i a més, tot l'"acquis communautaire"), la limitació total o parcial, de parts significatives de les seves atribucions actuals, adquirides en un procés progressiu de centralització política i administrativa, propi de la formació dels Estats anomenats nacionals en un període històric anterior.

Per exemple, com ja s'ha vist en altres apartats d'aquest treball, la política agrària comuna, o la integració de la pesseta en el SME, o les normes comunitàries relatives a la lliure circulació de capitals i treballadors, o l'existència d'una única política comercial comuna, etc., constitueixen pèrdues importants de sobiranja, que fins el moment de la integració en els seus diversos aspectes, corresponen als Estats, i que passen a formar part de les competències supraestatals de la Comunitat Econòmica Europea.

A part de les raons històriques i polítiques que poden justificar l'adhesió espanyola i que en el seu dia, justificaren la pròpia formació de la Comunitat Econòmica Europea, tot procés d'integració s'endega amb el convenciment que pot aportar avantatges mútues en el terreny econòmic (i que el propi Tractat de Roma en el seu article 2, enumera). Les raons històriques i polítiques i els previsibles avantatges econòmics en un termini més o menys llarg, constitueixen, doncs, la compensació que hom considera suficient, en incorporar-se a tot procés d'integració, per acceptar les esmentades pèrdues de sobirania.

Però l'Estat espanyol no tan sols entrarà en un procés de cessió de sobirania cap a les institucions comunitàries. En els moments presents, l'Estat espanyol, fortament centralitzat i tradicionalment uniformador, està immers en un altre procés de descentralització política i administrativa, que hom anomena habitualment, la construcció de l'Esatat de les Autonomies, configurat bàsicament, en el Títol VIII de la Constitució Espanyola de 1.978, i que regula les competències, els procediments d'accés a l'autonomia i el règim general als quals s'han de sotmetre les normes bàsiques de les Comunitats Autònomes que es constitueixin, és a dir, llurs Estatuts d'Autonomia.

Com és prou sabut, Catalunya es constituí en Comunitat Autònoma en ésser aprovat, ratificat i refrendat el seu Estatut d'Autonomia, essent la Generalitat la institució en què s'organitza políticament l'autogovern de Catalunya.

L'Estatut d'Autonomia de Catalunya, norma institucional bàsica de la Comunitat Autònoma catalana, regula, a més dels aspectes que li son propis, les competències que assumeix la Generalitat, tot especificant llur abast, d'acord amb la Constitució.

En aquest context, doncs, cal esperar que les competències assumides per la Generalitat, en la mesura que corresponguin a termes regulats o integrats en l'"acquis communautaire", es vegin afectades pel fet d'estar obligades a tenir en compte la supremacia del Dret comunitari sobre el Dret intern. La llibertat de la Generalitat a l'hora d'exercir les seves competències econòmiques quedarà, doncs, limitada a part del previst en l'Estatut i la Constitució, per les normes emanades de la CEE. Les limitacions concretes més importants seran objecte d'anàlisi més endavant, però cal primer examinar algunes limitacions de caràcter general.

En primer lloc, cal constatar una vegada més, com

ja s'ha fet repetidament, que el Dret comunitari té primacia sobre el Dret intern i, a més, és d'aplicabilitat directa (quan és realment Dret) a tot l'àmbit territorial de la Comunitat. Ara bé, les normes comunitàries s'han d'executar i, com és sabut, la CEE no disposa de mitjans coercitius directes per poder-ho fer. Han d'ésser els Estats membres, a través de llur poder coercitiu, els que assegurin llur execució. És cert que sempre resta la possibilitat de sancions als Estats que no compleixen llurs obligacions en aquest sentit, però en qualsevol cas, sempre seran mesures de caràcter indirecte. I aquí és on sorgeix un possible conflicte de competències entre l'Estat central i les Comunitats Autònomes a l'hora d'establir la responsabilitat pel que fa a l'execució dels actes i les normes comunitàries.

L'article 93 de la Constitució estableix que "mitjançant llei orgànica podrà autoritzar-se la celebració de Tractats pels quals s'atribueixi a una organització o institució internacional l'exercici de competències derivades de la Constitució. Correspon a les Corts Generals o al Govern, segons els casos, la garantia del compliment d'aquests tractals i de les resolucions emanades dels organismes internacionals o supranacionals titulars de la cessió".

Així, la Constitució reserva a l'Estat central la garantia del compliment, –no del compliment en sentit estricte. D'altra banda, l'article 27,3 de l'Estatut, estableix el següent: "La Generalitat de Catalunya adoptarà les mesures necessàries per a l'execució dels tractats i convenis internacionals en allò que afecti les matèries atribuïdes a la seva competència, segons el present Estatut". Queda clara, doncs, la capacitat d'executar els actes i les normes comunitàries, per part de la Generalitat, en l'àmbit de les seves competències.

Cal distingir, però, entre la capacitat d'executar, la de reglamentar a partir de legislacions bàsiques, i la de legislar a partir de disposicions generals dictades per la Comunitat. Dependrà, d'entrada, del propi abast de les competències assumides per la Generalitat, d'acord amb l'Estatut i la Constitució.

Quan es tracti de competències exclusives, la Generalitat haurà d'actuar a partir dels límits que li marqui la regulació comunitària. I en aquest sentit, li pot quedar la capacitat de legislar, de reglamentar o, simplement, d'executar, segons l'amplitud de la normativa comunitària en la matèria que hom consideri. Si les competències son exclusives, però amb subjecció a la política econòmica de l'Estat, aleshores, a més d'aquesta, s'haurà de tenir en compte la part que ve determinada pels organismes comunitaris i que passa a integrar-s'hi. De la mateixa manera, cal considerar aquelles competències limitades per la legislació bàsica de l'Estat. Com que aquesta ha d'incorporar l'"acquis communautaire", aleshores la capacitat reglamentària de la Generalitat vindrà determinada per l'abast d'aquest. Finalment, si la competència comprèn únicament la pura execució o gestió, aleshores l'assumpció del Dret Comunitari vindrà per la via de les normes estatals.

La garantia del compliment de la normativa comunitària que, com s'ha dit, correspon a l'Estat central, s'ha d'efectuar per la via de l'article 153 de la Constitució, (és a dir, pel Tribunal Constitucional; pel Govern en determinats casos previstos en l'article 150,2; per la via contencioso-administrativa, o pel Tribunal de Comptes), i, en casos extrems, pel procediment excepcional previst a l'article 155 (que regula la possibilitat de forçar el compliment de les obligacions legals per part de les CCAA, o d'assegurar la protecció de l'interès general).

Cal repetir una vegada més, en aquest punt, que la Constitució ja elimina qualsevol possibilitat que les autonomies limitin significativament la unitat del mercat i la lliure circulació de persones, capitals i mercaderies. Des d'aquesta perspectiva, les autonomies no són contradictòries amb el procés d'integració econòmica que suposa la CEE. En qualsevol cas, suposen un element de descentralització pel que fa a l'aplicació de la normativa comunitària en aquells àmbits que els pertoquin i amb el grau de llibertat que correspongui d'acord amb la legislació comunitària, la Constitució i l'Estatut. L'existència d'un mercat comú no implica l'aplicació d'idèntiques polítiques a tots els territoris que el constitueixen. En el marc d'uns principis, la política econòmica general que la Constitució garanteix, la descentralització de les decisions concretes, d'acord amb les condicions concretes, i per tant, diferenciades de cada territori, constitueix, sens dubte, un element positiu de cara a aconseguir una major eficiència i un major apropament als administrats i llurs necessitats, que no pas per estar aquells integrats en un únic mercat, són per això aquestes, estrictament, les mateixes. Les mesures de política econòmica, cal que siguin suficientment harmòniques per assegurar la unitat del mercat, però no cal que siguin, doncs, completament idèntiques; no cal i, segurament, no és convenient. L'harmonia queda completament garantida per l'aceptació de la primacia del Dret comunitari, i de les bases i l'ordenació de l'activitat econòmica general i la política monetària, que la Constitució reserva a l'Estat, a part de reservar-li de garantir l'economia de mercat, la planificació de l'activitat econòmica general i el control sobre tot el sistema monetari (article 12. 1. 1. de l'Estatut; articles 38, 151. 1, i 149. 11 i 13, de la Constitucio).

Per evitar fortes discrepàncies i assegurar la necessària coordinació entre les CCAA i l'Estat central, la Constitució estableix mesures de coordinació, com l'obligació del Govern d'elaborar els projectes de planificació de l'activitat econòmica general esmentats, d'acord amb les previsions subministrades per les Comunitats Autònomes (i l'assessorament i la col.laboració de sindicats patronals i organitzacions professionals o econòmiques). També l'Estatut (arti-

de 27.5) regula la necessitat d'informar la Generalitat, sobre l'elaboració dels Tractats i Convenis, així com dels projectes de legislació duanera, en allò que afectin matèries del seu específic interès. Per aquestes vies, doncs, la Generalitat pot influenciar la Política econòmica de l'Estat (per exemple, i a través del Consell de Política Fiscal i Financera de la LOFCA), i pot aportar idees pel que fa a l'articulat dels Tractats i Convenis internacionals. Que aquesta influència sigui significativa, dependrà, òbviament, en cada moment, de la capacitat política de la Generalitat i el grau efectiu de col.laboració que s'hagi establert entre les administracions autonòmica i central.

3.2. Els efectes de la integració sobre les competències concretes de la Generalitat: una aproximació

Abans d'entrar en una anàlisi més concreta (en la mesura en què ho permet l'abast d'aquest treball), cal significar, una vegada més, la indefinició que, a certs nivells, caracteritza tant la Constitució com l'Estatut, a l'hora de fixar la delimitació de les competències de les Comunitats Autònomes, i en concret de la Generalitat. La interpretació que hom donarà, es realitza en uns moments en què les competències no han estat del tot delimitades, ni tan sols pel seu exercici en alguna d'elles.

Per fer aquesta anàlisi, es seguirà, pel que fa a l'abast de les competències econòmiques de la Generalitat, l'Informe efectuat per l'Institut d'Investigacions Econòmiques sobre els aspectes econòmics i financers de l'Estatut d'Autonomia.

Així, es distingirà primer entre les competències econòmiques a curt termini, i les que ho són a mitjà o llarg termini.

3.2.1. Competències econòmiques a curt termini

a. Política monetària

Com és sabut, la Generalitat no té cap incidència directa en aquest camp, que correspon íntegrament a l'Estat, el qual, haurà d'adaptar-se a les exigències de la Unió Monetària Europea i als principis de política econòmica general que, a nivell comunitari, s'adoptin.

b. Política fiscal

L'Estatut permet la possibilitat, per part de la Generalitat, d'establir nous impostos i recàrrecs sobre els impostos estatals a través, sempre, del Parlament. Pel que fa als impostos cedits, tan sols correspon la gestió, recaptació, liquidació i inspecció dels mateixos. Donada la improbable utilització de la primera possibilitat esmentada, no sembla doncs, que pel cantó dels ingressos fiscals puguin produir-se desajustaments i conflictes amb l'harmonització fiscal que, sobretot en el cas de la imposició indirecta, ha assolit la CEE. En qualsevol cas, però, cal dir que les diferències fiscals a l'interior de l'Estat no podran ésser superiors, doncs, als límits autoritzats pel grau d'harmonització fiscal comunitària. D'altra banda, la necessitat de mantenir la unitat del mercat espanyol, i la lliure circulació de persones, capitals i mercaderies, i el fet que les figures impositives estan pràcticament esgotades, fa poc probable que es presentin dificultats importants en aquest tema dels ingressos.

Pel cantó de les despeses fiscals, cal tenir presents els intents d'harmonització dels pressupostos estatals, de manera que no entrin en contradicció amb els principis de política econòmica general comunitària. En aquest context, l'article 49 de l'Estatut estableix que l'elaboració i aplicació del pressupost de la Generalitat correspon al Consell Executiu, i al Parlament el seu examen, esmenes, aprovació i control; essent el pressupost únic, quedarà limitat per aquelles necessitats d'harmonització.

En qualsevol cas, els únics problemes significatius poden derivar de l'existència de dèficits i de llur finançament a partir de l'endeutament, ja sigui exterior o interior (partint de la possibilitat d'emetre Deute Públic per finançar despeses d'inversió). Tant per a l'un com per a l'altre, la Generalitat ha d'atenir-se a l'ordenació general de la política creditícia i en coordinació amb l'Estat, que a més té al seu càrrec el control sobre tot el sistema monetari. En conseqüència, l'Estat pot garantir, en qualsevol moment, l'adaptació dels pressupostos de les Comunitats Autònomes de la Generalitat a la normativa comunitària.

c. Altres polítiques conjunturals

Com és prou sabut, les competències de la Generalitat en matèria de política de preus i rendes són pràcticament nul.les. Tanmateix, cal esmentar en aquest sentit la política exterior. Per tant, la integració d'Espanya a la CEE no comportarà canvis significatius en aquest camp.

3.2.2. Competències a mitjà i a llarg termini

a. La política de desenvolupament econòmic

Com ja ha estat esmentat, l'article 12.1.1. atribueix competència exclusiva a la Generalitat en matèria de planificació de l'activitat econòmica de Catalunya, d'acord amb les bases i ordenació de

l'activitat econòmica general i la política monetària de l'Estat. (A més, cal recordar, els articles 38, 131.1, i 149.11 i 13 de la Constitució). Aquestes limitacions asseguren, clarament, la subjecció dels actes de la Generalitat a les exigències comunitàries.

D'altra banda, l'article 52 de l'Estatut, faculta la Generalitat per constituir institucions que fomentin la plena ocupació i el desenvolupament econòmic i social en el marc de les seves competències. A més, l'article 54, permet la creació d'empreses públiques de la Generalitat, també en l'àmbit de les seves competències (l'article 53, faculta tanmateix per designar representants en els organismes econòmics, les institucions financeres i les empreses públiques de l'Estat, la competència de les quals s'extengui al territori català i que no siguin objecte de traspàs, tot plegat dins del que estableixen les lleis de l'Estat). En aquests aspectes, la legislació comunitària sobre la política de la competència i els ajuts i les intervencions públiques, poden afectar la llibertad d'actuació de la Generalitat en aquest sentit.

b. La política territorial

L'article 9.9 de l'Estatut concedeix la competència exclusiva a la Generalitat sobre ordenació del territori i del litoral i urbanisme (a més de l'habitatge, quan no s'inclogui la política de preus), sense limitacions significatives (excepte pel que fa al manteniment de les províncies i les Diputacions). En principi, doncs, i en la mesura que les disponibilitats econòmiques ho permetin, la Generalitat pot endegar una política regional pròpia, sense perjudici de la que emprengui l'Estat (la qual, tradicionalment, no ha beneficiat Catalunya, com és prou sabut). Donat que la política regional europea, almenys de moment, s'articula a partir i a través dels Estats membres, la incidència de la integració d'Espanya en la CEE sobre la política territorial catalana, tan sols pot venir mitjançant la política regional que plantegi l'Estat espanyol, en la mesura que aquesta comprengui comarques o territors catalans en els seus programes regionals, i això quan necessitin el finançament comunitari, sempre addicional. El paper de la Generalitat en aquest camp ha de ser, doncs, el d'exercir un paper d'oferiment i justificació de projectes regionals, amb el compromís de finançament addicional, per accedir a l'ajut comunitari, a través dels fons del FEDER. Encara que qualsevol projecte presentat, necessiti l'aprovació de l'Estat corresponent, depengui, en conseqüència, dels principis que informin la política regional d'aquest.

En el capítol dedicat a la política regional comunitària, s'especifiquen amb més detalls, totes aquestes qüestions i s'analitzen les possibilitats d'accés als ajuts per part de Catalunya, en el marc de l'esmentada política i de les perspectives de la política regional que endegui l'Estat espanyol.

c. Polítiques d'ordenació sectorial

D'acord amb l'informe de l'Institut d'Investigacions Econòmiques abans esmentat, es classifiquen les competències sectorials en quatre grans àmbits, és a dir, els sectors primari, secundari i terciari i les exercides sobre els factors de la producció. Així, s'ordenen per aquests quatre grups, les competències de major a menor amb cinc estadis, que són els següents:

1) Competències exclusives de la Generalitat,

2) Competències exclusives limitades per la política econòmica de l'Estat,

3) Competències limitades per la legislació bàsica de l'Estat,

4) Competències limitades per la legislació bàsica, el desenvolupament legislatiu i el reglamentari de l'Estat, i

5) Competències exclusives de l'Estat.

En els quadres següents es recullen les competències classificades en aquests cinc estadis, per a cada subsector de l'activitat econòmica, recollits en la CNAE (Classificació Nacional d'Activitats Econòmiques) de l'INE. Darrera les competències de cada quadre, hi consta l'article pertinent de l'Estatut i, precedit d'una C, el corresponent de la Constitució.

Aquells casos més significatius, a l'hora d'avaluar els efectes de la integració en les Comunitats Europees sobre l'abast de les competències de la Generalitat, seran objecte de comentari addicional. Per als restants, valen les consideracions fetes al llarg del present apartat sobre les competències econòmiques de la Generalitat i els efectes de la integració, sobretot pel que fa a la primacia i l'aplicabilitat del Dret Comunitari, i les possibilitats de la seva execució per part de la Generalitat, sota la garantia del seu compliment que queda reservada, en principi, a l'Estat.

Vegeu a continuació, el quadre corresponent a les competències que afecten el sector primari:

QUADRE NÚM. 263

COMPETÈNCIES DE LA GENERALITAT EN EL SECTOR PRIMARI

Grau de competències	Agricultura	Ramaderia	Silvicultura	Caça	Pesca
COMPETÈNCIES EXCLUSIVES DE LA GENERALITAT		Pastures (9.10.)	Serveis forestals (9.10)	Caça (9.17)	Pesca en aigües interiors, cria i recollida de marisc, agricultura i pesca fluvial i lacustre (9.17.)
COMPETÈNCIES EXCLUSIVES LIMITADES PER LA POLÍTICA ECONÒMICA DE L'ESTAT	Agricultura (12.1.4) Denominacions d'origen en col.laboració amb l'Estat (12.1.5.)	Ramaderia (12.1.4)			
COMPETÈNCIES LIMITADES PER LA LEGISLACIÓ BÀSICA DE L'ESTAT	Aprofitaments hidràulics, canals i regadius quan les aigües corrin íntegrament per dins de Catalunya (9.16.) C. 149.1.25	Vies pecuàries (9.10) o ramaderes C-149.1.23	Muntanyes i aprofitaments forestals (9.10.) C-149.1.23		Pòsits (9.20.) C 149.1.6 Ordenació del sector pesquer (pesca marítima) (10.1.7.) C-149.1.19.
COMPETÈNCIES LIMITADES PER LA LEGISLACIÓ BÀSICA, DESENVOLUPAMENT LEGISLATIU I REGLAMENTARI DE L'ESTAT					
COMPETÈNCIES EXCLUSIVES DE L'ESTAT	La legislació, ordenació i concessió de recursos i aprofitaments hidràulics, si les aigües passen per més d'una Comunitat Autónoma C-149.1.22				

FONT: Institut d'Investigacions Econòmiques.

Pel que fa a l'agricultura i a la ramaderia, cal tenir en compte que la política econòmica de l'Estat inclou la política de preus agraris, la regulació de les campanyes agràries i la política de comerç exterior agrari. I és precisament en aquests àmbits on es manifesta amb més extensió la política agrària comunitària, que deixa als Estats un mer paper d'executors. En aquest sentit, les competències de la Generalitat passaran a ésser limitades, bàsicament, per la política agrària de la CEE, que quedarà integrada totalment a la política agrària de l'Estat espanyol. Així, els preus de mercat en llurs diferents variants, els estocs, els gravàmens en frontera per a les importacions extracomunitàries, les subvencions a les exportacions,etc, seran d'aplicació directa i immediata per als pagesos i ramaders catalans. Per aquells altres àmbits on la PAC doni un

marge d'actuació més elevat (és a dir, en el camp que es pot anomenar "d'estructures agràries", i no pròpiament "de mercat") la competència de la Generalitat vindrà limitada per l'existència dels programes comunitaris, en el marc del FEOGA, i encara que podrà proposar projectes d'actuació i subvenció al FEOGA, això s'ha de fer a través de l'Estat i amb la seva conformitat. De tota manera, el marge d'actuació en aquest camp de les estructures és prou ampli, i tot dependrà de l'evolució futura que, en aquest sentit, segueixi la Comunitat. En qualsevol cas, els programes agraris comunitaris seran sempre d'aplicació directa i immediata, directament en aquest cas, per part de la Generalitat.

Quant a la silvicultura, caça i pesca, la importància relativa i absoluta dels sectors a Catalunya, no permet esperar variacions significatives en llur situació actual, pel que fa a les competències de la Generalitat, ja que allà on podrien ser considerables (l'ordenació del sector pesquer), ja es depèn de la legislació bàsica de l'Estat, la qual òbviament, incorporarà la normativa comunitària.

Pel que fa al sector secundari, el quadre de competències és el següent.

QUADRE NÚM. 264

COMPETÈNCIES DE LA GENERALITAT EN EL SECTOR SECUNDARI

Grau de competències	Mineria	Energia	Construcció	Ind. Manufactureres
COMPETÈNCIES EXCLUSIVES DE LA GENERALITAT			Habitatge (9.9.) Obres públiques d'interès no general de l'Estat i que no afectin altres Comunitats Autònomes (9.13) C-149.1.24	Artesania (9.18.)
COMPETÈNCIES EXCLUSIVES LIMITADES PER LA POLÍTICA ECONÒMICA DE L'ESTAT			Indústria (12.1.2)	Cambres de Comerç Indústria i Navegació (9.22) C-149.1.10
COMPETÈNCIES LIMITADES PER LA LEGISLACIÓ BÀSICA DE L'ESTAT	Règim miner (10.15) C-149.1.25 Reserva al sector públic de recursos essencials (10.1.3)	Règim energètic (10.1.5.) C-149.1.25 Aprofitaments hidràulics, canals i regadius dins de Catalunya (9.16) C-149.1.25 Instal.lacions de producció, distribució i transport d'energia dins de Catalunya (9.16) C-149.1.25 Aigües minerals termals i subterrànies (9.16) C-149.1.25 Reserva al sector públic de recursos essencials (10.1.3)		Ordenació farmacèutica (9.19) C-149.1.16

(Continua)

(Continuació quadre núm. 264)

Grau de competències	Mineria	Energia	Construcció	Ind. Manufactureres
COMPETÈNCIES LIMITADES PER LA LEGISLACIÓ BÀSICA, DESENVOLUPAMENT LEGISLATIU I REGLAMENTARI DE L'ESTAT	Indústries sotmeses a la legislació de mines (12.2)	Indústries sotmeses a la legislació d'hidrocarburs i energia nuclear (12.2)		Plans de reestructuració dels sectors industrials (12.1.3.) Productes farmacèutics (17.3) C-149.1.16
COMPETÈNCIES EXCLUSIVES DE L'ESTAT		Legislació, ordenació i concessió de recursos i aprofitaments hidràulics, si les aigües passen per més d'una Comunitat Autónoma i l'autorització de les instal.lacions elèctriques si l'aprofitament afecta una altra Comunitat o si l'energia és transportada fora del seu àmbit territorial C-149.1.22	Obres Públiques d'interès general de l'Estat o que afectin més d'una Comunitat Autònoma C-149.1.24	Règim de producció d'armes i explosius C-149.1.26

FONT: Institut d'Investigacions Econòmiques.

La política minera i energètica ja queda prou limitada per la legislació bàsica i reglamentària de l'Estat, de manera que, com que aquesta legislació haurà d'incorporar les normes comunitàries,els sectors miner i energètic s'hauran d'adaptar també a les esmentades normes.

En el camp de la construcció i l'habitatge, les competències són molt més clares, sempre que les Obres Públiques no siguin d'interès general de l'Estat o afectin a altres Comunitats Autònomes. En conseqüència, i donat el poc avenç que en aquest sentit s'ha fet en la legislació comunitària (si exceptuem les temptatives de configurar una xarxa europea de comunicacions i transports, amb el que això pot afectar a les obres públiques d'interès general) no sembla que quedin significativament alterades, doncs, les competències en aquest àmbit.

Pel que fa a la indústria, la competència de la Generalitat, en principi tan sols ve limitada per la política econòmica de l'Estat. Però cal tenir en compte les normes de l'Estat per raons de seguretat, sanitàries o d'interès militar, i les normes relacionades amb les indústries que estiguin sotmeses a la legislació de mines, hidrocarburs i energia nuclear. A més, queda reservada a la competència exclusiva de l'Estat l'autorització per a transferència de tecnologia estrangera.

També la competència sobre l'ordenació farmacèutica és limitada per la legislació bàsica de l'Estat, mentre que els productes farmacèutics, fins i tot per les lleis i reglaments. Aquest és el cas, tanmateix, d'una competència molt important en els moments actuals: l'execució dels plans de reestructuració dels sectors industrials.

Òbviament, totes aquestes limitacions jugaran a favor de la incorporació, a través de l'Estat, de la legislació comunitària a Catalunya, en el sector industrial. En qualsevol cas, i donat que la política industrial comunitària, després d'intents de formulació general, s'ha transformat, bàsicament, en un conjunt d'accions de caràcter sectorial (vegeu el capítol VI, sobre la política industrial comunitària), aquestes s'incorporaran als plans establerts per l'Estat (i als que pogués endegar la Generalitat), de manera que l'actuació de la institució catalana haurà d'estar d'acord amb l'establerta per les institucions europees. Com ja vàrem esmentar en el capítol corresponent, la Generalitat pot jugar un paper important en aquest camp, a partir de l'accés al finançament atorgat per la Banca Europea d'Inversions en caràcter de préstec complementari amb la garantia de l'Estat (i per mediació d'aquest) per a "projectes que tendeixin a la modernització o reconversió de les empreses, o a la creació de noves activitats que requereixi el progressiu establiment del Mercat Comú". Aquesta via pot ésser, doncs, molt útil per poder endegar una política industrial catalana, en la mesura que es diposi dels mitjans de finançament, i de la conformitat amb la política industrial que, a nivell general, formulin l'Estat espanyol i la pròpia Comunitat Econòmica Europea. Si a això hi afegim un relativament ampli camp d'actuació per a les petites i mitjanes

empreses industrials, per facilitar-los crèdit, assessorament, foment de concentracions, etc., es pot concloure que la Generalitat pot tenir un important paper a l'hora d'adequar les nostres empreses a la nova situació definida per l'adhesió a la CEE. De tota manera, la disponibilitat de mitjans financers, propis o a partir de convenis amb institucions financeres, d'acord amb l'article 12.1.6 que ja comentarem, i de l'article 10.14, de l'Estatut, és l'element determinant per aconseguir una eficàcia real i significativa. Cal tenir en compte que la política industrial es composa de mesures creditícies tecnològiques, comercials, etc. Per això, cal veure quin és el marge d'actuació que hom disposa i disposarà a partir de la integració, en aquests aspectes, per poder avaluar amb major exactitud l'abast efectiu d'una política industrial feta des de Catalunya.

Vegem a continuació el quadre corresponent al sector terciari i el que fa referència als factors de la producció.

QUADRE NÚM. 265

COMPETÈNCIES DE LA GENERALITAT EN EL SECTOR TERCIARI

Grau de Competències	Comerç i Turisme	Transports i Comunicacions	Sector Financer i Serveis a les Empreses
COMPETÈNCIES EXCLUSIVES DE LA GENERALITAT	Turisme (9.22)	Transports terrestres a Catalunya (9.15) C.149.1.21 Transports ferroviaris a Catalunya (9.15) C.149.1.21 Transports marítims de passatgers (9.15) C.149.1.20 Transports fluvials (9.15) Transports per cable (9.15) Carreteres i camins a Catalunya (9.14) Infrastructura ferroviària a Catalunya (9.15) C.149.1.21 Ports, aeroports d'interès no general (9.15) C. 149.1.20 Heliports (9.15) Centres de contractació del transport (9.15) Terminals de càrrega (9.15)	
COMPETÈNCIES LIMITADES PER LA POLÍTICA ECONÒMICA DE L'ESTAT	Comerç Interior (12.1.5) Cambres de Comerç Indústria i Navegació (9.22) C.149.1.10	Cambres de Comerç, Indústria i Navegació (9.22) C.149.1.10	Institucions de crèdit corporatiu (12.1.6) Institucions de crèdit públic (12.1.6) Institucions de crèdit territorial (12.1.6) Caixes d'Estalvi (12.1.6) C.149.1.11 Cambres de Propietat (9.22.) C.149.1.10
COMPETÈNCIES LIMITADES PER LA LEGISLACIÓ BÀSICA DE L'ESTAT	Establiment i ordenació de centres de contractació de mercaderies (9.20) C.149.1.6		Establiment i ordenació de centres de contractació de valors (9.20) C.149.1.6 Ordenació del crèdit, banca i assegurances (10.14) C. 149.1.11

(Continua)

(Continuació quadre núm. 265)

Grau de Competència	Comerç i Turisme	Transports i Comunicacions	Sector Financer i Serveis a les Empreses
COMPETÈNCIES LIMITADES PER LA LEGISLACIÓ BÀSICA DESENVOLUPAMENT LEGISLATIU I REGLAMENTARI DE L'ESTAT	Nomenament de corredors de comerç. Intervenció si s'escau en la delimitació de les demarcacions corresponents (11.4) Fires Internacionals (11.6)	Ports i aeroports d'interès general quan l'Estat se'n reservi la gestió directa (11.8) C.149.1.20 Ordenació del transport de mercaderies i viatgers amb origen i destinació dins de Catalunya (11.9) C.149.1.21	Nomenament d'agents de canvi i borsa. Intervenció, si s'escau, en la delimitació de les demarcacions corresponents (11.4) Publicitat (9.30) C.149.1.27
COMPETÈNCIES EXCLUSIVES DE L'ESTAT	Comerç Exterior Règim duaner i aranzelari C.149.1.10 Règim de comerç d'armes C.149.1.26	Transports terrestres que circulin per més d'una Comunitat Autònoma (149.1.21) Ferrocarrils que circulin per més d'una Comunitat Autónoma C. 149.1.21 Marina mercant C. 149.1.20 Transport aeri C. 149.1.20 Ports d'interès general C.149.1.20	Sistema monetari: divises, canvi i convertibilitat C.149.1.11

FONT: Institut d'Investigacions Econòmiques.

Es comença pel sector financer i de serveis a les empreses, en la mesura que poden integrar-se en les disposicions de política industrial. Pel que fa a la possibilitat de bastir una política creditícia pròpia de la Generalitat, sembla que ha quedat limitada de moment a una participació a l'hora de configurar els títols que han d'incloure els coeficients obligatoris d'inversió de les Caixes d'Estalvis (però no a llur quantia total, que correspon a la política monetària de l'Estat) a la possibilitat d'establir convenis amb d'altres institucions creditícies depenents del Crèdit Oficial. En tots aquets àmbits, la possible influència harmonitzadora de la legislació comunitària ha de passar forçosament per la política econòmica de l'Estat o per la seva legislació bàsica. En aquest sentit, l'adaptació de l'actuació de la Generalitat a la normativa comunitària, dependrà de la mesura en què l'Estat espanyol vagi adaptant-se a l'"acquis communautaire" en els aspectes monetaris, crediticis i de moviments de capitals. El mateix cal dir en relació a l'ordenació i a l'establiment dels centres de contractació de valors, i en major mesura, en el nomenament i la delimitació de les demarcacions dels agents de canvi i borsa. Les mesures a prendre per la Generalitat, en tots aquests terrenys, ja s'han esmentat en el capítol corresponent a la llibertat de circulació dels capitals.

Quant al turisme, aquest no es veurà afectat significativament. Les competències relatives al comerç sí que s'hauran d'adaptar a les noves condicions definides per la Unió Duanera, i a la llibertat d'establiment, condicions generals que vindran incorporades per la via de la política econòmica i la legislació bàsica de l'Estat.

La política comunitària de transports no afectarà massa significativament les competències que en aquest tema té la Generalitat, ja que, pràcticament, es limiten als transports i comunicacions d'àmbit estrictament català. Serà l'Estat el que haurà d'incorporar les modificacions més importants a la seva pròpia política, ja que la Comunitat ha legislat tan sols des d'una perspectiva supranacional.

Finalment, es farà una anàlisi de les possibles modificacions competencials sobre la capacitat de la Generalitat d'actuar sobre els diferents factors de la producció.

Cal partir, d'entrada, de la lliure circulació de treballadors i capitals i del lliure establiment, garantit per la Constitució. En aquest sentit, les competències de la Generalitat no poden entrar en conflicte amb la idea del Mercat Comú. Donat que els casos significatius, quan considerem els treballadors i les empreses, estan condicionats per la legislació bàsica, normal i reglamentària de l'Estat, la introducció de la normativa comunitària vindrà per aquesta via. El mateix cal dir pel que fa als recursos naturals.

La investigació, sobre la qual hi ha competència exclusiva, en el marc de la política tecnològica de l'Estat, s'haurà d'adaptar a la política de recerca i desenvolupament tecnològic de la Comunitat, que pel fet, que també haurà d'informar la de l'Estat espanyol, determinarà la veritable capacitat de la Generalitat en aquest sentit.

QUADRE NÚM. 266

COMPETÈNCIES DE LA GENERALITAT SOBRE ELS FACTORS DE LA PRODUCCCIÓ

Grau de competències	Recursos naturals	Treballadors	Empreses	Tecnologia
COMPETÈNCIES EXCLUSIVES DE LA GENERALITAT				
COMPETÈNCIES LIMITADES PER LA POLÍTICA ECONÒMICA DE L'ESTAT			Cambres de la Propietat (9.22) C.149.1.10 Cambres de Comerç Indústria i Navegació (9.22) C.149.1.10	Investigació (9.7) C.149.1.15
COMPETÈNCIES LIMITADES PER LA LEGISLACIÓ BÀSICA DE L'ESTAT	Règim miner (10.1.5) C. 149.1.25 Règim energètic (10.1.5) C.149.1.25 Protecció del medi ambient (10.1.6) C. 149.1.23 Aprofitaments hidràulics canals i regadius dins de Catalunya (9.16) C.149.1.25 Instal.lacions de producció distribució i transport d'energia, dins de Catalunya (9.16) C.149.1.25 Aigües minerals, termals i subterrànies (9.16) C.149.1.25 Reserva al sector públic de recursos essencials (10.1.3)	Cooperatives, Pòsits i Mutualisme no integrat a la Seguretat Social (9.21 i 55.1) C.149.1.6	Intervenció d'empreses quan ho exigeixi l'interès general (10.1.3) Establiments i ordenació de centres de contractació de mercaderies i valors (9.20) C.149.1.6	
COMPETÈNCIES LIMITADES PER LA LEGISLACIÓ BÀSICA DESENVOLUPAMENT LEGISLATIU I REGLAMENTARI DE L'ESTAT	Indústries sotmeses a la legislació de mines, hidrocarbus i energia nuclear (12.2) Abocaments industrials i contaminats a les aigües territorials de l'Estat corresponents al litoral català (11.10)	Relacions de treball (11.2) C.149.1.7 Participació a les empreses (55.2) Accés a la propietat dels mitjans de producció (55.2)	Nomenament d'agents de canvi i borsa. Intervenció, si s'escau, en la delimitació de les demarcacions corresponents (11.4)	Propietat industrial (11.3) C. 149.1.9 Pesos i mesures i Contrastació de metalls (11.5) C.149.1.12

(Continua)

(Continuació quadre núm. 266)

Grau de competències	Recursos naturals	Treballadors	Empreses	Tecnologia
COMPETÈNCIES EXCLUSIVES DE L'ESTAT	Legislació, ordenació i concessió de recursos i aprofitaments hidràulics si les aigües passen per més d'una Comunitat Autònoma i autorització de les instal.lacions elèctriques si l'aprofitament afecta a una altra Comunitat o si l'energia és transportada fora del seu àmbit territorial C 149.1.22	Migracions interiors i exteriors (11.2) C. 139.2 Fons d'àmbit Nacional i de feina (11.2)	Legislació mercantil C. 149.1.6 Legislació sobre la defensa de la competència (12.1.5)	Autorització per a la transferència de tecnologia estrangera (12.1.2)

FONT: Institut d'Investigacions Econòmiques.

CAPÍTOL X

RESUM I CONCLUSIONS *

1. Les Comunitats Econòmiques Europees: una opció històrica

El govern espanyol, passades les primeres eleccions legislatives, celebrades el mes de juny de 1977, sol.licità oficialment el dia 28 de juliol al Consell de Ministres de la CEE l'adhesió de l'Estat espanyol a les Comunitats Econòmiques Europees. El Consell decidí començar el procediment previst als Tractats constitutius de les Comunitats i demanà a la Comissió el Dictamen preceptiu que expressés la seva actitud davant de la integració espanyola. El Dictamen, presentat al Consell el 29 de novembre de 1978, fou aprovat el dia 19 de desembre.

El Dictamen manifesta l'opinió favorable de la Comissió a l'adhesió d'Espanya, però constitueix, també, un inventari de les dificultats que, per a ambdues parts, comporta la integració en un moment de crisi econòmica generalitzada. En aquest context, el 5 de febrer de 1979, s'obren les negociacions, i en el mes de setembre del mateix any s'inicia la discussió dels termes i les condicions de la integració a partir de la prèvia identificació dels principals problemes i les possibles solucions als temes més conflictius.

Posteriorment, han prosseguit les negociacions, emmarcades en una situació de crisi institucional de la Comunitat que, juntament amb els problemes polítics, econòmics i socials existents, han provocat un alentiment del calendari previst que ha situat, de moment, la data de l'1 de gener de 1984 com una data probable per a l'adhesió.

La demanda d'Espanya a les Comunitats Europees ha rebut, fins ara, el suport de la pràctica totalitat de les forces polítiques amb representació parlamentària, de les principals organitzacions professionals i empresarials, dels sindicats majoritaris i, en general, de tota la societat.

La unanimitat en aquest sentit té el seu fonament en raons polítiques i històriques. El convenciment que formem part d'Europa i de la seva història, i el desig que aquesta participació assumeixi la tradició europea, pluralista i respectuosa de les llibertats i els drets humans, tot consolidant i aprofundint les institucions democràtiques, són pressupostos previs de l'opció representada per les Comunitats Econòmiques Europees.

La interpenetració i la interrelació existent entre les economies comunitàries i la nostra economia converteixen, també, l'opció europeista en l'alternativa més viable en un món cada vegada més complex i lligat entre si per múltiples elements de caràcter polític, social i, fonamentalment, econòmic, que impedeixen conseqüentment les aspiracions d'aïllament amb bases demogràfiques, espacials o de recursos naturals, reduïdes.

En aquest context, Catalunya, com a nacionalitat que forma part de l'Estat espanyol, s'integrarà en aquest gran espai geogràfic, creixent realitat econòmica i suggestiu projecte polític, constituït per les Comunitats Econòmiques Europees.

Cal dir que les forces socials catalanes han estat capdavanteres de l'ideal europeista. La societat cata-

(*) Aquest resum i conclusions ha estat redactat per l'equip de treball del Llibre Blanc, amb posterioritat al seu lliurament al Molt Honorable President de la Generalitat de Catalunya a fi de facilitar-ne la difusió. La seva publicació a part ha aconsellat d'incloure-hi alguns quadres que també figuren en altres capítols.

lana s'ha sentit sempre plenament identificada amb Europa, ha assumit els seus valors i ha vist en el continent europeu el marc on s'ha de desenvolupar i orientar l'activitat econòmica i cultural de Catalunya.

La unanimitat davant l'opció europea, doncs, és encara més arrelada a Catalunya. Però, cal ésser conscient dels problemes i dificultats que, sens dubte, comportarà la integració. La consciència de les transformacions profundes que haurà d'afrontar el nostre sistema productiu i el coneixement dels paràmetres que fixaran el nou marc exterior en què s'hauran de desenvolupar les nostres empreses, són elements indispensables per acceptar, en condicions mínimament favorables, el gran repte europeu.

Afortunadament, les diferents forces polítiques i socials, si bé no discuteixen el fet mateix de l'adhesió, sí que plantegen, cada vegada amb més detall, les necessitats i les exigències que aquesta comporta. Efectivament, cal avaluar els efectes dels terminis d'adaptació a les normes comunitàries, cal emprendre les reestructuracions i les reconversions necessàries del nostre sistema productiu, cal ja apropar-se, sempre que sigui oportú, a la legislació comunitària. Cal, en definitiva, que la integració s'efectuï de la millor manera possible, que no provoqui mals irreversibles i que les consideracions de llarg termini no ens impedeixin veure les conseqüències immediates. Les raons polítiques no han d'amagar les exigències econòmiques i socials.

Les dificultats que acompanyaran la integració vénen en uns moments de greu depressió econòmica, arran de la crisi de finals de 1973. I, precisament, la seva persistència, les dificultats en les balances de pagaments, els intents de superar-la separadament, etc., comporten tendències i opinions favorables a un increment del proteccionisme i, en general, a posturres clarament defensives des del punt de vista econòmic.

Cal dir que, actualment, l'aplicació d'aquestes opinions no és la més convenient per al dinamisme de la nostra economia i la seva capacitat per afrontar amb èxit els reptes derivats del procés d'especialització productiva a nivell internacional. Pot ésser útil recordar que, tots els intents seriosos d'obrir l'economia espanyola a l'exterior i d'augmentar la competència interior, han resultat clarament beneficiosos per a Catalunya, que no s'ha limitat a "parar el cop" sinó que ha aprofitat les oportunitats que se li oferien per penetrar en nous mercats, modernitzar el seu capital productiu, augmentar la competitivitat, i ocupar un lloc relativament avançat dins l'estructura productiva mundial.

En conseqüència, la integració pot ésser un catalitzador determinant a l'hora d'emprendre actuacions positives i eficaces contra la crisi. Una crisi que, com s'ha dit repetidament, és d'oferta i de remodelatge profund de l'especialització productiva. Grans variacions de les estructures de costos (energètics, salarials, de primeres matèries, etc.) i l'aparició de noves tecnologies, així com l'accés a les existents per part de països en vies de desenvolupament, comporten la necessitat d'incorporar-se avantatjosament a les noves tendències internacionals, abandonant en la mesura possible, aquelles branques productives que esdevenen no competitives, i potenciant, simultàniament, aquelles altres activitats que poden tenir, en canvi, un futur esperançador. És ben cert que s'han de tenir en compte consideracions de tot tipus, d'ocupació fonamentalment, que poden condicionar les decisions a prendre; però, donada la posició catalana i espanyola en el context internacional, difícilment poden canviar, a llarg termini, el curs dels esdeveniments. I, en principi, la nostra capacitat d'incidència serà superior en el si d'un conjunt poderós, interlocutor indiscutible de les grans decisions econòmiques i polítiques internacionals, com és la Comunitat, que no pas des de la posició solitària d'un país situat al marge dels grans interessos internacionals. Cal veure, doncs, la integració com un element que pot ésser positiu per sortir de la crisi, i no com un problema addicional que tan sols farà agreujar les nostres dificultats. Per això, cal una integració que possibiliti la participació en els centres de decisió comunitaris, però uns períodes suficients d'adaptació que, en aquests moments, els negociadors fixen de set a deu anys.

Catalunya constitueix una regió econòmica, dins de l'Estat espanyol, industrialitzada, amb un grau important de diversificació productiva, i amb una configuració econòmica caracteritzada per una acceptable flexibilitat, però també afectada per desequilibris espacials, sectorials i demogràfics. La seva estructura productiva es caracteriza per la seva proximitat a la de la Comunitat, i en conseqüència, presenta problemes similars i aspiracions coincidents.

Catalunya, malgrat la seva especificitat històrica, cultural, i, fins i tot, econòmica, està plenament integrada en un mercat molt més ampli. La unitat econòmica d'Espanya és un fet irreversible i garantit jurídicament per la Constitució, la qual, a més, especifica la necessitat d'exercir una autèntica solidaritat entre totes les nacionalitats i regions que l'integren, tot clarificant els canals mitjançant els quals aquesta es manifesta.

En aquest context, seria completament errònia una anàlisi dels efectes sobre l'economia catalana de l'adhesió d'Espanya a la CEE, sense tenir en compte les reaccions dels agents econòmics i les conseqüències sobre les nostres relacions econòmiques amb la resta de l'Estat espanyol, en definitiva, el mercat més important dels productes catalans. Cal, doncs, tractar l'economia de Catalunya en el context de l'economia espanyola, i en un futur, més o menys proper, en el marc d'una economia europea significativament integrada.

Aquesta constatació no ha de suposar, òbviament, la justificació a una manca d'actuació. Certa-

ment, el món exterior dóna el marc i les condicions entre les quals cal moure's; però sempre queda un marge de maniobra per a la política econòmica. Però a més, el futur econòmic dels catalans tan sols pot dependre, a la llarga, d'ells mateixos. Serà la capacitat d'adaptació a la nova situació, la capacitat d'innovació, la imaginació aplicada al procés productiu, la disposició a treballar més eficientment, les que faran possible guanyar el repte europeu.

En un context de lliure mercat, el comportament dels agents econòmics resta fora del control directe de les autoritats econòmiques. És ben cert que poden fer-se prediccions, expressar esperances o manifestar incerteses, però sempre caldrà esperar el dictamen de la realitat.

En aquest sentit, les conclusions o prediccions que continuaran estant en funció de les reaccions dels agents econòmics, inclosos la Generalitat i l'Estat espanyol en llurs actuacions econòmiques; les apreciacions que es fan, expressen com variarà el marc exterior de la nostra activitat econòmica quan s'hagi produït la integració, i expliciten les diferències amb la situació actual. L'articulació concreta de l'estratègia d'actuació a seguir davant cada qüestió correspon als sectors econòmics i socials implicats, i dependrà, en gran mesura, del resultat final de les negociacions, del moment concret en el qual es produeixi l'adhesió, de l'evolució de les economies occidentals en tot aquest període, i, en primer terme, de les evolucions de les economies catalana i espanyola.

2. Catalunya dins les regions econòmiques europees

a. La divisió territorial de la CEE

L'actual divisió territorial dels Estats comunitaris es fonamenta en dos tipus d'unitats: les Unitats Administratives de Base (UAB) i les Regions Comunitàries Europees (RCE). Les UAB constitueixen el marc utilitzat pels Estats membres per a l'aplicació de llurs respectives polítiques regionals i s'utilizen com a base que permeti una coordinació d'aquestes polítiques i una millor apreciació dels diversos graus de desenvolupament. Les UAB en els països de l'Europa dels Sis, es delimitaren en funció de criteris propis de cada Estat, i no massa coincidents. En canvi, el Regne Unit, Dinamarca, Irlanda, i més tard, Grècia, no estabiren una divisió específica en UAB, sinó tan sols en regions. Les RCE són agrupacions a escala comunitària de les UAB, delimitades amb la finalitat d'estudiar les conseqüències de la Unió Duanera i de la integració econòmica sobre espais immediatament inferiors als estatals. Cal dir, però, que a la pràctica, cada Estat ha fixat les seves RCE d'acord amb la seva política regional, de manera que, sovint, se superposen amb les UAB. Abans de la incorporació de Grècia, la Comunitat estava formada per 62 regions.

A efectes estadístics, l'oficina d'Estadística de la Comunitat establí, l'any 1975, la Nomenclatura d'Unitats Territorials Estàdístiques (NUTS), que comprèn 54 regions, considerant Irlanda com una sola regió i subdividint en dues la regió Sud dels Països Baixos.

Catalunya té, com veurem, entitat territorial i demogràfica suficient per esdevenir una Regió Comunitària Europea. De tota manera, la seva definició com a tal anirà a càrrec de l'Administració central de l'Estat, que hauria de procedir des d'ara a definir les regions comunitàries europees a l'interior d'Espanya, tot aclarint la conveniència o no de les UAB, en el marc d'una política regional espanyola, coherent i articulada.

b. Catalunya dins les regions econòmiques europees

Catalunya se situa amb una població de 5,9 milions d'habitants, una extensió de 31.980 km² i una densitat de 184 habitants/km², una mica per sobre de les mitjanes de les regions estadístiques europees de població (4,2 milions), extensió (25.000 km²) i densitat (170 habitants/km²). Catalunya ocupa, així, una situació intermèdia entre les regions més subdesenvolupades de la Comunitat, notablement regions perifèriques, i la gran megalòpolis europea integrada al voltant d'un eix Londres-Nord d'Itàlia, que creués Europa pels Països Baixos, les zones industrials alemanyes i abarqués les regions del Nord de França. En aquest aspecte, les regions més homogènies amb Catalunya serien el Nord-oest italià, Llombardia, Renània-Palatinat, Baviera i la regió valona.

Pel que fa al creixement global de la població, Catalunya presenta uns ritmes superiors als mitjans de la Comunitat, encara que no s'ha sostret a la tendència general europea d'alentiment de les taxes d'augment demogràfic. Quant als moviments migratoris, Catalunya continua essent absorbidora neta de població de la resta de l'Estat espanyol, però aquest procés ha perdut molta intensitat arran de la crisi econòmica. Així, mentre l'any 1970, la component migratòria explicava el 50% del moviment de la població a Catalunya, l'any 1978 aquesta component no arribà al 12%. En aquest sentit, s'insereix, en el conjunt de regions europees, molt paral.lelament a les regions del Nord d'Itàlia.

Si observem l'estructura d'edats, Catalunya presenta, comparativament, una població més jove que la mitjana de regions europees, i una de les proporcions més baixes de població major de 65 anys, estructura que correspon a un país en expansió demogràfica, molt diferent de la majoria de regions desenvolupades europees. Això permet preveure una major pressió sobre el mercat de treball en els propers anys, i encara més si tenim en compte la baixa taxa

QUADRE NÚM. 267

REGIONS MÉS HOMOGÈNIES AMB CATALUNYA SEGONS DIFERENTS CRITERIS

Regions	Extensió (Km²)	1977 Població (en milers)	1977 Densitat (habitant/ Km²)	1975 Estructura d'edats 0-14	15-44	45-64	+65	1977 Estructura de l'ocupació Agric.	Indús.	Serveis	1977 PIB habitant (dòlars)	1977 PIB/ ocupat (dòlars)	1976 Estructura producció Agric.	Indúst.	Serveis
Baden-Württemberg	35.751	9.121	255	22,3	43,5	20,9	13,3	6,0	50,8	43,1	8.929	21.192	2,4	51,6	46,0
Rin del Nord-Westfàlia	34.057	17.049	501	21,2	42,5	22,5	13,8	2,6	49,3	48,2	8.335	25.595	1,6	48,5	49,9
Renània-Palatinat	19.837	3.645	184	21,7	41,2	22,4	14,7	7,1	41,0	51,9	7.549	19.211	3,4	49,7	46,7
Nord-Pas de Calais	12.414	3.917	316	25,7	42,3	19,8	12,2	5,8	48,5	45,7	6.525	18.446	4,2	49,7	46,1
Est	49.030	4.931	103	24,2	43,7	19,6	12,5	8,0	46,5	45,5	6.957	17.904	4,2	49,7	46,1
Llombardia	23.851	8.888	373	23,1	43,0	22,5	11,4	4,1	55,2	40,7	5.129	13.582	3,4	52,6	44,0
Nord-oest	34.078	6.518	191	20,0	40,5	24,5	15,0	8,9	47,0	44,1	4.938	13.557	4,4	47,6	48,0
North	15.402	3.116	202	23,6	39,3	23,7	13,4	2,7	45,3	51,9	3.921	9.251	2,1	48,6	49,3
East Midlands	15.630	3.747	240	23,7	39,6	23,2	13,5	6,8	43,1	50,1	4.137	9.652	2,9	48,3	48,8
Yorkshire-Humberside	15.416	4.876	316	23,6	38,9	23,5	14,0	2,5	46,7	50,7	4.036	9.273	2,4	43,2	50,4
CATALUNYA	31.930	5.873	184	25,6	42,3	21,9	10,2	6,8	51,6	41,6	3.784	10.055	3,9*	48,0*	48,1*

NOTA: (*) Dades corresponents a l'any 1975

FONT: Elaboració pròpia

d'activitat femenina, que pot incidir sobre el mercat, si l'activitat econòmica es recupera.

L'estructura sectorial de l'ocupació situa Catalunya com a regió clarament industrial en el si de les regions europees, ja que es troba per dessota de la mitjana europea a l'agricultura i els serveis (6,8 per 8,0; 41,6 per 51,6, respectivament), però per sobre en el cas de la indústria (51,6 per 39,4). En aquest sentit, cal preveure en un futur l'augment d'ocupació en el sector serveis, d'acord amb les tendències observades arreu d'Europa, i una pèrdua correlativa d'importància de l'ocupació en el sector industrial. Des d'aquest punt de vista, les regions més homogènies amb Catalunya serien Baden-Württemberg, Nord-oest italià, Llombardia, Est francès, Nord-Pas de Calais, West Midlands, etc.

D'altra banda, Catalunya té tan sols una mica més de dos terços del valor corresponent a la mitjana de la Comunitat pel que fa al Producte Interior Brut (PIB) per persona ocupada. Cal dir, però, que figura com una de les regions capdavanteres entre els tres Estats que formen part de la segona ampliació: Espanya, Grècia i Portugal.

A nivell de les regions comunitàries actuals, Catalunya es troba al dessota de totes les regions d'Alemanya, França, Holanda, Bèlgica, Dinamarca i el Nord i Centre d'Itàlia. En canvi, supera lleugerament la mitjana del Regne Unit i les regions del Mezzogiorno italià, així com les irlandeses.

Si s'analitza el PIB per habitant, la situació de Catalunya és lleugerament inferior a l'assolida considerant el PIB per persona ocupada. Això és produït per la baixa taxa d'activitat de la població activa i l'elevada taxa d'atur que caracteritza el seu mercat de treball en l'actualitat.

La importància industrial de Catalunya queda confirmada en veure l'estructura sectorial de la producció, ja que es mou entre les deu primeres regions pel que fa a la participació relativa de la indústria sobre el total de la producció. En aquest sentit, les estructures són molt similares a les regions del Rin del Nord-Westfàlia, Renània-Palatinat i Baden-Württemberg a Alemanya, Nord-Pas de Calais i Est a França, Llombardia i Piemont a Itàlia, i East Midlands, North i Yorkshire & Humberside al Regne Unit.

En conseqüència, Catalunya s'arrenglera amb les regions poc desenvolupades europees, quan considerem la dinàmica demogràfica o la productivitat, però en canvi, a nivell d'estructura productiva i de l'ocupació, és comparable a les principals regions industrialitzades d'Europa, com pot veure's en el quadre núm. 267.

Les regions més homogènies, a la vista dels diferents criteris utilitzats, són les italianes (Nord-oest i Llombardia, amb el pes de grans ciutats com Torí o Milà) i les angleses (sobretot, North i East Midlands), les primeres lleugerament per sobre de Catalunya i les segones lleugerament al dessota.

c. La política regional de la Comunitat

Els desequilibris regionals que existeixen en cadascun dels Estats membres es veuen agreujats quan els observem des de la perspectiva de la Comunitat en el seu conjunt. La segona ampliació vindrà a aguditzar encara més aquests desequilibris. Ara bé, els problemes regionals europeus no queden limitats a situacions de subdesenvolupament relatiu, derivades d'estructures més o menys basades en l'agricultura, amb més o menys subocupació o emigració. Sovint, els problemes regionals provenen també d'estructures industrials obsoletes, decadents en el marc de l'especialització productiva internacional. Tanmateix, cal tenir en compte altres elements, com la situació geogràfica (regions frontereres o insulars), els excessos de concentració demogràfica, els dèficits infrastructurals o els problemes ecològics.

Òbviament, aquestes situacions han provocat l'endegament de polítiques regionals per part dels diferents Estats; però, per raons òbvies, cal també l'adopció d'una política regional a nivell comunitari, per alleugerir els desequilibris existents en la mesura que dificultin l'avenç cap a la Unió Econòmica, i per possibilitar l'adopció de mesures de política econòmica a nivell comunitari, compatibles i susceptibles de coordinació amb els diferents Estats membres.

La principal dificultat a l'hora de poder articular una política regional efectiva a nivell comunitari, cal percercar-la en la resistència dels Estats membres a perdre el control polític sobre un tema que pot tenir unes conseqüències econòmiques, socials, polítiques i electorals de gran abast. Per això, la lluita dels organismes comunitaris per trencar aquesta resistència ha resultat fins ara pràcticament infructuosa. La política regional comunitària es troba subordinada i lligada als programes estatals de desenvolupament i equilibri regionals, que estan molt lluny d'ésser homogenis, però que recullen objectius tant d'estructuració productiva i sectorial com d'equilibri regional.

El Tractat de Roma no preveu explícitament l'endegament d'una política regional comunitària. Tan sols, després de comprovar que la formació del mercat comú no comportà un esmorteïment dels desequilibris sinó que aquests augmentaven, es començà a replantejar amb seriositat la necessitat d'actuacions regionals, tant a nivell estatal com a nivell comunitari. De tota manera, una política regional específica de la Comunitat, no rep un impuls significatiu fins al moment de les negociacions per a la primera ampliació, com efecte de les pressions exercides, en aquest sentit, pel Regne Unit a fi de compensar les conseqüències de la política agrària comunitària. Així, sorgeix el Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER), el Comitè de Política Regional i els intents que aquests instruments s'adaptin a les finalitats pròpies d'una autèntica política regional europea.

Cal dir que les diferents polítiques comunitàries

–estructurals i sectorials– tenen una certa implicació "regional". En concret, cal assenyalar certes actuacions de la Banca Europea d'Inversions (que recull l'objectiu regional entre les seves finalitats estatutàries, i que ha estat l'instrument més eficaç en termes relatius), del Fons Social Europeu, del Fons d'Orientació i Garantia Agrícola, i els crèdits de reconversió de la Comunitat Europea del Carbó i l'Acer.

El Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER) és el principal instrument de la política regional comunitària. Fins a 1978, les accions del FEDER es limitaren a aquelles regions on ja existien ajuts dels Estats membres (encara que estaven inserits en uns programes de desenvolupament regional examinats pel Comitè i d'acord amb un esquema preestablert). A partir del nou Reglament, a més d'aquesta modalitat d'ajut que continua absorbint el 95% dels recursos del Fons (finançament "sous-quota"), s'institueix la dedicació del 5% restant a accions comunitàries específiques de desenvolupament regional, al marge dels programes de política regional dels Estats membres (finançament "hors-quota").

Pel que fa a la modalitat de finançament "sous-quota", l'any 1978, el repartiment entre els diferents Estats era el següent:

Alemanya	6,00%
Bèlgica	1,39%
Dinamarca	1,20%
França	16,86%
Irlanda	6,46%
Itàlia	39,39%
Luxemburg	0,09%
Països Baixos	1,58%
Regne Unit	27,03%

Aquestes proporcions es fixen mitjançant negociació política entre els diferents Estats membres, segons el grau relatiu de desequilibri regional i llur desenvolupament relatiu. Les demandes d'ajut són presentades pels Estats membres i, a la pràctica, constitueixen un simple recolzament financer, sense autèntica autonomia d'acció per part del FEDER.

Els recursos del Fons poden dedicar-se al finançament d'inversions superiors a les 50.000 Unitats de Compte Europees (UCEs) que tinguin com a objectius fonamentals:

a) Inversions en activitats industrials, artesanals o de serveis que ja es beneficien dels ajuts regionals de llur propi Estat, i que suposin la creació o el manteniment de l'ocupació.

b) Inversions, amb un caràcter públic o semi-públic, en infrastructures que contribueixen al desenvolupament de la regió on se situen. Aquests tipus d'inversions, per terme mitjà, no poden excedir el 70% dels recursos del Fons.

El grau de participació del FEDER en els projectes d'inversió, té una sèrie de limitacions de caràcter quantitatiu, segons el tipus de projecte; això significa que ha d'ésser complementari quant al finançament aportat per l'Administració Central dels Estats o, si s'escau, per les Administracions regionals, d'acord amb les respectives capacitats de finançament.

El FEDER ha finançat (en el període 1975-78) 6.347 projectes, que representaven un volum d'inversió de 13.777 milions d'UCEs, dels quals 1.880 han correspost als ajuts del Fons. Dues terceres parts han anat a projectes d'infrastructures (però que representaven tan sols un 45% de les inversions) i la resta a projectes industrials o de serveis (amb un 55% del volum d'inversió).

Al marge d'aquest conjunt d'intervencions, la Comissió aconseguí que, a partir de 1979, el 5% dels recursos del Fons es dediquessin a participar en el finançament d'accions comunitàries específiques de desenvolupament regional, no recollides en els programes elaborats pels Estats membres. Aquestes participacions han d'anar lligades a l'objectiu de compensar els efectes regionals de les polítiques comunitàries o, excepcionalment, a esdeveniments greus en alguna regió o en zones on s'hagin perdut un gran nombre de llocs de treball. De tota manera, són els Estats membres els que han de comunicar a la Comissió aquests possibles projectes i presentar-hi les demandes.

Pel que fa al Comitè de Política Regional (CPR), té com a objectiu contribuir a la coordinació de les polítiques regionals dels Estats membres, i, com a funcions específiques, procedeix a l'examen dels problemes regionals, analitza les mesures preses i efectua recomanacions de política regional, d'acord amb les finalitats comunitàries i en la perspectiva d'assolir una major convergència i coherència entre les polítiques econòmiques dels Estats membres. A més, estableix un esquema comú per a la presentació al FEDER dels programes de desenvolupament regional dels Estats membres.

Actualment, la preocupació pels desequilibris regionals existents i pels impactes regionals de les polítiques de la CEE està portant a l'establiment d'una concepció global i a una major coordinació de les polítiques regionals estatals.

Com s'ha dit, la política regional comunitària s'ha de canalitzar a través de les Administracions centrals dels Estats membres, per la qual cosa cal tenir en compte la situació relativa de Catalunya entre les altres regions i nacionalitats espanyoles per emmarcar la seva futura participació.

Ara bé, tot reconeixent el grau major de desenvolupament econòmic català en el context de l'Estat espanyol, no és aquesta la situació, com s'ha vist, en el conjunt de la futura Comunitat ampliada. Catalunya es troba amb problemes de reestructuració i reconversió industrials que tenen importants efectes sobre

l'ocupació (una part del finançament "hors-quota" es dedica als territoris afectats per les reestructuracions del tèxtil). Tampoc no cal oblidar l'existència de comarques deprimides a l'interior de Catalunya (per exemple, les de la zona pirinenca, que podrien emmarcar-se en accions supraregionals que englobessin tota la serralada) i les deficients comunicacions ferroviàries amb França i, en conseqüència, amb la Comunitat.

En aquest sentit, s'hauria de procedir en l'àmbit espanyol a l'elaboració dels plans de desenvolupament regional (obligatoris dins la Comunitat i regulats pel CPR) en els quals, segons la Constitució, han de tenir un paper decisiu les institucions polítiques de les Comunitats Autònomes, entre elles i per al cas de Catalunya, la Generalitat. Cal omplir el buit existent en matèria de política regional a Espanya, actualment dispersa i poc coordinada. Per això, l'avaluació per a Catalunya del Comitè de Política Regional és positiva, en la mesura que pot contribuir a aquest objectiu i ajudar a plantejar amb criteris més objectius i racionals el debat regional en el si de l'Estat espanyol, tot clarificant i explicitant els mecanismes compensadors i de solidaritat que ja existeixen o que s'hagin d'endegar en el futur. A més, el consell del CPR pot ésser útil en la consideració dels problemes, objectius i instruments de la política territorial específicament catalana.

En definitiva, els impactes de la política regional europea sobre Catalunya resta pràcticament en funció de com s'articuli la política regional espanyola i la definició que aquesta faci de les finalitats, els instruments, els requisits i les unitats territorials que consideri com a susceptibles d'ésser objectes d'accions de caràcter regional.

3. El canvi de marc exterior (I): la Unió Duanera

a. Els processos d'integració econòmica

Les Comunitats Europees constitueixen un exemple clar de procés d'integració econòmica, i com en tot procés és difícil definir on es troba en cada moment. La CEE és més que una àrea de lliure comerç, i ha assolit pràcticament la Unió Duanera (cal matisar-ho per al sector agrari). També ha fet grans avenços quant a la lliure circulació dels factors productius entre els Estats membres; però encara subsisteixen certes restriccions que impedeixen poder parlar d'un autèntic i real mercat comú. Tanmateix, hi ha polítiques comunes en diferents àmbits i s'han aconseguit graus importants d'harmonització en determinats aspectes de les polítiques econòmiques dels Estats integrants, de la mateixa manera que s'ha donat un impuls substancial a la Unió Monetària. Però, no pot afirmar-se l'existència d'una Unió Econòmica, car els diferents Estats continuen gaudint de marges de maniobra absolutament determinants en grant part dels àmbits econòmics. Els Estats no poden fer una política comercial, o de tipus de canvi, o agrícola, de manera autònoma, però conserven diversos graus de llibertat pel que fa a llurs polítiques fiscal, monetària, de rendes, regional, de transports, industrial, tecnològica, energètica i, en general, la política econòmica global. Val a dir, no obstant, que per a cada una d'aquestes àrees la Comunitat té establertes normes d'harmonització i homogeneïtzació amb la perspectiva, a llarg termini, d'assolir unes bases comunes a totes elles.

La inserció d'Espanya en aquest procés d'integració suposarà per a Catalunya, doncs, una intensa modificació del marc exterior en el qual, fins ara, es movien les empreses i el sector públic. Variarà substancialment el grau de protecció comercial; el sistema monetari; els controls administratius existents; els fluxos de recursos financers, de capital i humans; l'estructura de la demanda de consum, etc. I, això, a Catalunya, però òbviament també a tot l'Estat espanyol, de manera que la integració del mercat espanyol –que és el mercat significatiu per als productes catalans– dins el mercat comunitari ha de suposar una fonamental transformació.

El sentit d'aquesta transformació és difícil de preveure, car variarà segons els diferents sectors econòmics, els terminis que es fixen per fer l'anàlisi, o la pròpia evolució de la situació econòmica general. Però, sobretot, estarà en funció de la capacitat d'adaptació de l'economia catalana (i, en particular, dels seus empresaris) a la nova situació definida per la integració. I aquesta nova situació suposarà, a curt termini, una modificació important dels fluxos comercials actuals, que es presenten a continuació, però també d'aquelles altres transaccions ("invisibles", financeres, de capitals a curt i a llarg termini, etc.) que poden tenir efectes encara més significatius pel que fa al creixement i l'ocupació, l'atur, la inflació i, no cal dir-ho, sobre les balances de pagaments.

Pel que fa a la modificació dels fluxos comercials derivada de la Unió Duanera i, per tant, de la desaparició de les barreres a la lliure circulació de les mercaderies, cal fer les següents consideracions:

a. La manca d'una taula *input-output* recent de l'economia catalana impedeix el càlcul de les proteccions "efectives" de les diferents mercaderies, és a dir, la protecció de què gaudeix un producte a més del seu propi aranzel, ja que si incorpora béns intermedis o semielaborats, o béns de producció, o primeres matèries importades, els aranzels aplicats als *inputs* esmentats modifiquen l'autèntica protecció rebuda. En qualsevol cas, aquí s'ha intentat tenir en compte aquest fenomen en tractar els diferents sectors i l'impacte comercial de la integració.

b. La problemàtica de la protecció no queda limita-

da, ni de bon tros, pels aranzels. Les proteccions extraaranzelàries, ja sigui a partir de contingents o quotes, polítiques antidumping, acords comercials discriminatoris, monopolis de comercialització, sistemes fiscals distorsius, comerç d'Estat, control i restricció dels canvis, i també i amb gran importància, les regulacions tècniques i sanitàries, poden, totes plegades, arribar a treure tota significació real a l'aranzel. La generalització d'aquestes pràctiques i llur diferent impacte sectorial ens obliga, doncs, a matisar per a cada sector econòmic el veritable efecte de la consecució de la Unió Duanera, que no depèn únicament de la transformació de les estructures aranzelàries. De tota manera, i per als productes industrials sobretot, l'análisi d'aquesta modificació suposa un element determinant, i, sens dubte, el més significatiu a l'hora de preveure el futur dels nostres intercanvis comercials.

b. Els efectes de la integració sobre la política aranzelària

Quant a les relacions comercials de l'Estat espanyol amb la CEE, s'hauran de suprimir tots els drets de duana i taxes d'efecte equivalent existents actualment, i que deriven de l'Acord Preferencial de 1970. Pel que es refereix a les relacions comercials de l'Estat espanyol amb Estats tercers, s'haurà de substituir l'actual Aranzel espanyol per la Tarifa Exterior Comuna (TEC), encara que es podran introduir o mantenir les particularitats que a nivell aranzelari puguin resultar dels acords comercials i aranzelaris de la Comunitat amb Estats tercers, i que necessàriament hauran d'ésser assumides per Espanya.

Els següents quadres donen una idea aproximada de la protecció oferta per ambdues estructures aranzelàries, és a dir, l'Aranzel espanyol i la TEC, per als productes industrials (seccions V a XXI i capítols 25 a 99 de l'aranzel).

QUADRE NÚM. 268

PROTECCIÓ NOMINAL MITJANA.
ARANZEL ESPANYOL I TARIFA EXTERIOR COMUNA

	ESPANYA				CEE	
	AN	AR	AC	ACR	TEC	TECR
Per seccions	15,3*	10,9*	12,9*	9,1*	6,5*	3,4*
	14,3	10,3	12,1	8,5	6,1	3,2
Per capítols	16,7	11,9	14,0	9,9	7,1	3,1

NOTES: (*) La mitjana no comprèn la secció XXI (Capítol 99)
AN: Drets normals d'aplicació
AR: Drets normals amb rebaixa a la CEE (Acord Preferencial 1970)
AC: Drets normals amb rebaixa conjuntural (R.D. 18 d'abril 1980)
ACR: Drets normals amb rebaixa conjuntural i rebaixa a la CEE
TEC: Tarifa Exterior Comuna.
TECR: Tarifa Exterior Comuna. Drets rebaixats per a Espanya (Acord Preferencial 1970)

FONT: Elaboració pròpia

QUADRE NÚM. 269

PROTECCIONS NOMINALS MITJANES PER SECCIONS. ARANZEL ESPANYOL I TARIFA EXTERIOR COMUNA

SECCIÓ	DENOMINACIÓ	Aranzel espanyol				Aranzel comunitari	
		AN	AR	AC	ACR	TEC	TECR
V	Productes minerals	1,9	1,6	1,7	1,4	0,6	0,4
VI	Químiques	16,4	12,1	13,7	10,2	9,1	3,8
VII	Plàstics	20,9	14,9	17,5	12,2	8,3	3,4
VIII	Pell	12,5	7,0	10,8	6,0	5,3	2,3
IX	Fusta i suro	13,1	8,5	11,4	7,1	7,4	4,9
X	Paper	12,2	10,6	10,6	8,8	7,2	2,9
XI	Tèxtil	22,8	15,9	18,7	13,0	8,5	3,9
XII	Calçat	17,1	8,7	14,8	7,4	9,3	3,8
XIII	Vidre i cerámica	17,5	12,8	14,7	10,7	7,2	2,8
XIV	Metalls preciosos i manufactures	4,4	3,1	3,8	2,7	1,9	0,8
XV	Metalls comuns i manufactures	13,9	10,2	12,0	8,8	6,2	2,5
XVI	Maquinària	21,7	16,4	18,2	13,6	6,2	2,5
XVII	Material de transport	17,3	14,1	14,3	11,6	5,8	2,3
XVIII	Imatge i so	17,9	13,4	15,0	11,2	7,9	3,9
XIX	Armes	7,2	5,3	6,3	4,7	6,0	2,4
XX	Diversos	27,8	19,8	22,6	16,0	7,2	2,9
XXI	Objectes d'art	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

NOTES: AN: Drets normals d'aplicació
AR: Drets normals amb rebaixa a la CEE (Acord Preferencial 1970)
AC: Dret normals amb rebaixa conjuntural (R.D. 18 d'abril 1980)
ACR: Drets normals amb rebaixa conjuntural i rebaixa a la CEE
TEC: Tarifa Exterior Comuna
TECR: Tarifa Exterior Comuna amb rebaixa per a Espanya (Acord Preferencial 1970)

FONT: Elaboració pròpia

Com és prou conegut, la integració suposarà (al final del període transitori que hom acordi) l'eliminació, d'una banda, de l'Aranzel espanyol modificat per les rebaixes acordades a l'Acord de 1970 (i afectat, actualment, per unes rebaixes addicionals de caràcter conjuntural) i, de l'altra banda, de la TEC modificada igualment per l'esmentat Acord.

Des d'una perspectiva general, cal assenyalar que el desarmament aranzelari comportarà una modificació molt més substancial en el cas de l'aranzel espanyol que en el del comunitari. Més explícitament, mentre en l'aranzel espanyol de 75 capítols, 8 presenten proteccions superiors al 20% (i 36 d'ells oscil·len entre el 10 i el 20%), en el cas de la TEC no hi ha cap capítol que superi el 10% de protecció mitjana, i tan sols tres superen el 6%.

QUADRE NÚM. 270

CAPÍTOLS DE L'ARANZEL ESPANYOL AMB UNA PROTECCIÓ MITJANA SUPERIOR AL 20%

Número Capítol	Protecció Mitjana	Denominació
61	28,7	Peces de vestir i accessoris de teixits.
97	25,6	Joguines, jocs, articles d'esplai i d'esport.
87	25,5	Vehicles automòbils, tractors, velocípedes i altres vehicles terrestres.
60	24,7	Gènere de punt.
58	23,9	Catifes i tapissos. Velluts, pelfes, teixits arrissats i teixits d'eruga o felpilla ("chenille"): cintes, passamaneria, tuls i teixits de malles anusades (xarxa): puntes, farbalans i blondes; brodats.
94	23,4	Mobles i mobiliari mèdic-quirúrgic; articles matalasseria i similars.
83	21,4	Manufactures diverses de metalls comuns.
63	20,2	Roba usada i draps.

NOTA: (*) La protecció mitjana es refereix als drets rebaixats per a la CEE, sense afectar per la reducció conjuntural (R.D. 18 d'abril de 1980).

FONT: Elaboració pròpia

QUADRE NÚM. 271

CAPÍTOLS DE LA TARIFA EXTERIOR COMUNA AMB UNA PROTECCIÓ MITJANA SUPERIOR AL 6 %

Número Capítol	Protecció Mitjana	Denominació
45	9,7	Suro i les seves manufactures.
60	7,1	Gènere de punt.
48	6,6	Paper i cartró. Manufactures de pasta de cel.lulosa de paper i cartró.

NOTA: (*) La protecció mitjana es refereix a la TEC amb la rebaixa continguda en l'Acord Preferencial de 1970.

FONT: Elaboració pròpia

La integració de l'Estat espanyol a la CEE suposarà també, a la fi del període transitori, la substitució de l'Aranzel actual per la TEC, en el cas de les relacions amb els Estats tercers (no comunitaris), no subjectes a Acords comercials. Donat l'ampli ventall d'aquests, l'aplicació de la TEC queda reduïda als intercanvis comercials amb les potències industrials no europees i el bloc de països amb règim de comerç d'Estat (socialistes). En aquest context, s'analitza primer les diferències de proteccions mitjanes entre l'Aranzel espanyol i la TEC, i, posteriorment, hom farà un estudi del que representen els Acords comercials signats per la CEE.

Així, les majors diferències entre l'Aranzel espanyol i la TEC s'expressen en el quadre següent:

QUADRE NÚM. 272

CAPÍTOLS DE L'ARANZEL QUE PRESENTEN UNES DIFERÈNCIES ENTRE L'ARANZEL ESPANYOL I LA TARIFA EXTERIOR COMUNA SUPERIORS AL 15 %

Número Capítol	AN - TEC (*)	Denominació
94	26,1	Mobles i mobiliari mèdico-quirúrgic; articles matalasseria i similars.
61	24,9	Peces de vestir i accessoris, de teixits.
97	24,3	Joguines, jocs, articles d'esplai i d'esport.
87	23,0	Vehicles automòbils, tractors, velocípedes i altres vehicles terrestres.
83	21,8	Manufactures diverses de metalls comuns.
58	19,5	Catifes i tapissos; velluts i pelfes; teixits arrissats i teixits d'eruga o pelfilla ("chenille"); cintes passamaneria, tuls, teixits de malles anusades (xarxa), puntes, farbalans, blondes i brodats.
60	19,4	Gènere de punt.
96	18,6	Manufactures de raspalleria; pinzells, escombres, plomalls, borles i sedassos.
85	18,5	Màquines i aparells elèctrics i objectes destinats a usos electrotècnics.
98	17,9	Manufactures diverses.
63	16,9	Roba usada i draps.
54	15,9	Lli i rami.
95	15,9	Materials per a talla i emmotllament (manufactures incloses).
59	15,7	Buates, feltres; cordes i articles de corderia; teixits especials; teixits impregnats o recoberts; articles tèxtils per a usos tècnics.

FONT: Elaboració pròpia

Aquests seran, doncs, els grups de productes més afectats per la substitució d'estructures aranzelàries enfront d'Estats tercers.

Pel que fa al procés d'adaptació de la Tarifa Exterior Comuna i de supressió d'aranzels amb la Comunitat, cal fer les següents consideracions:

a) La determinació dels drets de base és previsible que vingui donada pels veritablement aplicats en la data que es fixi, la qual dependrà de la marxa de les negociacions i de la data d'adhesió. S'hauran d'incloure, doncs, les suspensions conjunturals, els contingents aranzelaris i les suspensions de drets aranzelaris, sectorials o regionals existents a la data assenyalada.

b) El desarmament aranzelari (o les taxes d'efecte equivalent) a aplicar a les importacions procedents de la Comunitat, sembla que, en el cas espanyol, s'efectuarà entre set i deu anys, encara que per part comunitària es demana un ritme més ràpid ja que es considera que l'Acord de 1970 ha estat favorable a Espanya; per part espanyola, hom defensa un desarmament harmònic en base percentual i igual per als productes agraris i industrials, per evitar els desequilibris que ritmes diferents poden produir en l'adaptació d'aquells sectors industrials que utilitzen primeres matèries agrícoles molt protegides (per exemple, el tèxtil). Cal preveure, però, la possibilitat d'excepcions per a alguns productes.

c) Els drets aranzelaris i taxes d'efectes equivalents aplicats a les exportacions espanyoles, si es compleix el que s'acordà a la primera ampliació i en el cas de Grècia, serien suprimits de manera immediata.

d) El procés d'alineació de l'Aranzel espanyol amb la TEC serà probablement paral.lel al desarmament aranzelari esmentat a l'apartat b, encara que poden produir-se excepcions (especialment per als productes CECA).

e) L'harmonització de nomenclatures duaneres ja s'ha efectuat.

f) En tots els aspectes considerats, el ritme previst

QUADRE NÚM. 270

CAPÍTOLS DE L'ARANZEL ESPANYOL AMB UNA PROTECCIÓ MITJANA SUPERIOR AL 20%

Número Capítol	Protecció Mitjana	Denominació
61	28,7	Peces de vestir i accessoris de teixits.
97	25,6	Joguines, jocs, articles d'esplai i d'esport.
87	25,5	Vehicles automòbils, tractors, velocípedes i altres vehicles terrestres.
60	24,7	Gènere de punt.
58	23,9	Catifes i tapissos. Velluts, pelfes, teixits arrissats i teixits d'eruga o felpilla ("chenille"): cintes, passamaneria, tuls i teixits de malles anusades (xarxa): puntes, farbalans i blondes; brodats.
94	23,4	Mobles i mobiliari mèdic-quirúrgic; articles matalasseria i similars.
83	21,4	Manufactures diverses de metalls comuns.
63	20,2	Roba usada i draps.

NOTA: (*) La protecció mitjana es refereix als drets rebaixats per a la CEE, sense afectar per la reducció conjuntural (R.D. 18 d'abril de 1980).

FONT: Elaboració pròpia

QUADRE NÚM. 271

CAPÍTOLS DE LA TARIFA EXTERIOR COMUNA AMB UNA PROTECCIÓ MITJANA SUPERIOR AL 6 %

Número Capítol	Protecció Mitjana	Denominació
45	9,7	Suro i les seves manufactures.
60	7,1	Gènere de punt.
48	6,6	Paper i cartró. Manufactures de pasta de cel.lulosa de paper i cartró.

NOTA: (*) La protecció mitjana es refereix a la TEC amb la rebaixa continguda en l'Acord Preferencial de 1970.

FONT: Elaboració pròpia

La integració de l'Estat espanyol a la CEE suposarà també, a la fi del període transitori, la substitució de l'Aranzel actual per la TEC, en el cas de les relacions amb els Estats tercers (no comunitaris), no subjectes a Acords comercials. Donat l'ampli ventall d'aquests, l'aplicació de la TEC queda reduïda als intercanvis comercials amb les potències industrials no europees i el bloc de països amb règim de comerç d'Estat (socialistes). En aquest context, s'analitza primer les diferències de proteccions mitjanes entre l'Aranzel espanyol i la TEC, i, posteriorment, hom farà un estudi del que representen els Acords comercials signats per la CEE.

Així, les majors diferències entre l'Aranzel espanyol i la TEC s'expressen en el quadre següent:

QUADRE NÚM. 272

CAPÍTOLS DE L'ARANZEL QUE PRESENTEN UNES DIFERÈNCIES ENTRE L'ARANZEL ESPANYOL I LA TARIFA EXTERIOR COMUNA SUPERIORS AL 15 %

Número Capítol	AN - TEC (*)	Denominació
94	26,1	Mobles i mobiliari mèdico-quirúrgic; articles matalasseria i similars.
61	24,9	Peces de vestir i accessoris, de teixits.
97	24,3	Joguines, jocs, articles d'esplai i d'esport.
87	23,0	Vehicles automòbils, tractors, velocípedes i altres vehicles terrestres.
83	21,8	Manufactures diverses de metalls comuns.
58	19,5	Catifes i tapissos; velluts i pelfes; teixits arrissats i teixits d'eruga o pelfilla ("chenille"); cintes passamaneria, tuls, teixits de malles anusades (xarxa), puntes, farbalans, blondes i brodats.
60	19,4	Gènere de punt.
96	18,6	Manufactures de raspalleria; pinzells, escombres, plomalls, borles i sedassos.
85	18,5	Màquines i aparells elèctrics i objectes destinats a usos electrotècnics.
98	17,9	Manufactures diverses.
63	16,9	Roba usada i draps.
54	15,9	Lli i rami.
95	15,9	Materials per a talla i emmotllament (manufactures incloses).
59	15,7	Buates, feltres; cordes i articles de corderia; teixits especials; teixits impregnats o recoberts; articles tèxtils per a usos tècnics.

FONT: Elaboració pròpia

Aquests seran, doncs, els grups de productes més afectats per la substitució d'estructures aranzelàries enfront d'Estats tercers.

Pel que fa al procés d'adaptació de la Tarifa Exterior Comuna i de supressió d'aranzels amb la Comunitat, cal fer les seguënts consideracions:

a) La determinació dels drets de base és previsible que vingui donada pels veritablement aplicats en la data que es fixi, la qual dependrà de la marxa de les negociacions i de la data d'adhesió. S'hauran d'incloure, doncs, les suspensions conjunturals, els contingents aranzelaris i les suspensions de drets aranzelaris, sectorials o regionals existents a la data assenyalada.

b) El desarmament aranzelari (o les taxes d'efecte equivalent) a aplicar a les importacions procedents de la Comunitat, sembla que, en el cas espanyol, s'efectuarà entre set i deu anys, encara que per part comunitària es demana un ritme més ràpid ja que es considera que l'Acord de 1970 ha estat favorable a Espanya; per part espanyola, hom defensa un desarmament harmònic en base percentual i igual per als productes agraris i industrials, per evitar els desequilibris que ritmes diferents poden produir en l'adaptació d'aquells sectors industrials que utilitzen primeres matèries agrícoles molt protegides (per exemple, el tèxtil). Cal preveure, però, la possibilitat d'excepcions per a alguns productes.

c) Els drets aranzelaris i taxes d'efectes equivalents aplicats a les exportacions espanyoles, si es compleix el que s'acordà a la primera ampliació i en el cas de Grècia, serien suprimits de manera immediata.

d) El procés d'alineació de l'Aranzel espanyol amb la TEC serà probablement paral.lel al desarmament aranzelari esmentat a l'apartat b, encara que poden produir-se excepcions (especialment per als productes CECA).

e) L'harmonització de nomenclatures duaneres ja s'ha efectuat.

f) En tots els aspectes considerats, el ritme previst

podrà ésser accelerat, tant per part del nou país membre com per part de la Comunitat, si les condicions ho permeten.

c. Els efectes de la integració sobre la política comercial no aranzelària

La integració de l'Estat espanyol en la CEE suposarà un canvi radical en la política comercial exterior aplicable: el comerç amb la Comunitat passarà a ésser comerç de mercat interior; el comerç amb la resta del món s'haurà d'adaptar al règim uniforme de la política comercial comuna integrat per la normativa general i les excepcions determinades pels Acords comercials.

Els efectes sobre la política comercial de l'Estat espanyol envers els països de la CEE suposarà, en primer lloc, l'adopció de normes de mercat interior com són:

a) Possibilitat d'adopció, prèvia consulta a la Comissió, de mesures de vigilància per al comerç de certs productes originaris d'Estats tercers i en lliure pràctica a la Comunitat, si l'apreciació de la situació econòmica del sector ho justifica.

b) Acatament de les normes de defensa de la lliure competència en les condicions següents:

– Sistemes «anti-dumping», basats en el que hom anomena "retorn del dumping" (possibilitats de reimportar sense drets ni contingents).

– Il.licitud dels acords d'associacions entre empreses que tinguin per objecte impedir, falsejar o restringir el joc de la lliure concurrència dins del mercat comú (fixació de preus; limitació de producció, vendes o inversions; repartiment dels mercats i proveïdors; discriminació entre clients, etc.), llevat d'aquells que la Comissió consideri acceptables en funció de millores en la producció o la distribució.

– Prohibició absoluta dels abusos de posició dominant.

c) Control dels ajuts financers i de les pràctiques discriminatòries dels Estats per part de la Comissió. Sempre que puguin suposar una distorsió de la lliure circulació de les mercaderies seran declarats incompatibles amb aquesta, però el propi Tractat estableix un conjunt d'excepcions per interès social, regional o comunitari. Supressió dels monopolis de caràcter comercial.

d) Adopció de les normes de regulació dels mercats públics a la concurrència comunitària, tot suprimint les discriminacions per raó de la nacionalitat.

e) Adopció, per a la producció exportable, de les normes tècniques i sanitàries aprovades per la CEE, que comprenen gran quantitat de mercaderies, principalment els automòbils, els aparells de mesura, la indústria agroalimentària, aparells d'elevació i ascensors, aerosols, adobs, material elèctric, substàncies perilloses, productes tèxtils, tractors agrícoles i forestals, motos, productes cosmètics, etc.

La integració comportarà, en segon lloc, l'adopció del règim general de comerç exterior envers els països no membres de la Comunitat, i no afectats per Acords comercials vigents. A més de la capacitat per adoptar modificacions aranzelàries, la Comunitat regula la política d'importacions i exportacions a nivell comunitari.

En la política d'importació, cal distingir entre:

a) La normativa comunitària relativa al règim comú d'importacions, la qual, distingeix entre les provinents dels països de comerç d'estat i les de la resta del món. Pel que fa a aquestes darreres, existeix una relació exhaustiva dels productes que gaudeixen de llibertat d'importació, especificats per països. Tanmateix, hi ha la possibilitat de modificar el règim general de liberalització en funció dels perills que per a la Comunitat pugui representar una determinada evolució de les importacions de certs productes. Aquestes modificacions poden adoptar-se a nivell estatal o comunitari per a les mesures de vigilància, i a nivell comunitari per a les mesures de salvaguarda. Les primeres suposen, lògicament, una especial voluntat de control quantitatiu de les importacions en qüestió. Les segones poden arribar a suposar l'impediment de l'entrada de certs productes en el mercat comunitari, almenys en certes condicions de quantitat o preu.

Quant a les importacions procedents dels països de comerç d'estat (els socialistes d'Europa i Àsia, bàsicament) els productes liberalitzats són menys nombrosos. D'altra banda (incloent-hi els productes tèxtils en el marc de l'Acord Multifibres), la posada en lliure pràctica de molts productes està sotmesa a restriccions quantitatives. Pels productes CECA, i per a la majoria de productes del petroli, els Estats membres poden continuar tenint llur pròpia política comercial. (En canvi, el cotó resta completament liberalitzat, amb els efectes positius que això suposarà per a la indústria cotonera catalana).

b) El procediment comú de contingents quantitatius per a les mercaderies no incloses en la llista comuna de liberalització d'importació. El Consell atribueix quotes a cadascun dels Estats, amb pos-

sibilitats d'acréixer-les fins un 20% de l'import inicial. Òbviament, tot producte objecte de contingent (llevat dels agraris regulats especialment) necessita una autorització per assolir la condició de producte en lliure pràctica.

c) El règim comú de defensa contra el «dumping» o les subvencions de països extracomunitaris, el qual permet l'adopció de drets «anti-dumping» o drets compensadors, si la seva entrada a la CEE pot causar un perjudici.

Pel que fa a la política d'exportacions, el principi general és la liberalització total, excepte en un nombre molt reduït de productes. En tot cas, i excepcionalment si ho reclama una situació crítica de penúria de productes essencials o els interessos de la CEE, la Comissió pot decidir la subordinació de l'exportació a l'obtenció de la respectiva llicència o autorització. En el terreny dels ajuts a l'exportació, la CEE ha emprès mesures per harmonitzar i uniformar els règims d'assegurança-crèdit, encara que no s'ha arribat a un acord en el tema de les primes a aplicar a les pòlises comunitàries. La CEE pot també adoptar acords d'autolimitació d'exportacions, per evitar mesures restrictives a la importació dels països destinataris de les exportacions.

L'adopció de la política comercial comunitària suposarà una modificació profunda de la política comercial espanyola actual. Des del punt de vista fiscal, caldrà suprimir les actuals desgravacions de l'IVA (Impost sobre el Valor Afegit). De la mateixa manera, s'aplicarà l'IVA a les importacions, tot suprimint l'actual Impost de Compensació de Gravàmens Interiors.

Pel que fa referència a les restriccions quantitatives i mesures d'efecte equivalent, existeix el precedent grec en el qual es fixaren períodes de transició, que en el cas dels monopolis de caràcter comercial (com la CAMPSA o Tabacalera) arribaren a ésser de cinc anys, i que pot suposar un període anàleg en el nostre cas.

Caldrà també adaptar la nostra normativa respecte al tràfic de perfeccionament, que a la Comunitat és més rigorós, i sobre les Zones Franques (com la de Barcelona). A la CEE, les normes aplicables són molt més restrictives quant a la importació de béns d'equip sense drets aranzelaris, i també pel que fa al tipus d'operacions a efectuar. Cal dir que, en ambdós casos, es demanen períodes de transició per part espanyola.

d. La política convencional de la Comunitat. Les relacions comercials privilegiades

La política convencional dels Estats membres queda integrada en el règim uniforme de la política comercial comuna i, per tant, com a competència exclusiva de la Comissió. Subscriure la política convencional de la CEE significa, d'una banda, l'acceptació del bloc d'acords subscrits per la Comissió i de l'altra, la prohibició de la gestió futura de la política convencional per part de l'Estat espanyol, malgrat que puguin mantenir-se alguns acords, excepcionalment, durant un temps i sempre que no siguin contraris a la política general de la Comunitat. Cal negociar els períodes d'adaptació en aquest sentit, però en molts casos l'aplicació pot ésser immediata.

La política convencional de la Comunitat suposa l'establiment de règims especials per al comerç amb diferents àrees i classes de productes, i cobreix gairebé tot el món, llevat dels països no europeus més industrialitzats i els països de comerç d'estat (socialistes).

Cal fer referència, en primer lloc, als acords multilaterals que la Comunitat ha negociat en el marc del GATT (Rondes Dillon, Kennedy i Tokyo). Les dues primeres suposaren rebaixes aranzelàries importants (sobretot, la segona). Els resultats de la Ronda Tokyo, conclosa l'any 1979, suposen una reducció total d'aproximadament un terç dels valors aranzelaris actuals, a raó de vuit reduccions anuals iguals. A més, s'han fet avenços en l'objectiu d'eliminar barreres no aranzelàries al comerç.

En una perspectiva d'establir línies de cooperació comercial i econòmica, la CEE ha conclòs també Acords bilaterals no preferencials amb països com Canadà i alguns països de l'Amèrica Llatina i el Sud-est asiàtic.

La part més important, però, de la política convencional de la Comunitat és la que comprèn els Acords preferencials de caràcter bilateral (és a dir, entre la Comunitat, d'una banda, i un altre país o conjunt de països que actuen en forma unànime per atorgar-se preferències aranzelàries i comercials, d'altra). Es pot distingir entre els següents grups d'Acords segons les àrees que afecten:

a) Els països i territoris d'Ultramar que depenen dels Estats membres i que es beneficien de certes disposicions del Tractat relatives a les relacions mútues i a les contribucions financeres a les inversions.

b) Els països ACP (Amèrica, Carib, Pacífic). Són seixanta països independents, antigues colònies dels Estats membres o països subdesenvolupats del mateix àmbit geogràfic, que regulen llurs relacions amb la CEE segons les Convencions de Lomé, la segona de les quals entrà en vigor l'1 de gener de 1981. Comporta un règim d'associació que comprèn la cooperació comercial (que suposa la lliure entrada a la CEE dels productes industrials i gran part dels agraris, sense drets de duana ni restriccions quantitatives; també un sistema d'estabilització dels ingressos per exportació

STABEX per evitar les fluctuacions de preus de productes com el cafè, cotó, cacau, etc.), la cooperació industrial (amb especial preocupació per les transferències de tecnologia i el futur del procés d'especialització productiva internacional, la qual cosa pot suposar alguns problemes per a economies intermèdies com l'espanyola, i per a alguns sectors catalans) i la cooperació agrícola.

c) Els països mediterranis, amb el quals la CEE ha establert acords d'associació (Turquia, Xipre, Malta, en certa mesura, Portugal) i els acords de cooperació (països del Magrib, Machrek, Israel i Iugoslàvia). Els acords d'associació suposen avenços significatius cap a la Unió Duanera, mentre que els de cooperació estableixen la lliure franquícia per a la majoria de productes industrials entrats a la CEE i, a canvi, les exportacions de la CEE només gaudeixen de la clàusula de nació més afavorida (excepció feta d'Israel que concedeix també franquícies aranzelàries importants). Quant als productes agrícoles s'estableixen reduccions aranzelàries, més o menys importants, segons productes i països. Aquests acords poden veure's afectats per l'entrada d'Espanya a la CEE, i la mateixa Comissió, en el seu Dictamen sobre l'adhesió, ja preveu llur adaptació.

d) Els països de l'EFTA i la CEE es constitueixen en zona de lliure canvi per als productes industrials i els agrícoles transformats (llevat d'alguns productes com el paper i els seus derivats). No entren als acords els productes agrícoles, així com qualsevol harmonització o coordinació de les polítiques comercials respectives.

e) El Sistema de Preferències Generalitzades (SPG) consisteix en un conjunt de concessions de tipus aranzelari atorgades pels països industrialitzats, i entre ells la CEE com a bloc únic, als països en vies de desenvolupament (122 en total) en el marc de la Conferència de les Nacions Unides per al Comerç i el Desenvolupament (UNCTAD). Les concessions varien segons els productes considerats (productes agrícoles transformats i productes industrials semielaborats o acabats). Entre els productes industrials cal distingir entre els no tèxtils (per als quals, segons que els productes siguin qualificats de sensibles, quasi-sensibles o no sensibles, es combina la franquícia aranzelària amb la idea de restricció quantitativa a la importació, és a dir, a partir de certa quantitat el producte en qüestió començarà a pagar drets de duana) i els tèxtils.

Per als productes tèxtils, l'aplicació de l'SPG ve determinada per la pertinença de 126 d'aquests productes a les categories definides en el marc de l'Acord Multifibres de 1978, que bàsicament pretén promocionar les exportacions dels països en vies de desenvolupament, a canvi de no provocar situacions de desorganització dels mercats a conseqüència d'un increment molt fort de les importacions per part dels països industrialitzats. Per aquest motiu s'adopten acords d'autolimitació d'exportacions i sistemes de control administratiu per garantir-ho, segons diferents productes i països.

En aquest sentit i en funció de l'orientació que puguin prendre a partir de 1982 les negociacions en el marc del GATT per a la nova pròrroga de l'Acord Multifibres, cal tenir en compte, si es mantenen les circumstàncies actuals, les limitacions a què serien sotmeses les importacions procedents dels països exportadors de productes tèxtils a baix preu, i, si s'escau, la quota que hauria de correspondre al mercat espanyol dins el comunitari en ordre a un creixement quantitatiu de la competència exterior.

4. El canvi de marc exterior (II): els efectes de la Unió Duanera sobre els fluxos comercials i els sectors industrials catalans

4.1. Els fluxos comercials catalans

L'adhesió d'Espanya a les Comunitats Europees tindrà com a conseqüència la modificació substancial dels fluxos comercials de Catalunya amb l'exterior, derivada de la Unió Duanera i, per tant, de la transformació radical dels mecanismes de protecció. Aquest canvi suposarà un gran impacte sobre l'actual estructura del comerç de Catalunya, ja sigui amb la resta d'Espanya, ja sigui amb l'estranger.

Pel que fa referència a les relacions comercials entre Catalunya i l'estranger, el quadre núm. 273 assenyala l'evolució dels darrers anys per als quals hom disposa de dades.

Com hom pot apreciar, les exportacions han seguit una evolució similar a les espanyoles, però amb una certa lentitud els anys 1975 i 1976, i una recuperació que esdevé quasi espectacular l'any 1979. Pel que fa a les importacions catalanes, el dinamisme és força superior, amb una tendència (excepte el 1978) significativament creixent, mentre que les importacions espanyoles mostren una clara tendència a l'estancament.

De tota manera, la taxa de cobertura catalana en relació amb la seva balança comercial amb l'estranger continua essent més elevada que l'espanyola. Això és així perquè les exportacions catalanes vénen a representar un 21%, aproximadament, de les espanyoles, mentre que les importacions es mouen entre un 16 i 18%. En conseqüència, l'aportació catalana al dèficit comercial espanyol varia entre l'11% i el 15% del total, al dessota, doncs, del pes econòmic i demogràfic de Catalunya.

QUADRE NÚM. 273

EVOLUCIÓ DEL COMERÇ EXTERIOR CATALÀ AMB L'ESTRANGER.

	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Exportacions (milions pts)	88.105	93.540	111.163	166.238	208.023	265.449
Evolució en termes constants (índex 100:1974)(*)	100	89,9	90,4	130,8	154,2	192,0
Evolució en termes constants de les exportacions espanyoles (índ. 100:1974)(*)	100	91,8	107,2	131,7	163,6	190,1
Participació de les exportacions catalanes en les espanyoles.	21,5	21,2	20,8	21,4	20,7	21,7
Importacions (milions pts)	—	149.533	199.106	245.773	254.848	—
Evolució en termes constants (índex 100:1975)(**)	—	100	119,6	125,4	117,8	—
Evolució en termes constants de les importacions espanyoles (índ. 100:1975)(**)	—	100	103,0	105,9	100,8	—
Participació de les importacions catalanes en les espanyoles	—	16,0	17,0	18,2	17,8	—
Participació catalana en el dèficit de la balança comercial espanyola	—	11,4	15,0	13,8	10,9	—
Taxa de cobertura de Catalunya $\frac{\text{Exp. catalanes}}{\text{Imp. catalanes}} \times 100$	—	62,6	55,8	67,6	81,6	—
Taxa de cobertura d'Espanya $\frac{\text{Exp. espanyoles}}{\text{Imp. espanyoles}} \times 100$	—	47,3	49,9	57,4	70,0	—

NOTES: (*) Deflectit segons els índexs de preus de les exportacions espanyoles.
(**) Deflectit segons els índexs de preus de les importacions espanyoles.

FONT: Institut Nacional d'Estadística, Direcció General de Duanes, Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

La distribució geogràfica del comerç català amb l'estranger mostra el pes determinant de la CEE, tant per a les importacions (als voltants del 55%) com per a les exportacions (entre el 42 i el 46%). A continuació, però, ja amb percentatges molt més baixos, ens trobem amb els països de la resta del món industrialitzat (bàsicament, els Estats Units, Canadà i el Japó) i els països de l'EFTA (sobretot per a les exportacions).

Si observem l'estructura sectorial del comerç català amb l'estranger per seccions de l'Aranzel, és prou visible el pes hegemònic, tant pel que fa a les exportacions com a les importacions, de la maquinària (cobrint un 18 i un 22%, respectivament, del comerç exterior català), encara que la poca homogeneïtat dels productes que integren aquesta secció fa convenient d'ésser prudents en llur valoració. També és significatiu el pes del tèxtil (decreixent) i de la química (creixent), amb posicions (segona i tercera) invertides segons es tracti de les exportacions o de les importacions. En l'apartat d'exportacions, també cal esmentar el material de transport, el metall i el paper, mentre que a les importacions cal destacar el metall, els vegetals i els plàstics (vegeu quadre núm. 274).

QUADRE NÚM. 274

SALDOS DE LA BALANÇA COMERCIAL AMB L'ESTRANGER PER SECCIONS (1975-1978)

Secció de l'aranzel		Situació del saldo	Tendència	Importància relativa de la secció			
				(1)	(2)	(3)	(4)
I–	Animals	Dèficit	Creixent	17	8	12	14
II–	Vegetals	Dèficit	Estable	9	9	5	16
III–	Olis i greixos	Superàvit	Oscil.lant	14	9	16	26
IV–	Indústria agroalimentària	Dèficit	Creixent	10	12	8	24
V–	Minerals	Superàvit	Creixent	7	33	10	2
VI–	Químiques	Dèficit	Creixent	4	35	2	42
VII–	Plàstics	Dèficit	Decreixent	11	21	6	41
VIII–	Pell i cuiro	Equilibrat	Dèficit	8	46	9	46
IX–	Fusta	Equilibrat	Superàvit	12	34	14	16
X–	Paper	Superàvit	Creixent	6	39	11	31
XI–	Tèxtil	Equilibrat	Superàvit	2	55	3	55
XII–	Calçat	Superàvit	Creixent	18	3	20	27
XIII–	Vidre i ceràmica	Dèficit	Estable	15	19	13	31
XIV–	Metalls preciosos	Dèficit	Creixent	19	20	18	13
XV–	Metall	Dèficit	Decreixent	5	16	4	20
XVI–	Maquinària	Dèficit	Oscil.lant	1	28	1	24
XVII–	Material de transport	Superàvit	Creixent	3	19	15	7
XVIII–	Òptica i so	Dèficit	Creixent	16	38	7	27
XIX–	Armes	Superàvit	Estable	21	5	21	3
XX–	Diversos	Superàvit	Creixent	13	28	17	32
XXI–	Objectes d'art i antiguitats	Dèficit	Creixent	20	51	19	35

NOTES: (1) Posició de la secció quant a les exportacions catalanes (1974-1979).
(2) Percentatge que representa l'exportació catalana sobre l'exportació espanyola (1974-1979).
(3) Posició de la secció quant a les importacions catalanes (1975-1978).
(4) Percentatge que representa la importació catalana sobre la importació espanyola (1978).

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

Si s'estudien la composició sectorial del comerç català amb l'estranger a un nivell més desagregat per capítols de l'aranzel (99 en total), els deu més significatius, des del punt de vista de les importacions i de les exportacions, són els següents:

QUADRE NÚM. 275

ELS DEU CAPÍTOLS MÉS IMPORTANTS DE LES IMPORTACIONS CATALANES DE L'ESTRANGER (1975-78)

Capítol	Denominació	Mitjana de participació ‰
84	Maquinària no elèctrica	160,154
29	Productes químics orgànics	112,809
85	Maquinària elèctrica	59,008
73	Foneria ferro i acer	46,926
39	Plàstics i resines	43,054
10	Cereals	42,959
90	Aparells d'òptica, cinema, fotografia, mèdics i de precisió	38,037
41	Pells i cuiro	28,819
55	Cotó	27,643
	TOTAL	500,401

NOTA: La mitjana de participació correspon al període de 1975-1978, i es calcula sobre el total de les importacions catalanes del mateix període.

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 276

ELS DEU CAPÍTOLS MÉS IMPORTANTS DE LES EXPORTACIONS CATALANES A L'ESTRANGER (1974-79)

Capítol aranzelari	Denominació	Mitjana de participació ‰
84	Maquinària no elèctrica	128,215
87	Automòbils	94,158
85	Maquinària elèctrica	48,442
73	Foneria ferro i acer	45,963
49	Llibres i arts gràfiques	45,462
25	Ciments, sals, sofre, guix	40,235
29	Productes químics orgànics	35,700
60	Gèneres de punt	32,540
56	Tèxtils sintètics i artificials discontinus	32,193
08	Fruita	28,698
	TOTAL	531,606

NOTA: (*) La mitjana de participació correspon al període 1974-1979, i es calcula sobre el total de les exportacions catalanes del mateix període.

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

Òbviament, si es desagrega l'anàlisi en la partida aranzelària (943 en total), els resultats es concreten significativament (vegeu quadre núm. 277 i núm. 278).

QUADRE NÚM. 277

LES PARTIDES MÉS IMPORTANTS DE LES IMPORTACIONS CATALANES DE L'ESTRANGER (1975-78)

Partida aranzelària	Denominació	Mitjana de participació ‰
1005	Moresc (blat de moro)	37,529
5501	Cotó sense cardar ni pentinar	24,776
4101	Cuiros i pells en brut	24,255
2935	Compostos heterocíclics, inclosos els àcids nucleínics	21,321
3902	Productes de polimerització i copolimerització (plàstics)	18,082
2304	Residus d'olis vegetals	17,582
8459	Maquinària no elèctrica diversa	17,253
3205	Colorants orgànics sintètics	16,388
3901	Productes de condensació, policondensació i poliaddició (plàstics)	15,911
8521	Làmpares, tubs, i vàlvules electròniques, etc.	15,603
1801	Cacau en gra	12,517
7315	Acers aliats i acer fi al carboni en diverses formes	12,264
8519	Aparells i material per a circuits elèctrics	11,973
4405	Fusta serrada longitudinal, tallada en fulles o desenrotllada, de més de 5 mm. de gruix	10,894
4701	Pastes de paper	10,719
	TOTAL	267,067

NOTES: (*) La mitjana de participació correspon al període 1975-1978 i es calcula sobre el total d'importacions catalanes del mateix període.
(**) Les partides han estat seleccionades segons que llur participació mitjana fos superior al 10 per mil del total.

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona i elaboració pròpia.

QUADRE NÚM. 278

LES PARTIDES MÉS IMPORTANTS DE LES EXPORTACIONS CATALANES A L'ESTRANGER (1974-79)

Partida aranzelària	Denominació	Mitjana de participació ‰
8702	Automòbils	43,358
2523	Ciments	38,343
4901	Llibres	37,975
0805	Fruita de closca	24,628
8701	Tractors	20,135
1507	Olis vegetals	19,717
5505	Filats de cotó, sense condicionar per a la venda al detall	17,173
8437	Telers	15,945
4302	Pelleteria adobada	15,529
8706	Accessoris d'automòbils	13,910
7310	Barres de ferro o acer	13,525
5607	Teixits de fibres sintètiques i artificials discontínues	12,770
8451	Màquines d'escriure	12,421
5605	Filats de fibres tèxtils sintètiques i artificials discontínues per a no venda al detall	12,210
6004	Roba interior de punt	11,982
2205	Vins	11,248
8440	Maquinària tèxtil per a acabats	10,758
8523	Conductors elèctrics (fils, cables, barres, etc)	10,198
6005	Robes de vestir i llurs accessoris	10,057
	TOTAL	351,882

NOTES: (*) La mitjana de participació correspon al període 1974-1979, i es calcula sobre el total d'exportacions catalanes del mateix període.
(**) Les partides han estat seleccionades segons que llur participació mitjana fos superior al 10 per mil del total.

FONT: Cambra de Comerç de Barcelona, i elaboració pròpia.

L'anàlisi conjunta sectorialment i geogràfica permet ampliar i matisar de manera significativa aquesta informació. En qualsevol cas cal remarcar:

a) La gran diversificació de l'economia catalana.

b) El caràcter creixent d'aquesta diversificació.

c) Una tendència clara del canvi en l'especialització productiva, amb pèrdua del pes de les produccions tradicionals (tèxtil, pell i cuiro) i guany progressiu de sectors dinàmics (química, maquinària, agroalimentària).

d) Una dinàmica exportadora consolidada.

e) Una forta dependència de les importacions (primeres matèries i béns d'equip).

Aquestes consideracions permeten apuntar un impacte global positiu sobre l'economia catalana, des del punt de vista de la teoria de les integracions eco-

nòmiques. Ara bé, per confirmar-ho o no, cal fer l'estudi sectorial on l'impacte és extraordinàriament variable, tant en sentit positiu com negatiu. Aleshores, les conseqüències globals resulten molt més difícils de determinar, ja que permet veure clarament la importància que tindrà la capacitat d'adaptació de cadascun dels sectors i, sobretot, llur capacitat per conservar el mercat espanyol enfront de la competència dels productes importats que entraran ja sense barreres de protecció, o, en qualsevol cas, amb unes barreres en general molt més baixes. Cal no oblidar, però, l'abaratiment relatiu de les primeres matèries i dels béns d'equip, que pot millorar llur competitivitat.

Quant al comerç entre Catalunya i la resta de l'Estat espanyol, hom disposa solament de dades corresponents a l'any 1975. Amb les xifres, hom confirma la gran importància del mercat espanyol per a Catalunya. També permeten apreciar el caràcter més obert a l'exterior de la seva economia en relació a la resta d'Espanya, amb tot el que això pot suposar cara a afrontar la integració. Ara bé, aquest caràcter més obert deriva de la forta penetració en el mercat espanyol, mercat molt més protegit que l'estranger, i que serà, doncs, on es donarà el major impacte en produir-se l'adhesió.

Cal esmentar les fortes relacions comercials de Catalunya amb el País Valencià i Aragó, zones amb les quals Catalunya és deficitària. També es mantenen relacions intenses, encara que amb superàvit, amb Madrid i Andalusia, mentre que amb el País Basc la balança és gairebé equilibrada, amb un pes sobre el total dels fluxos també prou significatiu.

QUADRE NÚM. 279

FLUXOS DE MERCADERIES ENTRE CATALUNYA I LA RESTA D'ESPANYA. PARTICIPACIÓ REGIONAL (1975)

Regions i Nacionalitats	Entrades	Sortides	Taxa de cobertura
Les Illes	2,35	7,48	295,8
Canàries	1,82	3,55	187,7
Madrid	9,06	14,27	154,3
Andalusia	8,55	12,39	143,4
Galícia	2,55	3,39	132,8
Nord d'Àfrica	1,00	0,29	110,8
País Basc	10,29	9,58	97,7
Castella-La Mancha	2,94	2,70	96,7
País Valencià	20,20	17,50	92,0
Castella-Lleó	7,78	6,55	89,8
Extremadura	0,77	0,64	89,8
Navarra	3,32	2,23	74,8
Aragó	18,86	14,04	71,7
Astúries	3,72	2,11	65,8
Múrcia	4,93	2,20	55,0
Santander	3,55	1,08	42,7
TOTAL	100,00	100,00	104,5

FONT: Martí PARELLADA. "Tesi doctoral", i elaboració pròpia.

Com hem dit, l'impacte de l'adhesió vindrà, fonamentalment, via transformació del mercat espanyol, ja sigui per la pèrdua de quota davant la major competència internacional o pel millor accés als *inputs*, ja esmentat. D'aquí ve la importància de presentar també els fluxos comercials de Catalunya amb la resta de l'Estat espanyol.

QUADRE NÚM. 280

FLUXOS D'ENTRADA DE MERCADERIES PROCEDENTS DE LA RESTA D'ESPANYA (1975)

Productes	Milions de ptes.	%
1. Aliments	161.244	30,4
2. Primeres matèries i semimanufacturats	205.442	38,7
2.1. Minerals i les seves deixalles, extracció material de construcció	8.108	1,5
2.2. Gas, petroli, i productes petrolífers	24.933	4,7
2.3. Productes químics	38.808	7,3
2.4. Fibres tèxtils, filats i teixits.	25.920	4,9
2.5. Materials per a la construcció	13.356	2,5
2.6. Indústria metàl.lica bàsica	49.947	9,4
2.7. Altres primeres matèries i semimanufacturats (*)	44.370	8,4
3. Transformats metal.lúrgics	77.179	14,5
4. Manufactures diverses	86.755	16,5
TOTAL	530.620	100,0

NOTA: (*) Inclou també productes manufacturats de cautxú, fusta (excepte mobles),suro, paper i cartró.

FONT: Martí PARELLADA. "Tesi doctoral".

QUADRE NÚM. 281

FLUXOS DE SORTIDA DE MERCADERIES DES DE CATALUNYA A LA RESTA D'ESPANYA (1975)

Productes	Milions Pts.	%
1. Aliments	135.451	24,4
2. Primeres matèries i semimanufacturats	241.358	43,5
2.1. Minerals i les seves deixalles, extracció material de construcció	26.415	4,8
2.2. Gas, petroli, i productes petrolífers.	18.986	3,4
2.3. Productes químics.	93.779	16,9
2.4. Fibres tèxtils, filats i teixits.	35.558	6,4
2.5. Materials per a la construcció.	6.338	1,1
2.6. Indústria metàl.lica bàsica	17.610	3,2
2.7. Altres primeres matèries semimanufacturats (*)	42.673	7,7
3. Transformats metal.lúrgics	116.830	21,1
4. Manufactures diverses.	60.690	10,9
TOTAL	554.330	100,0

NOTA: (*) Inclou també productes manufacturats de cautxú, fusta (excepte mobles), suro, paper i cartró

FONT: Martí PARELLADA. "Tesi doctoral".

4.2. Efectes dels canvis aranzelaris sobre els fluxos de comerç català i llur impacte sectorial

Un cop presentades les línies generals de l'anàlisi de les estructures aranzelàries d'Espanya i la CEE, la política comercial comunitària, la protecció extraaranzelària, els acords comercials en vigor, i havent vist els principals trets que caracteritzen el comerç català, els següents paràgrafs pretenen connectar aquests aspectes en la perspectiva d'efectuar previsions per sectors de l'impacte que sobre els fluxos comercials de Catalunya pot comportar l'adhesió d'Espanya a les Comunitats Europees. De manera que hom pretén aïllar aquests efectes potencials sobre els fluxos comercials existents, dels altres efectes de tot tipus que, sens dubte, esdevindran derivats de l'adhesió.

En aquest sentit, hom desitja explicitar el nou marc comercial amb què s'haurà d'enfrontar l'economia catalana i les seves possibles conseqüències. Òbviament, no es pot fer una avaluació de la capacitat d'adaptació dels nostres agents econòmics ni del sentit o intensitat de les mesures de política econòmica que s'adoptin. Aquests elements poden modificar, en realitat, els efectes potencials previstos i esperem que ho facin en sentit positiu. Com ja s'ha dit a les consideracions inicials, Catalunya com a zona econòmica dinàmica sempre ha sortit beneficiada de les obertures a l'exterior de l'economia espanyola.

a. Productes minerals

a) Sector de productes minerals metal.lúrgics

Cal destacar des del punt de vista comercial, únicament els minerals de metalls no ferrosos i llurs deixalles. A més, la participació en el comerç espanyol del sector és molt escassa. Tan sols cal esmentar les importacions de minerals metal.lúrgics ferrosos i especialment, del coure, el qual un cop electrolitzat dóna lloc a exportacions relativament importants. Cal dir, però, que la tendència és decreixent en els dos sentits, emmarcada en la crisi que afecta el sector en els darrers anys. Tenint en compte que la protecció aranzelària és pràcticament nul.la en la majoria dels casos, no hi ha motiu perquè s'alteri substancialment llur evolució arran de l'adhesió.

b) Sector de productes minerals no metal.lúrgics

Donat el gairebé nul grau de protecció d'aquests productes, no sembla previsible un canvi de llurs tendències actuals (com a excepció, cal esmentar l'elevada protecció de la sal comuna, –25%–, que obliga a modificar la conclusió general per a aquest producte).

b. Tèxtil i confecció

a) Les primeres matèries

Des del punt de vista de les exportacions, cal distingir entre les de llana i les de fibres sintètiques o artificials. Per a les primeres, atesa la gairebé inexistent protecció comunitària i les especials característiques de la llana catalana, no és previsible un canvi significatiu de tendència. Les segones, en canvi, corresponen normalment a liquidacions de baix preu derivades de desajustos dels mercats interiors. Donat el predomini del capital estranger en el sector i el caràcter oligopòlic del mercat de fibres a nivell internacional, les modificacions derivades de la integració no vindran tant de canvis en la competència, com de modificacions en l'estructura dels costos entre els diferents establiments de les companyies del subsector. Això és igualment vàlid per a les importacions que constitueixen una de les partides més importants en aquest sentit (sobretot, les de fibres discontínues sense cardar ni pentinar).

Cal dir que malgrat la importància de les exportacions de primeres matèries (normalment dirigides a la resta d'Espanya, tot i que les exportacions catalanes a l'estranger superen la meitat de les espanyoles), una gran part de la producció resta a Catalunya per a la seva transformació.

Quant a les importacions, la meitat provenen de la resta d'Espanya i, en conjunt, són extraordinàriament significatives, donada la importància de la indústria tèxtil de transformació de Catalunya.

Per a la llana, la desaparició de la protecció pot suposar un clar impacte positiu per a les empreses del subsector tèxtil llaner que fins ara l'importaven. Evidentment, pot suposar un perjudici als nostres productors interns, però atès que la llana catalana té unes característiques que la fan prou competitiva a nivell internacional, no cal esperar problemes excessius.

Quant al cotó, segona partida en importància de les importacions catalanes, la desaparició de la protecció actual (aproximadament, un 13%) tindrà un impacte clarament positiu sobre el subsector tèxtil cotoner, sense perjudici del que pot succeir en els mercats de productes elaborats i de consum final.

b) Filats, teixits i articles tèxtils elaborats

Aquest apartat comprèn aquells articles tèxtils que no són primeres matèries, excepció feta del gènere de punt i de la roba de vestir i llurs accessoris de teixits. No cal insistir en l'enorme pes específic d'aquests productes dins l'economia catalana i sobre el sector tèxtil espanyol, malgrat que s'observi una certa pèrdua de dinamisme relatiu, i un increment de les importacions del Sub-est asiàtic, que podien arribar a fer deficitària la nostra balança comercial tèxtil.

Cal dir que les tres quartes parts de les sortides de

mercaderies des de Catalunya l'any 1975 tenien com a destinació el mercat espanyol. Quant a les entrades a Catalunya, les quatre cinquenes parts provenen de la resta d'Espanya.

En principi i pel que fa a les exportacions a l'estranger, cal preveure un augment en productes com els teixits de llana, els filats de cotó a l'engròs, altres teixits de cotó, els teixits de fibres sintètiques o artificials discontínues, els velluts i les pelfes, i les teles de punt no elàstic i sense cautxutar, en peça. Aquesta previsió deriva de la significació de la protecció actual o bé de la tendència mostrada en els anys considerats (1974-1979). En canvi, pel que fa als filats i teixits de fibres discontínues, els filats de llana, els filats de fibres discontínues i la passamaneria, no ofereixen suficients elements per fer una predicció clarament positiva, atesa la baixa protecció actual o bé la tendència dels darrers anys, normalment, decreixent.

Quant al mercat espanyol, el canvi derivat de la integració pot ésser extraordinàriament important, donada l'elevadíssima protecció actualment existent per a aquests productes. Això pot suposar un fort increment de les importacions de l'estranger fetes per la resta d'Espanya, tant procedents de la CEE com dels països del Sud-est asiàtic (sense perjudici dels contingents que hom fixi en el marc de l'Acord Multifibres), cosa que incrementarà la competència en el mercat espanyol.

D'altra banda, és previsible un augment de les importacions catalanes de l'estranger, amb efectes positius sobre les empreses que les utilitzen segons el grau d'integració de llur procés productiu, i de l'estadi d'aquest on realitzin llur activitat prioritària. Les més beneficiades seran les situades en les fases finals del procés, sense oblidar, però, l'impacte que produeixi llur propi desarmament de la protecció que actualment estan gaudint.

En definitiva, els efectes del desarmament –aranzelari i comercial– seran molt diversos i d'una gran complexitat. En qualsevol cas, és força previsible un augment substancial de la competència exterior, en detriment de la quota actual de mercat espanyol dels productes catalans. De tota manera, el dinamisme mostrat per un conjunt ampli d'aquests productes pel que fa a llur competitivitat internacional i les conseqüències d'una reestructuració racional del sector pot fer pensar en la seva viabilitat en el futur. D'altra banda, les entrades procedents de la resta de l'Estat, molt elevades, poden substituir-se per importacions de l'estranger a costos inferiors, amb els efectes positius que això pot comportar.

c) Gènere de punt i confecció

Des del punt de vista de les exportacions, revesteixen particular importància les de gènere de punt (roba interior i peces exteriors) i les de roba exterior (masculina i femenina). Donada la desaparició de la protecció actual a la qual s'enfronten i dels contingents, pot preveure's un impacte positiu pel que fa als volums exportats,sense perjudici dels efectes que sobre el sector pugui tenir el desarmament de l'Aranzel espanyol, extremadament alt, en la mesura que es vegi modificat el nivell de competitivitat en el mercat espanyol.

Quant a les importacions, els volums són relativament poc importants a causa, segurament, dels elevadíssims aranzels que existeixen actualment. L'adhesió suposarà, sens dubte, un fort augment de la competència exterior, tant comunitària com extracomunitària.

Pel que fa, però, a aquesta, cal tenir en compte la reformulació que pot produir-se dels diferents acords d'autolimitació d'exportacions que la CEE té signats en el marc de l'Acord Multifibres. Així, la protecció aranzelària actual podria ésser substituïda per una protecció basada en la contingentació.

No cal insistir tampoc en la possibilitat d'accentuar la capacitat competitiva de les empreses catalanes, a partir de la fabricació de productes de disseny avançat i de qualitat, com ja s'està fent en certa mesura, i que constitueix una línia sobre la qual s'ha d'aprofundir.

c. Cuiro, pell, calçat i cautxú

a) Primeres matèries del cuiro, la pell i la pelleteria en brut

Les entrades provenen bàsicament de l'estranger, i les de cuiro i pell en brut són extraordinàriament importants. Estan molt diversificades quant a la procedència geogràfica i, atès que la protecció aranzelària és pràcticament inexistent, no cal esperar modificacions substancials, al marge de les derivades de l'evolució del sector que utilitzen aquestes matèries en llur procés productiu. Les sortides no són significatives i tampoc no es preveuen modificacions importants.

b) Cautxú en brut

Les entrades d'aquest producte són molt importants, procedents tant de l'estranger com sobretot de la resta de l'Estat espanyol. Donada la protecció actual (sobretot per al cautxú sintètic), hom pot esperar una certa desviació de les entrades procedents de la resta d'Espanya cap a les procedents de l'exterior, encara que amb poca incidència sobre els costos dels, sectors que l'utilitzen com a *input*.

c) Manufactures de pell i cautxú, excepte béns de consum final

Aquest subsector presenta una intensa relació comercial amb la resta de l'Estat espanyol, encara que

cal assenyalar també un cert volum de comerç amb l'estranger.

Pel que fa als derivats del cautxú, cal constatar un nivell de protecció molt elevat que podria suposar un increment de llurs entrades al mercat espanyol, ara relativament reduïdes. De tota manera, cal destacar la importància de les exportacions de pneumàtics i cambres que, juntament amb la penetració de capital estranger en aquests subsectors, fa suposar unes modificacions no massa significatives (malgrat l'alta protecció de què gaudeix actualment) en funció del grau de penetració dels pneumàtics fabricats a Catalunya en el mercat europeu i mundial.

Tampoc no cal preveure canvis importants en les actuals exportacions de pells adobades i en les preparades d'oví, així com en les importacions de certes modalitats de pells de cabrum.

d) Manufactures de cuiro i pelleteria confeccionada

Aquest conjunt de productes mostra una important dinàmica exportadora (sobretot per a les peces de vestir i accessoris de cuiro natural, articles de viatge de cuiro i pelleteria confeccionada).

Atès que la majoria d'exportacions va a la CEE i l'Aranzel comunitari és baix, no cal esperar modificacions importants en la tendència dels darrers anys (que és lleugerament decreixent).

e) Sector del calçat

Des del punt de vista del comerç exterior català, cal fer palesa únicament la importància que revesteixen les exportacions de calçat amb sola de cuiro o cautxú, i també l'espardenyeria. Cal assenyalar per al conjunt del sector, que l'elevat grau de protecció de què gaudeix en desaparèixer, podrà provocar certes tensions en el mercat interior, sempre, però, molt en funció del grau de competitivitat que la sabata catalana pugui assolir per qüestions de disseny i moda.

d. Fusta, suro i llurs manufactures. La indústria del moble

a) Fusta i suro

Donats els nivells de protecció existents (força baixos) no és previsible un canvi significatiu en l'estructura d'aquest comerç. De tota manera, es pot esmentar un cert abaratiment de les importacions de fusta en brut i, sobretot, de la fusta tallada de més de 5 mm. de gruix, que fins ara són ja prou importants.

b) Articles manufacaturats de fusta i suro (excepte mobles)

Pel que fa a les exportacions de productes de suro, manufacturats i aglomerats, hom pot preveure un impacte positiu de l'adhesió. També, en menor mesura, dels articles de marqueteria i petita fusteria.

Quant als fluxos d'entrada, ara provinents quasi totalment de la resta d'Espanya, l'eliminació de l'alt grau de protecció actual no sembla que hagi de tenir especial incidència a Catalunya, atès el dinamisme i la competitivitat del sector. En tot cas, podria produir-se una desviació en el comerç, mitjançant la substitució d'importacions de la resta d'Espanya per importacions estrangeres.

c) Mobles

Les exportacions actuals no rebran un impacte massa significatiu. En canvi, poden augmentar molt les importacions, ja que els nivells de protecció ara existents són molt elevats. En qualsevol cas, dependrà del grau de diversificació de la producció i del comerç d'aquests productes a Catalunya i a Espanya.

e. Paper, cartró i arts gràfiques

a) Pasta de paper i deixalles

En principi, no sembla que la quota de participació en el mercat espanyol s'hagi de veure gaire afectada. En canvi, quant a les entrades, que ara es reparteixen a mitges entre la resta d'Espanya i la resta del món, cal esperar un abaratiment i un increment relatiu de les procedents de l'estranger, tenint en compte llur protecció actual, el fet que la majoria provenen de la CEE i la seva actual importància.

b) Paper, cartró i articles manufacturats de paper, cartró i pasta de fusta

Cal destacar, primer, el grau de diversificació geogràfica i la tendència globalment creixent de les exportacions catalanes que pot veure's afavorida per la desaparició de les barreres aranzelàries entre Espanya i la CEE, i l'EFTA. De tota manera, l'elevada protecció de què gaudeix actualment el sector a Espanya, pot fer suposar un impacte important i de sentit negatiu per a les empreses catalanes, atesa l'elevada penetració d'alguns productes, com el paper i el cartró en rotlles i fulls, i l'estucat, revestit, acolorit o imprès.

c) Indústria d'arts gràfiques. Llibres

Com és prou sabut, aquest sector constitueix, des

del punt de vista comercial, un dels més importants i dinàmics, donat el gran pes de la indústria editorial catalana (sobretot pels llibres, però també pels diaris i revistes). Atesa l'especificitat d'aquestes mercaderies i el reduït nivell de protecció, no sembla que s'hagin de produir efectes distorsius sobre el mercat interior. Així mateix, i vista la importància i la destinació del comerç d'exportació (Amèrica Llatina, però també la CEE), tampoc no cal esperar modificacions importants arran de l'adhesió, llevat de les que puguin derivar-se, amb caràcter positiu, de l'abaratiment de primeres materies del sector.

f. Química: l'impacte en el comerç amb la resta de l'Estat espanyol

a) Química bàsica

Les set vuitenes parts del comerç de sortida d'aquests productes catalans es dirigeix al mercat de la resta d'Espanya, tot i la importància de llur exportació a l'estranger, globalment dinàmica. Caldria esperar, en conseqüència, un fort impacte de l'adhesió sobre el mercat espanyol, però aquest podria venir condicionat, primer, pel grau de penetració de certs productes en el mercat exterior (Catalunya exporta un terç de les exportacions espanyoles de química bàsica); segon, per la importància de la participació del capital estranger en les empreses del sector químic (majoritària en la química orgànica, colorants i pigments, farmacèutics de base, perfumeria i cosmètica, olis industrials i substàncies aromàtiques i altres productes farmacèutics), la qual cosa posa els efectes de l'adhesió en funció, en bona mesura, de la política comercial de les grans empreses multinacionals en un sector amb una organització de mercat relativament oligopolitzada; i, tercer, sobretot per a les empreses no penetrades pel capital estranger, bàsicament petites i mitjanes, caldria avaluar acuradament l'impacte del canvi de la legislació sobre patents que impediria, si l'adaptació es fes molt ràpidament, i donat el nostre nivell tecnològic, la incorporació de molts processos productius i la fabricació de nous productes. En aquest context, doncs, sobretot per al sector farmacèutic, però també per al químic en general, caldria cercar la possibilitat d'ajornar al màxim l'acceptació completa del cabal (acquis) comunitari en aquest àmbit legislatiu, i, al mateix temps, estimular decididament qualsevol mesura destinada a facilitar-ne l'adaptació.

Pel que fa a les entrades, les importacions procedents de l'estranger suposen més de la meitat de les totals (i comprenen quasi dues cinquenes parts de les importacions espanyoles). Si tenim en compte la significació de l'Aranzel actual, l'adhesió pot representar un increment d'aquestes importacions, així com llur abaratiment relatiu. Per a les empreses amb capital estranger sembla previsible una rebaixa en l'estructura de costos i un remodelatge de llurs processos productius. En canvi, l'impacte pot arribar a ésser negatiu per a aquelles petites i mitjanes empreses amb capital interior.

De tota manera, cal no oblidar que la penetració de les multinacionals químiques ha vingut donada, sovint, per la protecció que oferia el mercat espanyol. La desaparició d'aquesta podria modificar substancialment aquesta política, amb efectes que podrien arribar a ésser negatius per a la química catalana.

b) Química no bàsica

Aquest subsector encara és més important dins l'estructura econòmica de Catalunya, almenys pel que fa a les relacions comercials, tant amb la resta d'Espanya com amb l'estranger. El pes de la química no bàsica catalana en el conjunt de l'Estat pot ésser il.lustrat pel fet que gairebé la meitat del comerç espanyol d'aquests productes, correspon a Catalunya. I malgrat això, més del 90% de les sortides es dirigeixen cap al mercat espanyol (en canvi, pel que fa a les entrades, representen ja més de la meitat les procedents de l'estranger).

Donat que l'aranzel mitjà encara és més elevat que en el cas de la química bàsica, que la importància del mercat espanyol és més gran, i que la participació estrangera és molt important però desigual, els efectes podrien ésser clarament perjudicials per a determinats productes, i, en canvi, neutrals o beneficiosos per a d'altres. En l'epígraf següent, en analitzar el comerç químic català amb l'estranger, hom farà, en la mesura possible, aquestes distincions.

g. Química: l'impacte en el comerç català amb l'estranger

a) Química inorgànica

Des del punt de vista de les exportacions, les més significatives han estat les de fosfits, hipofosfits i fosfats, però que ja des de 1976, arran del canvi de titularitat jurídica de les exportacions de fosfats minerals situades a l'ex-Sahara espanyol, sofreixen una important davallada, que no sembla que hagi de recuperarse per l'adhesió. Tampoc no cal esperar modificacions importants de les actuals exportacions de sosa i potassa càustiques, donat que van dirigides principalment als països mediterranis, i, a més, llur evolució és molt regular al llarg del període que considerem.

Quant a les importacions, són molt baixes, probablement a causa de l'alt nivell de protecció actual. Cal preveure, doncs, un gran impacte sobre Catalunya, atesa la importància del subsector i la preponderància del mercat espanyol per a aquests productes.

En qualsevol cas, valen les consideracions fetes anteriorment pel que fa als elements que poden condicionar l'esmentat impacte, sobretot en les empreses amb forta participació estrangera, que són la majoria. Per a les restants, normalment de dimensió no massa gran, els efectes poden ser particularment negatius.

b) Química orgànica

El pes comercial d'aquest sector és més reduït que el de la química inorgànica. Pel que fa a les exportacions, no es veuran massa afectades, sense perjudici que l'impacte sobre el sector sigui negatiu, donats els nivells de protecció, per a les empreses productores no lligades a les multinacionals; però, per a la resta de la indústria que utilitza aquests productes com a primeres matèries (i atès el gran volum d'importacions que es dóna ja actualment), els efectes seran clarament positius, en suposar una baixa important en els costos actuals.

c) Productes farmacèutics

Pel que fa a les exportacions (medicaments i altres productes farmacèutics no especificats, sobretot), atès el grau de protecció al qual s'enfronten i també llur diversificació geogràfica (l'Amèrica Llatina n'és un comprador important), és previsible un manteniment de les tendències actuals.

Ara bé, pel que fa al mercat interior, ara dominat pels productors interiors, cal tenir en compte, d'una banda, l'elevat aranzel actual, i d'una altra, el fet que més de les cinc sisenes parts del capital del subsector de base a Catalunya es troba a mans estrangeres, i que per a les especialitats farmacèutiques no bàsiques, la participació és també significativa. Per això, els efectes més negatius vindran, segurament, per a les empreses petites i mitjanes, de produccions no massa especialitzades i no vinculades als circuits internacionals de producció i distribució de productes farmacèutics i de llurs primeres matèries. D'aquí que, com s'ha dit, adquireixin gran importància per al futur d'aquestes empreses, les decisions que es prengui a l'entorn del registre de productes farmacèutics i del sistema de patents europeu.

d) Colorants, pintures, vernissos i tints

Pel que fa als colorants, donat el nivell actual d'importacions (ja molt alt i que previsiblement augmentarà en el futur) malgrat l'elevada protecció existent, l'adhesió pot suposar una disminució important dels costos de les empreses que els utilitzen com a primeres materies (tèxtil, paper, alimentació, ceràmica, etc.). Quant a les empreses productores, hem de tenir en compte, d'una banda, la pràcticament total participació estrangera en llur capital, i, d'una altra, llur actual capacitat exportadora, que és força important. De manera que no sembla que pugui presentar-se cap modificació substancial, encara que pot produir-se un nou repartiment del mercat internacional i un canvi en l'especialització dels diferents productes, segons la política comercial de les multinacionals del sector.

La impressió és, en canvi, negativa per al futur dels vernissos i pintures, els quals han demostrat poca capacitat exportadora, malgrat la poca protecció a la qual normalment s'enfronten, i que, al mateix temps, guadeixen d'una protecció molt elevada. Si hi afegim que la penetració estrangera és reduïda i el grau de concentració relativament baix, l'impacte de l'adhesió és en aquest sector potencialment negatiu.

e) Olis i perfumeria

Atès el grau de protecció de què gaudeix la indústria de la perfumeria (baix o relativament baix per als olis essencials i les barreges odoríferes i extremadament alt per als productes acabats), l'impacte de l'adhesió dependrà de la mesura en què la reducció de costos de les primeres matèries importades (reducció no massa elevada) pugui compensar els efectes de la competència internacional sobre el mercat interior, tenint en compte, però, la penetració elevada dels productes catalans en els mercats exteriors, amb una qualitat normalment molt competitiva i amb nivells d'especialització suficient. Això, afegit a l'intens grau de penetració de capital estranger (sobre la meitat del capital de les empreses catalanes de perfumeria), pot alleugerir els possibles efectes derivats de l'adhesió sense perjudici, evidentment, del daltabaix que poden sofrir certes empreses no participades, de dimensió reduïda i amb produccions no suficientment diferenciades. També cal tenir en compte, l'inconvenient que suposa en les condicions d'adaptació del sector, l'actual gravamen, via impostos especials, de l'alcohol, primera matèria utilitzada en el sector.

f) Sabons i detergents

La progressiva introducció dels detergents catalans en el mercat exterior, ja sigui per l'obertura de nous mercats (països ACP) com per la consolidació dels tradicionals (CEE), permet ésser relativament optimista quant al futur d'aquest sector. Ara bé, això, cal matisar-ho en dos sentits. Primer, l'elevat grau de protecció de què graudeixen per al mercat interior que no ha impedit una penetració significativa dels detergents i les ceres artificials de la CEE (i també de la resta del món), de manera que el desarmament aranzelari pot arribar a constituir un greu risc per a la indús-

tria catalana. Si a això hi afegim l'elevat grau de penetració del capital estranger en les empreses espanyoles i el pràcticament nul que hom troba en les empreses catalanes, pot pensar-se en una certa consolidació de les empreses de la resta d'Espanya en detriment de les catalanes.

g) Productes químics diversos.

L'elevadíssim grau de protecció de què gaudeixen alguns d'aquests productes (antioxidants, anticorrosius, aprestos i mordents pel al tèxtil, paper, cuiro, etc.) i la penetració ja existent en d'altres (desinfectants i insecticides), permet esperar conseqüències negatives per a les empreses productores de les esmentades mercaderies.

h) Productes fotogràfics i cinematogràfics.

La gran majoria d'empreses existents estan a mans del capital estranger i les importacions actuals ja són elevades. No sembla que el desarmament aranzelari (malgrat l'alta protecció existent) pugui tenir conseqüències diferents de les actuals sobre el sector, si no és que vinguin derivades de canvis en la política comercial de les grans empreses europees.

i) Els adobs.

No són previsibles modificacions substancials en la situació dels adobs catalans arran de l'adhesió, ja que les proteccions actuals són globalment molt baixes, sobretot per als adobs bruts o naturals. Quant als manufacturats, cal esperar un increment de les exportacions actuals dels adobs potàssics, en un clar procés de substitució dels adobs fosfatats (que caigueren de sobte arran de la descolonització del Sàhara).

j) Plàstics.

La intensitat en els intercanvis mostra un grau d'especialització prou elevat que impedeix d'establir amb precisió conclusions generalitzades per a aquest conjunt de productes, tant pel que fa a les primeres matèries plàstiques com per a les manufactures. Així, malgrat els alts nivells de protecció de què gaudeix globalment el sector, l'especialització esmentada i el nivell de competitivitat i de capacitat de penetració demostrades poden fer pensar en una ràpida adaptació a la nova situació, independentment de l'impacte sobre determinades empreses que no mantinguin un nivell d'especialització massa rellevant. S'ha de tenir també en compte que les importacions actuals de primeres matèries plàstiques són ja molt elevades i el desarmament aranzelari pot tenir efectes positius sobre els costos de les empreses trasformadores o manufactureres.

h. Ceràmica i vidre; ciment; d'altres materials de la construcció

a) Ceràmica i vidre

El mercat espanyol constitueix l'origen i destinació principals del nostre comerç. Donat l'alt nivell de protecció existent, hom pot preveure un impacte negatiu derivat de l'adhesió, atès el baix índex de penetració d'aquests productes catalans en els mercats exteriors, reflex de la seva poca competitivitat relativa.

b) Sorres i graves

Es tracta de productes de producció i consum interns i tant pel que fa a les exportacions com a les importacions, donats els baixos nivells de protecció, no cal esperar modificacions significatives pel fet de la integració.

c) Calç i ciment

Cal esmentar de manera especial el ciment hidràulic, segona partida exportadora de Catalunya. Donat el grau de penetració actual, la consolidació de les xarxes de comercialització, la destinació geogràfica (països àrabs i mediterranis, sobretot) i la competitivitat internacional demostrada, podem esperar una continuïtat, malgrat l'increment dels costos, d'aquest comportament.

i. Metal.lúrgia

a) Primeres matèries i productes semiacabats

Com és sobrerament conegut, la metal.lúrgia catalana és fonamentalment de transformació, mentre que la siderúrgia es concentra en d'altres indrets de l'Estat espanyol. Per això, el pes d'aquest subsector a Catalunya és molt més significatiu per a les entrades que no pas per a les sortides. A més, cal considerar que més del 90% del comerç es realitza amb la resta d'Espanya. Per tant, sembla que els efectes per a la metal.lúrgia catalana derivats de l'adhesió seran globalment beneficiosos pel que fa a les repercussions sobre llurs costos. En tot cas, el caràcter CECA d'aquests productes configura d'una manera especial el futur de llurs intercanvis comercials, que depen-

dran, no tan sols dels canvis en la protecció, sinó també de les restriccions quantitatives arran de la seva reestructuració del sector a nivell europeu i de les concretes regulacions del mercat que calgui adoptar.

Cal tan sols destacar el bon comportament de les exportacions catalanes de ferroaliatges, la tendència de les quals és fortament creixent, i les perspectives, en aquest sentit, semblen positives.

b) Productes acabats

Aquest subsector té un pes comercial molt superior dins la síndero-metal.lúrgia catalana. Cal dir que la integració en el marc de la CECA suposarà, tenint en compte els nivells de protecció actuals i les restriccions quantitatives existents, un impacte intens i positiu per a la indústria manufacturera del metall. Donat que les entrades d'aquests productes són molt superiors a les sortides, l'impacte global sembla ésser també positiu. A més, les exportacions han demostrat un gran dinamisme i una diversificació geogràfica important, sobretot per a les barres de ferro laminades i per als perfils de ferro i acer.

c) Articles manufacturats de metall

Els efectes de l'adhesió per a les empreses catalanes, quant a llurs intercanvis comercials, seran globalment negatius, ja que son en gran part articles de demanda final, sensibles a la variació de preus (que en certs casos, superarà el 20% com les molles, ganivets, panys, cadenats i claus, complements per a portes, finestres i persianes, caixes de cabals, portes blindades, taps metàl.lics, fitxers metàl.lics, clips i grapes, etc.). De tota manera, cal preveure una baixa dels costos en disminuir el preu de les importacions de primeres matèries, la qual cosa en alguna mesura, podria compensar les conseqüències negatives. També, hom pot esperar un manteniment de les exportacions, en funció del grau de diversificació geogràfica, els nivells de consolidació de llur penetració i els processos de renovació tecnològica que ja s'estan efectuant.

d) Ferralla

El comerç d'aquest important producte quedarà emmarcat per les directrius que, en el si de la CECA, assenyali la política comunitària. De tota manera, no semblen previsibles canvis significatius en les tendències actuals.

j. Maquinària

El sector de la maquinària, des de la perspectiva del comerç, revesteix per a Catalunya una extraordinària importància. Cal esmentar, primer, el manteniment del mercat espanyol com a mercat natural dels productes catalans, sense que això signifiqui una menor rellevància del mercat estranger, ja que les xifres en valor absolut del comerç en aquest sector són prou elevades. D'altra banda, és també destacable la importància pràcticament equivalent dels mercats espanyol i estranger com a fornidors de la indústria catalana. Donada, doncs, la significació del sector, i en funció de l'eliminació de la protecció aranzelària o la substitució per la TEC si s'escau, l'impacte de l'adhesió pot ésser força important. En els següents apartats i des de la perspectiva del comerç exterior, farem una anàlisi més desagregada, tot distingint entre la maquinària i els aparells mecànics, d'una banda, i la maquinària i aparells no mecànics, de l'altra.

k. Maquinària i aparells mecànics i llurs accessoris

a) Motors, compressors i bombes

Donat l'elevat grau de protecció gaudit fins ara, l'adhesió pot comportar un increment important de la competència en el mercat espanyol, i de la capacitat d'adaptació de les nostres empreses dependrà, així mateix, el futur de les exportacions que, en principi, per llur diversificació geogràfica i llur tendència, semblen tenir unes perspectives de continuïtat. En qualsevol cas, i partint de les altes importacions ja existents, cal tenir en compte que, en ésser aquests productes béns d'equip importants per a les empreses industrials catalanes, l'impacte del desarmament aranzelari sobre els costos d'altres sectors catalans serà forçosament positiu.

b) Maquinària tèxtil

El gran dinamisme exportador d'aquests productes, llur diversificació geogràfica cap a diverses àrees, i el gran nombre d'empreses amb volums d'exportació importants fa pensar en una gran competitivitat internacional, encara que cal tenir present la crisi que afecta el sector tèxtil, tant a Catalunya com a d'altres àrees desenvolupades com la CEE i l'EFTA i que pot afectar aquesta consideració. De tota manera, s'estan obrint mercats en àrees on les produccions tèxtils estan augmentant significativament, assegurant així un cert nivell de demanda; però cal tenir en compte que això pot perjudicar el sector tèxtil interior en rebre una major competència d'aquests països que estan accedint al nivell de la nostra tecnologia. Caldria, potser, una política coherent en aquest sentit, evitant el màxim de perjudicis en el marc de la política tecnològica de la Comunitat.

c) Maquinària agrícola

Cal preveure un cert augment de les importacions,

ja prou elevades, encara que això no tingui uns efectes massa negatius sobre les empreses catalanes productores.

d) Maquinària per a mineria, construcció i obres públiques

Atès el nivell de protecció actual (sobretot per a la maquinària per a elevació, càrrega, descàrrega i manipulació; grues; i màquines per a moviments de terres) i la penetració ja existent en el mercat espanyol i català, cal suposar un augment de la competència per a les nostres empreses del sector, tot i que també mostren una important introducció en d'altres mercats, cosa que permet esperar una reacció i una capacitat d'adaptació prou desenvolupada.

e) Màquines-eines i llurs accessoris

Cal parlar aquí també de l'elevada protecció existent, simultàniament amb una gran penetració dels productes catalans en els mercats exteriors. Així, l'impacte de l'adhesió pot ésser beneficiós per a l'economia catalana pel que representa d'abaratiment dels costos, però no excessivament perjudicial per a les nostres empreses productores, atesa la presumible diferència en l'especialització i el seu grau de competitivitat internacional.

f) Altres màquines, aparells i accessoris no elèctrics

S'integren en aquest apartat les més diverses mercaderies, però que en conjunt suposen uns volums de comerç, tant importacions com exportacions, extraordinàriament importants. Per això, cal esperar que l'adhesió (tenint en compte uns nivells de protecció relativament significatius) produeixi un important increment del comerç d'aquestes mercaderies amb unes repercussions difícilment avaluables per a la indústria catalana, no sols per l'extremada diversitat dels productes, sinó també pel desconeixement de les característiques de la seva oferta.

En qualsevol cas, atesa la forta dispersió geogràfica i la importància de les exportacions de molts d'aquests productes, és previsible un manteniment de llur actual capacitat de penetració al mercat exterior. També pot ésser un element positiu en aquest sentit l'elevat grau de penetració de capital estranger en algunes de les empreses importants del sector.

I. Altra maquinària i aparells no mecànics

a) Maquinària i aparells elèctrics i llurs accessoris

Cal destacar l'extraordinària importància de les importacions catalanes de la CEE, malgrat l'elevat grau de protecció, i, d'altra banda, la també força important (però en termes absoluts molt inferior) quantitat d'exportacions d'aquests productes, amb la particularitat d'un apreciable grau de diversificació geogràfica. L'adhesió sembla que hauria de comportar un fort increment del comerç de la maquinària, els aparells i els accessoris elèctrics, sobretot de les importacions, amb el que això pot suposar de perjudici a la indústria catalana venedora en el mercat espanyol. De tota manera, en funció del fet que les exportacions catalanes a la CEE poden ésser indicadores d'un elevat grau de competitivitat internacional, caldrà matisar aquesta previsió.

En qualsevol cas, hi ha una sèrie de productes en els quals Catalunya no mostra activitat exportadora, i en canvi, s'hi observa una mínima penetració en el mercat interior on gaudeixen de protecció força elevada. L'impacte negatiu per a aquests productes fabricats a Catalunya resulta clar (podem esmentar els imants i dispositius magnètics, les peces aïllants, les piles, o les parts i peces elèctriques de màquines).

b) Aparells d'ús domèstic

L'adhesió a la CEE no comportarà, en principi, efectes negatius sobre la capacitat exportadora de la indústria catalana, però sí que en canvi, a causa de l'eliminació o modificació de l'actual elevada protecció, és molt probable un substancial increment de les importacions (sobretot de la CEE) que pugui posar en dificultats les empreses catalanes del sector. Cal tenir en compte, però, com s'articuli el procés de reestructuració de la línia blanca, actualment en gestació, i que pot configurar el futur del sector en uns nivells de competitivitat internacional.

c) Maquinària d'oficina

Tenint en compte que aproximadament el 90% del capital social de les empreses catalanes és de procedència estrangera, no sembla que l'adhesió pugui representar una modificació substancial de la situació actual, llevat que es produeixi una reestructuració de les polítiques comercials internacionals de les empreses que dominen el sector. En tot cas, cal esmentar la situació que travessa actualment l'empresa, radicada a Catalunya, més important en el camp de les exportacions de màquines d'escriure, car la política de localització productiva que es decideixi, determinarà en gran mesura el manteniment de les exportacions actuals. De tota manera, en funció del desarmament aranzelari, si més no, es produirà un abaratiment relatiu d'aquests productes.

d) Maquinària i aparells mèdico-quirúrgics

L'adhesió, en un sector bàsicament importador i

amb una protecció mitjana elevada, afectarà lògicament en un sentit positiu els compradors actuals, en abaratir-se considerablement els seus costos reals. A més, la producció interior és molt poc significativa.

e) Imatge i so

Si es té en compte l'elevat grau de protecció de què gaudeixen la gran majoria d'aquests productes i la progressió de llurs importacions ja en l'actualitat, cal suposar que l'adhesió en provocarà un increment substancial, encara que les provinents de fora de la CEE (bàsicament EUA i Japó) s'enfrontaran amb un TEC relativament elevada (aproximadament un 8%). De tota manera, el grau de penetració del capital estranger en aquest sector, pot determinar les futures orientacions del comerç català d'aquests productes, tant per a les entrades com per a les sortides.

f) Instruments de mesura, verificació i control.

Fins ara, donada la manca de producció en l'interior, tan sols han estat significatives les importacions. En conseqüència, tenint en compte el nivell de protecció existent, prou elevat, és previsible llur augment, a costos més baixos, amb el conseqüent benefici per als nostres compradors.

m. Material de transport

El sector ha experimentat, en línies generals, una evolució molt positiva en els darrers anys des del punt de vista comercial, amb grans increments de les exportacions (actualment desaccelerades) i una relativa constància de les importacions (encara que recentment s'ha produït un increment significatiu en automòbils i motos). Això fa que la balança comercial del sector presenti grans superàvits. Aquest comportament té el seu origen en el fet que els volums exportats per part de les grans empreses del sector establertes a Catalunya depenen, en alguns casos, de repartiments del mercat internacional a nivell d'empreses multinacionals, de la debilitat de la pròpia demanda interna (molt afectada per la crisi, els preus del combustible, i l'elevada fiscalitat) de les polítiques de preus d'exportació, etc. D'altra banda, els alts nivells de protecció (aranzelària i extraaranzelària) expliquen l'estancament relatiu de les importacions.

L'impacte de l'adhesió, en principi realment negatiu en augmentar significativament la competència internacional, pot venir configurat, però, per diferents elements. Així dependrà, òbviament, de la capacitat d'adaptació a les noves condicions, però fonamentalment dels futurs acords a nivell internacional pel que fa a la participació de les multinacionals europees, nord-americanes o japoneses en el capital de les empreses del sector aquí radicades, i de les condicions que aquelles exigeixen, sobretot des del punt de vista de l'ocupació, que pot convertir-se en un greu problema per a Catalunya.

En qualsevol cas, és previsible un fort increment de les importacions, sobretot en els automòbils i llurs accessoris, les motocicletes (bàsicament de cilindrada mitjana i alta), bicicletes, tractors, etc., amb el conseqüent impacte negatiu per a la nostra producció.

De tota manera, cal tenir present la possible integració en una sèrie de mesures proteccionistes (com la contingentació per als automòbils japonesos) adoptades o per adoptar per part de la CEE i que afectarien Espanya en el moment de l'adhesió.

n. Altres manufactures: esports i joguines

Cal remarcar l'elevadíssima protecció actual, la desaparició o disminució de la qual, afegida al creixent grau de sofisticació tècnica d'aquests productes i la notable variabilitat de la demanda, pot fer preveure dificultats per a les empreses catalanes del sector sense participació de capital estranger, malgrat l'apreciable esforç exportador efectuat fins ara.

5. El canvi de marc exterior(III): les llibertats de circulació de treballadors, d'establiment i prestació de serveis i de moviments de capitals

a. El principi de la llibertat de circulació dels treballadors

El Tractat de Roma estableix, en els articles 48 a 51 els principis generals que, sense perjudici de posteriors desenvolupaments per via de directives o reglaments, regeixen en matèria de lliure circulació de treballadors. En concret, l'article 48 defineix el que suposa la lliure circulació, la qual comporta el dret, sota reserva de limitacions justificades per raons d'ordre públic, seguretat i salut pública, de desplaçar-se lliurement pel territori dels Estats membres i de restar en un d'ells per exercir-hi una ocupació, de conformitat amb les disposicions reguladores de l'ocupació dels treballadors nacionals. Això implica l'abolició de tota discriminació per raons de nacionalitat entre els treballadors dels Estats membres en matèria d'ocupació, remuneració i altres condicions de treball. L'article 49, d'altra banda, preveu l'establiment de mecanismes per assegurar la transparència, tot disminuint els costos d'informació i d'ajust, dins del mercat de treball.

El dret de residència queda immediatament reconegut pel lliurament al treballador migrant d'un document acreditatiu, atorgat automàticament i sempre que s'acrediti la possessió d'un lloc de treball. Aquest dret es fa extensiu a les persones a càrrec del treballador, i no caduca, llevat que el treballador migrant romangui dotze mesos consecutius en atur.

El dret de desplaçament comporta la possibilitat d'estada en un altre Estat membre per un període de tres mesos, per buscar un lloc de treball, i queda reconegut per la simple presentació del document d'identitat.

Cal, però, tenir en compte la capacitat legislativa dels Estats quant a les reserves esmentades en l'apartat anterior. De tota manera, la jurisprudència del Tribunal de Justícia és restrictiva en relació a l'abast d'aquesta capacitat.

Quant a l'accés al lloc de treball, és inaplicable qualsevol norma o conveni col.lectiu vigent als Estats membres que, o bé subordini l'accés al treball dels procedents d'altres Estats membres a condicions no previstes per als treballadors nacionals, o bé tingui com a finalitat, exclusiva o principal, separar els originaris dels altres Estats membres del lloc de treball ofert.

També es garanteix la no discriminació pel que fa a les condicions d'exercici del lloc de treball, i, concretament, pel que fa a la remuneració, acomodament, reintegració professional, reocupació en cas d'atur, normes fiscals o socials, drets sindicals, allotjament, seguretat social, etc.

Amb referència als mecanismes de compensació d'oferta i demanda de treball en el si de la Comunitat, s'ha configurat un sistema d'informació mútua, conegut com SEDOC (Sistema Europeu de Difusió d'Ofertes i Demandes de Treball registrades per a compensació internacional). Quant als mecanismes per fer efectiva la compensació, hi ha un procediment basat en contactes entre els Estats membres per garantir-ho de manera prou eficaç i sovint a través de les Administracions locals i regionals. Per a Catalunya, que a més és regió fronterera, pot ésser positiu.

De tota manera, malgrat el principi de preferència de contractació de la mà d'obra comunitària, hi ha excepcions basades en acords amb Estats no comunitaris o que mantenien lligams institucionals en el moment de l'entrada en vigor de la normativa (1968) amb algun dels diferents Estats membres. Cal destacar el cas dels treballadors del Marroc o d'Algèria respecte al mercat francès. També resulta significatiu l'acord amb Turquia que pretén establir la lliure circulació de treballadors amb la CEE abans de 1986.

En qualsevol cas, aquestes excepcions han possibilitat un accés important de mà d'obra de procedència no comunitària als llocs de treball dels països de la CEE. Així, mentre l'any 1979 la mà d'obra comunitària ocupada en altres Estats membres pujava a més d'un milió sis-centes mil persones, la mà d'obra ocupada a la CEE i d'origen no comunitari representava més de quatre milions de treballadors (621.000 turcs, 476.000 portuguesos, 429.000 iugoslaus, 366.000 algerians, 349.000 espanyols, 242.000 marroquins, 166.000 grecs, etc.)

Això demostra que la preferència comunitària no ha tingut el grau d'efectivitat que calia esperar davant les oportunitats concedides a la mà d'obra procedent d'Estats no membres. Tanmateix, però, la situació canvià lleugerament a partir de l'any 1973, arran de la crisi econòmica que suposà una implantació de polítiques restrictives a la immigració i una forta discriminació de la demanda de treball. En aquest context, la preferència comunitària torna a prendre relleu, tot i que no substitueix, de cap manera, la contractació de mà d'obra de fora de la CEE.

Des d'un punt de vista formal, l'establiment del principi de lliure circulació dels treballadors, obrirà la possibilitat del mercat de treballl de la CEE a tot treballador català que justifiqui la possessió d'un lloc de treball en l'àmbit comunitari. Al mateix temps, el mercat de treball a Catalunya quedarà obert a tot treballador originari dels Estats membres o dels Estats tercers amb els quals la Comunitat tingui signats acords en aquest sentit (Turquia), i quedarà la qüestió de l'entrada de treballadors d'altres Estats a la possible concertació de polítiques migratòries entre aquests i la CEE. La Comissió, però, s'orienta vers un reforçament de la prioritat comunitària.

Les repercussions reals sobre el mercat de treball a Catalunya vindran determinades en funció de l'evolució de la demanda de treball interna, a nivell català, espanyol i comunitari. Donada la situació en el mercat de treball de la CEE no s'albira que aquest pugui ésser una vàlvula de descongestió del saturat mercat de treball a Catalunya. A més, la tradició emigratòria a Catalunya és, dins el present segle, pràcticament nul.la, tot i que, ara per ara, el fort atur existent i el caràcter migrant de gran part de la mà d'obra, relativament recent, podria suposar un canvi d'aquesta tendència.

Quant al fet que el mercat de treball a Catalunya actuï com a receptor de mà d'obra si s'assoleix un mínim grau de recuperació econòmica, d'acord amb la seva tendència històrica, existeix la possibilitat d'una afluència de mà d'obra dels països comunitaris amb menor renda (Grècia, al seu dia Portugal), o bé de països amb els quals la CEE tingui acords en aquest sentit (Turquia). Però, en la realitat tan sols sembla més factible en el cas de Portugal, per raons de proximitat geogràfica i lingüística. Un altre cas, es el dels tècnics i executius contractats per empreses comunitàries amb activitats a Catalunya o Espanya, encara que aquest fet dependrà de la política de personal de les esmentades empreses, avui ja força presents a Catalunya, i del grau de preparació dels nostres tècnics i professionals.

b. La llibertat d'establiment i prestació de serveis

La llibertat d'establiment i de lliure prestació de serveis per a no assalariats, consisteix en l'accés, sense discriminacions derivades de la residència o la nacionalitat, a les activitats no assalariades per part

dels residents en un país en el territori d'un altre Estat membre. Aquest accés pot fer-se a partir de la configuració legal de qualsevol tipus d'empresa o societat i, evidentment, d'agències, de filials o de sucursals, o bé a partir del lliure exercici d'una activitat professional. La llibertat d'establiment és, bàsicament, no discriminació, però no implica necessàriament la uniformitat de les diferents legislacions estatals sobre la llibertat d'empresa, procés que ha anat més lligat a l'harmonització en el camp de la llibertat de circulació dels capitals i dels sistemes financers. De tota manera, sí que la llibertat d'establiment suposa la coordinació de les condicions d'accés i exercici de les activitats no salarials, i, al mateix temps, assegura el reconeixement mutu de diplomes i certificats de formació professional. Sense això, quedaria completament desvirtuada.

La llibertat d'establiment i de prestació de serveis queda concretada per la Comissió, de la següent manera:

a) Supressió de les restriccions al desplaçament i a l'estada en qualsevol part del territori de la Comunitat pel que fa a l'establiment d'activitats no salarials i a la prestació de serveis.

b) Reconeixement del dret de romandre en el territori de qualsevol Estat membre després d'haver-hi exercit una activitat no salarial.

c) Coordinació de les mesures pel que fa a les excepcions autoritzades (activitats on participi l'autoritat pública en el seu exercici, raons de seguretat nacional, salut i ordre públics, o per decisió concreta del Consell) tot evitant discriminacions i falsificacions per la via d'ajuts i subvencions estatals, o dificultant l'accés al crèdit local.

d) Supressió de les restriccions, des del punt de vista del control de canvis, als pagaments per prestació de serveis.

e) Establiment de les condicions i terminis d'aplicació per a cada grup d'activitat no salarial, tot coordinant i harmonitzant les legislacions estatals pel que fa a l'accés a determinades professions, supressió de discriminacions i delimitació d'excepcions.

Els principals avenços en aquesta perspectiva han estat els relatius a la sanitat i a la salut pública (metges, infermers, llevadores, veterinaris, dentistes i farmacèutics); indústries extractives; aigua, gas i electricitat; comerç a l'engròs i al detall; intermediació comercial; assegurances i reassegurances; hosteleria; indústria agroalimentària; afers immobiliaris; cinema; agricultura; advocats; transportistes; esport professional. També s'estan endegant en allò que es refereix als arquitectes i enginyers, a la premsa i a les activitats financeres, econòmiques i comptables.

Les decisions es prenen per majoria qualificada del Consell, a proposta de la Comissió, llevat de certs casos en els quals cal la unanimitat (quan, almenys en un Estat, impliquen disposicions legislatives, quan afecten la distribució del crèdit i la professió bancària, i quan es tracta de professions lligades a la Sanitat i a la Salut Pública).

Cal tenir en compte, però, que els efectes reals de la llibertat d'establiment i de prestació de serveis han estat relativament minsos. Els condicionaments no legals, com la llengua, la tradició, els costums o la pròpia inèrcia, han suposat uns entrebancs molt més forts que no pas els de tipus legal. D'altra banda, la llibertat d'establiment de les societats va molt lligada a la de la circulació dels capitals i a l'harmonització dels diferents sistemes financers, que seran objecte de comentari posteriorment. A més, la legislació comunitària deixa prou garanties i salvaguardes per poder assumir aquestes noves condicions, sense que provoquin greus alteracions pel que fa a l'actual situació dels professionals o de les mateixes empreses.

En aquest sentit, els efectes sobre Catalunya no seran, en línies generals, massa intensos, encara que es pot obrir un augment de la competència en algunes professions; però, també s'obriran possibilitats d'accedir als mercats europeus per part dels nostres professionals. Quant a les empreses, pot dir-se el mateix, encara que com ja s'ha repetit, cal esbrinar la situació pel que fa a la llibertat de circulació de capitals, harmonització financera i la desaparició de les restriccions en els canvis. Malgrat tot, en alguns sectors en què la llibertat d'establiment o la prestació de serveis ha estat regulada fins ara en l'interior, com el d'assegurances i el de finances, els efectes poden arribar a tenir alguna importància.

c. La Unió Econòmica: Unió Monetària i Sistema Monetari Europeu

La unificació monetària és una condició necessària, encara que no suficient, per poder assolir realment un mercat comú. D'entrada, una unió duanera és inviable a llarg termini en un context de constant variació dels tipus de canvi entre les diferents monedes, que provoquen divergències competitives entre les mercaderies d'un o altre país al marge de llurs costos reals comparatius. Igualment, l'existència d'una moneda comuna (o d'un conjunt de monedes lligades íntimament entre si) és bàsica per poder garantir una veritable lliure circulació de capitals derivada de mecanismes competitius i de mercat, i no en distorsió pels elements purament especulatius derivats dels guanys en els canvis.

Els elements que defineixen una Unió Monetària,

que comporti l'estabilitat entre les diferents monedes comunitàries, són bàsicament dos:

a) La convertibilitat il.limitada, la qual cosa implica la necessitat d'un veritable mercat comú dels capitals.

b) La convertibilitat a uns tipus de canvi fixos, amb la perspectiva d'eliminar, fins i tot, els actuals marges de fluctuació.

Òbviament, això suposa (ja que no s'ha assolit un grau suficient de convergència pel que fa a les diferents economies comunitàries, ni tan sols per a les polítiques monetàries) l'articulació de mecanismes eficients de solidaritat que permetin la continuïtat de les convertibilitats il.limitades a canvi fix, tot ajudant els països que es trobin en dificultats en llurs balances de pagaments, i que, naturalment, no poden intervenir amb una política comercial pròpia.

Cal dir que la Unió Monetària europea representa l'esforç més seriós que la CEE ha fet, a partir de la crisi del 73, per avançar significativament en el seu procés, salvant, en la mesura possible, les dificultats tant polítiques com econòmiques, entre les quals la pròpia crisi del Sistema Monetari Internacional. A més, el camí cap a la Unió Monetària ha estat ple de dificultats i de canvis del marc exterior prou coneguts. El primers passos s'encetaren l'any 1964, però no és fins a la cimera de La Haia el desembre de 1969 que es decideix impulsar de debò l'avenç cap a la Unió Econòmica i Monetària. L'octubre de 1970, un comitè presidit per P. Werner, primer ministre de Luxemburg, presentà un Informe al Consell i a la Comissió, relatiu a la realització per etapes de la Unió Econòmica i Monetària a la Comunitat.

L'Informe Werner es plantejà la possibilitat, en un termini de deu anys, d'arribar a la consecució de l'esmentada Unió, que comprengués una moneda única (creada i gestionada centralitzadament), una centralització de les decisions bàsiques de la política econòmica i, fins i tot, una única balança de pagaments, un únic nivell de reserves exteriors i una posició única en el si del Sistema Monetari Internacional.

Òbviament, aquestes pretensions no han estat prossibles, ja sigui per l'excessiu optimisme quant a l'acceptació efectiva dels Estats d'aquests principis, o pels propis esdeveniments monetaris internacionals. De tota manera, sí que s'han fet avenços significatius en la línia de la Unió Monetària, sense anar massa més enllà en les qüestions d'harmonització política.

Després d'una sèrie de precedents, els més importants dels quals foren la creació de la "serp monetària europea" i la creació del Fons Europeu de Cooperació Monetària (FECOM), la magnitud de la crisi econòmica, l'evolució de la situació monetària internacional i l'impàs del procés d'integració, portà, a finals de 1977, l'aleshores President de la Comissió, Roy Jenkins, a rellançar la idea de la unificació monetària. La proposta s'acceptà i a la cimera de Bremen es decideix la institució per a primers de l'any 1979 d'un sistema Monetari Europeu (SME). Finalment, i després d'una sèrie de problemes, com els derivats dels Muntants Compensatoris Monetaris agrícoles, el 13 de març de 1979 queda definitivament constituït.

En l'actualitat, el SME que es troba en la primera etapa de consolidació (el pas a la segona, previst per a mitjan 1981, s'ha ajornat "sine die") és basat en l'UCE (Unité de Compte Européenne). L'UCE és una unitat monetària composta per quantitats específiques de cadascuna de les monedes dels Estats membres, ponderades d'acord amb el pes econòmic de cada país dins de la Comunitat. Així s'obté un tipus "pivot" de cada moneda, que expressa la quantitat d'aquesta que correspon al valor oficial de l'UCE. Amb aquest sistema, l'UCE constitueix un indicador força estable que permet fer el paper de numerari, de mitjà de liquidació o pagament intracomunitari, repartir els riscs dels canvis a l'hora de fer operacions d'intervenció en els mercats comunitaris i crediticis, i servir de base per a "l'indicador de divergència", el qual permet reconèixer la moneda causant de la necessitat d'intervenció, tot possibilitant que sigui el país responsable el que es carregui l'obligació d'equiparar els canvis.

Cal dir que es mantenen un certs marges de fluctuació de les diferents monedes entre si ($\pm$ 2,25%, excepte per a Itàlia, que és del $\pm$ 6%) i entre cadascuna d'elles i el tipus "pivot" expressat en UCEs. Un cop sobrepassats els marges de divergència hi ha l'obligació d'intervenir per restablir la situació canviària, de manera que els tipus de canvi es mantinguin relativament estables entre si (condició indispensable de la Unió Monetària).

Les intervencions poden ésser directes sobre el mercat de canvis, de política monetària interna o per altres mesures. Si això no resulta suficient, després d'exhaurir els mecanismes de crèdits i ajuts existents, pot acudir-se a la modificació dels tipus "pivot", en funció de la revaluació o devaluació de les monedes afectades.

Per evitar això, el SME ha establert uns mecanismes de crèdit per facilitar els pagaments derivats de les intervencions en els mercats de canvis i per finançar els dèficits de les balances de pagaments en la mesura possible. Aquests crèdits i ajuts poden ésser de quatre tipus:

a) Els crèdits a molt curt termini.

b) Els suports monetaris a curt termini.

c) L'ajut financer a mig termini.

d) Els préstecs complementaris.

En aquests moments, el SME no és, ni molt menys, una institució consolidada. L'ofensiva actual del dòlar (o en altres temps la seva debilitat) constitueix un greu problema per a l'estabilitat del Sistema. Tampoc no s'ha oblidar que els efectes derivats de la fixació de tipus de canvis "verds" o "agrícol" diferents de la cotització real de la moneda en els mercats de divises, comporten seriosos desequilibris que els "Muntants Compensatoris Monetaris" no han solucionat massa satisfactòriament, i que, fins i tot, han contribuït a agreujar. Finalment, l'augment en els diferencials de les taxes d'inflació dels respectius Estats membres poden també constituir una important font de problemes en el futur.

La integració de la pesseta en el SME no és un requisit indispensable exigit per la necessària aceptació del cabal (acquis) comunitari. El Regne Unit no hi ha entrat, Itàlia té uns marges de fluctuació superiors, i la inestabilitat actual és prou gran perquè s'hagi d'avaluar acuradament la conveniència i el moment de la seva integració. En qualsevol cas, l'entrada de la moneda espanyola dins el SME tindrà unes conseqüències difícils de determinar, ara per ara. Òbviament, suposaria una reducció de les seves fluctuacions i, per tant, una reducció dels riscs de canvi i l'especulació, així com una necessitat menor de reserves. Però, sobretot, implicaria una pèrdua molt important d'autonomia per a les autoritats monetàries espanyoles, tant des de la perspectiva de la balança de pagaments com del control de les disponibilitats líquides.

Els empresaris catalans, en cas d'integració de la pesseta, s'hauran d'adaptar a una nova situació definida per la impossibilitat (fora de casos extrems) de modificar la paritat internacional d'aquesta amb els efectes conseqüents sobre les seves exportacions i importacions. Cal sospesar, doncs, l'oportunitat de realitzar la integració de la nostra moneda en el moment de l'adhesió, tot procurant que no es presentin desequilibris de manera més o menys immediata, que obliguessin a recórrer als mecanismes de canvi, intervenció i finançament que abans s'han esmentat. En qualsevol cas, seria convenient analitzar l'evolució del SME d'aquí fins al moment de l'adhesió. L'endegament o no de la segona etapa del Sistema (tot aprofundint l'actual i substituint el FECOM per un autèntic Fons Europeu de Reserva) pot ésser un bon indicador pel que fa a la conveniència de la integració de la pesseta.

d. La Unió Econòmica: la llibertat de circulació dels capitals

L'article 67 del Tractat de Roma preveu la supressió progressiva, durant el període de transició i en la mesura necessària al bon funcionament del mercat comú, de les restriccions als moviments de capitals i de les discriminacions basades sobre la nacionalitat o la residència. La resolució, de 22 de març de 1971, fixa com a objectiu a aconseguir, l'any 1980, la lliure i plena circulació dels capitals. Òbviament, això no ha estat així, però s'han fet avenços importants, encara que per la possibilitat de recórrer a un determinat nombre d'excepcions, el grau de liberalització efectiva del moviment de capitals en el si de la Comunitat variï significativament d'un país a l'altre (França o Itàlia, per exemple, han utilitzat sovint aquestes possibilitats).

Aquests excepcions (a les quals evidentment es podrà acollir Espanya) són les següents:

a) Previsió de la possibilitat d'evasió de capitals cap a països extracomunitaris.

b) Possibilitat de provocar greus distorsions en els mercats financers.

c) Poden adoptar-se mesures de salvaguarda davant significatives distorsions de la competència, arran de moviments en el tipus de canvi.

d) En el cas dels emprèstits públics, destinats a finançar activitats del sector públic, no podran ésser emesos o col.locats en d'altres Estats membres, sense llur consentiment.

Al marge d'això, la situació actual és la següent:

a) Operacions liberalitzades amb garantia d'autorització de canvi (Llista A)

– Inversions directes (llevat de les purament financeres)

– Inversions immobiliàries

– Transferències de caràcter personal (donacions, herències, etc.)

– Transferències de fons bloquejats i d'altres tipus de transaccions, com impostos de sucessions, drets d'autor, remeses d'emigrants, etc.

b) Operacions liberalitzades (Llista B)

– Inversions de cartera

– Crèdits, avals i garanties, lligats a intercanvis comercials o de serveis, a curt i mitjà termini.

c) Operacions liberalitzades però que permeten restablir restriccions preexistents si la llibertat suposa un obstacle greu per a l'assoliment d'objec-

tius de política econòmica (possibilitat força utilitzada per França i Itàlia i, posteriorment, per Irlanda, el Regne Unit o Dinamarca) (Llista C)

– Emissió i col.locació de títols d'empreses d'un Estat membre en d'altres mercats financers comunitaris.

– Crèdits, avals i garanties lligats a intercanvis comercials o de serveis; a llarg termini, si hi participa algun resident, o a mitjà o llarg termini si no hi participa. També, els no lligats a intercanvis comercials o de serveis.

– Certes operacions en títols no negociats a borsa o en obligacions estrangeres emeses en l'exterior de la CEE.

d) Operacions no liberalitzades (Llista D): en general, els moviments de capital a curt termini, i específicament:

– Operacions a curt termini en Bons del Tresor.

– Obertura i abonaments de dipòsits a l'estranger

– Crèdits, préstecs, avals i garanties a curt termini (amb les excepcions vistes).

– Préstecs de caràcter personal.

– Importació i exportació de títols públics, títols no negociats a borsa, qualsevol tipus de mitjà de pagament, or.

Quant als controls dels canvis, la CEE continua mantenint restriccions per als moviments de capital extracomunitari, i control sobre els derivats de transaccions intracomunitàries, compatibles, però, amb l'eliminació de les restriccions. Aquest control es manifesta en una sèrie d'obligacions per part dels transactors (realització per mitjà de banques autoritzades i a tipus de canvi vigents segons el Mercat Oficial de Divises, ingressos en comptes convertibles oberts en la Banca competent, utilització d'impressos i formalitats oficials) que no poden suposar mai restriccions indirectes. De moment, no hi ha coordinació efectiva quant a les transaccions extracomunitàries.

Sens dubte, les llibertats de moviments de capitals i d'establiment enfortiran la presència de les empreses europees dels Estats membres de la CEE a Catalunya, obrint també la possibilitat de presència de les empreses catalanes a tot el territori comunitari. L'adhesió suposarà modificacions molt importants de l'actual legislació espanyola, en un sentit molt més liberal. Cal dir que ja s'han efectuat modificacions en aquest sentit, sobretot pel que fa a la reglamentació canviària; és previsible que s'avanci encara més abans no es produeixi l'adhesió. En qualsevol cas, ja hem vist que en cas de problemes greus es pot recórrer a excepcions.

Les negociacions en aquest punt semblen però, prou avançades. Així sembla, que per a les entrades de capitals no hi haurà períodes de transició per acceptar la legislació comunitària. En canvi, sí que es demanen per a les sortides de capitals des d'Espanya a la CEE (per inversions directes, immobiliàries, etc.), per a les quals, a més hi ha precedents en la primera ampliació i, sobretot, en el cas de Grècia.

e. La Unió Econòmica: harmonització dels sistemes financers i crediticis

Tots els intents d'arribar a un sistema financer més o menys integrat en el marc de la CEE han resultat poc reeixits davant la diversitat d'hàbits, institucions, estructures financeres, i, fins i tot, d'actituds per part de cadascuna de les autoritats monetàries. De tota manera, aquests intents han tingut una expressió a diferents nivells, ja siguin les institucions bancàries o els mercats de valors, tant pel que fa al mercat d'emissió i col.locació, com pel de negociació de títols (Borses).

Pel que fa al sistema bancari, les propostes d'autèntica harmonització de les legislacions fracassaren en el moment de plantejar-se la primera ampliació, en enfrontar-se a l'oposició decidida dels negociadors anglesos portadors d'una tradició financera molt menys intervencionista que la continental. Després, l'esclat de la crisi hi afegí dificultats insuperables.

Amb tot, una Directriu de juny de 1973 suprimí les restriccions a la llibertat d'establiment bancari basades en raons de nacionalitat i a la lliure prestació de serveis bancaris i financers, sempre que no estiguessin vinculats a moviments internacionals de capital no liberalitzats. Perquè això suposés un avenç cap a la integració efectiva, una directriu de desembre de 1977 aportà alguns passos cap a l'harmonització de legislacions en matèria d'autorització d'establiments de crèdit, obertura de sucursals, tractament de sucursals i filials de bancs originaris d'Estats tercers i sistemes de supervisió bancària. Cal dir, però, que no constitueix un avenç massa efectiu, encara que caldrà adaptar-s'hi quan es produeixi l'adhesió, sense perjudici dels terminis d'adaptació que s'acordin.

Les diferències amb la legislació espanyola actual es concreten en:

a) Creació de nous Bancs: modificació de les normes que concerneixen l'entrada de la banca estrangera en el mercat espanyol en un sentit molt menys restrictiu i sense discriminacions, almenys la procedent dels Estats comunitaris.

b) Obertura de sucursals: necessitat de modificacions similars.

c) Activitats de la banca: hi ha grans diferències en el si de la Comunitat quant a l'autorització als establiments bancaris per participar en d'altres societats, financeres o no. Com és conegut, la legislació espanyola ho permet clarament, i no sembla que la integració comporti canvis significatius en aquest sentit.

d) Coeficients i exigències de reserva: la Directriu es limita a enunciar l'establiment de coeficients d'observació, mentre s'intenta anar a una eventual coordinació dels coeficients bancaris, molt llunya, però, d'ésser aconseguida. En aquest sentit, l'articulació de l'actual política monetària espanyola no es veurà afectada (sense perjudici de la integració de la pesseta en el SME).

e) Coeficients d'inversió obligatòria: caldrà que els tipus i les condicions s'apropin als de mercat, en la mateixa línia, doncs, que les reformes actuals que s'estan endegant. Les subvencions sectorials hauran d'anar assignades per via pressupostària, per evitar distorsions greus en la concurrència comunitària.

f) Quant als instruments de control de solvència i liquiditat de les institucions bancàries, no hi ha cap tipus d'homogeneïtat. Per consegüent, tampoc no cal esperar modificacions obligades per l'adhesió.

g) Tampoc no cal esperar modificacions en el tema de les insolvències i el Fons de Garantia de Dipòsits, instrument utilitzat també en alguns països europeus.

D'acord amb això, l'evolució previsible del sector arran de la integració pot venir caracteritzat per una major penetració de la banca estrangera, un impuls a la concentració bancària i una internacionalització dels mercats financers. De tota manera, l'impacte vindrà molt modulat pels períodes d'adaptació que finalment es fixin (la banca espanyola demana un mínim de set anys) i que permetin als establiments espanyols i catalans de fer front, amb majors possibilitats, al previsible augment de la competència. En el cas de Catalunya, això pot ésser més necessari, donat el major pes d'institucions més reglamentades i amb menor diversificació operacional, com són les Caixes d'Estalvis.

De tota manera, cal dir que l'actual procés de reforma del sistema financer segueix les pautes necessàries per afavorir el procés d'integració, en un esforç de liberalització i de foment de la competència entre tots els tipus d'institucions.

Quant al mercat de valors, existeix una sèrie de normes comunes relatives a l'augment de la transparències i del grau d'informació en el si del mercat. Així, pel que fa a les emissions i col.locacions de títols, s'han realitzat avenços significatius, tot i que cal dir que segueixen un procés justificat pel propi funcionament dels "euromercats", extraordinàriament integrats, que possibilita, doncs, l'harmonització.

De la mateixa manera, la integració econòmica europea, prou activa al marge del propi procés comunitari, ha tingut efectes unificadors sobre les Borses de valors dels Estats membres, i, amb l'única excepció d'Alemanya, s'ha produït una progressiva centralització en un sol centre de contractació. Al mateix temps, hom constata una obertura de les Borses europees als títols i valors estrangers. Donat l'escassíssim volum negociat en els mercats espanyols, cal esperar també un procés similar de centralització, així com una major dependència dels grans mercats internacionals. La manera de configurar aquests dos processos dependrà, en gran mesura, de les decisions que les autoritats econòmiques prenguin pel que fa a la reforma i adaptació del mercat de valors i, sobretot, a la possibilitat i conveniència d'integrar els diferents mercats espanyols, tot mantenint els centres de contractació diferenciats.

6. La Política Agrària de la Comunitat i el sector agrari català davant l'adhesió

a. L'Agricultura catalana

El sector agrari català generava l'any 1977 el 3,61% del Producte Interior Brut (PIB) de l'economia catalana i representava el 8,5 del PIB agrari espanyol (el PIB català representava un 20%, aproximadament, del total espanyol).

La producció final agrària catalana es descomposava l'any 1977 així: producció agrícola, 38,6%; producció ramadera, 58,7%; producció forestal, 1,2%; d'altres, 1,4%. De manera que, repecte a la producció final agrària espanyola, el pes específic de cada tipus de producció era el següent: producció agrícola, 6,7%; producció ramadera, 13,9%; producció forestal, 3,5%.

Cal constatar, doncs, el poc pes relatiu de l'agricultura en el conjunt de l'economia catalana, que és una economia molt industrialitzada, i, dins del sector agrari català, la preponderància del subsector ramader (mentre que a Espanya succeeix el contrari).

Quant a les caracaterístiques de la nostra demanda alimentària, cal tenir en compte el pes creixent de les poblacions urbanes, l'alt nivell relatiu de la renda per habitant i el seu augment fins a 1973, i l'estructura industrial i transformadora de Catalunya. Això ha provocat un fort increment de la despesa alimentària, superior al creixement de la població i similar a l'augment de la renda per habitant. L'aportació a aquest

creixement de la despesa, cal cercar-la essencialment en les begudes, les carns i els productes càrnics (sobretot de la vedella), els cereals i les pastes, la llet, formatge i ous, i la fruita.

Aquest fort creixement de la demanda alimentària, junt a la relativa inelasticitat de l'oferta interior, explica el volum i la composició de la dependència exterior, tant en relació amb l'estranger com amb la resta d'Espanya, apreciant-se darrerament, una accentuació de la primera, i una certa disminució de la segona. Pel que fa a la composició, el sector agrari català té una funció comercial de caràcter modern i evolucionat amb la resta d'Espanya, i de tipus primari i dependent de l'estranger. Això palesa dos fets:

a) L'existència d'un sector exportador agrari diferenciat de la resta de l'agricultura catalana.

b) La coexistència d'un sector agrari català altament especialitzat respecte a l'agricultura espanyola, amb un dèficit especialitzat, dependent de l'exterior i dedicat essencialment al mercat interior (Barcelona).

Així, els fluxos de sortida amb la resta d'Espanya són bàsicament de productes transformats, mentre els d'entrada són no transformats. En canvi, les relacions amb l'estranger tenen unes característiques inverses.

Les regions espanyoles més importants, des del punt de vista dels subministraments a Catalunya, són l'Aragó i el País Valencià (sobretot, animals vius i fruites respectivament). Catalunya, en contrapartida, ven a la resta d'Espanya, carn i els seus preparats, preparats alimentaris diversos, fruites i llegums etc.; sobretot, al País Valencià, l'Aragó, Madrid, les Illes i Andalucia (en aquest ordre).

Quant a l'estranger, s'importen especialment cereals, alimentació per al bestiar, preparats diversos, fruites i llegums en conserva o preparats, productes làctics i ous, etc. En canvi, s'exporta principalment fruita de closca, conserves de fruites, conserves i preparats de llegums, fruites i llegums fresques i begudes.

La CEE absorbeix més de la meitat de les exportacions catalanes, tot i que s'observa una pèrdua de la importància d'aquest mercat. Ara bé, atès el petit pes del comerç exterior respecte la nostra producció, no és probable que es notin efectes directes importants derivats de la integració. Cal tenir en compte, que l'Agricultura catalana es concentra en el mercat interior (Barcelona i el seu cinturó, bàsicament), atès el poc pes relatiu d'aquella i la importància d'aquest des del punt de vista de la demanda alimentària.

A Catalunya no por parlar-se de l'Agricultura com un tot homogeni, sinó com un conjunt d'agricultures o sistemes agrícoles diferenciats. Això és provocat per la diversitat geogràfica i climàtica de les comarques catalanes, que determinen l'existència de tres sistemes bàsics de conreu:

a) El mediterrani

b) El cerealístic

c) El farratger-ramader

El sistema mediterrani suposa el 40% de les terres conreades, el 43% de la producció activa agrària, i una tercera part de la producció final. Es caracteritza per un clima mediterrani típic, encara que cal distingir entre el subsistema de conreus llenyosos i el de conreus hortícoles. Es concentra en gran part en el litoral català, des del Maresme fins al delta de l'Ebre, i les comarques interiors del sud del país.

El sistema cerealista representa una tercera part de la terra conreada i de la producció, i tan sols una quarta part de la població activa. El clima és mediterrani però amb característiques de tipus continental. Aquest sistema és característic de la regió central de Catalunya, especialment de l'anomenada Depressió Central. Cal distingir també entre el subsistema amb predomini de cereals (sense rec) i el subsistema cerealista però amb conreus llenyosos i superfícies amb herba (amb rec).

Finalment, el sistema farratger-ramader suposa un 28% de les terres conreades i una tercera part de la població activa i de la producció final agrària. Es troba a la meitat nord de Catalunya, amb clima humit i superfícies sempre amb herba, amb la consegüent presència de la ramaderia lligada a la terra. Cal distingir, tanmateix, entre el subsistema de ramaderia extensiva i el de ramaderia intensiva on, a més, hi ha conreus de cereals i farratges, però molt irregularment repartits.

En general, les explotacions són petites, llevat del subsistema cerealístic, en què són de dimensió mitjana.

b. L'Agricultura de la CEE

La CEE aplega un dels conjunts agraris més importants del món després dels Estats Units i la Unió Soviètica. Sota una petita participació (com la catalana) dins l'economia global de la CEE (5% del valor afegit brut, 7,7 de l'ocupació) s'amaga una important realitat agrària, sobretot pel vi, l'oli d'oliva, el formatge, la mantega, la llet de vaca, la carn de porcí, els ous, la fruita, la carn d'aviram, la carn de boví, i les patates (entre el 46% i el 13% de la producció mundial). En els darrers anys, però, ha disminuït l'ocupació agrària, la superfície utilitzada i la productivitat del treball i de la terra, en definitiva, el pes del sector agrari (sobretot, a Itàlia, França i Irlanda).

Com és natural, l'especialització productiva agrà-

ria dels diferents Estats varia extraordinàriament, com també la dimensió de les explotacions. Cal dir, però, que al mateix temps, hi ha una multiplicitat de tendències regionals la majoria d'explotacions són de tipus familiar (93% d'explotacions amb el 70% de la superfície); hi ha però una clara tendència a la concentració.

Una dada important a tenir en compte és la joventut de la població agrària a la CEE amb relació a l'espanyola i catalana (dues terceres parts dels pagesos tenen menys de 55 anys).

Cal remarcar, també, el pes del subsector ramader dins el producte agrari global (prop del 60%), semblant al cas de Catalunya, però ben diferent al d'Espanya.

Pel que fa al balanç alimentari, la CEE presenta un tipus d'autoproveïment molt semblant al d'Espanya. La Comunitat dels Dotze serà deficitària (si no hi ha transformacions significatives) en cereals, cítrics (llevat de llimones) i carn d'oví i de cabrum. Els productes clarament excedentaris seran, probablement, el sucre, els préssecs, els albercocs, les peres, la carn d'aus i els ous. També poden ésser excedentaris en el futur, els tomàquets, les patates, el raïm de taula, les pomes, la llet de vaca fresca i la mantega.

En realitat, la nostra adhesió podrà empitjorar (amb excepció de l'arròs) els grans dèficits comunitaris (cereals, fruita fresca, grans oleaginosos, greixos i olis vegetals, tortó, carn d'oví i cabrum i el peix).

Per damunt de tot, la CEE està preocupada pels mercats dels greixos (llet, mantega, oli d'oliva), la fruita, l'horta i el vi. Però cal distingir clarament dins aquests productes, ja que si bé globalment poden presentar excedents, pot trobar-se lloc dins el mercat per a productes de qualitat i degudament distribuïts (com llet, oli d'oliva, fruita i vins).

Estretament vinculat a l'evolució del balanç alimentari de la CEE, cal considerar el seu comerç exterior agrari. Així, mentre les importacions extracomunitàries creixen durant tot el període 1960-1979, les intracomunitàries sofreixen una forta davallada a partir de la crisi econòmica. Pel que fa a les exportacions, la crisi ha afectat extraordinàriament tant les extracomunitàries com les intracomunitàries.

Finalment, cal dir que el nivell de consum per habitant és superior a l'espanyol en sucre, carn i margarina, i inferior en productes d'horta, fruita, peix, olis, vegetals i vi. Cal tenir en compte, però, les grans diferències observades entre els diferents països.

c. La Política Agrària Comunitària (PAC)

Com és sobrerament conegut, un dels objectius explícits de la CEE és l'establiment d'una política agrària comuna. Les finalitats d'aquesta són recollides a l'article 39 del Tractat de Roma, i són:

a) Augmentar la productivitat de l'agricultura mitjançament el desenvolupament del progrés tècnic i assegurant el desenvolupament racional de la producció agrària, així com una ocupació òptima dels factors de producció, especialment de la mà d'obra.

b) Assegurar d'aquesta manera un nivell de vida equitatiu a la població agrària, especialment mitjançant l'augment de la renda individual dels pagesos.

c) Estabilitzar els mercats.

d) Garantir la seguretat dels proveïments.

e) Assegurar preus raonables als consumidors.

A partir d'aquests principis s'ha generat un cos de dret derivat i un conjunt d'institucions i pràctiques d'intervenció pública en els mercats agroalimentaris (inclosa la pesca) que és un dels punts més importants de la integració econòmica europea. Particularment, cal esmentar les Organitzacions Comunes de Mercat (OCM) que són precisament el conjunt de normes i institucions d'intervenció o regulació sobre un mercat o producte concret. Es basen en tres principis fonamentals: la unicitat dels mercats a nivell comunitari, la preferència comunitària (que garanteix la sortida del producte comunitari abans que l'importat, a través dels "prélèvements" o sistema de Barreres Variables d'Importació que suposa una protecció aranzelària que depèn del nivell de preus intern i llur diferència amb el preu d'importació relacionat amb el mercat mundial) i la solidaritat financera (a través de les decisions comunitàries i a partir de fons propis).

La fixació de preus de la CEE es basa en els criteris suara esmentats: cal intentar equilibrar oferta i demanda internes, tot assegurant l'existència de suficiència per al proveïment alimentari de la població i preus raonables per als consumidors.

Així, per a cada producte s'estableixen diversos preus:

a) Un "preu orientatiu" en condicions d'equilibri del mercat.

b) Un "preu de garantia" al dessota del qual no s'accepta que baixi.

c) Un "preu d'entrada" per als productes competidors d'importació calculat a partir de la diferència entre els preus interiors i els dels productes importats posats en frontera.

A més, existeixen subvencions a les exportacions agràries, si els preus mundials són inferiors als preus

interiors ("Restitució"), finançades pel pressupost comunitari.

Cal dir que aquest sistema suposa, en principi, majors preus (i menor consum) per als consumidors i una certa tendència a l'estancament del procés de canvi de les empreses agràries. Ara bé, s'ha aconseguit un nivell de proveïment alimentari a la població molt important i, també, una certa estabilitat en aïllar la CEE dels mercats mundials, la qual cosa afavoreix les inversions. A més, el sistema de "prélèvements" suposa una font important d'ingressos per al finançament del pressupost comunitari.

La despesa agrària de la CEE significa més de dues terceres parts del pressupost comunitari (havia estat encara més elevada en anys anteriors). La gestió d'aquests recursos financers (13.252,8 milions d'UCEs l'any 1981) és encarregada al Fons Europeu d'Orientació i Garantia Agrícola (FEOGA).

El FEOGA es compon de dues seccions: la de Garantia, que s'ocupa del finançament relacionat amb el funcionament de les Organitzacions Comunes de Mercat i l'aplicació dels reglaments, i la d'Orientació, que s'ocupa del finançament de les reformes estructurals. La primera ha suposat més del 95% de les despeses totals del Fons i s'ha centrat sobretot en els productes làctics i els cereals, mentre que el pes dels productes mediterranis ha estat molt baix.

Hi ha, però, una voluntat política d'anar disminuint progressivament el pes del FEOGA dins el pressupost, potenciant, en canvi, els altres fons com el FEDER o el Fons Social. Cal tenir en compte que les "restitucions" a les exportacions (sobretot de productes làctics i cereals) s'emportaren el 1980 prop de la meitat de les despeses del FEOGA. S'intenta, doncs, apropar els preus interns als nivells mundials, tot disminuint les restitucions i augmentant el grau de selecció sobre el seu ús.

Cal assenyalar que, a més del finançament del FEOGA, existeixen els ajuts dels Estats membres al sector agrari, de manera que aproximadament per cada unitat monetària aportada pel FEOGA, els Estats membres n'aporten dues.

La PAC, doncs, és més important pels efectes que pugui tenir sobre la direcció dels fluxos d'oferta i demanda (i per tant sobre els mercats) que no pas pel seu cost financer.

També s'ha de dir que les proteccions als productes agraris són molt heterogènies i es basen en tres criteris: la capacitat de sosteniment dels preus interns, l'efectivitat en protegir-se dels mercats exteriors, i la relació entre els preus interns de la CEE i el preu mundial. Els productes més protegits actualment són els cereals, l'oli d'oliva, el sucre i la llet.

La PAC presenta un conjunt de resultats difícils d'avaluar. Hi ha hagut augments de producció i una certa estabilitat. Però l'evolució de les rendes agràries no ha estat satisfactòria i no s'han pogut evitar tampoc els excedents, provocats en certa mesura per la pròpia aplicació de la política de preus de garantia i de "prélèvements". Cal dir que ja s'han començat a introduir penalitzacions a determinats excessos de producció (llet).

D'altra banda, arran de la inestabilitat monetària i la conseqüent articulació dels "Muntants Compensatoris Monetaris" les dificultats per assegurar la unicitat del mercat agrari han estat molt importants. De fet, aquests s'han convertit en subvencions i impostos en frontera, trencant, a la pràctica, l'existència d'un mercat únic.

Com és sobrerament conegut, la modificació de la PAC és un dels punts de discussió més importants actualment en el si de la Comunitat. De tota manera, poden fer-se algunes prediccions sobre algunes de les modificacions que segurament s'adoptaran:

a) El principi de corresponsabilitat que suposa que els sectors afectats pels excedents contribueixen a finançar la despesa originada per la intervenció del mercat.

b) Aplicació dels preus de garantia al dessota d'una determinada quantitat de producció ("Quantum"). Si aquesta es sobrepassa, el preu aplicat serà el de mercat.

c) Aproximació entre els preus interiors i els preus mundials tot compensant directament el productor. Això comporta innombrables dificultats d'aplicació.

d) Reorientació de l'actual política d'estructures, augmentant la participació de la secció d'Orientació del FEOGA.

e) Racionalitzar la política comercial agrària exterior en la perspectiva d'una futura escassetat estructural d'aliments a nivell mundial.

f) Millorar l'agricultura mediterrània a partir de millores estructurals i reconversions en determinades zones de la potenciació de les agrupacions de productors i de la millora de la comercialització dels productes agrícoles mediterranis.

g) Reformar les relacions entre la PAC i les polítiques agràries estatals, en la perspectiva de reforçar aquella a partir d'una intervenció més directa de les institucions comunitàries.

Cal, però, que la Comunitat es plantegi una altra vegada la necessitat d'assolir acords polítics en profunditat, amb l'objectiu de rellançar novament el procés d'integració europea.

d. Els productes agraris davant l'adhesió

Malgrat les apreciacions generals que hom pot fer davant del fet de l'adhesió espanyola a la CEE des del punt de vista agrari (és a dir, menors costos de producció, poca aportació al nivell d'abastament comunitari actual, capacitat d'expansió a partir de l'aplicació de la PAC, etc.), aquestes s'han de matisar per productes i zones geogràfiques, tenint en compte la naturalesa dinàmica i canviant dels mateixos mercats agraris. En qualsevol cas, a aquestes consideracions generals se n'hi ha d'afegir una de molt important: l'Agricultura espanyola es caracteritza per una insuficient preparació de la infrastructura i de les pràctiques de comercialització i distribució dels productes agroalimentaris i, en general, per un baix grau d'autodisciplina comercial per part dels productors. Això és també cert a Catalunya.

En aquest sentit, cal fomentar les cooperatives i ajudar-les en llur procés d'adaptació de cara a preparar l'Agricultura catalana als canvis que inevitablement s'hauran de produir a partir dels majors nivells d'exigència i d'acceptació esperats en el mercat d'exportació. Cal dir, però, que això pot ésser un efecte traspassat també al propi mercat local, cada cop més sensible als hàbits de consum de les zones desenvolupades.

Aquestes consideracions són importants per situar correctament les diferents comparacions que hom pugui efectuar a nivell d'aranzels, preus o rendiments, des d'un punt de vista estàtic. Probablement, els efectes de l'adhesió dependran molt més de la rapidesa i la forma de l'adaptació que de la seva situació inicial. Cal recordar que al mateix temps hi ha un procés d'apropament dels costos.

De tota manera, per a Catalunya, malgrat que els efectes de l'aplicació de la PAC sobre el sector agrari seran importants, cal tenir en compte les tendències demogràfiques i industrials i la consegüent configuració d'un consum alimentari que, globalment considerat, avui s'ha de satisfer amb importacions d'arreu d'Espanya. Per tot això, cal insistir en el caràcter progressiu de l'agricultura catalana (amb majors rendiments en general que l'espanyola), però també en els majors costos relatius derivats de la proximitat a zones urbanes (preu de la terra, costos d'oportunitat).

Des del punt de vista aranzelari, la substitució de l'Aranzel actual per la TEC situarà a alguns productes amb una protecció més elevada i amb d'altres, en canvi, hi haurà una disminució més o menys important. En qualsevol cas, cal tenir en compte que l'exportació agroalimentària a la CEE sobre la total de Catalunya és del 52%. Els sectors més beneficiats seran els cereals, el cacau, els preparats de productes d'horta, llegums, fruita i d'altres plantes i articles de confiteria.

Cal no oblidar l'efecte derivat de la substitució de les desgravacions i de l'Impost de Compensació de Gravàmens Interiors, per l'IVA, del qual ja se'n parlarà més endavant. A més, haurà de desaparèixer l'actual comerç d'Estat per a alguns productes.

Pel que fa als diferents nivells de preus agraris, no poden extrapolar-se conclusions a partir d'una simple comparació. Cal tenir en compte les variacions de campanya a campanya de zones entre si, i sobretot les variacions de les paritats entre la pesseta i la Unitat de Compte Europea (UCE). A més, no és suficient considerar únicament els preus dels productes regulats i també cal pensar en les diferències de qualitat.

Fetes aquestes consideracions que matisen significativament els resultats que hom pugui deduir d'una anàlisi purament estàtica, hom pot identificar com a productes que tenen actualment uns preus superiors al de la CEE, el blat tendre, el blat de moro, la remolatxa sucrera i la carn de boví. El preu de la llet de vaca és molt semblant, mentre el de blat dur, l'ordi, l'arròs, l'oli d'oliva, el vi, la carn de porcí, la carn d'aviram, les peres, les pomes, l'enciam i els tomàquets tenen preus inferiors.

De la comparació dels rendiments agrícoles catalans amb els de la CEE, se'n desprèn, per a aquells productes pels quals existeixen dades suficients, que a Catalunya són més alts que els de l'Estat espanyol, però, generalment, més baixos que a la CEE (encara que molt similars als italians que són els més baixos de la Comunitat). Cal tenir en compte, però, les grans diferències entre les diverses explotacions.

Entre els factors positius que afavoreixen la situació de l'Agricultura catalana davant de l'adhesió es poden esmentar els següents:

a) La importància del mercat de l'àrea de Barcelona amb fort consum i elevat nivell de renda.

b) Existència d'una bona infrastructura de comunicacions.

c) Proximitat de Catalunya a les zones de consum europeu (encara que això pot suposar també l'accés al mercat de Barcelona dels productes agraris de les regions del Sud francès).

d) Un grau d'eficàcia del treball, gairebé el doble que a la resta d'Espanya, a causa d'una major capitalització i d'una major capacitació professional.

e) La tradició de certs conreus (regadiu, ramaderia, etc.) que suposen un avantatge comparatiu amb relació a d'altres zones d'Espanya.

Entre els elements negatius cal esmentar els següents:

a) La insuficient preparació comercial de la majoria d'explotacions agràries.

b) L'especialització ramadera, que suposa una forta dependència exterior pel que fa als aliments del bestiar.

c) L'excessiva orientació de la producció agrària catalana cap al mercat espanyol.

L'adhesió espanyola pel que fa al sector agrari, representarà unes transformacions importants dels paràmetres que actualment el defineixen. La incorporació a la Unió Duanera, l'adopció de la PAC en tots els seus ordres (Organitzacions Comunes de Mercat, finançaments i preus de garantia, reformes estructurals), les modificacions monetàries en són exemples clars. Per això és tan important el termini que s'acordi per a l'adaptació.

L'adhesió, des d'un punt de vista teòric, té uns efectes molt clars. El primer és un efecte de mercat, derivat de l'aparició d'una demanda efectiva potencial superior. Un altre és l'augment de la competència en el propi mercat espanyol. Òbviament, la incidència de l'adhesió en el sector agrari dependrà del resultat conjunt d'aquests efectes. En qualsevol cas, caldrà tenir en compte, en el moment de la integració, els graus d'autoproveïment per als diferents productes.

Pel que fa a Catalunya, la importància de les exportacions agràries està concentrada en un grup reduït de productes (fruita, vins, flors, fruita seca). El volum total de comerç exterior en comparació amb la producció final agrària catalana és petit. L'efecte de mercat no sembla ésser, doncs, un element massa significatiu. En canvi, l'efecte d'augment de la competència sí que sembla més important, sobretot en aquells productes on Catalunya es troba relativament especialitzada (sobretot en certs productes ramaders). De manera que l'impacte de l'adhesió vindrà, no tant per la via dels canvis en el comerç exterior, sinó pels que puguin produir-se en altres zones agràries espanyoles amb les quals Catalunya manté relacions econòmiques importants des del punt de vista agrari.

La possible incentivació de la producció a partir de l'adopció de la nova política agrària vindrà limitada per la disponibilitat dels diferents factors productius. La terra i el treball no semblen factors que puguin augmentar significativament a mitjà termini. Es conseqüència, cal dir que la principal limitació a un possible creixement de la producció per la via de la intensificació del capital (que és la més plausible) vindrà de la necessària obtenció de finançament. Per això, no és massa previsible un augment significatiu de la producció catalana.

Quant als possibles efectes negatius sobre els consumidors catalans arran de l'adopció de la PAC, cal també matisar-los. Certament, es produirien amb claredat, partint de la situació actual i si la PAC s'aplqués immediatament. Però, cal tenir en compte, d'una banda, l'augment dels intercanvis comercials, amb les subsegüents menors tensions en els mercats locals; d'altra banda, una consideració més dinàmica ens permetria incorporar les tendències que hom preveu pel que fa a un cert apropament dels preus de la CEE als preus mundials, així com l'articulació definitiva de la PAC en el nou context de funcionament de la Comunitat en els propers anys.

e. Els efectes previsibles de l'adhesió en els subsectors agraris

Pel que fa als diferents subsectors més significatius a Catalunya es pot, d'acord amb els punts anteriors, esmentar alguns dels efectes més previsibles:

a) Cereals

Catalunya és globalment deficitària en l'actualitat, malgrat tenir uns rendiments unitaris més elevats. Particularment positiva pot ésser l'eliminació del monopoli d'Estat de compra i venda en el blat, així com la modificació en un sentit més flexible dels mecanismes d'intervenció. El nivell de preus serà lleugerament més elevat, però el funcionament del mercat serà més modern i amb una major transparència.

b) Matèries greixoses vegetals

La qualitat de l'oli d'oliva català és un bon punt de partida d'una expansió comercial d'un producte particularment crític, com ha demostrat l'impacte de la integració de Grècia. Referent als restants olis i matèries greixoses, Catalunya (igual que Espanya i la CEE) n'és deficitària. Tanmateix, és previsible un augment relatiu del preu de l'oli d'oliva, amb els problemes que això pot comportar sobre la seva demanda i l'aparició d'excedents. Cal dir que Catalunya és també deficitària en oli d'oliva, al revés de la situació espanyola i, previsiblement en el futur, comunitària.

c) Vi

Catalunya n'és també importadora neta, malgrat la seva notable producció interna. No és previsible un canvi important en l'actual política vinícola, encara que pot encarar-se més a la producció de vins de qualitat. De tota manera, el consum per habitant sí que pot veure's influenciat positivament per canvis en la fiscalitat actual, en detriment de la cervesa. Augmentarà la mobilitat comercial, però els preus remuneradors seran bàsicament per als vins de qualitat. Cal també tenir en compte l'aplicació de la preferència comunitària, malgrat els compromisos amb els països mediterranis.

d) Fruita i producció d'horta

La producció fruitera és una activitat important a Catalunya, de gran tradició, fortament localitzada en

algunes comarques i amb capacitat exportadora, encara que el grau d'autosuficiència de la CEE és força elevat, llevat dels cítrics. També poden aprofitar-se les diferències en els calendaris de producció. L'impacte global serà força positiu, encara que cal preveure nous fluxos de comerç en els dos sentits. En el cas català, cal tenir en compte, però, el gran pes del mercat de consum de Barcelona (sobretot pels productes d'horta) que pot ésser molt atractiu en el futur per a aquestes mercaderies.

e) Productes ramaders

Aquest sector presenta un panorama incert i amb possibilitat de tenir més problemes que d'altres sectors. D'una banda, el mercat espanyol ofereix un ampli marge per a les importacions de vaquí. D'altra banda, en alguns subsectors com el porcí o els ous, els rendiments tècnics mitjans són inferiors als comunitaris, mentre els preus són relativament semblants amb excepcions. El problema prové dels costos de l'alimentació animal. La principal incidència competitiva la rebrà probablement el sector porcí, a causa de l'existència de la pesta porcina que agreujarà encara més els efectes derivats de les diferències en els cicles de producció. Pel que fa a la llet, la importància del mercat local de consum i la necessària potenciació del mercat de llet fresca poden evitar uns efectes negatius. Diferent pot ésser la situació dels formatges, encara que la reacció pot venir del cantó de la qualitat dels nostres, de manera que els més afectats seran els formatges espanyols de qualitat inferior.

7. La política econòmica comunitària

a. La política econòmica general de la Comunitat

El tractat de Roma estableix una sèrie de principis que preveuen l'homogeneïtzació i la concertació de les polítiques dels Estats membres, a partir de l'assenyalament d'uns objectius comuns (equilibri de les balances de pagaments, manteniment de les paritats monetàries, etc.), així com la recomanació d'una cooperació permanent i organitzada en base a Comitès formats per representants de la Comissió i dels Estats membres. El primer comitè a ésser creat fou el Monetari, i també funcionen regularment el de Governadors de les Banques centrals, i, a partir de 1974, el de Política Econòmica, que reagrupà tres comitès preexistents, el de Política Conjuntural, el de Política Pressupostària i el de Política a Termini Mitjà.

Posteriorment, l'Informe Werner, ja esmentat, preveié un avenç efectiu cap a la centralització de les decisions que, malgrat la seva no aplicació, suposà un augment de l'esperit de col.laboració entre els diferents Estats en moments de greu crisi econòmica i, per tant, l'aparició de fortes tendències a les actuacions estrictament independents. Així, en el si dels Comitès s'han pogut fixar objectius comuns, coincidir en el diagnòstic, formular prediccions a curt i a mitjà termini, i, finalment, fer recomanacions de mesures comunes de política econòmica.

El Comitè de Política Econòmica té com a missió principal establir un avantprojecte de programa de política a mig termini per un període aproximat de cinc anys, que és configurat per la Comissió, adoptat pel Consell i aprovat pel Parlament. A partir d'aquí, el Comitè segueix el compliment del programa (que no té caràcter normatiu per als Estats membres), tot publicant les proposicions i recomanacions que hom cregui oportunes. Els programes s'iniciaren l'any 1967, i els dos primers duraren dos anys cadascun, fins a 1970. Constituïren bàsicament recomanacions de caràcter estructural, amb una certa preocupació ja per la política d'adequació sectorial i d'oferta, tot mostrant-se convençuts que la inflació existent tenia la seva causa en els costos, fonamentalment salarials, i en la permissibilitat monetària. Els altres programes s'establiren per cinc anys. El Tercer (1971-75), coherent amb la perspectiva assenyalada per l'Informe Werner, es va veure completament ultrapassat pels esdeveniments econòmics arran de la crisi de 1973, que canvià radicalment els paràmetres sobre els quals es basava (prioritat absoluta de la lluita contra la inflació, èmfasi en les polítiques de manipulació del nivell de demanda, polítiques específiques comunes, etc).

El Quart Programa (1976-1980) es formulà ja instal.lats en plena crisi, i, per tant, amb una perspectiva molt diferent. Representà un intent rigorós de formular un diagnòstic correcte de la crisi, així com de presentar un conjunt d'actuacions i de mesures que calia prendre en diferents aspectes, tant des del punt de vista del caràcter internacional de la crisi, com de les febleses específiques que evidencià la Comunitat. Al mateix temps, formulà per a l'any 1980 una sèrie d'objectius quant a l'esmorteïment significatiu dels desequilibris, en base a previsions sobre l'evolució internacional i l'eficàcia de les polítiques econòmiques que hom apliqués. Òbviament, aquests objectius no s'han assolit, però el Programa ha suposat un increment de la cooperació comunitària (la pròpia creació del Sistema Monetari Europeu en pot ésser una mostra) i del grau de racionalitat i de coherència entre les polítiques econòmiques dels Estats membres.

Quant al Cinquè Programa es troba encara en procés d'elaboració en el moment de redactar aquestes línies i intenta coordinar les mesures a prendre davant del repte energètic, el tecnològic, i el gran increment de la competència internacional per a determinats sectors, que requereix l'adopció de polítiques de reestructuració i de reconversió, en les quals la complexitat i la varietat d'interessos existents dificulten l'assoliment d'un acord.

La Comunitat també ha endegat instruments i iniciatives relatives a la política econòmica a curt termini. Cal esmentar els dirigits a l'apropament de les mesures antiinflacionistes i reactivadores de caràcter conjuntural, tot millorant els mitjans per seguir l'evolució de l'economia i poder efectuar prediccions. També cal remarcar l'esforç d'harmonització de les despeses del sector públic. Finalment, cal fer esment de la cooperació establerta entre les Banques centrals a fi de coordinar les polítiques monetàries d'acord amb les directrius del Consell.

b. La política industrial

L'existència d'una tradició poc intervencionista i el triomf de les opcions liberals als països europeus podria explicar la no consideració en el Tractat de Roma d'una política industrial, semblant, per exemple, a la política agrària comunitària. Atès el dinamisme del sector industrial, no es cregué necessari ni una protecció elevada ni tampoc l'endegament de mecanismes d'ajuts i de regulació pel que fa als mercats dels productes industrials, a excepció del ferro i de l'acer, amb una problemàtica molt específica, i regulats a la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (CECA). Aquesta posició, en línies generals, prevalgué durant el període d'intens creixement dels anys seixanta. Però ja, en aquells moments, començaren a sortir plantejaments de política industrial comuna, que la crisi del 73 posà en un primer terme.

Efectivament, la crisi provocà una modificació substancial en l'estructura dels costos de les empreses, no sols per l'alça de preus de les primeres matèries energètiques, sinó pels seus efectes difusors sobre totes les altres i per la distorsió que la major inflació, ja prèvia a la crisi, provocava en els nivells de retribució relativa dels diferents grups socials i dels diferents factors de la producció. Això tingué un clar reflex sobre els preus relatius dels béns de demanda final (a causa dels desplaçaments de l'oferta), amb les conseqüents variacions en l'estructura de la demanda en funció de l'obertura exterior de cada economia i el seu nivell de protecció.

En economies obertes i poc protegides, com les europees (i la catalana, quan es produeixi l'adhesió), això suposa la necessitat immediata d'adaptar-se a les noves condicions internacionals, ja sigui per la via d'un augment de la protecció o per la via d'acceptar el nou marc d'especialització productiva internacional, intentant procedir a les reestructuracions i reconversions que siguin necessàries, aplicant noves tecnologies, noves combinacions de factors productius que alterin en sentit positiu el pes dels costos. Les dues vies formen part de les mesures adoptades per la CEE, dins del marc global de la política industrial.

La crisi modificà radicalment l'ordre de prioritats pel que fa a la problemàtica industrial europea, car els problemes sectorials obligaren a adoptar mesures de caràcter urgent que provocaren l'endegament de programes d'ajuts i reestructuració per part dels diferents Estats membres, tot limitant l'acció dels organismes comunitaris. La Comissió sols intervengué per evitar distorsions de la competència, però no ha presentat, amb excepcions, programes sectorials, tot i que ha contribuït aportant anàlisis i propostes i actuant en els aspectes de la seva competència (transports, siderúrgia, investigació, energia nuclear, política comercial i regional, etc). Així, s'han portat a terme accions relatives a la construcció, alimentació, tèxtil, calçat, paper i fusta, química, metalls no fèrrics, informàtica, electrònica i microelectrònica , telecomunicacions, aeronàutica, construcció naval, i, en el marc de la CECA, la siderúrgia (limitació de capacitats, contingentació, preus de base, etc.). També cal esmentar algunes iniciatives en relació a l'automòbil, sobretot en la perspectiva d'aconseguir que els fabricants japonesos adoptin mesures d'autolimitació de llurs exportacions a la CEE, encara que això no evitaria l'actual crisi del sector, que necessita programes de reestructuració intensos. Atesa la diferent resposta a la crisi per part de les diferents empreses i la disparitat d'estructures productives i, conseqüentment, de costos, l'articulació d'un programa a nivell comunitari s'ha fet particularment difícil.

Com hom pot comprovar, la CEE ha repartit els seus esforços en sectors més o menys dinàmics o de punta, i sectors amb crisi manifesta. Des de la perspectiva catalana, i partint del nivell d'intervenció de la CEE, els principals efectes dels programes sectorials de la CEE es donaran sobre el tèxtil.

Efectivament, el sector tèxtil s'ha convertit (amb la siderúrgia) en el centre de les preocupacions i les accions sectorials comunitàries. Cal dir que l'element primordial, a l'hora d'abonar els esforços de la reestructuració i manteniment de la competitivitat del sector, ve donat per la seva capacitat d'absorció de mà d'obra, malgrat la utilització, cada vegada més freqüent, de tècniques molt intensives en capital. Cal, doncs, compatibilitzar aquests dos aspectes, sense afectar la competitivitat o a l'ocupació de manera significativament negativa.

En aquest context, la CEE ha endegat des de l'any 1971 tot un seguit d'iniciatives, la més important de les quals ha estat, sens dubte, la signatura i les posteriors renovacions de l'Acord Multifibres (AMF), en la perspectiva de donar temps a la indústria tèxtil europea a efectuar les seves pròpies reestructuracions, tot potenciat la investigació, l'especialització i la creativitat, i evitant l'increment, o el manteniment, indesitjable d'excés de capacitat productiva (sobretot en el cas de les fibres tèxtils). Aquests processos de reestructuració, malgrat que puguin assegurar l'ocupació a llarg termini, suposen una pèrdua de llocs de treball a curt terme. Per això, s'han previst ajuts en el marc de la política social, tot aprofitant al màxim les possibilitats del Fons Social i del FEDER.

Amb relació a l'AMF vigent, els principis que l'informen són els següents:

a) En el cas de vuit productes altament sensibles (filats i teixits de cotó, teixits sintètics, xandals, pantalons, bruses, samarretes i camises), la taxa de penetració de les importacions s'estabilitza al nivell de 1976.

b) En el cas d'altres productes sensibles, el creixement anual ha estat molt moderat, i sempre al dessota del 6% fixat per l'AMF, com a taxa mitjana desitjable.

c) Per als restants productes (no sensibles), la CEE té la facultat d'aplicar salvaguardes automàtiques en cas de necessitat.

Les conseqüències de l'aplicació de l'AMF sobre el tèxtil català ja han estat comentades. Tan sols afegir la importància que els ajuts de la CEE, en el marc de les polítiques social i regional, poden suposar per al bon desenllaç dels plans de reestructuració que s'estan endegant o que s'endeguin en el futur; aquests s'hauran de situar en una perspectiva plenament comunitària, d'acord amb la política econòmica i industrial que s'estigui aplicant en el moment de la integració per part de les institucions de la CEE.

c. La política energètica

De la mateixa manera que la política industrial, el Tractat de Roma no preveu l'endegament d'una política energètica comunitària. És a partir de l'aparició de la crisi energètica (i els seus precedents), quan la Comunitat veu la seva necessitat, davant una nova situació caracteritzada per la transformació de l'energia en un recurs escàs i car. Cal dir, però, que en els marcs de la CECA i de l'EURATOM, la preocupació comunitària pel carbó i l'energia nuclear data dels anys cinquanta, i a partir de l'any 1968 surten les primeres orientacions per a una política energètica comunitària.

Però, és la crisi d'octubre i novembre del 1973, amb l'elevació espectacular dels preus del petroli per part dels països de l'OPEP, la que obliga a la CEE a plantejar-se una sèrie d'accions que es concreten en:

a) Creació del Comitè de l'Energia, òrgan d'assessorament i garantia d'execució.

b) Aprovació d'un Reglament obligant els Estats membres a proporcionar informació suficient per a poder establir els balanços energètics comunitaris.

c) Desenvolupament d'una nova estratègia energètica basada en l'estalvi energètic; el desenvolupament de l'energia nuclear i de les explotacions interiors de petroli, de gas, de carbó i hidroelèctriques; la major diversificació del proveïment exterior; i la potenciació de fonts alternatives, tot plegat en la perspectiva de disminuir la dependència a uns nivells entre el 40 i el 50% l'any 1985.

d) Polítiques de preus al consum fonamentades en la competència i la transparència de costos i preus.

e) Suport financer de la Comunitat a les inversions energètiques (a través de la Banca Europea d'Inversions (BEI) i de l'anomenat Nou Instrument Comunitari (NIC).

f) Coordinació entre els Estats membres en cas d'emergència de subministrament.

Cal dir que la Comunitat reaccionà amb rapidesa i obtingué una reducció de la dependència del petroli importat, un desenvolupament de la producció de gas natural i un fre important al creixement del consum d'energia. Els resultats no són massa bons pel que fa al desenvolupament de la producció interior de carbó i petroli, i en el terreny nuclear, donada l'elevada conflictivitat social en aquest aspecte. Tampoc no s'ha aconseguit una homogeneïtzació massa important de les legislacions estatals, ni una política comuna de preus i fiscalitat sobre l'energia.

En aquests moments, amb canvis significatius en la situació mundial i comunitària, els objectius i les orientacions de la CEE se centren en:

a) Reducció progressiva de la relació entre consum d'energia i creixement del PIB.

b) Reducció significativa del consum relatiu del petroli.

c) Creixement del consum d'electricitat a partir del carbó i, sobretot, de l'energia nuclear.

d) Estímul del recurs a fonts renovables (hidroelèctrica, geotèrmica, biomassa, solar, eòlica, maremotriu)

e) Política de preus, transparent, realista i d'acord amb les tendències del mercat.

f) Establiment de programes d'estalvi d'energia.

g) Fort increment de les inversions.

La CEE s'ha plantejat aconseguir una societat estalviadora d'energia, i, al mateix temps, ha optat pel desenvolupament del carbó i l'energia nuclear (de

manera que la combinació d'ambdues depengui de cada país i la seva situació social, econòmica i política), i el reforçament de les energies renovables. També hi ha un esforç per homogeneïtzar preus i fiscalitats, i efectuar importants volums d'inversió.

La situació energètica a Catalunya no és massa afalagadora. Hi ha un feble consum de carbó i una dependència excessiva del petroli. En canvi, pel que fa al gas natural estem a nivell europeu. En qualsevol cas, la dependència de l'energia importada és molt alta (81%), superant la mitjana espanyola (76%) i molt lluny de la situació comunitària (56%). Cal dir, però, que la reducció d'aquesta dependència ha estat més intensa a Catalunya que a la resta d'Espanya o a la CEE.

El consum d'energia català és, aproximadament, la meitat del comunitari, però pel fet d'ésser la producció interior tan sols una cinquena part, la dependència exterior del sistema energètic català és extraordinàriament elevada. Això fa que la problemàtica energètica sigui més greu a Catalunya (i a Espanya) que a la Comunitat, de manera que l'esforç de reconversió haurà d'ésser més gran.

Cal dir que hi ha alguns elements positius, com la producció de gas natural, encara que la tendència a la CEE respecte d'aquest i el fuel-oil és contrària a la que es dóna actualment a Catalunya. També hi ha una producció pròpia de petroli relativament important. S'ha de tenir en compte, també, l'elevada participació pública en el sector energètic català (CAMPSA, Butano, ENHER, ENPETROL) i les necessàries adaptacions que s'hauran de produir en aquest sentit, atès el marc jurídic comunitari. En aquest marc, CAMPSA i Butano han de desaparèixer com a monopolis de comercialització, encara que no com a monopoli de recaptació fiscal, en el primer cas. També poden haver-hi problemes pel que fa a la viabilitat, en el context comunitari, del recentment creat "Instituto Nacional de Hidrocarburos".

Tot plegat configura un balanç energètic que, juntament al desenvolupament econòmic de Catalunya, s'apropa més a la CEE que a la resta d'Espanya (sobretot pel gas natural). Ara bé, la major part dels elements del sistema energètic són idèntics als del conjunt de l'Estat espanyol (preus, CAMPSA, dependència exterior, etc.). Malgrat això, hi ha aspectes que poden facilitar una més flexible adaptació de Catalunya als plantejaments comunitaris:

– Disponibilitat de les quatre energies bàsiques (carbó, petroli, gas natural i electricitat).

– Producció pròpia de petroli, relativament important.

– Manca d'indústries de base molt consumidores d'energia (com la siderúrgia).

– Estructura empresarial basada en la petita i mitjana empresa que facilita l'adaptació.

– Pla nuclear avançat.

– Possibilitat de connectar la xarxa gasística catalana a l'europea.

Caldria, doncs, establir línies d'actuació, d'acord amb l'experiència i els criteris comunitaris, per a la política energètica de tot l'Estat espanyol i Catalunya. En aquest context, caldrà aprofitar al màxim les oportunitats de finançament d'inversions que la CEE aporta, a través, sobretot, de la BEI, i ara del Nou Instrument Comunitari (NIC)

d. La política de recerca i desenvolupament tecnològic

La política de recerca i desenvolupament tecnològic i la política industrial van íntimament lligades. Tant si es tracta de promoure indústries de futur, com si té com a objectiu el manteniment de sectors en crisi (per raons de possibilitat de superació o per raons de caràcter social i polític), el paper de la política tecnològica és extraordinàriament important.

Primer, perquè pot contribuir a efectuar les reconversions i reestructuracions dels sectors en crisi, augmentant, o almenys mantenint, la seva competitivitat. Segon, perquè un dels elements més significatius de la política tecnològica és el de l'ordenació tècnica, temporal i espacial de les transferències de tecnologia. A llarg termini, però, l'única possibilitat de no perdre posicions en el conjunt internacional rau en una constant adaptació productiva a les canviants condicions dels mercats mundials. Per això, cal tenir unes estructures productives flexibles, on la incorporació de noves tècniques pugui donar-se amb rapidesa i eficàcia. En conseqüència, s'ha d'aconseguir una capacitat suficient a l'hora de generar tecnologia i d'aplicar-la als processos industrials.

Cal prendre, doncs, opcions clares a l'hora d'endegar una política científica i tecnològica, tot concentrant esforços en aquells sectors més adients (ja sigui pel seu caràcter dinàmic, com pel seu paper en l'absorció de mà d'obra, a curt i mitjà termini). L'experiència de la Comunitat pot ser molt útil en aquest context.

La política de recerca i desenvolupament tecnològic de la CEE no està prevista en el Tractat de Roma, com una política específica (excepte en certes qüestions relacionades amb l'agricultura). Malgrat això, ben aviat sorgí la seva necessitat. Després dels primers intents de cooperació i intercanvi, i amb l'experiència acumulada en el marc de la CECA i l'EURATOM (que preveuen accions comunes en el camp de la investigació), s'endegaren una sèrie d'accions, directes, indirectes o coordinades, per al foment de la re-

cerca a nivell comunitari. En aquest context, cal esmentar el Centre Comú de Recerques (principal subjecte de les accions directes), l'Institut Universitari de Florència (primer intent d'Universitat europea), el comitè de la Recerca Científica i Tècnica (per l'assessorament als òrgans comunitaris), i, finalment, el Grup de Cooperació científica i tècnica amb d'altres països europeus.

Els sectors on la CEE ha concentrat esforços són els de la seguretat nuclear, les noves fonts d'energia (solar, geotèrmica i d'estalvi energètic) i l'estudi de l'entorn. També s'han fet investigacions en el camp de l'agricultura, les primeres matèries, la sanitat, la tecnologia de l'acer, l'agroalimentària i, en general, les noves tecnologies (informàtica, genètica biomolecular i recombinacions genètiques, etc.)

Cal esmentar l'esforç efectuat quant a la circulació i difusió dels coneixements, aprofitant el desenvolupament de la informàtica (creació d'una xarxa europea de telecomunicacions –EURONET–).

Òbviament, atès el baixíssim nivell de les despeses en recerca i desenvolupament tecnològic a Catalunya i a Espanya en relació a la CEE, cal avaluar positivament les noves possibilitats obertes per la integració.

De tota manera, el principal efecte vindrà donat pel lloc al qual l'evolució tecnològica situï a Catalunya dins del procés d'especialització productiva internacional. Aquest procés no pot ésser modificat significativament des de Catalunya, encara que s'adoptés un canvi radical en la política actual de recerca i desenvolupament tecnològic. Conscients d'això, no s'ha de renunciar, però, als beneficis que, sens dubte, suposen el foment i l'aprofitament productiu de les activitats investigadores, que si bé difícilment són immediatament rendibles, sí que són extraordinàriament positives des d'una perspectiva situada en el llarg termini.

e. Política de transports

El sector de transports i comunicacions no tan sols és un sector amb un pes específic molt important (tant a Catalunya com a la CEE representa un 6% del PNB), sinó que constitueix una aportació bàsica a l'hora de fer realitat un mercat realment unificat, d'ampliar la competència, d'aconseguir una major eficàcia en l'assignació dels recursos i, en definitiva, de contribuir al creixement econòmic, al benestar general i a la consolidació del Mercat Comú. La necessitat d'una política de transports i comunicacions resulta tan evident que el mateix Tractat de Roma dedica un dels seus Títols a l'assoliment d'una política comunitària.

Aquesta ha anat dirigida, bàsicament, a assegurar que el mercat de transports s'adaptés a les necessitats dels usuaris amb el mínim cost social i fiscal possible, i en la perspectiva de creació d'una autèntica xarxa europea de comunicacions, tot contribuint a la política de reducció de la demanda energètica en un sector que absorbeix, aproximadament, una quarta part del petroli comunitari.

De fet, la CEE pretén un repartiment òptim del trànsit entre els diferents mitjans i empreses del sector, a través d'una competència lliure, però no desordenada. A tal efecte, permet l'adopció d'intervencions públiques a fi d'assegurar la igualtat de condicions davant del mercat, evitar els posibles abusos de la competència i contribuir a la consecució d'objectius fixats en el marc de les polítiques regional i social.

Al mateix temps, la Comunitat ha elaborat una gran quantitat de normes relatives als diferents mitjans de transports, amb la finalitat de crear una veritable xarxa de transports i comunicacions a nivell comunitari.

Així, s'han pres mesures per millorar la xarxa de vies navegables (sobretot amb els països de l'Est, tot promocionant la modernització dels vaixells antiquats o inadaptats) de poca importància per a Catalunya. En canvi, són molt més significatives les mesures preses en d'altres àmbits del transport.

Així, pel ferrocarril, els esforços comunitaris han anat a compatibilitzar les exigències de manteniment de determinats serveis, amb la igualtat de condicions competitives amb els restants mitjans de transport, sense gravar excessivament l'aportació dels ciutadans. També han tingut importància les mesures per utilitzar serveis combinats de transport, a partir d'un règim d'ajuts i d'extensió informativa.

Pel que fa al transport per carretera, s'han pres mesures relatives als sistemes tarifaris (amb tarifes obligatòries o bé de referència, segons casos i països), a les normes d'accés a la professió, a l'harmonització legislativa dels nivells social i profesional, a la potenciació dels serveis combinats, i, també, a l'homogeneïtzació de regles relatives als transports internacionals i estatals de mercaderies i viatgers. Així, els transports turístics no necessiten cap autorització, mentre que per a les mercaderies encara hi ha certs entrebancs (sistema de "contingent comunitari" substitutiu dels contingents bilaterals, intents d'endegar condicions comunes dels vehicles, dimensions i pes màxim dels camions-remolcs), i tot un conjunt de reglaments referents a la qualitat i seguretat dels transports per carretera (des de condicions quant a la capacitat professional i a la llibertat d'establiment i prestació de serveis, a l'adopció del "tacògraf europeu" per controlar distàncies, velocitats, temps de conducció, descansos, etc.). També cal esmentar la creació, l'any 1983, d'un permís de conduir comunitari, vàlid per a tots els països membres.

Quant a la navegació marítima (que canalitza el 90% del comerç exterior comunitari), no s'adopten mesures comunes fins l'any 1977, tot i que les més significatives són les relatives a seguretat marítima, en un context de consultes mútues entre els Estats

membres. El mateix pot dir-se de la navegació aèria civil.

Referent a les inversions en infrastructura del transport, la CEE ha canviat l'èmfasi des de l'aviació i les carreteres a les vies navegables i, sobretot, el ferrocarril, encara que el plantejament continua essent global, en el marc d'un sistema de consultes mútues i del "Comitè en matèria d'infrastructura de transport" creat l'any 1978. De tota manera, la CEE no sol limitar-se a l'aportació de projectes i de mesures de coordinació. Així, part del finançament de la Banca Europea d'Inversions va a infrastructures de transport i millora de comunicacions; però, a més, la Comissió ha proposat la creació d'un nou instrument financer comunitari (a l'estil del NIC per a l'energia) específic per al sector dels transports.

Des de la perspectiva de Catalunya, la normativa comunitària sobre la navegació aèria, marítima i fluvial no ens ha d'afectar excessivament; en canvi, l'adopció de la política comunitària pel que fa als transports per carretera i ferrocarril pot ésser més significativa.

Quant al ferrocarril, la problemàtica europea és molt similar a la nostra (dèficits d'explotació, subvencions estatals importants, manteniment de línies per raons extraeconòmiques, hegemonia dels transports per carretera, etc.). La integració a la CEE pot introduir elements de racionalització (tant pel que fa a la RENFE, com pel que fa als FFCC de la Generalitat). En qualsevol cas s'haurà de revisar la política referent a la competència amb d'altres mitjans (com els cànons de coincidència), així com les prioritats a l'hora de fer inversions en infrastructures i d'emprendre la modernització dels nostres ferrocarrils.

Un altre tema pendent és l'ample de la via. No es tracta de plantejar el canvi de la xarxa viària espanyola, adaptant-la a l'ample europeu. Però, cal plantejar-se la necessitat de facilitar les comunicacions ferroviàries amb França, per integrar-se de manera eficaç en les xarxes de transport europees i no perdre el control dels canals de comercialització. En aquest sentit, atès que la majoria de mercaderies (i viatgers) passen per les fronteres catalanes, s'hauria de preparar la possibilitat de millorar aquestes comunicacions, sense descartar el canvi de via fins a l'interior de Catalunya, tot ajudant-se amb la utilització financera del Nou Instrument Comunitari que hom vol endegar. Cal recordar, que la millora de les comunicacions amb els Estats candidats és l'element principal a l'hora d'orientar inversions en infrastructura de transports.

També, en aquest context, cal tenir present la possibilitat de descongestionar el port i l'aeroport de Barcelona, però no sembla que l'adhesió plantegi obligacions immediates en aquest sentit, malgrat la seva indubtable oportunitat.

Finalment, pel que fa al transport per carretera cal dir que les adaptacions necessàries (contingents globals, tarifes, etc.) han estat objecte d'una petició de període d'adaptació per part dels negociadors espanyols. Caldria, en principi, una simplificació de l'actual reglamentació molt casuística i la seva homogeneïtzació amb la comunitària.

f. La Banca Europea d'Inversions com a organisme de finançament en el context de la política econòmica comunitària

La Banca Europea d'Inversions (BEI), instituïda pel Tractat de Roma, té per missió la de contribuir tot apel.lant als mercats de capitals i a llurs recursos propis, al desenvolupament equilibrat del mercat comú. Per això, facilita préstecs i garanties, sense ànim lucratiu, per finançar projectes d'acord amb aquests criteris:

a) Reactivació de les regions menys desenvolupades.

b) Modernització i reconversió d'empreses o creació de noves activitats derivades de l'establiment del mercat comú.

c) Interès comú per a diversos Estats membres.

En qualsevol cas, llevat dels projectes regionals, cal que per llur amplitud o per llur naturalesa no puguin ésser en llur totalitat coberts pels diversos mitjans de finançament existents en cadascun dels Estats membres.

Cal dir que, posteriorment, l'àmbit d'actuació de la BEI s'ha extès a països de la conca mediterrània (1963) i als països ACP (1964).

La gestió de la Banca correspon al Consell de Governadors, format pels ministres d'Economia o Finances dels Estats membres, que es el que determina la política general. L'execució de la política de crèdit i la gestió corrent correspon al Consell d'Administració, del qual depèn el Comitè de Direcció que gestiona els afers quotidians, prepara les decisions del Consell d'Administració i assegura llur execució.

El recursos de la Banca es composen de les aportacions de capital dels Estats membres, però sobretot dels mercats nacionals o internacionals de capitals. En determinats moments i circumstàncies, també pot recórrer a "préstecs especials productors d'interessos" atorgats a la BEI pels Estats membres amb caràcter forçós.

Quant a la destinació dels recursos de la BEI fins el moment present, més de sis setenes parts han anat a projectes de l'interior de la Comunitat. D'altra banda, cal remarcar que mai pot aportar més enllà del 50% del cost de l'immobilitzat afectat per la inversió corresponent, encara que hi ha la possibilitat d'atorgar "préstecs globals" a organismes que reparteixen el total entre diferents inversions efectuades per peti-

tes i mitjanes empreses (més de mil en el període 1968-1980).

Pel que fa a la forma dels préstecs, la BEI proposa tres modalitats:

a) Préstecs en un conjunt de monedes, amb condicions preestablertes (entre 8 i 15 anys; actualment (15-6-81) a tipus d'interès entre 12,8 i 13,15: i en marcs, lliures, florins, dòlars, francs suïssos i yens).

b) Préstecs en un conjunt de monedes, sense condicions preestablertes.

c) Préstecs en una sola moneda no comunitària (entre 5 i 25 anys; i en dòlars, francs suïssos o yens; actualment (15-6-81) a tipus d'interès del 15,25, i als voltans del 8 i 9,25, respectivament).

Donat que la majoria de recursos de la BEI són obtinguts en condicions de mercat, aquest determina les condicions dels préstecs, de manera que els avantatges de finançament provenen, bàsicament, de la major accessibilitat de la BEI al mercat de capitals, amb la conseqüent millora en les condicions obtingudes.

La BEI actua de mandatari de la CEE pel que fa als finançaments acordats en el marc de l'EURATOM i del Nou Instrument Comunitari (NIC) de préstecs i garanties per a inversions en el camp energètic.

Els finançaments acordats per la BEI pugen més de 17.000 milions d'UCEs (a preus i a tipus de canvi corrents) en el període 1959-1980, dels quals dues terceres parts corresponen a projectes de desenvolupament regional. Els principals països beneficiats han estat Itàlia (41,4 %), el Regne Unit (23,0 %) i França (15,5%). Cal dir que l'energia, els transports i la reconversió industrial, en aquest ordre, han estat els àmbits més beneficiats pels finançaments de la Banca.

Des d'una perspectiva catalana, les possibilitats d'accés a la BEI poden ésser superiors a les existents pel que fa al FEDER, al Fons Social, al FEOGA, o els préstecs CECA. Efectivament, els seus finançaments en el camp de l'energia, la reconversió industrial i les infrastructures de transports i comunicacions, poden ésser demanats per Catalunya mitjançant la presentació de projectes perfectament justificables des del punt de vista de l'interès comunitari. Cal dir, també, que totes les demandes a la BEI han de rebre l'aprovació i una col.laboració efectiva de l'Administració central

En aquest context, cal esmentar les possibilitats obertes pel préstec preadhesió concedit per la BEI a l'Estat espanyol (200 milions d'UCEs), alguns criteris d'ús del qual poden ésser aplicats a la realitat econòmica catalana, com, per exemple, la millora de les comunicacions amb la CEE (i en concret, amb França), les inversions energètiques o la promoció de les petites i mitjanes empreses.

8. La indústria catalana i la integració en les Comunitats europees

a. Evolució de la producció industrial

La crisi de 1973 ha suposat un canvi substancial en la tendència del sector industrial pel que fa a la seva contribució al creixement de la producció total. Efectivament, a tota Europa, incloent-hi Espanya i Catalunya, el sector industrial presenta, durant els anys seixanta, i fins al 1973, una contribució més que proporcional a l'increment dels respectius Productes Interiors Bruts (PIB), registrant en conseqüència i donat que són anys d'intensa expansió, taxes molt elevades (destaquen França, Bèlgica i els Països Baixos que superen el 6%, i Espanya i Catalunya amb taxes superiors al 8%).

En canvi, a partir de l'esclat de la crisi (dades homogènies disponibles de 1973 a 1977), la situació canvia significativament. El sector industrial creix tant a Catalunya com en tots els països comunitaris a nivells inferiors als de tota l'economia. A Espanya és lleugerament superior, a causa, probablement, del retard en acusar la crisi, situació que ha variat en els darrers anys, quan la intensitat de la crisi i la seva durada s'han demostrat persistents. Tenint en consideració la forta desacceleració del creixement del PIB global, la davallada del dinamisme industrial als països europeus és encara més espectacular (al Regne Unit, fins i tot el creixement industrial és negatiu en el període 1973-77). Cal fer notar, a més de l'excepció espanyola, el cas de França que, malgrat tot, manté certs nivells acceptables de creixement, com és també el cas de Catalunya, a la qual hom pot aplicar els mateixos raonaments que per al cas espanyol. En aquest segon període (1973-77), el sector agrari s'ha mostrat estancat o regressiu (molt regressiu en el cas de Catalunya), de manera que és el sector serveis el que ha permès mantenir, en línies generals, el nivell d'activitat econòmica, amb taxes de creixement situades normalment entre el 3 i el 4%.

La diferenciació entre les taxes de creixement industrial i global dels diferents països ha portat a un comportament diferenciat del teixit industrial per a cadascun d'ells. Així, hom pot apreciar una disminució del pes de la indústria sobre el total de l'economia més pronunciada en països que mostraven un grau d'industrialització elevat, com Alemanya i el Regne Unit. En canvi, França, Espanya, Bèlgica, o els Països Baixos, presenten les taxes més elevades de creixement industrial, en partir de situacions relativament menys industrializades.

Catalunya és, en cert sentit, una excepció ja que tot i presentant un grau d'industrialització molt elevat l'any 1960 (44%), aquest ha augmentat significativament fins a representar gairebé el 50% l'any 1977 nivell al qual no arriba cap país europeu. Aparentment, doncs, el sector serveis a Catalunya té encara un crei-

xement potencial força elevat, atès el seu poc desenvolupament relatiu actual.

Pels diferents sectors, el següent quadre mostra els canvis en llurs participacions relatives en la producció industrial a Catalunya, els anys 1964, 1973, 1977.

QUADRE NÚM. 282

EVOLUCIÓ DE LA PARTICIPACIÓ SECTORIAL EN LA PRODUCCIÓ INDUSTRIAL CATALANA (1964-1977)

Sectors Industrials	1964	1973	1977
Productes energètics	—	—	—
Metàl.liques bàsiques	0,95	1,70	2,70
Vidre, ciment i ceràmica	2,94	3,86	4,23
Transformats metàl.lics	17,87	29,20	26,12
Alimentació	7,10	6,26	7,01
Tèxtil, cuiro i confecció	28,54	21,21	18,19
– Tèxtil	20,71	15,71	11,99
– Cuiro i confecció	7,83	5,50	6,20
Paper	3,83	5,40	4,65
Indústries químiques i connexes	10,07	12,86	15,93
Fusta i suro	4,45	2,71	2,26
Construcció	18,97	11,70	11,88
Mineria	1,38	0,75	0,98
Aigua, gas i electricitat	3,90	4,37	6,06
TOTAL	100,00	100,00	100,00

NOTA: Els valors absoluts, base d'aquest quadre, corresponen a Valors Afegits Bruts a preus constants de 1970, aconseguits aplicant els factors d'inflació o deflació derivats dels preus implícits dels VAB de cada sector.

FONT: BANCO DE BILBAO. Renta Nacional de España y su distribución provincial. Sèrie homogènia 1955-75 i 1977

Hom pot apreciar el grau d'especialització productiva a Catalunya i la seva evolució. En aquest sentit, destaca la pèrdua de pes relatiu del tèxtil, del cuiro i la confecció, de la fusta i del suro, de la construcció, i de la mineria. En canvi, mostren una conducta dinàmica, en termes relatius, el metall bàsic, el vidre, ciment i ceràmica, el químic (intensament) i l'aigua, el gas i l'electricitat. Pel que fa als transformats metàl.lics, la participació és molt elevada i augmenta espectacularment en el període previ a la crisi, per descendir després, encara que continua essent el sector amb major participació (atesa la seva heterogeneïtat, ja que inclou la maquinària i el material de transport, a més dels productes metàl.lics). Un comportament similar ha estat observat pel paper, mentre que l'alimentació ha recuperat el seu pes relatiu arran del període de crisi, com a la majoria de països europeus.

Catalunya, doncs, mostra una evolució de la seva especialització productiva des de sectors considerats regressius o de primera industrialització cap a d'altres que hom podria anomenar dinàmics, encara que caldria distinguir aquí entre els diferents productes que els componen

QUADRE NÚM. 283

LES CONTRIBUCIONS SECTORIALS AL CREIXEMENT DE LA PRODUCCIÓ INDUSTRIAL CATALANA

Sectors Industrials	1964-73	1973-77
Metàl.liques bàsiques	2,35	11,44
Vidre, ciment i ceràmica	4,67	7,46
Transformats metàl.lics	39,13	–0.71
Alimentació	5,52	13,52
Tèxtil, cuiro i confecció	14,78	–8,11
– Tèxtil	11,32	–20,40
– Cuiro i confecció	3,46	12,29
Paper	6,78	–1,96
Indústries químiques i connexes	15,30	42,70
Fusta i suro	1,18	–1,60
Construcció	5,31	13,45
Mineria	0,19	3,05
Aigua, gas i electricitat	4,79	20,76
TOTAL	100,0	100,0

FONT: BANCO DE BILBAO. Renta Nacional de España y su distribución provincial. Sèrie homogènia 1955-75 i 1977

El canvi d'especialització abans esmentat queda altra vegada perfectament reflectit, destacant el sector químic, d'una banda, i el tèxtil, de l'altra banda, pel que fa a comportaments contraris.

En línies generals, l'evolució dels sectors que reflecteixen les xifres estadístiques és la següent fins l'any 1977:

a) Sectors dinàmics abans i després de la crisi: metall bàsic; químic; aigua, gas i electricitat, i vidre, ciment i ceràmica.

b) Sectors dinàmics abans de la crisi, però regressius després: transformats metàl.lics i paper.

c) Sectors regressius abans de la crisi, però dinàmics després: alimentació, mineria, cuiro i confecció, construcció.

d) Sectors regressius abans i després de la crisi: tèxtil, i fusta i suro.

Cal dir que tots els sectors regressius després de la crisi (1973-77) han mostrat creixements negatius en llur valor absolut de la producció (en pessetes constants), mentre que abans de 1973 tots els sectors havien tingut creixements positius.

L'evolució sectorial a Catalunya difereix de la que en línies generals es dóna a Europa, pel metall bàsic, el vidre, ciment i ceràmica, el paper i la construcció, encara que normalment en sentit positiu (llevat del cas del paper a partir de la crisi). En canvi, és relativament similar i normalment més intensa l'evolució d'altres sectors, fonamentalment el químic (positiva) i el tèxtil (negativa), però també els transformats metàl.lics (encara que més afectats per la crisi) i l'alimentació (més afavorida).

Els països europeus mostren comportaments globalment positius i més acusadament a França i Itàlia (potser pel retard en acusar la crisi), mentre que el Regne Unit palesa una decadència industrial molt intensa (abans i després de la crisi), on tan sols són excepcions els sectors de productes energètics (pel petroli del mar del Nord), de maquinària d'oficina, i, en menor mesura, el químic.

b. Evolució de l'ocupació industrial

Pel que fa a l'ocupació en el sector industrial, l'evolució a la CEE (per als sis països més importants) ha observat un creixement acumulatiu lleugerament positiu en el període previ a la crisi, i lleugerament negatiu amb posterioritat. Això és també cert per a Catalunya i la resta d'Espanya, que observen un creixe-

ment força significatiu de l'ocupació industrial abans de 1973. Les consideracions fetes en tractar de la producció pel que fa a la potencialitat relativa del sector serveis i la seva capacitat per absorbir els efectes més negatius de la crisi, també poden aplicar-se en el cas de l'atur i l'ocupació en el sector serveis que ha crescut en tots el països considerats amb posterioritat a l'esclat de la crisi.

Per als diferents sectors, el quadre següent mostra els canvis en llurs participacions relatives en l'ocupació industrial total a Catalunnya, a la CEE-6 i resta d'Espanya:

QUADRE NÚM. 284

EVOLUCIÓ DE LA PARTICIPACIÓ SECTORIAL EN L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL A LA CEE-6 (1960-1973-1977) A CATALUNYA I LA RESTA D'ESPANYA (1964-1973-1977)

	CEE-6			Catalunya**			Resta d'Espanya**		
	1960	1973	1977	1964	1973	1977	1964	1973	1977
Productes energètics	6,47	4,28	4,51	—	—	—	—	—	—
Metàl.liques bàsiques	4,14	3,73	3,86	1,15	1,02	1,12	4,06	4,53	4,44
Vidre, ciment i ceràmica	4,36	4,14	3,99	4,12	3,61	3,73	5,10	4,56	4,75
Transformats metàl.lics	27,14	31,11	31,91	21,88	25,81	26,49	19,57	21,31	23,06
– Productes metàl.lics	—	7,99	7,95	—	—	—	—	—	—
– Maquinària industrial i agrícola	—	7,73	7,86	—	—	—	—	—	—
– Maquinària oficina	—	1,73	1,71	—	—	—	—	—	—
– Material elèctric	—	7,04	7,42	—	—	—	—	—	—
– Material de transport	—	6,62	6,97	—	—	—	—	—	—
Alimentació	7,95	7,24	7,30	4,47	6,01	5,50	12,98	10,10	9,46
Tèxtil, cuiro i confecció	15,37	11,84	11,01	31,38	24,24	20,90	10,08	10,16	9,85
– Tèxtil	—	—	—	24,51	18,13	14,65	3,50	2,43	2,46
– Cuiro i confecció	—	—	—	6,87	6,11	6,25	6,58	7,73	7,39
Paper	*	4,70	4,66	4,01	5,27	4,57	2,75	3,39	3,41
Indústries químiques i connexes	5,75	7,31	7,72	7,79	9,07	9,51	5,17	6,01	6,24
– Cautxú i transformats plàstics	1,31	2,20	2,33	—	—	—	—	—	—
– Resta química	4,44	5,11	5,39	—	—	—	—	—	—
Altres productes manufacturats	10,01	5,32	5,35	—	—	—	—	—	—
Fusta i suro	—	—	—	4,47	3,79	4,01	5,28	5,73	5,60
Construcció	18,82	20,33	19,69	17,41	18,41	21,55	27,16	29,10	28,23
Mineria	—	—	—	1,37	0,74	0,65	5,39	3,05	2,95
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	1,95	2,04	1,96	2,46	2,06	2,01
TOTAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100

NOTES: (*) La part relativa del paper s'inclou en d'altres productes manufacturats
(**) Ocupació assalariada
CEE-6: Alemanya, França, Itàlia, Regne Unit, Països Baixos i Bèlgica

FONT: Elaboració pròpia a partir de:
EUROSTAT. National Accounts ESA. Detailed tables 1970-77.
BANCO DE BILBAO. La Renta Nacional de España y su distribución provincial: Sèrie homogènia 1955-75 i 1977.

Cal destacar certes diferències amb l'evolució de la producció, que reflecteixen canvis significatius, en el sentit o un altre, de la productivitat aparent del treball, que analitzarem més endavant. Aquí cal esmentar la capacitat d'absorció de la mà d'obra dels transformats metàl.lics, la química i la construcció, mentre s'observa una forta davallada del tèxtil, malgrat mantenir encara una participació molt important sobre el total.

Quant a les contribucions sectorials a les variacions en l'ocupació industrial catalana, vegeu el següent quadre:

QUADRE 285

LES CONTRIBUCIONS SECTORIALS A LES VARIACIONS EN L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL A LA CEE-6 (1960-73, i 1973-77) I A CATALUNYA I LA RESTA D'ESPANYA (1964-73 i 1973-77)

Sectors industrials	CEE-6		Catalunya**		Resta d'Espanya*	
	60-73	73-77	64-73	73-77	64-73	73-77
Productes energètics	–87,5	–1,0	—	—	—	—
Metàl.liques bàsiques	–13,2	–1,9	0,5	11,1	6,8	–2,5
Vidre, ciment i ceràmica	–5,1	–6,2	1,4	11,1	2,0	20,0
Transformats metàl.lics	197,2	–19,7	42,3	55,6	29,7	165,0
– Productes metàl.lics	—	–8,5	—	—	—	—
– Maquinària industrial i agrícola	—	–5,9	—	—	—	—
– Maquinària oficina	—	–2,1	—	—	—	—
– Material elèctric	—	–1,5	—	—	—	—
– Material de transport	—	–1,6	—	—	—	—
Alimentació	–22,5	–6,4	12,5	–66,7	–3,8	–42,5
Tèxtil, cuiro i confecció	–135,9	–23,7	–5,8	–422,2	10,6	–15,0
– Tèxtil	—	—	–8,7	–433,3	–2,7	5,0
– Cuiro i confecció	—	—	2,9	11,1	13,3	–20,0
Paper	*	–5,4	10,6	–88,9	6,4	5,0
Indústries químiques i connexes	72,4	–1,4	14,4	44,4	10,0	25,0
– Cautxú i transformats plàstics	39,3	–0,3	—	—	—	—
– Resta química	33,1	–1,3	—	—	—	—
Altres productes manufacturats	10,8*	–4,8	—	—	—	—
Fusta i suro	—	—	1,0	22,2	7,9	–5,0
Construcció	83,8	–29,5	22,6	355,6	38,5	–42,5
Mineria	—	—	–1,9	–11,1	–8,2	–5,0
Aigua, gas i electricitat	—	—	2,4	–11,1	0,2	–2,5
TOTAL	100	–100	100	–100	100	100
Variacions en l'ocupació (milers)	–962	–2705	+ 208	–9	+ 559	+ 40

NOTES: (*) Inclou el sector paperer
(**) Les dades corresponents a Catalunya i a la resta de l'Estat espanyol estan elaborades a partir de dades d'ocupació assalariada a la indústria.
CEE-6: Alemanya, França, Itàlia, Regne Unit, Països Baixos i Bèlgica.

FONT: Elaboració pròpia a partir de:
EUROSTAT. National Accounts. ESA. Detailed tables 1970-77.
BANCO DE BILBAO. Renta Nacional de España y su distribución provincial. Sèrie homogènia 1955-75 i 1977

Destaca l'espectacular contribució negativa del tèxtil, i en menor mesura del paper, després de la crisi. En canvi, la construcció sembla que fins 1977 ha estat un element d'absorció d'ocupació molt important, la qual cosa no passa en cap altre país dels que es consideren (això fa pensar en la possibilitat de deficiències en les estadístiques utilitzades). També absorveixen mà d'obra, l'alimentació, els transformats metàl.lics i la química.

En línies generals, l'evolució de l'ocupació per sectors que reflecteixen les dades estadístiques a Catalunya fins el 1977 és la següent:

a) Sectors absorbents de mà d'obra, abans i després de la crisi i que guanyen participació relativa en l'ocupació industrial total: construcció, química i transformats metàl.lics.

b) Sectors absorbents de mà d'obra, abans i després de la crisi, però que van perdre participació relativa en el primer període: metall bàsic, fusta i suro, vidre, ciment i ceràmica, i cuiro i confecció.

c) Sectors absorbents de mà d'obra abans de la crisi, que augmenten llur participació relativa, però que en perden posteriorment: aigua, gas, i electricitat, alimentació i paper.

d) Sectors que perden mà d'obra abans i després de la crisi: tèxtil i mineria.

L'evolució sectorial és similar a la que es dóna a Europa pel metall bàsic, pels transformats metàl.lics, pel tèxtil i pel químic, mentre que s'observa un comportament més negatiu de l'alimentació i el paper (després de la crisi ja que abans era més positiva); més positiu en la construcció i el vidre, ciment i ceràmica.

c. Evolució de la productivitat industrial

De la comparació de les dades de producció i ocupació pot deduir-se l'evolució de les productivitats aparents del treball pels sectors industrials.

En línies generals, pot constatar-se que els sectors industrials dels països que el 1973 presenten uns nivells de productivitat aparentment superiors, augmenten encara més llurs índexs en relació a la mitjana comunitària, el 1977. Mentre que Itàlia i el Regne Unit, i també la resta d'Espanya i Catalunya (en menor mesura), ja molt pel dessota de la mitjana el 1973, veuen caure el 1977 llurs índexs respectius.

La situació comparativa entre Catalunya i el conjunt dels sis països de la CEE més importants, pel que fa a la productivitat aparent global i segons els diferents sectors, és la següent:

QUADRE NÚM. 286

EVOLUCIÓ DEL L'ÍNDEX DE PRODUCTIVITAT APARENT DEL TREBALL (1973-1977)

(100 = Productivitat aparent del treball en el total de la indústria a la CEE-6 el 1973)

Sectors industrials	CEE-6			Catalunya			Resta Espanya		
	1973	1977	1977	1973	1977	1977	1973	1977	1977
Productes energètics	281	319	489	—	—	—	—	—	—
Mineria	—	—	—	52	71	156	56	48	105
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	110	133	268	173	141	283
Metàl.liques bàsiques	114	107	164	91	133	179	93	125	169
Vidre i ceràmica	100	113	166	56	56	98	53	53	92
Transformats metàl.lics	89	101	151	57	46	92	51	45	91
– Productes de metall	83	95	143	—	—	—	—	—	—
– Maquinària industrial i agricola	91	96	144	—	—	—	—	—	—
– Maquinària oficina	99	128	169	—	—	—	—	—	—
– Material elèctric	89	104	150	—	—	—	—	—	—
– Mitjans de transport	93	101	163	—	—	—	—	—	—
Alimentació	154	175	253	50	57	104	40	40	74
Tèxtil, cuiro i confecció	55	62	95	45	41	74	41	42	76
– Tèxtil	—	—	—	45	40	67	44	33	56
– Cuiro i confecció	—	—	—	46	47	88	40	44	82
Paper	93	103	159	57	52	104	65	56	113
Indústries químiques	114	128	195	76	83	137	90	95	156
– Cautxú i plàstics	109	117	176	—	—	—	—	—	—
– Resta química	116	133	203	—	—	—	—	—	—
Altres productes manufacturats	70	79	113	—	—	—	—	—	—
Fusta i suro	—	—	—	39	29	55	38	28	55
Construcció	87	91	142	55	23	65	34	23	65
TOTAL	100	114	169	52	47	91	50	46	89

NOTA: (*) Productivitat aparent del treball utilitzant preus constants. Els factors de deflació 1973-77 han estat calculats basant-nos en els preus implícits dels VAB de cadascun dels sectors.
CEE–6: Alemanya, França, Itàlia, Regne Unit, Països Baixos i Bèlgica.

FONT: *Elaboració pròpia a partir de:*
EUROSTAT. National Accounts. ESA. Aggregates 1970-1977. Detailed branches. 1978-1.
BANCO DE BILBAO. Renta Nacional de España y su distribución provincial. Sèrie homogènia 1955-1975 i 1977.
*INE. Contabilidad Nacional de España. Base 1970.**

QUADRE NÚM. 287

EVOLUCIÓ DE LA PRODUCTIVITAT APARENT DEL TREBALL DE LA PRODUCCIÓ, I DE L'OCUPACIÓ INDUSTRIAL (1973-1977)

(Taxes mitjanes de creixement anual)

Sectors industrials	CEE-6			Catalunya			Resta d'Espanya		
	PA	P	OC	PA	P	OC	PA	P	OC
Productes energètics	3,2	2,8	–0,4	—	—	—	—	—	—
Mineria	—	—	—	8,1	3,7	–4,1	–3,8	–4,8	–1,0
Aigua, gas i electricitat	—	—	—	4,9	4,3	–0,6	–5,0	–5,1	–0,1
Metàl.liques bàsiques	–1,6	–2,5	–0,9	10,0	11,7	1,5	7,7	7,5	–0,2
Vidre i ceràmica	3,1	0,4	–2,6	0,0	0,3	0,3	0,0	1,3	1,3
Transformats metàl.lics	3,2	2,1	–1,1	–5,2	–4,8	0,4	–3,1	–1,0	2,2
– Productes metàl.lics	3,4	1,5	–1,8	—	—	—	—	—	—
–Maquinària industrial i agrícola	1,3	–0,0	–1,3	—	—	—	—	—	—
– Maquinària oficina	6,6	4,5	–2,0	—	—	—	—	—	—
– Material elèctric	4,0	3,6	–0,4	—	—	—	—	—	—
– Mitjans de transport	2,1	0,5	–1,6	—	—	—	—	—	—
Alimentació	3,2	1,7	–1,5	3,3	0,9	–2,3	0,0	–1,5	–1,5
Tèxtil, cuiro i confecció	3,0	–0,6	–3,5	–2,3	–5,8	–3,6	0,6	–0,3	–0,9
– Tèxtil	—	—	—	–2,9	–7,9	–5,2	–6,9	–6,7	0,2
– Cuiro i confecció	—	—	—	0,5	0,6	0,1	2,4	1,2	–1,2
Paper	2,6	0,5	–2,0	–2,3	–5,8	–3,6	–3,7	–3,3	0,4
Indústries químiques	2,9	2,6	–0,3	2,2	3,3	1,1	1,4	2,6	1,2
– Cautxú i plàstics	1,8	1,6	–0,2	—	—	—	—	—	—
– Resta química	3,5	3,1	–0,4	—	—	—	—	—	—
Altres productes manufacturats	3,1	1,6	–1,5	—	—	—	—	—	—
Fusta i suro	—	—	—	–7,1	–6,4	0,7	–7,4	–7,7	–0,3
Construcció	1,1	–1,4	–2,5	–19,6	–16,9	3,3	–9,3	–9,6	–0,3
TOTAL	3,3	1,5	–1,7	–2,5	–2,8	–0,3	–2,1	–1,9	0,2
Taxa de revaluació de la pesseta enfront de l'UCE		—			–4,7			–4,7	

NOTES: CEE–6: Alemanya, França, Itàlia, Regne Unit, Països Baixos i Bèlgica.
PA: Productivitat aparent del treball.
P: Producció.
OC: Ocupació.

FONT: Elaboració pròpia a partir de:
EUROSTAT. National Accounts. ESA Aggregates 1970-1977. Detailed branches. 1978-1.
BANCO DE BILBAO. Renta Nacional de España y su distribución provincial. Sèrie homogènia 1955-1975 i 1977.

Malgrat l'aparença negativa del conjunt, que caldria matisar amb la consideració d'altres factors (com els costos de producció) s'observa un comportament esperançador de l'aigua, el gas i l'electricitat, el metall bàsic, i, en certa mesura, la química i la mineria. En canvi, són particularment negatives les perspectives dels transformats metàl.lics, el tèxtil, el paper, la fusta i suro, i, espectacularment, la construcció. Pel que fa a l'alimentació, l'evolució és positiva, però la situació de partida és en termes relatius extraordinàriament baixa.

Com es pot veure en el quadre núm. 287, mentre que al conjunt de països de la CEE que considerem la productivitat ha crescut tant per un increment de la producció com per una disminució de l'ocupació, a Catalunya la productivitat ha disminuït, ja que malgrat la lleugera caiguda de l'ocupació, la producció ha sofert una davallada més forta.

Per sectors, i pel que fa als països de la CEE, cal destacar que perden ocupació en el període considerat (1973-1977), sobretot el tèxtil, el vidre, ciment i ceràmica, la construcció i el paper. En canvi, la producció tan sols baixa en el cas del metall bàsic, la construcció, i, molt lleugerament, en el tèxtil, mentre augmenta significativament en els productes energètics, els transformats metàl.lics i la química. Tot plegat fa que tan sols el metall bàsic perdi productivitat,mentre que sectors com els esmentats darrerament presentin augments importants.

Cal dir, però, que aquestes xifres amaguen diferències importants entre els diferents països. Així, mentre a Alemanya, els Països Baixos i a Bèlgica, la productivitat creix espectacularment, tant per pèrdues d'ocupació com per augments de producció, a França el creixement és més moderat, i a Itàlia i al Regne Unit la disminució de la productivitat és molt elevada (entre el doble i el triple de la disminució de la productivitat catalana). En aquests darrers països, la pèrdua d'ocupació fins el 1977 no és rellevant (a Itàlia fins i tot augmenta), mentre la caiguda de la producció és realment important. De tota manera, en el cas d'Itàlia, i també de Catalunya, cal matisar aquest fet si es té en compte que l'impacte de la crisi sobre l'ocupació es manifesta més tard, mentre la producció es recupera relativament amb les conseqüències positives que sobre la productivitat això comporta.

Quant a Catalunya, el comportament sectorial de la productivitat és molt variable. Així, mentre que per al metall bàsic (sobretot) i la química augmenta a causa d'increments significatius de la producció amb una certa absorció de mà d'obra, altres sectors com la mineria, l'aigua, el gas i l'electricitat, i l'alimentació guanyen productivitat, però és en força mesura a causa de la pèrdua d'ocupació. D'altra banda, la productivitat de la construcció davalla fortament, ja que coexisteix una disminució de la producció amb un augment de l'ocupació, igual que per als transformats metàl.lics i la fusta i el suro. També perden productivitat, malgrat perdre també ocupació, el tèxtil i el paper.

d. Dimensió empresarial i competitivitat

La dimensió de les empreses és un altre element important, encara que no decisiu, a l'hora de caracteritzar una determinada estructura industrial. L'existència d'economies o deseconomies d'escala, el volum d'ocupació absorbit per les petites i mitjanes empreses, el nombre de grans empreses i llur competitivitat internacional, el repartiment sectorial dels centres de decisió, etc., tot plegat té, òbviament, una gran influència sobre el nivell de competitivitat d'un país i la seva inserció en el procés d'especialització productiva internacional.

D'entrada, cal assenyalar una certa igualtat pel que fa al nombre de grans empreses sobre el total. Tan sols és remarcable el cas del Regne Unit (i també d'Irlanda) on la proporció és més elevada i, a l'extrem contrari, Itàlia i també Catalunya. L'analogia desapareix quan separem les petites i mitjanes empreses. La proporció de mitjanes empreses (entre 50 i 499 treballadors) varia des d'un 24,1% a Dinamarca a un 2,8% a Itàlia. A Catalunya, la proporció és propera a la mitjana europea (un 6,5%). En qualsevol cas, si avaluem les petites i mitjanes empreses en conjunt, les xifres són, òbviament, molt més homogènies.

Si ens fixem en els nivells d'ocupació absorbits per cada grup d'empreses, les diferències són encara més grans. La part d'ocupació aportada per les grans empreses varia des del 23,1% a l'Estat espanyol al 68,3% al Regne Unit. Cal destacar aquí la baixíssima proporció d'ocupació que aporten les grans empreses catalanes (tan sols un 19,6%), com a mostra de la poca entitat relativa de les nostres grans empreses i el pes preponderant que, sobre la seva estructura productiva, econòmica i social, tenen les petites i mitjanes empreses en llur conjunt. Ara bé, cal distingir una vegada més entre les empreses petites i les empreses mitjanes. Efectivament, la part d'ocupació absorbida per les empreses mitjanes catalanes (a més relativament nombroses) arriba al 44,3% del total (per un 36,7% per al cas espanyol). En canvi, les petites absorbeixen un 36,2% (un 40,2% per a Espanya). En aquest sentit, Catalunya s'apropa significativament al model europeu.

Cal recordar que gran empresa no és necessàriament sinònim d'eficiència productiva i que l'empresa mitjana té normalment una flexibilitat superior, al mateix temps que majors possibilitats d'accés al finançament que les petites. En aquest context, doncs, el dimensionat de l'empresa catalana no és, globalment, un element desfavorable, tot i que per a diversos sectors, s'hauria de realitzar forçosament un procés de concentració si hom vol competir amb condicions davant la nova situació derivada de la integració.

L'ocupació mitjana per empresa a Catalunya és de 19,2, mentre a la resta d'Espanya és de 12,2. Si a això hi afegim que, mentre el nombre d'establiments catalans és el 18,2% dels espanyols, i en canvi, l'ocupació absorbida per les empreses industrials catalanes puja al 25,9%, la conclusió és, una vegada més, la major dimensió relativa de l'empreses en el sistema productiu de Catalunya.

Pel que fa a la distribució sectorial del dimensionat de les empreses, en els sectors més significatius a Catalunya, cal dir:

Química: La dimensió es superior a la mitjana espanyola, amb un pes important de les empreses de dimensions mitjanes, sobretot en el camp de la química bàsica i els productes farmacèutics, on també és significativa la presència de la gran empresa, i on les empreses petites són de proporcions relativament grans.

Fabricació de productes metàl.lics: Dimensió mitjana i petita, amb un pes substancial de la petita empresa, malgrat que per a la fabricació d'eines i productes metàl.lics acabats el volum és una mica més gran.

Material de transport: Dimensió superior a l'espanyola, justificada per la importància de les grans empreses que, representant el 3,11% dels establiments, ocupen el 72,4% dels treballadors del sector.

Maquinària mecànica: Dimensió superior a l'espanyola, però relativament reduïda en no haver-hi, pràcticament, grans empreses. En canvi, sí que és important la presència de les mitjanes.

Maquinària elèctrica: Dimensió molt similar a l'espanyola. Preponderància de les empreses mitjanes i una certa presència de les grans, mentre les petites ocupen un percentatge molt petit de la mà d'obra del sector.

Tèxtil: Poca importància de la gran empresa i protagonisme de la mitjana. Grans variacions per subsector: dimensió acceptable per a la indústria del cotó, la seda, fibres sintètiques i artificials, i els acabats tèxtils. Dimensió petita per als gèneres de punt, i, sobretot, per a la lana.

Agroalimentària: Pes determinant de la petita empresa, malgrat un cert nombre d'empreses mitjanes. La dimensió mitjana és, però, molt baixa pel conjunt del sector (cal dir que en el subsector ramader és una mica més gran, però no significativament).

En definitiva, les empreses més petites predominen als següents sectors: captació i distribució d'aigua; fabricació de productes metàl.lics; indústria agroalimentària, begudes i tabac; calçat i confecció; fusta, suro i mobles. Les més grans, en canvi, corresponen a l'extracció i tractament de combustibles sòlids, el refí de petroli, la maquinària d'oficina i ordinadors i la construcció d'automòbils i llurs accessoris.

e. Inversió estrangera i competitivitat

El grau de penetració del capital estranger en les empreses catalanes, pot ésser un altre element d'anàlisi de la competitivitat futura de l'economia catalana davant la integració a la CEE. D'entrada, acostuma a ésser cert que la penetració estrangera es produeix en aquells sectors més dinàmics i, a més, pel fet de dependre en diversa mesura de l'estratègia de les empreses multinacionals del sector corresponent, constitueix un element en principi positiu de cara a la integració. Però aquesta generalització pot comportar excepcions. Primer, és possible que en molts casos la inversió estrangera hagi estat atreta pels alts nivells de protecció existents en el mercat espanyol, la mà d'obra més barata o, en el seu moment, per unes determinades relacions laborals. Aquests elements d'atracció han desaparegut o desapareixeran en major o menor mesura, i, en conseqüència, pot haver-hi en aquests sectors una certa retracció. D'altra banda, el fet d'entrar a formar part de les grans multinacionals posa la continuïtat de l'empresa en funció de la política comercial d'aquelles i les decisions que hom prengui fora d'aquí, quant a la localització òptima dels seus diferents establiments. Cal també distingir entre la procedència del capital, ja que els comportaments també poden ser diversos segons que les empreses siguin o no comunitàries.

Per això, cal ésser prudent quant a la valoració que hom faci pel que fa al capital estranger. De tota manera, cal dir que en general jugarà un paper positiu i que, probablement, amb la llibertat de circulació de capitals la seva presència augmentarà arran de la integració.

Per sectors, cal destacar, sobretot la indústria química i els seus diferents subsectors. Entre aquests la penetració és realment determinant en la fabricació d'altres productes orgànics, colorants i pigments, productes farmacèutics de base, material fotogràfic sensible i perfumeria i cosmètica; en tots, el capital estranger supera el 50% del capital social de les seves empreses (arribant pràcticament al 90% en la fabricació de colorants i pigments, i també de productes farmacèutics de base). A més, en general, la penetració en el sector químic radicat a Catalunya és molt superior a la donada en la resta de l'Estat espanyol. Tot plegat fa, que per la importància de la química catalana, cal pensar necessàriament en el paper que hi juga el capital estranger a l'hora de fer prediccions en relació al seu futur.

També cal destacar, entre d'altres sectors significativament penetrats pel capital estranger, la construcció de màquines d'oficina i ordinadors, la fabricació d'òrgans de transmisió, les indústries làcties, la transformació del cautxú, i l'extracció de minerals no metàl.lics ni energètics.

També, encara que en menor mesura, és important la presència estrangera en els articles d'oficina, d'escriptori i altres indústries manufactureres; fabricació de productes de molineria, pastes, pa, galetes, cacau i confits; preparació i envasat d'aigües minerals; fabricació d'equips i recanvis d'automòbils; fabricació d'armes lleugeres i llurs municions; així com d'altres articles acabats de metall i tubs d'acer. També, l'extracció i preparació de minerals metàl.lics no fèrrics.

En general, pel que fa a la indústria agroalimentària en conjunt, la penetració també és significativa, valent per tant les mateixes consideracions fetes per la química.

En canvi, a la indústria tèxtil, les inversions estrangeres no han estat particularment abundoses, encara que les que s'han efectuat a Espanya, ho han estat bàsicament a Catalunya. En aquest sector, però, el grau de penetració, en general, no serà un element massa significatiu a l'hora de preveure els efectes de l'adhesió.

f. Algunes consideracions sectorials

Al llarg d'aquestes conclusions s'han analitzat diversos aspectes de la realitat econòmica catalana, especialment de la industrial, que poden influir clarament sobre el sentit i la intensitat dels efectes que hom pot esperar que derivin de la integració d'Espanya a les Comunitats Europees. En altres apartats s'ha examinat la problemàtica comercial, a partir dels fluxos catalans amb l'exterior i l'entrada a la Unió Duanera. En aquest apartat s'han considerat dades i informacions relacionades amb la producció, l'ocupació, la dimensió de les empreses, les inversions estrangeres o la productivitat. Òbviament, resten encara molts elements que hom hauria de tenir en compte, per poder fer una anàlisi exhaustiva de l'impacte sectorial de l'adhesió (com per exemple, els costos unitaris, el nivell de la tecnologia i la legislació de patents, els nivells d'inversió, etc.) que, escapant del marc que hom es proposa, requereixen una anàlisi sectorial més aprofundida que cal que empenyi, si és que no ho ha fet ja, cada sector.

En qualsevol cas, els elements que s'han tractat permeten, si més no, fer una valoració amb un caràcter general de les condicions actuals de la nostra indústria i de les seves perspectives de futur. En aquesta perspectiva, cal fer una avaluació d'aquells sectors més significatius de l'estructura industrial catalana.

El sector tèxtil: Aquest sector està en crisi des de molt abans de la crisi econòmica general, derivada de la necessitat constant d'adaptació econòmica general, derivada de la necessitat constant d'adaptació a les noves condicions de competitivitat provocades pel procés d'especialització productiva internacional, ja sigui per la comercialització de productes a baix cost a partir de l'accés a tecnologies no complicades i a la utilització intensiva d'una mà d'obra molt barata, o bé a causa de la constant variació del disseny i la qualitat del producte.

Això ha fet que la producció i sobretot la capacitat d'absorció de mà d'obra hagi disminuït a tota Europa (llevat del cas italià que és un tèxtil basat en el disseny i la qualitat del producte), inclosa Catalunya. Ara bé, també és cert que el tèxtil ha observat un procés de capitalització molt intens al nostre país, produint-se una renovació tecnològica important i un increment, en línies generals, de la penetració en els mercats exteriors que en alguns casos és ja molt important.

Si es continua en el sector tèxtil català aquesta renovació en el marc d'un pla adient de reestructuració, facilitada per la dimensió mitjana però més aviat reduïda de llurs empreses, i assoleixen un grau suficient d'adaptació del producte (en una línia de qualitat, moda i disseny), aleshores la perspectiva del sector en el seu conjunt pot ésser relativament esperançadora.

Òbviament, la integració a la CEE comportarà problemes per a moltes empreses tèxtils, augmentant significativament la competència que ara estan afrontant, a causa d'una disminució substancial de la protecció aranzelària. Ara bé, també cal tenir en compte la possibilitat d'alleugerir aquest efecte pel que fa a les importacions extracomunitàries, basant-nos en la integració en els acords bilaterals d'autolimitació que la CEE té establerts en el marc de l'Acord Multifibres. Si a això hi afegim la competitivitat demostrada pels nostres productes d'exportació, les perspectives no són tan pessimistes a l'hora d'assegurar un nivell de demanda suficient i en conseqüència un manteniment de les capacitats productives i dels nivells d'ocupació existents.

Cal esmentar, però, que aquestes consideracions globals s'haurien de matisar a l'hora de parlar dels diferents subsectors, i, fins i tot, dels diferents productes. En general, la productivitat del tèxtil català és comparativament baixa en relació a l'europea, però per a determinades rengleres de la producció la situació és molt més positiva, i més tenint en compte els nivells de costos (i la baixa d'aquests arran de la importació més barata de primeres matèries, com el cotó o les fibres, que l'adhesió facilitarà). Això significa que el sector s'haurà de reestructurar profundament i hauran de produir-se desplaçaments intrasectorials i, també, desplaçaments de la mà d'obra arran de la utilització cada vegada més intensiva de tecnologies basades en la capitalització.

El sector químic: la valoració global del sector a Europa és globalment molt positiva. Efectivament ha estat pràcticament l'únic sector que no solament ha augmentat la producció i l'ocupació en general, sinó que ha mantingut també aquesta tendència després de la crisi. Això és tanmateix cert per a la química radicada a Catalunya, que, a més, ha registrat increments importants de la productivitat.

Donat que el sector ha demostrat un comportament comercial globalment competitiu, que certs costos de les importacions disminuiran, i que la dimensió de les empreses és relativament gran d'acord amb la necessitat d'una certa escala per a les produccions químiques, les adaptacions necessàries per continuar amb l'expansió global del sector sembla que puguin produir-se sense costos excessius en termes d'empreses i mà d'obra. Si a això hi afegim el grau de penetració del capital estranger en el sector que, en principi, hauria de tenir efectes positius en el sentit d'esmorteir la competència europea (encara que pot també provocar canvis derivats de la modificació de les condicions sota les quals es produí aquesta penetració), les previsions poden ésser relativament positives.

Cal esmentar, no obstant, un problema greu que pot tenir la indústria química. Ens referim a l'adaptació al sistema europeu de patents de la nostra actual legislació, que podria ésser realment nociva per a determinats sectors de la indústria química (farmacèutica, cosmètica, insecticides, fertilitzants, etc), en prendre l'oportunitat de realitzar un nombre important de produccions. Cal, doncs, que aquesta adaptació es faci de la manera més prudent possible, donant temps per a la renovació tecnològica i les inversions en aquesta línia; el fet que el sistema europeu de patents (tant el conveni de Munic com el de Luxemburg) no compti amb l'adhesió de tots els països comunitaris, ho pot facilitar.

D'altra banda, i com és evident, cal insistir en la necessitat de distingir entre els diferents subsectors a l'hora de matisar les anteriors consideracions. Els efectes no seran els mateixos, per exemple, per al sector farmacèutic de base (molt penetrat pel capital estranger i de dimensions relativament grans) que per al sector de plàstic o d'adobs, on la penetració estrangera és molt més reduïda i el comportament comercial més contradictori.

La indústria agroalimentària: la seva evolució ha estat relativament paral.lela a la dels països comunitaris, en el sentit de sortir comparativament afavorida de la crisi, guanyant participació des del punt de vista del valor afegit. La renovació tecnològica produïda i un desplaçament de mà d'obra han provocat uns increments molt importants de la productivitat (els més alts d'Europa), tant més significatius tenint en compte l'evolució tremendament negativa del sector a la resta d'Espanya.

De manera que la convergència d'evolucions amb Europa i l'elevat grau de penetració estrangera en alguns subsectors, permet pensar en previsions d'efectes positius derivats del procés d'integració. Clar que tot dependrà del procés d'aplicació de la política agrària comunitària i de la capacitat de les nostres empreses per complir els requisits sanitaris exigits dins de la Comunitat Econòmica Europea per a aquests productes. Les empreses del sector són normalment molt petites i dirigides al mercat local. L'entrada de les grans multinacionals de l'alimentació, a partir de la forta disminució de la protecció aranzelària amb la Comunitat, augmentarà la competència i pot suposar una pèrdua de quota de mercat important. En aquest sentit, i com s'ha comentat en l'apartat dedicat a l'Agricultura, hi haurà sectors, com el porcí, especialment perjudicats per les condicions de comercialització i, sobretot, per la seva situació sanitària.

El sector del metall: En aquest sector s'hi inclouen tant el material de transport com la maquinària de tot tipus, passant pels productes siderometal.lúrgics bàsics o transformats, els aparells electrodomèstics o els ordinadors. Òbviament, una previsió de futur que vagi més enllà de les relatives al comportament comercial, resulta extraordinàriament difícil.

Malgrat això, en línies generals es pot dir que l'evolució dels transformats metàl.lics ha estat negativa arran de la crisi a Catalunya, mentre que no ha estat així, globalment, als països europeus. Les nostres empreses han perdut quota dels del punt de vista de la producció i, en canvi, han absorbit mà d'obra, la qual cosa ha portat com a conseqüència unes pèrdues molt importants de productivitat. Això pot venir donat per un manteniment, més o menys forçat, de l'ocupació en aquells subsectors menys dinàmics (l'automòbil, la maquinària d'oficina, els electrodomèstics de línia blanca, etc.) amb pèrdues importants de productivitat en baixar molt la demanda i la producció, i, simultàniament, d'absorció de mà d'obra en aquells altres subsectors més adaptats a la crisi (certes màquines mecàniques o elèctriques, alguns productes metal.lúrgics, etc.). Les perspectives, en aquest sentit, no són massa positives tenint en compte la desaparició de l'elevada protecció actual per al material de transport, per als electrodomèstics de línia blanca (en procés, però, de reconversió) o per al sector de màquines d'escriure (per raons de política comercial de les cases matrius estrangeres). En qualsevol cas, però, dependrà de moltes altres variables i com la situació de les empreses pel que fa al tipus de producte, llur dimensió o el grau d'inversió estrangera que ha atret, és extraordinàriament diferent, llur capacitat d'adaptació a les noves condiciones de la integració, és, per tant, molt variable. Pel que fa al metall bàsic, malgrat la seva poca importància relativa, ha tingut un comportament molt positiu arran de la crisi, per la qual cosa les previsions poden ésser més optimistes.

9. La política social comunitària

a. La situació social a Catalunya prèvia a l'adhesió: el mercat de treball

La situació del mercat de treball a Catalunya és caracteritzada els darrers anys per un augment important de l'atur com a conseqüència, fonamentalment, d'una disminució de l'ocupació, mentre la població activa augmenta molt lentament o s'estabilitza. Aquest comportament és diferent al que s'observa en el conjunt de la CEE, on l'augment de l'atur, és atribuïble a un increment accentuat de la població activa (joves i dones), sense que l'ocupació presenti augments significativament importants que permeti absorbir-la.

Com és sobrerament conegut, la taxa d'atur a Catalunya i a Espanya és molt superior a la comunitària, independentment de les diferències regionals. En aquests moments, a més, la taxa a Catalunya supera ja, segons les enquestes de població activa, a la d'Espanya en una mesura significativa. Així,contràriament al que succeí a les regions industrialitzades alemanyes, angleses o franceses, l'impacte de la crisi sobre l'ocupació esdevingué a Espanya afectant primer a les regions no industrialitzades del Sud (Andalusia, Canàries, Extremadura) per afectar més tard Madrid, el País Basc i Navarra, i també significativament Catalunya. Aquest comportament tan sols és equiparable al cas italià, on el procés d'adaptació també fou retardat i s'inicià amb posterioritat en les zones més industrialitzades.

De tota manera, cal remarcar que mentre la taxa d'atur ha estat relativament estabilitzada fins fa poc en el conjunt de la CEE, l'evolució a Catalunya i a Espanya ha estat extraordinàriament negativa, superant la taxa els dos dígits, tot situant-se per sobre del 14-15% a finals de 1980.

Quant a l'estructura de l'atur, els principals col.lectius afectats pel problema de l'atur són els joves i les dones. Per sectors, a Catalunya el creixement de l'atur és en l'actualitat bàsicament industrial (tot i que la construcció, primer, i els serveis, ara, hi han jugat un paper important), mentre que l'atur a l'agricultura és pràcticament inexistent.

La situació del mercat de treball a Catalunya, doncs, cal definir-la a partir de l'existència d'un important creixement de l'atur, a conseqüència de la disminució de l'ocupació i un creixement molt moderat o una estabilització de la població activa. Per poder fer una previsió de com estarà el mercat de treball en el moment de l'adhesió, cal tenir en compte aquells factors que en un futur poden incidir en aquesta evolució. De llur anàlisi hom pot deduir per als propers anys:

a) Una incorporació a la vida activa de les generacions més nombroses, nascudes els anys seixanta i principis dels setanta.

b) Una disminució important del saldo migratori a Catalunya, derivat de la debilitat de la demanda de treball.

c) Un augment de la participació de la mà d'obra femenina en la població activa, esperant-se augments de la seva taxa d'activitat (mentre la dels homes pot disminuir).

d) Un exhauriment del camp català com a reserva potencial de mà d'obra per a la indústria i els serveis.

e) Una intensificació del procés d'assalariament, especialment en el sector serveis.

D'aquests factors, tan sols el primer té una dinàmica pròpia i irreversible. La incidència dels restants vindrà determinada pel grau en què s'assoleixi una represa important del nivell d'activitat econòmica. Tot plegat fa pensar que l'evolució de la població activa catalana presentarà una situació de creixement lent o bé pràcticament estabilitzat, ja que el fre del creixement migratori i l'estancament de la taxa d'activitat (malgrat la previsió sobre la taxa femenina) poden alleugerir la incidència expansiva de la incorporació dels joves al mercat.

Finalment, hom pot considerar que el procés d'integració en l'actual context de dèbil nivell d'activitat econòmica no pot tenir unes conseqüències significatives en l'evolució de la població activa com a conseqüència de l'aplicació del principi de lliure circulació de treballadors, ni en un sentit positiu ni tampoc negatiu, malgrat que puguin produir-se alguns moviments de mà d'obra molt qualificada, o també d'aquella mà d'obra procedent de països més subdesenvolupats, com Portugal, que podrien accedir a aquells llocs de treball corresponents a les categories menys qualificades.

b. La situació social a Catalunya prèvia a l'adhesió: la renda per habitant i la seva distribució

Catalunya, en una primera aproximació, es troba al dessota de la mitjana comunitària, lluny dels països amb major nivell de renda per habitant, però superant la corresponent a les mitjanes d'altres països com Itàlia, Regne Unit, Irlanda i Grècia. De manera que la renda per habitant catalana ve a ésser d'unes tres quartes parts de l'Europa dels Nou, i una mica més de les quatre cinquenes parts si considerem l'Europa dels Dotze. D'altra banda, la renda per habitant espanyola representa un 80% de la catalana.

Cal dir, però, que si s'utilitzen les anomenades "paritats de poder de compra" que es calculen a partir d'enquestes de preus per convertir els fluxos monetaris en unitats reals obviant les modificacions en els ti-

pus de canvi de les diferents monedes, aleshores les diferències es veuen reduïdes, de manera que la distància existent amb els països més rics de la CEE queda reduïda a diferències de l'ordre del 10 al 25%, aproximadament (França, d'una banda, i Dinamarca a l'extrem oposat).

Quant a la distribució personal de la renda, Catalunya és la nacionalitat on és més igualitària, seguida del País Basc i Madrid, que superen Catalunya en nivell de renda per família. En aquest sentit, Catalunya s'apropa molt més als esquemes europeus, mentre Espanya en el seu conjunt presenta una major desigualtat relativa de la distribució de la renda.

Pel que fa la distribució funcional, les diferències més significatives amb la mitjana espanyola eren la major participació a Catalunya de les rendes de capital i la menor de les rendes d'empresaris individuals i treballadors per compte propi (rendes mixtes). En els darrers anys, com a Espanya i a la CEE, les rendes de professionals es mantenen, mentre perden posicions relatives les rendes agràries i de treballadors autònoms i empresaris individuals, així com les rendes de capital, sobretot en la categoria d'interessos i dividends.

Les rendes de treball, tenint en compte la taxa d'assalariament, estan lleugerament al dessota pel que fa a la participació en la renda total, quant a la CEE i Espanya. Ara bé, això no vol dir que les rendes per assalariat siguin menys elevades; Espanya presenta una mitjana de 94% sobre la catalana, trobantse al dessota d'aquesta, les de Portugal, Grècia, Irlanda i el Regne Unit, i essent sensiblement igual a la d'Itàlia, (tenint en compte les variacions de les paritats de poder de compra, la situació és significativament millor, tot i que encara quedem al dessota dels països rics de la Comunitat, entre un 11 i un 33% aproximadament).

Les rendes mixtes presenten unes diferències notables entre si. Mentre els professionals tenen una renda gairebé doble a la dels assalariats, els empresaris individuals i els autònoms d'altres sectors la superen tan sols en un 15% i les dels empresaris i autònoms agraris són, més o menys, dues terceres parts de les d'aquells; a més aquests darrers estan perdent posicions relatives, mentre els professionals i els empresaris autònoms d'altres sectors les estan mantenint, encara que amb certa tendència a la baixa.

Malgrat que és difícil preveure l'evolució de les rendes com a conseqüència del procés d'integració, donada la incertesa derivada de l'evolució de la crisi de 1973, es poden realitzar algunes observacions.

Primer, cal esperar un major grau d'homogeneïtat en la distribució personal, o almenys el seu manteniment.

Segon, també és previsible un augment en la participació de les rendes del treball, tant per l'avenç del procés d'assalariament com pel fet de l'experiència recollida arran de la primera ampliació.

Tercer, també és previsible una certa millora de les rendes agràries com a resultat de l'aplicació de la política agrària comunitària, sempre que el procés d'adaptació s'efectuï de forma adient.

Quart, l'aplicació de la política social de la CEE i l'harmonització de les polítiques dels Estats membres, també poden incidir en el volum de salari indirecte a través de la potenciació dels serveis socials i del consum col.lectiu, avui en situació força deficitària.

c. La política social comunitària

Cal distingir entre aquelles accions endegades a nivell comunitari i les dirigides a coordinar les polítiques socials dels Estats membres. Les primeres tenen com a objectiu l'assoliment d'una unificació del mercat de treball propiciada per l'establiment de la llibertat de circulació dels treballadors. L'abast d'aquest principi ja s'ha vist anteriorment. Ara bé, la consecució d'aquest objectiu a nivell comunitari, suposa necessàriament la creació d'instruments per assolir-ho, en la perspectiva de promoure la possibilitat real i efectiva d'ocupació dels treballadors tot facilitant llur mobilitat geogràfica i professional; el principal instrument endegat per la CEE en aquest sentit és el Fons Social Europeu (FSE). Pel que fa referència a les accions dirigides a coordinar les diferents polítiques socials, tan sols es plantegen seriosament a partir de la Cimera de París, l'any 1972, quan ja és prou visible que el desenvolupament del mercat comú no implica necessàriament la disminució de les desigualtats i els desequilibris socials; en aquest sentit, s'estableix, el mes de gener de 1974, el programa d'acció social que constitueix la base per assolir una més gran col.laboració i coordinació entre les polítiques socials dels Estats membres. Cal esmentar, finalment, la política social endegada en el marc del Tractat CECA.

Com ja s'ha dit, el FSE constitueix el mecanisme més important d'intervenció social operant a nivell comunitari. La seva missió, d'acord amb el Tractat de Roma, és promoure a l'interior de la Comunitat les facilitats d'ocupació i la mobilitat geogràfica i professional dels treballadors. Està administrat directament per la Comissió, assistida d'un Comitè presidit per un membre de la Comissió i integrat per representants dels governs i les organitzacions d'empresaris i de treballadors de caràcter sindical.

La primera etapa del Fons, fins el 1972, es caracteritzà per funcionar com una cambra de compensació retroactiva. A partir de la seva reforma, el FSE es dotà de major flexibilitat, en poder determinar directament els projectes susceptibles d'ésser finançats, i d'un major dinamisme, en poder decidir com utilitzar els seus resursos propis, no aportats directament pels Estats membres. D'altra banda, l'import global dels recursos també augmentà significativament. L'aten-

ció real als problemes de l'ocupació i de la seva distribució espacial esdevenia prioritària.

Arran de les conseqüències socials de la crisi, el mes de desembre de 1977 s'efectuà una reforma que, dins un marc general de suport a les polítiques socials dels Estats membres, pretén:

a) Estimular la coordinació entre els diversos Fons de la Comunitat, a fi d'arribar a una concertació de polítiques comunitàries directament encaminades a afavorir aquelles regions més subdesenvolupades de la CEE.

b) Agilitzar al màxim els mecanismes administratius i financers, de manera que es puguin aconseguir intervencions ràpides i eficaces.

El Fons Social Europeu intervé mitjançant subvencions al finançament d'una part dels projectes que proporcionin certs tipus d'ajuts per fer front a unes situacions socials concretes.

Pel que fa als ajuts i àrees d'intervenció, els projectes (que han de tenir el vist-i-plau de l'Estat corresponent, però poden ésser empresos per d'altres institucions de dret públic, com la Generalitat en el seu cas, o de dret privat) han d'anar encaminats a facilitar la capacitació professional, el desplaçament obligat per raons de treball, la integració dels emigrants en el nou medi social i professional, l'eliminació dels obstacles d'accés al treball de minusvàlids o treballadors madurs, i, en definitiva, a promoure unes millors condicions de mercat de treball a les regions més afectades per la crisi, mantenir la capacitat adquisitiva dels aturats, afavorir la informació i la transparència del mercat, promoure directament l'ocupació en les regions més subdesenvolupades i la dels joves aturats o a la recerca del primer treball.

Cal, però, que aquests projectes siguin necessaris per assegurar l'equilibri en el mercat de treball comunitari, o bé es justifiquin per mesures particulars decretades per les polítiques comunitàries o per accions que afavoreixin objectius comunitaris.

En l'actualitat, el Consell ha fet extensives les actuacions del FSE a facilitar la mobilitat geogràfica o professional dels treballadors provinents del camp, de la indústria tèxtil, dels emigrants i dels joves i les dones.

D'altra banda, també poden ésser objecte d'ajut els projectes que s'enfrontin a situacions de desequilibri greu o perllongat de l'ocupació en regions, motivada pel subdesenvolupament relatiu o declivi de les activitats dominants (com pot ésser el cas del tèxtil a zones com el Vallès o la Conca del Llobregat), o a desplaçaments de mà d'obra provocades pel progrés tècnic en branques d'activitat econòmica i grups d'empreses.

Les aportacions financeres varien segons el projecte i l'àrea de destinació, essent cada vegada més gran la preocupació regional a l'hora de la distribució dels ajuts. La tramitació de la demanda d'intervenció correspon a l'Estat membre afectat pel projecte.

Cal dir que sempre hi ha hagut un excés de demanda que el FSE ha intentat alleugerir a partir de la publicació prèvia de criteris amb caràcter bianual que donen prioritat a determinats projectes (cal esmentar, aquí, la importància donada a les conseqüències socials de la reestructuració i reconversió del tèxtil).

El Fons Social Europeu, concebut en un principi com instrument de política activa de mercat de treball, apte per a resoldre els problemes estructurals de l'àmbit comunitari, s'ha vist forçat per l'evolució de les circumstàncies econòmiques dels darrers anys, a combinar les accions en aquest sentit, amb les més directament encaminades a resoldre els problemes derivats de la crisi econòmica. També, les accions del FSE que, en un principi havien d'apuntar a resoldre problemes d'àmbit comunitari, a partir de la reforma es veuen encaminades a la col.laboració directe amb les polítiques de mercat de treball dels Estats membres.

De tota manera, cal dir que el balanç final de les intervencions del Fons és globalment positiu, de cara a l'ajut a les regions i els sectors amb més problemes, tot reforçant la tasca realitzada pel Fons Europeu de Desenvolupament Regional.

Centrant l'atenció en les activitats comunitàries producte de l'intent d'harmonització de les polítiques socials dels Estats membres, els objectius que es pretenen assolir són els següents:

a) Consecució d'una plena i millor ocupació a tots els nivells.

b) Millora de les condicions de vida i de treball, d'acord amb el progrés econòmic i social.

c) Participació creixent de les forces socials en les decisions econòmiques i socials de la CEE i dels treballadors en la vida de les empreses.

Donada la situació internacional dels darrers anys, l'atenció s'ha concentrat en el primer punt, procurant una concertació de les polítiques d'ocupació dels Estats membres, una política comuna de formació professional i un programa d'acció en favor dels treballadors migrants i llurs famílies.

En relació a la primera, s'han establert organismes comuns de consulta i estudi (Conferències Tripartites, Comitè Permanent de l'Ocupació) i s'ha aprovat una resolució amb una sèrie de recomanacions en el sentit de millorar la concertació entre els Estats i canalitzar-la (limitació progressiva de les hores extraordinàries, potenciar la flexibilitat en la jubilació, regulació del treball a temps parcial, control del treball temporer, etc.). També cal esmentar dues directrius encaminades a aconseguir la igualtat de tractament salarial per a homes i dones i en matèria d'ac-

cés al treball, formació i promoció professionals i condicions de treball. D'altra banda, cal fer notar la recomanació existent encaminada a l'establiment de vacances pagades. En definitiva, però, la funció de la Comunitat pel que fa a la concertació de les polítiques d'ocupació és la d'un element coordinador i orientador i no pretén suplantar les tasques que ja estan assumides més eficientment a nivell de cadascun dels Estats.

Quant a l'establiment d'una política comuna de Formació Professional, l'instrument bàsic és el Centre Europeu per al Desenvolupament de la Formació Professional, creat el 1975, i dedicat bàsicament, a l'aportació de documentació, investigacions, informació, estudis, condicions i iniciatives, en la perspectiva d'apropar els nivells de formació proporcionats en els diferents països i facilitar, doncs, la circulació del factor treball en el mercat comú, condició bàsica d'equilibri del mercat de treball de la Comunitat.

Pel que fa a l'establiment d'un programa d'acció en favor dels treballadors migrants i llurs famílies, cal distingir entre els treballadors migrants residents a la Comunitat i els treballadors migrants originaris de la CEE però exercint una activitat laboral en un país tercer. Quant als primers, s'estableix una distinció entre els que provenen d'un Estat membre i els que provenen d'un Estat tercer. Per a aquells, les accions s'han dirigit bàsicament a eliminar qualsevol tipus de discriminació per raons de nacionalitat en el marc de la lliure circulació (com per exemple, la directiva que regula la necessitat d'assegurar l'escolarització obligatòria i gratuïta als fills dels treballadors migrants originaris de la CEE). Per als provinents d'Estats tercers, les mesures es troben en la línia de promoure una igualtat de tractament a tots els nivells, mentre procura limitar-se la immigració, tot coordinant les polítiques migratòries dels Estats membres, i lluitant contra la migració il.legal. Molt recentment, la Comunitat ha reafirmat la necessitat d'esperonar la política comuna en matèria de mercat de treball i polítiques d'ocupació, donada la situació d'agreujament de la crisi i les seves conseqüències sobre l'atur i la situació social dels treballadors. En qualsevol cas, s'emfasitza en els esforços per augmentar la transparència dels diferents mercats, tot disminuint significativament els costos d'informació i d'ajust.

En relació al segon objectiu, és a dir, la millora de les condicions de vida i de treball, s'han endegat iniciatives dirigides a la seva progressiva humanització (seguretat i higiene en el treball, treballs feixucs i alienants, etc.) i a la coordinació de la protecció social, bàsicament centrada en les prestacions dels sistemes de Seguretat Social, però també en temes com els acomiadaments col.lectius o el manteniment dels drets dels treballadors en cas de transferències d'empreses o d'insolvència de l'empresari, etc.

Pel que fa als diferents sistemes de Seguretat Social, cal partir de la constatació de llurs grans diferències entre si, tant pel que fa a les prestacions com als mecanismes de finançament o els òrgans de gestió, configurant-se dos models bàsics: l'atlàntic (Dinamarca, Irlanda i el Regne Unit) basat en les aportacions estatals en el marc del pressupost, i el continental, basat en les contribucions directes del sector productiu. En aquest context, cal entendre el procés d'harmonització, no com una tendència a la igualació o la uniformització, sinó al contrari, com un procés gradual d'intercanvi d'informacions que condueixi a garantir certes coincidències i certs mínims indispensables en les prestacions socials que s'adiguin amb el nivell de desenvolupament i equiparació de les condicions de vida que haurien de derivar del funcionament del Mercat Comú. En aquest marc, s'han fet també progressos pel que fa a garantir la protecció social dels treballdors migrants, sobretot els d'origen comunitari, ja que els provinents d'Estats tercers depenen de les legislacions nacionals i els posibles acords bilaterals entre els Estats, o entre la CEE i l'Estat tercer afectat (com per exemple, l'existent amb els països del Magreb).

Òbviament, si bé la integració no suposarà una pèrdua de la independència dels organismes de la nostra Seguretat Social ni dels encarregats de la seva gestió a nivell de prestacions (la Generalitat en el cas de Catalunya), sí que pot incidir en la racionalització i millora efectiva de la mateixa, tant a nivell de prestacions com, sobretot, de gestió econòmica i administrativa.

Finalment, cal fer esment dels esforços comunitaris en l'àmbit del foment de la participació dels treballadors en la vida de les empreses (a partir de la publicació del Llibre Verd sobre la participació dels treballadors i l'estructura de les empreses) i la de les forces socials en les decisions comunitàries a partir de les participacions obertes en el si dels organismes comunitaris esmentats i als esforços realitzats, a nivell de sectors econòmics, a través dels Comitès Consultius paritaris, i en la perspectiva d'arribar, a mig termini, al plantejament de la possibilitat de convenis col.lectius d'àmbit europeu.

10. El sector públic a Catalunya: alguns efectes de la integració

a. L'harmonització dels sistemes fiscals

L'harmonització dels sistemes fiscals dels Estats membres d'un mercat comú constitueix un element d'extremada importància en la seva veritable configuració. Òbviament, l'existència de sistemes impositius diferenciats pot introduir elements de distorsió en el lliure joc de les forces de mercat. És per això, que el Tractat de Roma contempla una sèrie de mesures, primer, per evitar distorsions en el lliure tràfic de les mercaderies i segon, per anar avançant en la pers-

pectiva d'apropament dels sistemes fiscals dels Estats membres, molt similars al sistema de l'Estat espanyol, a excepció feta de la imposició indirecta i més concretament de l'Impost sobre el Valor Afegit (IVA).

En el procés harmonitzador endegat en el si de la Comunitat cal fer una diferenciació, quant als resultats obtinguts, segons es tracti d'imposició directa, impostos especials o imposició indirecta.

Força minses han estat les consecucions en el procés harmonitzador de la imposició directa en el si de la CEE. Al marge de les negociacions dels convenis interestatals per evitar la doble imposició i dues directives encaminades a fomentar l'assistència i la col.laboració a fi d'evitar el frau, cal assenyalar únicament les directives que homogeneïtzen la fiscalitat de les aportacions, fusions i escissions de societats, la de les societats matrius i filials en d'altres Estats membres i la relativa a la creació de societats anònimes europees. Tampoc no cal, d'altra banda, esperar gaires avenços significatius en aquest camp, donada la importància de la política fiscal com a element de sobirania dels diferents Estats membres, i, per tant, els efectes que es puguin derivar de l'adhesió seran d'escassa rellevància.

També en el camp dels impostos especials, les realitzacions harmonitzadores han estat de molt poca importància en funció de les raons anteriorment esmentades. Tan sols la Comissió ha adoptat certes mesures relatives al tabac (cigarretes), mentre que d'altres intents per a diversos productes (tabac en general, cervesa, licors, vi, etc.) han fracassat.

En el marc de la imposició indirecta, cal palesar especialment els avenços realitzats quant a l'IVA, a part d'altres mesures d'una menor importància relativa com l'harmonització dels impostos sobre el timbre, o del tràfic internacional de viatgers en la via d'augmentar les franquícies en frontera per als particulars.

La part comunitària en les negociacions per a la integració considera indispensable subscriure els punts assolits en el procés harmonitzador de la imposició indirecta, i, en conseqüència, demana l'adopció, per part d'Espanya, de l'IVA, en substitució de l'estructura impositiva indirecta actual.

A part de les raons generals d'acceptació del cabal ("acquis") comunitari com a condició de l'adhesió, l'especial rellevància, des del punt de vista comunitari, de l'adopció de l'IVA s'argumenta a partir de dues vies.

D'una banda, l'IVA ha esdevingut l'instrument primordial de finançament comunitari (en xifres de pressupost per a l'any 1980, els recursos estaven proveïts en un 50% per fons procedents de la recaptació de l'IVA en els diferents Estats membres). D'altra banda, la diferència entre els sistemes d'imposició indirecta a la CEE i a Espanya, a judici de la Comunitat (i a manca d'estudis més detallats que així ho demostrin), encobreixen, en base als mecanismes de l'Impost de Compensació de Gravàmens Interiors (ICGI) i les desgravacions fiscals a l'exportació, uns ajuts i proteccions contraris al que hauria d'ésser un règim de lliure circulació de mercaderies, i, per tant, des d'aquesta perspectiva, l'actual sistema impositiu espanyol constitueix un element de distorsió sobre l'efectiu funcionament de la Unió Duanera, que òbviament caldria eliminar.

L'IVA és un impost indirecte, proporcional (no depèn dels nivells de renda o intercanvi) sobre el consum i que grava totes les fases del procés de producció i distribució partint del valor afegit (és a dir, la remuneració dels factors de producció, incloses les amortitzacions) incorporat en cada fase. L'impost s'estructura peral.lelament en els diferents països conforme a les normes de la sisena directriu que emfasitza especialment els conceptes de base imposable, subjecte passiu i determina així mateix aquelles operacions exemptes o gravades per l'impost. Resten per ser objecte del procés harmonitzador, les qüestions que fan referència al nombre de tipus impositius (nombre diferent, fins i tot, a part de les tres categories bàsiques: tipus normal, reduït i incrementat), els béns i serveis sotmesos als diferents tipus (malgrat uns criteris generals ja fixats) i, en darrer terme, el mateix nivell dels tipus impositius no coincidents en cap dels Estats (vegeu el quadre núm. 288).

La implantació de l'IVA ha tingut en els països on s'aplica en l'actualitat uns efectes força diferenciats en funció de diverses causes: el propi país on s'aplica, el grau anterior de transparència fiscal, el moment de la implantació, l'eficiència de l'administració tributària o els mecanismes de determinació de preus i salaris. De tota manera, però, s'han fet palesos efectes sobre la inversió, la integració d'empreses, els preus, el comerç exterior i la gestió administrativa de l'impost.

Pel que fa als efectes sobre la inversió, l'IVA és un impost neutral respecte als mitjans de producció. En el cas de l'Estat espanyol, en trobar-se sotmesa la inversió a una doble imposició (es grava el be d'inversió com a fet imposable, i a més es grava la corresponent quota d'amortització en entrar en la base imposable relativa a la venda dels diferents béns), el canvi serà sens dubte positiu, malgrat que calgui considerar els efectes sobre aquells processos intensius en trepall, que es veurien privats de l'avantatge comparatiu que suposa la situació actual.

Pel que fa als efectes sobre l'estructura industrial, l'IVA apareix novament com a impost neutral, a diferència dels sistemes impositius en cascada que afavoreixen les integracions verticals en detriment de les concentracions horitzontals.

Quant als efectes sobre el nivell de preus de l'economia, l'IVA no té perquè produir cap variació si el tipus impositiu mitjà d'aplicació es correspon a la pressió mitjana anterior. Ara bé, donat que en el moment de la implantació i a causa de les transformacions de la pressió fiscal en l'àmbit sectorial, es produiran can-

QUADRE NÚM. 288

TIPUS VIGENTS ALS PAÏSOS COMUNITARIS DE L'IMPOST SOBRE EL VALOR AFEGIT

Estats	Tipus normal	Tipus reduït	Tipus incrementat
Bèlgica	16	6	25
Dinamarca	20,25	—	—
Alemanya	13	6,5	—
França	17,60	7	33,33
Irlanda	20	10 i 0	—
Itàlia	14 i 18	1,3,6,9 i 12	35
Luxemburg	10	5	—
Països Baixos	18	4	—
Gran Bretanya	15	0	—

FONT: Documents de la CEE (3-1981).

vis en els preus relatius, i tenint en compte la rigidesa a la baixa dels preus dels béns en les economies occidentals, cal esperar un impacte alcista en el nivell general de preus. Tal impacte esdevindrà inflació si els diferents agents econòmics i socials reaccionen intentant recuperar posicions perdudes.

Quant als efectes que la implantació de l'IVA pot representar sobre el comerç exterior, cal dir que depenen, en principi, de les diferències existents entre el volum actual de desgravacions fiscals a l'exportació i de l'import de l'actual impost de compensació de gravàmens interiors respecte les desgravacions de l'IVA a les exportacions i la seva aplicació a les importacions. Ja s'ha comentat que a manca d'estudis acurats no es pot preveure el sentit positiu o negatiu dels efectes, malgrat que la Comissió valora com a avantatge per a Espanya la situació actual.

En darrer terme, la implantació de l'IVA suposarà, atesa la seva major complexitat, un esforç important per a l'administració tributària, així com, des del punt de vista de la transparència fiscal, un avenç almenys en estadis no lligats al consum final, a causa de l'interès dels contribuents en què constin llurs compres.

Així mateix, des d'una perspectiva catalana, la implantació de l'IVA por representar un important increment de la recaptació pels impostos cedits, reconeguts en l'Estatut i la LOFCA (Llei Orgànica de Finançament de les Comunitats Autònomes). Si tenim en compte, primer, que l'Estatut i la LOFCA especifiquen que l'eventual supressió o modificació d'aquests impostos implicarà l'extinció o la modificació de la cessió; segon, que la LOFCA especifica que en principi són cedibles els impostos sobre les vendes en fase minorista i els establerts sobre consums específics en aquesta fase (llevat dels recaptats pels monopolis fiscals); i tercer, que la disposició transitòria segona, punt dos, assenyala que la cessió a Catalunya de l'IVA en la fase de gravamen en les vendes al detall serà objecte d'una llei tramitada amb el mateix procediment que el de la llei de cessió d'impostos a la Generalitat, sembla, doncs, que donat l'actual nivell de recaptació en concepte de l'Impost General de Tràfic d'Empreses, i a manca de conèixer els textos legals que hauran de regular la cessió, pot efectivament produir-se aquest increment recaptatori.

En general, en els països europeus en què s'aplica l'IVA s'ha constatat en general una bona acceptació, i uns impactes inflacionaris variables, gairebé nuls en tots els països, excepció feta del cas d'Itàlia i Noruega, aquest darrer propiciat per l'increment de pressió fiscal mitjana que suposà la implantació de l'IVA.

De tota manera, una avaluació dels efectes previsibles de la implantació de l'IVA ha de recaure forçosament en una anàlisi detallada a nivell sectorial que hauria d'incloure les consideracions abans esmentades per a cada sector. A continuació i a títol solament indicatiu (en base als sectors definits en la Taula *Input-Output* de 1975), s'avalua la intensitat de l'impacte sectorial, que haurà de tenir l'IVA. Aquesta intensitat es mesura en relació a la càrrega fiscal indirecta suportada fins ara pels diferents sectors, classificant-se en diverses categories, segons la major o menor intensitat de l'impacte: fort, important, notable, moderat i favorable.

Malgrat les dificultats metodològiques i els canvis en la legislació sobre els impostos especials i del luxe que s'han produït després de 1975, es consideren com a impactes més significatius els que hauran de rebre els sectors primari i el de serveis, essent molt variable segons els subsectors el que rebi la indústria.

En efecte, malgrat l'aplicació d'un tipus reduït del

4% als sectors d'agricultura, ramaderia i pesca, de no adoptar-se mesures compensatòries, són aquests els que se situaran entre els més afectats per la implantació de l'IVA (encara que la pesca en mesura inferior).

D'altra banda i pel que fa referència als serveis es poden veure més afectades activitats com les professions liberals o artístiques, el comerç a la menuda, els serveis a les empreses, els intermediaris connexes al transport, els serveis d'hosteleria i restaurant, els serveis sanitaris comercials i els transports ferroviaris (aquest darrer en el cas que li fos aplicat). Entre aquells sectors sobre els quals l'impacte pot ser menys important, encara que significatiu, es poden trobar el lloguer en béns mobles, les entitats d'assegurances i el comerç a l'engròs. Tot això, està clar, sense tenir en compte els règims d'exempcions o règims especials que es puguin aplicar.

Quant a la indústria, es distingirà entre la indústria de l'alimentació, les indústries no manufactureres, les manufactureres i les subjectes a impostos especials (el cas de les begudes i dels alcohols).

La indústria de l'alimentació presenta unes característiques especials, car juntament amb sectors que poden tenir impactes forts i importants, se'n troben d'altres amb impactes moderats i notables, cas d'aplicar un tipus normal de l'11%. Si s'aplica el tipus reduït (4%), en alguns casos impactes notables i importants passen a ser favorables: principalment, el cacau, la xocolata i la confiteria, la fabricació d'olis i greixos, les pastes alimentàries, les conserves de peix, els productes de molineria i el sucre. En l'extrem oposat, i mantenint un impacte fortament negatiu malgrat el canvi en el tipus, es troben els subsectors de pastisseria, pa i galetes, i els escorxadors. En un terreny intermedi, però amb un impacte important, cal situar les indústries làcties, les indústries de conserves càrniques i els sucs i conserves vegetals.

En les indústries no manufactureres (mineria, construcció i aigua, gas i electricitat) la majoria dels subsectors presents a Catalunya s'inclouen entre els que rebran un impacte notable o important. Cal esmentar, especialment, el sector de la construcció, ja que en el cas d'habitatges socials és previsible una aplicació del tipus reduït i, per tant, una moderació de l'important impacte que es preveu per a la generalitat del sector. També, en darrer terme, assenyalar el possible l'impacte favorable que pot rebre la fabricació i distribució de gas

Dins de la indústria manufacturera els impactes són força diferenciats entre els diversos sectors, trobant-se la majoria entre els que rebran un impacte moderat o notable, no essent per això menyspreable el nombre dels que en sortiran beneficiats (ciment, paper, alguns sectors químics, automòbils, electrodomèstics, material electrònic, metalls no ferrosos, etc.). En canvi, els impactes més importants i significatius es poden donar als sectors aeronàutic, de la fusta (segona transformació), articles de cuiro, d'òptica i precisió, fibres dures tèxtils, tallers mecànics, recuperació de productes, etc.

Quant al darrer grup, el de les indústries subjectes a impostos especials, com són les begudes refrescants i alcohols, cal tenir en compte que l'aplicació de l'IVA comportarà a més de la supressió de l'Impost General de Tràfic d'Empreses, la de l'impost especial sobre begudes refrescants. En general, tant si s'aplica el tipus normal (11%) o l'increment (22%) en els casos escaients, l'impacte per a aquest conjunt de subsectors haurà d'ésser favorable. Altra qüestió es la influència que sobre aquests productes pot tenir la nova llei d'impostos especials de 30 de novembre de 1980 i el seu reglament.

b. Els efectes sobre les empreses públiques

En termes generals es pot dir que els efectes de la integració sobre les empreses públiques a Catalunya vindran donats per dos tipus de raons: d'una banda, per la pròpia situació d'una empresa pública en un determinat sector de l'activitat econòmica, i, per tant, per la capacitat de reacció que aquesta tingui en el marc dels canvis que s'esdevinguin en el seu sector, i, d'altra banda, per la pròpia condició jurídica d'empresa pública, en el sentit que hagi d'adequar-se a les exigències del cabal *(acquis)* comunitari. Des d'aquest punt de vista, les exigències respondran bàsicament, en primer lloc, als nous condicionaments de l'Estat en la fixació de polítiques de preus; en segon lloc, a les modificacions que es puguin produir en les modalitats de finançament de l'empresa pública i, finalment, als requisits que puguin exigir un procés d'harmonització legal de les empreses públiques.

El caràcter de "pública" atribuït a una empresa prové del seu control per part de l'Administració Pública, ja sigui aquesta la pròpia Administració central, l'Administració autonòmica o l'Administració local. Tanmateix, però, i d'una anàlisi exhaustiva de les diferents categories, sembla que únicament cal retenir a aquest efecte, aquelles que s'integren en el grup de l'INI i això per raó de la seva importància econòmica.

D'entre aquestes empreses, cal assenyalar per la forma en què es poden veure afectades: SEAT, ENASA i MEVOSA del sector de l'automoció, LESA del sector de la indústria de l'alimentació i "La Maquinista Terrestre i Marítima" de la construcció mecànica.

Quant al sector de l'automoció, i excepció feta de MEVOSA, es troben en l'actualitat en una situació de pèrdues continuades que en una perspectiva d'integració, si no s'arbitren solucions exteriors, poden incidir negativament en aquest sector a Catalunya, no sols per l'entitat d'aquestes empreses, sinó per la importància de la indústria auxiliar que les circumda. El cas de MEVOSA apareix fortament diferenciat, atès

que el 44% del seu capital social el detenta l'empresa alemanya Daimler-Benz.

Quant a LESA (La Lactaria Española, S.A.),únicament cal esmentar la forta competència que se li pot presentar en trobar-se els grans centres productors de llet francesos a menys de cinc hores d'autopista i bàsicament per qüestions de qualitat.

En darrer terme, "La Maquinista", malgrat que presenta pèrdues en l'actualitat i la forta competitivitat de les empreses europees del sector, té un element que permet suposar un impacte no tan pessimista com la situació faria pensar, atès, precisament, els lligams tecnològics que manté amb algunes d'aquestes empreses.

c. Les competències econòmiques de la Generalitat i els efectes de la integració

Com és conegut, la Comunitat Econòmica Europea representa la plasmació d'un procés d'integració econòmica supraestatal en la recerca d'unes finalitats de benestar econòmic. Òbviament, els mitjans interposats pels diferents Estats membres per l'assoliment d'aquest procés, comporten indispensablement unes cessions de les sobiranies pròpies en benefici de les instàncies comunitàries, cessions que es produeixen sens dubte pels avantatges que tals actes hauran de comportar.

Evidentment, l'Estat espanyol en integrar-se a la CEE ha de subscriure aquest procés de pèrdua de sobirania pròpia. Però, al mateix temps, i en virtut de la Constitució Espanyola aprovada l'any 1978, l'Estat es veu així mateix sotmès a un altre procés constituït pel que hom anomena la construcció de l'Estat de les Autonomies. Catalunya, l'any 1979 aprovà el seu Estatut, i en ell es recullen precisament els àmbits on la Generalitat ha de substituir el poder exercit anteriorment per l'Administració central.

En aquest context, doncs, Catalunya dotada d'unes facultats de govern pròpies, també es veurà immersa en aquest procés de cessió de sobirania que implica tot acte d'integració econòmica. Des d'aquesta perspectiva, en la mesura que les competències assumides per la Generalitat responguin a matèries regulades en el Dret Comunitari i atesa la supremacia d'aquest sobre el Dret Intern, caldrà sotmetre-s'hi.

Altra qüestió, però, és el compliment efectiu del Dret comunitari, i en conseqüència, l'existència de mitjans coercitius per garantir-ho. Com és conegut, la CEE no disposa d'aquests mitjans, i són els Estats membres els responsables del compliment del Dret Comunitari. De fet, segons la mateixa Constitució espanyola (art. 93) correspon a l'Estat la garantia del compliment dels tractats internacionals pels quals s'atribueixi a una organització internacional l'exercici de competències derivades de la Constitució, sense que això entri en contradicció amb l'article 27,3 de l'Estatut de Catalunya: "La Generalitat de Catalunya adoptarà les mesures necessàries per a l'execució dels tractats i convenis internacionals en allò que afecti les matèries atribuïdes a la seva competència". Sembla, doncs, clara la capacitat d'executar els actes i les normes comunitàries per part de la Generalitat en l'àmbit de les seves competències.

Al marge, però, de la capacitat d'executar, cal veure quina és la capacitat de la Generalitat per reglamentar o legislar. Quan es tracti de competències exclusives, l'únic límit es derivarà de l'existència de legislació comunitària sobre la matèria que òbviament pel seu abast determinarà la possibilitat de legislar, reglamentar o simplement executar. Si les competències són exclusives, però amb subjecció a la política econòmica de l'Estat, s'haurà de tenir en compte la part d'aquesta que ve determinada per les instàncies comunitàries. Igualment, aquest seria el cas de les competències limitades per la legislació bàsica de l'Estat. Finalment, si la competència comprèn únicament la pura gestió o execució, l'assumpció del dret comunitari vindrà per la via de les normes estatals.

En un altre ordre d'idees, cal remarcar la no contradictorietat del procés de construcció de les autonomies amb el procés d'integració econòmica que l'adhesió a la CEE suposa. Ans al contrari, el procés de descentralització econòmica ha de suposar, dins el marc d'uns principis generals de política econòmica per tot el que constitueixi un mercat comú, una garantia d'un millor apropament als administrats en funció de les condicions concretes, i per tant diferenciades, de cada territori. En tot cas, l'harmonia general queda garantida per l'acceptació de la primacia del Dret comunitari i de les bases i l'ordenació de l'activitat econòmica general i la política monetària que la Constitució reserva a l'Estat.

Quant als efectes que la integració pot suposar per a les competències concretes que pertoquen a la Generalitat, i sense perjudici de les possibles variacions que es puguin produir en aquestes a causa de la indefinició que en certs aspectes palesen tant la Constitució com l'Estatut, hom, seguint l'informe que en el seu dia elaborà l'Institut d'Investigacions Econòmiques de la Generalitat sobre els aspectes econòmics i financers de l'Estatut d'Autonomia, pot distingir entre les competències relacionades amb la política econòmica a curt termini, o les que ho estan amb les polítiques a mitjà i llarg termini.

Pel que fa a les primeres, i més concretament en el marc de la política fiscal, hom no pot esperar de la integració efectes rellevants, car, pel cantó dels ingressos, malgrat que la Generalitat tingui la possibilitat d'establir nous impostos o recàrrecs sobre els impostos estatals, no sembla probable la utilització d'aquestes vies i, en tot cas, no sembla que s'hagin de produir desajustos o conflictes amb l'harmonització fiscal comunitària. Des del punt de vista de les despe-

ses, cal tenir presents els intents d'harmonització dels pressupostos públics, de manera que no entrin en contradicció amb els principis de política econòmica comunitària.

Pel que fa referència a les competències a mitjà i llarg termini, cal distingir entre les que es puguin incidir sobre la política de desenvolupament econòmic, la política territorial i les polítiques d'ordenació sectorial.

Amb relació a la política de desenvolupament econòmic, cal ressenyar que en la mesura que la planificació de l'activitat econòmica de Catalunya s'atorga a la Generalitat, en els límits imposats per l'ordenació de l'activitat econòmica de l'Estat, es veurà limitada també per les directrius que poguessin emanar de les instàncies comunitàries. D'altra banda, i partint de la facultat que l'Estatut concedeix a la Generalitat de creació d'empreses públiques (en l'àmbit de les seves competències), l'actuació d'aquestes evidentment s'hauria de sotmetre a les normes reguladores de la competència i dels ajuts i les intervencions públiques.

En el marc de la política territorial, donada la facultat de la Generalitat d'endegar una política regional pròpia, els efectes poden venir determinats per les sol.licituds que pogués fer el govern autònom de Catalunya sobre projectes de desenvolupament regional, via l'Estat espanyol intermediari, en tot cas, davant les instàncies comunitàries competents en la matèria.

Amb relació a les polítiques d'ordenació sectorial, i conforme a l'esmentat Informe, distingirem amb la finalitat de valorar els efectes que sobre les competències que en aquesta matèria té la Generalitat entre els sectors primari, secundari i terciari i entre els factors de la producció.

Pel que fa a l'agricultura i la ramaderia, pel fet d'ésser competència de l'Estat la política general de preus agraris, la regulació de les campanyes agràries i la política de comerç exterior agrari, i pel fet d'entrar aquests aspectes en el nucli central que constitueix la política agrària comunitària (PAC), s'haurà de sotmetre al que es derivi d'aquesta regulació. En d'altres àmbits on la PAC dóna un marge més ample (com en el cas de la política d'estructures agràries), la política de la Generalitat vindrà emmarcada pels programes comunitaris en el marc del FEOGA, i podrà proposar projectes d'actuació i subvenció que s'hauran de tramitar via l'Administració central de l'Estat espanyol. Efectes semblants cal preveure en el cas de la pesca. En relació a la silvicultura i la caça no cal esperar variacions significatives en llur situació actual.

En el sector industrial, les competències de la Generalitat vindran, en tot cas, afectades per la política econòmica general, i, més concretament, industrial, energètica i tecnològica de la CEE. En el cas de l'habitatge, de les obres públiques d'interès no general i que no afectin altres Comunitats autònomes i de l'artesania, sembla que no s'hauran de produir variacions substancials a la vista de l'escàs desenvolupament de la normativa comunitària en aquests aspectes. En qualsevol cas, i donat que la política industrial comunitària s'ha convertit bàsicament en un conjunt d'accions de caràcter sectorial, aquestes s'incorporaran als plans establerts per l'Estat i en conseqüència l'actuació de la Generalitat es veurà abocada a l'acord amb aquestes realitzacions.

Quant al sector financer i de serveis a les empreses, cal dir que l'adaptació de la Generalitat a la normativa comunitària vindrà determinada pel ritme amb què l'Administració Central vagi adaptant-se al cabal (*acquis*) comunitari en els aspectes monetaris, crediticis i de moviments de capitals. Les competències en turisme no es veuran afectades sensiblement per l'adhesió, a diferència de les relatives al comerç que sí hauran d'adaptar-se a la legislació comunitària incorporada en tot cas per la via de l'Estat espanyol. Tampoc les competències sobre transports, en trobar-se limitades en l'àmbit estrictament català, no s'hauran de veure en principi afectades per la integració, encara que sí ho poden estar en alguns aspectes molt concrets.

Quant a les competències sobre els factors de la producció cal insistir en què els efectes que es puguin esdevenir es donaran en tot cas per la incorporació per part de l'Estat de la normativa comunitària. Pel que fa a la política d'investigació, en què existeix competencia exclusiva però coordinada amb la corresponent de l'Estat, s'haurà d'adaptar al que assenyalen les directrius comunitàries en aquest respecte, que evidentment informaran així mateix la política de tot l'Estat espanyol.

11. Els efectes globals de la integració

Al llarg d'aquestes conclusions s'han posat de relleu els efectes potencials que la integració espanyola a les Comunitats Econòmiques Europees pot tenir sobre l'economia catalana, encara que cal esperar dels agents econòmics catalans la capacitat de reacció suficient (que ha demostrat al llarg de la història) per aprofitar-ne els avantatges i fer front als desavantatges, tot disminuint-los. Les dificultats de fer previsions sobre el que realment pot succeir s'agreuja quan es passa de l'anàlisi dels efectes concrets i puntuals de determinats canvis institucionals sobre els diferents sectors de l'economia, a l'anàlisi dels efectes globals sobre les seves magnituds bàsiques, és a dir, el seu creixement, l'ocupació, el nivell de preus o la balança de pagaments; dificultats que s'acreixen si es té en compte que el procés d'integració s'insereix en el marc d'una situació perllongada de recessió econòmica arran de la crisi descabdellada a finals de 1973. Malgrat aquestes consideracions, això no vol dir que no puguin fer-se algunes apreciacions amb relaciá als

efectes globals sobre l'economia catalana de l'adhesió.

Pel que fa al creixement de l'economia catalana, difícilment pot efectuar-se alguna previsió mínimament seriosa, en dependre de nombroses variables com per definir-se en aquest sentit. En principi, hi ha elements que poden contribuir al creixement econòmic arran de la integració i d'altres que poden constituir un obstacle per a tal finalitat. Així, entre els primers, cal esmentar l'ampliació del mercat, el necessari increment de la productivitat davant la nova competència, la difusió de la tecnologia, els menors costos de les primeres matèries d'importació, la millor situació internacional, etc. Entre els elements que, a curt termini, poden jugar en contra del creixement econòmic cal citar les inevitables fallides d'algunes empreses, la pèrdua de quota en el mercat espanyol, les noves condicions competitives amb possibles baixes de preus (i per tant de beneficis), i, en definitiva, l'increment de la competència internacional i la forta disminució de la protecció del mercat interior.

Com és sobrerament conegut, el creixement econòmic depèn, en una mesura determinant, de la inversió. I aquesta està en funció de moltes variables. Una de les més importants en aquest moment són les *expectatives*, és a dir, la confiança empresarial en el futur. I aquesta confiança vindrà condicionada per tots els elements anteriorment esmentats, però també pel grau de certesa amb què s'observi el futur econòmic del nostre país. Òbviament, això depèn de l'evolució política, social i econòmica, tant de Catalunya, com d'Espanya i la resta del món.

El mateix tipus de consideracions cal fer-les en relació a l'evolució de l'ocupació. Com és prou conegut, l'atur consisteix el principal problema amb què s'enfronten les societats occidentals en el moment present. La situació és particularment greu a l'Estat espanyol. A Catalunya, la qual supera la mitjana d'Espanya, quant a la població activa aturada, el problema es manifesta amb especial intensitat, afectant sensiblement el seu grau de cohesió social.

L'objectiu de reduir la taxa d'atur és, doncs, prioritari per a les autoritats econòmiques. Ara bé, cal ésser conscients que es tracta d'un problema de difícil solució. Les tendències de l'especialització productiva internacional porten a l'adopció de noves tecnologies, normalment, intensives en capital, i a l'abandó d'altres activitats productives que, a causa dels costos salarials relativament elevats en relació als d'altres països, esdevenen poc competitives. Normalment, aquestes activitats suposen un grau d'absorció de la mà d'obra força elevat, i llur desaparició implica un increment de la desocupació en no poder ésser contrarestada per les noves activitats que van sorgint, emparades en tecnologies més avançades. Tan sols un creixement continuat, intens, i equilibrat, pot establir la capacitat del sistema econòmic vigent per poder ocupar tota la població activa.

Les societats occidentals es troben en una transcendental cruïlla, i Catalunya, evidentment, no en resta aliena. Les necessàries reconversions i reestructuracions poden ésser, sovint, contradictòries amb l'objectiu d'augmentar l'ocupació, i, fins i tot, de mantenir el seu nivell actual. I aquest dilema és el que han de superar les economies de mercat, en un termini no massa llunyà, si volen mantenir-se en un context de respecte a les llibertats, al pluralisme i als drets humans.

La integració d'Espanya a la CEE pot suposar, en alguns sectors, un increment, a curt termini, de l'atur, però globalment, la seva evolució restarà en funció de la capacitat d'adaptació dels nostres agents econòmics. Segons sigui aquesta, la taxa d'atur pot variar la seva actual tendència a l'acceleració, i, fins i tot, disminuir. Ara bé, a llarg termini, i aquest serà un fenomen comú a tots els països occidentals industrialitzats, l'avenç tecnològic i les exigències de competitivitat, pressionaran fortament contra l'ocupació. En la mesura que la integració suposi un increment d'aquesta tendència, tan sols una contrapartida suficient des del punt de vista del creixement econòmic, pot suposar tant un augment dels nivells de vida com dels nivells d'ocupació, i permetre esperar l'esmorteïment del problema de l'atur. Òbviament, la integració pot ésser un element addicional en aquest procs, però no l'únic. Posar la solució o l'agreujament de l'atur en funció dels efectes de la integració constitueix una visió parcial i, conseqüentment, estèril.

Un altre efecte global que cal analitzar és el de l'evolució de la inflació. La inflació és tanmateix com l'atur, un fenomen extraordinàriament complex i de solució difícil, sempre que no es vulgui caure en una forta depressió econòmica. Normalment, és un fenomen multicausal, sobre el qual els economistes no hi estan massa d'acord. En conseqüència els efectes sobre els preus de la integració són difícils de determinar.

La integració és un procés prou complex com perquè hi intervinguin molts elements que poden influir la taxa d'inflació. En qualsevol cas, tot dependrà de la reacció dels agents socials i econòmics (inclòs l'Estat i en concret, les seves autoritats monetàries), davant diversos impactes que caldria analitzar separadament. Els canvis de preus de les mercaderies i els serveis derivats de la Unió Duanera i de la política agrària comunitària, els efectes de la lliure circulació de treballadors i de capitals, l'impacte de la introducció d'un nou sistema fiscal quant als impostos indirectes (IVA), o la introducció de la pesseta en el Sistema Monetari Europeu, constitueixen exemples clars de fets que, sens dubte, tindran gran influència sobre el comportament dels preus, però que resulta impossible d'avaluar globalment, i més tenint en compte que la inflació depèn en gran mesura del que succeeix a l'exterior de les nostres economies i, sobretot, de la reacció que davant les modificacions en llur participació en la ren-

da nacional, experimenti cadascun dels grups socials.

En qualsevol cas, atesa la inflexibilitat a la baixa dels preus, en unes economies fortament administrades com les nostres, cal suposar un impacte expansiu sobre el nivell d'inflació, però que caldrà situar-lo més en els mecanismes interns que permeten la multiplicació d'un primer impacte alcista que no pas en el fenomen que explica l'increment inicial de preus.

Un altre efecte global important que cal considerar és el que es produirà amb les balances de pagaments. Una vegada més, qualsevol previsió en aquest sentit és molt problemàtica. Sobre les balances de pagaments hi juguen pràcticament tots els mecanismes d'una economia. L'evolució futura de la balança comercial, o de la balança de capitals, constitueix el resultat de múltiples causes, l'avaluació global de les quals resulta extraordinàriament dificultosa. Des d'un punt de vista estàtic, els efectes sobre la balança comercial per a una zona industrialitzada com Catalunya esperonarà el dèficit comercial en rebre la competència de productes manufacturats a preus més baixos i, en canvi, haver de comprar, en aquest cas, els productes agraris, en general, més cars. També la contribució neta de Catalunya als fons comunitaris (donada la seva consideració relativa de regió desenvolupada) serà positiva, amb els efectes negatius que això pot suposar sobre la nostra balança de pagaments. Però, efectuar aquestes afirmacions no permet fer-ne cap en relació a l'impacte efectiu de la integració. En primer lloc, hi ha altres efectes estàtics que cal tenir en compte, com per exemple, els derivats de la importació de primeres matèries a menor cost, o les majors possibilitats exportadores que s'obren. També no cal oblidar els efectes de la major llibertat de circulació dels capitals que poden jugar en un sentit o en un altre. I finalment, cal comptar amb els efectes dinàmics de la integració d'impossible avaluació. Com ja s'ha vist, aquests poden modificar substancialment totes les previsions que hom pugui fer, en un sentit tant positiu com negatiu. El resultat final s'escapa tant de la nostra capacitat de previsió com de la d'incidència que, sobre aquest procés, pugui tenir la Generalitat.

Tot amb tot, cal esperar, a mig i a llarg termini, que la capacitat de reacció o adaptació de l'economia catalana i les noves possibilitats que s'obren amb la integració permetin que els efectes positius superin als negatius, de forma que s'esperoni el creixement econòmic i s'acreixin els nivells de renda i benestar dels ciutadans de Catalunya. Aquesta esperança no ha d'afeblir els esforços a realitzar sinó que els ha d'acréixer perquè el nostre país surti enfortit econòmicament del procés d'integració.

BIBLIOGRAFIA (*)

A) GENERAL

Cartou, L. *"Communautés Européennes"* Ed. Dalloz. París 1979.

Círculo de Economía. *"La opción europea para la economía española. Libro Blanco sobre las repercusiones económicas de la integración de España en las Comunidades Económicas Europeas"* Ed. Guadiana. Barcelona 1974.

Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona. *"Los sectores industriales ante la integración de España en las Comunidades Europeas"*. Barcelona 1980.

Comissió de la CEE. *"Traités instituant les Communautés Européennes. Traités portant rescission des traités. Actes relatifs a l'adhésion."* Brussel.les 1978.

Consejo de Cámaras de Comercio, Industria y Navegación. *"Libro Blanco sobre el grado actual de integración de la Comunidad Europea y sus implicaciones para España"*. Madrid 1979.

ESADE. *La industria española ante las Comunidades Económicas Europeas" (encarregat per l'"Instituto de Estudios Económicos")*. Madrid 1979.

Parlement Européen. *"L'Europe aujourd'hui"*. Luxemburg 1979.

(*) Només s'inclouen els llibres, articles i estadístiques que s'han utilitzat més directament en l'elaboració de l'Informe.

B) CAPÍTOL I

LLIBRES

Molle W., von Holst B., i Smith H. *"Regional disparity and Economic Development in the European Community"*. Saxon House Teafield Limited. Westmead 1980.

Université Catholique de Louvain. *"La politique régionale du Marché Commun"*. 1971

Van Hare N., i Klaassen L.M. *"Regional Policy"* A European Approach. Saxon House Teakfield Ltd.– Westmead 1980.

ARTICLES

Molle, W. i Van Hasselen, H. *"Regional disparity and assisted areas in a European Community of twelve"*. Ponència presentada per W. Molle a la VI Reunió d'Estudis Regionals. València 1980.

Punset, E. *"La política regional en un context europeu"*. Text de la conferència pronunciada al Cercle d'Economia de Barcelona. Desembre 1980.

Suris, J. *"Les regions europees"*. Ponència presentada en el Primer Congrés d'Economistes de Catalunya. Barcelona 1979.

Velasco, R. *"Aspectos regionales de la adhesión de España a la CEE"*. Coyuntura económica, núm. 21

DOCUMENTACIÓ COMUNITÀRIA

Comissió de la CEE. *"Une nouvelle politique régionale*

pour l'Europe. Le Fonds de Développement Régional" Documentation Européenne, núm. 3, 1975.

Comissió de la CEE. *"La Communauté Européenne et ses regions"*. Documentation Européenne, núm. 1, 1980.

Comissió de la CEE. *"La politique régionale communautaire. Nouvelles orientations"*. Butlletí de la CEE. Suplement 2/77.

Comissió de la CEE. *"Principaux réglements et décisions du Conseil en matière de politique régionale"*

Comissió de la CEE. *"Les programmes de développement régional"* Série Politique Régionale, núm. 17, 1979

Comissió de la CEE. *"Programme de développement régional"*. Irlanda 1977-1980. Série Polítique Régionale, núm. 7, 1978.

Comissió de la CEE. *"Programme de développement régional"*. Mezzogiorno 1977-1980. Série Politique Régionale, núm. 6, 1978.

Comissió de la CEE. *"Programme de développement régional"*. Països Baixos 1977-1980. Série Politique Régionale, núm. 8, 1978.

Comissió de la CEE. *"Programme de développement régional"*. Regne Unit 1978-1980. Série Politique Régionale, núm. 10, 1978.

Comissió de la CEE. *"Programme de développement régional"* Gran Ducat de Luxemburg. Série Politique Régionale, núm. 11, 1978

Comissió de la CEE. *"Programme de développement régional"* Dinamarca. Série Politique Régionale, núm. 12, 1978.

Comissió de la CEE. *"Programme de développement régional"*. Série Politique Régionale, núm. 13, 1978.

Comissió de la CEE. *"Programme de développement régional"*. Série Politique Régionale, núm. 14, 1979.

Comissió de la CEE. *"Programme de développement régional"*. República Federal Alemanya, inclòs Berlín Oest, 1979-1982. Série Politique Régionale, núm. 16, 1980.

Comissió de la CEE. *"The regions of Europe. First periodic report on the serial and economic situation of the regions of the Community"*.

Fons Europeu de Desenvolupament Regional. *"Rapport annuel"* 1975, 1976, 1977, 1978.

ESTADÍSTIQUES

Banca Catalana. *"Evolució econòmica"*. Anys 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979.

Banco de Bilbao. *"La renta nacional de España y su distribución provincial"* Sèrie homogènia 1955-75 i any 1977

Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona. *"Memòria Econòmica de Catalunya"*. Diversos anys.

CIDOC. *"Evolució, moviment natural i estructura de la població a Catalunya"* (1979).

EUROSTAT. *"National Accounts Esa-Aggregates 1960-1978"* (1980).

EUROSTAT. *"Statistiques de base. 1971-1980"* (1981)

EUROSTAT. *"Statistiques démographiques 1977 et 1978"* (1979-1980)

EUROSTAT. *"Statistiques régionales. Principaux indicateurs régionaux, 1970-1977"* (1979)

EUROSTAT. *"Statistiques régionales. Population, Emploi, conditions de vie"*. Diversos anys.

EUROSTAT. *"Statistiques régionales. Concours financiers de la Communauté aux investissements"*. Diversos anys.

INE. *"Anuario estadístico de España"* 1979.

OECD. *"Labour force statistics"*, 1980.

C) CAPÍTOLS II i III

LLIBRES

Balassa, B. *"The theory of economic integration"*. Londres, George Allen and Urwin, 1961.

Balassa, B. *"European economic integration"* Amsterdam, North Holland, American Elsevier, 1975.

Flaesch-Mougin, C. *"Les accords externes de la CEE. Essai d'une typologie"*. Institut d'Études Européennes, Université Libre de Bruxelles, 1979.

Lipsey, R.G. *"The theory of customs unions. A general equilibrium analysis"*. Londres. London School of Economics and Political Science, 1970.

Machlup, F. *"A History of thought of economics Integration"*. Londres, MacMillan, 1977.

Mc.Nulty, J.E., jr. *"An Analysis of trade Creation and trade Diversion through the estimation of import Demand functions: The European Economic Community"*. University of North Carolina, 1975. Exemplar Mimeografiat.

MEADE, J.E. *"The theory of customs unions"*, 1975

Ministerio de Industria. *"La industria española y el acuerdo preferencial con el Mercado Común"* 1971.

Parellada, Martí. *"Els fluxos comercials entre Catalunya i la resta d'Espanya (1975) i Catalunya i l'estranger (1975-78). Metodologia i anàlisi de resultats"*. Tesi doctoral presentada a la Facultat de Ciències Econòmiques i Empresarials de Barcelona, novembre de 1980.

ARTICLES

Balassa, B. *"Tariff reductions and trade in Manufactures"*. American Economic Review, juny 1966.

Balassa, B. *"La creación y desviación de comercio en el Mercado Común Europeo"*. Información Comercial Española, juliol-agost 1970.

Farriols, X. *"Evolución sectorial de la exportación catalana a la CEE: 1971-76"* Revista Econòmica núm. 46, Banca Catalana, setembre 1977.

Gómez-Avilés, F. *"La política comercial común"* Información Comercial Española, núm. 550-551, juny-juliol 1979.

Ministerio de Relaciones con la CEE. *"Estudio comparativo del arancel español, TEC, GATT"*. Exemplar ciclostilat, s/d.

Parajón, V. i Esteban, A. *"Relaciones económicas de las comunidades europeas con los países mediterráneos"*. Información Comercial Española, maig 1980.

Sánchez, Ildefonso. *"La problemática aduanera en la CEE"*. Hacienda Pública Española, núm. 49, 1977.

Solbes Mira, P. *"La política comercial común y la adhesión de España a la Comunidad Europea"*. Coyuntura Económica, núm. 11-12, 1977.

Tovias, A. *"Impacto del acuerdo preferencial España-Mercado Común sobre las importaciones españolas de productos industriales"*. Revista Española de Economía, setembre-desembre 1974.

Tovías, A. *"Las relaciones comerciales futuras entre España y la CEE frente al desarrollo de la teoría de la integración económica en la última década"*. Revista Española de Economía, setembre–desembre 1977.

Verdoorn, P.S., Bochve, C.A. *"Measuring integration effects: a survey"*. European Economic Review, novembre 1972.

DOCUMENTACIÓ COMUNITÀRIA

Comissió de la CEE: *"Liste récapitulative des directives et propositions de directives concernant l'élimination des entraves techniques aux échanges de produits industriels"*, agost 1979.

Comissió de la CEE: *"Rapport sur l'harmonisation des régimes d'aide à l'exportateur"*. Documents de Séance núm. 129, 1977.

Comissió de la CEE: *"Guía práctica para la utilización del esquema de preferencias generalizadas de las Comunidades Europeas"*. Brussel.les, 1980.

Documentation Européenne: *"L'Union Douanière"*. núm. 4, 1980.

ESTADÍSTIQUES

Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona: *"Catalunya Exporta"*, anys 1974-1979.

D) CAPÍTOL IV

LLIBRES

Banco de Bilbao. *"Informe económico 1978"*. Bilbao 1979.

Banco de Bilbao. *"Informe económico 1979"*. Bilbao 1980.

Gomis Díaz, P.L. *"Aspectos sociales de la integración de España en las Comunidades Europeas"*. Instituto de Estudios Sociales, Ministerio de Trabajo, Madrid 1979.

OCDE. *"Migrations, croissance et développement"*. París 1979.

OCDE. *"Les travailleurs étrangers et les politiques d'immigration. Le cas de la France"*. París, 1980.

Université Catholique de Louvain i Université Libre de Bruxelles. *"L'Espagne et les Communautés Européennes "*. Brussel.les, 1979.

ARTICLES

Aguirre, J.A. *"Las bolsas españolas y el mercado común europeo"*. Bolsa de Barcelona. Boletín informativo, núm. 74, octubre 1980.

Burgio. *"La armonización fiscal en la CEE en relación con el sector bancario"*. Revista de Economia Política, núm. 79, maig-agost 1978.

Casas Alvarez, F.J. *"Liberté de circulation des travailleurs et politique d'émigration"*. Publicat en el llibre "L'Espagne et les Communautés Européennes", ob. cit.

Casas Alvarez, F.J. *"La libre circulación de trabajadores en la CEE"*. Informes de Documentación Social Europea, Ministerio de Trabajo.

Comunidad Europea. *"Necesidad de la unión monetaria"*. Núm. 145, 1978.

Coyuntura Económica. *"Algunos efectos de la integración de España en la CEE sobre el control de cambios y política monetaria exterior"*. Núm. 11/12, 1977.

Coyuntura Financiera. *"La armonización bancaria en la CEE"*. Núm. 46, febrer 1978.

Dirección y Progreso. *"Integración Europea en los mercados de capitales"*. Núm. 40, juliol-agost 1978.

Documentos. *"El sistema monetario europeo"*. Maig 1980.

Eguidazu, S. *"El sistema monetario europeo"*. Información Comercial Española núm. 550-551, juny-juliol 1979.

Économie Européenne. *"Le système monétaire européen"*. Núm 3, juliol 1979.

Gonzalo Gil, L. *"Política monetaria y sistema financiero. Respuestas al cuestionario de la CEE sobre el sistema financiero español"*. Document de treball núm. 7805, Servicio de Estudios del Banco de España.

Hrubesch, P. *"L'élargissement de la CEE et les problèmes d'emploi. La migration des travailleurs des pays candidats et ses freins"*. Problèmes Économiques núm. 1.618, abril 1979.

Información Comercial Española. *"CEE. El problema de los montantes compensatorios"*. Núm. 1.662, 8 de febrer de 1979.

Información Comercial Española. *"Seis meses de sistema monetario europeo"*. Núm. 1695, 27 de setembre de 1979.

López Roa, A.L. *"Consideraciones acerca de los sistemas bancarios en la CEE"*. Boletín de Estudios Económicos núm. 108, desembre de 1979.

Monells, J. *"UME Consideraciones en torno a su contexto teórico"*. A Revista Económica núm. 51, Banca Catalana, desembre 1978.

Revue d'Économie Politique. *"Problèmes monétaires internationaux"*. Núm. 6, 1980.

Rojo, L.A. i Gonzalo Gil, L. *"Aspectos monetarios y financieros (de la integración)"*. Información Comercial Española, núm. 550-551, juny-juliol 1979.

Situación. *"Moneda y Banca ante la CEE"*. Núm. 8, agost-setembre 1978.

Torrero Mañas, A. i altres. *"La eficacia de la Banca Española en su función de intermediación financiera. Análisis comparado"*. Investigaciones Económicas, núm. 9, 1979.

Whatelet P. *"Liberté de circulation et migrations internationales de travailleurs dans la perspective de l'adhésion"*. Publicat en el llibre "L'Espagne et les Communautés Européennes", ob. cit.

DOCUMENTACIÓ COMUNITÀRIA

Comissió de la CEE. *"La libre circulation des travailleurs à l'intérieur de la Communauté"*. Textes officiels. Brussel.les 1977.

Comissió de la CEE. *"Élargissement de la Communauté"*. Suplements al Butlletí de la CEE, núm. 1/78; 2/78; 3/78.

Comissió de la CEE. *"Les perspectives de l'Union Économique et monétaire"*. Butlletí de la CEE núm. 10,1977.

Comissió de la CEE. *"La libre circulation des médecins à la Communauté"*. Information núm. 137, 1976.

Comissió de la CEE. *"La libre prestation des services des avocats dans les Communautés"*. Informatión núm. 150, 1977.

Comissió de la CEE. *"Reconnaissance mutuelle des diplômes, liberté d'établissement et libre prestation des services des infirmiers responsables des soins généraux"*. Information núm. 158, 1977.

Comitè Econòmic Social. *"L'État actuel de l'harmonisation des législations sociales dans la CEE"*. Brussel.les, juny 1978.

Comitè monetari. *"Compendium des textes communautaires en matière monétaire"*. Brussel.les 1979.

Comitè monetari. *"The politics and economics of European Monetary Integration". 1978.*

Comitè monetari. *"La politique monétaire dans les pays de la Communauté Economique Européenne"*. Brussel.les, 1972.

Comitè monetari. *"Monetary policy in the countries of the European Economic Community"*. Suplement, 1974.

Comitè tècnic per a la lliure circulació. *"Rapport sur le SEDOC"*. Desembre 1972.

E) CAPÍTOL V

LLIBRES

Banco de Bilbao. *"La Renta Nacional de España y su distribución provincial". 1977.*

Brunet, J.M. i altres. *"L'agricultura catalana. Estudi Econòmic".* Banca Catalana-Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1980.

Checchi, A. *"La adhesión de España a la CEE: la Agricultura".* (en preparació per l'"Instituto de Economía de Mercado").

Gómez, A. i Checchi, A. *"La Agricultura Española: ¿Rezagada o descarriada?".* Moneda y Crédito, 1980.

Natali, Gundelach, Hafer Kemp i Cheysson. *"Négotiations d'adhésion de l'Espagne: proposition concernant le secteur agricole".* Document intern mimeografiat. Brussel.les, 12 de febrer de 1980.

Saccomandi, V. *"Politica agricola commune e integrazione europea".* Ed. Agricole, 1978.

ARTICLES

Banca Catalana. *"Agricultura i Territori: Catalunya i els països de la Comunitat Econòmica Europea".* Revista Econòmica, núm. 58, setembre 1980.

Botella, F. *"Situación actual, problemática y consecuencias de la adhesión de España a la Comunidad Europea".* Revista de Estudios Agrosociales, juliol-setembre 1977.

Checchi, A. *"L'adhesió d'Espanya a la CEE i el sector agrari català (II): Les Estructures".* Revista Econòmica. Banca Catalana, núm. 50, setembre 1978.

Granell, F. *"El impacto de la integración en las Comunidades Europeas sobre las balanzas de pagos interregionales y sobre las ventas regionales españolas: los casos de Cataluña y Andalucía".* Información Comercial Española, març 1981.

Mahe, L.P. i Roudet, M. *"La politique agricole française et l'Europe verte: Impasse ou revision?".* Économie Rurale, núm. 135, 1980.

Parellada, M. *"Los flujos comerciales entre Cataluña y el resto de España (1975)".* Revista Econòmica, núm. 58, Banca Catalana, setembre 1980.

SEDES (Henry, P.). *"Study on the regional impact of the Common Agricultural Policy".* Comissió de la CEE, Brussel.les, desembre 1980.

Solbes, P. *"La adhesión de España a la CEE; los efectos sobre la protección exterior de la Agricultura".* Moneda y Crédito, 1979.

DOCUMENTACIÓ COMUNITÀRIA

Comissió de la CEE. *"Rapports généraux sur l'activité des Communautés Européennes".* Diversos anys.

Comissió de la CEE. *"L'Europe verte".* Núm. 174,1980.

Comissió de la CEE. "La situatión de l'Agriculture dans la *Communauté. Rapport".* 1980.

Cour des Comptes. *"Rapport".* Journal Officiel des Communautés Européennes, 1978 i 1979.

ESTADÍSTIQUES

EUROSTAT. *"Yearbook of agricultural statistics 1975-1978".* Luxemburg 1980.

INE *"Encuesta de presupuestos familiares 1972-1973".* Madrid 1974.

Ministerio de Agricultura. *"Anuario de Estadística Agraria".* 1979.

F) CAPÍTOL VI

LLIBRES

Brandt, J. *"Des politiques industrielles et objectifs d'industrialisation. Essai sur le degré de cohérence des politiques industrielles".* París, Cujàs, 1977.

Cairnoross, A. *"Economic policy for the European Community. The way forward".* Londres, MacMillan, 1974.

Confederation of British Industry. *"Industrial policy in the ECC. Reappraisal and priorities".* Londres, 1976.

OCDE. *"Objectifs et instruments des politiques industrielles. Une étude comparative".* París, 1973.

OCDE. *"The industrial policies in the 14 Member countries".* París, 1975.

OCDE. *"Les enjeux des transferts de technologie".* París, 1980.

Warnecke, J.J. i Ezra, N.S. *"Industrial policies in Western Europe".* Londres, Praeger, 1975.

ARTICLES

Arruti, A. M. *"Balance del plan Davignon".* Unesid núm. 4, maig 1980.

Boletín INI. *"Resultados del plan Davignon"*. Núm. 4, 28 de maig de 1978.

Boletín INI. *"Objetivos 1985-1990 del plan Davignon"*. Núm. 17, 14 de juny de 1978.

Boletín Sectorial. *"Situación de la energía en la CEE"*. Núm. 2, novembre de 1977.

Boletín Sectorial. *"El balance energético de la CEE"*. Núm. 2, novembre de 1977.

Boletín Sectorial. *"Política energética comunitaria"*. Núm. 10, 28 de març de 1978.

Boletín Sectorial. *"Los objetivos energéticos de la CEE para 1985"*. Núm. 11, abril 1978.

Camps, C. *"Aspectes quantitatius del finançament públic de les activitats de recerca i desenvolupament tecnològic a Espanya i Catalunya durant la dècada dels setanta"*. (en premsa),

Croissier, L. *"La política industrial de la CEE"*. Economía Industrial, núm. 180, desembre 1978.

Curell, M. *"La indústria i els convenis europeus sobre patents"*. Jornades de Política Industrial i Tecnològica. Associació d'Enginyers Industrials, exemplar fotocopiat.

Fernández de Mata, J.M. *"Política industrial de la Comunidad Económica Europea"*. Economía Industrial, núm. 173, maig 1978.

Flory, J. *"La politique industrielle et technologique des Communautés Européennes"*. Megret, 1976.

Gudenkauf, L. *"La política europea de la investigación"*. Comunidad Europea, núm. 132, novembre 1976.

Jacquemin, A. *"Le phénomène de désindustrialisation et la CEE"*. Revue Economique, núm. 6, novembre 1979.

Kiss, A.C. *"Les nouveaux moyens de communication dans le contexte de l'integration européenne"*. Revue d'Intégration Européenne, núm. 3, maig 1978.

Lasso de la Vega. *"La política industrial y su eficacia en la industria española"*. Economía Industrial, abril 1977.

Morel, J.C. i André, Ch. *"La politique économique à moyen terme de la Communauté"*. Reveu du Marché Commun, núm. 205, maig 1977.

Negrillo, R. *"Las estadísticas energéticas de la CEE"*. Economía Industrial, núm. 183, març 1979.

Revista Económica B.I.C. *"Políticas de reconversión industrial en Europa"*. Núm. 2,1979.

Revue du Marché Commun. *"La politique générale de la Communauté. Les politiques communes ou sectorielles"*. Núm. 211, novembre 1977.

Riccardi, F. *"La política industrial de la Comunidad"*. Comunidad Europea, núm. 151, novembre 1978.

Santacana, F. *"La política industrial en la Comunidad"*. CEAM núm. 146, gener-febrer 1978.

Spinelli, A. *"Necessità e limiti di una politica industriale della CEE"*. Politica i economia núm. 5, 1976.

Vetrella, F. *"Deux sphères d'évolution intégrative des politiques communautaires des transports. Les relations avec les pays tiers"*. Revue d'Intégration Européenne, núm. 3, maig 1978.

DOCUMENTACIÓ COMUNITÀRIA

Banque Européenne d'Investissement. *"Prêts et garanties dans les pays membres de la CEE"*. BEI, núm. 11, 1977.

Banque Européenne d'Investissement. *"Les ressources financières de la BEI"*. BEI, núm. 15, 1978.

Banque Européenne d'Investissement. *"La BEI, sa mission dans le cadre du Traité de Rome"*. BEI, núm. 9, 1977.

Banque Européenne d'Investissement. *"La BEI et la politique méditerranéenne de la CEE"*. BEI, núm. 9, 1977.

Banque Européenne d'Investissement. *"Rapport Annuel"*. Diversos anys.

Comissió de la CEE. *"Politique de la Commission en matière d'aides sectorielles"*. COM (78) 221 final.

Comissió de la CEE. *"Quinze années de politique communautaire"*. Brussel.les 1973.

Comissió de la CEE. *"Premier programme de politique économique à moyen terme"*.

Comissió de la CEE. *"Second programme de politique économique à moyen terme"*.

Comissió de la CEE. *"Troisième programme de politique économique à moyen terme"*.

Comissió de la CEE. *"Quatrième programme de politique économique à moyen terme"*.

Comissió de la CEE. *"La politica industriale della Comunità; Memorandum della Commissione al Consiglio"*. Brussel.les, 1970.

Comissió de la CEE. *"Programme d'action en matière de politique industrielle et technologique"*. SEC (73) 3824 final, Luxemburg, 1973.

Comissió de la CEE. *"Report from the Commission to the Council in the implementation of the industrial Policy Program"*. Brussel.les, 1976.

Comissió de la CEE. *"Politique commune de Recherche et Développement. Objectifs, priorités et moyens"*. Suplement núm. 4 al Butlletí de la CEE, 1976.

Comissió de la CEE. *"La politique commune dans le secteur de la science et la technologie"*. Suplement núm. 6 al Butlletí de la CEE, 1977.

Comissió de la CEE. *"Communication de la Commission au Conseil concernant les nouvelles orientations en matière d'économie d'énergie"*. Documents de seance, novembre 1979.

Comissió de la CEE. *"Vers une politique européenne de l'énergie"*. Le dossier de l'Europe, núm. 8, 1979.

Comissió de la CEE. *"Les problèmes de l'énergie"*. Documentation Européenne, núm. 1, 1974.

Comissió de la CEE. *"Politique commune des transports"*. Transports, diversos números.

Comissió de la CEE. *"La politique commune des transports"*. Le dossier de l'Europe, núm. 20, 1979.

Comissió de la CEE. *"Política de transportes. Programa de acciones prioritarias hasta 1980"*. Butlletí de la CEE, núm. 11, 1977.

Comitè Econòmic i Social. *"Les objectifs et le contenu d'une politique commerciale"*.

G) CAPÍTOL VII

LLIBRES

Bandt, J. *"La division internationale du travail"*. París 1976.

Bandt, J. *"Analyse comparative des structures industrielles". París, 1975.*

Busom, I, i altres. *"Especialización de la industria manufacturera en Cataluña"*. Servei d'Estudis del Banco Urquijo, Barcelona, 1980.

Fanjul, O. i altres. *"Cambios en la estructura interindustrial de la economía española 1962-1970. Una primera aproximación"*. Madrid, 1975.

Fanjul, O. *"Crecimiento y generación de empleo"*. Madrid, 1977.

Fajul, O. *"Un estudio sobre la interdependencia productiva de la economía española"*. Exemplar mimeografiat, Madrid, 1976.

Gasòliba, C., Flos, A. i Serra, N. *"La indústria a Catalunya"*. Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona, Barcelona, 1978.

George, K.D. i Joll, C. *"The structure of industry in the EEC, An international comparison"*. Cambridge, 1975.

Maillet, P. *"Les évolutions des structures de production au cours des quinze premières années du Marché Commun"*. Lausanne, 1975.

Ohlin, P. i Hesseiborn, P. O. *"The international allocation of Economic Activity"*. Londres, Mc.Millan, 1977.

Pugès, A. *"Dinámica de la especialización industrial en Cataluña"*. Servei d'Estudis de la Banca Mas Sardá, Barcelona, 1977.

Servicio de Información y Estudios Catalanes y Banco Garriga-Nogués. *"Las grandes líneas del futuro económico de Cataluña"*. Barcelona, 1981.

ARTICLES

Condero, G. *"Integración en la CEE; el impacto sectorial sobre la industria española"*. Economía Industrial, núm. 180.

Donges, I.B. *"La industria española ante su integración en la CEE"*. Cuadernos Económicos del ICE, núm. 14, 1980.

Donges, J.B. *"Unas notas sobre las fuentes del crecimiento industrial en España"*. Revista de Economía Política, desembre 1971.

Granell, F. *"La industria española ante la integración en la CEE"*. Coyuntura Económica, núm. 11-12, 1977.

Guibert, B. *"La mutation de l'industrie. Trente critères pour juger des forces et des faiblesses des vingt secteurs de l'industrie". Economie et Statistique, juny 1975.*

Juste, J.J. *"España y CEE: Sector industrial"*. Boletín de Estudios Económicos, núm. 109, 1980.

Ministerio de Industria. *"La industria y la CEE. Aspectos estructurales del crecimiento"*. Economía Industrial, núm. 179, 1978.

ONU *"Structure et évolution de l'industrie européenne"*. Nova York, 1978, exemplar dactilografiat.

Parajon, V. *"La industria española ante las Comunidades europeas"*. Información Comercial Española núm. 550-551, juny-juliol 1979.

Prodi, R., Gobbó, F. i Clo, A. *"El sistema industrial español en víspera de su entrada en la CEE"*. Información Comercial Española, abril 1980.

Toulemon, R. *"Les mutations industrielles et l'emploi dans*

la CEE". Revue du Marché Commun, núm. 226, abril-maig 1979.

Viñuela, J. *"Reflexiones acerca de la integración de la industria española en las comunidades europeas".* Economía Industrial, núm. 181, gener 1979.

DOCUMENTACIÓ COMUNITÀRIA

Comissió de la CEE. *"Mutations sectorielles de l'économie depuis 1960 jusqu'à la récession".* Rapport Maldague, Brussel.les, 1978.

Comissió de la CEE. *"Changes in industrial structure in the European countries since the oil crisis. 1973-1978".* Economie Européenne, número especial.

ESTADÍSTIQUES

Banco de Bilbao. *"La renta nacional de España y su distribución provincial".* Sèrie homogènia 1955-1975. Bilbao, 1978.

Banco de Bilbao. *"La renta nacional de España y su distribución provincial".* Any 1977.

Dirección General de Transacciones Exteriores. *"Censo de las inversiones extranjeras en España".* Madrid, 1977.

EUROSTAT. *"National Accounts - ESA. Detailed branches 1970-77".*

INE. *"Censo industrial de España. 1978".*

INE *"Contabilidad nacional de España. Base 1970".* Anys 1970-77.

INE *"Contabilidad Nacional de España. Base 1970".* Anys 1964-76.

H) CAPÍTOL VIII

LLIBRES

Cabré, Anna Maria. *"Reflexions sobre l'evolució de la població a Catalunya fins l'any 2.000"* a *"Catalunya fins l'any 2000".* Editorial Blume, Barcelona, 1979.

Centre d'Estudis Socials *"Guia sindical"* Barcelona, 1979.

Desolre, G. *"Droit social international et européen".* Dalloz, Paris, 1974.

Gomis Diaz, P.L. *"Aspectos sociales de la integración de España en las Comunidades Europeas".* Instituto de Estudios Sociales, Ministerio de Trabajo, Madrid, 1979.

Instituto de Estudios Fiscales. *"Armonización de la Seguridad Social en la CEE".* Madrid, 1979.

Ministerio de Trabajo. *"Libro verde de la comisión de las comunidades europeas sobre participación de los trabajadores y estudios de las empresas".* Madrid, 1976.

Reixach, Modest (coordinador). *"Catalunya: home i territori".* Blume, Barcelona, 1979.

Sawyer, Malcom. *"La répartition des revenus dans les pays de l'OCDE".* Perspectives économiques de l'OCDE, juliol 1976.

ARTICLES

Agüero, I, i altres. *"Poblaciones, actividad y ocupación en España".* Papeles de economía, núm. 6, 1981.

Alcaide, J. *"La oferta de trabajo en la década de los años ochenta".* Papeles de economía, núm. 6, 1981.

Bella, X. i altres. *"Ponència marc" en el "Debat sobre l'estratègia econòmica adequada per a la Catalunya autònoma".* Col.legi d'economistes de Catalunya.

Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis. *"Informe mensual",* abril 1980.

García de Blas, A. *"La distribución espacial del paro en España".* Papeles de economía, núm. 4, 1980.

Recolons, Ll. *"Marc demogràfic dels recents moviments migratoris de Catalunya".* Perspectiva Social, núm. 14.

Freyssinet, J. i Meriaux, B. *"Empleo, salarios y relaciones laborales".* Informació Comercial Espanyola, abril 1980.

Sáez, A. *"L'activitat econòmica dels catalans"* al llibre *"L'economia de Catalunya avui".* Banco de Bilbao, Barcelona, 1974.

ESTADÍSTIQUES

Banco de Bilbao. *"Renta nacional de España y su distribución provincial".* 1977. Bilbao, 1980.

Banco de Bilbao. *"Renta nacional de España y su distribución provincial. Sèrie homogènia 1955-1975".* Bilbao, 1978.

Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona. *"Boletín de estadística y coyuntura".* Diversos números.

Departament de Treball de la Generalitat. *"Full mensual d'ocupació".* Diversos números.

Departament de Treball de la Generalitat. *"Butlletí d'ocupació". Diversos números.*

EUROSTAT. *"National Accounts ESA. Aggregates 1960-1977".* Bèlgica, 1978.

EUROSTAT. *"Employment and Unemployment 1971-1977".* Bèlgica, 1978.

EUROSTAT. *"Regional Statistics. Population, Employment, Living Standards".* Alemanya, 1979.

EUROSTAT. *"Labour Force Sample Survey 1977".* Bèlgica, 1979.

INE. *"Encuesta de presupuestos familiares, julio 1973-junio 1974".* Madrid, 1975.

INE. *"La Renta Nacional en 1976 y su distribución".* Madrid, 1977.

INE. *"Precio al consumidor y paridades monetarias. Países del Mercado Común y España. Encuesta de Octubre de 1972".* Madrid, 1973.

INE. *"Encuesta de población activa. Avance"* Diversos números.

INE. *"Anuncio estadístico".* Diversos anys.

Institut Central d'Estadística i Documentació de la Generalitat de Catalunya. *"Estadística i Societat".* Full núm. 5, maig 1980.

DOCUMENTACIÓ COMUNITÀRIA

Comissió de la CEE. *"Inventaire des actes des Communautés Européennes dans le domaine des Affaires Sociales".* (Actes en vigor a primer d'abril de 1980). Exemplar ciclostilat, edició provincial, abril 1980.

Comissió de la CEE. *"Relevé des propositions de la Commission sur lesquelles le Parlement Européen a rendu son avis, en instance devant le Conseil".* SEC (81) 52 final, Brussel.les, gener 1981.

Comissió de la CEE. *"Fonds Social Européen".* Textes officiels, Brussel.les, 1979.

Comissió de la CEE. *"Exposé sur l'evolution de la situation sociale dans les Communautés".* Anys 1975 a 1979.

Comissió de la CEE. *"Le Budget social Européen. 1970-1975-1980".* Brussel.les, 1979.

Comissió de la CEE. *"Tableaux comparatifs des régimes de sécurité sociale aplicables dans les États membres de la CEE". Brussel.les, 1978.*

Comissió de la CEE. *"Repertoire pratique de la sécurité sociale des travailleurs salariés et de leurs familles qui se déplacent à l'intérieur de la Communauté".* Llibre de fulls intercanviables, iniciat el 1973.

Comissió de la CEE. *"Le travail temporaire. Étude comparée des dispositions legislatives et réglementaires en vigueur dans les États Membres de CEE".* Série Politique Sociale, núm. 25, 1976.

Comissió de la CEE. *"L'organisation, le financement et le coût des soins de santé dans la Communauté Européenne".* Série Politique Sociale, núm. 36, 1975.

Comissió de la CEE. *"Problèmes et perspectives de la migration collective dans les pays membres de la Communauté".* Série Politique Social, núm. 40, 1979.

Comissió de la CEE. *"Participation des salariés à la formation des patrimoines. Mémorandum de la Commission".* Suplement núm. 6 del Butlletí de la CEE, 1979.

Comissió de la CEE. *"L'emploi des jeunes".* Suplement núm. 4 al Butlletí de la CEE, 1977.

Comissió de la CEE. *"Programme d'action en faveur des travailleurs migrants et de leurs famillies".* Suplement núm. 3 al Butlletí de la CEE, 1976.

Comité Econòmic Social. *L'état actuel d'harmonisation des législations socials dans la CEE".* 1978.

Documentation Européenne. *"La politique sociale de la CEE".* Núm. 2, 1978.

Documentation Européenne. *"Un rôle accru dans l'entreprise pour le travailleur européen".* Núm. 3, 1977.

I) CAPÍTOL IX

LLIBRES

"Constitució espanyola". 1978.

"Estatut d'Autonomia de Catalunya". 1979.

Prince Waterhouse. *"Value Added Tax. Information guide".* Nova York, 1979.

ARTICLES

Institut d'Investigacions Econòmiques de la Generalitat de Catalunya. *"Informe sobre els aspectes econòmics i financers de l'Estatut d'Autonomia".* Barcelona, 1980.

Laure i Campet. *"Les conséquences de l'application de l'IVA"*. Public Finance núm 2, 1970.

Molina del Pozo, C. *"El reparto de los poderes regionales en España en base a la adhesión a las Comunidades europeas"*. CSIC, Loughborough, 1981.

Ruiloba, E. *"Las competencias económicas del Estado y de las comunidades autónomas ante el futuro ingreso de España en el Mercado Común Europeo"*. a *"La distribución de las competencias económicas entre el poder central y las autonomías territoriales en el derecho comparado y en la Constitución Española"*. Instituto de Estudios Económicos, Madrid, 1980.

Sandford i d'altres. *"Some preliminary funding on the compliance costs VAT: Report of pilot study"*. University of Bath, 1979.

DOCUMENTACIÓ COMUNITÀRIA

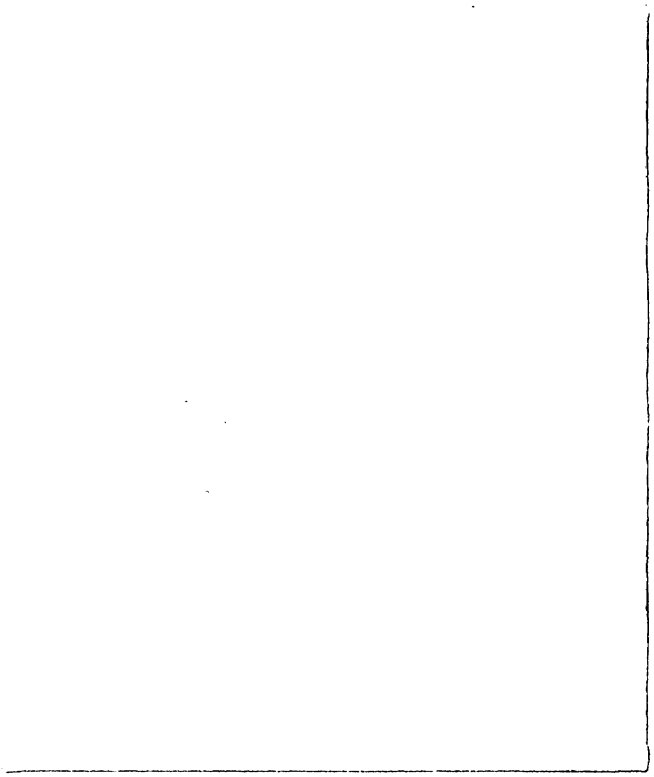
Comissió de la CEE. *"La organización fiscal en la CEE"*. Documentation Européenne, Brussel.les, 1981.

Comissió de la CEE. *"El impuesto sobre el valor añadido"*. Documentation Européenne, Brussel.les, 1980.

ESTADÍSTIQUES

CECA. *"Estructura productiva española. Tablas input-output de 1975 y análisis de las interdependencias de la economía española"*. Ed. FIES Madrid 1980.

INI. *"Datos, dilemas y opciones para una política empresarial pública de ámbito regional"*. Madrid 1978.

Reg. n.° .....
QL 4
2197